

Huius libri author, ut pluribus
locis testatur Stephanus garibai
in suo compendio Historiali: fuit
 frater Alphonsus De spina. qui
libro 16. Regum castelle, cap. 46.
 aducit ex lib 4º. huius operis: autho
rem hunc, audisse confesionem, comes
 stabilis Aluari de luna (totiens, a plu
ribus decantati) cum iam illi ultimum
instaret capitis suplitium, vallisoleti.
Quod uide infra. fol. 339. lib. 4º.
Constat fuisse Minorita lib. 3. fol. 188.
Ubi hoc signum. ☞
fortalitium fidei- Lib. 3. 8. mirabile fol. ccxxi. pag. 2
ojeda- L. 1- Cap. 9. n. 27. q el Año de 1243.
Imp. federico. 2. y el papa honorio. fue hallado en Toledo
vn libro- metido en vna peña.
. caso notable.
en tiempo del Pp. clemente. 5.
3. lib. de bello ~~turcorum~~. c. de 2. eorum expulsione
Iudeorum.

Contra Judeos et Sarracenos.

Contra infideles et malos christianos.

De bello demonum contra fidei fortalitium

ortalitium fidei contra Judeos: Sarracenos: aliosq christiane fidei inimicos.

¶ Venũdãtur a Stephano gueynard: ꝓpe sanctũ Anthonium.

Abula fortalicij fidei: incipit: cui⁹ sunt libri hec: et pmittit prohemiū in quo laudes diuine annotantur: et immittit qrela an throno maiestatis dei: et ponit intentio scribentis. In primo libro continentur tres consideraciones.

Digitized by Google

Quinta consideratio tractat de bello iudeoꝝ ꝑ argumēta sūpta ex lege euangelica ⁊ sunt in numero. xxiiij. cxliij.

Sexta ꝯsideratio tractat đ bello iudeoꝝ ꝑ argumēta sumpta ex natura ꝛ allegāt ꝯ legē xp̄i etiā xxiiij. impossibilia. clxiij.

¶ Explicit tabula.

❧ Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotātur ꝛ mittitur querela ante thronuz maiestatis dei ꝛ ponitur intentio scribentis.

Urris fortitudinis a facie inimici. Tu es dn̄e deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorū nō est numerus. Tu extēdisti celos solus: et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturuz ꝛ orionas ꝛ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius manu est aīa oīs viuētis ꝛ spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba dijudicas: ꝛ faucis cōmedentis saporem. Tu es qui cognoscis decipientem: ꝛ eum qui decipitur. Tu adducis malos cōsiliarios in stultum finem: ꝛ iudices in stuporē. Tu baltheū regū dissoluis ꝛ precingis fune renes eorū. Tu ducis sacerdotes eorū inglorios ꝛ optimates supplantas. Tu cōmutas labiū veraciū ꝛ doctrinam senum aufers. Tu es dn̄e qui effundis despectionē super principes: et eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profunda de tenebris: ꝛ producis in lucē vmbram mortis. Tu es dn̄e qui multiplicas gentes ꝛ perdis eas: et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor principū populi terre: ꝛ decipis eos vt frustra incedant

per inuium. Tu facis eos palpare
quasi in tenebris: ⁊ non in luce: et
errare facis eos quasi ebrios. Tu
solus es omnipotēs. Tu solus oē
bonū. Tu solus oīa sciēs. Tu so-
lus nosti corda filioꝝ hoim. Tu so
lus teipm cōprehendis. Tu solus
es vbiqꝫ pñs. Tu sol⁹ creas res de
nihilo. Tu solus in instāti oparis.
Tu sol⁹ stabilis manēs das cūcta
moueri. Tu sol⁹ ex auctoritate mi-
racula facis. Tu solus de qualibet
creatura facis qδvis. Tu solus vo
lūtatē hois cogere potes. Tu sol⁹
potes essentie aie illabi. Tu solus
potes pctā dimittere. Tu sol⁹ po-
tes gratiā infundere. Tu solus po
tes in igne ꝑpetuo corpus ꝯuare.
Tu es corā quo nudus ē infern⁹: ⁊
nullū est opimentū ꝑditioni. Tu
extēdis aquilonē sup vacuū: ⁊ ap
pēdis terraꝫ sup nihilū. Tu ligas
aquas in nubibus: vt nō erūpant
pariter deorsuꝫ. Tu detines vultū
soliū tui: ⁊ expādis sup illud nebu
lā tuā. Tu dñe terminū circūdedi-
sti aquis vsqꝫ dū finiat lux ⁊ tene
bre. Tu es ad cuius nutū colūpne
celi cōtremiscūt: ⁊ pauēt. Tu es in
cuius fortitudine maria cōgrega-
ta sunt repēte: ⁊ prudētia tua per
cussit supbū. Tu es cuius spūs ce-
los ornauit: ⁊ obstetricante manu
tua eductus ē coluber tortuosus.
Tu es de⁹ excelsus in fortitudine
tua: ⁊ nullus ē tibi similis i legis-
latoribus. Tu es cui⁹ numerus an
noꝝ inestimabilis. Tu aufers stil
las pluuie: ⁊ effundis ymbres ad
instar gurgitū q̄ de nubib⁹ fluūt: q̄
preterūt cūcta desup. Tu si volue
ris extendere nubes q̄si tentoriū
tuū: ⁊ fulgurari lumine tuo desup
q̄ꝫ cardines maris opies. Tu das
escā oībus mortalibus. Tu dñe in
manib⁹ tuis abscōdis lucē: ⁊ pre-
cipis ei vt rursus adueniat; annū-
cians de eo amico tuo ꝙ possessio
tua sit ⁊ ad eam possit ascendere.
Tu sup oēs celos cōsideras: ⁊ lu-
men tuuꝫ sup terminos terre. Tu
posuisti fundamēta terre: ⁊ ei⁹ mē
suras. Tu tetendisti sup eā lineā:
⁊ bases ei⁹ cōsolidasti. Tu es quē
laudēt astra matutina: ⁊ ante quē
iubilant filij dei. Tu cōclusisti ho-
stijs mare circūdans illud termi-
nis tuis: posuisti vectē ⁊ hostia: ⁊
dixisti huc vsqꝫ venies ⁊ nō proce
des amplius: ⁊ hic confringes tu
mentes fluctus tuos. Tu ostēdisti
aurore locū suū. Tu fecisti aurorā
⁊ solē. Tu concussisti extrema ter
re ⁊ excussisti impios ex ea. Tu in
gressus es ꝓfundū maris: ⁊ in no
uissimis abyssi deambulasti. Tu
es cui apte sunt porte mortis: et
hostia tenebrosa vidisti. Tu dñe cō
sideras latitudinē terre. Tu nosti
in qua via habitat lux: ⁊ tenebraꝝ
quis sit locus: vt ducas vnūqδqꝫ
ad terminos suos: ⁊ intelligas se-
mitas domos eius. Tu scis q̄n na
scituri sunt hoies: ⁊ numerū dieꝝ
eoꝝ nosti. Tu ingressus es thesau
ros niuis: ⁊ thesauros grandinis
aspexisti: q̄ ꝓparasti in tps hostis
in die pugne ⁊ belli. Tu scis per
quā viā spgit lux: ⁊ diuidit estus
super terras. Tu dñe dedisti vt he

ventissimo ymbri cursum: et viam sonantis tonitrui: vt plueret super terram absqz hoie in deserto: vbi nullus mortaliu cōmoraf: vt impleret inuiā et desolatā produceretqz herbas viretes. Tu es pluuie pater. Tu geris stillas roris: a te egreditur glacies: et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitudinē lapis: et supficiē abyssi constringis. Tu es qui cōiungere potes micātes stellas pliades: et gyrū arcturi potes dissipare. Tu pducis luciferū in tpe suo: et vesperū super filios terre cōsurgere facis. Tu nosti ordinē celi: et pones rōnem eius in terra. Tu numeras multitudinē stellarū: et oībus eis noia vocas. Tu dimēsus es altitudinē celi: latitudinē terre: et pfundū abyssi. Tu dñe dinumeras arenā maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et vadūt et reuertētia dicūt tibi assum⁹. Tu posuisti in visceribus homis sapiētiā. Tu dedisti gallo intelligentiā. Tu enarras celorū rōnem: et concentū celi dormire fecisti: qñ fundebas puluerē in terra: et glebas compingebas. Tu es dñe qui mēsus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appēdis tribus digitis molē terre: et libras in pondere. montes et colles in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni ornatu eorū. Tu oia in numero pōdere: et mēsura disposuisti. Tu es quē celū: et celi celorum capere nequeunt. Tu es omps sup oia opa tua: terribilis dñs et magn⁹ vehementer: et mirabilis potentia tua: qz si fortitudo querit robustissim⁹ es. Tu dñe si subuerterīs oia vel in vnū coartaueris a nullo contradiceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris hoiem nemo est q aperiat. Tu dñe si cōtinueris aquas oia siccabuntur: et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dñe apud quē est fortitudo cui⁹ ire resistere nemo potest: et sub q curuātur qui portāt orbem. Tu es cui milia miliū assistūt angelorū: et decies centena milia ministrāt. tu es ante cuius cōspectū centum xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. tu es ante cui⁹ thronū turba magna quā dinumerare nemo potest grās agit. tu vite et mortis habes potestatē. tu es dñe quē laudat ois milicia celestis exercitus: et ois creatura. tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qm̄ tu dñe altissimus sup omnem terrā longanimis et multū misericors: et penitens sup malicias hoim. tu vis oēs hoies saluos fieri: et in agnitionē veritatis venire. tu es q in reb⁹ p tēp⁹ ortis summā grām fecisti: cū ppter salutē humani generis qd nimia charitate dilexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter gñatum in plenitudinis tpe in maria virgine humanatū: quē verum deum et hominem confitemur. factus tibi obediens vsqz ad mortē crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec
cõsolatio nostra. Hec vita nostra.
Hec spes beatitudinis nostre fir-
mior ꝙ celũ ⁊ terra. Sed o altissi-
me deus multi hec confitentur la-
bijs quoꝝ cor lõge est a te. Alij ni-
tuntur euertere hanc veritatem et
verbis ⁊ factis quoꝝ ꝗdã sunt he-
retici ⁊ ꝑuersi christiani. Alij sunt
iudei: alij sarraceni. Alij vero dya-
boli. De errore hereticoꝝ nullus ē
ꝗ inquirat: intrauerũt dñe gregē
tuũ lupi rapaces: qꝛ pauci sunt pa-
stores multi mercẽnarij: ⁊ qꝛ mer-
cẽnarij sunt nõ est eis cura de oui-
bus tuis pascẽdis: sed tondẽdis.
Uidẽt eñ lupos veniẽtes ⁊ fugi-
unt. Cadit asina ⁊ est ꝗ subleuet:
perit aĩa ⁊ nõ est qui adiuuet. De
perfidis iudeis blasphemãtibus
nomen tuũ ⁊ inaudita crudelia la-
tẽter faciẽtibus infidelibus tuis
nullus ē vt plurimũ qui recogitet
qꝛ munera eoꝝ excecauerũt oclos
iudicũ: ⁊ presidentiũ in clero ⁊ po-
pulo: sed ⁊ absona sarracenoꝝ vi-
uentiũ inter nos ex interesse pre-
dictoꝝ iudicũ obliuioni data sunt.
Predicatores tui licet pauci cla-
mãt: sed a veritate tua auditũ auer-
tunt: et ad fabulas conuertuntur.
Impletũ est dñe verbũ tui predi-
catoris eximij. Erit eñ tẽpus cũ
sanã doctrinã nõ sustinebũt. Hec
velut quadã querelam dñe ex pte
diligẽtiũ te mitto ante thronũ tuũ
⁊ agni imaculati. Succurre ergo
dñe gregi tuo quẽ ꝓcioso sanguie
filij tui emisti. Sãguineos fontes
lachrymarũ emittit cor meũ: qꝛ ne-
minẽ video cõsolatorẽ gemẽtiũ: ⁊
fere neminẽ zelatorẽ tue fidei ca-
tholice spũaliter in hac misera hy-
spania in qua sicut in fine mũdi si-
ta ē: sic in ea cõgregate sunt oẽs fe-
ces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est
hereticus. Inimicus iudeus. Ini-
micus sarracenꝰ. Inimicꝰ dyabo-
lus. Cogitaui ergo dñe deus meꝰ
ꝓpter gloriã ⁊ honorẽ tue scẽ fi-
dei catholice: ⁊ in remissionẽ deli-
ctoꝝ meoꝝ hũc librũ scribere quẽ
fortaliciũ fidei nomino: meũqꝫ in-
tellectũ tue maiestati cõmẽdo: et
sic cũ splẽdoribꝰ lucis tue illumia-
re digneris: vt illa scribã ꝗ tue sint
placita voluntati ad ꝯsolationẽ fi-
deliũ: ⁊ ꝓ defensiõe tue scĩssime fi-
dei. In ꝗ ꝗcꝗd bñdictũ iueniaꝛ ti-
bi tribuatur a quo oẽ bonũ est. Si
ꝗd vere minꝰ caute dictũ fuerit be-
niuolũ peto correctorẽ in oibꝰ me
submittẽs determiatiõi ecclẽe ca-
tholice tue immaculate spõse. Su-
mẽs in tuo noie ꝓ fundamẽto nr̃i
inexpugnabilis fortalicij verbũ
preassũptũ. Turris fortitudinis a
facie inimici. ps. lx. Et pmittiꝛ fi-
gura pugne i qua fortaliciũ qnqꝫ
turriũ cũ eius ornatu ⁊ armatura
deseruit primo libro. Heretici fo-
diẽtes sine ꝑ iuuiũ fortaliciũ ꝓfo-
rãtes deseruiũt scđo. Iudei vero si-
gnati velati ⁊ cathenis vinculati
deseruiũt tertio. Bellũ sarraceno-
rũ. ⁊ xpianoꝝ deseruit quarto. De-
mones vero ab angelis ꝓstrati de-
seruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cõ-
tinentur tres considerationes.

Ut detur ordo in presenti libro quinq3 erunt partiales libri quasi quinq3 turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militū armatura: τ de fidei catholice excellētia. Secūdus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum contra eā τ eorꝫ astucia. Tertius erit de bello iudeorū contra eam

et eorū crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorū contra eādem ⁊ de eorū ⁊ sue legis im mūdicia. Quintus erit de bello dyabolorꝫ ꝯtra eādē: ⁊ de ꝑditione dominiꝫ eorꝫ ⁊ miseria. ¶ Circa pri mū librū tres erūt principales cō siderationes. Prima erit de arma tura oim fideliū in generali. Secū da de armatura verorū ꝑdicatorꝫ i spāli. Tertia erit de nobilitate ⁊ ex cellētia fidei catholice i ꝑticulari.

¶ De armatura oiꝫ fideliū i gnāli

Circa primā ꝯsideratio nē q̄ est de armatura fi deliū i gnāli hoc est oēs fideles cuiuscūq; status cōprehēdendo sequamur apl'm ad Eph. vlt. c. Qui spū sancto illustra tus docuit qualiter fideles debent armari i spūali bello. Et ponit sex armorū genera. quorū quinq; sunt ad resistendū: vnū ad impugnādū scꝫ verbū dei. Prima armatura est studium continētie. Scda est virt⁹ iusticie. Tertia est exēpla sanctorꝫ. Quarta armatura est scutū fidei. Quita est galea spei. Sexta est gla dius verbi dei. ¶ De prima arma tura dicit apl'us. state succincti lū bos vestros in veritate: hac muniū tur fideles cōtra hostē familiarēꝫ scꝫ cōtra luxuriā. de qua dr iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lūbis eius qm̄ in eis ē vis generatiua. Et debēt fi deles vt bene sint muniti hac arma tura accingi ꝫona quintuplici. Pri mo debēt accingi ꝫona pellicea: q̄ est mortificatio carnis. hac accīct sunt iohannes baptista ⁊ helyas Scdo debēt accingi ꝫona iusticie q̄ est pelliceuꝫ boni operis. de qua dr Esa. xi. Erit iusticia singulū lū borū ei⁹. Tertio debēt accigi ꝫona fortitudinis: vt primis motib⁹ vi riliter resistāt. de qua dr ꝓuerbiorꝫ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi ꝫona humilitatis. Hoc est linteo q̄ dn̄s accinctus lauit pedes discipulorū suorū. Quinto debēt fideles accin gi ꝫona veritatis scꝫ euāgelice ꝓ missiōis. Matth. xix. sunt eunuchi q̄ se castrauerūt ꝓpter regnū celo rū. Qui hac quītuplici ꝫona accin ctus fuerit erit vere armatus stu dio ꝯtinētie. ¶ De scda armatura q̄ est virt⁹ iusticie. subdit Apl's. c. eodē. ⁊ induti lorica iusticie. Hac muniūtur fideles cōtra hostē aua ricie. de q̄ dr ecclesiastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̄ amare pecuniā. Et dr lo rica iusticie: q2 sicut lorica munit to tū corpus: sic iusticia reddēdo vni cuiq; qd suuꝫ est vniuersaliter sol uit oīe quod debet: vt nullus pos sit agere cōtra eā. Ysa. lix. Indut⁹ est iusticie ⁊ lorica. Est eñi iusticia in corde: in ore: ⁊ in opere. In cor de est tripliciter. Pmo per amoreꝫ Matth. xxi. diliges primū tuū si cut teipm. Scdo est iusticia in cor de ꝑ cōpassionē. iob. xxx. cōpatie bat aia mea paupi. Est tertio iusti cia in corde ꝑ iniuriarū dimissionē Matth. vi. Si dimiseritis hoib⁹ pctā eorꝫ. dimittet ⁊ vobis pater ve ster celestis delicta vestra. Est etiā

iusticia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctionē. Eccl.xix. Corripe primũ antꝙ̄ cōmineris. Scd̄o est iusticia in ore p cōsiliũ. pverbiorũ.xxvij. vnguēto ꝛ variis odorib⁹ delectaᷓ cor. ꝛ bonis amici cōsiliis dulcoraᷓ. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu. i. in ope etiā tripliciter. Primo p donũ. pverbiorũ.xviij. donũ hois dilatat viā ei⁹ ꝛ ante pricipes spaciũ ei facit. Est aũt donũ datio irrepetibilis. Scd̄o est iusticia i manu p mutuũ. deutero.xxiij. fratri tuo absq̄ vsura quo indiget cōmodabis vt bñdicat tibi dñs deus tu⁹ in oi ope tuo. Tertio est iusticia in manu. i. in ope p auxiliũ. ad gal.v. p charitatē spũs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie scꝫ tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annulli fortissimi quib⁹ lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicaᷓ armatus lorica iusticie. ¶ De tertia armatura q̄ est sctōꝝ exēpla. Aplus subiūgit. c. eodē. Et calciati pedes in pparatiōe euāgelii pacis. Dicũtur autē sctōꝝ exēpla calciamenta qꝛ hiis muniunᷓ fideles ꝯtra affectũ terrenoꝝ. Quattuor autē facit calciamētũ. Primo valet ad defensionē. s. frigoris spinarũ ꝛ luti. Sic ꝛ bonũ exēplũ defendit ꝯtra frig⁹ infidelitatꝭ, cōtra spinas cupiditatꝭ ꝛ ꝯtra lutũ libidinis. Vñ dñs dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcādi supra serpētes ꝛ scorpiōes ꝛ supra oēm virtutē inimici: ꝛ nihil vobis nocebunt. Et ps. ait. ps. lxxxx. Sup aspidē ꝛ basiliscũ ābulabis ꝛ cōculcabis leonē ꝛ dracone. Scd̄o calciamentũ velat a puluere. sic et sctōꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hũane. vñ hieremie.ij. phibe pedē tuũ a nuditate. Tertio valet calciamētũ ad calefactionē. Sic sctōꝝ exēpla calefaciunt affectũ nostrũ erga deũ ꝛ primũ diligēdũ. Vñ et q̄ edūt agnum paschalē iubenᷓ esse calciati. exo.xij. Quarto valet calciamētũ ad ornatũ. Sic ꝛ sctōꝝ exēpla ornāt nos decore ỽtutũ. vñ cāti.v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētꝭ filia pricipis. iudich vlt. Sādalia illi⁹ rapuerūt oculos ei⁹. i. excecauerūt oculos holofernis p quē itelligiᷓ dyabolus. inde est ꝙ sandalia pōtificis auro ꝛ gēmis ꝛ diuersis colorib⁹ adornanᷓ. Pro meōria pdictarũ pprietatũ calciamēti est versus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ est scutũ fidei. ait Apls. c. eodē. In oibus sumētes scutũ fidei. scutũ ē fides icarnatiōis. Est eñi scutũ triāgulũ: lꝫ sup vnũ ita ꝛ xp̄s est vna psona: triplicē tñ hꝫ substātiā. s. deitatē carnē ꝛ aiam. Itē in scuto coreũ desup extēdiᷓ in ligno ꝛ pingitur extra. ita ꝛ caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucꝭ. hiere.xi. Venite mittam⁹ lignũ in panē ei⁹. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa.lxiij. Quare rubrũ ē indumētũ tuũ. Hoc scutũ dꝫ geri a sinistris: qꝛ ibi est cor hois. pverbiorũ.iiij. Oi custodia sua cor tuũ ꝛc.

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutũ cordis laborẽ tuũ. Hoc scuto muniũtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab ap̃lo. In quo possitis om̃ia tela neq̃ssimi ignea extinguere neq̃ est caro: nequior est mũdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicũtur aũt tentamẽta dyaboli tela ꝓpter subtilitatẽ. geñ.iij. Serpẽs erat callidior cũctis aiantibus terre. Dicũtur ignea succẽsione. vñ iob.xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̃ dyabolus toto conamie in nr̃is mẽtibus intẽdit accẽdere. ysa.liiij. Ecce ego creaui fabrũ flantẽ in igne prunas. Hĩs igit̃ opponẽda est fides q̃ acuto visu inuisibilia cõprehẽdit ⁊ subtilitates tẽtationũ ꝑspicit. vñ.ij.corith.ij. Non enim ignoramus cogitatiões ei⁹. Est etiã pruna gratia. vñ ⁊ dicit̃ ros matutinus: ⁊ ideo feruorẽ tentationis extinguit. vñ.eccl̃.xliij. Ros obuiãs ab ardore veniẽti humilẽ efficiat eũ. ¶ De quinta armatura que est galea spei addit ap̃ls in ca.eodẽ. Et galeã salutis assumite. Hac armatura muniũtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eñi sperat eterna de facili cõtemnit temporalia. vñ ysa.iiij. Qui sperãt in dño mutabũt fortitudinẽ vt sint fortes in spiritualibus: assument pẽnas vt aquile vt per spem ⁊ desideriũ volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit q̃ꝛ spes eternoꝝ ab aduersitatũ ictibus mentẽ illesam custodit. Est autẽ triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech.xviij. quacunq̃ hora peccator ingemuerit vita viuet ⁊ nõ morietur. hec defendit ab ictu desperatiõis. Scd̃a dicit̃ spes gratie.i.petri.i. sperate in eã que offertur vobis gratiã in reuelationẽ iesu xp̃i. hec defẽdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit̃ spes gl̃ie: de qua ad Ro.v. Gloriamur i spe glorie filiorum dei: hec defendit a põdere obstinatiõis. Ecõtra spes ⁊ desideriũ reproboꝝ versat̃ circa quattuor. de quib⁹ sapie.v. Spes impij tanq̃ lanugo est.i.flos cardui qui a vẽto tollit̃: hec est carnalis voluptas q̃ modica egritudie vel molestia tollit̃ ⁊ tabescit. Sequit̃ scd̃o ⁊ tanq̃ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̃: hec est fauor vel gl̃ia tẽporalis q̃ breuis eẽ probat̃. Subiungit̃ tertio: ⁊ tanq̃ fumus q̃ a vẽto diffusus est: hoc ẽ ambitio dignitatis q̃ in ipso ascensu deficit. Concludit quarto tanq̃ memoria hospitis vni⁹ diei pretereũtis. hec est ꝓsperitas tẽporalis. De quinta armatura q̃ est gladius verbi dei. concludit ap̃ls. Et gladiũ sp̃us qđ est v̇bũ dei. ad hebre.iiij. Viuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior om̃i gladio ancipiti. Viuus aũt ẽ in p̃ceptis ⁊ prohibitiõibus: q̃ꝛ p hec viuificat. ioh.vi. Verba q̃ locutus suz vobis spiritus ⁊ vita sunt. id est spiritualis vita. ⁊ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus ⁊ comminationibus: q̃ꝛ om̃ia cõplebuntur tẽpore suo. Matthi.v. Iota vnum aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiāt. Penetrabilior est omni gladio in iudicijs ꝛ dānationibus qꝛ perdit corpꝰ et aiam in gehēnā apoca. i. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acutus: hec armatura est ad percutiendū. pcutit enī carnē: qꝛ docet illiꝰ mortificationē. Vñ cāti. iij. vniuscuiusqꝫ ensis super femur suū ꝓpter timores nocturnos. Scdō pcutit mūdū qꝛ docet illius contēptū. vñ Matth. x. dñs dicit. nō veni pacē mittere: sꝫ gladiū. Percutit tertio dyabolū: qꝛ detegit astutias eiꝰ. Vñ iob. xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illum negociatores. Dicit̄ autē gladius spūs qꝛ spūsāctūs dat ipm. Mat. x. Nō enī vos estis q̄ loquimini: sꝫ spūs p̄ris vestri qui loquit̄ in vobis. Itē dicit̄ gladius spūs: quia spūs ducit ipsum. Vñ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris inanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri p̄dicatores in bello spirituali singularissimū bellū gerūt ꝛ nimiū vtile i ecclesia dei: ideo habita armatura fideliū in generali: de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicēdū.

¶ De armatura verorū predicatorum in speciali.

Irca scdam cōsiderationē huiꝰ primi libri qꝛ vera armatura militū xp̄i ad extirpādū predictos errores ꝛ ad crimina increpāda consistit in predicatione verbi dei qđ est quasi ignis ardēs ꝛ quasi malleus conterēs petras. Iere. xxiij. ideo vt p̄dicatores euāgelici p̄dictuꝫ bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende. quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scdm qualis debet esse p̄dicatio. Tertiū cui prodest p̄dicatio. Quartū qualis debet esse p̄dicator. ¶ Ad primū r̄ndet Alanus qꝛ p̄dicatio est manifesta ꝛ publica morū instructio ꝛ fidei ꝛ hoim informationi deseruiēs ex rōnū semita ꝛ auctoritatū fonte pcedens. Manifesta debet esse p̄dicatio qꝛ i manifesto ꝓponēda est. Vñ xp̄s ait Matth. x. q̄ dico vobis in aure predicate sup tecta. Si enī occulta esset p̄dicatio suspiciosa eēt sicut latius declarabit̄ i tertia ꝯsideratiōe huiꝰ primi libri. immo talis p̄dicatio videret̄ redolere heretica dogmata. In cōciliabulis enī suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse qꝛ nō vni sed pluribus ꝓponēda Si enī tm̄ vni ꝓponeret̄ non esset p̄dicatio sed doctrina. Hec est enī differētia inter p̄dicationē ꝛ doctrinā: qꝛ p̄dicatio ē illa instructio q̄ pluribus fit: ꝛ in manifesto ꝛ ad mor̄ instructionē. Doctrina vero q̄ pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc qꝛ sequit̄ instructio mor̄ ꝛ fidei insinuant̄ due ptes theologie. vna rōnalis q̄ diuinorū sciētiā ꝓsequit̄. alia moralis

que moꝝ informationē pollicetur Predicatio eniꝫ nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de humanis qđ significaꝛ p descēdētes in scala iacob. Gen. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ꝛ descēdētes sūt ꝑdicatores qui tūc ascēdūt dū celestia ꝑdicāt. descēdunt quādo per moralia se inferioribus cōformant. Per hoc qđ sequiꝛ hoim informationi deseruiens significatur causa finalis; siue vtilitas ꝑdicationis. Et qꝛ ratiōibus subnixa debꝫ esse predicatio ꝛ auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte ꝓcedēs.

Qualis debet esse predicatio.

Circa sc̄dꝫ hui⁹ sc̄cūde ꝯsiderationis. s. qualis dꝫ esse predicatio. Rn̄deꝛ qꝫ vera euangelica predicatio debet qualificari trib⁹ ꝯditiōib⁹ negatiuis ꝛ totidē affirmatiuis. Procedēdo p̄io de negatiuis dico qꝫ predicatio euāgelica nō dꝫ in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmoꝝ melodias ꝛ metroꝝ cōsonātias que poti⁹ sūt ad aures demulcendas q̄ȝ ad aīos informandos. ꝛ ideo oīfarie contēnēda. De tali predicatione dicit a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non dꝫ splendere fabulis ꝟboꝝ pupuramētis coloꝝ nec minus exanguibus verbis dꝫ esse desecta. sed mediū tenuere beati. qꝛ si nimiūs esset coloribus picturata videreꝛ nimio studio eē excogitata ꝛ potius elaborata ad honorē hominū q̄ȝ ad vtilitatē ꝓximoꝝ. et ita minus moueret aīos auditoꝝ qui sic ꝑdicant pharisceis cōpantur qꝫ ampliabāt fimbrias ꝛ dilatabāt filateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ ꝑdicatio supsticiosa pōt dici non cōtēnenda sꝫ sustinēda. Vn̄ ap̄lus ait ad philippen̄. p̄io. Quacūqꝫ occasione xp̄s predicatur ī hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica iterseri falsa ad maiorē xp̄iane religiōis laudē. qꝛ nō min⁹ irasciꝛ xp̄s de falsa laude q̄ȝ de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticoꝝ solet esse q̄ vera ꝓponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quib⁹ diciꝛ Trenoꝝ. iiij. Lamee denudauerunt mām̄as lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hn̄t facies sed pedes equinos. pedes eq̄ne vngulas n̄ f.ndūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelliguntꝛ heretici q̄ ꝓponunt facieꝫ virginis sꝫ concludūt aculeuꝫ scorpionis. Primo em̄ ponūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effect⁹ mētis in dei dilectione et ꝓximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ ifigūt talis ꝑdicatio oīno abiciēda est et oīno est ꝑniciosa. Secūdo qualificaꝛ predicatio euāgelica trib⁹ aliis ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Pria

est vt initiū sit ab auctoritate theologie tanq̄ a sui ꝓprio fundamēto matie ab euāgelijs psalmis pauli ep̄lis libris salomonis. quia ĩ istis resultat moralis instructio. si spālr ergo fundamētū ꝑdicatiōis q̄s poneret dicta pħoꝝ vel ꝓcardica ꝓuerbia que ĩ vsu cōi habentur potiꝰ talis predicatio eēt ridiculosa q̄ euāgelica. nec debet predicator petere thema cū pulpitū ascendit a populo sicut vidi de quodā cum talis modus magis videaṫ preten dere ostētationē quā edificationez ꝫ credere illū et simplicitate facere. et deinde sūpto themate si fuerit necesse d̄ libris sacre pagine sumēde sunt auctoritates ad ꝓpositū vtiles et pōt inserere dicta gētilium vera sicut et paulus in ep̄lis suis aliq̄n pħoꝝ auctoritates itersferit. quia tunc accipiantur ab eis tanq̄ ab iniustis possessoribus et debet cauere q̄ fundamētū sue predicationis non sit ꝓpositio nimis obscura vel difficilis ꝓposita ne auditores eaz fastidiāt et ita minꝰ attēte audiaṫ. Secūda cōditio affirmatiua est q̄ habeat ĩ sentētijs pōdus vt virtute sentētiarū aīos auditoꝝ emolliat ad lacrimas moueat. excitet mētē. pariat cōtritionē cōpluat doctrinis: itonet minis blādiaṫ ꝓmissis. et ita tota tendat vtilitatē ꝓximoꝝ. Et sūt ꝑdicationis tres spēs. vna q̄ ē verbo. de q̄ mar. vlt. ꝑdicate euāgeliū oī creature. alia scripto. vnd̄ ap̄lus dicit se ꝑdicasse corīthcis q̄n eis ep̄las scribit. alia ē in facto. vn̄ dicit gre. oīs christi actio nostra est instructio: sed illa est perfectissima vbi ad minꝰ occurrūt duo. s. doctrina ⁊ opus. Exēplo xp̄i q̄ cepit facere ⁊ docere. Act. i. Hec eñi cōmuniter faciūt pondus predicatiōis: quia cuius vita despicitur restat vt eiꝰ predicatio contemnatur. ¶ Item confirmat predicationem operuz perfectibilitas: et exēploꝝum virtuositas: quia qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabiṫ in regno celoꝝum. Matth. v. Hec est eñi lex predicatorū vt impleant qđ docēt cū turpe sit doctori si culpa redarguit ip̄m: vt catho ait. Tertia cōditio ꝑdicatiōis affirmatiua est q̄ sit breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit ap̄ls. In ecclesia volo quinq̧ v̄ba magꝫ loqui. i. pauca sensu meo. i. vt intelligā ⁊ ab alijs intelligar: ⁊ sic eos instruam q̄ decē milia v̄boꝝ in lingua. i. ꝓ maximā verboꝝ copiā sine huiusmodi itellectu. Sciēdum autem q̄ ap̄lus specialiter se dicit hic velle loqui quinq̧ verba quia ꝑdicatores ecclesie debēt annūciare quīq̧. s. credēda: agēda: vitāda: timēda: ⁊ sperāda: q̄ꝛ ꝑdicatio dꝫ eē de his q̄ ꝑtinēt ad fidē. et sic habeṫ primū: ⁊ de his que ꝑtinēt ad mores: ⁊ sic habēṫ alia quatuor. s. v̄tutes ⁊ vitia pena ⁊ gl̄ia. Et q̄ꝛ ista debēt predicari cū breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinq̧ verba. i. pauca. Similē doctrinā tradit predicatoribus peter nr̄ seraphicꝰ frācīscus dicēs ĩ regula. Moneo q̧ ⁊ exhortor fratres meos vt in predicatio-

ne quas faciunt sint examinata et casta eorũ eloquia ad vtilitatẽ et edificationẽ populi: annũciando eis vitia ꝛ virtutes penã ꝛ gloriã cum breuitate sermonis qꝛ verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terrã. exemplũ huius ponitur in libro de vita ꝛ morib⁹ apl'orum vbi dicit̃ ꝙ sermotionatus est quidã corã alexandro ꝛ longũ egit sermonẽ ꝛ tedio affectus. Alexãder dixit. nõ est laudabilis pdicatio q̃ iuxta predicãtis vires asserit̃. sed iuxta possibilitatem audiẽtium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ ꝙ etiã nolentib⁹ audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secũde ꝯsiderationis scʒ cui ꝓdest predicatio. Rñdet̃ ꝙ euangelica pdicatio nõ solũ ꝓdest volẽtibus audire. sʒ etiã nolẽtib⁹. vnde dicit apostolus scdo ad thimo. vij. pdica verbũ insta oportune iportune argue obsecra icrepa in oi paciẽtia ꝛ doctria Erit enĩ tẽpus cũ ꝛ sanã doctrinã nõ sustinebũt sed ad sua desideria coaceruabũt sibi magistros prurientes aurib⁹. ꝛ a veritate quidem auditũ auertent ad fabulas autẽ ꝯuertent̃ Quod exponẽs nicola⁹ de lira dicit sic. pdica verbũ. s. euãgelicũ. insta. i. istant̃ facias h̃ oportune. i. illis q̃ desiderãt audire importune. i. etiã illis q̃ nõ accipiunt gratiose qꝛ aliquãdo ẽ ibi ꝓfectus magnus sicut dicit. August. de seipso audiẽte pdicationẽ sancti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nõ ex vtilitate. Cũqꝫ itẽderẽ ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verũ dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidẽ multũ ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccãtes ex ignorãtia. obsecra peccãtes ex infirmitate vt abstineãt ꝓpter reuerentiã rei sacre scʒ passionis eius in baptismate ꝯicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciẽtia ad repugnãtes: doctrina ad recipiẽtes ipsos diligenter instruendo Et subditur ratio pdicte mõitiõis dicens. Erit enim tẽpus cuʒ sanam doctrinã non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instãdũ est doctrine veritatis quãdiu sunt aliq̃ volẽtes audire ꝛ antequã veniat tẽpus in quo sana doctrina nõ sustinebitur sed ẜm sua desideria coaceruabũt sibi magistros loquẽtes sibi tãtũmodo placẽtia prurientes aurib⁹. i. desiderantes audire ab istis doctoribus ꝛ a veritate q̃dem. i. a doctoribus veritatis audiẽtiũ aduertẽt reputantes eorum doctrinã nimis durã. sicut iohãis. vi. Dixerunt aliqui de sermõe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest eum audire. ad fabulas autẽ ꝯuertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Circa quartũ & vltimũ huius secũde cõsiderationis vidẽdũ est qualis debet esse ꝑdicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secũdo i speciali. De primo dico ꝙ generaliter loquẽdo oportet ꝙ verus predicator sit sanctus. q2 peccatori dixit de9. quare tu enarras iusticias meas & assumis testamẽtũ meũ ꝑ os tuũ ps. xlix. predicatores em̃ sunt organũ veritatis: & aliquãdo subtrahitur sermo pro culpa ꝑdicatoris. aliqñ ꝑ culpa auditorum. ꝓut ait greg. mor. iiij. in fi. Tũc em̃ ẽ ꝯmo viu9 & efficax cũ ẽ ꝑdicatoris pura sanctitas & ꝟtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit ꝙ nõ poterãt resistere sapiẽtie & spiritui qui loquebat de quo habet pulchrũ exẽplũ. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur ꝙ cũ sancti p̃res cõuenissent ad cõsiliũ Nicenũ & ibidẽ eẽnt phi & dialetici. quoꝝ vn9 ꝯflictũ cũ epĩs mouebat in dialectica intãtũ ꝙ fiebat ingẽs spectaculũ cõueniẽtib9 ad audiẽdũ nec poterat philosophus concludi a quoꝙ aut cõstrigi. tãta em̃ dicẽdi arte obiectis qõnibus occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut ãguis lubric9 laberetur: qd vidẽs quidã ex ꝯfessoribus vir simplex & nihil aliud sciẽs nisi ihesũ & hũc crucifixũ poposcit se posse cũ pho sermociari qd vidẽtes illi qui nouerãt ei9 simplicitatẽ noluerũt pati ne risui haberet sctã simplicitas Ille tñ perstitit monẽs sermonẽ ac dicẽs. In noĩe ihũ xp̃i philosophe audi q̃ vera sunt. Deus vnus ẽ qui fecit oĩa & creauit virtute ꝟbi sui. h̄ verbũ & sapiã quã nos dicimus caro factũ est & filius natus est. & per passionẽ suam nos a morte liberauit: & resurrectiõis sue nobis vitã eternam ꝓmisit quẽ expectamus iudicẽ oĩũ. Credis ita philosophe. At ille. Uelut nũꝙ vllum ꝯtradicẽdi sermonẽ didicisset ita obstupefact9 virtute ꝟboꝝ ac mutus ad oĩa hec solũ potuit respondeti ita sibi videri nec aliquid posse eẽ magis verũ. Cui senior. si hec ita credis surge & sequere me. & huius fidei signaculũ suscipe Et conuersus philosophus ad hoĩes ait Audite o viri eruditi dũ ꝟbis mecũ res gestum est verba verbis opposui. & que dicebãtur dicẽdi arte subuerti vbi vero ꝓ verbis virtus ꝓcessit ex ore dicẽtis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. & iõ si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̃ũ & sequatur hũc senẽ in quo locutus est deus. & ita philosophus xp̃ianus effectus est & tãdẽ gratulatus est se eẽ victũ. Sanctitas ergo & vite ꝑfectibilitas magis efficiũt i predicatore vt vtiliter ꝑdicet ꝙ scie luminositas. ꝓpter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montẽ excelsũ ascẽde tu qui euãgelizas syon. i. super eminẽtiã vite ꝓut expoĩt Gre. super Ezech. omelia. x. & ideo dicit speculator

Ezech. ca. iij. speculatorē dedit te. Btūs aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolū garrulūqȝ sine ratione sȝ mysterij peritū et sacramētorū dei tui eruditissimū verba voluere et scelleritate dicēdi apud ipperitū vulgus admiratione sui facere indoctorum hominū est. Preceptor quōdā meus Greg nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ptha pon eleganter lusit. Docebo te inquicēs in ecclesia vbi oi populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile ꝙ vilez plebiculā et indoctā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur miraf. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini vbi quinqȝ sūt per ordinē declarāda Primū qualis debeat eē pdicator in hitu exteriori. Secūdū qualis dȝ esse predicator in conuersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione. Quartū qualis in aio. Quintū qualis dȝ esse pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico ꝙ predicator vbi diuini dȝ esse in habitu exteriori camelus. i. dȝ indui vestib⁹ paupimis et despectis in quo relucceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus pdicator pnie. Johānes baptista tāqȝ forma et exēplar omniū pdicatorū qui vēturi erāt: sicut patet. matth. iij. vbi dicif. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū qd ē vestimētū vile et asperū. qȝ magis mouēt facta ꝙ verba in moralibus. et vita sancta ꝙ eloquia ꝯposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas siluestres agrestes. qȝ debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui sm ꝙ paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xps incōparabilis predicator indut⁹ fuit paupimis vestimētis qȝ iquit ipse. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum pr̄iarcha voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repetiare de saccis et alijs petijs cū benedictione dei. Tales eni pecie et repectatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnanf pdicatores qui curiose mollibus vestiūtur specialiter miores. ¶ De secundo scȝ qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo ꝙ predicator euāgelicus in sui ꝯuersatiōe dȝ eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. et primo a scandalo studeat amare et amari blandū se et affabilē exhibere cū oi castitate nec semp sit inter turbas: sȝ aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locuȝ. exēplo xpi

Mat.xiiij. vbi dicit q cũ audisset iesus mortẽ.s.iohannis ppter doctrinã veritatis recessit inde in desertũ locũ.recessit nõ timẽs mortẽ sed ostendit q aliquãdo cedẽdum sit malitie humane.z vt daret exẽpliũ pdicatoribus verbi diuini aliquando recedẽdi a turbis z redire ad locũ solitariũ propter duo.pmo ad recolligendũ proprios defect⁹ qui cõtrahuntur i conuersatiõe cũ hoibus.secũdo ad vacãdũ oratiõi vt ibi predicator hauriat q postea populis effundat.Debet etiã i sua cõuersatiõe fugere populi applausũ sicut legitur de christo Marci.i.q cũ multa demõia eijceret. z demonia clamarẽt et cetera.nõ sinebat ea loqui. Sequitur z diluculo valde surgens egressus abijt in desertũ locũ. In hoc dans exemplũ vt predicatores mirabiliũ diuinorum operator debeat fugere mũdi applausum.veritamẽ q nõ debet dimittere salutem animarũ: sequitur eam⁹ in proximos vicos z ciuitates. ¶ Circa tertiũ scz qualis debet esse pdicator euãgelicus in pdicatiõe. Dico q debet eẽ martha z ignis: martha in sollicitudine: q predicator verbi diuini retardans opus pdicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante z retro aspiciente. luce.viij. nemo mittens manũ ad aratrum z aspiciẽs retro aptus est regno dei. Secũdo debet eẽ ignis in feruore vt possit inflãmare corda audientium. exemplo helye de quo dicitur Eccle.xlviij. surrexit helyas quasi ignis z verbũ eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernard⁹. qui ardet icẽdit. ¶ De quarto scilicet qualis eẽ debeat pdicator in aio. Rñdeo q pdicator euãgelicus debet esse aio leo q nõ dz aduersitate terreri.cogitãs q ẽ missus sicut agn⁹ iter lupos. Mathe.x.nec debet turbari si non habeat tẽpus pcogitandi qd respondeat psecutorib⁹ duplici de causa. primo q in tali casu sufficit fidem cõstanter cõfiteri corã psecutorib⁹ qd põt facere quilibet xpian⁹ quãtũcunq simplex. Scdo q hoibus de deo cõfitẽtib⁹ spũs sanct⁹ nõ deficit i necessitate dicẽte saluatore. Mat.x. Cũ autẽ tradẽt vos nolite cogitare quõ aut quid loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora quid loquimi. z pz ex pdictis q nõ loquitur h christus de vbo predicationis sed cũ fuerint traditi añ iudices q pdicator vbi diuini pcogitare dz quõ debeat verbũ diuinũ predicare siue pponere sm q dicitur prouerbiorũ.xvi.hois est aim ppare z dei gubernare linguã aliter tẽptaret deũ si negligens de h cogiret dũ tamẽ habeat tẽpus oportunũ. Sit ergo animo leo impterritus z non turbatus: ponẽs ante oculos suos cũ peccata publica habuerit reprehendere illud verbũ iohannis baptiste. Nõ licet tibi habere vxorem fratris tui. z verbum petri ad principes sacerdotũ obedire opz deo magis q hoib⁹ z verbum dei ad ieremiã. Ieremie.i.

Accinge lumbos tuos ꝛ surge ꝛ loquere ad eos oīa q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in civitatem munitā et in colūpnam ferream et in muruꝫ ereum super omnē terrā regibus iuda ꝛ principibus eius et sacerdotibus eius ꝛ omni populo terre ꝛ bellabunt aduersum te ꝛ non preualebunt: quia ego tecum sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum scꝫ qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumentum. Respōdeo ꝙ verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt eni quidaꝫ qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij ꝙ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qn̄ sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarij qui vt ad vineas excolendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiões in isto regno. Predicatio tn̄ illorum suscipienda est ꝛ audiēda. vnde dn̄s de similib⁹ p̄dicatorib⁹ dicit Matth. xxiij. Que dicunt facite: que auteꝫ faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Respondeo ꝙ predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit ap̄lus. i. corinth. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici ꝛ rationabilis. Secūdo auctoritate diuine legꝭ. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnꝙ. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem ꝛ de lacte gregis non manducat. apostoli vo fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. ꝓpterea a populo eis sumptus dabātur. Secundū ꝓbat sic dicens. Nūquid ſm hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄ scꝫ ꝙ predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est eni deutero. xxv. Non alligabis os boui trituranti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex precepto xp̄i quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Matth. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro spūalibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicꝙ postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

picando. Tollit etiã xpus cupidita tē pdicator i male possidendo sibi dez dicēs. Nolite possidere aurū neqz argētū neqz pecuniā in zonis neqz peram neqz duas tunicas. i. vestes supfluas neqz calciamēta scz integra qr apostoli vtebant sandaliis vt habet. Ma. vi. p que oia dat intelligere q pdicator euāgelicus dz esse absolutus a sollicitudie mūdiali vel tpali qr tpalia i sui acquisitōne molestant et adhuc plus in sui possessiōe qr sūt iā quasi mēbra icorporata ipsi habenti. t iō magis trahūt hoīs aīaz ad deordinatā dilectionē sui t qr hoc suffocat vbuz dei. ideo nō debz eē in predicatoribus euāgeliū. Dz attēdēdū q xpus negauit pdicatoribꝰ eūtibꝰ p viaz virgā. Ma. x. t concessit eis. Ma. vi. q videtur ɔria. dicēdū q virga hic et ibi accipit equoce. qr Ma. x. virga accipitur methaphorice. vñ sensus est non virgā. i. non innitamini subsidio tpali. sicut corpus innitit baculo sustētanti. In marco accipitur virga ad lrām cū dicitur q nō portarēt in via nisi virgā tm̄ qr doctores hebreorū i signū doctrine portabāt virgam in manu. qr cōsuetū erat apud iudeos prouideri eis de victu a populo quē docebāt ideo xpus voluit q h̄ sufficeret apostolis p sua puisione. p h̄ eñ ōndebatur q populus cui pdicabāt debet eis puidere. t ideo sequitur dignus ē operarius cibo suo. quia de iure naturali t diuino t humano illi qui seruiūt cōitati in spūalibus t in diuino cultu et vera doctrina debent a cōitate de tēporalibus p uideri. dignus est ergo operarius i. predicator q operat opus dei ad vtilitatem populi cibo suo. i. victu conuenienti. per quod etiā intelligitur vestimētū t domicilium sine quibus nō viuit decent genꝰ humanū. Et ideo dicit apostolus primo corīth. ix. q dominꝰ ordiauit hijs qui euāgelium annunciant de euāgelio viuere. vbi dicit glosa predicatoribus ordinauit viuere de euāgelio vt expeditiores sint ad predicandum verbū dei quā licētiam dedit eis dñs qñ misit eos ad predicādū dicēs. Ecce ego mitto vos t cetera. et paulopost. in quācunqz domū intraueritis in eadē manete edētes t bibentes que apud illos sūt: dignꝰ ē eñ operarius mercede sua hec ibi. verus pdicator euāgelicus p premio dz expectare vitam eternā sicut eis pmittit a sapia ifinita ecclesiastici. xxiiij. qui elucidāt me vitā eternaz habebunt. veri predicatores sunt diuine sapientie p salute hominuz elucidatores. Debet etiam verus predicator ex hoc officio vltra premium essentiale q methaphorice dicitur corona expectare premium accidentale. non quodlibet sed illud quod correspondet siue debetur operi excellēti et priuilegiato scilicet martirio virginitati predicationi. Et sic triplex distinguitur aureola sm q tres sunt hostes quos per pugnam vincimus qui sunt caro mundus et demonia. Martires enim vincūt mūduz et ita debet eis prima aureola

quia vincūt hostes inferentes pas
siones ad ex. Uirgines vincūt car
nē et sic eis debetur secūda aureo
la. quia superant passiones inna-
tas. et sicut est ista excellentior vi-
ctoria: sic et excellentior aureola.
Predicatores vincūt dyabolū et sic
debetur eis tertia aureola que pro
tāto est excellētissima q crudelio-
rē et fortiorem vincūt inimicū ex-
pellentes non solū de se sed etiam
de cordibus audiētiū. nec etiā dicē
dū est vt dicunt quidā q aureola p
torum debetur prelatis solūmodo
quibus cōpetit ex officio predica-
re et docere. Sed quibuscūq q li-
cite exercent actū illū. Prelatis au
tē non debet aureola hec quāuis
habeant officium predicandi nisi
actu predicent q2 aureola nō debe
tur auditui sed actui pugne: secun
dū illud apl'i. ij. Non coronabit ni-
si qui legitime certauerit. Patet igi-
tur ex predictis quid est predica-
tio. qualis deb3 esse: et cui prodest
ac qualis d3 esse predicator euāge
licus. in quibus consistit armatu-
ra spūalis viri predicatoris cū qui
bus ad pugnā pōt exire ipauidus
contra hostes annunciando popu-
lo dei scelera eorū3 et domui iacob
peccata eorum.

¶ De nobilitate et excellētia fidei
catholice.

Circa tertiā et vltimā3 cōsiderationē hui9 pri mi libri q est de excellē tia z nobilitate fidei ca
tholice in particulari. in qua velut
in speculo mūdissimo milites xpi
se intuētes optime z delectabiliter
armari poterūt. Sex sunt articuli
per ordinē declarandi. Primus est
q iesus xps est filius dei viui. Se
cundus q fides xpi est lege moysi
antiquior. Tertius est q fides xpi
est lege moysi stabilior. Quart9 est
q fides xpi est lege moysi nobilior
Quint9 est q fides xpi ē lege moy
si vtilior. Sextus est q lex moysi
iā non est lex sed cessauit esse lex.
¶ Primus articulus est totius re
ligionis xpiane fundamentum et
ideo eum voco turri3 omenagij no
stri fortalicij. Reliq ōnes articuli
sunt ad eius ornatu3. Huc ergo cū
sit principalior inimici tam iudeo
rum q sarracenoz timētes per eū
deuinci. vt eum destruant corde et
opere sapiētes vtrorūq ad hoc ap
plicant totum suū studiū. Uerūtñ
lapides et sagitte suoz argumēto
rū ad eius propriā lucem amouen
dam non ascendūt adhuc tam alte
quātū nebula celo loco vbi est sub-
stancia solis existēte altiore in mille
et pluribus gradib9 q ascēdit ne
bula in aere. Uñ quantū pōt ignis
vnius crucibili puissimi p aurum
qd iā fuit multotiens appuratum
trāseūdo per magnos ignes forna
ceis. tñ possunt oīa argumēta non
solū accepta ex oībus sciētijs hūa
nit9 acquisitis adinuentis s3 etiā3
accipiendo dicta sacre scripture si
cut sepe faciunt iudei sarraceni et
heretici cogitando ex eadem posse
iuuari contra eandem. et iam sunt

vltra mille.ccc.lx. āni q multi posuerunt oēs vires suas ad destruēdā hanc altissimā turrim siue hāc veritatē. s. q iesus xpus ē fili9 dei viui certissime firmius fundata q celum et terra et preciosior q aurū in pluribus fornacibus depuratū quod euidētissime declaratur testimōio quattuor examinū publicorū super ea factorum.

¶ Primum examen.

Primum examē fuit factum p iudeos quousq occiderunt xpm iesum. ex quo dederunt causam q predicta veritas esset magis fortificata. Est ergo hec veritas q iesus christus filius marie est verus deus et verus hō. verus homo qr verus filius marie. verus deus qr verus filius dei. verus dico non p gratiam vel per verbū sed per sua naturā qr sua natura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essentia substātia et vita dei. sicut q est ex eadē natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit totiēs disputata et examinata q securissime dico preciosiorem et puriorem esse q aurum. qd per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primū examen psonale inter ipsum et sapientes legis iudeorū vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solū in sinagogis iudeorum i ihērusalem et aliis ciuitatibus locis et castellis sed etiā in campis et etiam de mari cōpetenter cū multitudine gentiū i terra vt accederet ad eū et hoc rationabiliter faciebāt scz volentes ad eū accedere. ex quo quotienscunq aliquis accedebat et tangebat vestimēta sua statim sanus erat quacunq infirmitate detineretur. Disputando etiam cū sapientiorib9 quorum studium erat postq viderunt tantā multitudinem gentium sequi predicationes eiusdē obseruare si possent eū capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc i speciali studium eorū erat obscurescere predictā veritatem in cuius cōfessione est salus omniū hominū. s. q esset filius dei viui. Vn̄ contra ipsum arguebāt sicut hoīes pui intellectus attēdētes ad quatuor regulas per quas regūtur homines fructus terre elementa et celi dicēdo sibi. Ex quo hō erat. quō se faciebat deū in quo blasphemabāt contra totā ptātē dei. qui cū possit oia facere. q nō possit facere q ipe sit hō. et quo esse hoiē est vna de excellētiorib9 reb9 p deū factis Unde qr pmo est credere factum quā modum eius intelligere. xpus rn̄dit eis verū esse quod ipse dicebat allegādo quattuor testimonia quorū neutrū iudei potuerunt negare. s. testimoniū dei patris: quod dedit de suo filio. Testimoniū ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passib9 dabat de eo scriptura vera et reputata p iudeos vera et auctentica dicendo

eis. q moyses esset accusator eorū qr si credidissēt suis lrīs crederēt ei ex quo ille dabant testimoniū de illo. Et postq̄ totiēs viderūt se cō fusos in publico ante populū cui⁹ laudē τ honorē plusq̄ dei desidera bāt non potētes respondere repli- cato q si solūmodo erat fili⁹ dauid quō dauid vocauit eum dn̄m suū. Ma. xxij. c. Ab illa die nūq̄ āplius fuerūt ausi interrogare eū. sed vt li berarēt se a sua doctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut ꝑ exa minatione vltie sue doctrine dicēdo q si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū de māib⁹ eoꝝ et sic dicebāt qn̄ erat in cruce descēde et credimus tibi. Math. xxvij. τ Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et ꝓbauerūt eoꝝ posse ni- hil valere si iā nō placuiss; qn̄ eū apprehēderūt qr nō posuerūt i eū man⁹ nisi qn̄ ipse voluit. Interro- gati eīn per eū quē q̄rerēt et ipi rn̄ dētes q ihesum nazarenū qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū τ ceciderūt i terrā. ioh. xviij. stupefacti sine at- toniti. Et ꝑ scd̄a vice dedit eis li- centiā q ipsum solū caperēt. τ nō aliquē suoꝝ discipuloꝝ volendo in hoc iplere q ipsi nolebāt attende- re sc; q ipse erat in lege sua in ꝓ- phetis. et. ps. de eo scriptū. q opor tebat eū primo pati mortē ignomi niosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cū mul ta hūilitate et obedientia. sciēs q ei fuerit ꝑ deum prēm suū manda tū Unde ad implendū mandatum

dei p̄ris sui cōfessus est libere i iu dicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēpnare eū sc; q erat filius dei viui et rex iudeoꝝ q̄s duas confes siones fecit interrogat⁹ qn̄ eis de- fecerunt et erāt iudicata vana alle gata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos repu- tata blasphemia. et secūda per gē tiles erat reputata iniuria cesaris qr extra eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quando primā suā confessionem fecit in cō silio iudeoꝝ vt non intelligerēt q ꝑ mortem sua; ꝓbat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbi- tis filiū hominis venientē in nubi bus celi. Mat. xxvij. et Mar. xiiij. qui fuerūt τ sunt sui predicatores ꝓpter qd̄ ipsi bene senserūt q ad obscurādum et ad ānihilādu; do- ctrina; xp̄i iesu parū ꝓderat eis occidere magistrū plurib⁹ q̄ ꝑ eu; conuersis ad suā doctrinā per pre dicationē suoꝝ discipuloꝝ. τ sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. q iesus filius marie ē verus fili⁹ dei Itē confessus est li bere i iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeoꝝ cuius confessione audita pilatus respondit q̄ nō in- ueniebat in eo causa; mortis. Cer tissime sciens q per inuidiā ꝓcu- rabant mortem suā τ quō cōfessus est se esse regē q declarauit regnū suū non eē de hoc mūdo. Et sic an- teq̄ daret snīam contra eū: cōfiten do eum eē iustū τ innocētē. Iudei qui tm̄ desiderabant mortem sua;

publice se obligauerūt ꝙ peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicētes. Sāguis ei' su per nos ⁊ sup filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existētibus in eo iudeis ⁊ filijs eo⁊ ira dei semper erit su per eos qui māifestissime viderūt ꝙ ad annullandam doctrinā ihesu xpi nihil profuit mors per eos ꝓcurata quando in puncto ꝙ dedit animam suaꝫ in manib' patris au dierunt dici a centurione qui exe cutionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille homo crucifixus vere erat filius dei. vñ examē mortis sue fortifica uit plus doctrinā suā ꝙ̄ gentiles ꝗ eum crucifixerunt confessi sunt eū esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus confirmata fuit predicta veritas ī secundo examine post mortem suam qñ iudei videtes ꝙ xpiani sic cōuersi de iu deis sicut de gentibus attēdebāt plus ad doctrinā iesu ꝙ̄ moysi cō iunctī ī multis consilijs et habitis plurimis ↄsilijs nūꝙ̄ potuerūt tñ facere ꝙ apostoli nō predicarēt in eius nomine a quibus audierūt ꝙ magis conueniēs erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contra riū. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporte ret hoīes saluos fieri nisi in nomi ne iesu christi. qd ipsi non possent non manifestare veritatem quā vi derant. Act. v. ⁊ audierāt. et sic de uicti rationibus apostolo⁊ quos prīo cognouerāt homies ydiotas et laycos. Postꝙ̄ ꝓbauerunt ꝙ nō ꝓficiebant in suis publicis māda tis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamqꝫ telā que videba tur satis rationabilis qñ multi de suis maiorib' receperūt ficte bap tismū. moti ex hoc fine ꝙ christia ni intelligerēt ꝙ ipsi habebāt bo num zelum et affectionem ad fidē xpi iesu Hos vocat scriptura pseu do apostolos siue deceptiōis apo stolos. qui desubt' siue per mine ram factam in muro intrauerūt in ecclesia ad perscrutandā libertatē christiano⁊ ꝑ doctrinā iesu xpi li beratorum de seruitute legis moy si cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec pr̄es eo⁊ Isti ergo fi cti apostoli cum essent magis ph̄i magis rethorici magis lr̄ati in le ge et vltra sicut in cōsuetudie pha riseorum magnaꝫ sanctitatē fingē tes. facta sua diligentia cū maiori astucia qua potuerūt videntes. ꝙ non curabant xpiani de rationib' suis quibus arguebant per ph̄iaꝫ esse impossibile. ꝙ infinitum et fi nitum temporale et eternum. cau sa et effectus dominus et seruus essent vna res. ⁊ sic ꝙ deus et ho mo nō poterat esse vna persona fi lius marie. plus credentes verba christi ꝙ̄ omnia sua argumēta. vñ sunt alia astucia magis profunda qñ videndo ꝙ ex quo nō poterant

facere q christiani nō obseruarēt legem grē que est euangelij lex. dicēdo q lex data per moysem equa erat lex dei multū laborauerunt vt seruarent ābe cōiunctim sine insimul et aliquo tēpore tm̄ preualuerūt q multi etiā de maiorib9 christianis et rectorib9 alioꝝ in parte eis cōsentiebāt: non cōmedēdo cibos qui p moysen defendebant. et sic erant dātes exēplum gētibus conuersis similia facere sicut si illud p eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni9 legis cōtradicit obseruationi alterius et q lex data p moysen q̇ erat seruus dei nō pōt cōparari legi date per dn̄m suū. sed q est ei subiecta z cū3 lex moysi esset figura. sm̄ q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. psecutio iudeoꝝ non potuit preualere. qm̄ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oīa cōsilia minatiōes incoopte phibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna. ppterea ex toto cōfusi videntes q cū rōe non poterāt preualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit eu3 per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̄ xp̄us ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib9.

Tertium examen.

Uccessit huic examini aliud fortius examē et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differētia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. s3 q interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si confiterent q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātus potuerunt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicūq3 sint semper subiecti existes eius qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo qua3 vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quã vt nõ intrarẽt in eoꝝ domib⁹ clauserũt ianuas ꝑ ipsomet facto dederũt occasionẽ vt ãplius ꝓdicta ṽitas splẽderet: qꝛ ipi habitãdo i toto mũdo dispsi inter gẽtiles isti audientes ꝙ erant inter iudeos ꝛ aplos q̃ões voluerũt scire causã suaꝝ q̃onũ: ꝛ sic audirẽt doctrinaꝫ iesu xpi quã non audierãt si apli voluerãt ꝓdicare i tẽplo suoꝝ deorũ. ſm ꝙ in quacũqꝫ domo ciuitate ꝓuincia vel regno nolũt audire aliũ esse dñm suũ nisi illũ quẽ ꝓ tali ipi hñt. Iste fuit finis ꝑsecutionis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos contenta: fuit fortificata ꝛ exaltata in multo maiori gradu: q̃ñ mlto maior pp̃ls gẽtiliũ ꝙ esset iudeoꝝ eã receperũt de q̃ facto maiores eoꝝ scꝫ impator ꝛ illi q̃ erãt de senatu romano displicuerũt vidẽtes ꝙ illi q̃ efficiebãt xpiani nõ curabãt de sua ordinatiõe. scꝫ ꝙ nullus deberet esse receptus ꝓ deo sine suo examine ꝛ mãdato ex quo erãt gubernatores totius mũdi. Manifestat super hoc passu vnũ secretuꝫ ꝛ veritas facti ꝙ hõ intelligens qui scit romanoꝝ hystorias: ꝛ qualiter incepit multoꝝ deoꝝ adoratio ꝑ scipium potest cognoscere. ꝛ hoc est secretum ꝙ non erat difficile posse habere consensum a senatu romano vt iesus xps reciperet in deũ ſm ꝙ erant illi multi quos ipsi adorabãt ex quo multo maiores excellentie fuerunt in eo ꝙ in quocunqꝫ alioꝝ. Sed gẽtiles regebant illis tpib⁹ q̃tũ spectat ad adorationem suorum deorum duplici sententia suorum sapientum Prima ꝙ nullus deus deberet esse refutatus. Secunda ꝙ ſm qd ille deus vellet deberet esse adoratus ꝛ honoratus. ꝛ cum esset doctrina iesu xpi. ꝙ erat vnus solus deus et ꝙ illũ solũ debebãt adorare ꝛ ei soli seruire vidẽtes ꝙ in hoc facerẽt cõtra id qd tota vita sua ipsi ꝛ sui antecessores habuerũt pro fide: qꝛ adorãdo iesum xpm annullabat seruitiũ oim deoꝝ suoꝝ. fecerũt ordinatiões ꝛ mãdata ꝙ oẽs q̃ adorarẽt iesum xpm ex quo reprobabãt religionẽ deoꝝ suoꝝ ipso facto bona ipsoꝝ essent cõfiscata. ꝛ ipsi occiderent crudelioꝛib⁹ ꝛ fortioꝛib⁹ q̃ possent excogitari tormentis. q̃s ordinatiões ꝛ leges fecerãt ꝑ vim et nõ spõtanee: qꝛ quãto plures occidebant xpianos tanto amplius amittebãt suũ dominiũ. soluentib⁹ xpianis integre oĩa tributa ꝛ onera eis imposita ad hoc expresse se sciẽtes obligatos ſm doctrinã sancti pauli. faciẽdo etiã in rebus eis mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ gentiles: qꝛ sic plus faciebãt ad suã laudem ꝛ gloriã ꝛ suoꝝ deoꝝ. multo amplius voluerãt ꝙ deuicti ꝑ disputationes cõformauerant se eis adorando quos ipsi pro diis adorabant. Sed quasi ꝑ vltimo remedio fecerunt leges mortis vidẽdo manifeste ꝙ sui sapientes phi: nec prelati tẽploꝝ deoꝝ suoꝝ et idolorum non poterãt resistere nec cõtradicere rõnibus ꝛ auctoritatib⁹ predicatis per discipulos iesu xpi

quibus cū dedit mādatū pdicādi doctrinā suā p singulari ɔsolatiōe dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos inter lupos: ꝛ cū isti nō essent nisi duodecī ꝛ septuagita duo ꝛ sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erāt iudei atq; gētiles taliter ꝙ sine cōparatiōe alicuius cōpositi ꝑm modū loquēdi erant infiniti lupi. cū tñ vnus lup⁹ sit sufficiēs cōtra magnā agnoꝝ multitudinē. Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: ꝙ pauci agni victoriam habuerūt de ifinitis lupis: qñ totus mūdus firmissime credidit verum esse qđ primo habebat p incredibili: ꝛ ꝑm suos sapiētes pħos p impossibili ꝙ iesus xp̄s hō qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit p se viuus: ꝛ ꝙ in fine mūdi hꝫ resuscitare oēs mortuos: ꝛ ꝙ nō min⁹ est admirabile ꝙ ista duo incredibilia fuerūt a toto mūdo credita firmiter per doctrinā duodecim hominum. scꝫ apostoloꝝ iesu xp̄i quorum multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderūt sine donis tēporalib⁹: qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptione: qꝛ predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ ꝙ plus est absq; positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus christianis seruando doctrinā iesu xp̄i suam legē esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durante vita apostolorum in toto mundo splenduit ꝛ fructificauit doctrina iesu xp̄i. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nō obstātibus oībus persecutorib⁹: vt cōiter oēs ipsi receperūt martyriū cōpletis dieb⁹ senectutis eorū. In quoꝝ tēpore ꝛ ducētis sequētibus annis paucos dicā: si dico centū mille xp̄ianos pro cōfessione veritatis quā tractamus: scꝫ iesum xp̄m filiū marie esse verum deū voluntarie ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fuerīt mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū millionē gentiliū vidēdo firmitatē martyrū in dicto tp̄e recepisse baptismū ꝛ cōbustis suis ydolis factos esse veros xp̄ianos: ꝙ nō solū accidit rome: in grecia: i ytalia: in partibus occidentis: sed etiaꝫ in toto mundo imperatoribus illius tp̄is existētibus dñis totius mūdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erāt diuersa dñia ipsimet pricipes faciebāt ɔtra xp̄ianos similes ꝑsecutiōes. Specialiter de hoc sūt manifeste hystorie actoribus earuꝫ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni ꝙ de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dñia habita p sectatores leg᷑ machometi fuerunt ꝙplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunq; sunt xp̄iani: celebrat ecclesia. Unde mlti principū: ꝛ specialiter imperatorū multi videntes ꝙ non diminuebant predictam sanctā veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eā fortificabāt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerunt aliquo tēpore executare suas ordinationes crudeles et

mandata in xpianis. Ista tertia psecutio tyrannorum fuit maximum examen veritatis quā ego predico et oēs sui fideles: scz iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiū examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: quod destructis templis ydolorū fuerunt in toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis et singularibus cantibus septē horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti et multū honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: quod omnes principes mūdanos potuerūt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus quā centum mille martyribus: et quod illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures quā vnus millio gentilium.

¶ Quartū examen.

Dum xpiani iam fuissēt in pace et trāquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natū est quartum examē quod predictam veritatem. scz iesum filium marie esse verum deū apparuit vsqz ad vltimū punctū. Hac persecutione existente periculosissima: quia est inter eos qui sunt eiusdem domus: quā plurimi magis literati qui erāt de principalibus ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: et diaconi et non minus laici: cum multis et magnis argumētis noui et veteris testamēti quod gentiles facere nō poterant: quia nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: quod confitendo predictā veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbat per scripturā eorū habita pro sancta. immo allegabāt multos passus eiusdem sm quod ipsi exponebant: qui videbant cōtrariū dicere: quorum rationes et argumenta etiā multorū doctorū catholicorū in prophetia et methaphisica fundatorum et in theologia perfectissimorum vt amplius predicta veritas appareretur facta: habemus scripta in tanta abundātia quod oia argumēta que fiūt per infideles contra candē faciūt paruissimū volumē et paruā empesiam. Sic quod per apparētiā eorum dicta veritas quantum ad studiosos in lege dei fit nec in minima parte obscurata: quod per seipsum quilibet quantumcūqz infidelis posset videre si vellet attēdere etiam paruo tēpore cū pura intentione cognoscendi veritatem et ea cognita amare eam: et amando cōformando se illi et defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationibus mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato quod multa reputantur falsa et adhuc impossibilia que examinata diligēti studio inueniuntur vera et multum necessaria: et per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur quamplurimum clarissimi intellectus hominum: et ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illarum multum prosunt voluntates pure et damnãt effectionate: et quanto plus durat mũdus propter nimiam cõtinuationem exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis: scilicet quod iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oim i ecclesia dei durauit maiori tẽpore quam tria prima examina: et durabit vsque ad finẽ mundi. Tunc in maiori fortitudine quam illud quod machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia que ascẽdit de mari et extolletur sup omne quod dicitur: et honoratur sicut deus sedebit in tẽplo et ostẽdet se sicut si esset deus. Unde studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas quod sit vt deus reputata. Cõsequẽs est quod faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes quod iesus filius marie est filius verus dei: et ipsemet deus. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt multa cõsilia: aliqua particularia: aliqua generalia. Itẽ multe cõuentiones aplazate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictã veritatẽ fuerunt confusi et dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt et in fauorẽ suũ venerãt ad dicta cõsilia vel cõgregationes: et quod aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquorum principũ: vel sicut ẽ cõditio falsa probatarũ sciẽtiarum nõ generaliter et in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebant sui errores. Et ideo in illis tẽporibus plusquam in aliis ante nec post fuerũt quamplurima cõsilia. Hoc reputato pro sano remedio et singulari defensione fidei catholice quod veniat ad lucem et ostẽdatur in publico quicquid cõtra eã dicitur in abscõdito et nõ solũ huius veritatis: de qua ad presens loquimur: sed et cuiuscũque veritatis est hec sua propria conditio: quod quanto plus tractatur et reuoluitur tãto amplius lucet similis lapidi vere precioso: qui quanto plus politur tanto plus lucet. Est etiam similis auro: quod si semel bene apuratũ fuerit quanto pluries ponitur in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Unde sicut dicit dñs iohãnes de zegobia archiepiscopus Cesariensis in tractatu cõtra sarracenos vbi tangit predicta examia. Ego vidi multa examina multarum veritatũ catholicarum in tẽpore meo: et fui princeps in illis. Sed de illo quod magis publicũ est potius dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni dominij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias cõtra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputationibus

quantum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerunt caput perdita tota sua elatiōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ꝛ tam examina cōtinuata: ꝛ ꝙ quāto plus de ea tractat̄ ꝛ cōtra eā disputat̄ vel aliquid dicit̄ tāto amplius inuenit̄ clarior: purior: ꝛ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dn̄o iesu xp̄o: cui seruire debemus fideles mandante discipulis suis ꝙ illud qd̄ fuisset eis i secreto dictū manifestarent in publico: ꝛ qd̄ audissēt in aure.i.in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā in domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto: sed super eā delabrū in alto vt clare videāt̄ q̄ sunt in ea quicunq̧ ingrediunt̄ in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrina sua ꝛ de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semꝑ docui in synagoga ꝛ in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum. nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt q̄d dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie q̄n acceptabat contra se totū mundū in testimoniū: sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ꝛ dictis in iudea et hierusalē: in samaria: ꝛ vsq̧ ad vltimum terre.i.vsq̧ ad fines totius mūdi ꝛ ratiōabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dn̄ationē totius mundi ꝛ non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput ꝛ principiū non solū oīum hoim: sed etiā angelorum minorū ꝛ maiorum qui sunt in celo: ꝛ consequēter oīm dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in his quattuor examinibus fideles xp̄iani predicant publice: et confitentur iesum xp̄m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xp̄i est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ē ꝙ fides christi est lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primū est ꝙ Abraam ante legem immo ꝛ ante circuncisionē iustus fuit ꝛ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes.xvi. Credidit abraam deo ꝛ reputatu3 est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: ꝛ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gētes: vt patet Gen̄.xxii. Sequitur ergo ex his ꝙ fides christi fuit ipa lege moysi

tēpore prior: ⁊ ꝙuis apl's hoc specialiter ꝓbet. ad gal'. iij. exemplo abrae. tñ hoc idē ꝓbat ad hebreo. x. ꝑ plura exēpla sicut pʒ de Abel Enoch: Noe: Sara: Ysaac: Jacob Joseph: ⁊ Moyse. Isti enī ⁊ multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati: vt pʒ ibidē. ¶ Scḋo notādūʒ ꝙ deus ꝓmisit abrae inter cetera ꝗttuor. Primo hereditatꝫ successorē. Secūdo hereditatis adeptionēʒ. Tertio seminis multiplicationem. Quarto vniuerse gētis bñdictōēʒ. Et licet ad litterā ista quattuor ei ꝓmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tñ deus spūalia intelligebat. Prio ergo ꝓmisit sibi de⁹ heredē. s. Ysaac. gen. xv. Sʒ i hoc principaliter ꝓmisit sibi xp̄m qui ꝑ tāto heres Abrae dicit᷑. ꝙ ex eo ſm carnē descendēs in eius regnauit regnat regnabit hereditate. vñ gabriel ait de xp̄o. Regnabit in domo iacob in eternū. luce. i. Scḋo ꝓmisit sibi hereditatē tp̄alē. s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuiū eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnꝗ̄ illā possederit nisi in semine suo. Vñ ⁊ semini suo dicebat᷑. Et dabo tibi terrā hāc. In hoc autē spūaliter sibi ꝓmittebat᷑ spiritualis hereditas. s. vniuersa cōgregatio fideliū tā iudeoꝝ ꝙ gentiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui ꝑpter fidē eius finus abrae nuncupatur. Tertio ꝓmisit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi et sicut arenaʒ maris. Gen. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Ysaac ⁊ Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̄iani ꝗ sūt eius semē spirituale et semē dei repromissum inq̄ntum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē ⁊ filios zethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidem abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicunt. Quarto ꝓmisit ei deus omniū gentium benedictionem. benedictionem quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fiēda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqꝫ semen sed per vnicum quod est xp̄s. non enim in Ysaac Jacob vl' Joseph vl' Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent᷑ omnes gentes. Gen. xxij. quod declarat apostolus. ad gal'. iij. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. ⁊ semini tuo qui est christus. Nota abrae cui deus non falleret ꝑpter eius fidelitatem ⁊ amicitiam dicte sunt supple adeo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali ꝑpter promissiōes supradictas: vel quia ſm glosam frequēter idē id est eterna beatitudo est sibi promissa. ⁊ semini eius. i. christo. nō ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eū ꝓmittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicentur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis quod faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in uno et semini tuo q est christus. Unde de uno solo vult intelligi. et illud unum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur &c. sed dixit ibi semini. volens de uno intelligi propter quod dicit apostolus. et semini tuo. Patet igitur q cum promissio facta fuerit abrae merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit. ad hebreos. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem q fides christi promissi precessit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcherrimum: scilicet q fides christi est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

Ertius articulus est q fides christi est lege moysi stabilior. Ad cuius evidentiam duo sunt notanda. Primum q sicut dicit apostolus ubi supra a tempore facte promissionis abrae usque ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. et. xxx. quos sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystoriis. Act. vii. Dicit enim Rabanus q a tempore promissionis. primo facte abrae fluxerunt usque ad ingressum egypti anni. cc. xv. quod verum est: quia tempore future promissionis erat abraam lxxv. annorum: et ab illo tempore usque ad nativitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. et ab illo tempore usque ad nativitatem Isaac iacob fluxerunt. xl. anni. et ab illo tempore usque ad ingressum Iacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Iacob usque ad mortem Ioseph anni. lxxi. Deinde usque ad exitum filiorum israel de egypto anni cxliiii. et quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. et. xx. et sic sunt. ccc. et. xxx. anni. Et si dicatur contra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. q semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemque dicit Stephanus. Act. vii. non faciendo mentionem de. xxx. annis dici potest q scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus q hec computatio debet protendi usque ad mortem Seon regem amorreorum et Og regem basan. ¶ Secundo est notandum q promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata. Gen. xxii. per memetipsum iuravi dicit dominus &c. sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luce. i. Iusiurandum quod iuravit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida: et talis fuit illa promissio: q

fuit summe auctoritatis et summe
stabilitatis. Unde tante fuit firmi-
tatis. q lex post data non euacua-
uit ipsam. sed potius semen pmis-
sum euacuauit legem. sicut declara
bitur articulo. vi. de cessatione le-
gis. Si enim lex euacuasset pmis-
sionem: tunc hereditas glorie non
esset ex promissione: sed ex lege. et
si esset ex lege cum abraam isaac et
iacob fuerunt ante legem. tunc non
haberent istam hereditatem cū ta
mē dicat christus Matth. xxij. ad-
ducēs illud. Exo. iij. Ego sum de⁹
abraam et deus isaac ⁊ deus iacob
non est deus mortuorum: sed viuo
rum. Uiuunt ergo illi non vita na-
ture. ergo vita glorie. quod plane
dicit christ⁹ Matth. viij. Dico aūt
vobis q multi ab oriente et occidē
te venient ⁊ recumbent cum abraā
isaac et iacob ī regno celorū. Ideo
hec hereditas non est ex lege: sʒ ex
promissione que cuʒ fuerit merito
fidei christi promissi. quia illam re
promissionem habet iam abraam.
⁊ nō habet eam ex lege: qꝛ diu ante
legē fuit mortuus. ergo habet eā p
pmissionē. ergo cū pmissio fuerit
facta ⁊ iurata vt predictū est meri
to fidei sequit q fides xpi est sum
me stabilitat; ⁊ stabilior lege moy
si cū illa sit euacuata per semē pro
missuʒ hec omnia pulcherrime po
suit paulus apl's ad gal. iij. hoc au
tem dico vobis testamentū confir-
matum a deo. q post. cccc. ⁊. xxx. an
nos facta est lex. non irritum facit
ad euacuādā pmissionē. nā si ex le
ge hereditas iam nō ex pmissione
Abrae autem per repromissionem
donauit deus. quod sic explicatur.
Hoc autem. i. promissionem abrae
factam dico. i. firmo testamentū cō
firmatum a deo etiā per iuramēta
quod scʒ testamentū post. cccc. xxx.
annos. post quos supple facta est
lex: non irritum facit. i. non euacu-
at q quidā faceret si p eaʒ daretur
benedictio. non ergo lex irritūʒ fa-
cit predictum testamentum ad eua
cuandū. i. vt euacuet pmissionem
supple abrae factam nō igitur per
legem benedictio est: quia data est
lex post multum tēpus a pmissio-
ne facta. que quidam pmissio non
dicit q p legem esset pmissio: sed
per seme. Si enim ex lege esset he
reditas non esset ex promissione et
tunc abraam non haberet eā qd est
falsum. vt supra dictū est ppter qd
dicit apostolus. Lex non euacuat
promissionē. Nam si ex lege heredi
tas quod oporteret si lex euacuaret
pmissionem. iam non esset supple
hereditas ex promissionē qd pro-
bat dicens. Abrae autem donauit
deus supple istam hereditatē p re
promissionem. Constat enī q abra
am iam habet eā. ⁊ nō habet eā ex
lege: qꝛ diu ante legē fuit mortuus
ergo habet eā p pmissionē. Ergo
cū pmissio fuerit facta merito fi-
dei sequitur q fides xpi pmissi est
summe stabilitatis ⁊ stabilior lege
moysi. Hec veritas tanq̄ vna pul-
cherrima rosa colligit ex predict;
verbis apl'i quasi ex quadā areola
aromatū ⁊ ppterea fideles xpiani
confitentur fidem christi stabilissi

nam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cui⁹ euidentiā quattuor sunt notanda. Primū ꝙ quāuis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamē frustra fuit data: fuit enim data ꝑpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝑpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trāsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝑpter populi eruditionem et dispositionem: vt scʒ per legem morbum suum agnoscerēt. de cuius ignorantia in lege nature cōuictus erat: vt scʒ populuʒ dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendū promissionē que est xp̄s. Tertia propter remediū flagitionē vt scʒ homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremqʒ requireret. Data est eñi lex vt dicit Augu. vt ceruit superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñi fuerant quedam vmbra futura significans. quedāqʒ figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissionē ⁊ semen. inter tp̄s legis nature ⁊ tēpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demū conuincere tur de impotētia legis scripte quā homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝑpter ista duo: scʒ ignorantiā ⁊ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominū contra quas: nec per legē nature: nec per legē moysi se iuuare poterant ꝑpter qd̄ accelerauerūt ad medicū qui veniēs tanꝙ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos ⁊ leuita. i. vet⁹ lex ⁊ sacerdotiū imisericorditer ptransierāt. Luce. x. qui etiā tāꝙ alter helyseus coaptās se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eū. quē tñ eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā ñ potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̄ tāꝙ alter angel⁹ descēdēs in piscinaʒ nostre mortalitatis sana

uit illum in quem inuenit sibi sueq; ecclesie vnitum. Joh. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silentium tenerentur. Sap. xviij. Primũ silentium fuit ante legem scriptam. Secũdum sub lege. Tertiuz in gloria. Primũ fuit ignorantia languoris. Secundũ desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbũ suũ non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autẽ ostẽdit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptũ silentium et receperunt egri petere remediũ. Sz quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratuz angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniẽs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperũt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate et dona ta immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendũ: et tunc erit tertium beatũ silentiũ ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. scz inter abraam et xp̄m: inter promissionem et semen promissum inter tempus legis nature: et tẽpus legis gratie: inter primũ silentium et tertiũ. Quãdo enĩ data fuit lex cepit frangi primum silentiũ: ipsa aũt manente fuit secundũ silentiũ: et tunc veniente medico: ruptoq; secũdo silentio: tertium hoies optauerunt. ¶ Tertio notandũ est q̄ qñ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui venturus erat verus mediator: vt staret q̄diu ip̄e vellet: et quãdo vellet cessaret. Ipse aũt voluit q̄ cessaret quãdo ipse venit: et tamen verus mediator fuit. Ex quo patet q̄ cõtra mediatorẽ faciunt qui legez cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pz cõclusio intenta. q̄ fides euangelij siue xp̄i non solũ est lege moysi antiquior et stabilior: sed etiã perfectior: q2 ip̄am euacuat: sicut illud: qd̄ perfectum est euacuat qd̄ ex parte est. i. chor. xiij. Cum enĩ venit mediator et legem euãgelicam statuit: voluit q̄ cessaret lex mosayca p̄pter suaz imperfectionem: et hoc ipse facere potuit: q2 in eius potestate tãq̄ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum q̄ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est enĩ gigas gemine substantie. scilz diuine et humane. Ipse igitur cuz sit deus et homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserāt p se recōciliat. ipse
vt deus oīa creauit. s3 in q̄tū deus
nō oīa recreauit. Et ipse in q̄tum
de⁹ ē cū patre ⁊ sanctospū vn⁹ de⁹
q: nō sunt plures dij sed vnus de⁹
Ex quo patet q̄ hic mediator non
est relevator vni⁹ p̄tis tm̄ sed dua
rū ptiū. s. dei et hoīs. et pz ēt q̄ in
q̄tum deus nō est ppriē mediator
inter deū et hoīes. sed in q̄tum hō.
In q̄tum em̄ deus non est medius
s3 equalis deo pr̄i. Itē iste media
tor non est arbiter vnius populi s3
duorum. s. iudeorū et gētiliū quos
tanq̄ duos parietes ecclesie i se an
gulari lapide copulauerit vtriusq3
ppl'i concordās ritum. ad Ephe. ij.
et. i. Pe. ij. Ergo qui obseruant lega
lia xp̄m non vt mediatorē recipiūt
q: ipsum videntur asserere media
torem tm̄ iudeorū quod esse nō po
test. quia mediator non est nisi duo
rum populorū3. Ergo qui ex circū
cisione vel preputio ad fidem con
uersi sunt maneāt sicut sunt nec cu
rent circumcisi de preputio nec pre
putiati de circūcisione: quia vt di
citur ad gal. vlt. In vero media
tore iesu xp̄o neq3 circūcisio aliq̄d
valet neq3 preputium s3 noua crea
tura. Hec quattuor notabilia patēt
ex intētione ap̄li ad gal. vbi supra
vbi sic dicit. Quid igit' lex pp̄ter
transgressionē3 posita est. donec ve
niret semen cui pmiserat ordinata
per angelos in manu3 mediatoris
mediator autem vnius non est. de
us autem vnus est. que lr̄a breuiter
sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad
quid prodest. ex quo sicut dictū est
in precedenti articulo nō euacuat
pmissionem nec est ex ipsa heredi
tas. R̄ndet apostolus q̄ inter cete
ra ad que prodest pp̄ter transgres
sores supple puniendos et flagel
landos. posita est que supple stare
debuit donec veniret semē. i. xp̄us
cui. i. p quē promiserat supple de⁹
vel s̄m gl. cui. i. de quo dādā omni
bus gentibus non solu3 iudeis grē
et glorie benedictionē. lex dico or
dinata. i. ordinabiliter data eo mo
do quo dictu3 est per angelos. i. ad
litteram per ministerium angelorū
qui in psona dei apparebāt moysi
et ei loquebant' vel per angelos. di
cit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tan
q̄ angeli erant ydonei dei ministri
Lex dico posita ⁊ ordinabiliter da
ta in manu. i. in potestate et volun
tate mediatoris. i. huius qui inter
deu3 ⁊ homines et angelos īter du
os populos. s. iudaicum et gētilem
erat venturus mediator posita dico
et ordinata fuit in manu mediato
ris. vt videlicet staret q̄diu ipse vel
let et q̄n vellet cessaret. voluit autē
q̄ cessaret q̄n venit. et q̄n inter deū
et homines inter gētiles et iudeos
verus mediator fuit. et dico q̄ me
diator fuit inter deum et homines
et inter diuersorū3 rituū hoīes. qd
quidē est necessariū q: sequit' me
diator vnius non est: nec arbiter
vnius tm̄ sed duorū. s. dei et homi
nis: sed nō vnius populi tm̄ s3 duo
rū vt dictū est. Quis aūt iste media
tor in q̄tū homo mediator sit duo
rum: in quantū tamen deus est vn⁹
cū patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aũt vnꝰ est vel posset hic dici ſm glo. ꝙ dicit hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoíes. non inter deum ⁊ deũ. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex ꝓ dictis omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ꝑtãte sicut dictum est. Secunda cõclusio ẽ ꝙ qui cum euangelio obseruãt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finẽ immo nec ipsuȝ vt mediatoreȝ recipiunt qꝛ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̃ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ẽ omnino perfectior: vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.

Uintus articulus est ꝙ fides iesu xp̄i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex ṽbis apl̄i ca. supradicto quasi ex quadã aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eẽt iustitia. sed cõclusit scriptura oĩa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nũꝙ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nõ ꝑstabãt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johãne Diu enim ante legem fuit circũcisio instituta. quia Geñ. xvij. Dicendum est etiaȝ. ꝙ ex circũcisione nũꝙ fuit perfecta vita. quia nunꝙ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxxvij. Descendaȝ in infernum lugẽs filium meũ. Et dauid circũcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nũꝙ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit aplus ad ro. iij. ex opibꝰ legis nõ iustificatur oĩs caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eẽt vera vita. ac ꝑ hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fideȝ iesu xp̄i super oẽs qui credũt in eũ. Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus ꝓmissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qñ impleri cepit ꝓmissio nunꝙ aduersatur diuine ꝓmissiõi. Absit nõ em̃ est inimica sed cõsentanea diuinis promissis. Ueruȝ est tamen ꝙ fides cuius merito fuit ꝓmissio est vtilior et efficatior lege. quod probatur quia lex nunꝙ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

veri supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusti cia qd tamen verum nō est. Sz cō clusit scriptura.i. lex scripta con clusit.i.clausa reliqt oia.i.oēs ho mines tam iudeos q̄ gentiles sub peccato neminē enīz a peccati car cere potuit expedire. vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per le gem enī cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidētia factum est vt promissio vite.s.et iusticie z bn dictionis eterne ex fide iesu xpi nō ex lege supple moysi. pmissio dico i.res promissa daretur credentib?. supple in xpz ptz igitur ex pdictis clarissime q fides iesu xpi est anti quior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam al tissime extollitur fides iesu xpi su pra legem moysi. Multū debet cre dere xpiani filij ecclesie de fidei su sceptione. multūqz debent anima ri ad fidei promissionem. z ad fidē per opera. probationē et perfectio nez ac defensionez. cuz ex eadez ex cellentior sit religio xpiana oi alia gēte toti? vniuersi. quod pter ca tholicorum consolationem ex trib? intēdo declarare. ¶ Primo ex pte patris et matris. O fidelis xpiane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris de claratur. Sunt enim veri patris cōditiones q̄ttuor. Quarū pria ē q pater naturaliter appetit filio ge nerare. desiderat enīz speciez mul tiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractās de virtute gene ratiua dicit: naturalissimum est oi nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum im mor tale pticipemus. Sic xps nos ap petit in fide sua spūaliter genera re. vt esse dei immortale participe mus. Et ideo dedit eis ptātem fi lios dei fieri his qui credunt in no mine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima di stinguatur a carnali subdit q̄ non ex sanguinibus. s. femine quasi ma terie. et viri q̄si formatiui. In quo humanaz generationē s̄m materiā z secūdum modū generādi miserā ostēdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio z natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam? hāc ex cellentiā scz hominez nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sa natur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. z hoc ē. Et ver bū caro factū est. qd superius erat inferius descendit. Quid ergo mi rum si qd īferius erat in id qd su perius erat ascēdit quia si deus fa ctus est homo: credi deb3 q homo fiat de? z si de? hō venit i mūdū q hō factus de? ascēdat in celuz hec omnia in glo. ¶ Scda conditio veri patris est q desiderat filios multiplicare ita et christus deside rat nos i fide multiplicare q: vult omnes hoies saluos fieri et i agni tionez veritatis. s. sue fidei venire vt ptz infra z.i.ad Thimo.ij. Sed hāc multiplicationē filiorum non appetit eius propter defectibili tatē sue nature. sicut ē i puro hoie

qui quia nõ potest ꝑmanere in se ipso cũ sit corruptibilis desiderat ꝙ conseruetur in suo filio et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̃s pater in hanc multiplicationẽ filioꝝ propter bonitatẽ suaꝫ quã vult quãtum in se est cõicare omnibus. ¶ Tertia ꝯditio veri patris est ꝙ ad filiorũ generationem transfundit de sua substantia, suaꝫ naturã specificam: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̃s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est ꝙ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̃s vt dicit ap̃lus. ij. ad Coꝛ. viij. cuꝫ esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illuꝫ filium diligit quẽ sibi magis simileꝫ cõspicit. et in ipsum intuitũ figere cõsueuit. qꝛ vbi amoꝛ vbi oculus. ¶ Sic xp̃s magis eum diligit qui ei per similitudinẽ grẽ magis appropinquat. Hic diligenter attẽde ꝙ q̃uis generaliter oẽs xp̃iani filij dei nominentur ex eo ꝙ credunt iesum xp̃m esse verũ filiũ dei sicut dictũ est. illi tamẽ propꝛie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ dicere põt xp̃s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cõplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nõ soluꝫ oꝛe se cõfitentur xp̃ianos. Sꝫ corde credũt et opib⁹ ostẽdũt. De malis autẽ xp̃ianis quales inter ceteros. sũt illi qui obseruãt legalia cũ euãgelio ꝯquerit̃ xp̃s dicẽs: filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aũt spreuerunt me. Isa. i. Qui eñ deberẽt eẽ filij xp̃i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̃iane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habẽs conditiones veri patris. ¶ Ostẽditur etiã dignitas religiõis xp̃iane ex parte matris. Sed dices q̃ est ista mater nr̃a. Rñdet ap̃lus ꝙ illa q̃ sursum est ihierusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libꝛo. iiij. declamationũ. declamatiõe. vi. de quodaꝫ q̃ moꝛtua vxoꝛe que in ptu perierat statim duxit aliam. ⁊ puerũ p̃me misit ad alendũ ad villã quãdã extra ciuitatẽ. et ex alia vxoꝛe statim aliũ hũit quẽ misit etiam ad villaꝫ eodẽ modo alendũ cũ p̃mo. Post multũ vero tp̃is redierunt pueri p omia similes. Licet eñ secundus esset minoꝛis etatis q̃ p̃m⁹ qꝛ forte vni⁹ anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secũdus quãt⁹ erat p̃mus: sicut multotiẽs accidit et forte vterq̃ p̃zizabat in coꝛpoꝛe et facie. querente aũt matre quis eoꝝ esset filius suus noluit ei dicere pr̃. et iõ ipsa flente et filijvidentes matrem suã nouercã flentẽ flebãt. et forte vterq̃ ipsoꝝ timebat ne eẽt premignus: quos pater alloquit̃ dicens Quid fletis o pueri nõ opꝫ timere nouercã. lites sunt inter me ⁊ vxorem nõ inter vos. dimittatis cã facere mecũ qꝛ nõ indicauit quis eẽt filius suus dubitãs ꝙ si sciret non hẽret curã nisi de filio suo ⁊ nõ de filio alterius matris. Itaq̃ sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusq₃ equalem. ¶ Spūaliter p istum patrē intelligimus xp̄m qui h₃ duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala cōsciā que concepit dolores et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus perclitaref pe perit filium nomine benoym. q̇ in nostra lingua sonat principiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vxor ē cōsciā bona q̇ h₃ filium scз iustū ⁊ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrif cū malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solez suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ⁊ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel primignus. q̇s sit iustus vel iiustus explicite in gratia dei. qꝛ vt habetur Eccl's. ix. Nemo fit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante reges Salomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū non mortuū in peccatis s₃ viuū in grā cognoscat. qđ pater noster iesus xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Rixanf filij quos pr̄ ꝯsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq₃ ptis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt conuerti. quia ſm aug. malus ideo viuit vt vel corrigaf: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Nunquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ⁊ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij s₃ libere. ad gal. iiij. Hec mater qñ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen̄. xv. et augmentata vsq₃ ad messez frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝝ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus qꝛ tunc sinabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram ⁊ filiū Dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infantez viuū: hec est enim mater ei⁹: hec ē que sursū est iherusalē que ē mater nostra. ⁊ sic patet excellentia religiōis xp̄iane ex parte patris ⁊ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditat', qꝛ sibi debef suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonorum aggregatione perfectus ſm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec voluit pr̄ noster xp̄s q̇ sua electa hr̄tario voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petram edificabo ecclesiam meā. Math. xvi. qd̄ duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio īter iudeos et xp̄ianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios deb3 hereditare nomine iudaico nominaretur. Secūda rō est ꝓprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latie. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et quia xp̄iani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū con uocatio vero hominū et ſm hoc iudei et quecunq3 alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestijs cōparantur: xp̄iani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeorum et aliorum infideliū ad xp̄ianos quia illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. sc3 ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica ppl'o dabitur xp̄iano. ¶ Et nota quod gloria celestis que est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominib9 autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit de9 hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domīo terram autē dedit filijs hoīm. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xp̄iano datur pro hereditate. Respondeo quod ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui ꝓmisit populo illam nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi quod deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometus gloriam porcorum et asinorum. vt videbitur. li. iiij. s3 solis xp̄ianis de9 ꝓmisit gloria3 suā. qd̄ pulcerrime declarat sanctus Vincētius in quodā sermone p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xij. aureos pluresq3 pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istorum debetur filia regis. et quis poterit legitime eam peter. et certū est quod nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū et dn̄s dominātium. et vocabitur nomen ei9 verbum dei. filia pulcra quā hab3 est gloria celestis ita est pulcra ſm Aug. quod si ibi non liceret stare nisi vni9 diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo ꝓmisit promissione3

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mādata mea custodieritis dabo vobis &c. Leuit. xxvi. & Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tēporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. & vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qr respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: & nunquid non solui iam tibi qđ promisi. & sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Scđo cōduxit populū agarenorū. Et lʒ vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: & fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Uideamus pactū q fecit deus cū eis. Ipsi eñ descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei⁹. & ideo dicunt Ismaelite & per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoqʒ audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciam illum crescere in gentem magnam. Gen. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt patʒ Gen. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit q despiciamus illa: & vult q habeamus hic labores: infirmitates: & miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunqʒ fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Math. vij. Et ideo quando christianus vixit fm voluntatem dei in patiētia & bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis: Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellē hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi. tunc christus dat promissum. scilʒ gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatē glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis dñm. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scʒ ad xpʒ a quo christiani. & cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q peperit vos: qr vnuʒ vocaui eum: scʒ ad pactū promissionis filie & benedixi & multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xpiane religiōis. s. eē filiū dei

et heredez ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictā excellentiā non sustinuit a iohāne adorari. Apoc. xix. ait enī Johā. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorū habentium testimonium iesu: deū adora. Cecidit iohānes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominū suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qd tamen non sustinere hic: immo manifeste ꝓhibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilꝫ taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur ꝙ respectu solius Johannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xp̄ianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrū tuoꝝ habentiū testimoniū iesu xp̄i. i. qui ꝑfecto corde cōfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum et dominū vniuersorum atqꝫ hominum redēptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xp̄iani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filiū per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos eorū angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinqꝫ articulis excellentia fidei catholice ac etiaꝫ religionis christiane.

¶ Qđ lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est: ꝙ lex moysi iam non est lex: sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostēdere quō o iudei iam nō habēt legē. Secūdus erit ostēdere quō ꝑpter circūcisionē qua vtunť iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecūqꝫ erāt scripta de messia venturo: impleta fuerunt in xp̄o iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuꝫ punctū notandum ꝙ ratio fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legem et quare cessauit ea que primo dicebať sua: et que erat lex dei quā non solū licitum erat non soluere: sꝫ ad obſuādā eā obligabanť: et iā nō sunt obligati ad ſuādū imo obliganť ad nō seruādū. qꝛ cessauit esse lex dei ꝑdita virtute ꝙ primo in ea erat ꝙ ideo ꝑdita fuit: qꝛ facta fuit mutatio i substātia et natura veritatis quā significa

bat scriptura: qđ declaraẗ septem passib⁹. ¶ Quorũ prim⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ pter ea ad q̃ primo obligabantur ipsi ⁊ oẽs aliȷ̃ homies per legẽ nature scriptã non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni. ij. Corinth. iij. sed vt hõ non excuseẗ ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq; ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq; ad aduentum messie: quia ad hec mandata nõ erant obligati aliȷ̃ hoies: quoꝝ durãte lege moysi multi fuerũt salui seruãdo legẽ nature: sed fuerũt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quẽ audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentium Geñ. xij. Que etiam debebat dare testamentum nouũ non simile testamẽto priori. Hiere. xxxi. Itez qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa. xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduentũ messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq; ad tẽpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre. ix. Item fecit pro eis multa miracula. que et alia multa non fecit nationibus gentium: sed permisit ꝙ regerentur gẽtes per suũ liberum arbitrium ꝭm ꝙ eis videretur. ¶ Tertius passus est ꝙ quãdo talem diuisionẽ fecit deus: scꝫ

iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signũ principale. fuit obligatio quã deus fecit abrae ⁊ aliȷ̃s patribus ꝙ de semine eorũ nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorũ opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oẽs gentes qui non crederent in eũ. Secũdo vt esset notificata differentia huius ppl̃i peculiaris ab oibus aliȷ̃s que ppria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluator mũdi quod aliȷ̃ populi ex quo eis non erat dictum nõ credebant: qꝛ ad Romanos. x. Fides ẽ ex auditu credendo id quod aliq̃s audit propter auctoritatem dicẽtis: intelligendo ꝙ talis est verax ⁊ potẽs facere quod dicit. Hec fides cũ sit virtus non corporis: sed anime per se ipsam non apparẽs extra de⁹ dedit abrae circũcisionẽ in signũ ꝙ illi in quibus esset crederet aduentum messie sic ꝙ ꝭm ꝙ res prius est ꝙ̃ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circumcisio sicut signuꝫ fidei ꝭm ꝙ legitur de abraam. Geneẜ. xv. ꝙ primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circumcisio signũ iusticie magne fidei: quando contra totam naturam credidit verbis dei. Geneẜ. xviij. ꝙ sara haberet filiũ de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaꝫ dictus fuit pater. nõ

solum iudeorum: sed multarū gentium. ¶ Quartus passus est q ad significandū mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: et dando eis gratiam suaʒ fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue p moysen: siue per dauid: et salomonem stabilite: sed et de aduentu messie et de tpe in quo haberet esse: et de operibꝰ que haberet facere. et de aliis rebus que in tempore debebant accidere nō solum moyses: sed etiam omnes pphete locuti sūt ex pte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est q circuncisio et lex moysi erat sicut vnū instrumentū obligationis inter deū et iudeos expresse continens qd̄ deus habebat implere: et illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legē faciebāt. Abraam: isaac et iacob: et alii patres sui circuncidere se et filios suos in signum q de genere iudeorum messias haberet esse. Item et facere sacrificia et cerimonias significans mysteria messie pertinētia: et q omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam et sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ē q sm ea que dicta sunt lex moysi ante aduentū messie erat vna obligatio plena et vacua: plena figura et vacua res eius plena promissione: et vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat: sed habebat implere p eum promissum in aduentu messie et in signū q illud habebat implere sicut dictū est dedit eis circūcisionem et alias cerimonias et sacrificia in lege specificata q̄ oia et quo erant mandata seruari sicut signa et figuras illius qd̄ habebat esse in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tēpore certo: ergo anteq̄ impleret predictū tēpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq promissum esset impletū. Unde q lex erat vacua et plena requirebat ipleri illo quo erat vacua: et euacuari illo q̄ erat plena sm qd̄ ē qdcūq instrumentū obligatiōis p qd̄ aliquis pmittit alteri dare ei vel facere aliqd̄ magnū qd: talis obligatio anteq̄ ipleat promissum est plena et vacua: vacua: q non est adhuc datū vel factū qd̄ promissum est plena spe et virtute: q talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere et cōpellere promittentē vt ad minus conqueri de eo si in tpe qd̄ assignauit nō impleuit pmissum: ita q q̄tum est vacua promissio tantū est plena spe et veritate et iure ad petendū et requirendum obligatū vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est q predictis intellectis quicūq potest p seipsum cognoscere q si talis obligatio est vera q substātia et natura veritatis dato q notificet per scripturā nō est in eo qd̄ ē intus. sed qd̄ principalius ē in eo qd̄ est extra. s. in actu q̄ trāsit quo vnus

se obligauit alteri et in actu futuro qui est adimpleri promissum: quantum ad primum actum nõ põt haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate põt facere qd̃ preteritum sit nõ preteritum: licet potuit facere qd̃ nõ transiret. Sed ex quo nõ transiuit et iã in se est nihil et qd̃ nõ transierit etiã est nihil dicere q deus põt facere q preteritum nõ sit preteritũ est tantũ sicut dicere q deus ex nihilo facit nihil qd̃ nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam transiuit et ille non potest mutari quantum ad talem actũ obligatio semper esset vera. Sed q talis actus sit principaliter propter id quod futurũ est. qd̃ est adimpleri promissum si obligatio est vera: vel non attenditur ad secundum quod est finis ipsius videlicet si est impletũ vel nõ quod fuit promissum: q in quantum nõ fuerit impletũ: quia substantia et natura obligationis non est mutata licet transierit tẽpus semper manet obligatio in sua veritate et firmitate. immo plus firmatur quanto amplius trãsit de tempore in quo debebat impleri promissum ex q̃ illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure et virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quando realiter fuit solutũ promissum: quia statim ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera; quia iam mutata est substantia et naturã veritatis impleto qd̃ in ea primo erat vacuũ et euacuato: illo quo primo erat plena. Primo enim erat plena iure et virtute ad petendũ promissum et ad faciendum res ordinatas quousq3 esset solutum debitũ: sed quãdo est solutũ promissum: scz qd̃ postq̃ est solutũ nõ põt iuste petere sicut prio sic nõ potest facere res ordinatas seruari quousq3 sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod in ea erat vacuum nõ potentibus stare istis duobus simul. scilicet q vera obligatio respectu vnius et eiusdẽ rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantu3 euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iã deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Uerumtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cancelata: nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea ex q̃ prio erat plena: et sufficit q ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dent testimonium esse factam solutionem. Et si nõ esset qui de solutiõe facta daret testimoniũ: sufficit testimoniũ qui est deus cui nihil occultat

propter qd soluto iã debito est fal sa illa que primo erat vera obligatio:quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. et istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legẽ aliquam.ex quo est impletũ qd eis per deum fuit promissum.s.aduentus messie: ꝓpter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum. ꝛ euacuatuꝫ illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xp̄us loquens de ista materia quando dixit.nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legem.vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam.non veni soluere eam:sed adimplere. Matth. v. Eisdem ṽbis vsus est. Luc.iiij. quãdo in synagoga nazareth aperto per eum libro Ysaie. scriptura q̃ occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me ꝛc. Ysa.xli. Et cũ cedisset ꝛ oculi omnium existentiũ in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris.quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Ysaias ꝛ sic anteꝙ̃ ipse veniret illa scriptura erat vacua.sed quando missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa.similiter dixit Petro quando volendo eum defendere ꝙ non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorũ.An putas quia non possum rogare patrem meũ et exhibebit mihi plusꝙ̃ duodecim legiões angelorum.quomodo:ergo implebuntur scripture Matth.xxvi. Item tempore quo habuit mori:quia nondum erat impletum dictũ dauid.psal.lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset.Sitio dederunt ei bibere acetum felle mixtum:consequenter dixit.Consummatum est. Joh.xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata:et latere aperto dixit eis.hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum:quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ꝛ ꝓphetis ꝛ psalmis de me. Luc.vlti. Dixerat⁹ eis hec anteꝙ̃ vltima vice ascenderet in hierusalem ꝙ implerentur scripture:cum ꝓditori traderetur principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum gentibus:vt flagellarent cuꝫ et crucifigerent ꝛ occiderent: ꝛ ꝙ ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci.x. ꝛ Luc.xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis complerentur ꝛ implerent̄ in mort: ꝛ in resurrectione iesu xp̄i cum id qd est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousꝙ per seipsum eas impleuit iesus christus. ꝛ propter hoc ipse iuste loquebatur quãdo discipulis suis dixit. Matth.v.ꝙ non cogitarent ipsum venisse ad soluendum legẽ:

quia non venerat ad faciendum cō
tra eam sed implēdum eam. Plus
est ꝙ̄ cecus qui non intelligit ꝙ il-
le qui soluit illud ad qđ erat obli-
gatus ex quo implet obligationem
in quo erat vacua ꝙ̄ soluendo de-
bitum frangit obligationem; nec
facit contra eam quando ipse finit
complet ⁊ perficit finem ad quem
obligatio fuerat facta. Sꝫ hoc be-
ne sequitur ꝙ ex quo implet illud
soluendo promissum ꝙ facit eā va
cuam iuris ⁊ virtutis quo illi, cui
erat facta obligatio. primo ꝑtine-
bat etiam si circa ipsum ꝑmaneat
scriptura obligationis sine muta-
tione aliqua q̄tum ad litteram ex
quo soluto, debito est mutata, sub-
stantia ⁊ natura veritatis que fa-
ciebat obligationem primo esse ve
ram. Qui attēte considerare volue
rit supradictas rationes clare po-
terit intelligere ꝙ iniuste vel si di-
cero insipienter non mentiar. Aga
reni imponunt fidelibus iesu xp̄i
non esse christianos: quia nō se cir
cumcidunt ⁊ quia non seruant sab-
batum. ⁊ quia non faciunt pascha
agni sicut fecit iesus xp̄us: vel ꝙ
comedunt carnes porci quod ipse
non fecit si probassent ꝙ postq̄ ipse
soluit per eū promissum ad abraā
⁊ alios patres ipse fecit: ꝑdicta
haberent aliquem colorem. sed ꝙ
postea non deberet facere etiam si
grossissimus esset ingenio quilibet
homo illud poterit intelligere ꝙ ex
quo predicta ⁊ alia multa habebāt
certum finem anteq̄ ꝑmissio esset
impleta omnibus contingentibus

iudeis in figuram vt infra videbi
tur. ⁊ sic debebant dimittere ea cū
veritas veniret. sicut figura ima-
ginis quādo est iam depicta ⁊ fini
ta cessat. Sic est de figura domus
que cessat quando ipsa est facta.
Unde quia circuncisio ⁊ alia plura
in magnum mysterium per ipsum
met deum erant data sicut pro pi-
gnore quousq; esset solutum debi-
tum. ipsemet; qui habebat soluere
eas seruauit. Sed si post mortem
suam quando dixit. Consummatū
est. Johan. xx. vult tantum dicere
iam, sunt repleta omnia mysteria
ipse; seruauerat quod ipse seruauit
antea scilicet ꝙ̄ celebrasset pascha
agni ordinatum ipsis iudeis in fi-
guram sue mortis que habebat fie
ri. ⁊ sic de aliis figuris eo ipso ꝙ de
derat intelligi deum non comple-
uisse quod ꝑmiserat suis patribus
sanctis patriarchis, regibus ⁊ pro
phetis ꝙ habebat eos redimere ⁊
liberare de potestate dyaboli. ⁊ cū
esset preteritum tempus in quo de
bebat impleri. quid aliud erat ser-
uare legem moysi sicut prius nisi
dare testimonium deum nō esse ve
rum. Ex quo in tempore per eum
assignato non impleuerat per eum
promissum. Et ꝙ plus est cum ma
ior ⁊ principalis ꝑmissio dei esset
ꝙ deus habebat filium suum dare
in mortem pro salute illorum et to-
tius mundi cū ipsemet fuisset mor
tuus dabat vel poterat dare testi-
monium ꝙ nō fuisset mortuus: sed
ꝙ debebat mori iterum. ⁊ ꝙ vna vi
ce vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacer-dos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebreo.ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum maiori efficacia et complemento. sanctificante existentes in peccato q̄ sanctificaret sanguis hyrcorum et taurorum que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem toti⁹ mundi. q̄ non pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo ⁊ non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum ⁊ ordinario est homines semel mori. Sic filius solum semel ⁊ non pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere q̄ nō erat mortu⁹ sicut a deo patre suo acceperat mandatū. erat iste honor quem iesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium q̄ deus pater suus non erat verax. et quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrē: quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant q̄ crederent in eum si descenderet de cruce contēnendo gloriam ⁊ honorē ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponendi animā suam moriēdo cū esset ei leuius descēdere de cruce viuus q̄ post mortē resurgere de sepulchro factus obediēs patri vsq̄ ad mortē voluit plus implere q̄ erat iudeis promissum per deum complēdo obligationē eis datam. ⁊ sic dicēte veritatē p̄dicta obligatiōe implere legē moysi in quo erat vacua ⁊ faciēdo eam vacuā iure quo erat plena: sc₃ iuris ⁊ petitionis q̄ competebat iudeis quousq̄ esset impletum p̄missum: quod ius fuerat eis datum cum multa solēnitate qua maior altera esse non potest nec cogitari quando promissum p se factum confirmauit deus iurando per seipsum cum non posset intelligi aliquod maius per quod iurasset. vt Gen. xxij. ⁊ Exo. xxxiij. sicut homines quando debite ⁊ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quā magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatē deus sue promissioni q̄ iurando per seipsum. Et vt intelligeretur q̄ sine aliqua dubitatione volebat illud implere sicut prio iurauerat abrae replicauit iuramentum faciēdo eādem promissionē ipsi dauid cū iuramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contemplationis cū deus fecisset multas promissiōes iudeis ⁊ suis primis patribus addita expresse conditione q̄ ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata ⁊ perseuerassent in suo seruitio. ⁊ q̄ si nō facerent non solum nō daret eis per ipsum p̄missa. sed q̄ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: et ponē-

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissione3 be nedictionis omnium gentium in semine abrae q mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius q cum sin gularissima deuotione et firmum in tellectum debet considerari q hec fuit maior promissio quã fecit de9 maior dico: et sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei fa cta iudeis q liberaret eos a serui tute egypti q daret eis terram pro missionis q daret eis bona in ea eis specificata. Verũtamẽ he sunt paruissime promissiones in com paratiõe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suo rum mandatorum que erant satis difficilia q daret eis post hanc vi tam paradisum gloriam celestem in eternum duratem. que promis sio licet incomparabiliter sit maior q omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignita tis q suum proprium donũ ex quo est dominus eiusde3: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligi tur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nõ potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et aliis iudeorum patribus. hoc est q promisit dare seipsum nobis man dato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salu tem nostram. et illius quo non po test dici maior amor ponendo ani mam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos libera ret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus to tum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete q sua promissio et testamentum erat si ne aliqua conditione: et q tam fir mum erat et fidele q prosperum seruaret sua misericordia. Et si fi lij israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non ser uando mandata sua visitaret pec cata eorum in flagellis: sed tamen q nunq amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed q semper impleret quod fuit per eũ pmissum: pp̃ter has ergo et alias q plures consideratas ratio nes nisi si voluerit loqui contra to tam rationem non potest aliquis dicere q iesus christus post mor tem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promise rat. q ipse sicut prius debebat ser uare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nõ esse im pletũ qd erat implẽdũ. et q multo maioris attentionis est p suos pro prios actus confitendo deum pa trem suum: quia nõ impleuit in tẽ pore assignato promissum et iuratũ

ꝙ erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed ⁊ solūmodo audire potest tam grandē blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam ⁊ iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum nō esse veracem. Sed periurium imaginetur vnusquisqꝫ in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius: ⁊ sic circūcidere se ⁊ facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebāt ducere in se iudei quousqꝫ eēt impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium ꝙ non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed ꝙ ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. ⁊ tamē tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictuꝫ est. erat dare testimonium ꝙ ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus ⁊ periurus. Et quis dubitat ꝙ quicunqꝫ affirmaret talem blasphemiam de deo: ꝙ talis non esset amic⁹ dei: nec esset in sua gratia: sꝫ i suo odio ⁊ inimicitia. ⁊ qđ nimiū aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest qđ in vna die cadat septies. prouerbioꝝ. xxiiij. Et totiens resurgat si in tali odio ⁊ ira dei esset cōtinue de nocte ⁊ de die per actus suos ⁊ vitam dando testimoniū deum in sua promissiōe defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. sciłꝫ ꝙ iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postꝙ eam xp̄s adimpleuit. ¶ De secundo pūcto huius articuli qui est quasi correlariū precedentis notandum ꝙ sicut dictum est cum tēpus promissionis iam sit preteritum ⁊ per iesum xp̄m impletū qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus ⁊ in continua ira dei. ⁊ cōstat ꝙ in tali ira ⁊ odio dei sūt certissime ⁊ continue iudei cū ipsi sint circuncisi ⁊ circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousqꝫ esset debitum solutum: ⁊ ducendo eam cōtinue in se pro diuisa in magna iniuria ⁊ offēsa dei: sicut si nō obseruasset iuramentuꝫ per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem ⁊ acciperēꝫ baptismū ⁊ sequerer xp̄m: sed nō possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datū abrae ⁊ semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respōdeo iudeo ꝙ sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed ꝓ longo tempore ptꝫ. Exo. xij. vbi habetur ꝙ ritus ⁊ festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no. tamē ibere. xxiij. scribitur Ecce dies veniunt dicit dñs. & nõ dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nõ curabitur de phase. quia istud festum nõ erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti. Circumcisio licet per longum tempus deberet durare. tamen adueniente xpo debebat cessare. quia fuit data abrahe in signum xpi de eo nasciturí vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est q̄ adueniente signato cessat signum. sicut bibito vino remouetur circulus qui erat signũ vini. Simile est etiam de cõtractu obligationis sicut late dictum est in precedenti consideratione. quia si sit cõtractus obligationis de. x. florenis vsq; ad festum sancti Johannis vel vsq; ad aliud determinatũ terminum in solutis illis cõtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando & in signum talis pmissiõis detur sibi anulus. quē portet vsq; ad impletionem promissi dato castro miles nõ portabit amplius anulum. quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa & solēnitates q̄ propter regis aduentum fiebãt. Item adueniente festo cessat vigilia q̄ erat dispositio et preparatio ad festũ. ita circũcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi & ad baptismum quod est maximũ festum

Item possessio limitata inter duos terminos nõ extendit se circa primum nec vltra secũdum. sed talis possessio fuit circumcisio limitata inter abraham & christũ Geñ. xvij. hoc erit pactum inter me & te. quasi dicat incipiat in me & non pgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non fuisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quõ oia i figura ɔtingebãt illis sicut dicit aplus. i. Cor. x. & addit scripta sũt ad correctionē nr̃am: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Pmo tempus vmbre prefiguratum: secũdo tẽpus grẽ consũmatũ pmũ fuit sub lege mosayca. secundũ est sub lege euangelica. primũ fuit figuratum. secũdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectũ adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo plētudo tẽporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit aplus omnia in figura contingebãt illis. In figura dicit psignante illa que tempore gratie sunt impleta. & bene dicitur in figura sicut enim videmus q̄ filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

paradisum: nisi virginem intelligimus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cõcurrente opere posuit hominez. i. christum. quid per arcũ variuz nisi iesum intelligo quẽ deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radiis diuine gratie penetratis qui fuit ꝛ est signum ad homines signuz diuine reconciliationis. in cuius signum arcus est versus celum ꝛ corda versus nos. Et ideo nõ oportet timere sagittas ire dĩ submersiõis generalis aquaꝝ. Hunc etiã figurabãt rubus visionis et vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nõ cõburebatur rubus quia propter istã vnionẽ nõ fuit ꝯsumpta hũanitas nec in diuinitatẽ cõuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cõseruata. ipam dei filio fecũdans. terra fuit circũquaqꝫ sicca. qꝛ caro marie nõ fuit aliquo semine polluta. Iudicuz. vi. Hũc etiã figurauerũt arche testamẽti ꝯditio. solis descẽsus. ꝛ porte clausio. Quid per archaz nisi mariã intelligimus quid ꝑ vrnã aureã inter archã inclusaz: nisi humanitatem xpi. quid ꝑ manna quod erat intra vrnã nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habetur Exo. xxv. De cõtẽtis autẽ in archa explicat apl's ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus ĩ horologio archã signat ꝙ sol iusticie descẽdit per decem ordies craturarum et de decimo assumpsit humilliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouez ordines angelorum. decim⁹ ordo fuit hominũ de hoc descensu habet. iiij. Regũ. xx. Porta fuit clausa perpetuo ꝛ tñ solus rex ingreditur et egredit ꝑ eã. porta significat virginẽz qꝛ virgo mãsit perpetuo et tamẽ rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem ꝛ egressus ꝑ eam ꝑ stupendã editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

De ꝓfiguratiõe natiuitatis xpi.

Articulus autẽ natiuitatis xpi de quo dixit Isa. propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat⁹ ĩ natiuitate: Isaac. de qua gen. xxi. ĩ natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi eniz q̃uis nõ fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus ꝛ supra nature cursuz: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. Flos de radice yesse ascendet. ꝛ in egressu fontis Iohelis. iij. Fons egredietur d domo domini et cetera: ꝛ in ortu solis de quo Eccl's. i. Oritur sol et cetera. In absicisione lapidis danielis. ij. dicitur ꝙ abscisus est lapis de mõte sine manibus qui statuam cõfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. vẽter ꝛ femora de ere; pedes de ferro et terra ꝑ hãc

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentiu secundum quod daniel diuinitus edoctus ibi et ponit. Primum est regnu chaldeorum quod significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secundu est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persarum et figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figuratur per ferru quod subiecit sibi regnu grecoru aliaque regna mundi sicut ferrum domat omnia. Per lapide abscisum de monte sine manibus significatur xps siue regnu xpi cui subijciendu erat predictum regnu romanoru. In hac expositione omnes catholici et hebrei conueniunt Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur quod ille cui subijciendu erat regnum romanorum et imperium est ipse xps cu hoc ergo sit completum tempore constantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequitur quod iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitate eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunque creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

De prefiguratione vite et conuersationis christi.

Vita xpi et conuersatio de qua Baruch. iij. In terris visus est et cu hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filijs israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans: de die vero nubes refrigerans. Uita enim christi illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio quod illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. quia in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac columna habetur Exo. xiij.

De prefiguratione doctrine et predicationis christi.

Doctrina autem xpi et predicatio fuit figurata in legis datione que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptione Exo. xxxiiij. et in legis repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum: propter quod dicit Hiero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius qui loquebatur Moysi et filijs

israel aliqñ in mõte aliquãdo in de serto aliquando ad ostium taber nacul.aliquando inter cherubim qui propiciatoriũ obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passionis xpi.

Articulus de passione xpi:morte & sepultura.de quo dan. ix. propheta predixerat dicens.Occidetur christus fuit multipliciter figuratus.Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge.xxx.i. Nudat⁹ in noe. Gene.ix. Ligatus in Sansone.iudi.xvi.Irrisus in heliseo cui dicebant pueri.Ascende calue.iiij.reg. ij.Consputus in iob.Job.xvi. Cesus et verberatus in Esaia. qui dicebat.Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus.Esaia.lix.suspensus in botro qui portabatur in vecte:& in serpẽte eneo.de primo.Nume.xiij.de secundo.Nume.xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna & quẽ pater ligabat super struem lignorum.Genesis.xxij.capi.Et crucem christus baiulauit et super eã fuit colligatus.quia in eã fuit clauis affixus.Transianceatus in adã.Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Gen.ij.et apertum fuit latus christi dormientis in cruce.& inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramẽta.Fuit occisus in abel.gen.iiij.Sepultus in iona.Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus:sicet saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math.xij. hanc figurã habes ione.ij.Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit.vij.die.gen.vij.

¶ De pfiguratione descensus anime xpi ad inferos.

Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptum.vt liberaret populum israel de manibus egyptiorũ Exo.iij.& anima christi descendit in infernũ qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticianus zacharias:zacha.ix.Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch.qui tulit prandium cõsolationis.danieli viro desideriorũ i.sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum.Daniel.vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Articul⁹ resurrectionis christi De q̃ in ps.iij.ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit

me. et alibi. ps. lvi. Exurgam diluculo. fuit figurat⁹ in iacob. de quo Geñ. xxviij. q surgens mane Jacob tulit lapidem quem supposuerat capiti suo: et erexit in titulum Jacob est christus qui surrexit mane. supple a mortuis: mane dico cū adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quā supposuerat capiti suo. id est i deo supple substantificauerat. Caput enī christi deus est: vt dicit aplus. i. Corinth. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplandum: predicandum: et adorandum. fuit etiaʒ figuratus in sansone. de quo dicit Judi. xvi. q dormiuit ad noctē medium. et consurgēs tulit ambas fores: corpus scʒ et animam suaʒ. Ex his duabus figuris ortum habuerant ille due opiniones. August. et Grego. dicit enī Aug. q xps surrexit mane. i. diluculo diei pasche habens pro se factum Jacob. Greg. autē dicit q surrexit media nocte habens factū sansonis pro se. qui possunt concordari per hoc q christus surrexit in principio diei tertie. et sic post mediam noctem. statim enim post mediam nocteʒ dies naturalis incipit: et potest dici mane. et hoc pro Augustino. vel dicendum q surrexit dominus fm veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusq.

¶ De pfiguratiōe ascēsionis xpi.

ARticulus de ascensione xpi de quo in ps. lxvij. Ascendisti in altum. etc. Et alibi. ps. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes. v. Et in ascensione Helye iiij. Regū. i. in regressu iacob qui dixit. Geñ. xxxij. In baculo meo transiui iordanē istum: et nūc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis et cū duabus turmis scʒ angelorū et hominuʒ regressus est in celū. Fuit etiaʒ figuratus in aduentu filij hominis vsq ad antiquum dierum. de quo Danielis. vij. Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat et vsq ad antiquum dierum peruenit: et dedit ei potestatem honoreʒ et regnum.

¶ De prefiguratiōe aduētus xpi ad iudicium.

ARticul⁹ de aduentu christi ad iudiciuʒ. de quo expresse pphetauit Johel. iij. ca. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes: et deducam illos in vallem Josaphat ibi disceptabo cum eis. Fuit etiaʒ expresse figuratus Danielis. vij. vbi dicitur q throni positi sunt et antiquus dierum sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudi ciū sedit et libri aperti sunt: ibiqꝫ dicit. ꝙ fluuius igneus rapidusqꝫ egrediebat a facie sedētis: qui cō sumpsit bestiā cum vndecim corni bus quo facto sancti acceperūt re gnū. Throni figurabāt sedes apo stolorū antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus ſm di uinitatē. Fluuius igne9 egrediēs figurabat xpi sententiā acutiorē ꝙ sit ignis q cōsumit demones cū reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in li bris conscientiarum: qui tūc ape rientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

❡ De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autē de xpi carnis resurrectione: de quo ꝓpheta uit iob. xix. c. dicēs. Scio ꝙ re demptor meus viuit et in nouissi mo die de terra surrecturus sum: et rursum circūdabor pelle mea: et in carne mea videbo deū. Quem vi surus sum egoipse et oculi mei cō specturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. fuit figurat9 Eze. xxxvij. vbi dr ꝙ ossa que prius erant arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodqꝫ ad iuncturam suam et super ea ner ui et carnes ascenderunt et ingres sus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem pro pheta de resurrectione mortuorū Unde ibi dicitur. Hec dicit domi nus. Ecce ego aperiā tumulos ve stros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

❡ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autē de vita eterna quaꝫ electi post mortem assequent fuit figurat9 in scala iacob de quo dicit Ge. xxviij. ꝙ vidit sca lam tangentē celū et angelos ascē dētes et descendē tes et dñm innixū scale. Scala significat vitā sctām que habet mltos gradus: qm mul ti sunt gradus sctitatis. Per hāc descēdunt angeli dei vt informēt homies et ascendēt viri angelici: vt videant dñm ipsi scale innixū: cuius quidē visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra ꝓ missionis quā filij israel post trā situm deserti post multos labores multaqꝫ prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti pe nitentie sequentes ducatum co lumne nubis et ignis: id est vite: saluatoris post multos labores bo norum operum: post multas vi ctorias vitiorum et hostium spi ritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fi des de morte eterna reprobis de bita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. ꝙ Chore datan et abiron: et multi alij propter pec catum suum viui descenderent in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali permanet: tamen vita gratie et glorie descẽdunt in infernũ: et tũc erit verũ qḋ dicit. Math.xxv. Ibũt reprobi in supplicium: iusti autẽ in vitam eternã. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Ioseph. Memento mei cum tibi bene fuerit etc. Reprobi aũt per pistorẽ qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

De pfiguratiõe vnitatis eccľie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalẽ terrestri In archa fuerunt cõgregata aiãlia de oi sexu et genere: et i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus et femina: liber et seruus: hõ irrationalis et vtens ratione. Archa ferebatur super aquas et eccľia fuit sup tribulationes huiꝰ mũdi: ad archam colũba rediẽs portauit ramũ oliue: et xps ad ecclesiã reuertẽs spũaliter denunciat pacem. In mũdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Iohã.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De hiis oibus habes Geñ. vij. et viij. In tabernaculo et in tẽplo colebatur et adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebanť peccata: et pctõres recõciliabanť deo: sic in sola eccľia est diuinus cultus offerũtur grata sacrificia: recõciliant peccatores: et remittunť ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnã sctãm ecclesiam catholicam sctõꝝ cõionẽ: remissionẽ peccatorũ. i. in qua sola est sctõꝝ cõio et remissio peccatoꝝ. Hierusalẽ etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. sed excellẽtius sancta ecclesia: qꝛ in ea sunt omnes xpiani sacerdotes et reges facti in sanguine iesu xpi. Apoca. v. sic igiť habemus totã fidei cõtinentiã in scriptura veteri multipliciter figuratam etc.

De prefiguratione cauẽdorum scꝫ septẽ capitaliũ vitiorũ et trãsgressionis decẽ preceptorum.

Quantũ ad secũdũ sciendũ ꝙ peccata que oino cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scilꝫ in lepre plaga de qua Leuiť.xiij. In lepra marie de qua Nume.xij. In lepra giezi. de qua.iiij. Reg.v. In morticiniis et immũdiciis q̃ fuerũt in multis locis phibita in lege: pctm̃ eñi aiaꝫ fecit leprosam. et ipam eiecit a consortio angelorũ: facit eñi aiam immundã et fetidam plusq̃ esset aliq̃ legalis immũdicitia: vel aliquod morticiniũ faceret. Septẽ autem pctã mortalia fuerũt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit Sanson. Iudicū.xvi. Sunt enī peccata quedā vincula ꝛ funes qbus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xpi precepta decalogi fuerunt figurata per decē cornua bestie. Dan̄.vij. de quibus egredit̄.xi. loquens cōtra deū blasphemias p quod desperatio ꝛ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus ꝙ peccatū in generali ꝛ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata ꝛc.

¶ De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantuꝫ ad tertium notādū ꝙ inimici spirituales qui nos ꝑ pctō feriūt de gratia dei ꝛ virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam. Gen̄.iij. Et in serpētibus q̄ percusserūt filios israel. Nume.xxi. Et in vrsis ꝛ leone quos interfecit dauid.i. Regū.xvij. ꝛ in duobus vrsis qui deuorauerunt.xlij. pueros.iiij. Regū.ij. Et in duob⁹ principibus latronū. Isboseth filium saul.ij. Reg.iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet̄ Hester.x. Demones enim qui per serpentem: vrsos ꝛ dracones figurātur aliquando persequuntur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ꝛ serpens et latro. Figurantur etiam per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses ꝛ Josue. Et non vacat a mysterio. ꝙ nunquā potuerunt superare Jebuseos: per quos carnis vicia que nunquaꝫ perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurant̄ etiaꝫ per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurātur ꝑ egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum.

Quantum autē ad quartum notanduꝫ ꝙ arma ꝛ remedia quibus sanantur peccata et vincuntur spūales inimici sunt septē sacramenta: septē virtutes: septē dona: ꝛ septē bona spūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figurata multipliciter ꝛ primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit i diluuio Gen̄.vij. In mari rubro. Exod.xiiij. Sicut enī in diluuio ꝛ in mari rubro fuerunt cōsumpti omnes pctōres: sic in baptismo xpi sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctione regũ. hoc enim sacramento xp̃iani roborantur in fide: ⁊ sicut reges ad spũalia bella preparantur vide de vnctione saul. i. Reg. x. ⁊ de vnctiõe dauid prime. Regum. xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentũ eucharistie fuit figuratũ in oblatione melchisedech q̃tum ad spẽs: offerebat enim panẽ ⁊ vinũ. Ge. xiiij. Et in agno paschali q̃tũ ad cõtentũ in sacramẽto: qḋ est vera caro xp̃i. Exo. xij. Et in manna ad saporẽ spũalem. Exo. xvi. habebat ei₃ mãna oẽ delectamentũ ⁊ sapore₃ suauitatis. Sap. xvi. Et m̃ltof orꝰ tius in sacramẽto altaris. Figuratũ etiã fuit per oĩa sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentũ autẽ p̃nie q̃tũ ad cõtritionẽ i gemitu dauid fuit figuratũ de quo in. p̃s. vi. Laboraui in gemitu meo ⁊c. Et in fletu ezechie. iiij. Regũ. xx. Quãtũ ad cõfessionẽ fuit figuratũ in leprosis: de q̃bus p̃ceptũ est vt se ostenderẽt sacerdoti. Leuit. xiiij. Et in cõfessione dauid q̃ dixit postq̃ pctũ commiserat: peccaui dño. ij. Reg. xij. Quãtũ ad satisfactionẽ fuit figuratũ i facto regis Niniue. Uide Ione. iij. q̃ño p humilitatẽ ⁊ ieiunia dño satisfecit. Quãtũ aũt ad vniuersa figuratur hoc sacramẽtũ p septẽ lotiões q̃bus se lauit Naaman in iordane ⁊ mũdata fuit eiꝰ lepra. iiij. Reg. v. Jordanis itep̃taf iudiciũ: ⁊ significat penitẽtiam p quã pctõres se iudicãt ne iudicenf a dño. ⁊ i hoc Jordane se dꝫ lauare septies ↄtra septẽ pctã mortalia: vt sic mũdef spũalis lepra. Figuraf etiã p. xi. saga cilicina q̃bus tegebaf tabernaculũ. Exo. xxvi. q̃ cõtra. x. p̃cepta decalogi sunt. x. trãsgressiões q̃ figuranf p. x. plagas egypti. Uide in Exodo de quorũ medio egreditur. xi. i. desperatio ⁊ finalis impenitẽtia: que fuit figurata p. xi. cornua bestie sicut dictũ est supra. Et figuranf hec. xi. mala nõ solu₃ p. xi. cornua veꝝ ñ p. xi. apl'os: de q̃bus in. p̃s. lxxxij. Moab ⁊ agareni ⁊c. vide glo. ⁊ interpretatiões cõtra q̃. xi. mala debet se peccator pungere. xi. sagis ciliciniis penitẽtie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitaru₃ ⁊ ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numerorū. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen. xiiij. Sacerdos eñ ecclesiasticus nō est sacerdos ſm ordinē leui: sed ſm ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramētum aūt matrimonij noue legis fuit figuratū i matrimonio qd fuit inter adā ⁊ euā vñ ipse dixit. ppter hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊c. Gen. ij. Adā eñ non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimonium quod fuit inter Isaac ⁊ rebeccā. de quo Gen. xxiiij. Ipse eñ isaac fuit vnicus vnice: ppter hoc inmunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclesie. De tali eñ dicit apl's ad ephes. v. Sacramētū hoc dico magnū in xpo. ⁊ in eccl'ia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū: sed tamē multū deficit a ratione sacramēti. Notat super hoc Alexāder de ales in. iij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suā cū multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem ⁊ cōsuetudinē ⁊ moderantiā. Ex incontinentia eñ immod:rata plures habuit. ⁊ sic scandalizauit pximū. sancti vo patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue concubinis. Gen. xxvi. Itē ppter moderantiam ⁊ temperantiā. Moderate eñ appetebant antiqui patres coitum. s. ppter solaꝫ ppagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. ¶ Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendā ꝙ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

illicitus sm se. et est etiam contra legem naturalem ꝛ scriptam. Jus enim publicum legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione ꝛ hereditatis successione. qd non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Jtē est contra ius priuatum rationis. qd dictat non facere alij qd homo fieri non vult sibi et ecōuerso. Quilibet enim vir vult: vt effect9 eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semper. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nō erat principalis vxor. vñ Gen. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorez. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licz autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum ꝛ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est. ¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. ꝙ predicta dispēsatio de pluribus vxoribus nō fuit tempore nature instituta. quia tūc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ꝛ ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestat ad illos se extendit qui vxoribus ꝛ cōcubinis temperātur et ad cultum dei multiplicandum sciebant ꝛ volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisq facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tanꝙ capita. ꝛ imitandi erāt tanꝙ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum ꝛ mos fuit ex hoc introductus durās vsq ad christi aduentum.

¶ De pfiguratōe extreme vnctōis

Sacramentuz extreme vnctionis fuit figuratū in multiplici vnctione veteris testamenti. Tūc enim vngebantur reges ꝛ sacerdotes templum et altare et certe cuz christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiā sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: ꝛ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebātur etiaz antiquitus pugiles. ꝛ sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tūc enim ipm hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsuz tanꝙ strēnuum pugilem strenue dimicare. Ungebantur etiā antiquitus spon

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur. eo q vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sposo. et traduci in tabernaculū eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autē dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicū. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurat etiam sm expositionē Grego. per septem filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septē virtutū.

Septem autē virtutes figurantur per septem dies: quib9 deus cuncta fecit opera et postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per septē dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solennizat. colit deū et a vitijs cessat. Figurantur etiā per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū etc. Nemo enim est vir: nec vir vnus: vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Tunc etiam alia bōa spiritualia que multū valent ad superatiōnē hostiū ac etiā ad purgationem vitiorum. Primū est virt9 crucis et passiōis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu q̄s christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autē bonum est virtus orationis matris christi q̄ fuit figurata per Judith q̄ holofernem occidit Judith. xiij. et

hester que amā ⁊ hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sizaram percussit. Judi.iiij.⁊ per bersabee matrē salomonis.de qua.iij.Reg.ij.ipsa enim et si fuit sponsa de spa tris sicut hester assueri.fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue.iij. Reg. ij. Pete mater mea quod vis: neque enim phas est vt auertam faciem tuam.Omnia etiam que salomon dicit in laudem spōse in lib. Cāti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De prefiguratiōe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

Ertiū bonū est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est eñi ipsa vnica sponsa xpi cui dixit sponsus Cāti.ij. Ostende mihi faciem tuā.sonet vox tua in auribus meis.vox enim tua dulcis ⁊ facies tua decora.

¶ De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Uartū bonū est oratio sanctorū noui testamēti qui iam cū xpo regnant: scȝ apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis et pphetis.nam sancti patriarche factis ⁊ pphete dictis gratiam noui testamenti prefignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt.de quibus Jsa. xxvij. Qui ingrediūtur impetu ad iacob.florebit ⁊ germinabit israel. implebunt facieȝ orbis semine ⁊c. Sanctorū martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs pphetarū.de quib⁹ in.i.⁊.ij.Regū. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel.qui fuit primus virgo de quo Gen.iiij. Et in filia iepte. Judi.xi. Et in abysag sunamite q̄ fouit Dauid regē.de q.iij.Reg.i.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Uintū auteȝ bonum est sedulitas bonorum pastoruȝ ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Josue ⁊ Dauid. Jlli eñi orādo q̄maxime ⁊ nihilomin⁹ operādo pstrauerūt hostes. Uide quō moyses orādo pstrauit amalech.Exo.xvij.Sic ⁊ boni pastores eccl'ie orādo ⁊ operando, docēdo ⁊ lucis exēpla ministrādo hostes eccl'ie superāt ⁊ p ipos subditi ad sanctitatē opera puocant

¶ De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.

Extū bonuz est diuina inspiratio q̄ etiā indulcorat huiusmodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantū ad primū figurat per illud lignum quod ostēdit dn̄s moysi: qd̄ cum in aquis missuz fuisset. in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantū ad secundū figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas ⁊ illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelū dn̄i qui descendit in fornacē ⁊c. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Eptimū bonū est discreta hoīs cōsideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctoruz qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendūt homines deū. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quib9 Joh. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras ⁊ crassas: ⁊ septem dotes glorie per septē spicas plenas ⁊ formosas oēs: quia reprobi per septē fedas boues: ⁊ cōfectas macie: ⁊ septē inferni supplicia p septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habet Gen. xli. Per quas septem cōsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: ⁊ demonū fraudulentia. Unde figuratur iste septem cōsideratiōes per illos septē circuitus quos fecerūt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa dn̄i precedente. Josue. vi. Sic ⁊ xp̄s qui est archa domini xp̄ianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mētis oculos: ⁊ sic septē circuitus ⁊ septē considerationes predictas faciat q̄tum ad ipsum mūdi vanitas destruet. Apparet igit ex premissis q̄ sm̄ q̄ dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamēto fuerunt parabole instantis tēporis: ⁊ sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthiorum. x. Et sic patet primū principale huius considerationis tertie.

¶ De prefiguratiōe correctionis nostre in tempore gratie.

Irca secūdum huius tertij puncti est sciēdum q̄ tēpus gratie vt dictū est. est tp̄s peccata corrigendi ⁊ cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tẽporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xpianorũ sempiterna si committant similia.

¶ De prefiguratione correctionis superbie.

AD correctionez enim superbie et inobedientie multũ valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq; eiectio de paradiso. que ipse et vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo q consentiẽtes suggestioni dyaboli superbi et inobediẽtes fuerunt. Ad hoc etiam multuz valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam et inobedientiã regnũ israel amisit sicut de hoc habetur. i. regũ. xv. et xvi. Ad hoc etiã multũ valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam et ambitionez regnandi suspensus in quercu. fuit a Joab interfectus ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cõminata Ezechie propter hoc q quadam ostentatione ostenderat babylonijs oẽs thesauros domus sue. iiij. Regũ. xx. valet etiam ad hoc mors illorũ principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerũt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. i.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

AD correctionez etiam inuidie multũ valet maledictio Cayn q ꝑpter inuidiã abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio esau. q fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valz ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidẽtes ioseph. Ipsumq; odio habentes sicut dicit Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ẽt ad hoc vexatio saul q inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. et Dauid. x. milia fuit inuasus a maligno spiritu. i. Regũ xvi. Ad hoc etiam multuz valet lepra Marie et leuitarum plaga. qe inuidẽtes murmurauerũt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiã multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hoc fuit iterfectus. iij. Regũ. ij.

¶ De prefiguratione ad correctionẽ Iracũdie.

AD correctionẽ iracũdie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare concidit vult9 tu9 et cetera. Valet etiam maledictio

furoris symeon et leui. qui irati pro
pter stuprum dine interfecerunt si
chimitas. Genesis. xxxiiij. de qui
bus dixit Jacob maledicendo Ge.
xlix. In furore suo occiderunt vi
rum. maledictus furor eorum et ce
tera. Ualet insuper ad hoc submer
sio pharaonis et egyptiorum qui tur
bati et irati propter exitum filiorum
israel insecuti fuerunt eos. et tan
dem submersi sunt in mari rubro.
Exod. xiiij. Ualet etiam ad hoc mors
nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. quod
erat vir durus. maliciosus et pessi
mus. propterea factum est cor eius
emortuum. et ita percussit dominus
Nabal. et mortuus est.

¶ Auaricie.

D correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anatehemate iericho regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naaman adhesit ei. iiij. Regum. v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella. ij. Machab. iij.

¶ Accidie.

D correctionem autem accidie occurrunt dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit et postea vriam virum suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum ocium et saturitatem panis. Ezech. xvi.

¶ Gule.

D correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis. iij. Esau primogenita vendidit. Genesis xxv. Loth propter ebrietatem incestum commisit. Gene. xix. Jona

thas patres offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regu. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus Judith. xiij. Sacerdotes belis q deuorabat que offerebantur a Dario trucidati sunt Dan. xiiij.

¶ Luxurie.

D correctionem autem luxurie occurrut inundatio diluuij. Gene. vij. & consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitaru propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cu madianitis. & ideo multi fuerut percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite qua abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. & xx. cap. Infortunium dauid cui pter vxorem vrie hoc contingit q absalon filius suus ingressus fuit ad concubinas suas. ij. Regu. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regu. xij. Interfectio amo propter thamar sororem suam. ij. Regu. xiii. Infatuatio sansonis. Judi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depranatum per mulieres. iij. Regu. xi. Interfectio presbyterorum qui co cupierunt susanna. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.

D correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere vl ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto queda ydola q postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo q ydolum factum adorare et ibidem dicitur q leuite de mandato Moysi propter hoc peccatu interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etia occurrit de hoc idem q quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc qtum ad primum preceptu. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cotra secundu preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiu sabbatu habes punitione illi q ligna i sabbato colligebat. vid Nu. xv. hoc qtu ad tertium precepto ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regu. vi. lepra ozie qui thura incedebat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiu parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suu de iherusale & polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctione homicidij habes iterfectione illorum

qui interfecerunt isboseth.ij.regū.iiij.τ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij. Reg.ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statiz dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum. Danielis.xiij. ¶ Duo vltima precepta non habuerunt penā determinataz in lege. Idcirco q̄uis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum principum.

D correctiōez autem maloruz principum occurrit pharao propter quē egyptus periit. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter quez regnū israel scissum fuit.iij. Regū.xij. Itē sennacherib propter cuius maliciam et superbiaz percussit angelus domini.clxxxv.milia assyrioꝝ.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabuchodō. qui ꝑpter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiaz. Daniel.iiij. Item antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebāt. τ infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā trāslatio regnoꝝ de gente in gētez que maxime ascribitur et attribuit malitie principū Eccli.x.

¶ De prefiguratione ad correctionē maloꝝ prelatoruz.

D correctionez malorum prelatoruz occurrit heli q̄ fuit negligens in correctione filioruz qui de sella corruens mortuus fuit. multaq͡ȝ mala populo acciderūt.i. Regū.iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.

D correctiōnez malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiū.i. Reg.ij. corruerunt in prelio.i. Regū.iiij. occurrunt etiaz nadabet abiu qui obtulerunt ignez alienū.et ideo fuerunt a domino ꝑcussi.deuorauitq͡ȝ eos ignis. Leuit.x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctionē omniū predictorum.

D correctionez omnium predictoruz occurrit considerare virtutes sanctoꝝ veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge. vi. Fidē τ obediētiā abrahe. de fide hēs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xiiij. Item de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Iudith vide in libro illo Danielis ⁊ sociorū eius. Dañ. i. zelū phinees q̄ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Iob. ⁊ Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā ↄsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. ⁊ illoꝝ. vij. fratrum. ij. Macha. vi. ⁊ vij. Sic ergo patꝫ ꝙ bn̄ dixit aplus ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraꝫ Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qđ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere queꝫ deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicoꝝ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentoꝝ ⁊ efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xpo.

Uart⁹ pūctus et vltimus huius sexti articuli est videre quomodo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o ⁊ ideo ipse verus messias nec ali⁹ expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. ⁊ īpletione lxx. ebdomadaꝝ danielis.

Primus thezaurus aperitur de tempore aduentus messie. quod sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum: secundum glosas Talmuth. licet in illo libro reperiantur multe vanitates et abhominationes et hereses. non solum contra legem euangelicam: sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac contra leges nature. vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Verumtamen ad conuincendam maliciam eorum propriis auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusum et determinatum coram summo pontifice Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et aliis multis notabilibus personis. Anno domini. M. cccc. xij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimonium iosephi. hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui eum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. ¶ De primo dico quod tempus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi Iherusalem pauloante destructionem eiusdem templi: vt patet Malachie iij vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituum In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentum multum prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Item quando dixit ad templum suum ostendit quod in hora sui aduentus erit templum edificatum et in bono statu super contrarium illius quod credunt iudei qui dicunt quod quando ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertum. Item secundo sicut dixit Ysa. ca. lvi. Hec dicit dominus. Custodite iudicium et facite iusticiam quia iusta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur. et declarant doctores hebreorum in beresit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iusta est salus mea. vt veniat et iusticia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo. ix. et adducatur iusticia sempiterna. Item tertio dixit. zach. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In quantum dixit ecce rex tuus ostendit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit quod loquitur

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalem. Multũ facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt cõcordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsqz hodie cum transierint iam vltra mille septingenti anni. Inuenimus enim balaam Numeri.xxiiij. dixisse ꝓphetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope et ab eo vsqz ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni modicum plus. Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tempore post dictos prophetas habebat eẽ aduẽtus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secũdi in eadem hora qua fuit aduẽtus iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene multis auctenticis propheciis et rationibus. ꝛ primo per Ysa.cap.ix. qui dixit. Paruulus enim natus est nobis. ꝛ filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. ꝛ vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabitur eius imperiũ ꝛ pacis nõ erit finis. Nõ est dubiũ quin ista ꝓphetia loquatur de messia: quia impossibile est aliquẽ hominẽ carnalem in quo nõ sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis. Item quia ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus in noĩe messie ẽ pax. q2 sic scriptũ est pater futuri seculi: princeps pacis. Item in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thanhum. Que est ratio ꝙ quecunqz men que est in medio vocabuli est apta ꝛ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ꝛ dixit ante deum saluatorem mundi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ꝛ tot laudes: non facis messiam et Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi? Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qđ propheta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex ꝓdicta auctoritate possumus elicere tres ꝯclusiões. Prima ꝙ messias est ipsemet deus: q2 ꝓdicti tituli nõ possunt iustificari nisi de ipomet deo. Secũda cõclusio est ꝙ messias natus est de maria existẽte virgĩe: q2 illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

[Marginal handwritten note, partly illegible:] [illegible] ni[illegible] mari

hebraico merien. In latino maria
ambo noīa incipiūt in illa littera
men: sed in recta scripta quasi cur
su naturali debebat esse men aper
ta. Inceptum vero est clausa per cō
trariū et contra naturā totius scri
pture ostēdit dictā merien vel ma
riā esse clausam siue virginē. Sic
etiā ꝯtra cursum nature cōcepit et
peperit. q2 nō ex virili semine: sed
mystico spiramine. Tertia cōclu-
sio est que ad propositum facit ꝙ
dictamen clausa ostendit tempus
aduentus messie punctualiter: q2
hec prophetia fuit dicta ī quarto
anno regis Achaz. et ab illo anno
vsqꝫ ad destructionē primi tēpli
que facta fuit. xi. anno regis Se-
dechie transierūt. cl. anni. Itez du
rauit captiuitas babylonie. lxx. an
nis. Tempꝰ scdm ꝙ edificauit ne
emias durauit. ccccxx. ānis si sub
trahamus. xl. annos qui trāsierūt
a passiōe xpi vsqꝫ ad destructionē
templi per Titū remanent sexcēti
anni q̄ transierunt ab hora in qua
dicta fuit predicta ꝓphetia vsqꝫ
ad passionem xpi: et tantū sumat
men clausa in nūero sm hebreos.
cuius figura in habedario hebreo
rū hec est: ex quibus seqtur ꝙ in
illa men clausa ostēdit nobis deꝰ
illa duo secreta cum dixit. Secre-
tum meum mihi. Secretum me-
um mihi. Primū uz ꝙ mater messie
debebat esse maria siue virgo. Se
cundo ꝙ tempus saluationis ad-
uentus messie fuit punctualiter
sexcentorum annorum a reuelatio
ne prophetie vsqꝫ ad passionem
saluatoris. Iterum potest idem
probari in vna auctoritate que est
in medrastuphin. i. glosa psalterij
vbi dicit rabi. Iohanam tribus
annis cum dimidio stetit gloria
domini in monte oliueti dando vo
ces et dicendo. Querite dominum
dum inueniri potest: inuocate euz
dum prope est Isa. lv. Item dixit
in herexit raba. i. in generi magno
rabi mosse darsan. Quid voluit di
cere salomon in cāticis canticorū
cap. i. qñ dixit. Exultauimus et le-
tabimur in te: qñ hoc erit. Quādo
pedes dei stabūt in monte oliueti
illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ
manifeste apparet. q2 isti tres an-
ni cum dimidio sunt illa dimidia
ebdomada quam dixit Daniel pro
messia. Confirmauit aūt pactum
multis. Inuenimꝰ etiā ꝙ sic fuit:
q2 saluator noster recepit baptis-
mū in etate. xxx. annorū: et deinde
vsqꝫ ad tēpus passionis fuerunt
quasi tres anni cū dimidio: quibꝰ
ambulauit per galileā et per mon
tem oliueti conuocando homines
ad penitentiam. et respectu huius
dicebat predicta verba Isa. reci-
tata per rabi Ioanni: scz. Queri-
te dñm dum etc. vt supra. Itez po
test probari manifeste ꝙ aduentꝰ
messie debet esse in predicto tem-
pore per auctoritatem quandam
que est in libro canhedrin. in cap.
quod incipit. Totus israel: et in li
bro Abadazara capi. i. vbi dicit.
sic legitur i studio Helie. Sex mil
le anni est mundus duo milia va-
nitatis. duo milia legis: et duo mi-

ta messie. Sed propter peccata nostra iam sūt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mundus ꝗ̃ quinquaginta quinq̧ iubilei. In vltimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon illud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est ꝙ mors messie fuit circa tempus: quādo impleti sunt quattuor mille anni a creatiōe mūdi. Et posito ꝙ nō inueniatur pūctualiter ꝙ essent illa hora quattuor mille anni: non est mirum: quia maior decomputatio ꝗ̃ sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias ꝙ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: ꝙ steterant cccc.xxx. annis. Et postq̃ bene visitauimus computum: inuenimus. ꝙ ex quo Iacob descendit in egyptum vsq̧ quo fuerūt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ ꝙ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo s̄m hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito ꝙ dicat aliquis ꝙ s̄m auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum ꝙ saluatio foret ducentis annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico ꝙ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere ꝙ rationabilius est: ꝙ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: ꝗ̃ in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterū ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore ꝛ me quarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando ꝙ dedit mugitum bos transitq̧ vnus arabs: audiuitq̧ vocem bouis ꝛ dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterū bos dedit sc̄d'm mugitum: ꝛ dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues ꝛ prepara illos: quia natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitq̧ ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterū iude⁹. Et vbi ē nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus ꝙ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cū excelsis cadet: et dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse.
¶ Et predicta auctoritate eliciūtur et multum bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem tēpli. Secunda quod messie nomen est menahen quod sonat in hebraico cōsolator: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia quod est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleez. Item dixit Talmuth in berexit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde probabis tu quod in die in quo fuit destructio tēpli in illa die natus est messias: de quo dixit. Esa.c.vlti. Antequam parturiret peperit: antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tēpli dederūt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata: et antequam veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itē dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannā semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructū templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem et dicentem. Templum sanctū vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mūdum: et iens inuenit homines arātes et seminantes: et dixit eis. Deus est iratus contra mundum: et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes: et vos intromittitis vosipsos in vitiis tēporalibus. Et iuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse et vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedētem in porta domus sue: et filium eius inuolutum in sanguine: et iacentem ante eam: dixitque ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia et accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater et accepit puerum: et ipse recessit inde vsque ad quinque annos: et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue: et dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: et vltra hoc: quia habet pedes nō ambulat: oculos habet et non videt: aures habet et nō audit: os habet et non loquitur: et sic se stat sicut vnus lapis: et dum ipse loqueretur cum ea insufflaui

ventus a quattuor partib⁹ mũdi ⁊ proiecit eum in mari magno: et ca hora Helyas scidit vestimenta sua ⁊ euulsit capillos suos: ⁊ dixit ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit vna filia vocis id est reuelatio: ⁊ dixit Helya. Nõ est sicut tu cogitas: sed quattuor centis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascẽdit fumus circa filios Chore. ⁊. lxxx. annis in porta rome quod remanet annoꝝ per omnes ciuitates vsq ad finẽ. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentũ messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: ꝙ predicte auctoritates probãt aduentuꝫ ⁊ destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsq ad destructionem transierunt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima ꝙ istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: ⁊ largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. vsq ad. xxxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies ⁊ necessario habet accipi pro maiori tempore ꝙ est annorum. Secunda responsio est ꝙ si templũ bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est ꝙ in hora passionis perdidit templũ oẽm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem ꝙ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri deceꝫ miracula ꝙ facta erant in domo sancta. scilꝫ ꝙ aboꝛtiuit ex odore carnis sctẽ. Non fetebat caro sancta aliquo tẽpore: nunꝙ apparuit musca in tẽplo: nunꝙ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunꝙ inuenta est macula in pane propositiõis: et licet pedes starẽt in templo cum habebat humiliari spaciosi inueniebantur. Nunꝙ nocuit serpens nec alacerni hierusalem. Nunꝙ dixit vir socio suo strictum hospitiuꝫ habuit in hierusaleꝫ. Nunꝙ fuit sufficiẽs pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunꝙ fuerunt sufficiẽtes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit trãsmaya ⁊ adhuc pl̃res: quia partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebantur in eodem loco: et dicit abaye: ⁊ adhuc plume autiũ sacrificij ⁊ cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo. et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionẽ templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neq apud nos est sciens vsqquo. ps. lxxiij. Iteꝫ dicitur in eodem libro: legunt magistri ꝙ. xl. annis in quibus administrauit symeon iustus offĩ hora veiebat soꝛs dei ad manuꝫ dexte-

ram.sed extunc aliquando in dextera aliquãdo in finistra. Item elcopolone efficiebatur albus aliquando non. Item candela que erat in occidente templi omni hora erat incensa:sed extunc aliquando incẽsa.et aliquãdo extincta. Itẽ ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna:nisi bis in die solum:vt affirmaret preceptum ꝙ habebat sacerdos de mittẽdo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquãdo non intantũ ꝙ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itẽ dicitur in Talmuth hierosolometista.in libro de yoma.in ca.quod incipit duo hyrci legũt magistri.ꝙ.xl.annis ante destructionem templi inueniebãt extinctam candelam que erat in occidente et copolane stabat semp rubeus:et sors dei veniebat ad manũ sinistram:et claudebant portas tẽpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohanni filius zachai. Templuz:templũ quare nõ terres. iam scimus ꝙ tu' finis debet esse destructio. quia ꝑ te prophetauit zacharias.cap.xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo.xl.annis ante destructionem qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templum sanctitatẽ suã. Et nõ solũ tunc dicta miracula cessauerũt.sed eadẽ hora amotuz fuit sceptrũ iuda.ſm illud qd̃ ꝓpheta uit iacob.et scriptũ est in libro canhedrin. in ca.qd̃ incipit handbod qui et in libro de abdozara. in ca.i. dicunt sic.legunt magistri.ꝙ.xl.annis ante destructionẽ tẽpli fuerũt amoti canhedrin.i.lxx.iudices consistorũ gazit:et fuerunt positi in hamith.declarat Rabisichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith.dicit rabiadin.et ex illo tũc nunꝗ̃ amplius iudicarunt iudiciũ criminale:quia iudiciũ criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit:et dicit rabimosse darsan ꝙ non auferetur sceptrũ de iuda.hoc dicitur ꝓpter cõsistorium gazit qd̃ erat in terra iuda:et dux de femore eius.isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cõsistorio Gazit. quod erat in terra iuda:et dixit sic Iacob canhedrin.qui stabant sedentes in consistorio gazit nunꝗ̃ erant amoti a terra iuda iudicãdo iudicia criminalia quousqꝫ veniat syso q̃ est messias:et dicit rabira chanum q̃ñ fuerunt amoti a consistorio canhedrim gazit:et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consuerunt saccos super coria sua. et euulserunt capillos suos:et dixerunt ve nobis:quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multũ non est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatib' aduẽtus messie pro illa hora. Uerũtamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas et magna publicatione:que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduẽtu messie

intantū q̄ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciui tate iude qui dicebat biter q̄ erat homo magne fortitudinis: ꝛ victor preliorum cuius nomen erat baco zibà. statim reputauerūt eū messiā intelligentes q̄ in illa hora erat tē pus assignatum: aduentus messie dicitur in libro canhedrin. in capi. quod incipit totus israel q̄ barco ziba regnauit. xxx. annis cum dimi dio: ꝛ dixit doctoribus. Ego sum messias ꝛ rabi aquiba quando vi debat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto. in capi. de iudicibus in lectionibus regū. rabiaquiba ma gus sapiens erat: et de maioribus tamulth erat ꝛ portabat arma bar cozibe regis ꝛ dicebat de eo q̄ ipe erat rex messias: quousq̄ ip̄z inter fecit adrianus ꝑpter peccata sua. ¶ Item possumus verificare pre dictam conclusionē ex prophetijs danielis. sc3 per illas. lxx. ebdoma das: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝓ re ge messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerūdensis in glosa quaz fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorū. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ꝛ dicit Rabimosse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolā Rabi yose. lxx. ebdomade numera te sunt a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem templi vlti mi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ꝛ. cccc. xx. quibus dura uit templum secundū. ꝛ in fine illo rum debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias ꝛ ra bi abraā abenazadra. ¶ Item pre dictam ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cōuersus multum grate ſm antiquos hebreos declarando tem pus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xp̄i. sic est danieli per angelum re uelatum. lxx. ebdomade sunt consti tute super populum tuum ꝛ super vrbem sanctuarij tui: vt consume tur preuaricatio ꝛ finē habeat pec catum ꝛ deleatur iniquitas ꝛ addu catur iusticia seculorum ꝛ implea tur visio et prophetie ꝛ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ꝛ ad uerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsq̄ ad xp̄m ducem ebdomada septima ꝛ ebdo made. lxij. erunt et rursum edifica bitur platea et muri in angustia temporu3: ꝛ post ebdomadas. lxij. occidetur xp̄s ꝛ ciuitatē ꝛ sanctua rium dissipabit populus cum du ce venturo ꝛ finis eius vastitas. ꝛ post finem belli statuta desolatio confirmabit autē pactū multis eb domada vna ꝛ in dimidio ebdoma dis deficiet hostia ꝛ sacrificium: ꝛ in templo erit abominatio desola tionis ꝛ vsq̄ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. ꝓ phetia sane ista clausa est: ꝛ ad in telligendū difficilis. ꝛ sunt ibi ter mini multi designati: sed isti om̄es ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur scien

dum est quod ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait.lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: et super urbem sanctuarii tui: ut consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum: et impleatur visio et prophetie et vnguatur sanctussanctorum. Cum illud inquit ait nominari voluit: quia septies septuaginta sunt.cccc.xc.anni erant constituti ab eiusdem anni prophetia: vsque ad destructionem Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum et sanctussanctorum erat: per quem etiam et peccatum omne et iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad horum.ccccxc.annorum diuisionem et declarationem sunt posita per hoc autem quod ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalem: vsque ad christum ducem ebdomade.lxx. innuitur: quod ab huiusmodi die prophetie vsque ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiam.xlv. christus appellatus est. fuerunt.lxx.annorum.ebdomade.i.xlix.anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalem edificari: in cuius reedificatione postquam consummatum est opus vsque ad aduentum Tyti super hierusalem.cccc.xxxiiii.anni fuerunt. et hoc est quod dicit ebdomade.lxii.i.cccc.xxxiiii.anni erunt: et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: et posuit ebdomadas septem: et postquam occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus: scilicet romanus cum duce venturo.i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa profecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septem enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: quod non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis. et infra ebdomadam deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: quod etiam additur vsque ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. infinuat quod captiuitatis et desolatio illa fine (?) carittura. Septem ergo ebdomade vsque ad Cyrum et lxii. ebdomade a Cyro vsque ad Tytum et ebdomade obsidionis vna profecto.lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad christum et scripsit optime dyalogum fidei catholice anno domini. M.c.vi. ¶ Qui autem plenius voluerit scire diuisionem dictarum.lxx.ebdomadarum sicut eas diuisit Daniel.i.ad.vii.et ad.lx.et ad duas et ad vnam et illa vna et duas dimidias inueniet multum optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝓpter non nulla que addūt moderni iudei in ꝓphetia Jacob. de sceptro ꝛ in su pradicta. de. lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ꝓpter eorum recurvas expositiones annullandas predictas duas ꝓphetias expono eo modo ꝛ forma qua dictas inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit: ne diligēs scire forte inopia librorum intelligat curuitates iudeorum. Hūc enī librum pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire contra inimicos xpi.

Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Gen. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregamini vt annunciē vobis que ventura sunt vobis in nouissimis diebus sequitur. Non auferetur sceptrū de iuda et dux de femore eius donec veniat: qui mittēdus est ꝛ ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptrū de iuda. i. dignitas regia. ꝛ dux de femore ei⁹ qꝛ deficiēte regno īterfecto rege sedechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erāt de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eorū: vt habetur zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. i. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit ꝙ Josabeth soror achosie regis iuda tulit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea in domo domini: qꝛ ipsa erat vxor Joiade pontificis: ꝛ istud regimē durauit vsqꝫ ad tempus herodis q̄ fuit alienigena de gēte idumeoꝝ et ipso regnante, natus est christus vt habetur Matth. ij. Cui⁹ regnū durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittēdus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis humani: ꝛ ipse erit expectatio gētiū ꝺm ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus ꝛc. In hebreo autē habetur sic. et erit ei aggregatio gentiū ꝛ hoc impletum est in regno xpi. quia post resurrectionem ꝛ ascensionē xpi. ad celos apostolis predicantibus fidē xpi iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua: ꝛ gentes cū magna deuotione receperunt fidē xpi. Et sic xpo aggregate sunt. ꝓpter qd̄ apostoli dixerūt iudeis: vt habet̄ Act. xiij. ca. Vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illd̄ ꝛ indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. ¶ Sed hanc ꝓphetiam que satis clare exposita est de christo iudei multipliciter nituntur subuertere. Ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica sylo est ꝓprium nomen loci: significat etiā in alio sensu missionē: ꝛ sic est nomē cōe: ꝓut ergo est nomē loci accipiūt hic cā

aliqui iudei dicentes ꝙ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .i. Reg. xi. fuit electus in regem ꝛ inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini ꝛ archa: ꝛ per cōsequens vnctio vbi reges debebāt inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodā domino et primatu: quod fuerat in tribu iuda vsqꝫ tunc fuit translatum ad tribum bēiamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionē Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur .i. Reg. vij. c. Itē post saul immediate: immo ipo adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelē. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quādo incepit successerunt. Qḋ autē sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quādo incepit esse in propinqua dispositiōe ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alij iudei dicunt ꝙ ista prophetia impleta fuit in electione hieroboā in regem qui erat de tribu effraim. quia decem trib⁹ ablate sunt a regno iuda: ꝛ adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionē. iij. Reg. xij. Et sic exponunt donec veniat sylo .i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostēditur falsa per textum. quia congregatio illa nō fuit facta i sylo. sed in sychem. vt habetur. iij. Reg. xij. c. Item non fuit ablatum regnum a domo iuda tūc: sed stetit vsqꝫ ad captiuitatē babylonicam per successionē hereditariā. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia instituebantur per inunctionē. qꝛ templum archa domini: ꝛ illa que ad inunctionē requirebantur in hierusalē remāserūt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionē: dicunt ꝙ dicta prophetia impleta ē tempore nabuchodonosor quādo venit contra hierusalem ꝛ occidit sedechiam regem: ꝛ sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferet sceptrū ꝛc. donec veniat qui mittendus est. scʒ. Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici ppl'i missus fuit a deo ad destruendam terram ꝛ auferendum regē: ꝛ erit ei aggregatio gētiuꝫ: quia ꝓpter dilationeʒ sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio ꝛ precedentes ꝛ consimiles si fiunt destruuntur per translationē chaldaicam quā iudei vocant targum: que ita autētica est apud iudeos ꝙ nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa aūt sic habetur. Non auferet sceptruꝫ de iuda ꝛc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiōis ꝑdicte.

Cum ergo a tempore predicti he-
rodis regis cessauerit regia digni
tas tribus iude et ducatus et i tpe
illo nullus alius apparuit qui ex
doctrina et operationibus posset
dici christus nisi iesus saluator no
ster. Sequitur ergo φ ipse est ve-
rus messias et φ ei⁹ aduentus trā
siit in preteritū. ¶ Item pdictus
Petrus alfonsus cōuersus in suo
dyalogo predictā pphetiam expo
nit sic dicēs. Doctores antiqui he
breorū sic exposuerunt prophetiā
Jacob. Nō auferetur sceptrum. i.
virga regni de iuda. et dux de fe-
more. i. de filijs filiorū eius in secu
la. donec veniat qui mittendus est
i. xp̄s cuius est regnū et ad ipsum
congregabuntur gentes Et nos q̇
dē nouimus φ postq̄ venit xp̄s. neq̧
rex neq̧ dux de Juda fuit vlteri⁹.
Credere itaq̧ debemus φ hic tē-
pus xp̄i aduētus determinatū fuit
et φ is qui tempore illo venit sine
dubitationis scrupulo xp̄s extitit.
¶ Secundo introducitur pphetia
Danielis. c. ix. vbi Gabriel āgelus
instruxit Danielez de illo tempore
dicēs. Septuaginta hebdomadas
abbreuiate sunt super populū tuū
et super vrbē tuam sanctā et consu
metur preuaricatio et finem acci-
piat peccatum et deleatur iniq̄tas
et adducatur iusticia sempiterna.
ꝛ impleatur visio. et pphetia. ꝛ vn
gatur sanctus sanctorū. Ad intel-
lectum huius prophetie primo vi
dendū est qualiter hic accipiatur
hebdomadas vel hebdomada q̄d
est idem. In sacra enim scriptura
vno modo accipitur pro tpe septē
dierū. et hoc modo cōmuniter acci
pitur: hoc etiā modo loquitur scri
ptura Leui. xxiij. vbi dicitur φ se-
ptē hebdomade sunt accipiende a
festo pasce qui faciūt. xlix. dies. et
l. die celebrandū est festū penthe
costes. Alio modo accipitur p tem
pore septem annorū. et hoc modo
loquit̄ scriptura de hebdomada.
Leui. xxv. vbi dicitur Numerabi-
tis septem hebdomadas annorum
que faciunt annos. xlix. et quinqua
gesimus annus qui immediate se-
quitur. dicitur iubileus qui apud
iudeos erat annus remissionis vt
ibidem dicitur. Non autem inueni
tur hebdomada accipi plurib⁹ mo
dis. Non potest hic hebdomada ac
cipi pro hebdomada dierum. quia
tota prophetia Danielis fuit com
pleta infra annum et dimidiū. er
go per locū a diuisione oportet φ
accipiatur a numero annorū. ꝛ in
hoc oēs expositiones cōueniūt. sed
in hoc differūt. Quia aliqui catho
lici vt Beda et alij dicūt φ isti an
ni intelligendi sūt anni lunares q̄
sunt breuiores annis solaribus. xi.
diebus. Moti fuerunt autem ad h̄
dicendum ex duob⁹. Primo ex tex
tu. quia dicuntur hebdomade ab-
breuiate. Et sicut dictum est anni
lunares sunt breuiores annis sola
ribus. et per consequēs hebdoma-
de annorum lunarium sunt breuio
res. Secūdo quia angelus loque-
batur Danieli qui erat hebre⁹. he-
brei aūt computabant per annos
lunares vt dicit ipse Beda. Et iō
angelus posuit numerum annorū
predictorum p hebdomadas anno

f

rum lunarium. Utrumque dictum non placet Nicolao de lyra. et est ratio quia in hebreo non ponitur ab breuiare prout sonat in detruncatione seu diminutione. sed in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundum est falsum. si enim iudei haberent annum breuiorem. xi. diebus quam annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. s. xiiii. die primi mensis. sequeretur quod pascha eorum huius anni precederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis precederet per xxii. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur quod iudei celebrarent pascha suum ex obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius anni. Hoc autem apparet manifeste falsum ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet quod computant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos: habet lunationes. xiii. ita quod per embolismos faciunt adequationes temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen quod computarent per annos lunares: nihilominus habetur propositum nostrum vt videbitur. ¶ Secundo videndum est quot annos continent hebdomade predicte et patet quod si multiplicentur. lxx. per vii. resultant. cccc. xl. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei quod incipit ab. xi. anno: regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alii dicunt quod incipit a primo anno darii. quia isto tempore dixit angelus ista danieli. Alii dicunt quod incipit computatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secundo Cyri regis Persarum. Alii dicunt quod incipit computatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum iherusalem. Que autem istarum opinionum sit vera propter prolixitatem euitandam omittitur. et etiam quia secundum omnes istas computationes habetur propositum nostrum sufficienter. s. quod tempus aduentus christi sit preteritum quod patet. quia angelus determinate assignat. cccc. xc. annos. vsque quo impleatur visio et prophetia et vngatur sanctussanctorum. i. christus. Sed qualitercunque accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicunque incipiatur computatio. quia infra tamen non potest accipi quam. a. xx. anno regis artaxersis: totus tamen numerus predictus iam diu est preteritus. Et declaro saltem de vltimo numero predicto impletum. s. a. xx. anno artaxersis vsque ad. xviii. annum Tyberii cesaris in quo passus est christus. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persarum durauit annis. ccxxiii. et a principio regni vsque ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cviii. annis. Regnum grecorum du-

ruit.ccc.annis ⁊ tunc cepit regnū romanorum a cuius principio vsq ad.xix.annum Tyberij fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti patet q faciunt.cccc.lxxv.annos solares q implent predictum numerum secūdum lunares annos quia ānus lunaris continet.ccc.liiij.dies. Solaris vero.ccc.lxv. quadrantem vnū et.v.horas.⁊ patet secundum verū numerum q.cccc.lxxv. āni solaris sunt.cccc.xc.anni lunares qui ē numerus hebdomadarum cōputādo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen q Rabi salomon dat quandam expositionē falsam ad rationē predictam quā oportet remouere.dicit enim q septem hebdomade ille non cōtinēt tempus precisum vsq ad aduentum xpi ⁊ passionis sue mysterium vt pdictum est. Sed dicit q continet tempus pcisum a destructiōe primi templi vsq ad destructionē secūdi per Tytū ⁊ Uespasianū: cuius expositio talis est. Septē hebdomade pcise.i. determinate sup populum tuum antequā veniat perfecta captiuitas eorū que facta est per romanos cōburentes ciuitatē ⁊ templum ⁊ eiicientes inde populum iudaicum.vt consummatur preuaricatio.i.desistant a pūaricationibus castigati p predictā captiuitatem.⁊ deleatur iniquitas eorum scz p captiuitatem ⁊ afflictionē pdictam que est pena vt dicit. Et adducatur iusticia sempiterna.i.vt internum iustificentur p predictam captiuitatem p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio ⁊ pphetia.i.visiones de christo pmisse p prophetas ⁊ vngatur sanctus sanctorum.i.archa dei ⁊ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed quātum debeat durare ista captiuitas nō dicitur.⁊ sic p consequens tempus determinatum ipsius hic non ponit.

¶ Quod autē ista expositio sit falsa ⁊ extorta patet per litteram precedentē vbi dicitur q angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum exauditionem sue petitionis. Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā pfectā liberationē fiēdā p xpm de qua daniel principaliter orabat.⁊ ideo dicere q āgelus venerit ad denūciādū Danieli pfectā captiuitatē sui ppli.⁊ nullū certū tēp⁹ liberatiōis fiēde p xpm hoc est valde absurdū ⁊ pcedēti littere cōtrarium.q non venisset ad consolationē Danielis sed magis ad desolationē. Item q dicit q p captiuitatē in qua sunt desistunt a preuaricatiōibus hoc ē apte falsū.q super oia gētes intēdūt sortilegijs ⁊ augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eorū:⁊ tamē ista phibentur eis maxime in lege diuina.patz in Exo.⁊ Deutro.⁊ in pluribus alijs locis veteris testamenti. Item q dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: ⁊ est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito q nō propter iustificationes tuas dederit tibi de⁹ terram hanc in possessionem.etc.

multominus propter iusticias eoꝝ implenda est pmissio de xp̄o ꝛ maxime ꝙ de ipso scribitur Esa.viij. Et erit ad lapidē offensionis ꝛ petrā scandali duab⁹ domibus israel ꝛ in laqueum ꝛ ruinam habitantibus iherusalem. Itē ꝙ dicit per vnctionē sanctisanctoꝝ intellige vnctionē arche ꝛ sanctuarij qui recuperabunt per regē messiam hoc est cōtra illud quod habet Ihere. iij. Cumqꝫ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra archa testamenti domini neqꝫ ascendet super coꝛ neqꝫ illius recoꝛdabunt neqꝫ visitabitur. neqꝫ fiet vltra: qꝛ cerimonie veteris testamēti oino cessauerunt post passionem xp̄i. et tunc enim fuerunt moꝛtue: manet ergo veritas incōcussa ꝙ.s. temp⁹ hebdomadaꝝ fuit īpletum in xp̄i aduentu q̄ peccata nostra tulit omnia que in deuꝫ in nos et in pximū commissa erant: iusticiā adduxit legem ꝛ pphetias impleuit. ꝛ vnctus est plenitudine grē a deo patre. ¶ Tertio determīat sacra scriptura tēpus aduētus messie Esa. vlti. textus ibi est anteꝙ̄ parturiet peperit. Et licꝫ aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen plenius exponitur. super quo glo. hebraica. quia anteꝙ̄ natus fuisset ille qui in seruitutē redegit vltimaꝫ natus fuit redemptoꝛ. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templū destruxit et populū captiuauit et in vēditionē et seruitutē exposuit intantū ꝙ dabantur. xxx. pro vno nummo argenteo. vt dicit Hugo floriacēsi. fuit natiuitas ipsius xp̄i. hoc idem patet per translationem chaldaicam ibidē que cōparat israel mulieri parturienti q̄ angustias maximas patitur et doloꝛes adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremoꝛ cuꝫ doloꝛibus propter partuꝫ et reuelabitur rex messias. Doloꝛ enim et angustia partus expꝛimunt maximā calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti ꝛ Uespasiani vbi tanta fuit angustia et calamitas ꝙ impletū est illud Trenoꝛum. iiij. Manus mulierū misericoꝛdiā coxerūt filios suos ꝛ multas alias āgustias et miserias passi sunt que Iosephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem claruꝫ est ꝙ fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos ꝛ passus per. xl. annos. Iste text⁹ cū glosa chaldaica est tante auctoꝛitatis apud iudeos ꝙ multi doctoꝛes eoꝛum concedūt ꝙ messias nat⁹ est in die destructionis tēpli. Pro quo allegat rabihamon: ꝙ lybanus cū excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi. Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructionis templi: respondent quidaꝫ ꝙ est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus ī mōte synai et expectat preceptuꝫ domini ad se ostendēdū. Alij ꝙ est vltra montes caspios expectans preceptuꝫ domini de liberatione populi. Alij dicūt ꝙ vadit per mundum sicut pauper et humi

liatus propter peccata populi sui fm quod dicitur Esa.liiij.et nos reputauimus eū quasi leprosum et cetera.quousqz appareat ex pcepto domini in virtute ad liberationez filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit quod dictū eorum est ficticiū. Sed quicqd sit dictum videtur quod verū est quod tempus veniēdi messie taxatum in scriptura iam preterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro.et istō fuit vocatuz tempus plenitudinis.ad Gal. iiij. et Eph.i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.scilicet nature.scripture.gratie et temporalis mēsure. Nature quidem quia tūc venit finis oīs creature.s. homo coniūct⁹ est suo principio.s.deo. Unde tunc fact⁹ est nobilis circulus q est perfectissim⁹ figurarū. Tūc etiam fuit vltimus modus formandi hominē q fit possibilis.s.de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quart⁹. Scripture etiam quia pmissa fuerūt reddita.figure cōplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecūditate marie.iustificatione iohannis:in missione spūsancti sup apostolos: et in sacramentis ecclesie.que sūt gratie vasa. Plenitudo nihilomin⁹ temporalis mensure. Omnis eniz perfectio consistit in trib⁹ precesserat aūt tempus nature in quo fuit conuictum humanū genus de ignorantia. Temp⁹ etiā legis scripte in quo fuit conuictuz de impotentia et hoc fuit tertiū cōplementum vniuersorū temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veraqz virt⁹ ad completionem diuine legis. et in signū istarū plenitudinū voluit venire dei fili⁹ sexta mundi etate. vi.annorū millenario.vi. mense a cōceptiōe Johannis.sexta die vt dicit et forsitā sexta hora. Probabile eniz est quod illa die concept⁹ fuit adam celestis in qua fuit formatus adaz terren⁹ Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem.sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit conclauat⁹. hoc ergo fuit temp⁹ beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in.ps.ci.

¶ Secūdum testimoniū aduent⁹ messie est inquisitio iudeorū facta tempore christi quaz non fecissent nisi tempus impletū cognouissent tūc enim inqrentes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimū in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.i. Qui si dixisset quod sic eum recepissent sed confessus est et nō negauit quia non sum ego christ⁹.i.messias vt patet:confessus est tamē quod erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanqz summo regi suo vero messie.qui et digito eū ostendit dicens eis. Hic ē de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est.cuius non sū dignus corrigiam calciamenti soluere.et iterum euz digito ostendēs ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiaz valet

inquisitio facta per eos eodē tempore de barcosiba vt supra dictum est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletum non cognouissent. ¶ Tertium testimoniū est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorum, qui in .xviii. libro antiquitatū describens tempora Tyberii casaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdē temporibus iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorum. multos etiā ex gentibus sibi adiūxit. xps hic erat. hūc accusatione primorum nostre gentis virorū cū pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus sm. q diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝑdixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. q anno domini. xxxvi. ipsi vero Tyberii. xxi. cum esset mos romanis vt puinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberium sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nuper accidit q ipse probaui iudeos per inuidiam se suosq; posteros crudeli dānatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eorum q deus ipsorum mitteret illis per virginem sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me p sente misit in iudeam: quem cū vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paralíticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. vētis imperasse. pedibusq; siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et oīs populus iudeorum diceret eum esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaq; mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hunc magum esse et cōtra legem eorū agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumq; flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui eum crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoq; militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse secq; visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendaciis iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus q non sibi sm morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimoniis tēpus aduētus messie fuisse ante destructionē scdi tēpli.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere inde procedens de medio filiorum iacob.

Ecūdus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura prenunciat et specifice determinat et impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratum suorum similem tibi. ponā verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existā. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetā suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est Israel autem habuit quattuor vxores: ex quibus procreauit. xij. filios et vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam p ordinem qui sequūtur. scilz Rubē Symeon: Leui: Judas: Isachar zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Joseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. scilicet dan et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit soluz duos filios scilicet Gad et Aser. quod pz Gen. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias: non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septennario est medium: scz quartus. Numerētur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Mediū istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorū debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriuz: quare scz deus dixit. de medio suscitabo pphetam. id est messiaz. Genus est humanum propter peccatum primi hominis: et propter innumera peccata que postmoduz homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuz maximi odij inter deum et homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cū quis denegat alicui suaz famili

liaritatem quēadmodum xp̄s ille cui dixit. Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas habent etc. Secūdum est cū quis denegat alicui suam loquelā: sicut Johānes euangelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tertiū et vltimū est cū quis denegat alicui suū aspectū: sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Re. xiiij. q̄ nō videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo. xxxiij. Nō videbit me hō et viuet: et gemens Job. c. xiij. dicebat. Cur faciē tuā abscondis et arbitraris me inimicū tuum Abacuc. i. c. Mundi sunt oculi tui dn̄e: vt nō videas malū: et respicere ad iniquitatē nō poteris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum et hoīes: et ad pacificādum discordes sit necessarius mediator. ideo messias ꝓmissus debuit exire et suscitari de medio qđ veridice fuit impletum in xp̄o iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat q̄ veram pacem venerat facere inter deū et hoīes: et vt innueret q̄ verus mediator erat quasi semꝑ medium elegit: scilicet pacē inchoans: pacē ordinās: pacem confirmans: pacē publicās: pacem cōseruans. Hij sunt quinq passus ascēsus nostre salutis. Est ergo primus passus q̄ xp̄s pacē inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est q̄ debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda q̄ non pater nec spiritussanctus: sed filiꝰ. Prima ꝓpositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantū debitum persoluendum: cum debitum esset infinitum: quia cōtra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria cōtrarijs curātur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen. iij. Ergo per contrarium vt homo curaret oportuit q̄ per cōtrariū deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secūda propositio patet: q licet tres persone sint vnus deus. distinguntur tamē realiter ꝑ relationes et habent etiā appropriata distincta: q potētia appropriat patri: sapiētia filio: et bonitas siue amor spūisancto: que sunt quasi tres diuise trium personarum offerentiū se in cāpo certaminis: vt cuiuscūq tangeretur diuisa pro homine exiret in campū: venit dyabolus et tetigit diuisam filij dicēdo parentibus primis. Eritis sicut dij scientes bonum et malum. Nō dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatū filij. sicut potētia patris: et bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis et eius recōciliatione deus pater nec spiritussanctus: sed filius qui est media in trinitate ꝑsona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currūt enim tria silentia ab initio mundi vsq ad beatitudinem eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articulo. iiij.

tertie cõsiderationis: et hoc est qd dicit. Sap. xviij. Dũ mediũ silentium tenuerũt oia: et nox i suo cursu medium iter haberet: oipotens sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angelus venit ad virginē hora cõpletorij. et ideo tunc pulsatur pro Aue maria. Durauit sacra collocutio vsq ad dimidiu noctis. Et tunc dãte consensum virgine omnipotens sermo dei. i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedibus venit i vterũ: sc3 virginis. Sic ergo patet q filius dei venit in medio silentio in incarnationē: sic etiã natus fuit media nocte. sicut pt3. Luce. ij. q pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mũdi. In quorũ medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanũ per peccatũ mortuũ dicēte ppheta Abacuc. iij. ca. Dñe opus tuũ: in medio annorũ viuifica illud: in medio annorum notũ facies. Item pacē inchoans stetit in medio: sc3 vteri virginalis. Ipsa enĩ virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deũ et hominem rationabile fuit q etiam ipsa esset mediũ. Fuit enim medium locale: mediu3 morale: et medium naturale. Querũt enĩ logici mediũ ad concludendũ maiorem extremitatē de minori. de qua facit Aristoteles magnũ pcessum in. ij. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliũ homo est perquisierũt patriarche et pphete et multi alij multis tēporibus medium ad cõcludendũ predicatã maiorem extremitatē de minori et non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediũ: q in ipsa est: per ipsam verbũ caro factũ est. et maior extremitas predicata est de minori: q homo est deus: et etiã minor de maiori: q deus est hõ. Est etiam virgo beata medium morale. sm enĩ Aristotelē. ij. ethicorum. Mediũ morale ē virtus nihil participans de extremis: q extrema sunt viciosa: tale mediũ fuit virgo beata que nullũ viciũ cõtraxit. Et sm Hiero. Nihil gratie: nihil virtutis: nihil candoris est qd non resplendeat in maria. Fuit etiam mediũ naturale: quod ponitur triplex a philosophis: sc3 mediũ circuli: mediũ celi: mediũ mũdi. Mediũ circuli ē a quo oēs linee recte practe ad circumferentiam sunt equales. Centrum istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabãt teste psal. xi. et ab ea ad circulũ linee ducte sunt equales: quia oēs petõres et alios equaliter videtur respicere. vnde Bern. Maria oibus omnia facta est sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debitricē se fecit: vt de plenitudine ei9 suscipiant vniuersi. Est etiam medium celi quod dicitur linea equinoxialis in qua cũ est sol equinoxium facit: et sub qua habitantes non agitantur perturbationibus temporũ: q sunt in optima dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa li
nea est paradisus terrestris. talis
linea fuit virgo beata: quia cuȝ in
ea fuit sol iusticie factū est equino
ctiuȝ. q2 nox sicut dies fuit illumi-
nata. Infinitū visuȝ ē equari fini
to: eternū tēporali: imortale mor-
tali: inuisibile visibili: immensum
capabili: diuitē pauperi. homies
etiā qui habitāt sub hac linea sūt
in optima dispositiōe: nō agitant
neqȝ mouentur perturbationibus
demonū. ppter quod merito dici-
tur paradisus. Tunc enī impleta
fuit figura illa Gen. ij. quia posuit
deus lignum vite in medio para-
disi. i. xp̄m verum filiū suū in me-
dio ventris virginalis. Est etiaȝ
virgo beata mediū mundi. Istud
dicit a phis esse terra que equali-
ter vndiqȝ distat a celo. Tres autē
sunt pprietates terre propter que
virgo beata dr terra. ē enī infima
et maria virgo infima: q2 humili-
ma. Cū enī deberet esse mater dei
vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce
ancilla dn̄i ⁊c. Secūdo ad terram
currūt aque. et ad beatā virginem
abundantie gratiaꝝ. ps. ciij. inter
mediū montiū pertrāsibunt aque.
Tertio omnia ponderosa tendūt
ad terrā tanq̄ ad centrū ⁊ suū me
dium: vt ibi saluentur sic ⁊ pctō-
res grauati pondere peccatorum
recurrentes ad istud medium sal-
uantur. vnde. Bernar. Ad mariaȝ
velut ad mediū dei recurrant qui
in celo sunt: ⁊ qui in inferno: ⁊ qui
nos precesserunt: et nos qui sum9
⁊ qui nos sequuntur et nati nato-
rum ⁊ que nascentur ex illis. Sic
ergo patet quomodo beata virgo
est mediū logicale: morale: ⁊ natu-
rale pro pace fienda inter deuȝ e
homines. Uerus ergo messias fi-
lius dei in inchoatione pacis exi
uit de medio personarum diuinaꝝ
inq̄tum deus. Suscitatus est de
medio fratruȝ. Inq̄tum homo ve
nit in medio silentio in medio an-
norū: ⁊ stetit in medio paradisi: scȝ
vteri virginalis: ⁊ sic tanq̄ media
tor verus in inchoatiōe pacis vni
uit diuisa. s. deū ⁊ hominē: q2 deus
⁊ homo vnus est xp̄s. s. verus me-
diator. ¶ Secundus passus est q
ordinando paceȝ xp̄s verus mes-
sias stetit i medio quadrupliciter.
Primo statim sicut fuit natus ste-
tit in medio aialium. s. bouis ⁊ asi
ni: sicut patet Abacuc. iij. ſm aliaȝ
translationē. per bouem qui rumi
nat intelliguntur cōtēplatiui quo
rum officiū est ruminare dei ma-
gnalia: scȝ rerū creationē: homis
recreationē: mūdi gubernationē:
premiationē bonoꝝ: ⁊ punitionē
maloꝝ. Per asinum intelliguntur
actiui: quoꝝ officium est onera ⁊
labores tolerare: quales sunt pre-
dicatores: confessores: ⁊ omnes ex
ercitantes se in operibus miseri-
cordie inter quos xp̄s positus est:
vtrosqȝ in societatem recipit: ⁊ ad
suā beatitudinem perducit iam fa
ctos homies id est rationales qui
per peccatū quasi bestie viuebāt.
Secundo ordinando pacem inuē
tus est in medio doctoꝝ: sicut pa-
tet Luce. ij. Cum factus esset an-
norū duodecim. dicit textus audiē
teȝ illos ⁊ interrogantē: sequitur.

Stupebant autẽ super prudentia
⁊ responsis eius: q̄r nunq̄ viderāt
infantẽ tam tenere etatis tante sa
pientie: permaxime cū scirēt eum
litteras nō didicisse. Inuētus est
ergo in medio doctorum: in signū
q̄ sapientes ⁊ docti huius mundi
vel habebāt ad illud mediū cōuer
ti: vel q̄ sapiētia illorum p exces
sum splendoris illius medij debe
bat obfuscari: q̄ indicat numerus
duodecim annor̄ qui est numerus
superexcrescēs sm̄ btm̄ Ysido. li.
ethimo. iij. q̄r eius partes aliquo
te plus reddūt q̄ suum totū: patet
quia ille sunt vnum: ⁊ duo: ⁊ tres:
⁊ quattuor, et sex que sunt iuncte
reddūt. l̄x ⁊ sex: sic etiam improporo
tionabiliter sapiētia xp̄i excede
bat sapientiam doctorum. Tertio
ordinando pacē transiuit per me
dium inimicorum ipsos fugiens.
Luce. iiij. q̄r cum voluissent ipsū
precipitare de monte ipse trāsiēs
per mediū illor̄ ibat. Dicit Beda
q̄ cū precipitaretur rupis admo
dum cere liquefacte cessit et fecit
quoddam concauum in quo recep
tus est christus ⁊ manent ibi ru
ge vestis ⁊ signa pedis: sicut a fe
runt illi qui viderunt: tunc eīn fe
cit se inuisibilem per medium trā
siens: fugiens mortē precipitatio
nis: q̄r non debebat mori nisi in li
gno: vt vinceret vincentem in li
gno. Quarto ordinando pacē ste
tit in medio discipulorum dando
eis formā eligendi prelatum eos
erudiens ⁊ eis seruiēs. Vn̄ Luce.
xxij. Ego inquit in medio vestrum
sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat.
Ille sit vobis superior qui fuerit
humilior. Non ergo attendatis q̄s
sit maior: sed attendite quis humi
lior: sicut ego. Qui licet sim dn̄s ⁊
magister vester non sicut qui recū
bit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat.
Patet ergo q̄ christus verus mes
sias ordinando pacem inter deū
⁊ hominem stetit in medio anima
lium. Inuentus est in medio do
ctorum: fugit per medium perse
cutorum: ⁊ ministrat in medio di
scipulorum. ¶ Tertius passus est
xp̄s consummando pacem ordina
tam stetit in medio dupliciter. Pri
mo stetit in medio latronum: sicut
patet ioh. xix. Crucifixerunt cū
eo duos latrones hinc ⁊ inde: me
dium autem iesum: quod iudei fe
cerunt: vt populus communis co
gitaret q̄ quia erat cum malefa
ctoribus punitus erat malefactor
sicut ⁊ alij. Sed tamen diuina di
pensatione factum est: vt imple
retur prophetia Ysaye que ante
illum vacua fuerat. Ysay. liij. Et
cum sceleratis deputatus est. Po
situs est autem in medio latronū:
vt nullus quātūcunq̄ peccator de
speret de venia si voluerit facere
penitentiam: quia ⁊ ille latro licet
sero cognoscens peccatum suum:
⁊ petens misericordiam: inuenit
subito veniam. Hodie inquit eris
mecum in paradiso: et sic factum
est: quia eadem die vidit diuinam
essentiam: que visio dicit paradi
sus: sic cū viderūt xp̄m sc̄ti patres
in inferno paradisus fuit ibidē.
Secūdo cōsummādo pacē stetit i
medio terre: q̄r mons caluarie vbi

crucifixus est xp̄s: est in medio ter
re hitabilis. tūc autē impleta fuit
pphetia dauid. in psal. lxxiij. De⁹
autē rex noster ante secula. i. eter-
na ordinatione rex operatus est sa
lutem in medio terre. tunc eñi ibi
operata est salus humani generis.
et cōsummata pax inter hominē et
deū. Fuit eñi xp̄s crucifixus in me
dio terre: vt tanq̄ cētrum et mediū
omniū omnia traheret ad seipsuz.
quia ipse dixit. cum exaltatus fue-
ro a terra in cruce in medio terre:
omnia traham ad meipsum. Joh.
xij. ¶ Quartus passus est q̄ xp̄us
publicando pacem cōsummatā ste
tit in medio. vnde post resurrectio
nem stetit in medio discipulorum
suorum: et dixit eis ter. pax vobis.
Joh. xx. quasi dicat. Jaz est pax in
ter deum et hominem consummata
per passionē meaz. stans in medio
latronum et in medio terre. et ideo
pacem cōsummatā vobis in publi
co dicens in medio vestrum pax vo
bis: et sicut xp̄s p seip̄m stās in me
dio pacē publicauit discipulis: sic
et per litteras per totum mūdum
diuulgauit. Iste littere inter cete-
ras fuerunt epistole Pauli. in qui-
bus mūdo publicauit q̄ xp̄us per-
sonaliter extrema diuisa vnierat fa
ctus mediator. Unde ad gal. iij. lo-
quens de xp̄o quomodo lex fuit po
sita in manu eius sicut in manu me
diatoris: vt de ea faceret qd̄ vellet
dicit. mediator autē vnius non est.
deus autem vnus est. Oportet er-
go q̄ mediator sit duorum. et sic nō
solū deus: sed deus et homo vniēs
extrema diuisa. publicauit etiam
q̄ christus fuit mediator extrema
concorditer pacificans. vt patz ad
Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus
noui testamēti mediator est vt mor
te intercedente in redemptionem
earum p̄uaricationū que erant sub
priori testamēto repromissionē ac
cipiant qui vocati sunt eterne he-
reditatis. Intimauit etiam firma
pacis per litteras: pp̄ter quod de
christo dicitur. ad hebre. viij. Me-
lioris testamēti mediator est iesus
quanto in melioribus repromissio
nibus sancitum est. Ueteris testa-
menti mediator fuit Moyses qui
promisit obseruantibus bona tem
poralia. Noui testamenti mediator
est iesus: qui promittit fidelibus
regnum celorum. Publicauit etiā
per litteras hominibus: q̄ christ⁹
pacem immobiliter ratificauerat
dicens de ip̄o. i. Thimo. ij. Media
tor dei et hominū homo iesus chri-
stus. cuius testamentum confirma
tum est temporibus suis. ¶ Quin
tus passus est: q̄ christus pacē pu
blicatam conseruando vsq3 in finē
seculi stat in medio. Ipse enim di-
xit Matth. vlti. Ecce ego vobiscū
sum omnibus diebus vsq3 ad con-
summationem seculi. Sed quomo
do sit in medio vidit Johānes euā
gelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi se-
ptem candelabra aurea: et in me-
dio septem candelabrorum aureo-
rum similem filio hominis. i. chri-
sto filio virginis. Ista septem can
delabra aurea sunt septē ecclesie
sacramenta. scz baptismus: confir
matio: penitentia: eucharistia: sa-
cer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorū medio scȝ in sacramento eucharistie est xp̄s verus deus et verus homo. qd̄ sacramentum etiam durabit vsq̄ ad aduentum xp̄i ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens enī manducabitis panem hunc ⁊ calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat. scȝ ad iudicium. Est ergo christus in sacramēto eucharistie vsq̄ ad finem seculi sicut in medio septem cādelabrorū aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deū ⁊ homines. sed etiā inter hoies ⁊ hoies existēs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scȝ eorum faciendo voluntatem si fuerit eorū petitio triplici conditione regulata. scȝ q̄ petant p̄ se ⁊ pie ⁊ perseueranter. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prohetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiunt. Primum q̄ ver⁹ messias debebat esse mediator dei ⁊ hominum. Secundum q̄ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eē̄ similis moysi in in dando legem.

Ertius thesaur⁹ aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postq̄ deus dixit moysi p̄phetam suscitabo eis de medio fratrū suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enī dixissent iudei non sufficere ad hoc q̄ quis dicatur messias q̄ exeat a medio: scȝ a tribu iuda: quia multi alij p̄phete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid ⁊ sic suscitati sunt de medio fratrū suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit q̄ q̄tum ad hoc q̄ debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Matth. i. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo seq̄tur in auctoritate que dicta fuit moysi p̄phetam suscitabo eis ⁊c. similem tui quasi dicat deus nō solum sufficit q̄ sit de tribu iuda: sed q̄ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit s̄m aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nō s̄m aliquid cōmune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam alij hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: et post eū iosue moyses fecit multa miracula. ⁊ alij multi hoc idē ⁊ maiora: vt helyseus qui mortuū suscitauit qd̄ est maximū miraculoꝝ. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt q̃ttuor pũcta videnda. Prim⁹ pũctus est quomodo moyses fuit singularis in dãdo legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primũ pũctum posset aliquis dicere q̃ moyses non fuit singularis in dando legem. Quia s̃m Isidorũ. v. ethimologiarũ ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptiis fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniẽsibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemoniis fuit Ligurgus. Iste fecit legem q̃ ciues haberent libertatem eligendi magistratus: ꝛ rectores. Iste diuisit soluz tam in domibus q̃ in vineis: et aliis prediis per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste nõ ãplius toto ãno vterẽtur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forũ sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerẽt: nec prius in vrbem redirent q̃ viri facti essent. Statuit virgin. ꝫ sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. ꝛ sic matrimonia diutius ꝑmanerent. Maximũ honorem non diuitum et potentuꝫ sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusq̃ reuerteretur. Profectus est autem cretã vbi voluntarium exiliũ perpetuo egit moriensq̃ abiici sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurãdo si corpus eius reducerent ad ciuitatẽ. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deide cũ populos seditiosos magistrat⁹ ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonẽ trãslatas. xi. tabulis exposuerũt. Paulatim autem antique leges vetustate atq̃ incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: ꝛ reliquis succedentibus erantq̃ permixte ꝛ inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani ꝛ hermogeniani codicem factum constitutionuꝫ a Constantini temporibus sub proprio cuiusq̃ imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quigẽtesimo. xliii. ꝛ imꝑauit ãnis. xxxviii. Hic leges ciuilesq̃ romane quarũ erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad. xij. libros coartauit. et de oibus vnū codicem ordinauit: quē codicē Justinianū appellari voluit. Fecit etiā librum institutionū quē in quattuor distinxit libros: in quibus legū primordia cōtinētur. Nouas quoqꝫ leges quas ipse fecerat in vnū volumen redactas nouellas vocari voluit q̄ cōmuniter autētice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omnium etiā magistratuū et iudicū seu iuris consultorū leges q̄ duorū milium ēē librorū dicebant abbreuiari fecit: et ad numerū librorū quinquaginta redigit. ipsumqꝫ librū digestorū seu pādectarū vocari mandauit: q̄bus legib⁹ hodie tot⁹ mūdus ordinatur et regitur. In isto principe concurrerūt potētia: sapiētia: et diuinus cultus. per potētiā hostes superauit. per sapientiā mundū iustis legibus ordinauit. per diuinū cultū deū et ecclesiā edificijs et alijs operibus honorauit. Cū ergo oēs predicti leges dederint: vt ostēsū est ptꝫ euidenter: q̄ moyses in dando legē nō fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secūdo distinguā nomen legis. tertio soluet dubitatio. Circa primū dicitur q̄ lex est quoddā speciale vinculū quo hoies tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut enī aialia siluestria nō domātur nisi primo fortib⁹ vinculis teneant: q̄ scꝫ nunq̄ domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatē suā vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et mādata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iusticie vagabiles mores hominū corrigerētur et domarentur. Homo enī qui sicut vir vanus in superbiā erigitur. et sicut pullū onagri se natū liberum putat. vt dicitur Job. xi. nunq̄ perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandū mores hominū ne vagarētur. cōstituta est lex triplex. scꝫ lex nature et diuine cure: et humane cure. Lex nature est illa inscribilis certitudo quā deus in sinderesi cōsciētie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiqꝫ dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de q̄ dicitur. ad Ro. ij. Cum gentes que legem non habēt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est quā dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicit lex scripture. et quā xp̄s in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit, et in cordibus impressit. suisqꝫ fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quā ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur. i. Corinthio. vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur q̄ verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est q̄ alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. Moyses gēt

hebraice primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capl'o.ij.ponens differentiā inter leges diuinas ⁊ humanas dicit. Oēs aūt leges: aut diuine sunt aut humane. diuine natura humane moribus constāt. Ideoq₃ he.s. humane discrepant: quia alie aliis gentibus placēt. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur ꝙ ille ꝓpheta debebat dare legem diuinam qđ solū impletum₃ est in iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euāgelicam que lex diuina est ⁊ noua sicut moyses dedit legem diuinā antiquā. ¶ Quo ad secundū punctū sc₃ vtrum iesus verus messias debuit dare legem diuinam: aliam a lege moysi dico ꝙ sic. Ad quod ꝓbandū adduco tres fidelissimos testes: quorum prim⁹ est Isaias. qui in capl'o.ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syō exibit lex: ⁊ verbum dn̄i de hierusalem: quod verū est in iesu nazareno vero messia: et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbū predicationis in hierusalem ⁊ cōtinuauerunt et publicauerunt per totum mūdum: q₂ in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ⁊c. Declarat rabi salomō super verbo eleuabitur super omnes colles. ca. codē dicēs. Quid vult dicere. ⁊ eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factū in eo erit maius ꝙ miracula montis syna i ⁊ carmeli ⁊ thabor. Et quod est ill' d miraculū: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Item dicitur in midras rusin. id est i glosa psalterij super illud. Dn̄e in fortitudie tua letabit rex. ps.xx. dicit sic. Quid voluit dicere Isaias in.c.xi. quādo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signū populoꝝ ipm gentes deprecabūtur: ⁊ erit sepulchꝝū eius gloriosum. Dixit rabi hāma. Non venit rex messias: nisi vt det gētibus seculi mandata: sicut tabernacl'a: palmes: ⁊ philateria. Satis apparet ex intentiōe hui⁹ doctoris ꝙ deus debebat dare legem nouā in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquaꝝ cerimoniarū legis antique nō apparet ꝙ sit sua intentio ꝙ messias deberet dare illas easdem cerimonias: cū causa ꝓpter que date fuerunt in illo tp̄e sit iam preterita: ⁊ in tp̄e messie non est locus vt dētur. Item dicit in midras sirhasirim. i. in glosa cāticoꝝ sup textu. ca. primi vbi dicit. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iabida. In hora in qua israel audiuerunt ex ore dei. Duo prima mandata legis fuerūt firmati in cordib⁹ suis taliter: ꝙ nō tradiderunt obliuioni. Venerunt ad moysen ⁊ dixerūt. En rabi oportet ꝙ tu sis mediator: inter deum ⁊ nos: sicut scriptū est Exo.xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis ⁊ audiemus: non loquatur dn̄s nobis ne forte moriamur. Ex illo tūc docebat eos moyses legem: ⁊ qui addiscebant obliuioni tradebant ⁊ dixerūt. Sicut

moyses est carnalis ꝛ transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinam vellet deꝰ secundo ostendi nobis ꝛ iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis moyses Hoc nō pōt esse modo sed in tēpore Messie erit. quia sic scriptū est Ihere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorū ꝛ in cordibus eorꝫ scribā eā. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viā iustificationum tuarū: ꝛ exquirā eā semꝑ. Hic pōt queri a iudeis quā legē hic petebat a dn̄o dauid nō legē moysi quia eam iā habebat. ergo aliā qꝛ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non est alia nisi veri messie Jesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se. nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Ihere. vij. Hec dicit dn̄s: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ꝛ victimarū sed sm̄ ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post ꝙ populus ad ydolatriā dclinauit vitulum cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. cij. articulo. iij. in corpore. ꝛ deinde per totum. Item patꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerunt qꝛ sempꝫ cū eorum oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet i leuitico

¶ Sed quid si sacerdos esset malus ꝛ indignus: vtrū exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificiū. ꝛ hoc est ꝙ dicūt doctores theologi i quarto ꝙ sacrificia valebant non ex opere operato. sꝫ ex opere operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operāte. ꝛ ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quātūcūqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus ꝛ infidelis quicūqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus ꝯplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationuꝫ etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Jesu nazareni data in monte syon nō in monte synai. de qua tertius testis. s. Iheremias: c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. ꝛ faciā domui israel ꝛ domui iuda. i. fidelibꝰ christū confitentibus generaliter ꝛ credentibus de iudeis specialiꝫ secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqui verbum dei ꝛ cetera. fedus nouuꝫ. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qd̄ irritum fecerunt. ipsum multipliciter trāsgrediendo. sicut patet in libris

Judicum Regū. et paral. Ecce ꝙ
expresse dicit propheta legem ve
ri messie. quam vocat fedus nouū
siue pactum debere esse aliam a le
ge moysi. ⁊ dicit non secundum pa
ctum quod pepigi cum patrib⁹ eo
rum in die qua eduxi eos de terra
egypti. scilicet cum dedit eis legē
in monte synai. ¶ Quia ergo alia
debebat esse lex messie promissi. s.
iesu christi a lege Moysi videnda
est differentia inter vtranq̧ legem
que non vna sed multe incompara
biles dicte sunt de quibus dat te-
stimonium sacra scriptura specia-
liter doctrina beati pauli qui ple-
nius ꝙ omnes alij auctores noui
testamenti locutus est ostēdens ꝙ
quia impleta erant mysteria ipsius
cessauit vsus legis moysi q̄ primo
erat. Et de diuersis ptibus suarū
epl̄arum colligunt hic. xiiij. diffe-
rentie. et addā vnā: vt sic sint. xv.
differētie q̄ p ordinem sūt iste q̄ se
quūtur videlicet lex Moysi est lex
carnis. lex christi est lex spūs. lex
Moysi est lex timoris. lex xp̄i ē lex
amoris. lex Moysi est lex figure
lex xp̄i ē lex veritatis. lex Moysi ē
lex oneris pōderosi ⁊ sine cōmō. lex
xp̄i ē lex suauitatis, leuitatis ⁊ multi
fruct⁹. lex Moysi ē lex seruitutis.
lex christi ē lex libertatis. lex moy
si est lex que occidit. lex xp̄i est lex
que viuificat. lex Moysi ē lex mor
tis. lex christi est lex vite. lex Moy
si est lex que est virtus peccati lex
christi est lex que est plenitudo gra
tie. lex Moysi est lex antiquitatis
⁊ debilitatis: lex christi est lex noui
tatis et fortitudinis. lex Moysi est
lex vacua. lex christi est lex habun-
dantie. lex Moysi est lex imperfe
ctionis. lex christi ē lex perfectio-
nis. lex moysi est lex noctis lex xp̄i
ē lex diei. lex moysi est lex tenebra-
rum lex christi ē lux lucis clare. lex
Moysi est lex mysterium dānatio
nis. lex christi ē lex iusticie ⁊ salua
tionis. lex moysi est lex ꝑticularis
lex christi ē lex generalis. ¶ Omis
sis primis. xiiij. propter prolixita-
tem euitandā. que diligens lector
in predictis epistolis poterit inue
stigare contra quālibet conditionē
legis moysi poterit concludere nō
sīn pactum etc. vt supra. Ultimā
solū pro presenti intendo pertra
ctare cum hec sit inter ceteras pro
pria differentia vtriusq̧ legis. lex
enim moysi fuit particularis pro-
pter multa. Primo quia lex serui.
scz moysi. Secundo quo ad popu-
lum quia fuit data particulari ⁊ li
mitato populo. s. descendentibus
ab Abrahā per Isaac. Tertio quo
ad precepta cerimonialia sacramē
talia ⁊ iudicialia que solum obli-
gabant populum limitatum. scz iu
deorum et non alios homines mū
di propter quod ille populus fuit
dictus peculiaris. Quarto erat li-
mitata ⁊ particularis quo ad locū
scilicet terre ꝓmissionis i qua obli
gabantur iudei et non in altera im
plere multa suorum preceptorum
habentibus in se ceteros limites
vel terminos. Quinto quo ad tem
pus quia habebat durare tempore
limitato scilicet vsq̧ ad aduentū
Messie lex vero christi est lex vlis
Primo quia lex domini vniuersi fi

tur lex moysi lex serui. Secũdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mãdat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. mar. vlti. Et ꝙ baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data et notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cũ vna esset incompatibilis alteri. ꝛ dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusꝙ non potest esse in vna persona que ad plenuȝ eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cũ vna lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. ꝛ in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. ꝛ ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteram totaliter annullat volo dicere ꝙ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animaruȝ quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que ẽ lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo nõ secundum pactum et cetera. vt supra. ꝛ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctũ in quo querebatur et quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. ꝛ aliam a lege moysi: vtrũ debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Uidetur enim ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciẽtia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatuȝ: logica aristotelem. geometria euclidẽ. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlt. parte summe. q. xlij. articulo. iiij. ꝙ non fuit decens aut conueniens ꝙ christus legem suam aut aliquem libruȝ de sua doctrina scriberet propter quinꝙ rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spirituisancto. licet eniȝ indiuisa sint opera trinitatis ad extra ſm augu. in enchiridion. et ad Pollentiũ. xxviij. q. i. Sic enim tamen cõmẽdatur patris auctoritas in mundi creatiõe. Auctoritas filij in mundi redẽptione et spiritusancti in hominũ intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiõe. Uñ Grego. dicit i plogo moraliũ. ꝙ sacre scripture actor ẽ spũssanct⁹ Et apostolus. ij.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura est diuinitus inspirata et vtilis ad docendum. Quod autem ad spiritum sanctum pertineat scribere patet quia scribere est officium digitorum nunc autem spiritussanctus est dextre dei digitus. Exo.viij. et Luce.xi. Manus enim et lingue doctorum non sunt nisi instrumentum et calamus spiritussancti. vnde dicit quod. ps.xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia ratio non decuit q xps legem et doctrinam suam scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singularem. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellentiori doctori excellentior modus debet attribui doctrinam tradendi et docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps quam in libro scribere igitur non debuit scribere legem suam. Unde pitagoras et socrates et plures antiqui qui fuerunt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nunquam aliquos libros scripserunt et hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legem nouam a veteri distingueret et separet. lex enim vetus dicitur lex scripta etiam digito quantum ad precepta moralia. Si noua esset scripta per xpm etiam posset dici lex scripta. Quia igitur illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et codicibus. quia ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio et vltima est propter regiam excellentiam demonstrandam xps enim fuit rex Jesus nazarenus rex iudeorum. Joh. xix. Et decet regiam maiestatem q sua dicta et facta per suos notarios scribantur et non per se sicut fecerunt quattuor euangeliste xpi iesu veri messie notarii. Sic ergo patet q xps non debuit legem nouam per se scribere in aliquibus extrinsecis sed ex amore scripsit eam in cordibus fidelium sicut dicitur in supradicta auctoritate Ihere. sed dabo legem meam in visceribus eorum. et in corde eorum scribam eam. ¶ Ex predictis satis claret q verus messias debuit assimilari Moysi in dando legem. et q non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. et q illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. sed in visceribus et in cordibus fidelium. que omnia ad litteram impleta sunt in iesu xpo saluatore nostro. ¶ Quo ad quartum punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentiis clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declaratur ex sex gradibus perfectionis. Primus est ex ostensione cognitionis dei. Secundus ex conceptorum rationabilitate in mandatis vel monitis. Tertius ex miraculorum claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quintus ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissorum incomparabilitate. ¶ Circa primum gradum notandum est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei et etiam christi in quodam generali. non tamen fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad perfectum. vt dicitur .i. phisicorū vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres. et postea distinguunt. Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit in lege veteri q̄ in noua. in qua per christuȝ veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuuȝ hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarū patrē nominādo a quo eternaliter pcessit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mūdū sciliȝ in vtero beate virginis carnē assumendo spiritūsanctum pmittendo. Jo. xv. Cuȝ venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussācti ab vtroq;. Nominauit etiam expresse trinitatem personarū in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizātes eos scȝ In nomine patris et filij et spiritussancti. Manifestauit etiā vnitatem essentie. Johan. x. dicens: Ego et pater vnuȝ sumus. Hoc est quod Johānes in sua prima canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniuȝ dant in celo. pater verbū et spūssanctus. et hi tres vnū sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissuȝ in christi passione ad ostendendum q̄ declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamīe pter quod ipsa lex noua tanq̄ perfecta in cognitione est donum perfectū: descendens a patre luminuȝ. vt dicitur iacobi primo patet ergo q̄ cognitio dei perfecta est ī lege noua que imperfecta fuit ī veteri pter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur i. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus et ex parte pphetamus. i. imperfecte. ¶ Secūdus grad⁹ quo osnditur q̄ lex noua perfectissima est ex contentorū rationabilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostēditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suū. s. quo ad p̄cepta moralia et iudicialia et sacramētalia et cermonialia Prio enī ī lege moysi p̄cepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiā si nulla lex esset sicut est illud mandatuȝ quod scribitur. Exod. xx. Honora patreȝ tuum et matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite cōsurge. et honora psonam senis et similia. Quod aūt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia ī lege Moysi ordinabāt act⁹ hominum exteriores tantuȝ pter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factoruȝ De actibus autem interioribus in quibus consistit bonū moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo. xx. ꝛ Deu te. v. Non concupisces vxorē proximi tui ꝛ cetera. dicendū est secundum antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscentia non prohibebatur inꝗtum erat omnino latens ī corde: sed inꝗtuꝫ prorumpebat exter ius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera. huiusmodi. Ideo sic exponunt. Non concupisces. i. signa cōcupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animum. vel dicendū ſm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat concupiscentiam animi latentem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ꝛ furto. Item in istis īsufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsurā. nec fruges. nec aliquam aliam reꝫ sed alieno. Ibi enim ꝑmittiť vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitum contra dictamen recte rationis Item Deutro. xxiiij. permittiť viro dare libelluꝫ repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habuerit eam. ꝛ non inuenerit gratiaꝫ in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eaꝫ de domo sua. indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. ꝛ sic patꝫ ꝙ lex vetus īpfecta fuit in moralibus Et propter hanc īpfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal. iij. i. regula pueroꝝ ꝛ īpfectoꝝ in ꝗbus nō ꝗritur ꝑfectio iterior. Sed ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑmittuntur que non permitterenť viris perfectis. ꝑpter quod Aug. li. de spiritu ꝛ littera exponens illud. ij. Cori. iij. littera occidit ꝛ cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificať omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. qꝛ perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. ꝛ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneꝫ legis adimplendo. Math. v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reꝰ erit iudicio. in quo ordinat motuꝫ interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terraꝫ reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohi
bet verbum ociosum per cōsequēs
verbum nociuum. Et multo forti⁹
oēm actum malū: ꝓpterea Math.
v. post suppletionem preceptorum
moralium veteris legis concludit
perfectionē euangelicam dicens.
Estote ergo perfecti sicut pater ve
ster celestis perfectus est. perfecit
autem xp̄s moralia precepta legis
etiam consilia euangelica superad
dendo. propter quod Matth. xix.
Inueni dicenti se se custodisse mā
data legis ⁊ querenti vlterius viā
perfectionis dicit saluator adhuc
vnum tibi deest. Si vis perfectus
esse. vade ⁊ vēde omnia que habes
et da pauperibus. ⁊ habebis the-
saurū in celo: ⁊ veni ⁊ sequere me.
¶ Secundo in lege moysi iudicia
lia precepta erant imperfecta. qđ
patet ex duobus. Primo ex modo
inducendi homines ad obseruan-
tiam iusticie. ad quod ordinabant
iudicialia precepta. Secūdo ex ip
sis preceptis. primū patet sic. pro-
prium est hominū imperfectorum
vt inducantur ad iusticiam obser-
uandā timore pene. Vñ dicit Ora-
tius libro epistolaruʒ. Oderūt pec
care boni virtutis amore. Oderūt
peccare mali formidine pene. Hoc
etiam declaratur ratione: q2 illud
quod cū timore fit penale est: et nō
delectabile. Vñ dicitur. i. Joh. iiij.
timor penā habet. Operari auteʒ
virtuose non est pena virtuoso ⁊ ꝑ
fecto: sʒ magis delectabile. ꝓpter
quod dicitur. ij. ethi. ꝙ signum ha-
bit⁹ generati est delectatio in ope
re. lex moysi inducebat homines
ad iusticiam obseruandam per ti-
morem penarum. propter quod di
citur lex timoris. Et in signum hu
ius lex fuit data in terroribus: vt
patet Exo. xix. Jā aduenerat dies
tertius in quo scʒ data est lex. Se-
quitur. Et ceperūt audiri tonitrua
et micare fulgura. ⁊ nubes densissi
ma operire montem. clāgorq3 buc-
cine vehementius perstrepebat.
Timuitq3 populus qui erat in ca-
stris. Et similiter facies moysi ap-
paruit cornuta quando secūdo ap-
portauit legem in tabulis descri-
ptam. ⁊ timuerūt filij israel. vt ha
betur Exo. xxxiiij. In cordibus eni
illis designabatur terror ⁊ feritas
legis. Patet ergo primum: vide-
licet imperfectio iudicialium pre
ceptorū ex modo inducendi ad ope
ra iusticie scʒ per timorem pene.
Secundo idem patet ex ipsismet
preceptis iudicialibus que aliquā
do infligebant penam innocenti. ⁊
aliquando culpabilem non punie-
bant. Primū patet per illud quod
habetur. Numeri. xxxv. de homici-
dio omnino casuali. vbi dicitur ta
lis qui fortuitu ⁊ absq3 odio ⁊ ini-
micitijs interficiebat hominē3 de
bebat confugere ad vnam ciuita-
tem refugij. et ibi manere vsq3 ad
morteʒ summi sacerdotis. qđ erat
aliquando per magnum tempus.
Talis qui erat innocens cuʒ homi
cidium erat omnino casuale et in-
uoluntariū sine culpa puniebatur
graui pena. q2 oportebat eū exuleʒ
esse ꝑ magnū tp̄s a sua ciuitate et
a sua possessione. Secūdū pʒ vbi
subditur de tali fugitiuo innocēte

q̄ si infra terminos vrbium inuē-
tus fuerit: ⁊ percussus ab eo qui
vltor est sanguinis absq̧ noxa erit
qui eum occiderit. Debuerat enim
profugus vsq̧ ad mortem summi
sacerdotis in vrbe habitare: ⁊ sic
patet q̄ interfectio innocentis in
tali casu remaneret sine pena. que
tamen est grauis culpa. Talis au
tem imperfectio legis cōueniebat
imꝑfectioni populi qui erat pro-
nus ad effusionē sanguinis: et ideo
interfector a casu remanēs in sua
ciuitate inter amicos interfecti:
erit in periculo mortis q̄uis inno
cens: ⁊ sic de facili possunt in po-
pulo homicidia multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitāda data est
lex predicta de eius fuga: q̄uis esset
innocēs. Et eadē ratiōe parcebat
lex. Si aliquis amicus mortui in-
terficeret eū extra fines ciuitatis
refugii: vt sic cogeretur in vrbe re
manere non ex sua culpa: sed pro-
pter homicidia vitāda ad que po
pulus tanq̄ imperfectus erat pn⁹.
Exemplum idoneū ponit ph̄s in
quinto ethicoꝝ dicens. q̄ aliquā-
do leges sunt similes regulis qui
bus vtuntur artifices in lesbia ad
dolandū lapides: q̄ꝛ lapides illi⁹
regiōis sunt male dolabiles. ideo
vtuntur artifices regulis plum-
beis vt possit tortuositati lapidē
applicari. sic in veteri testamentō
date sunt leges aliquam imperfe-
ctionem habentes propter imper
fectionē illius populi. Lex tn̄ euā
gelica q̄tum ad iudicialia est per
fectissima: q̄ꝛ īducit ad obseruan-
tiam legis non per timorē pene:
sed per amorem iusticie: quod est
proprie perfectorū. vt supra dictū
est. ꝓpter quod lex noua merito di
citur ꝑfecta fm̄ q̄ dicit Jacobi. i.
Qui aūt perspexerit ī lege ꝑfecte
libertatis. i. in lege euangelii que
ducit hoiem ad perfectionē ⁊ libe
rat a seruitute timoris ⁊ seruitute
peccati: sicut dn̄s ait Jo. viii. Si
manseritis in sermone meo: vere
discipuli mei eritis: ⁊ vos cogno-
scetis veritatē ⁊ veritas liberabit
vos. Itē q̄ꝛ nullum innocentē pu
nit nec aliquod malū impunitū re
linquit: q̄ꝛ etiā verba ociosa puniē
da ostēdit vt supra dictū est: ⁊ nō
solū verba ociosa: sed malas cogi
tatiōes fm̄ quod dicit Matth. v.
Ego dico vobis q̄ quicūq̧ vide-
rit mulierē ad concupiscendā eaꝫ
iam mechatus est in corde suo: ꝓ-
pter quod lex noua ē perfecta: de
qua pōt exponi illud cāticoꝝ. vi.
Una est columba mea perfecta mea.
Dicitur etiā lex noua columba me-
taphorice: quia est sine felle ama-
ritudinis nullum innocētē puniēs.
Dicitur etiā perfecta: quia nullū
malū permittēs ⁊ sic apparet ꝑ-
fectio legis euangelice q̄tum ad
iudicialia. ¶ Tertio declarat quō
sacramēta veteris legis erant im
ꝑfecta. Ad cuius euidentiā consi-
derandū q̄ illa sacramenta erant
ordinata ad faciendum homines
idoneos ad cultū diuinum: ⁊ ideo
aliqua erant cōia toti populo tam
viris q̄ mulieribus: vt purifica-
tiones: aliqe a tactu immūdi vel
mortui que purificationes fiebāt
per aspersionē aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix.ꝛ si-
milia. Aliqua autē erant solis vi-
ris cōuenientia: sicut circūcisio: ali-
qua solis sacerdotibus sicut cōse-
cratio: ꝛ vnctio sacerdotꝫ.ꝛ hmōi
Cuius ratio est quia sacerdotes
applicabantur speciali modo ad
cultum dei. Ista tamen sacramē-
ta predicta erant imꝑfecta: qꝛ nō
conferebāt gratian sine qua non
efficiuntur homies idonei ad cul-
tum diuinū. Ideo sacramenta le-
galia dicūtur egena ꝛ infirma. Ad
galā.iiij. vbi dicitur sic. Nunc aūt
cum cognouistis deum immo co-
gniti estis a deo quomodo conuer
timini iterū ad egena ꝛ infirma.
Elementa dicuntur aūt infirma.
quia non conferebāt aliquam po-
testatem spiritualē: sicut conferūt
sacramēta noue legis. Similiter
dicūtur egena: quia non cōferebāt
gratiam que necessaria est ad be-
ne vtenduꝫ illa potestate. ¶ Sed
contra hoc videtur quia in Exo.ꝛ
Leui. quasi vbiqꝫ dicitur: quia il-
la sacramenta reddebant homies
idoneos ad cultum diuinum. Dici
tur ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quā-
dam mundiciam et expiationem
corporaleꝫ sicut in noua lege quis
dicitur ineptus ad ministranduꝫ
et celebrandum propter immun-
diciam manuum. Lotio manuum
reddit eum aptum: sed hec aptitu
do est tātum corporalis. Sic erat
de aptitudine que dabatur per sa
cramenta veteris legis. Et pro-
pter hoc dicuntur illa sacramen-
ta emundationes carnis: vt habe
tur ad Hebreos.ix. vbi dicitur sic.
Sanguis hyrcorum: qui scilicet
offerebatur in consecratiōe sacer
dotū et cinis vitule aspersus quo
omnes mundabantur a tactu mor
ticini vel immundi: vt dictum est:
inquinatos sanctificat ad emun-
dationem carnis. id est corporis.
quia sicut dictum est talia non cō-
ferebant gratiam: sed auferebant
quedam impedimenta seu regu-
laritates impedientes a taberna-
culi ingressu: sicut in noua lege pa
tet per exemplum. Quando enim
per prelatos dispensabatur cum
aliquo illegitime nato vel priua-
to vno oculo: vel huiusmodi non
cōferebat̃ ad hec sibi grā: sed tā-
tuꝫ tollitur irregularitas. ¶ Sed
cōtra hoc videtur quia ꝺm doctri
nam sanctorum circumcisio tolle-
bat peccatum originale: ꝛ per con
sequens conferebat gratiam vt cō
muniter tenetur. Dicendū ꝺm an-
tiquam opinionem ꝙ tollebat pec
catum originale: non tamen confe
rebat gratiā. hec enī erat potestas
circūcisiōis. vt tenetur a multis ꝛ
magnis doctorib⁹: quoꝝ rationes
propter prolixitatem omittuntur
et in hoc differebat a baptismo ꝙ
non solum auferebat peccatum
originale. sed confert graꝫ. Aliter
pōt dici ꝙ si in circumcisione gra-
tia conferebatur hoc non erat in
virtute illius sacramenti: sed in
fide christi venturi: quem prote-
stabatur ille qui circūcidebatur si
adultus erat vel alius ꝑ eo si par-
uulus erat. Et hoc est quod dicit̃
cōmuniter ꝙ valebat ex fide suscī
pientium: non autem ex opere ope-

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur quod sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est quantum ad sacramenta: quia illa conferunt gratiam quod illa non faciebant. vt dictum est: propter quod dicitur Jo. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per iesum christum facta est: propter hoc de Johanne baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad christi baptismum: et per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse preibit ante illum in spiritu et virtute helye: parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vii. sacramenta noue legis in quibus tanquam perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autem salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut et quattuor sunt cause salutis corporalis. scilicet curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua est duplex. quedam enim totaliter et simul curat: vt baptismus culpam et penam omnino delens quantum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt confirmatio: in hac enim datur spiritussanctus ad robur et confirmationem gratie que data est in baptismo. Preseruatiua est matrimonium in quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoque quedam alia medicina predicta quattuor sola faciens. scilicet eucharistia: quoniam et venialia curat et ab eis animam preseruat: gratiam quoque conseruat: quia ps. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmentat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum quod cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: et quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote quod custodirent se ab aliquibus cibariis potibus et vestibus: et similibus ex hoc: quia erant populus deo consecratus per sacramentum circuncisionis et alia sacramenta. Nunc autem ita est. quod ex fine accipitur ratio eorum que sunt ad finem: et ideo ostenso quod sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostensum quod sacra et obseruationes erant imperfecta: quia ordinabantur ad duo predicta: sicut ad finem: vt prius dictum est. Quod autem sacrificia veteris legis essent imperfecta ostenditur: quia quedam

erant sacrificia ꝓ pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nõ poterant auferre peccata ꝓpter qd dicit apl's ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcorũ ꝛ thaurorũ auferri pctã. Et iterũ ibidẽ. Ois quidẽ sacerdos.scꝫ veteris legis presto est quotidie ministrans et easdẽ offerẽs hostias q̃ nõ possũt auferre pctã. Et idẽ habet Esa. xl. Libanus nõ sufficiet ad succẽdendũ ꝛ aialia nõ sufficiẽt ad holocaustuꝫ. Libanus aũt hic vocat primũ tẽplũ qd fuit factum de lignis libani. Aialia aũt illa oblata q̃tum ad ptem cõcremata nõ sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aũt erant sacrificia pacifica ex deuotione oblata ad gratiã dei impetrandã seu ad aliqd beneficium diuinũ: ꝛ illa erãt imꝑfecta: qꝛ gratia diuina seu beneficium diuinũ non impetrabatur ratione oblati muneris: licet aliquãdo daretur ꝓpter oblationẽ ꝛ fidẽ offerentis. Et hoc est qd dicit apl's ad Hebre.ix. Tabernaculũ factuꝫ est primũ ꝛc. Sequit que est parabola tẽporis instãtis: iuxta quam munera ꝛ hostie offerũtur que nõ possunt ſm cõscientiã perfectum facere seruientẽ: qꝛ perfectio conscientie est donũ grẽ. Et sic patet ꝓpositũ ꝙ lex moysi q̃tum ad cerimonialia ꝛ sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua perfectissima est q̃tuꝫ ad sacrificia: quia ipsa est vnũ sacrificiũ perfectissimũ scꝫ eucharistia que nõ tm̃ ẽ sacramentũ: sed etiã sacrificium: qꝛ ibi xp̃s quẽadmodũ imolat ꝛ fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud aũt sacrificium tanq̃ vnũ ꝛ ꝑfectũ fuit ĩ lege figuratũ ꝑ multa sacrificia ꝛ varia: sicut ꝑfectuꝫ ꝑ imꝑfecta. Eius aũt ꝑfectio apparet in duobus: quia primo tollit peccata qd nõ poterãt facere legis sacrificia: ꝓpter qd dicit. Jo.i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit pctã mundi. ſm ꝙ dicit btũs Johãnes.i.canonica.iiij.ca. Ipse est propiciatio pro pctis nostris: nõ pro nostris aũt tm̃: sed ꝓ totius mũdi. Secũdo apparet ei⁹ ꝑfectio: qꝛ augmẽtat gratiã ſm ꝙ dicit Joh.vi. Qui mãducat me viuit ꝓpter me: scꝫ per augmentum gratie. De hoc sacrificio panis ꝛ vini in Beresich raba.i.in genesi magno. Rabimosse darsan super tertũ gen.ca.xiiij. Melchisedech rex salem offerens panẽ ꝛ vinuꝫ. Erat enĩ sacerdos dei altissimi dicit rabismulthel filius nahamã. Iste mechisedech erat sem filius noe: et quid voluit dicere proferens panem ꝛ vinum: ostendit nobis ꝙ decuit ei actus sacerdotiũ q̃ erat sacrificare panem ꝛ vinum: ꝛ hoc ẽ quod dixit.ps. in psal.cix. Iurauit dominus ꝛ nõ penitebit eum: tu es sacerdos ꝛc. Et quis est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse zach.ix. Et in hoc ꝙ dicit proferens panem et vinum concordat cũ ps.q̃ dixit ps.lxxi. Erit firmamẽtũ in terra in sũmis montiũ vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da. sm doctores talmuth tot⁹ loquatur de messia. quicunq̧ si nō est cecus poterit videre sm predictam translationem chaldaicā q̄ messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge: qui montes synagoge ⁊ ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuant messiam super capita sua. ⁊ est ita clarum q̄ non possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorum ⁊ cordis. hoc est ergo vnicū sacrificium excellentissimū legi noue in pane ⁊ vino. quod sacrificium est ipsemet messias. ⁊ sic perfectio legis euangelice patet ex perfectione sacrificiū. Et cum omnes cerimonie ecclesie sint precipue ꝑpter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q̄ cerimonie xp̄ianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q̄ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabāt cerimonie veteris legis Cerimonie enī ordinantur ad cultum diuinum. Et sm q̄ dicit Aug. in encheredion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidem ⁊ charitatem. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ⁊ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilʒ de mysteriis xp̄i. et de vtrisq̧ sicut de futuris: ⁊ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: scʒ de mysteriis xp̄i. sicut de presentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ status est in quo vtraq̧ habentur tāq̄ presentia ⁊ euidentia ⁊ nihil creditur ⁊ hic est status patrie celestis. in hoc autē statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinens. sm qd̄ dicitur Apoca. xxi. Templū non vidi in ea. dominus enī deus omnipotens templū illius est. Pari igitur ratione adueniente secundo statu: scʒ noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt ⁊ induci alie que conuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xp̄m venturum. dignum est vt sic euacueretur in noua lege. in qua mysterium xp̄i iam est preteritū. et hoc est qd̄ dicit ap̄ls ad Hebre. vij. translato sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret q̄tum scʒ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta. quia nō significabat mysteriū xp̄i directe: sed deuotionem populi ad xp̄m. nunc autem debet esse nō minor deuotio ad ip̄m iam presentialiter exhibitū q̄ erat tunc ad ip̄m venturū: ꝓpter qd̄ in noua lege manet thurificatio per quā designat ministrorum ecclesie: ⁊ ipsius populi deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimonie. Et si nūq̄ aliud attenderent iudei ⁊ pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xp̄iano. Istud solū deberet conuin

cere ecclesiam eorū sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorū et de aliis que cum tanta solennitate fiunt in altari ꝛ in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus ꝛ simplicibus: quales etiam cerimonie fiunt in choro a cātoribus et organis ꝙ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu in crucibus ꝛ calicibus aureis ꝛ argenteis. ceterisqꝫ vasis ꝛ reliquiariis. in quibus reliquie sanctorum qui ꝑ xp̄o mortui sunt vel cū fidelissime secuti sunt honorifice conseruanť. Mirabantur iudei vnum templū Salomonis: sed in stuporem conuertātur pre multitudine ꝛ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cōstructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanarum: que pro laudibus diuinis ꝛ pro conuocatione populoꝝ ꝛ pro terrore demonū mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimoniis romane curie in summi pontificis imperatorū ꝛ regū vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarum: altariū: vasorum: vestimentorum que omnia admirāda et stupēdissima sunt cum xp̄o: ꝛ in admirationem conuertunt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei. s. ꝛ infideles super omnia in vna ꝛ eadem fide tantā diuersitatem religionum: vbi homines a seculo fugiētes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui sic et diuersis cerimoniis ꝑ cōseruatione religionū quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleum in testa conseruatur. ꝛ mel in fauo. et ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdē fidei nullatenus discrepantes ad vnum beatitudinis terminū nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligēdo ꝙ lex noua que euangelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implentur. addita perfectiōe quia illi precepto non occides additur non irasci. Et illi non mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non periurabis. additur nō iurare omnino. i. sine legitima causa. ꝛ sic de aliis Math. v. Et ab illo ꝑmisso vsure aliene tollitur imperfectio. date mutuum: nihil inde sperantes. Luce. vi. Et illi de libello repudii. additur si quis dimiserit vxorem: nisi ob fornicationē mechatur: ꝛ qui eam duxerit similiter mechatur. Math. v. ꝛ sic tolluntꝰ imperfectiones talium permissorū in lege veteri. ¶ Si queras vtrum moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respondetur ꝙ moralia precepta fuerunt euacuata tm̄ modo ꝫm quid. scꝫ ꝙtum ad imperfectionem: cuius ratio est ꝙ sunt de dictamine recte rationis. ꝛ ideo manent quātū ad substantiā precepti remota tm̄ imperfectione sicut dictum est: quia quando ex imperfecto fit perfectum non tollitur terminus a quo. sꝫ tm̄ eiꝰ imperfectio: sicut qn̄ ex minus albo fit magis albū non tollit albedo ꝓcedēs sed tm̄ eius imperfectio. non est sic de cerimonialibꝰ veteris legis: qꝛ

contrariantur noue legis cultui: et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminū a quo totaliter euacuari: sicut quādo ex albo fit nigrū albedo tollit. Cerimonie veteris legis dicuntur cōtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christū venturum. et iste iam de preterito aduenisse. & ideo totaliter cessare debuerunt Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib9 ex amore ad iusticiā inducendo innocentem non condēnando. nec aliquod malum impunitum relinquendo. et impleuit christus iudicialia precepta. & in eo q iusticie addidit equitatem misericordie: vt pzin absolutōe adultere Et factuz est deinceps & iter faciebat &c. Maria q̄ vocat magdalena de qua septem demonia exierant. & Johāna vxor chuze pcuratoris herodis: et susanna et alie multe &c. Johan. viij. Justicia enim ſm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciuz. ¶ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur q quādo corrumpitur terminus a quo per accidēs illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamen manere cū termino ad quē si nō habeat ad ipsuz contrarietatem: non tamen manet idem numero: sed specie tm̄. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare q seruarent in regno suo: ita tm̄ q nō reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio p̄dicti est: q2 iudicialia p̄cepta per se & directe nō erant ordinata ad significandū aliquid futurum sicut erāt cerimonialia: sed erāt ordinata per se & directe ad seruandū ordinē iusticie in populo iudaico: vt supradictū est. Q2 tm̄ status illius populi erat figuralis tot9 respectu xp̄i: vt dicit ap̄ls. i. ad Corinth. x. oīa in figura cōtingebant illis: per cōsequēs precepta iudicialia illi9 ppl'i erāt figuralia nō directe sed ex cōseqn̄ti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc q fuerunt tunc statuta hoc eēt dicere q stat9 ille adhuc durat qđ est erroneū & illicitum si tm̄ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Considerandum tm̄ q in lege noua transeunt quātū ad eorū rigorē: q2 essent magis obseruāda ex amore virtutis q ex timore: q2 lex noua est lex amoris propter qđ dicit. i. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiā xp̄s p̄cepta iudicialia rigorē eorū tēperando in aliq̄bus: vt dictū est p seip̄m: & in alijs dimisit tēperamētū suis ministris scz ecclesie p̄latis: & principib9 catholicis. vt de talibus ordinēt ſm q viderint vtile cōstari fidelium ſm temporū varietatē & locorū et personarū. & istud nō fuit destruere legem: sed adimplere. q2 sic ordinauit meliorē modū obseruationis iusticie. sicut nō destruit puer qn̄ fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma-

ret tñ melior status eiusdē perso ne etate mutata. Lex vetus habuit quasi statū pueri respectu noue le gis: ꝓpter qd vt supradictū est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus no ster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ꝓpter qd erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ꝛ timore custodiūtur. Lex aūt euāgelica est lex amoris. ꝛ ideo non debet esse tā tus rigor penarū: qꝛ ꝓpriū hoīum ꝑfectorū est magis deduci ad vir tutē amore iusticie ꝙ timore pene vt supradictū est. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in sacramenta libus: vt dictū est de eucharistie sa cramento. Et impleuit xp̄s sacra mentalia legis per exhibitionē ve ritatis. venit enī rex ꝛ impleuit fi guras que vacue erant. Impleuit sacramentum circumcisionis qd se extendebat solū ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scdo meli⁹ efficacius ꝛ generalius instruendo sacramentū loco ipsius: scꝫ baptis mū in quo cōfertur maior gratia ꝛ remediū tam viris ꝙ mulieribus. Impleuit etiā sacramentū vnctio nis regū ꝛ sacerdotū. non ꝙ assum pserit statū sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coraꝫ py lato. Regnū meū nō ē de hᵒ mūdo. Si ex hoc mundo esset regnū meū ministri mei vtiqꝫ decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū ꝛc. Johannis. xviij. et ideo non ha buit istā vnctionē corpalē regū vl' pontificum. sed vnctionē spiritua lem habuit a deo patre per pleni tudinē gratie sm ꝙ dicitur in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie ꝛc. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ꝛ christus impleuit cerimonialia: non solum que per tinebant ad sacramenta: sed etiaꝫ ad sacrificia: sicut immolatio ag ni paschalis: ꝛ iuge sacrificium. ꝛ similia que erāt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista im pleuit christus vno modo patien do corporaliter in cruce. Alio mo do efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituēdo. Quedaꝫ etiam cerimonialia pertinebāt ad sacramenta ꝛ de talibus erant pre ceptiua prohibitiua vsuꝫ aliquo rum ciborum: ꝛ similia: et ista ad impleuit christus: quia dixit pe trus actuū. xi. Immūdum ꝛ com mune non intrauit in os meum: ꝛ multofortius christus hec ob seruauit: ꝛ sic ista precepta adim pleuit obseruando: et obseruatio nem meliorem declarando: per ta lem enim abstinentiam a corpo ribus cibis significabatur absti nentia a spiritualibus immundi cijs. Hanc autem mūdiciam insti tuit christus in lege euangelica ꝙ est mūdissima dicēs. Beati mūdo corde: quoniā ipsi deū videbunt: ꝛ per cōsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qd dicitur actuū. iiij. ꝙ deus purifica uit. Tūc ergo dicit: qꝛ nullus cib⁹ coinquinat homines qui cum gra tiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinqui nat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. ⁊ sic patet excellentia legis christi quantum ad totum corpus ⁊ quomodo xps legem adimpleuit quantum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima per amotionē velaminis quod signisicatum est: quia tunc sacramentalia ⁊ cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerātur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secūdo quasi mortua scilicet a passione domini vsq3 ad fidei manifestam reuelationem ⁊ hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio cōsideratur tempus in quo fuerūt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerūt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo prodiret: quod horribile foret ⁊ fetidū3. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta Diuina etiā contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est q̄ nihil tradit dissonū3 rationi. ⁊ in hoc cōmendatur excellētia legis noue. Quid rationabilius q̄ deum tāq̄ finem ⁊ vltimū sup omnia debere diligi ⁊ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipm. sm gregorium. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Math. xxij. Itē Math. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. ⁊ vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis: alia practica in scriptura sequitur. Tradita honesta ⁊ rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulariter cuiuslibet pertractanti de preceptis et consilijs ⁊ sacramentis: quia in q̄bus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: ⁊ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. lxxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandū: imitādūq3 proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur. aut diuina laudant. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquā imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine q̄ eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eni3 credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nō est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellētia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. sc3 ex miraculorum claritate. qđ sic deducit predictus doctor subtilis deus nō potest esse testis falsus: sed ipse in-

uocatus a pdicante scripturaz vt ostenderet doctrinam eius esse veram fecit aliquod opus sibi ppriũ vtpote miracula ac p hoc testificatus est hoc esse verum quod ille pdicauit. Confirmatur per Richardũ primo de tri.c.ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nam tantis signis cõfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. Ꝙ si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici põt illa snia Augusti. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculũ sufficit Ꝙ iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse. nõ minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationez: paucissimos quo ad numeruz. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xpm esse verum filium dei: passum pro genere hũano in cruce tertia die resurrexisse ꝛ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iã credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̃ mundus ad credẽdum induceref. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et propterea mũd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorũ hominũ credit qꝛ in taz contẽptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsaz persuasit. quid enĩ incredibilius Ꝙ Ꝙ ad legem cõtrariã carni ꝛ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cõuerterunt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post epõ xpianissimo: et sic de aliis innumeris. Cõtra idẽ secũdo potest dici illud idẽ Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. quisquis hoc dicit si de his rebus negat oĩno vllis litteris esse credẽduz. põt etiaz dicere nec deum creasse mortalia. ꝛ ibidẽ si libris magicis siue quod honestius putãt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandũ esse precipiũt. Contra idẽ tertio est. qꝛ quedã sunt facta q̃ nisi animis proteruiẽtibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcã a siluestro coram Constantino taz in curatione lepre eius Ꝙ postea in disputatione eius cõtra iudeos q̃ facta tanq̃ celeberrima mũdũ non latuerũt. ¶ Forte dices Ꝙ licet miracula sunt facta non tamẽ sunt testificantia veritatem qꝛ antixpus faciet miracula. Contra si aliqs vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ꝛ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate pfecta. miraculum autẽ est tale signuz

dei vt testis sibi. igitur si permit-
tat miracula fieri a demonibus nō
cōtradicens annunciens videlicet
non esse sua testimonia non videt
esse verax perfecte qḋ est impossi-
bile. et p hoc dicitur ad illud de an
tichristo q xp̄s pdixit miracula fa
cienda per eū nō esse testimonia ve
ritatis vt p3 Math. xxiiij. ⁊ ij. ad
Thessal. ij. Unde contra falsa mira
cula antichristi posset sibi obijci sal
tem de istis duobus hoc modo si tu
es deus fac me videre nudam diui
nam essentiam ⁊ post visionē me-
moriā certā habere visionis ⁊ cer-
titudinem habere q illa fuerit vi-
sio nuda diuine essentie. ⁊ tunc cre
dam tibi. Item si tu es deus dic mi
hi quid faciam aut quid cogitabo
vel qḋ appetam pro tali die vel ho
ra. Et huius vie efficaciam ex mi-
raculis innuit saluator. Joh. v. et
opera que ego facio illa testimoniū
phibent de me. Si mihi non vultis
credere operibus credite. ⁊ sic p3
excellentia noue legis miraculorū
claritate. ¶ Quarto ostēditur ex-
cellentia legis noue ex quarto gra
du perfectionis eius. s. ex ecclesie
stabilitate quo ad caput. ⁊ mēbra
Et primo quo ad caput per illud
Augu. de vtilitate credendi capi.
viij. Dubitamus nos eius ecclesie
credere gremio que vsq ad cōsum
mationē generis humani ab apo-
stolica sede per successiōes episco
porū frustra hereticis circūlatrā
tibus ⁊ partim plebis ipsius iu-
dicio et partim conciliorum graui
tate et partim ex miraculorum ma
iestate dānatis culmen auctorita-
tis obtinuit. et parum post. Quid
est q tam ingratum potest esse vel
dei q tanto labore prauitate aucto
ritati velle resistere. Unde gama-
liel. Act. v. Si est ex hoībus consi-
lium: hoc autem opus dissoluetur
si vero est ex deo nō poterit3 dissol
uere ne forte deo repugnare videa
mini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego
rogaui p te vt non deficiat fides
tua et tu aliquando conuersus con
firma fratres tuos. ¶ Secūdo p3
stabilitas ecclesie quo ad mēbra.
Unde Augu. contra epistolā funda
menti. Quis enim tantā multitudi
nē ad peccatum pnam ad legē cō-
trariam carni ⁊ sanguini seruādā
induceret nisi deus. Confirmat q
iudeorum secta non manet in vigo
re sicut contra eos deducit Augu.
in sermone de aduentu. vos inq
conuenio o iudei etc. Si obijcitur
⁊ de permanentia secte machome
ti. Responsio illa incepit post legē
xp̄i plus q sexcētis ānis vt dicetur
li. iiij. ⁊ pphetia dicitur esse apud
eos q secta eorum cito finienda ē.
non est sic de lege xp̄i q ipse dixit
Math. xxiiij. celum ⁊ terra transi-
bunt verba aūt mea non transient
quasi dicat lex mea sine fine dura-
bit. q verba xp̄i sunt lex eius. Itē
manēte sacrificio legis noue ma-
net ⁊ lex noua. sed vsq ad finē istō
sacrificiu3 durabit. patet Math.
vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego
vobiscū sū. s. in sacramēto altaris
vsq ad consummationē seculi. lex
ergo christi in qua tale sacrificium
continuabitur durabit vsq ad cō-
summationem seculi. Item dicit

apl's.i. Cori.xi. Quotienscūq3 mā ducabitis panem hunc et calicem bibetis morte3 domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima propter suam ppetuā stabilitatem in capite ⁊ in mēbris. ¶ Quinto ostēditur excellentia legis noue ex qn to gradu eiusdem.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutem.multi eñi diligētissime querentes salutem ad hāc lege3 conuersi sunt.⁊ quanto feruētiores facti sunt in querendo tāto in hac lege amplius sunt cōfirmati.subitoq3 in ea penitētes de malicia in bonitatem mutati sunt.⁊ qd amplius in admirationem inducit est q potētes pfrui honoribus mūdi diuitijs eiusdē et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes:humilitatem paupertatē ⁊ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ⁊ mundus eis se voluntarie astrinxerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq3 per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi.que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret ⁊ ordinaret ad salutem tanquā excellentissimam ⁊ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ⁊ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima pmissorum incomparabilitate.in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt.promittebantur enim tria.s.bona temporalia.vita tēporalis.⁊ pax temporalis.De primo Leui.xxvi. Si in preceptis meis ambulaueritis et mādata mea custodieritis ⁊ feceritis ea dabo vobis pluuiam tēporibus suis.etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc.De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atq3 iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro.iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui.xxvi. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ⁊ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsiore3 omnibus gentibus etc.s.in tēporalibus. Ecce pmissa legis moysi. Sed quid pmittit lex machometi. Certe promittit suis credentibus pro finali beatitudie illud quod debetur porcis et asinis.s.gulam ⁊ coitū. Quā promissionem phs despiciens qui fuit quasi istius secte.s.Auicenna. vij.metaphisice.vij.ca. Alium finē quasi profectionum et hominū magis congruētem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et miserie que sunt sm corporis sensus. et est alia promissio:que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem q corporis que quis daretur eis non tamen attenderūt nec appreciati sunt ea3 in cōpara-

tione felicitatis que est coniuncta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xpi excellentiora promittū tur quia promisit bona spūalia et eterna. s. gratiam in presenti que precellit omnibus bonis tpalibus et etiam gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorum. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. Math. iiij. Pniam agite appropiquabit vobis regnū celorū. De secūdo Math. xix. Oīs qui relinqt domū vł fratres aut sorores aut prē3 aut matrē vxorē aut filios aut agros pp̄ter nomē meū cētuplū accipiet. Nō est sic intelligendum vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquā reuolutionē tempoꝝ post iudicium centuplum oīm que dimittuntur hic propter deu3 reddaꝶ in eadem specie vt centū agri ꝑ vno agro dimisso. sed est sensus ꝙ q̇ corporalia ꝑ xp̄o dimiserit bona gratie recipiet hic in p̄nti que intātū excedūt bona tpalia ac si cētenari⁹ numerus pro numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. in futuro. De tertio Joh. xv. Pacem relinquo vobis. pace3 meā do vobis s. qualis ego sum. quia eternus cu3 patre ⁊ spūsancto non qua est mūdus qui transit ⁊ eius pax. Et non est mirū si xp̄s dat suis credentib⁹ pacem eternam quia ip̄e est princeps pacis. Esa. ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. hanc ꝑmissionē p̄dixerat Esa. fiendam suis credentibus ꝑ regem messia3 ca. xxxij. vbi dicitꝰ. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in mansionib⁹ diuersis ꝑm diuersitate3 ⁊ varietatē meritoꝝ De quib⁹ Joh. xiij. In domo patris mei mãsiones multe sunt fiducie quia oīs sūt ibi certi de sue beatitudinis eternitate ⁊ in requie opulenta qꝛ ibi totaꝉr quietabitur appetit⁹ ꝑm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit gł̄ia tua. Similiter in lege veteri cōminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundia3 prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminatur mors eterna Math. xxv. Discedite a me maledicti in igne3 eternū: sic ergo p3 excellētia legis noue ex pretactis sex gradibus. Ex q̇bus correlatiue sequitur legē xpi esse priorem lege moysi. non quidē tp̄e sed perfectiōe: lz fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū perfectiōis sed etia3 tēporis. qꝛ ante. cccc. xxx. annos vt patuit supra eadem consideratione ar. ij.

¶ Et notandū ꝙ euāgeliū xpi dicitur lex a legendo. qꝛ in eo legiꝶ diuina iusticia. dicitur lex a ligando quia ꝑ ip̄m ligatur humana insolētia. dicitur lex a legendo. i. colligēdo qꝛ de ipsa colligitur sapida sciētia. dicitur lex a legando. qꝛ in ipsa legatur beatitudo eťna. Lex euangelica ē illa lex: de qua dicitꝰ Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite ⁊ testamētū altissimi ⁊ agnitio veritatis. Uere liber vite est qꝛ verba euangelica aīam viuificāt. vere etia3 testamentum altissimi. qꝛ verba euāgelica eterna premia obseruantibus

promittunt. Vere etiã agnitio veritatis. quia verba euangelica erroꝛ tenebias a mentibus fugant. Hec est lex q̃ in se est fincerissima ꝛ absq; omni admixtiõe falsitatis ꝓpter qd dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiaꝫ respectu oium virtuosissima. ideo dicitur conuertens aias. lex euangelica aiam dulcificat cõtra mũdi multiplicem pressuram qꝛ est testimoniũ domini fidele sapientiã. i. sapidã scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aias letificat contra coꝛdis tristiciam. ꝛ hoc est quod sequitur. Justicie domini recte letificantes coꝛda. letificantes quidem qꝛ ꝓmittũt penitẽtibus veniam et pseuerãtibus gloriã. Ipsa etiam aias illuminat cõtra ignoꝛantiam qꝛ est preceptum dñi lucidũ illuminãs oc'los. Btũs ergo hõ queꝫ tu erudieris domine iesu: et de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quart' thesaur' aperit de loco natiuitatis messie quẽ ꝓnũciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleẽ effrata puulus es i milib' iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominatoꝛ in israel. translatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autẽ vt ipsi ꝛ nos concedimus impletũ est in iesu nazareno qui natus est in bethleẽ vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio ꝛ ꝓdestinatio natiuitatis eius a dieb' eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respõsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cõis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nõ intelligeretur aliqua specialitas in xp̃o respectu alioꝝ prophetarum quãtuncunq; minoꝛum. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundũ creatum Septeꝫ enim dicunt ante mũdum ꝛ ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehẽna. domus sanctuarij. thronus gloꝛie: paradisus voluptatis. ꝛ nomẽ messie. Et sic exponũt illud Geñ. ij. plantauerat domin' deus paradisum voluptatis a pricipio. i. ante mundũ p duo milia annoꝛum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatũ modo ꝓdicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ non indigent reprobatione lex enĩ nõ potuit creari nisi in aliquo intellectu nõ diuino qꝛ nihil ẽ ibi creatũ nouiter: nec in alio quia nullũ tale erat ante mundũ. Similiter penitẽtia n̄ est nisi de peccato ꝓterito. ideo non est ante mũdũ. qꝛ peccatũ non fuit ante mũdũ cuꝫ peccatũ haberet esse in hoie vel angelo qui ꝓm ipsos non possunt fuisse añ mundũ: ꝛ cõsimili mõ possũt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse nouũ ⁊ illud est iesus.

Quint' thesaur' aperitur de nomie messie quod ante eius aduentum incognitũ erat. dixerat enĩ. Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomẽ nouum quod os domini nominauit. Istud nouũ nomen ore domini per angelũ fuit denũciatũ Ioseph ⁊ marie virgini qđ eẽt iesus. Istud p̄ciosũ nomen ineffabile fuit dictum. Greci vero thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quattuor et grama littera quasi nomẽ quattuor litterarũ. Et vt videat̃ nouitas istius benedicti nominis iesus: aperio quinq̃ mirifica secreta p̄dicti ineffabilis nominis thetragamaton. Primuz secretũ est ꝙ in elemẽtario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓferri nõ põt. Scribitur enim quattuor litteris scʒ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vh ⁊ a grecis thetragramaton dicitur vt dictum est qđ hebrei ꝓnũciãt Adonay. aliter scribẽtes ⁊ aliter ꝓferẽtes quia nõ est eis datũ ieffabilitatẽ hui' nominis penetrare vnde nec valẽt proferre. ¶ Scdm secretuz est ꝙ istud sanctũ nomẽ significat mysteriũ trinitatis ⁊ vnitatis diuine essentie. Tres nãq̃ lr̃e sunt quibus ip̃m sanctũ nomẽ scribitur sʒ vna earum bis ponitur. scʒ he. que innuit spiritũsanctũ ꝓcedere tam a filio ꝙ a patre. Ioth. idez est qđ principiũ ⁊ cõuenit patri qui ẽ principiũ sine principio. quia pater a nullo sed alie persone ab eo procedũt. he interpretatur vita ⁊ conuenit spirituisancto qui est omnium viuificator ⁊ inspirator sicut ipse dñs ait Io. vi. Spiritus est qui viuificat. vaf. idẽ sonat quod ip̄e quod ẽ ꝓnomẽ demõstratiuum ⁊ significat filium q̃ visibilis et demõstrabilis fact' est in assumpta hũanitate. quia in terris visus est et cũ hoib' cõuersatus est Baruch. iij. ¶ Tertium secretũ est ꝙ istud sanctũ nomẽ vt tradũt peritissimi hebreorũ tante virtutis est vt si distinguat̃ i tres dictiones quelibet significet nomẽ dei. per se idipsuʒ significãs quod ⁊ integrum nomẽ qđ ex quattuor litteris constat. Si enim primã coniũxeris ⁊ secũdam. s. Ioth. ⁊ he. erit vnum nomen. si secũdã et tertiã. s. he. ⁊ vaf. iam habebis secundum. Si tertiam ⁊ quartam. s. vaf. ⁊ he. iuenies tertiũ nomẽ vt in numero trinus et vn' qui hoc noĩe designatur. ¶ Quartuz secretũ qđ his maius est quod ita secũduz nomẽ ꝓpagatur a primo ⁊ tertiũ a secundo vt aliud sine alio pronũciari nõ possit. He nãq̃ lr̃a cõis ẽ primo nomini ⁊ secũdo. vaf cõis est secũdo. ⁊ tertio. in h̃ ꝙ secũdũ nomẽ descẽdit a p̃io ostẽdit̃ filius ꝯsubstãtialis patri a quo genitus ẽ. In hoc vo ꝙ tertium descẽdit a scđo ostẽdit̃ sp̃ũssanct' cõsubstãtialis filio q̃ consubstãtialis est patri vt liqueat ꝙ pater est in filio ⁊ filius sit

in patre et spiritussanctus in patre
et filio. Joh.xiiij. ¶ Quintum se-
cretum est q in hoc dei noie video
ineffabili nomen iesu est insertum
immo non est aliud nomen q istud
patet tres enim littere eius princi
pales sunt Joth.he.vaf.que s3 lit
teras nostras idē sunt. J.h.v.et p3
q iste tres littere coniuncte faciūt
istud nomen iesu.titellus suprapo
nitur ppter titulum crucis. He ve
ro vel h duplicatur.significat non
solum spiritumsanctum procedere
a patre et filio.sed etiam mysteriū
incarnationis designat.quia spiri-
tusancto cooperante et non ex viri
li semine conceptus est messias ie
sus christus dominus noster vt pri
mum he referatur ad productionē
spiritussancti.secūdum vero ad cō
ceptionem siue incarnationem ver
bi diuini. Ecce ergo nomen nouu3
quia nouiter ab angelo pronuncia-
tum non potentibus iudeis illud
primo pronunciare: et sicut ipe mes
sias vocatus est nomine nouo: sic
etiā serui sui sicut predixerāt Isa.
in cap.lxv.seruos suos vocabit no
mine alio.in quo qui benedict9 est
super terram benedicetur in domi
no amen. Serui enim dei ante ad-
uentum messie vocabātur iudei vl
israel. sed messias in suo aduentu
debebat eos vocare alio nomine vt
non iudei.non israel.sed christiani
a christo nominentur. ¶ Sed oriū
tur due difficultates q̄s forte mo-
ueret iudeus. Prima est enim pluri
bus aliis nominib9 messias nomi-
netur in scripturis. scil3 emanuel
Isa.vij.admirabilis. consiliarius
deus fortis.princeps pacis: pater
futuri seculi. Isa.ix. Quare ergo
non illis:sed vocari voluit iesus.
Respōdet q sm phm a fine deno
minat res.i.de aia. Chs igitur de-
buit denoiari a fine intēto:qui fi-
nis fuit saluatio humani generis.
Et ideo debuit noiari iesus quod
interpretatur salus vel saluatio.
Ipse enim saluū faciet populū suū
a pctis eoꝝ. Mat.i. Itē dicit san
ctus Tho.q potius debuit noiari
isto nomine: qd est salus vel sal-
uatio q aliquo alio: qr omnia alia
nomina includūtur in isto p3. Nā
saluatio generis humani continet
principiū: mediū: et finem. Istud
nomē emanuel qd interpretat no-
biscū deus: est principiū saluatio-
nis nostre.quomodo in diuino sup
posito vnite sunt due nature: sc3
diuina et humana. Ista vero noia
admirabilis cōsiliarius cōtinent
mediū. Ista noia princeps pacis.
pater futuri seculi.cōtinent fine3
qr nostra saluatio ad pace3 et ad fu
turū seculū possidendū ordinabi-
tur. Sed istud nomen benedictu3
iesus totum processum rōne sal-
uationis continet.sc3 principium.
medium: et finem. Ideo isto noie
iesus tanq magis sufficienti: qr
includit oīa alia nomina debuit
messias noiari. ¶ Scda difficul-
tas ē. diceret enī iude9. quō tu di-
cis q istud nomen iesus est nouū
cum alij tres ante aduentum iesu
nazareni fuerunt vocati isto no-
mine. scilicet iesus syrach: Jesus
naue:et iesus filius Josedech.sa-
cerdos. Responsio q istud nomen

iesus est nomen nouū in xp̄o prop/ter effectū nouū: q2 ⁊ si in alijs qui vocati sunt hoc noīe iesus nomen fuerit correspōdens ꝓprietati: q2 saluauerunt ⁊ fuerunt saluatores. Istud fuit in tēporalibus non in sp̄ualibus. illi saluauerunt popu/lum a multis malis: ⁊ dānis non tn̄ a culpa ⁊ pc̄tis: sicut bn̄dictus noster iesus dicēte āgelo Joseph. Matth. i. Uocabis nomen eius ie/sum ipse eñ saluum faciet pplm suū a pc̄tis eorū. Item illi salua/uerūt in tp̄e: ⁊ saluatio eo⁊ transi/uit cum tp̄e. Noster bn̄dictus sal/uauit in tēpore: sed eius saluatio durat sine tp̄e in eternum. Et ideo in eo habet veram ꝓprietatem no minis nō in alijs: q2 ſm logycos: nomē est vox significatiua sine tē/pore. Nomen iesus ī alijs fuit vox significatiua cum tēpore: q2 solū in temporalibus ⁊ tēporaliter nō spiritualiter: nec eternaliter salua uauerūt. Sed in christo iesu vero messia fuit ⁊ est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est in eternum fit: vt dictum est. O benedictū nomen p te peccatores a peccatis saluant̄. Matth. i. Per te remissionē pec/catorū accipiūt oēs qui credūt in eum cuius est nomen. Act. iiij. ⁊ i. Jo. ca. ij. Sine te non est aliud nomen sub celo datū hominibus in q̄ oporteat nos saluos fieri. Act. iiij. Tu es nomē honorabile in ce/lo ⁊ in terra: ⁊ in iferno: ad Phil. scd̄o. In nomine iesu omne genu flectatur: celestiū terrestriū et in fernorū. Tu in periculis: in p̄lijs in malis: in angustijs: in tribula/tionibus: ⁊ necessitatibus es pro/tectio: ⁊ defensio firma. Prouer. xviij. Turris fortissima nomē dn̄i ad ip̄m cōfugit iustus ⁊ saluatur: ⁊ nō solū iustus: sed ⁊ iniustus: si cū fide ⁊ deuotiōe recurrit: per te demōia eijciūtur. Linguis nouis hoies loquūtur: ⁊ serpētes tollun tur: venenū ⁊ mortiferū non nocet ⁊ lāguores sanantur. Matth. vlt. Tu es mel in ore. melos in aure: iu bilus in corde: ſm. Ber. Nō est er go mirum si hoc est nomen tuū ad mirabile in vniuersa terra: vt fina liter qui te inocauerit fide forma/ta charitate saluus fit. Joelis. ij. Quicq3 innocauerit nomen domi/ni saluus erit. s. in nomine ꝙ salua tio vel salus interpretatur sicut ē nomē iesus. Si plura alia singu/larissima vis videre de hoc glorio sissimo noie. vide in vigintiduob9 sermonibus quos alias feci ob eius honore super themate: est no men eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege pro/misso debebant offerri munera in suo aduentu.

Ertus thesau rus aperit de venera/tiōe messie. Sacra eñ scriptura prenūciauit ⁊ specifice determinauit ex tēpo/re abrae ꝙ reges orientis venirēt ad adorandū messiam regem. Et ꝙ ei ducerēt aurum ⁊ incēsum: qd̄ apparet etiā manifeste ſm docto

res hebreorū ex sequētibus aucto ritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnū verbū bonū: dices tu nomine meo Et dixit ei qđ ē illud vbū. Respōdit scias q oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.ge. xxxiij.significāt q ptēpore debēt gentes redire ad regē messiam: qz scriptū est.ps.lxxi. Reges arabū: et saba dona adducent: et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuā: ego dicā noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qz sic scriptū est Gen.c.xxv. Abraam vero aliā duxit vxorez noie cethuram que peperit ei zamran et iexan z mandā: madian: z iesboth z sue. Jexan qz genuit saba z dadan. etiā quādo augmētauit salomon regnū suū dixerūt. Forte iste est messias: z illa hora venerunt ad eū sicut scriptuz est.iij. Reg.c. x. Sed z regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eū. Inq̄tum dicit in nomie dñi apparet q pphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatuz Abrae vt sic facerent. Et vnde pbatur q debent venire tpe messie z seruire sibi. Jsa.dicit.c.lx. Oēs de saba venient: aurū z thus deferētes: z laudem dño annūciantes. iste est messias. Ecce quō ex auctoritate predicta ostēditur ppositum ¶ Veruntamen si dicat iudeus q intentio Jsa. in illa pphetia erat q cū messias erit sedens in regno suo in hirusalē q illa hora ppter magnā famā suam oēs reges mittent ei dona z venient ad visitandū z glorificandū eū: sicut faciebant Salomoni ppter magnā suā scientiā. Respōdet q hoc nō habet locū: qz textus dicit. Et laudē dño annūciantes qđ annūciare dr in hebraico bozora: z istud nomē significat narrare aliquā rem quā homo scit illi qui nescit: z illo modo quo aduersarius declarat textū non esset sic: quia iā scirent illi de iherusalem: sed tamē eo modo quo fuit in aduentu xpi: venit bene cōcorditer in vocabulo annūciare: qz reges qui venerūt in natiuitate iesu xpi iherusalem quesierunt ab herode z ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ē rex iudeoz. Matt.ij. sicut ipsi sciebāt ex suis pphetijs sicut supra dictū est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: qz istud erat eis ignotum quousqz petierunt a sacerdotib9 z a sapiētibus. Qui responderūt q si verū erat q natus erat q sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cōtinet Mat.ij. Et in tali casu optime verificatur verbuz pphetie sm hebraicam veritatē. Et laudem dño annunciantes: et non sm expositionē iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper z mansuetus.

Eptimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quē modū sacra scriptura prenūciauit et specifice determi-

nauit. scȝ in maxima paupertate ⁊ mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator: ⁊ ipse pauper. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum ⁊ sicut radix de terra sitienti: qd nō habet magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Vñ hoc fuit datū p signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: ⁊ positum in presepio. Vixit etiā in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. ⁊ Luce. ix. Uulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: qꝛ nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut paup sepultus: qꝛ in sepulchro alieno: vt ptȝ. Matth. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. ⁊ Joh. xix. De secūdo scȝ ꝙ messias deberet esse mansuetus: qꝛ dicit Isa. xlij. vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: ⁊ linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Uidemus sane ꝙ calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuȝ. Sed tamen aliquid retinens fumi. id ē ignis pfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linum pene extinctum melius ꝙ peccatoris fragilitas qui conquassatus ⁊ pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamuȝ autē quassatū xp̄s non cōtriuit: et linum fumigās non extinxit: quia petōres pene mortuos in pctis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit ⁊ ad penitentiā reuocauit qd ex cōsequētibus designauit ,ppheta cū addidit in veritate educet iudiciū. Ueritas quippe ⁊ iusticia idē est: in lege vo moysi iudicium erat ⁊ preceptum petōres occidi. Christus aūt ad veritatem ⁊ iusticiā: adduxit iudiciū quādo petōres non occidi. sed qd iust⁹ est donec peniterent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē petōris: sed vt cōuertat ⁊ viuat. Fuit etiā humilimus ⁊ mansuetus: qꝛ ipse dixit. Matth. xi. Discite a me qꝛ mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Ctauus thesaurus aperit de modo moriendi messie: quē modū sacra scriptura prenūciauit ⁊ specifice determinauit in maxima hūilitate. vñ Isa. liij. Sicut ouis ad occisionē ductus est: ⁊ quasi agnus corā tondente se obmutescet: ⁊ nō aperuit os suū. Qd manifestissime impletū est in iesu nazareno: qꝛ ipse āte pylatū adductus: falsoqꝫ accusatus: verberatus etiam ⁊ colaphis

ctius conticuit: ꝛ ipse p pylato de pluribus cũ interrogarĩ verbum vix aliqḋ respõdit. Ipse etiã debebat inter sceleratos reputari. sicut dicif .c. eodẽ. Et cũ sceleratis reputatus est. qḋ impletuꝫ fuit in xpo: q꞉ inter latrones crucifixus.

¶ Quod debebat mori ꝑpter peccata hominum.

Nonus thesaurus aperitur de causa mortis messie quã causam sacra scriptura ꝑnũciauit et specifice determinauit. scꝫ ꝑpter pctã hoim: generaliter patꝫ. Isa. vbi supra. Oẽs nos q̃si oues errauimus vnusquisq꜃ i viã suã declinauit. oues q̇ppe simplicia ꝛ stolidissima sunt aialia ꝛ vaga. ꝛ nos stulti quasi oues errauimus: q꞉ ipm qualis vel quis esset nõ nouim⁹. Unusquisq꜃ aũt in viã suã declinauit. hoc ẽ doctrine sue vix vllus credidit: sed suaꝫ quisq꜃ veterẽ retinuit: ꝛ dñs posuit in eo iniq̃tates oim nostruꝫ. i. originale peccatũ q̃ irritemur oẽs. Ipe aũt vulnerat⁹ est ꝑpter iniq̃tates nostras: attrit⁹ ẽ ꝑpter scelera nr̃a: ꝛ disciplina pacis nr̃e sup eũ. i. disciplinã ꝛ correctionẽ quã vt pacẽ haberem⁹ passuri eram⁹ ꝑ nobis ipse sustinuit: vt misericors ꝛ benign⁹. Uñ sequif. ꝛ liuore ei⁹ sanati sum⁹: liuore scꝫ flagelloꝝ ꝛ vulnerũ q̃ ꝑ nobis ẽ ꝑpessus: ꝛ i fine capituli ipe pctã multoꝝ tulit: et ꝑ trãsgressorib⁹ orauit qḋ totũ hꝫ verũ ꝛ impletũ est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶ Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Decimus thesaurus aperif de resurrectione messie quã sacra scriptura ꝑnũciauit ꝛ specifice determiauit ac etiã ei⁹ ascẽsionẽ ad dexterã dei. Primũ ptꝫ Osee. vi. vbi dr. Uenite ꝛ reuertamur ad dñꝫ: q꞉ ipse cepit ꝛ sanabit nos ꝑcutiet ꝛ curabit nos viuificabit nos: post duos dies: ꝛ i die tertia suscitabit nos ꝛ viuem⁹ i ꝯspectu ei⁹. Capl'ꝫ istḋ expõif a fidelib⁹ hebreis de aduẽtu messie diuersimode tñ: q꞉ rabi Salomon exponit applicãdo ad tribulationẽ in qua sunt nunc iudei positi ꝑ mũdũ dispsi a qua suis oratiõib⁹ publicis ꝛ priuatis petũt liberari ꝑ messiã, cui⁹ aduẽtũ expectãt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primã diẽ dicit ꝙ intelligif tẽpus primi tẽpli ꝑ Salomonem edificati cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secũdã diem tẽpus scḋi ꝑ zorobabel reedificati: cui successit nox destructiõis per romanos. Per tertiã dieꝫ dicit ꝙ intelligitur tẽpus tertij tẽpli ꝑ messiaꝫ edificãdi. de quo exponũt edificationẽ templi que habef in fine Ezechielis ſm errorem suum. hoc dictũ fundatur super falsuꝫ. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trãsiuit in prete-

ritum sicut diffuse in apertione pri mi thesauri: et in sequentibus fuit declaratum: et quo ad errores tertij tepli materialis in tertio libro ple nius declarabitur. Est ergo sensus secundum veritatem: viuificabit nos post duos dies. s. mortis et sepulture sue ipse messias. et in tertia die resusci tabo vos. scilicet resurgens a mortuis quod dicit quod eius resurrectio est prin cipium resurrectionis nostre ad vi tam immortalem. Unde. i. Corinth. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientium: quoniam per homi nem mors. et per hominem resurrectio mortuorum. et sicut in adam omnes moriun tur: ita et in christo omnes viuificabuntur. Ista expositio magis consonat lit tere quam precedens: quia accipitur dies proprie. Sequitur et viuemus in con spectu eius. scilicet vita gratie in pre senti. et vita glorie in futuro. Et non est mirum quia ipse christus messias ve rus est via veritas et vita. Johan. xiiij. Quod autem messias debebat resurgere tertia die secundum doctores hebreorum declarat rabimosse dar san in genesi magno super textum capi tuli. xxij. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul dicit rabi mosse multe trinitates dei habentur in scriptura: et vna earum est resur rectio messie. Ueruntamen secundum. s. quod messias sedeat ad dexteram dei ap paret ex vna auctoritate que est in midras tulim. i. in glosa psalterij super illud psal. xvij. Et dedisti mi hi salutem protectionis tue: et dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo dan nomine rabi Hama. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam: quia sic scriptum est psal. cix. Dixit domi nus domino meo: sede a dextris meis. vbi dicit translatio chaldaica. Dixit dominus verbo suo: et abraam erit sedens ad partem sinistram: et facies eius pal lide erunt dicendo domine. et filius filij mei sedet ad partem dexteram et ego ad sinistram. sed deus consolabitur eum dicendo filius filij tui est ad de xteram meam. et ego sum ad dexteram tuam. et illa hora abraam erit conten tus. hoc est quod dixit dauid. et dexte ra tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. quod inci pit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vij. throni positi sunt quod est plurale. Et postea dicit thro nus eius flamme ignis: quod est sin gulare videtur duo textus contra rij. Dicit rabi aquiba. non sunt con trarij: quia vnus thronus est pro deo et alius pro dauid. Declarat rabi Sa lomon. Iste dauid est messias. Item dicit in beresith. raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan super te xtum Gen. c. xviij. Et abraam adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. et de disti mihi protectionem salutis tue. Iste est abraam cui dixit deus. No li timere abraam: ego protector tuus sum. et dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptum est. Dixit dominus domino meo: sede a dex tris meis. Dicit rabi Amo n[illegible] quod dixit textus. et abraam adhuc stabat coram domino. correctio est sapientum. quia primo erat scriptum et dominus adhuc stabat coram abraam et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerũt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi.vbi dicit. Circundederunt me canes: consilium malignã tium obsedit me: carri.i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carri. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harũ mutationum mira te sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterij in quo dicit᷑ ꝙ de istis mutatiõibus ꝑpter eos dicit ꝓpheta. Iere.xxiij. peruertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. ⁊ Iere.in.c. ix. de eis d'rit. Ueritatẽ non loquẽ tur: docuerunt linguam suaꝫ loqui mendacium. Ecce ꝙ clare in suismet libris condẽnantur tanꝙ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spũssanctus ꝙ omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibi dem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus a perif de premio credentium ⁊ sequentiuꝫ messiam in presen ti ⁊ in futuro quod premiũ sacra scriptura prenuncia uit ⁊ specifice determinauit in duo bus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterã loquitur de rege messia. Ec ce serui mei comedent ⁊ vos esurie tis. Ecce serui mei bibent et vos si tietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cor dis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlulabitis ⁊ dimittetis nomen vestrũ in iuramentũ electis meis: et interficiet te dñs deus ⁊ seruos su os vocabit nomie alio. in quo qui benedictus est sup terrã benedice tur in deo amen. Que oia implent᷑ in premio quod dat iesus nazarenus sequẽtibus eũ. dicit enĩ serui mei comedent: scꝫ corpus meũ. vñ ait: nisi manducaueritis carnẽ filij hominis. Ioh.vi. ⁊ ibidẽ caro mea vere est cibus: vel comedẽt doctrinam spiritualem vel mysteria fidei. vel comedẽt scꝫ i futuro cogni tioneꝫ diuinitatis. vnde ait vt eda tis et bibatis super mensam meã in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xp̃us serui mei comedent. ⁊ vos scꝫ increduli iudei ⁊ dãnati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilꝫ aquam viuam. Ioh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. ⁊ iterum Ioh.iiij. qui biberit ex aqua quaꝫ ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternaꝫ quia aqua tantũ ascendit naturali ter quantũ descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. ideo fiet in eo fons aque salientis in vitā eternam: vel sic serui mei bibent. s. sanguinem meum: quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. ꝛ ibidē. Nisi manducaueritis carnē filij hominis et biberitis eius sanguinē non habebitis vitam in vobis. Et vos scȝ increduli iudei ꝛ dānati sitietis scȝ aquam viuā ꝛ sanguinem meū. Ecce serui mei letabuntur. scȝ in eterna beatitudine. Unde Joh. vi. xp̄s dicit. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis ꝛ vos scȝ increduli iudei ꝛ dānati cōfundemini scȝ videntes alios in locum vestruȝ successisse. Ecce serui mei laudabunt pre exultatiōe cordis. ſm illō. ps. lxxxiij. in secula seculorū laudabūt te. ꝛ vos scȝ increduli iudei et damnati clamabitis scȝ in inferno pre dolore cordis. s. ex consciētia peccatorum ꝛ pre contritione spiritus vlulabitis: q: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Matth. xxv. ꝛ dimittetis nomen vestrū. s. alijs in locum vestrū succedentibus. ideo sequitur in iuramentum electis meis: vt scȝ decetero nō vocemini. circūcisio sȝ cōcisio: nec me habeatis q̄ sum via veritas ꝛ vita. sed electi mei dicentur filij abrae sicut vos olim. Sequitur. ꝛ interficiet te dn̄s deus. s. spirituali gladio cū dixero. Ite maledicti in ignem eternū ꝛc. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine scȝ xp̄iano a meipso iesu xp̄o In quo qui benedictus est sup ter ram credendo ꝛ sequendo benedicetur in deo amen. Cum scȝ dicam in iudicio electis meis. Uenite benedicti patris mei ꝛc. ca. eodē. Itē secundo determinatur in sacra scriptura premiuȝ eternum sequentiū messiam iesum christum. Isaye. li. vbi dicitur qui redempti sunt a domino reuertentur ꝛ venient in syō cum laude ꝛ leticia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ipse cōsolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertentur scȝ ad viam iusticie et venient in syon. i. in presentem ecclesiam et beatitudinem eternaȝ laudantes scȝ ꝛ dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te: ꝛ leticia sempiterna que scȝ non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et leticiam obtinebunt scȝ in celo. fugiet dolor et gemitus: q: absterget deus oēm lachrymam ab oculis sanctorum. Ergo ego ipse. s. filius: quia alius non potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me ꝛ ego consolabor vos. ꝛ non per prophetas: sed per meipsum glorificando: q: hec est vita eterna vt cognoscāt te deū verum ꝛ quem misisti iesum xp̄m. Joh. xvij. vita eīm eterna siue beatitudo cōsistit essentialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiūctam fruitionem q̄ est completiua felicitatis cum firma tentione. Ex consequenti tamē consistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i que est instrumentū nos inducēs ad beatitudinem principalem. beatitudo eīm hois cōsum-

ctio est advltimũ ⁊ optimũ bonũ ⁊ ideo non potest consistere᷒ in coniũ ctione ad aliquod bonũ temporale vel corporale: vt dicunt rudes sar raceni qui expectãt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diui tijs ⁊ alijs consimilibus premiari ſm q᷒ dicitur in alchorano machometi. que tñ vita ſm philosophum dicitur vita pecudũ. i. ethicoꝝ. propter qd ipse Auicẽna hoc conside rans dicit q̄ propheta quez vocat machometũ ꝓmittit eis talem feli citatẽ in premiũ: qm̃ multi sapien tes non attenderũt sicut patuit su pra in aptione tertij thesauri in se xto gradu perfectionis legis euan gelice. Similiter iudei resurrectio nem futurã expectant ad vitã car nalem. ⁊ ideo felicitatẽ vite future credũt consistere in bonorũ tempo raliũ plenitudine ⁊ pacis trãquil litate. vt pꝫ vbi supra. Sꝫ beatitu do xpianorum est in adeptiõe sum mi boni per aptãvisionẽ et fruitio nem et firmã tentionẽ. Considerã dum est etiam q̄ cuꝫ filius dicit ad patrem loquens hec estvita eterna vt cognoscant te solum deum per hoc non habetur. q̄ solus pater sit deus ⁊ filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua so lus non determinat ly te. ita q̄ sit sensus q̄ solus pater sit deus: sꝫ de terminat ly deum et est sensus q̄ illa est sola deitas vera que est in patre ⁊ sic ab illa non excluditur fi lius sed magis includitur: qꝛ vna est deitas in vtroqꝫ: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilib᷒ colebantur: scilicet ioue: saturno. ⁊ similibus. Dico etiam q̄ hec dictio solus determinet ly te vt sit sensus q̄ solus pater sit deus non tamẽ ꝑ hoc excluditur filius a deitate: sed magis includitur: quia ſm philosophum solus idem est q̄ non cum alio. et ideo tm̃modo excludit illud quod alietatem dicit. filius autẽ est non alius a patre in essentia: sed tm̃ in persona. Et ideo quãdo hec dictio solus additur vni perso ne respectu termini essentialis sicut est in ꝓposito, non excludit aliã personã: sed magis includit. ⁊ hoc patet per auctoritatem saluatoris Math. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqꝫ patrem quis nouit nisi filius. Si eñi hec dictio exclusiua addita vni persone respe ctu termini essentialis excluderet aliam sequeretur q̄ pater non co gnosceret: sed tantũ filius. ⁊ filius non cognosceret se sed tantũ pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christũ quia est beatitudo eterna in visio ne diuinitatis cum fruitione et fir ma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione cla ra humanitatis christi. ⁊ sic beati ficabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore ⁊ ani ma. Creauit eñi deus hominem vt totũ beatificaret ⁊ pascua inueni ret intus ⁊ extra. ſm Aug. intus in deitate saluatoris: ⁊ extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in ꝑsenti nõ debebãt rele uari nec i futuro a dãnatiõe eterna

Duodecimus thesaur⁹ aperitur. scz pena persequentium messiam in presenti et in futuro. quoniã penam sacra scriptura prenunciauit. et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: et super quattuor non conuertam quia vendiderunt iustum scz iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo quod iste text⁹ loquitur de scelere israel non iuda. et sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cõmissum est in iuda: non in israel. et maxime quia propheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: quia in templo secũdo venerunt et fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes cõgregati simul de israel et de iuda per licentiã datam per cyrum regẽ persarũ. et patet etiam Nee. vij. et xviij. capitulis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item isaye. xi. quomodo desolauit dñs linguã maris egypti scz nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomõ hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. et vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de sceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erãt ibi. et oẽs vocati sũt israel: patet hoc per Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro soffrin mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israelense. Ecce quomodo vocat omnes de secundo tẽplo israel. Item peccatũ quod tãtũmodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel: peccatũ vocatur israel. Iherosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filiorum beniamin et leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa quia videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen quod eorũ fecerant socij. eorũ culpe laudatores et cõsentanei: et participes omnino facti sunt voluntatis: volũtas itaque eis profecto est imputanda. Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cũ israel non vẽdiderit xpm. sed tantũ a iuda scarioth legatur emisse. Respondetur quod quia filij israel vt venderetur christus cõsensum: auxilium [illegible] consiliũ adhibuerunt: ideo nõ [illegible]nus quam si ipsi vendidissent scel[illegible] incurrerunt. Neque enim et Salomo[illegible] ydola fabricauit: sed quia vxoribu[illegible] et concubinis fabricantibus ass[illegible]sum prebuit eum fabricasse [illegible] ra dicit. ¶ Secũdo dicunt [illegible] iudei quod istud scelus de ven[illegible] iusti pro argento fuit vẽditio Io[illegible]seph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primũ secundũ. tertiũ: et quartũ: ordo est.

secundum prius et posterius. Uidendum est ergo quod est primum scelus. quod secūdum et cetera. Et sciendum est q̄ ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli. pp̄ter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Tertiū occisio pphetarum. pp̄ter qd̄ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum detur ⁊ non pōt dari nisi venditio iesu nazareni. qꝛ venditio ioseph primuz in ordine fuit pp̄ter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt dictum est. Sed cum pnia pacta iam sunt liberati a culpa. quare de indulto rursū criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus. qꝛ si h̄ non dicat de Joseph iusto. potest tamē dici de alio quolibet iusto sꝫ hoc indignū et irrationabile eē videt vt cū tm̄ crimē sit q̄ nulla idulgentia sequat. pp̄ter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populus illius celetur psona i qua illud fuit cōmissum. Insup cū reatus iste i hebreo sermōe tali descri bat vocabulo. quare iponitur illi q̄ negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipi tm̄ ac talem vendiderunt hominē xp̄m videlꝫ filiū dei. q̄ in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oia pateāt ad negare deū esse equalia. Rn̄det q̄ primum peccatum fuit cū in heremo vitulū conflatilē p deo adorauerunt. in quo facto satis deū negauerunt. et quia ab omnibus ē h̄ peccatum pp̄etratuꝫ. ideo cōe fuit oim. Secundū in quo ⁊ deū filii ne gauerūt ⁊ oēs peccauerūt: fuit qn̄ Jheroboā vitulos similes fabricauit: ⁊ ab omnib⁹ adorari constituit Tertium autē cum iudei pphetas vniuersi eadem voluntati occiderunt. et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oībus et grauius est quando xp̄m dei filium ⁊ hoiem ab omni peccati cōtagione alienū iniq̄ vendiderunt. ⁊ iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum pp̄ter cecitatē iudeoruꝫ occultū est eisdem: sicut dicit Rabi onancrari dlar. i libro vaycra raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt ⁊ fuit discooptum suuꝫ peccatum. ⁊ fuit discoopta sua pn̄ia. Secūdi peccauerunt: ⁊ fuit discooptū suū peccatū: ⁊ fuit discoopta sua pn̄ia. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit discoopta sua pn̄ia. Quarti peccauerunt et fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pn̄ia. Unde dicit eis pp̄ter suā cecitatē. fidelib⁹ tm̄ videntibus bene est discooptū suū peccatū ⁊ sua pn̄ia vt dictū est ⁊ dicet. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in apptione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoꝝ esse venditionem xp̄i ⁊ non venditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc subisse captiuitateꝫ q̄ id quod apud vos scriptum legistis. quia videlꝫ

in ipso captiuitatis exordio quidē terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici populi Ananan.s.tradictionis filius Symeonem gamalielis filium hysinael helysei filium:et Achiba ceterosq captos in carcerem misit.sciscitans vt quid iustū vendidissent Lex enim inquit decreuit:vt mortis sententia mulctetur quicunq iudeum vendiderit.Et vos igitur ꝯm iudicium legis mori debetis dicto decreto vario dat corpora leto non enim omnes vna cohercuit pena.sed singulis singula sunt genera mortis proposita.Alium videlicet ignis cremauit.alius ferrei pectinis vnguibus laceratus expirauit.alium vero mors queuis diuersa consumpsit quemadmoduz mortes illas doctrine vestre liber exposuit.Doctores autem vestri huius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutātes in hoc facto prorsus conticuerunt de christo dicentes.ꝙ princeps ille iustuz denominans ioseph filium Jacob.quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusq sanguinem ab illis exigens propter eum talibus illos supplicijs affecit.Sed absurdum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mille q̄ngentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venundatus est Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiam de prophetis in medium auctoritatem deferam qua captiuitatem hanc propter hominem illum ipsum necessario xp̄m esse ostendā Ecce profero Jsa.ca.xxiiij.A finibus inquit terre laudes audiuim⁹ gloriam iusti hec verba iusti hui⁹ laudes vbiq terrarum ostendunt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tantas vnq̄ fuisse audiuimus vt peruenirent vsq ad fines terre. Cui iusto: qꝛ tribulationes quasi sine causa passurus erat propheta preuidebat his verbis compariens dicebat.Ue mihi preuaricantes preuaricati sunt. et preuaricatione transgressorum p̄uaricati sunt.preuidens enim propheta quas prophetis dei aduentuz prenunciantibus tribulationes illaturi essent ait.p̄uaricantes preuaricati sunt. Jntuit⁹ aūt quia nec mēbris conteri ipsum etiam caput inuidia pleni q̄buscunq possent modis essent oppressuri.ꝛ ꝯm corporis passibilitatem occisuri preuaricationis nomen ingeminans subiungit et preuaricatione transgressorum preuaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectendi essent dictante spiritu presciens ait ilico subiungens.Formido et fouea ꝛ laqueus super te qui habitator es terre. Jnter cetera q̄ de eadem gente ait.Grauabit eum iniquitas sua et corruet.ꝛ nō adijciet vt resurgat vbi videlicet vobis certum euadendi captiuitatez terminū sūdit⁹ depressit. ¶Quarto dicunt iudei aliter ad hoc.quod si nos dicimus ꝙ iste iustus pro argento venditus fuit iesus nazarenus petunt ipsi.quis fuit ille pauper de quo subiungitur. ꝛ pauper

rem pro calciamento. Ad quod di co q̃ ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat non solum iustum et saluato rem sed et pauperem. zach. ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. et pauperem pro calciamento. quia premittitur iustum pro argento. Crederet for te aliquis q̃ pro magno precio ar genti. sed hic exponitur debilitas preciĩ et modicitas quando dicitur q̃ vendiderunt pro calciamento. i. pro precio calciamentorũ. quod p̃ cium est cõmuniter. xv. morapetino rum. qui summant. xxx. albos vel denarios. Ubi vero precium so tularium est duo solidi cum dimi dio qui etiam summant. xxx. dena rios. quia solidus est. xii. denarij p quo precio fuit vendit⁹ xp̃s. Quic quid ergo valeant illi denarij vel illud argentum designatur modi cum precium pro quo pauper xp̃s fuit venditus. quia pro precio cal ciamentorum. ¶ Quinto dicunt iu dei ad illum textum q̃ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiaz quia iudices et ministri iusticie pe cunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modi co precio. quia pro calciamẽto. sed ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad misseren dum q̃ ad puniendum. et deus pe percerit super tria prima scelera que graniora sunt. vt ydolatria ho micidium. fratris venditio. a forti ori etiaz parceret super illud quar tum quod non est ita graue. Re linquitur ergo q̃ venditio istius iusti pro argento et pauperes pro calciamento et venditio iusti pau peris Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non par cit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato conti nue perseueranti. Non ergo a pre dicta captiuitate exire poterãt do nec patrum suorum in se peccatuz emendent. i. quod illi non credi derunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa. confestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam docto rum. scilicet Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sine mentis duriciam pene trasset. Interrogatus enim quan do Dauid filius esset venturus. ho die ait si verbis credideritis eius. His enim verbis intelligi dedit. q̃ quicunq; quauis hora manda tis dei obediens et credulus fue rit. illico filius dei ad eum acce dit. De hac pena irrenocabili in hac vita dicitur etiaz Danielis. ix. Occidetur christus et non erit ei⁹ populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissi pabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finẽ belli statuta desolatio. Ecce tri plex pena occidentiuz christum in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appel lantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fu it per Tytum cum romano exer citu. Tertia pena q̃ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet ee eis sufficiens testimoniuz qr sunt iã mille.ccccxx.ãni qp ptinuatr pdicta desolatio ciuitatis et templi vt supra dictũ est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequẽtium messiaz penã in futuro vñ dicitur Isa.vlt. de fidelibus sequẽtibus xp̃m ptra iudeos incredulos et impenitẽtes. Egredientur et videbunt cadauera virorũ que preuaricati sunt in me vermis eorũ non morietur. ignis eorum non extinguetr. et erũt vsqꝫ ad satietatẽ visiõis omni carni In tellectus predicte auctoritatis est iste egredientur.s.beati qui fuerũt credentes et sequẽtes verũ messiã egredientur dico in die iudicij nõ pro loci mutatiõe sed pro cõsideratiõe: et videbũt cadauera eoꝝ q̃ puaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricantes reputaui oẽs peccatores terre preuaricati sunt xp̃z promissum nõ recipiẽdo: eius doctrinã nõ sequẽdo et ipsum crucifigendo.cadauera dicit.i.corpora dãnatorũ in gehẽna.et dicũtur cadauera: qr in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici sm qp homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et qp iste sit itellectus patet per hoc quod sequitr. Uermis eorũ non morietur. qr vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiũt: quia cum eis in puluerem conuertũtur et ignis eorũ nõ extinguetr. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliũ et oim dãnatorum in igne inferni q̃ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cõscie qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nõ crediderũt nec secuti sunt xp̃m verũ messiã. vnde sicut tinea comedit vestimentũ et vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur et erunt vsqꝫ ad satietatem visiõis oi carni.quia.s.boni videbunt eos a se in sto iudicio separatos.amissa potẽtia qua seuiebãt contra bonos. vt vindictã dei in illos tantã et vltra non exposcant qui dicũt modo. Usqꝫquo dñe nõ vindicas sanguinez nostrũ: satiabuntr quoqꝫ de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erũt vsqꝫ ad satietatẽ.i.repletionẽ et pfectionem visionis omni carni.i.oĩ homini beato.non sic intelligendo qp beati delectentur p se in penis dãnatoruz sed qr talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiũ et diuine mie beneficium quo penas illas euaserũt. et propter glorie augmentum in qñtum apparet maior cõparata ad suum contrariũ: qr appositis iuxta se contrariis maiora et minora videntur.i. elencorũ.et ex istis tribus beati per se letantr. sm qp dicitur.ps.lvi. Letabitr iust⁹ cũ viderit vindictã. Ecce primũ: manus suas lauabit i sanguine peccatoris in qñtũ dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm.

si vtriqȝ est fructus iusto. accipitur hic si pro qz. quia per hoc apparet maior fruitio ꝓpria ⁊ hic totū cedit in gloriā electoꝝ ⁊ ipsius veri mes sie xpi iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib⁹ ad sinistrā s. incredulis ⁊ dānatis. Ite male dicti in ignē eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterā dicet Venite benedicti patris mei possidete regnū quod vobis paratū est ab origine mundi. c. eodē. ¶ Et predictis xij. thesauris colligitur vna ratio que quedā corona vi ctorie insuperabilis valoris cōtra iudeos que talis est. Quā docunqȝ sacra scriptura pnunciat aliquod futurū et specifice determinat tem pus veniendi ꝓgenieȝ venientis. cui debet assimilari. locū natiuita tis. nomē eius. venerationē singu larē. modū viuendi. modū morien di. causaȝ mortis. resurrectionem eius. premiū credentiū. et penā pse quentiuȝ ipsum in vita presenti ⁊ in futuro seculo. Si ista oia cōcurrūt simul in vnum determinatū homi nem. manifestum est ꝙ illud quod fuerat p illam scripturā predictuȝ ⁊ denunciatū est ī illo tali homine adimpletū. Sed sacra scriptura p̄ dixit ⁊ denūciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore no stro sunt impleta. nec alius inuēt⁹ est in quo omnia predicta simul cō currerent igitur concluditur ꝙ ipse est verus messias ī lege promissus nec alius expectandus. Maior isti us rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo proba tione non indiget. Sed minor la tissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declarationeȝ aduē tus messie veri in lege promissi. ꝙ est christus iesus fili⁹ dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ⁊ de ex cellentia fidei catholice domini no stri iesu christi qui est turris forti tudinis a facie inimici. Cui honor laus. bñdictio ⁊ gl̃a sine fine. Amē

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Antiquorum
in libris legimus
gentilium. milites
humanam veneran
tes gloriam genero
se diuersa monstro-
rum genera destru-
xisse. Sicut Hercu-
les antheum. The-
seus mirothaurū Jason thaurum igniuomum.
inextinguibilez aprū meleager. Corebus stigia
le mōstrū. Perseus marinū monstruz. Sic etiaz
generosi ecclesie milites: vt Jheronimus. Au-
gustinus Hylarius ⁊ ceteri patres orthodoxi di
uersorum hereticorum et heresis monstra spūa
libus armis expugnasse legūtur. Non tñ sic om
nino extincta sunt heresum monstra: quin repul
lulare conentur. ac etiā noue hereses oriant in
aliquib⁹ solo noīe xp̄ianis. Qui ⁊ si nō puplice.
in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes
de illis cōfabulantur quasi vespertiliones et no
ctue lucem fugientes. qꝛ oculis egris odiosa est
lux. Et non solū oculos egros habēt heretici. sz
ceci sunt. qd̄ ostēditur ex fidei effectu. Est eniz fi
des diuin⁹ radius aīaz illustrās. Disponit enim
aīaz ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ summe ve-
ritati eaz stabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt
ratiōe ostēdi. Constat enī ꝙ quādocunqȝ aliqua
virtus que influit in aliquo agente ⁊ quiete non
infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali ope
ratiōe ⁊ suo debito fine. sicut ptz in radio solis
sup aquā currētē ⁊ nō quiescentē: vt in flumīe in

quo quia radius quiete nō figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquā subtiliare ⁊ ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: ⁊ sursū eleuare. Ex quo manifestum est: q̄ quies disponit ad illuminationem rei. Sm̄ enim philosophum. vij. phisicorū: homo fit sapiens ⁊ intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aīaȝ in deo stabiliat. eā in ipso quiescere: ipsam disponit ad eternā illuminationē. Et hec ē ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. ⁊ se ab vno opposito in aliud vertunt cū careāt fidei lumine disponente. Iuxta illō apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectū: quia sicut oculus nō potest videre sine luce: sic intellectus nihil pōt capere credibiliū sine fidei lumie qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortalicium [illegible] possit dissolui presertim cū [illegible] vt dictum est de heresi et [illegible] considerationes sunt [illegible]. Prima quid est here[illegible] vnde habuit originē heresis. Tertia que requiruntur ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta ex parte [illegible] hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtrum scȝ ad theologos: vl' canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputādū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere ⁊ tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis ⁊ quomodo differt ab errore.

Irca primā cōsiderationē que est scire quid est heresis. Respondetur sm̄ illuminatum doctorē Franciscum de maronis i tractatu suo de hereticis. q̄ heres ē error: sȝ nō quicūqȝ error q̄ est contra fidem catholicam: aut ecclesiaȝ. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin⁹. vbi dicitur q̄ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: q2 non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiā cōtra synagogam phariseorum vtrisqȝ cō-

fitentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic: quia infideles errāt circa totā fidē: heretici autē circa partē: licet vtrunque sit contra fidem catholicam ⁊ ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: ⁊ tamen confitentur vnū deū. Respondet ꝙ sicut pagani errāt circa totam fidem iudeorum. ⁊ ideo dicuntur infideles: sic iudei errāt circa totam fidem xpi que dicit catholica sunt eni a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum ⁊ quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum qd̄ ſm Isid. viii. ethimologiarum. c. iii. ⁊. xxiiii. q. iii. c. heres. Heresis ab electione vocatur. ꝙ scilꝫ vnusquisqꝫ id sibi eligat qd̄ illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: ⁊ stoici. vel sicut alii: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserūt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: q2 quisqꝫ arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiēda quelibet ipe sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere qd̄ aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicqꝫ ex suo arbitrio qd̄ inducerent elegerunt: sed acceptā a xpo disciplinaꝫ fideliter nationibus assignauerūt: ita ꝙ si angelus etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his patet ꝙ heresis habuit ortū ab electione ppria iudicii: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sꝫ ea que sibi suggerit mēs propria. Volentes eni aliqui p se sacramenta scripturarum intelligere suis propriis iudiciis inherēdo in hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Augu. in libro. lxxxiii. questionū questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliat nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: ⁊ hoc ideo: q2 ātecedentia ⁊ subsequentia non contulerūt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarū illuminare sententiā. Nec etiā alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cōferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerūt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in libro contra epistolā fundamēti. Nō crederem inquit Aug. euangelio: nisi q2 ecclesie catholice crederē: igitur irrationabile ē aliquid scripture recipere ⁊ aliud non ppria electione ⁊ iudicii sequendo cum ecclesia catholica totā equaliter recipiat: vt certā: patet ergo vnde habet ortū heresis: q2 a ppria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cōuincitur ꝙ aliquis sit hereticꝰ.

Ertia conside ratio est scire que requiruntur ad hoc vt aliquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est genꝰ heresis ſm Aug. de origie heresum circa principiū vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tñ nō ois error est heresis. Superius aūt est a quo non cōuertit consequētia. ſm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamētis. c. de priori. Scdo ꝙ erret i veritate: cū sit alius error fidei ⁊ alius operatiōis. dico ꝙ erret in veritate: qꝛ in ope errātes nō dicunt heretici. Vñ Aug. in Jponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nō solum scꝫ erret in veritate: que quidē est in sacra scriptura expssa. sed etiā extra scripturā ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctꝭ annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut euntes cōtra determinationē ecclesie: oēs enī isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petꝝ. Quarto: ꝙ nō solū erret in hac veritate. sed ꝙ quīs ꝙ ipsam cōfessus fuerit: qꝛ iudei ⁊ pagani licet errent in talibus tñ nunꝙ pprie dicūtur heretici: vt patet de significationē eorum quā ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo ſm Bofredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur heretici. ⁊ hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qm̄ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vñ ſm Augustinū. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterū Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiā suā licet peruersam nulla pertinaci animositate defēdūt. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis eccl'ie resisteret hereticꝰ censeref: cuius quideꝫ auctoritas pricipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap̄. hec est fides. Et his patet ꝙ non quicunꝙ deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie dicif hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustinꝰ. hereticus est qui conceptā noui erroris perfidiā pertinaciter defendit ſm vero alexandrū de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad perfectā rōem heresis. scꝫ falsa credulitas in rationabili: peruersa volūtas in cōcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scōm primum attēditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit q sensus spūssancti flagitat a quo cōscripta est: lȝ de ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viii. ethimo. ca. vi. in fine. Sm primuȝ ⁊ secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Cho. xi. scȝ q hereticus est qui alicuius tēporalis cōmodi ⁊ maxime glorie principatusqȝ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero tertium sumptis primo ⁊ secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua dogma defensare presumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p dictis que requiruntur ad hoc q aliquis sit hereticus dicendus: q falsa credulitas peruersa voluntas ⁊ defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen Sm Tho. in. iiii. q si quis errat ad que explicite credenda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrae: et huiusmodi: ⁊ cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei ⁊ scripture credit ei similiter ⁊ circa ea de qbus inter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubii in fide sint heretici reputandi. Et videtur q sic: quia scribitur extra de hereticis. q dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitās: q qui hesitat similis est fluctui maris: qui a vēto mouetur ⁊ circunfertur: ⁊ subdit ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: ⁊ vir duplex animo incōstās ē in oībus viīs suis. tales aūt sunt heretici: q nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur q Thomas fuit dubius in fide. nō tñ ponit q fuit hereticus. ¶ Pro declaratiōe hui⁹ difficultatis notandū Sm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviii q aliquis potest dici dubius in fide qnqȝ modis. Primo modo subrepticia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatione. Tertio impfecta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: non enī est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandū. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obsequium xpi. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad defectū sȝ ad pfectuȝ. Unde apostoli ppt huiusmodi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Luce. xvii. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit hominē hereticum: sed est christiane profectionis et per

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatio ne questionum: rationes p ro et contra ad illa adducendo: non quod de ipsa coclusione dubitetur: sed vt veritas dicte coclusionis magis elucidetur secundum quem modum dicit phs quod dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitationes p et contra: rationes ad illa que sunt fidei adducendo: veritas fidei pfus opitulatur: et etiam contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominem hereticum: sed peccatorem et malum xpianum. Omnes enim peccantes secundum Cris. imperfecte credunt eoipso quod non viuunt secundum quod credunt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternum mansuri. Quarto modo facit hominem errantem et incredulum: eo enim ipso quod aliquis eligit voluntarie credere quod vult: et discredere quod non vult non est paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie: et per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominem hereticum: quia non credere illa que sunt fidei et que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primum argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est: non tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundum dicitur quod loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premijs celestibus et superuenientibus vento temtationis facile deserit fidem et statim secundum tentationis voluntatem distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. ¶ Secunda difficultas est vtrum sequentes opinionem erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur alicui quod sic. quia de falsis et errantibus magistris dicitur Mat. xxiij. Ve vobis qui circuitis mare et aridam vt faciatis vobis vnum proselitum. et cum factus fuerit facitis eum filium gehenne duplo quam vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrarium videtur esse: quia xpus mandauit doctrinam phariseorum et scribarum seruandam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis seruate et facite: secundum vero opera eorum nolite facere. Dicunt enim et non faciunt. et cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem quod diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: et ad bonos mores. Absque periculo auditores vtranque opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisque in sensu suo abundat. In alijs autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicuius magistri nõ quidẽ ꝓpter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrĩj nestorij: ⁊ aliorum errantium in fide. nec etiã excusari potest ꝓpter simplicitatem ⁊ ignorantiam. quia in rebus dubijs potissime in his q̃ sunt fidei nõ est de facili ꝑstandus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xpiana. Consulere debet aliquis regulam fidei quã de scripturarũ planioribus locis ⁊ auctoritate ecclesie percipit. Similiter Richardus super illo verbo Math. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit ꝙ suspecta debet haberi omnis veritas: quã non confirmat legis vel ꝓphetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionẽ alicuius magistri contra manifestum scripture testimonium: ⁊ cõtra illud quod publice tenetur ẜm ecclesie auctoritatẽ puto ꝙ ab erroris vinculo non potest excusari. Ratio autẽ que adducitur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorũ cecitatem imitantur eorũ errores sequentes: ⁊ mores imitantes ⁊ ꝑtinaciter contra ecclesie mandatũ defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum ꝙ signanter premittitur super cathedrã: vt intelligatur ꝙ illa que pertinẽt ad cathedre doctrinã veritatis ⁊ iusticie seruanda sunt ⁊ facienda p̱ auditores. Illa vero q̃ sunt contra fidem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ⁊ iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinqȝ modis hereticorũ: et quomodo heresis se extẽdit ad tria genera credibilium. ⁊ quid ꝓprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cõsideratio ẽ scire quot modi sunt hereticorum. Respõdetur ꝙ quinqȝ principaliter. Primus est eorũ qui errant circa cerimonialia. vt ptȝ de heresi Nicholaitarũ quorũ facta se xp̃s odisse testatur. ptȝ apoca. ij c. Isti Nicholaite ẜm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorũ. qui cum Stephano ⁊ ceteris cõstitutus est a petro. qui ꝓpter pulchritudinẽ relinquens vxorẽ differat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicẽs. Sȝ hoc habes ꝙ odisti facta nicholaitarũ. Secũdus modus est eorũ qui errant circa sacrã scripturã. sicut Faustus qui dãnauit vetus testamẽtum: vt ptȝ per augu. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerũt manichei. qui vetus testamentũ respuũt: ⁊ nouũ in parte recipiũt. Tertius modus est eorũ qui errant contra ecclesiam: sicut sunt greci contra ecclesiã tenẽtes per determinationẽ spiritũ sanctum a filio non procedere. qui er-

roz dānatur de fide catholica.i. fi deli. Quartus modus est eorum q̄ errant circa articulos fidei. sicut Sabelliani cōtra articulum incarnationis. Isti eñi vnā psonam patris: ⁊ filij: ⁊ spūssancti asserunt. Quintus modus est eorū q̄ errant contra sacramentū ecclesie: vt manichei circa sacramentum eucharistie. ⁊ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non cōpetere. vt habet p Augu. de origin e heresis. ¶ Sed nūqnid ad oīa credibilia heresis se extēdit. Rñdet alexāder in.ij. summe sue q̄ heresis ad tria genera credibiliū extendit p opposituū ad fidem sm quādā cōtinentiā analogicā. Nā ratio fidei ponit et principaliter est circa articulos fidei. ⁊ p oppositū heresis. Secūdo fides extenditur ad illa q̄ docet sacra scriptura circa mores. vt q̄ fornicatio est peccatū mortale. ⁊ p oppositū heresis. Tertio fides extenditur ad hystorias in biblia contētas. ⁊ per oppositum heresis. Qui eñi assereret aliquā hystoriā biblie esse falsam ⁊ hoc pertinaciter hereticus censetur. Primo credibilia prius credūtur: ⁊ postea intelligūtur. Secūda simul credunt ⁊ intelliguntur. Tertia credunt et nunq̄ intelliguntur. ¶ Sed quia in pcedentibus cōsiderationibus aliquādo locuti sumus de hereticis communiter. aliquādo vo ppzie. Ideo pro reali inuestigatione hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiones: q̄s ponit Franciscus de maronis vbi supra. Prima cōclusio est q̄ nō omnes excōicati sunt heretici. q: excōmunicatio est pena peccati: nō peccatū. heresis autē est peccatū. Itē etiā ecclesia faceret hereticos quotiens excōicaret eos. Item si excōmunicatio esset heresis frustra heretici excōicarentur: quia vnum simile non punitur per simile: q: cū iam essent heretici frustra hereticarentur per excōicationem. Itē nullus potest se absoluere ab excōmunicatione: et tñ oīs hereticus potest se ab heresi retrahere. omnia ista patent per canones. Secunda cōclusio est q̄ quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam. heretici qui. s. cū excōicant nō credūt vinculum excōicationis aliquā efficaciam habere. cuius oppositū determinat ecclesia. Item etiā eius oppositū determinatur in sacra scriptura. ad gal. i. de anathemate ei⁹ qui euangelizat preter fidē catholicam. Itē idem habetur primo et secundo capitulis de illo incestuo so: quē paulus excōicauit. Itē ista censura tradita est ab apostolis ecclesie. vt dicit. c aplice. xxiiij. q. iij. Tertia ɔclusio q̄ nō oēs scismatici sunt heretici. quia Augu. de origine heresium distinguit inter scisma ⁊ heresim. Itē in principio de vera religiōe distinguit scismaticos cōtra hereticos. Itē scisma originatur ex inobedientia. heresis autem ex ignorantia. vt ait augusti. super Iob. Itē donatiste prius fuerunt scismatici q̄ heretici. vt pꝫ p Augusti. de origine heresium. Quarta conclusio est. q̄ quidam scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt illi qui non credunt obedien-

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei ē de sancta ecclesia catholica: quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerūt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerūt ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamēta fidei obediendum ecclesie. ꝛ ibidē patet ꝙ putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei ꝛ sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. ꝛ talis est hereticus. sed si obediendū credat sed non velit: talis videtur eē scismaticus. Quinta conclusio ꝙ non omnes symoniaci sunt heretici. qꝛ papa Alexāder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarū. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nō errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itē i. q. i. c. reperiūtur. datur alia pena symoniacis. qꝛ anathematis obprobrio condemnantur: atq; a participatione corporis et sanguinis xpi alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur ꝛ in monasterio perenni penitentia traditur. ꝛ illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorū. Sexta conclusio est. ꝙ quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primā. Item. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam heresim. Ite. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim: nullus fidelium ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ non est dubitandum de symoniacis: ꝙ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: ꝛ qui non. Respondetur ꝙ illi qui ementes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu ꝙ vendētes ea sunt heretici: quia cōtra auctoritatē xpi gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. ꝛ cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet ex causis preallegatis. Itē illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiā aut auariciā. non sunt heretici: qꝛ habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici: qꝛ pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione epi que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: ꝛ inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cuꝫ habeāt quādoq; speciem pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autem istud sit hereticum probatur: quia oppositum est ab ecclesia determinatum. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatum grauissimum. licet autem non sit heresis fornicari: tamen hereticum est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie quando quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto &c. credens habere efficaciam aliquam respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclesia est hereticus contra articulum math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimoniis puenire. Tertius casus est circa articulos fidei vt cum quis abutitur verbis fidei: vt verbum caro factum est. et similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malum istud verbum efficatiam habere: quia talis male sentit de fide. et omnis talis est hereticus reputandus contra articulum iohannis in proposito. Quartus casus est in sacramentis noui testamenti: quibus abutuntur vt bruta communicantes: aut baptismum inanimatis conferentes. tales enim sunt heretici in duplici casu. Primo sic conferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentum baptismi habere efficaciam respectu alicuius effectus mali: quia vterque ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: et tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat quod sacramentum baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputandus: et per consequens qui credit talem errorem. Item qui diceret quod sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento et errorem teneret. et per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autem quod sic quia aliquis potest illo vti non intelligendo conferre sacramentum: nec putando habere efficaciam malam sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis non errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secunda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicitur autem quod sic et maxime: quia maxime sacramenta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicuntur habere maximam efficaciam. Respondetur quod causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetunt illa in quibus summe deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis quam symoniaci. Dicitur quod sic. quia maior est error sacramenta ecclesie contemptibiliter: immo abominabiliter pertractare quam ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scilicet omnes alii reducuntur vt communiter. et ad que se extendit heresis quecunque. et quid sentiendum est quo ad rem. et proprie loquendo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses in ecclesia dei: licet i se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si est alicuius vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico quod sic: quod ostenditur auctoritate apostoli.i. Corinth.xi. vbi dicitur. oportet et hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. oportet.i. vtile est etiam hereses esse sicut erant in his qui dubitabant de resurrectione. scissure autem erant pro donis spiritualibus. Videns enim dyabolus templa demonum deseri: et nomen liberatoris et mediatoris curare genus humanum monuit hereticos. qui sub nomine christiano resisterent doctrine christiane. Qui enim in ecclesia christi morbidum quid prauumque sapiunt si correcti: vt sanum rectumque sapiant resistunt contumaciter: suaque pestifera dogmata emendare nolunt. sed defensare persistunt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma.viii. omnes inimici ecclesie vel cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius patientiam. si vero male sentiendo aduersantur exercent eius sapientiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidem catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligentius et intelliguntur clarius et predicantur instantius. Hereticorum enim genus callidum est non spiritu sapientie: sed impatientie. Dum pacem catholicam perturbant in vsum cedit proficientium secundum illud. Filius eruditus sapiens erit. Imprudente autem ministro vtetur. Vtatur ergo et hereticis non vt eorum approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eorum insidias asserentes vigilantiores et cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non verum docendo quod nesciunt: sed ad verum querendum et aperiendum catholicos excitando. Ideoque diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum insultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. Oportet hereses esse. non vult apostolus: nec optat vt hereses sint: sed quia sic futurum est dicit: et quod hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantum reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum christi. manifesti fiant hominibus: hi enim deo probati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hominibus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui doceri quesierunt. Sed multi ad querendum pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de graui

somno excitentur. Hec ibi. Ex quibus patet manifeste utiles esse hereses non in se. quia male sunt sed quia earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture quas prius non advertebant quasi somno gravi dormiebant.

¶ Quod .xiiij. sunt hereses repullulantes istis temporibus.

Exta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de novo orientes. ut nostrum fidei fortalicium per vias subterraneas subvertant. que in occultis serpunt non attendentes quod est turris fortitudinis a facie inimici. Et quod que supra firmam petram fundatam ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato uno inconvenienti plura contingunt: illas tamen solum que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt autem predicte hereses in numero .xiiij. Prima est quod nullus potest salvari sine circumcisione carnali. Secunda est quod christi evangelium est falsum. Tertia quod confessio sacramentalis non valet ad remissionem peccatorum sed sola contritio sufficit. Quarta est quod confessio non est fienda homini sed soli deo. Quinta est quod dato quod confessio homini sit facienda solum est fienda proprio sacerdoti. Sexta est quod non tenetur aliquis confiteri sacerdoti si layc⁹ sit presto. Septima est quod non est obediendum nisi soli deo. Octava quod dato quod obediendum sit homini non tamen existenti in peccato: et quod solum boni sacerdotes habent potestatem ligandi atque solvendi. Nona est non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem solvendi et ligandi consecrandi et benedicendi. Decima quod non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. quod suffragia vel orationes pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiunt. Duodecima quod non est purgatorium. Tredecima quod non est alia vita nisi ista. Decimaquarta et ultima quod illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt evitare peccata ad que inclinantur.

¶ Quod christiani qui utuntur circumcisione carnali post evangelii publicationem sunt heretici reputandi et ut tales puniendi.

Rima heresis in his solum oritur quod de iudaismo venerunt forte assis attendentes ad illud Gen. xvij. Masculus cui⁹ preputii caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. quia pactum meum irritum fecit: et etiam quia christus circumcisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas conclusiones et post primam respondebo ad obiecta. Prima est quod erroneum est christiano uti circumcisione carnali. Secunda est quod necessarium est christiano

vti circũcisione spũali. Primã sic deduco. Qui vere xp̃ianus ẽ fact⁹ est noua creatura per baptismũ pa tet. ad gallath. vltimo. Si ergo re∕deat ad circũcisionem carnalẽ effi∕citur vetus creatura. cũ accipiat sa cramentũ inueteratum qd̃ iã cessa uit sicut ostẽsum est supra libro pri mo. cõsideratione. iij. art. vi. in pri∕mo puncto de cessatiõe legis moy∕si. Sed accipere sacramentum qd̃ iã cessauit est erroneũ ergo vti cir cũcisione carnali in viro xp̃iano ẽ erroneũ. ¶ Itẽ qui vtitur sacramẽ to qd̃ nihil valet errat. s3 xp̃ianus qui vtitur circũcisione carnali vti tur sacramento qd̃ nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ẽ apostoli vbi supra dicẽtis. in xp̃o enĩ iesu neq3 circũcisio aliquid va∕let neq3 preputiũ: quasi dicat equa lia sunt deo circũcisio et p̃putium nec vnũ nec alterũ valet ad salutẽ Sed noua creatura. i. regeneratio ꝛ noua vita. Nouã enim creaturã3 dicit nouã vitã per fidẽ xp̃i vt di∕cit glo. Et iterũ ad Gal. v. In xp̃o iesu neq3 circumcisio aliquid valet neq3 preputiũ sed fides que per di∕lectione3 opatur. sup quo dicit gl. Fides nõ vtiq3 ociosa q2 fides sine operibus non saluat. Jaco. ij. S3 que operatur per charitatẽ dicitur et ꝓprius opus fidei ipsa dilec io est sine dilectione fides inanis est. fides cũ dilectione xp̃iani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credũt et contre miscunt. qui autem non credũt tar diores sunt ꝛ peiores q̃ demones. Sed multũ interest vtrũ quis cre dat ipsum esse xp̃m an credat i xp̃3 Nam ip̃m esse xp̃m demones credi derunt. nec tñ in xp̃m crediderunt Ille eni3 credit in xp̃m qui sperat in xp̃3 et diligit xp̃3. hec ibi. Mul tũ ergo errat quicũq3 xp̃ianus qui vtitur circũcisione carnali cum in xp̃o nihil sibi valeat et cũ ostendat se fidẽ ociosã habere. ¶ Item ter tio arguit̃ sic. quicunq3 de libero se facit seruum multum errat. s3 xp̃ia nus qui vtitur circumcisione carna li de libero se facit seruũ ergo mul tum errat. maior patet q2 efficitur crudelis sibi ipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrunq3 ostendit dicens. Itaq3 fratres mei nõ sum⁹ filij ancille s3 libere qua libertate xp̃s nos liberauit. Super quo di∕cit glo. nõ sumus filij ãcille q2 non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celorũ ꝛ non alio modo sum⁹ filij libere sed per eã libertate3 qua libertate. i. ꝑ quã libertatẽ xp̃s nos liberauit. q̃ imu∕nis a peccato et dilectiõe obediẽs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̃o est peccatoꝝ remissio et fidei ꝑ operantis dilectionẽ iu∕stificatio. hec ibi. Secũdũ ostẽdit c. eodẽ dicens. State ergo ꝛ nolite iterũ seruitutis iugo cõtineri. Ec∕ce ego paulus dico vobis qm̃ si cir cumcidimini xp̃s nihil vobis ꝓde rit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint su bijcere ꝛ terret periculi cõminatio ne. et q2 per xp̃m liberi estis ergo state ꝛ firma fide. fixo pede ꝑmane te i libertate ꝛ nolite cõtineri iugo.

seruitutis. i. legis q̄ in seruitutem generat. Et addit iterū nō q2 galathe prius legē custodierint s3 duz circūcisionis et legaliū obseruatio nū iugo se subijciebāt quasi ad eosdē reuertebant cultus quib9 i ydolatria ante seruiebāt. q2 nō ē leuior hec legis seruitus q̄ ydolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Iheronimi. sequitur Iheronimus autez ista legalia post xpi passionē siue i eis spes ponatur siue nō obseruantibus. dixit noxia esse nisi dispēsatorie custodiantur et s̄m hoc locus hic ita exponitur. si circūcidamini nihil vobis xps pderit q2 circūcisio iam non solum prodest s3 obest Anteq̄ noua inciperet predicatio oportuit circuncidi nunc aūt lege xpi succedente nihil proderit fideli addita circuncisio s3 oberit. mal9 enim malum est ex libero seruū fieri q̄ nasci. hec in glosa. Et hoc habetur manifeste q̄ magis peccat xpianus circūcidens seipm vel filium suum q̄ iudeus eodem genere peccati ɀ ceteris paribus circūstātijs. Patet etiam ex prehabitis q̄ xpianus vtens circuncisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et quia circuncisio nihil ei valet vt patet argumento primo et secundo. ɀ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Item quarto arguitur sic. Quicunq3 de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosum valde errat. Sed christianus vtēs circūcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtens circūcisione est blasphem9 ɀ in cōtinua ira ɀ odio dei vt declaratum fuit superi9 libro primo consideratione tertia ar. vi. in scd̄o pūcto. ergo multo fortius erunt blasphemi et in cōtinua ira et odio dei quicūq3 xpiani vtentes circūcisiōe ɀ tāto grauius peccāt q̄ iudei q̄to ipsi confitētur iesuz xpm esse filiū dei ɀ virginis marie verum messiā venisse in mūdū et cōplesse p mortē suam quod fuit per deū pmissū. ¶ Et quo elicit correlariū dn̄s cesariensis in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūq3 manifeste intelligere pōt q̄ grauissimū peccatum cōmittūt et in q̄ pfundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xpiani. Si postq̄ receperūt baptismū cōfitētes fidē xpi q̄ fuit natus de virgine q̄ mortu9 fuit ɀ resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ɀ volendo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibentur. ɀ si circūcidūt filios suos postq̄ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xpiani q̄ non corrigat qn̄ talis actus venerit ad noticiā suam cū sit ex toto ɀ totaliter actus fidei xpiane cōtrarius. q2 ex quo mysteriū circūcisionis et spes aduent9 messie et illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur q̄ tales circuncidentes faciunt professionez iesum xpm non eē natū ex vgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predictis om-
nes xpianos vtentes circūcisione
esse hereticos. ¶ Sed nūquid sūt
aliqui tales isto tempore certe nō
sum testis de visu. sed illi qui vide
runt filios xpianorū circūcisos p
priis oculis testimoniū perhibue
runt et phibent et scimus q verū
est testimonium eorum. Et vt co-
operiret istud grauissimum crimē
et peruersam heresim vnus xpia-
nus habēs duos filios circūcisos
quorū vnus est apud nos dixit hos
sic natos cum circūcisione quod di
ctum quante irrationabilitatis et
falsitatis satis notum est. Si enim
istud esset possibile q circumcisio
fieret in ventre matris in abraham
primo circumciso ostendisset mira-
culose deus: et frustra fuisset culter
lapideus ad circumcidendū in le
ge. Et iterum quia non diceretur
circumcisio ex quo per nihil prepu
cium scissum est circumcirca. sed di
ceretur illud tale si sic accideret mō
strū in natura propter defectū ma
terie. sicut ille qui nascitur cū ali
quo defectuoso membro. Item quia
cum natura intendit generationē
nunq deficit in membris genera-
tionis. in aliquo preputium autē
est de complemento membri gene
rationis: et propter hoc monet du-
bium franciscus de maronis i ma
teria de generali resurrectione si
omnes resurgent cum circumcisio-
ne. et dicit q non quia preputium
videtur pertinere ad integritatē
hominis: ideo cum ea erit futura
resurrectio: cum sic fuerint creati
primi parentes. ¶ Sed tūc est du
bium si christus cum preputio re-
surrexit dicitur q sic. qr dicit apo-
stolus q in virum perfectum. hec
ille. Patet ergo irrationabilitas et
falsitas illius dicti. q nati sunt ei
filii circumcisi. Mulier etiam que-
dam in ciuitate zamorensi. habens
duos filios paruulos circuncisos
timens q hoc veniat ad noticiam
cuiusdam ibidem: verbum dei pre
dicantis et reprehendentis dure
peccata malorum christianorū dic
quadam cum transitum faceret an
te domum dicte mulieris gardia-
nus conuentus dicte ciuitatis exi-
uit ad eū mulier illa et hylari vul
tu ipsum recipiens inter cetera di
xit sibi. Nescitis domine quid acci
dit his duobus filiis meis. Cū cū
edificaretur hec domus noua et eēt
hic multum de calce iste paruulus
ludens de calce intra prepuciū po
suit propter quod calefacta virgu
la necesse fuit q vocaremus cirur
gicum qui abscidit prepuciū eius-
dem vt curaretur. Similiter iste
alius paruulus ponens paleas in
tra prepucium infirmatus fuit in
virga. propter quod a cirurgico ēt
abscisum est prepucium: et sic vi-
dentur circumcisi. Et tamē nō fuit
aliud nisi quod dictum est. Gardia
nus vero ille miratus est de verbo
cum non quereret de materia illa et
dissimulauit cognoscens fictionē
satis coloratam. ¶ Sed quid am-
plius dolendum est nec sine amari
tudine cordis exprimere queo. q
adulti eorum qui iā longo tempo
re citra nomine xpiano gaudebāt
alii circūcisi sunt. Cum enim prodi

turcem anno dñi. Millesimo.cccc.
lx.in villa metine de campis ⁊ re-
latum fuisset mihi per virum reli-
giosu3 eiusdem gentis q͡ essent ibi
plures heretici occulti qui assere-
bant iesu christi euangelium esse
falsum vt dicetur infra:zelo fidei
succensus predicaui ibi plures ser
mones de excellentia nostre fidei
damnando errores predictos vt do
minus mihi dedit. Certificatus sū
deinde quasi sex mensibus elapsis
per illū qui bene nouerat eorum se
creta.nihil occultum qd̄ non sciat
q͡ eo tempore quo ibi predicaba-
tur fuerunt in quadam domo dicte
ville secretissime occulti fere.xxx.
eorum noviter circūcisi pro vulne-
ribus circūcisionis sanandis. Alij
vero conuersi sunt ad iudaismū si-
cut de eadem villa:et credo q͡ vn⁹
magistrorum qui dicebatur magi-
ster Franciscus medicus vendit[illegible]
secrete que possidebat in iherusa-
lem profectus factus est iudeus. si
cut mihi rex retulit p̄site quodā iu
deo medico qui idē asseruit fore ve
rum. De pluribus alijs dicitur q͡
preparant se secrete vt similiter fa
ciant [illegible] dyabolico consilio deo
[illegible] qui ꝓpter eorum pecca
ta dat eos i reprobū sensū. ¶ Isti
tales christiani vtentes circūcisione
inimici dei et magis heretici sunt
illi de quibus paulus ad Tytum in
primo ca. enumerat.xv. cōditiões
pessimas.s. q͡ sunt inobedientes.
vaniloqui: seductores: vniuersas
domos subuertentes:docētes que
non oportet. mendaces. crudeles.
gulosi.non sani in fide.intēdentes
iudaicis fabulis. auertentes se a
veritate.confitentes se nosse deu3
factis negantes. abominabiles in
credibiles.ad oē opus bonum re-
probi:cuius verba ad litteram sunt
hec. Sunt enim multi inobedien-
tes vaniloqui et seductores maxie
qui de circūcisione sunt quos opor
tet redargui qui vniuersas domos
docentes que non oportet lucri gra
tia. Dixit quidā ex illis ꝓprius eo
rum propheta. Cretenses semper
mendaces.male bestie ventris pi-
gri:testimonium hoc verū est.quā
ob causam increpa illos dure vt sa
ni sint in fide non intendentes iu-
daicis fabulis et mandatis homi
num auersantiū se a veritate:om
nia em̄ munda mundis. Coinqui-
natis autem et infidelibus nihil
mūdum sed inquinate sunt eorum
et mens et conscientia. Cōfitentur
enim se nosse deum. factis autem
negant cum sint abhominabiles ⁊
incredibiles et ad omne opus re-
probi:super quo glosa ordiaria sic
dicit. Inobedientes in se. vanilo-
qui ad alios ⁊ seductores circūuē-
tionibus et cuiuscūq3 generis frau
dibus maxime qui de circūcisione
sunt.i.de iudeis qui sub noīe xp̄i
iudaizare docebant. Renati enim
in xp̄o non puri erant xp̄iani:quia
partim legem partim christum ve
nerari volebant.de quibus subdit
quos oportet redargui.ideo q2 ipsi
sunt qui subuertunt vniuersas do-
mos id est totam familiam docen-
tes que non oportet et hoc faciunt
gratia turpis lucri.s.terrene rei ꝓ
terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos noverat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc invenitur nomen eius nō commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non invenitur. ppheta quia verū dixit. ꝛ si pphe ta esset illorum non dei ꝛ proprius illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictum est ne dei ppheta videretur sꝫ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum et longo tempore hanc mendaciū ppꝛietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdeꝫ gentis q̄s sanctos primitus reputabam. nūc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatā equitatem senserim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguineꝫ sitientis: ꝛ ventris pigri. id est gulosi. ꝛ ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est quia vanis atqꝫ superfluis gentiliū superstitionum et poeticarum sentē tijs abrasis atqꝫ decisis. quod purum repertum fuerit ad ministeriū domus dei assumendum est. Quaꝫ ob causam quasi doceret quod nō oportet quaꝫ ob cām increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credāt quasi dicat non recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit cōtra hanc gentē in ciuitate toleti. ꝛ inter multa que sibi legi. vnde notatur ꝙ aliqui eoꝝ nō sint sani in fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo ꝙ filios suos circūcidunt. Secundo ꝙ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio ꝙ mittunt etiam oleum et habent lāpades in synagogis iudeoruꝫ. Quarto ꝙ obseruant sabbatuꝫ sicut iudei ꝛ operantur occulte die dominica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta. sicut iudei in cōtractibus suis dicētes ꝙ per nomē creatoris vivi veri qui fecit mare et arenas ꝛ celuꝫ et stellas: ꝛ dederit tabulas legis moysi ꝙ ipse daret ꝛ solueret etc. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā truffa ꝛ ꝙ nihil aliud erat i hac vita nisi nasci ꝛ mori et ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ cū in periculis se videbāt nūqꝫ nominabāt xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuant te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda q̄ fuerat quedā peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant. Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cum dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingunt puulos in periculo cuꝫ nascuntur et dicūt ꝙ pp̄ter periculū baptizant eos ꝛ nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris domorū inuenitur ibidē ꝙ cū cēnt. xviij. ānorū fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ faciūt circa defunctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecimo ꝙ cōtrahūt

matrimonia in gradu ꝓhibito sine dispensatione ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimoquinto ꝙ deridēt de sacramento baptismi: ⁊ de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo: ꝙ dicti xp̄iani sunt sui inimici ⁊ legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur. cum ꝓpter illa soluenda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. ⁊ cū hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. ꝙ soluto debito amotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam ⁊ diuina officia raro ⁊ confitentur ⁊ si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesijs. et nunꝙ̄ confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono ꝙ sacr̄m ꝓfessiōis ordinauerūt xp̄i. ebreū q̄ fuerūt cā ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ̄. xx. mille ꝑsone. Vicesimo ꝙ sunt ydolatre. q2 inuenit in eadē pesquisa ꝑ illū testē q̄ vidit iuramēto ꝑstito ꝙ Alfonsus gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ ꝑdicte gētis cū Mecia alfonci vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hois lōgi magne q̄titatis habētis coronā aureā ⁊ a sona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant tn̄ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iuratus q̄ vidit ꝙ predicti tenebant dictum retabulum in quodaȝ loco occulto scȝ i tecto camere quadrate in qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas. ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsqȝ ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagies illas ⁊ deoscularetur ora ipoꝝ dicēdo ꝙ erāt sancti ⁊ statim extinguebant cādelas: ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa i arabico vsqȝ ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ verum eleuaret retabuluȝ illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant ꝛ ꝙ hunc laborē habuit ꝗdiu vixit cū eis. Dixit etiā de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadragesimā: sextisq̄ ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Uicesimo primo ꝙ sunt peiores heretici ꝗ̄ arriani ꝛ quicunq̄ aliȷ̄ qui contra legē xp̄i erraverunt: sicut patet in predicta pesquisa de errore dida cigomes baccalariȷ̄ filiȷ̄ de mosen iohā. eiusdē gentis sicut affirmauit iuramēto interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis cōuicin⁹ presentatus in testem in forma iuris. dicit eñ ꝙ loquendo de lege xp̄i ꝛ lege iudeorū cuȝ eo ꝙ dixit ei predictus baccalari⁹ ambulate: q2 nihil scitis: q2 si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit si bi. Que scripture sunt ille: q2 ego sepe pertrāsiui testamētū vetus ꝛ nouū: ꝛ cum hoc etiā signaui plura loca predicte scripture. Respō dit predictus didacus gomes bac calarius tota ipsa scriptura est ꝓ populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitu dinis: et maioris auctoritatis. Cumq̄ predictus testis cogitaret ꝙ illa essent aliqua magna my steria sctissime trinitatis: vel in carnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramē ti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respōdit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet in biblia. Respondit ei ꝙ hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc xp̄s: ꝛ quis Machometus: ꝛ quos spiritus habuerūt quilibet eorū ꝛ ꝙ mirabantur de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū qui respōderet suis petitionib⁹ ꝛ non inueniebat. Quadā vero die abra am existente nudo in quodā circu lo cōuocādo spiritū qui ei respon deret nihil vidit de quo possit san guinē extrahere nisi de virga viri li sua: ꝛ circūcidit se: ꝛ cuȝ cecidit sanguis statim respōdit sibi spūs saturni ꝛ ꝙ totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus ꝙ in annis saturni sunt octoginta pun cta: ꝛ ꝙ̄cquid diceret sic erit: ꝛ ꝙ illa puncta reuelauit spūs abrae ꝛ Abraam filiȷ̄s suis. ꝛ sic ꝑ illa ꝓ phetabāt ꝓphete. Dicit etiā ei ꝙ iesus xp̄s habuerat spiritū mercu riȷ̄. ꝛ ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ipse iesus ꝛ iudas scarioth ac aliȷ̄ iudei: ꝛ ꝙ iesus fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. qđ cum cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup iesum xp̄m per x. dies: ꝛ in octauo die dilatauit ex cōmunicationem. per. xx. ꝛ deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xp̄s recessit ꝛ separauit se ab illo rabino. ꝛ ꝙ incepit ꝓ dicare contra magistrum suū: ꝛ ꝙ sic ambulādo appropiquauit vn⁹ predictorum octoginta punctorū saturni: et dixit ꝙ posuit se iesus xp̄s ad seruandum punctum illuȝ per partem suam: et rabinus ille per suam ꝛ iudas similiter. Et di

sit q rabinus ille & iudas dormie runt: & q iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q dixi iesus xps. Dne deus miserere omniu qui me audierint & in me credet. & in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte mo riaris tu & tui credentes. Excitatus etia iudas dixit. Male finias ego si de te non dedero malum fine: & dixit q sic totu impletum fuit & q iudei maledicut illum rabinu quia excoicauit iesum xpm dicentes. q si non excoicauerat eum totu mundu conuerterat ad iudaismu. Et ideo vtruq maledicut: sz plus iesum xpm: qr maledixit eos Dixit etiam vlterius q machometus habuit spiritu martis. Et tot & tanta dicebat iste testis q habebat in scriptis q plus videbat ur stulta figmenta coposita malicio se & ex inuidia & peiora q dixerat Arriani & manichei. Dicebat etia q per malam artem iesus xps fecerat in morte sua terremotum: et q propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: & q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali & falsi per iusticiam. & taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim q sctm sacrametu altaris ordinatum fuerat in forma hostie rotude sicut sol: quia erat sacrificiu solis & q iupiter sol & mercurius ordinauerant legem xpianorum: sic q iupiter accepit habitum: mercurius sermonez: sol vero sacrificiu. Et cum predicta & multa alia abhominabilia audiuit predictus te stis ab illo dicacogomecu non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit q separauit se ab eo. Vidit enim qdo sic expediebat ei: quia peiora videbantur predicta q ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in sciencia & filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis q tantum cognoscebat de predicta gente q plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni conuerso q iuraret sup scta dei sibi euangelia. & q boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Vicesimo secudo q sacerdos quidam eiusde gentis consecrauit die quadam quinq hostias: quarum vna sumpsit & alias tradidit fratrib? suis & nescitur quid factu est de illis. Hec & plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Ite me existete in ciuitate Segobien anno millesimo.cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: & vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogaz presens no permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cu3 ad ianuam synagoge permaneret exi

nisi vnus capite cooperto: qui cuz quesiuisset ab eo quis esset: agnouit cū esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibidē cuz iudeis habitu et oratione cōformes: que oia predictus algazelus oibus volētib⁹ audire publice affirmabat. ¶ Itē in villa de formesta hui⁹ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdē gentis. Cuius nomen Fernādus santij publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilz q iesus xps non erat verus deus: nec credebat in eū: et q deus nūq habuerat filiū: sz q solū credebat i illo vno deo q fecit celū et stellas: mare et arenas ¶ Itez peruersus hereticus fuit accusatus coram dño petro palētino qui facta inquisitione inuentū est testimonijs septē testiū eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisa q ad manus meas deuenit p mādatum dicti epi qui cepit predictuz malū xpianū. et timore mortis potius q amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excōicatione in forma iuris per me ex cōmissione mihi facta per predictuz diocesanum et demū positus in carcere a quo exire fm iuo non debebat. Rogaminib⁹ tñ multorū liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dñi. M. cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petr⁹ martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alua: et alfonsus lupitonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus sancij: et agnilar. et Fernādus sancij pretor. et alfonsus fernādi Romo. et Bindisaluus pancho macellarius. Fertur etiā q est liber quidem apud eos quē cōposuit magister Martinus toletanus astrologus cōtra fidem catholicā qui liber ne cognosceretur q ab ipso factus esset verso nomie suo ipm intitulauit: qz ipse lingua nostra vocat Martin. et ex hoc verso noie intitulauit illum librū nitram. Et quibus omnibus manifeste patet q nō sunt sani in fide plures eorū: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credāt sicut dictū est. ¶ Sequit textus cū glo. nō intēdētes iudaicis fabulis literalis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deū et mandatis hoim. qz mādata legis post manifestā veritatez iam hoim et nō dei mandata sunt: hominū dico auertentiū se a veritate spūalis intelligentie. Quicqd em̄ aduersus veritatē opponitur humana inuētio est. Ideo mādata hoim et fabulas appellat que narrāt: quia nescientes vim scripturarū interiorem verborum legis colorē sequuntur: nō saporem. Putant enim nunq recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mūdis. scilicet illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipsi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed secundum significationes. Omnia ergo munda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter consuetudinem humane societatis. Cum ergo cuique sua redduntur et naturalem ordinem seruant omnia munda sunt mundis. Contaminatis autem per peccata et infidelibus. scilicet qui non credunt in deum vel deo nihil mundum est: quia non sunt dignis donis dei: sed et mens. id est intellectus et conscientia eorum inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et conscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deum: et mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negant. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectam vt christum confiteamur verbis verum dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis. fides talium morum proprie est fides demoniorum. Cum sint quasi se confitentes nosse deum cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et incredibiles. i. nec abiles credere: et ad omne opus bonum reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeant gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex predictis quales sunt illi christiani qui vtuntur circuncisione carnali: et quomodo incidunt in crimen heresis. et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores contra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. quod erroneum est immo hereticum est christiano vti circuncisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorum solutio dicitur tamen quod lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa etc. Durauit vsque verus messias christus eam in seipso impleuit. et premissa fuit vsque post euangelij publicationem. ¶ Ad secundum in quo dicitur quod christus fuit circuncisus. ergo et nos debemus circuncidi. Respondeo quod istud argumentum peccat ex defectu imaginationis. Cogitant enim heretici quod causa quare christus fuit circuncisus in carne fuit: vt et nos taliter circuncideremur: sed non est sic. Et licet multe assignentur a doctoribus rationes quare voluit circuncidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptũ circuncisionis erat factum: et promissio nasciturí seminis. et sic dei promissionem assignaret impletã. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiẽs ab onere legis nos liberaret dando finẽ legi scripte. Tertia ratio vt fratrẽ iudeorum se ostenderet ne haberẽt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptũ domini. Infans octo dierum circumcidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xpi circũcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et quia inter ceteras hereses hec feruet pro presenti intantũ: vt plurimi etiam adulti circũcidantur et venditis omnibus exeunt regnum: iudei efficiantur: vt dictum est. Ideo cum hec pestis rabida conetur ex toto subuertere legem xpi. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euangelicis. Necnon a principibus brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multũ corrupta in occultis. et iõ multũ periculosa. quia secundum Bern. super cãtica plus nocet falsus catholicus quam si vere appareret hereticus. et nulla efficacior pestis ad nocẽdũ quam familiaris inimicus: quales sunt isti iter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos qui non

resistunt hereticis acriter reprehẽdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo israel: vt staretis in prelio Ex aduerso enim ascendere et pro domo israel se opponere murum est pro defensione catholice veritatis cuicunque heretico domũ israel que est ecclesia cupiẽti destruere totis viribus obuiare. quod Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo prophetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nõ preualituras pro inde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eẽ hereses: vt qui probati sunt manifesti fiant oportet nos cum propheta ex aduerso fugere et murum opponere pro domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnũ dei quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriã que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod cõtra quascunque hereses insurgẽtes oportet catholicos ex aduersos cõsurgere et se murum opponere pro defensione fidei catholice intantũ etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. et ideo non immerito prohibentur neophiti ordinati. distin. xlviij. c quoniam. §. i. Et assignatur in textu cũ glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putãtes quod fides xpiana multũ indiget

filiis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerunt. nec probati sunt. Unde tales nec ad minores debent promoueri nec tonsurari. ar. xix. q. iij. monasteriis. ¶ Secunda conclusio est quod necessarium est christianis vti circumcisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circuncisionis dicens. Fratres nos circuncidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantum: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circuncisio regnet concupiscentia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsque ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus patet quod nos christiani debemus nos circuncidere: non in vno membro tantum: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in partem barbam suam raderet. sic qui in parte circuncisionem spiritualem facit et in parte se circuncisum reliquit. Debemus ergo nos circuncidere interius et exterius. Interius quantum ad cognitiones et desideria. et exterius quantum ad singula membra et opera. hec est circuncisio viciorum quam necesse est quod faciamus. quia hec est que facit christianum iustum et sanctum. ¶ Secundo notandum vlterius quod potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circuncidi. Primo ad euitandum corruptionem. Secundo ad procurandum fructificationem. Tertio ad demonstrandum distinctionem. Quarto ad attingendum congruam situationem. ¶ Primo ergo aliqua res debet circuncidi ad euitandum corruptionem solet enim res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur per ipsam. Uidemus enim quod quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circuncidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circuncidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui: vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota quod dicit circuncidet dominus deus cor tuum. Ista enim membra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circuncidi: ne per morbum membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. et nimius calor cibum ita cum peccatum fit corruptio. et fit quasi quidam morbus infernalis qui quando incipit oportet membrum circuncidi. Est enim ignis vsque ad consumptionem deuorans: animam corrumpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne anima corrumpatur. Ideo dicitur Deutro. x. Circuncidite preputia

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in beresith quitanna super Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit. quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium non volunt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuit. xxvi. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circuncidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circunciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circuncisionis. quorum tria. s. auris: cordis: et oris. que spiritualia sunt: pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum fuit figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus dam-nosum et valde perniciosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circuncidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur: quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Ista circuncisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur. Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurerit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram. et circuncidit preputium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus xpianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Que petra acutissima circuncidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscindi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circuncidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circuncidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut ouis morbida ne

percat grec. ¶ Secundo ostenditur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi. s. ad pcurandum fructificationem. Uidemus enim quod vinee et arbores circunciduntur: vt meli⁹ fructificent. nisi enim superflua resecarentur non fructificarent. sic et nos tenemur nos circuncidere. i. a peccatis purgare. aliter quicquid laboramus nihil pdest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere partē in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus pdest membro putrido vel absciso. Ita certe homini existenti in peccato non prosunt bona ecclesie quantum ad meritū glorie. quia abscisus est a corpore ecclesie per meritū: licet non per numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari: vt habeamus fructum de bonis ecclesie. et partē in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud Gen. xxxiiij. si circuncidamus masculos nostros &c. Per masculos qui dominātur feminis et generāt intelligitur veritas que est dña in potētijs aie et generat bona opera que debet circūcidi ab omni immundicia. quod figuratur. Gen. xvij. vbi habetur quod abraā fuit circūcisus cū filijs suis et seruis suis. Abraā qui interpretatur pater multarū gentiū est voluntas a qua habentur bona opera filij eius alie potentie. serui eius et sensus corporis. que oia debent circuncidi. voluntas ab omni malo vi⁹ et membra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vnus enim homo potens et diues non daret filiam suam vni rustico habenti vile et turpe artificium. sed habēti nobile daret. Ita deus valens. nobilior. ditior. et potētior nō dabit eternam gloriam habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habēti omnia necessaria. nā homo tendens ad habendū filiam alicuius magni: solet se decentius gerere et a vilibus retrahere. Unde dicūt angeli illud. Gen. xxxiiij. nō possum⁹ facere quod petitis. et dare sororem nostram. i. gloriā eternam homini incircūciso. hoc est immūdo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes. i. vacare mūdicie. et circumcidatur in vobis ois masculini sexus. hoc ēst purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patet quod necessarium est xpianis vti circumcisione spirituali si volunt fructum beatitudinis acquirere.

¶ Tertio ostenditur predicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur. vel distinguatur: vt patet in ouib⁹ que vt distinguantur ab alijs solent circuncidi in auribus: vel in locis alijs. patet etiam in equis et pluribus alijs. Sic et nos debemus a peccato circumcidere: vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli. et circumcisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippēses tertio caplo.

Nos sumus circuncisio qui spiritu seruimus deo. ⁊ gloriamur in xp̄o iesu. et non in carne fiduciã habẽtes. Et nota ꝙ dicit nos sumus circuncisio. i. circuncisi. ⁊ vide ꝙ isti armigeri qui seruiũt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba circusa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ꝯscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba circusa intentionis recte que facit eleuare capillos. i. cognitiões ad deũ habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vñ sicut miles cognoscitur ꝗm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscũtur filii dyaboli vel dei. vnde Hiere. iiii. Circũcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circuncisi sicut decet famulos dei Gen. xvii. Circuncideris carnẽ preputii vestri. i. a vobis omnẽ immundiciam auferetis. vt sit signũ federis inter me ⁊ vos. i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariũ est ergo xp̄ianis vti circũcisione sp̄ũali. vt distinguatur a filiis dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta ꝯclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circuncidi. s. ad attingendum congruam situationem. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝙ in edificio collocentur diligenter circunciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circuncidi ab omni peccato ⁊ poliri virtutibus ⁊ bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti ⁊ politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni ⁊ magis purgati ⁊ ornati ponentur in loco superiori ⁊ nobiliori. Nam ꝗm excellentiam meritorum recipient anime distributionẽ premiorũ: et ideo dicit beatus Gregori⁹. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: ⁊ angelis coornata: vt sponsata comite. platee ⁊ muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus ⁊ virtute meritorũ illuc introducitur oĩs qui ob xp̄i nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis cooperantur locis per manum artificis disponunt̃ permãsuri sacris edificiis. Igitur dicit̃ Exod. xii. Si quis peregrinorũ in vestrã voluerit transire coloniam. id est agriculturã vel cultũ religionis: a colo colis: ⁊ facere phase circũcidetur prius: patet quo modo necessarium est xp̄ianis vti circũcisione spirituali peccatorũ si voluñt tanꝙ viui lapides collocari i gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicũt euãgelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicũt euangeliũ esse falsum. quorũ motiuum est: qr

quotienscunque in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. quia secundum apostolum ad galath.v. modicum fermentum totam massam corrumpit. Sed sic est de euangelio xpi vt dicunt: ergo etc. Istud probant quia in euangelio Mat.in.c.ij.inuenitur allegatum. vt impleretur quod dictum est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meum. dicunt isti quod in nullo inuenitur prophetarum. Item dicunt de illo quod scribitur infra eodem ca. vt adimpleretur quod dictum est per prophetas. quoniam nazareus vocabitur. quia hoc etiam in nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicunt. Concludunt ergo totum euangelium esse falsum ¶ Hunc errorem deprehendi cum predicarem in conuentu metine de campis. quia in predicta villa multi de eodem genere erant eodem vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiam de eodem genere fuit intimatum. Contra quos predicaui eos esse non solum pessimos hereticos totum euangelium damnantes. sed etiam insipientes et ignorantes scripturas prophetarum non legentes in quibus expresse continetur quod euangeliste affirmant. Primum inuenitur expresse in primo. xij. prophetarum minorum.s.in Osee in.c.xi. in principio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eum et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicem sensum vnum litteralem quia verificata est ad litteram de populo israel vocato a domino de egypto. perfectius tamen de domino iesu xpo qui est filius dei naturalis. Alij autem sunt filij tamen per adoptionem sicut et illa auctoritas que habetur.i. paral.c.xxi. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. ad litteram intelligitur de Salomone: tamen minus proprie de domino autem nostro iesu xpo propriissime vt dicit apostolus ad Hebr.i. dicens. Cui enim aliquando dixit angelorum filius meus es tu etc. Et iterum et ego ero illi in patrem. et ipse erit mihi in filium. et hoc modo intelligit euangelista hoc quod dicitur Osee.xi. vt dictum est. Item possumus sicut dicit Ihero. in omel. aliter consolari hunc locum propter contentiosos. quorum consuetudinem Paulus apostolus se habere denegat: et ecclesiam xpi. et testimonium proferimus ex minimis dicente Balaam. in.c.xxiiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis est rinocerotis.i. vnicornis quod est animal fortissimum. sed capitur in sinu virginis adolescentule prouocatus ad eius canticum dulcissimum. Sic et filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimum canticum Ecce ancilla domini: prouocatus incarnatus est et mansuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicille concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceum quarum cantu inebriatus que portat gladium eum occidit percutiendo eum in corde. et que vrceum portat recipit sanguinem quo purpura tingitur imperatoris. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̃ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinez eius recipit qua purpura imperatorum. i. eoruz aie rubricate sunt cum fidem xpi receperunt. et non solum illi. sed τ oẽs fideles eodem sanguine lauantur τ mundissimi efficiuntur. Apoc. i. Dilexit nos τ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniat ab hereticis p̃dictis insipientibus in lex. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secũda autoritas inuenitur in primo maiorũ pphetarum. i. mosayca. c. xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascẽdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cõsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferẽs secutus est interpretationem vocabuli dicẽs. τ flos de radice τc. Euãgelista vero scribẽs secutus est veritatem habraicam. q: cum p̃dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ẽ beata virgo que descendit de genere Dauid τ sic de radice iesse q̃ fuit pater dauid: alio nomine dictus Isai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xps vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. q: speciosus forma prefilijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Ipse nazareus q: in nazareth conceptus sicut patet Luce. ij. et q: in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduẽtum xpi in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. q: monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptum cũ puero τ matre eius propter Herodẽ. τ q̃ esset ibi vsq̃ dum vocaretur iteruz per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus τ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda pphetia non solũ q: ibi conceptus sed etiam q: ibi habitauit τ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itẽ dicũt euangeliũ Marci esse falsum: ex eo q̃ in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij iesu xpi filij dei sicut scriptum est in Isaia ppheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuã qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viaz domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet q̃ primuz est falsum. s. ego mitto angelũ meũ ante faciẽ tuam cum nullibi reperiatur in Isaia sed in malachia. Dicendũ est ad hunc errorem secũdum q̃ notat Nicolaus de lyra q̃ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: τ prophetis. τ ideo incepit suũ euangeliũ. in vno contextu prophetias coniungens: quaruz prima scribit Malachie. iij. τ secũda Isa. xl. Verũtamẽ Marc⁹ hic solũ exprimit Isaiã prophetam dicens. sicut di-

ctiuz est in Ysaia propheta. q3 l3 ambo prophete vno spiritu prophetauerunt. Ysaias tamen principalior est altero. et ideo solus nominatur et quia auctoritas vltima est ipsius Ysaie. res autem denominatur a fine. Ideo non falsum dixit Marcus sed verum nominando Ysaiam: et subticendo malachiam. Item Bern. et ponitur in glo. ibi. Nota q hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meuz. est Malachie. vtrunque tamen dicit esse Ysa. q2 et si non verba sensus tamen inuenitur in Ysa. et manifestius inuenitur in hoc versu. vox clamantis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciem est vox clamantis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Ysaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emendare. q2 omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraque solutio satisfaciat cuicunque intelligenti. et satis concorditer ad propositum veritatis et ad confusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verum dixit per euangelistas suos. s3 etiam est ipsa veritas. vt patet Ioh. xiiii. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusdez gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicam cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictum et alios in eis q venientes in hispaniaz multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi in prima heresi. q fuerunt absconditi quasi per mensem pro sanando vulnere circuncisionis. et q expectant in breui facere transituz in berberiam cuz illo Nos o nequam qui eos expectant secrete in ciuitate hispalensi. vt facto transitu ibi libere efficiantur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibuit. et scimus q2 verum est testimonium eius.

¶ De heresi eorum qui negant confessionem valere ad remissionem peccatorum.

Ertia heresis est eorum qui negant confessionez valere ad remissionem peccatorum. Sunt enim nonnulli xpiane religionis inimici qui asserunt q confessio non valet ad remissionem peccatorum. quod probare nituntur auctoritatibus et rationibus. Primo sic deus gratis remittit peccatum non merito hominis ergo nec per confessionem. si enim per confessionez remittitur peccatum merito remittitur confitentis. ¶ Secundo sic. apostolus ait ad Tytum. iii. non ex operibus iusticie que fecimus nos sed secundum suaz misericordiaz saluos nos fecit: ergo non per confessionem ¶ Tertio sic secundum apostoluz ad Ro. ix. non est volentis neque currentis sed miserentis est dei. Prima enim gratia quam deus in nobis operatur est peccatorum remissio. ergo non mediante confessione s3 dei miseratione remittitur culpa. non ergo confessio est necessaria ad salutem. ¶ Secundo hoc probare nituntur auctoritatibus sanctorum. Primo auc-

toritate Ambro. super Lucā dicē tis. Ideo fleuit petrus, quia culpa suppressit ei: non inuenio quid di xerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nō inue nio. ¶ Contra hanc heresiꝫ multe clamant auctoritates sanctoꝝ. Ait enim augu. Confitere quecūqꝫ feci sti que in verbo. que in ope. que in nocte. que in die. cōfitere in tēpore oportuno. ⁊ in die salutis recipies celestē thesauruꝫ. ¶ Scḋo ait gre go. Nō vult de⁹ vicisci maliciā qui confiteri delicta ꝑsuadet optat dis solui confitētes ne cōtumaces pu nire cogatur quotidie xp̄i euange lium clemēter vocat: confessionem tyrāni et puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationeꝫ qua dicūt heretici ꝙ de⁹ gratis remittit pec catum non merito hominis. Dicen dum ꝙ sola dei gratia peccatuꝫ re mittitur. nec confessio est causa ef ficiens remissiōis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamē cō fessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nō remittetur. sicut sol domum illu minat: quia fenestra aperitur. non tamē apertio fenestre est causa il luminationis sed causa occasiona lis. causa vero efficiens illumina tionis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationeꝫ in qua dicitur ꝙ nō ex opi bus iusticie que fecimus nos: sic in telligendū est ꝙ opa nō excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera ⁊ ipsa gratia est cā ef ficiēs nostre salutis. Simil'r gra tia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiā. quia ⁊ penitētia quedam gratia est. ¶ Eodem mo do respondendum est ad tertiaꝫ ra tionem non est volentis nec currē tis. quia q̄uis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occa sio tamen efficiens cā salutis exi stit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam opera tur i nobis. id est peccati remissio nem non meritis nostris exigenti bus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatē ambrosij q̇ dicit se lacrimas petri legisse nō satisfa ctionem vel confessionem. per hoc non excludit: qui multa facta sunt que scripta nō sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio con fessionis.

¶ De heresi eoꝝ qui negant cōfes sionem fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui concedūt confessionem fiendam sed negāt eam fiendaꝫ homini: dicunt enim isti heretici. Quid oportꝫ ꝙ ista publicatio pec catoruꝫ fiat modo in noua lege ho mini per ꝯfessioneꝫ ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solā contritionē quid ergo oportet mo do addere cōfessionem. ¶ Secūdo sic. Cris. sup epistolā ad Hebreos dicit nō dico tibi ꝙ te prodas i pu blicū nec apud alios te accuses. sꝫ obedire te volo ꝓphete dicēti psal. xxxvi. Reuela viaꝫ tuā ante deū. ergo ꝯfitere peccata tua aū verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed ɔsciētie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse cōsequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sz si ɔfundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua: nō dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fiendā soli deo. Hec rabida heresis multuz viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib⁹ ꝛ in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qꝛ scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō dirigetur: qui aūt cōfessus fuerit et reliquerit ea misericordiā cōsequetur. Tunc arguo sic et ipsa auctoritate peccata abscōdi non debēt immo cōfiteri. ergo deo vel homini. nō deo. qꝛ ps. dicit. delicta mea a te nō sunt abscōdita. Et apostol⁹ ad hebr. iiij. oīa nuda ꝛ apta sūt oculis eius. ergo peccatū abscondi homini non debet. imo debet cōfiteri homi. hoc ostendit nobis xps in figura qñ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostendite vos sacerdotibus. ꝛ sequitur ꝙ dū irent mundati sunt. ¶ Secūdo arguitur contra eādez heresim ex pte pfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciēdū ꝙ deus in omni statu tā nature ꝙ̄ legis mosayce ꝙ̄ legis etiā gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cōfiteretur sed diuersimode. Nā in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solā cōtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedens in statu legis q̄ fuit pfectior statu nature voluit vt non solū homo de peccatis ɔtritionez haberet sed ꝙ etiam p peccato aliquod holocaustū offerret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sed postea vltra procedēs in statu gratie tāꝙ̄ perfectiori ceteris voluit vt nō solum corde et sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde cōgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfecti⁹ a peccatis nostris expurgari debemus. Status eniz noster. s. gratie statui nature siue legis cōparatur sicut fructus cōparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione ꝙ̄ flos. sic status gratie plus habz de perfectione ꝙ̄ status nature vel legis mosayce. quare nullus dz mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori ꝙ̄ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florez ordine nature: sic confessio oris venit post cordis contritionez: ꝛ sicut fructus latet in arbore anteꝙ̄ floreat sic in statu nature ista cōfessio nullaten⁹ apparebat. quia solideo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquātulum fructus. sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non soluz deo sed etiam populo erat notū licz nō expressum. sed cognoscebat ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius ꝑductione se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostēdant sicut secundi veniēdo. s. ad cōfessionem. sed etiam oportet ꝙ peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. ⁊ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qꝛ ip̄e nō est p̄sens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respōderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmodo per baptismum sed etiam ꝑ penitentiā spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionez daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliatiōis admitteret. ¶ Tertio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitꝰ ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā prolatum inquantum ex virgine carnem sumpsit. ⁊ in mundo verus deus ⁊ homo apparuit. requirit vt homo sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: ⁊ ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ es: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macula cordis tui et pertinebis ad gregem xp̄i quia confessio peccatoruz inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etaim vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen si fidelis ei indulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunq̄ parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ec clesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scȝ pulcherrimam ꝛ dilectam ac si bi gratam. scȝ ecclesiam que velut bona domina iniuriaȝ sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est illatum. Et ideo xp̄s nunq̄ placat nisi vxo ri tam nobili et tam dilecte pecca tor reconcilietur. cuius locuȝ tenet sacerdos quicunqȝ sit: dūmodo po testatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitētia. Qui vult confiteri peccata: vt in ueniat gratiam: querat sacerdoteȝ qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum po test ꝛ mores conuertat in melius ꝛ veniat ad antistites per quos cla uis illa in ecclesia ministratur a p̄ positis sacramentorum accipiat sa tisfactionis sue modum. ¶ Quinto ꝛ vltimo arguitur contra eādeȝ he resim sic. quia sicut deus offendit quando homo perpetrat malum: ꝛ quasi quādam verecundiam pati tur si seruus quē redimerat ita ca re apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus q̄ quādo reconciliatur illi ipse seruus verecundiam ꝛ maximā confusio nem patiatur. non anteȝ potest ma iorem pati q̄ quando seruo ꝓpter deum humiliatur: ꝛ sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se hu miliaret. quare deus voluit q̄ ho mo confiteretur homi. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Cōueniēs est vt nos qui peccando deo contu maces fuimus penitendo suppli ces sacerdotibus ꝛ ministris eius simus. ꝛ homo qui ad gratiā cōser uandam mediatore eguit: iam eā nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igif mani festū est q̄ nō sufficit solū deo cō fiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitēs si nō desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudiciū. Si tamē non pōt habere copiā sacer dotis sufficit cōfiteri socio vel p̄ ximo: studio se tamē inquirēdus ē sacerdos: q: sacerdotibus cōcessit potestatē ligandi ꝛ soluēdi: ꝛ ideo quibus ipsi dimittunt: ꝛ deus di mittit. Si vero desit sacerdos so cio vel proximo facienda est con fessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sa cerdos confiteatur proximo. Se pe enim contingit q̄ penitens nō potest verecundari ante sacerdo tem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. ꝛ si ille cui confi tebitur potestatem soluendi non hȝ fit tñ dignus venia ex sacerdo tis desiderio crimē socio cōfitef. Mundati enī sunt leprosi dū irēt se ostendere sacerdotib⁹ anteq̄ ad eos veniebāt. Unde pȝ deū ad cor respicere dū ex necessitate ꝓhibē tur ad sacerdotes ꝓuenire. Nūc re stat respōdere ad argumēta here ticorū in principio huius tertij er roris posita. ¶ Ad primū cū dicif q̄d oportet. q̄ fiat ista publicatio peccatorū ex quo in lege veteri nō fiebat nisi deo. Respōdetur q̄ tūc offendebatur solū: deus modo ho mo ꝛ deus: q: deus factus est ho

mo. ideo oportet reueles & publices peccatum tuum deo per contritionem & homini per confessionem: & dices cum ps. xxxi. Delictū meum cognitum tibi feci & iniusticiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non dico: vt te prodas &c. Dico nō est ita intelligendū liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. & ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica noxia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione & occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autē si recordaris peccatorū tuorum. & frequenter ea in conspectu dei pnuncies & pro eis depreceris citi9 ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolens qn publicabunt: & in cōspectu proferentur oīm amicorū & inimicorum sctōrū angelorū: & per ea que dicta sunt patet solutio: etiā ad tertium argumentum: & sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt confessionem fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorū qui concedunt confessio est fienda homini: sed dicūt solū est fiēda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco q posuit sequētes articulos: vt patet in extrauagāti. Joh. xxii. vas electionis. videlicet cōfessi fratrib9 licentiā generalē cōfessiones audiēdi habētib9 eadē pctā qui cōfessi fuerant iterū pprio sacerdoti ɔfiteri tenerentur: ac stante statuto omnis vtriusqz sexus in concilio generali nec deus: nec roman9 pōtifex facere posset parrochiani nō tenerētur oīa pctā sua semel in anno pprio sacerdoti scz prochiali curato cōfiteri. Itē non posset papa generalē dare potestatē audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Joh. xxii. In predicta extrauagāti tāz falsi et erronei & a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt dānati et reprobati ipseqz Johannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue

rat contrariis ꝛ quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirma uit in consistorio publico: necnon in presentia ꝑdicti Iohannis pape ꝛ cardinaliū reuocauit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle perso ne ecclesiastice: necnō ꝛ alie vtriusqꝫ sexus persone predictos reuo catos articulos fuerūt amplexan tes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiteren tur. Et vt ab eorū deuotione eos retraherent non solū predictos ar ticulos. sed ꝛ alios etiaꝫ sacris ca nonibus cōtrarios affirmare pu blice non erubuerūt. Unde licet cō fessio fratribus electis ꝛ a dyoce sanis admissis facta dubitabilis ꝛ incerta sit: vnde tenētur oīno in certum dimittere: ꝛ sic solum con fiteri suis sacerdotibus curā ani marum habentibus sub pena pec cati mortalis. Item ꝙ quāuis ipsi fratres admissi auctoritatem ha beant cōfessiones audiendi ꝛ ab soluendi: tamen populus subiect⁹ accedēdi ad eos sine licētia ꝓprij sacerdotis non habet potestatem. Item ꝙ fratres petentes priuile gia pro confessionibus audiendis ꝛ sepulturis habendis sunt in pec cato mortali. Item ꝙ romani pō tifices concedentes predicta pri uilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali ꝛ excom municati. Item ꝙ tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones ꝛ lupi. Item ꝙ sa cerdos curatus dans licētiam mē dicantibus confessiones audien di magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusqꝫ sexus ꝙ pa pa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili que rela per fratres mendicantes: ad aures Eugenij pape quarti pue nerūt. Qui facta diligenti exami natione per diuersos in iure cano nico doctores ac sacre pagine ꝓ fessores tanꝙ falsos ꝛ erroneos et sacris canonibus contrarios au ctoritate apostolica dānauit ꝛ re probauit. vt patet in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: pro missionis nostre: quā ꝯfirmatoriā bullā dirigit vniuersis ꝛ singulis patriarchis: archiepis: epis: ele ctis: ꝛ abbatibus vbilibet consti tutis vt quotienscūqꝫ fuerint req siti super predictis a quoꝙ predi ctorum ordinuꝫ predicatorū: ꝛ mi norū: ꝛ aliorū mēdicantiū priuile giatorum magistro generali ac ꝓ uinciali: ministro vicario: vel aliō gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores ꝓut in decreta li sup cathedraꝫ. ac in predicta ex trauagāti: vas electionis conti nef diligēti studio atqꝫ cura ꝓui deāt ac intēdāt. ꝛ ꝙ ꝑfatas cōsti tutiones faciāt inuiolabiliter ab oibus obseruari: ꝛ ꝙ si forsan inue nerint aliquos ꝑdictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum per tinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanꝙ cōtra hereticos

et de catholica fide suspectos pce dant: necnō ipsos et eorum quēlibet iuxta tantorum excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam et alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberem in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debeiar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit ꝙ quilibet tenebatur confiteri curato parrochiali ad minus semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato ꝑrochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus et ꝙ non debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cōfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui ꝙ predictus clericus dixerat predictas propositiōes per fidedignas personas requisiui dn̄m petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verā informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus pluribus religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Exta heresis ē eorum qui dicūt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto cui possit confiteri. improbatur ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi et soluendi qd̄ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Augu. Iudicet seipsum hō voluntate dn̄i pōt: et mores conuertat in melius veniat ad antistites p quos illi claues ī ecclīa mistrātur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Item leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volūtatis presidiis ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdēq salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui ꝓ peccatis delinquentium precator accedit. et etiam plures ad penitētiā

poterunt pronuocari si populi auribus nō publicetur conscientia confitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua proximo vl' socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis ⁊ penitēs si non desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt ꝙ non est obediendū nisi soli deo.

Septima heresis est eorū qui dicunt ꝙ non est obediēdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebat vualdis: a quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spiritu duct⁹ ⁊ non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiōe: sine sciētia: sine litteratura pdicare resumeret sine rōne: pphus sine visiōe propheta sine missione: apostolus sine īstitutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum. v. vbi introducuntur petrus ⁊ iohānes loquentes ad scribas ⁊ phariseos in hunc modum. Uosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Itē si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ē peccaret: quia in hoc deo obediēs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regū. xv. Species ariolandi est nolle obedire. Specieꝫ ariolandi vocat samuel quodāmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed p hoc ꝙ negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad pdicta ꝙ deo ⁊ hōi obediendū est: sed deo magis ꝙ hōi: homini tn̄ obediendū est: q2 potestas super hoīes a deo data est. vñ ⁊ xps ad pylatū. Ioh. xix. ait. Nō haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptātem terrenā habuerat: eā sup xpm habebat: multomagis ⁊ alius hō sup alios hoīes. Christus etiā pri putatiuo ⁊ matri obediēs fuit. Erat eñi subditus illis: vt pꝫ Luce. ij. ¶ Petrus etiā ⁊ iohānes per hoc ꝙ dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti ꝙ hoībus nō negāt hōi esse obediēdū: sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ hoīb⁹. hoīb⁹ tn̄ in malis obediēdū nō est: sed in bonis: ⁊ in hꝰ ꝙ obedit hoībus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex pcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit iobe

diens deo fuit nō tm̄ homini: et hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus et maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. nō est em̄ potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaq̄ q̄ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo em̄ et tributa prestatis. ministri em̄ dei sunt in hoc ip̄m seruiētes. Petrus etiā in canonica p̄ria. c. ij. ait. Serui subditi estote i oīm timore dn̄is nō tm̄ bonis et modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibijnuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibijnuicem obediunt: qđ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo et seculares et ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt et gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. p₃ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia: nō in malis. q₂ obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. q₂ in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. et similia. laico autem predicare si periculosu₃ non est. predicare autem periculosum: q₂ non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. et si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōīcatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti vualdenses qui contra preceptum dn̄i pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a domino papa: vt non predicent sentētie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab eccl'ia prescisi sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabant et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: s₃ indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cuo sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non so-

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. et q tales non habent potestatem ligandi et soluendi.

Ctaua heresis est predictorum vualdensiu3 qui dicunt q dato q obediendum sit homini. homini tamē nō existēti i peccato. et q solū boni sacerdotes habent potestatem ligandi et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter inumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus q nullus est dn̄s ciuilis. nullus est prelatus. nullus est eps̄: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia Hieronymus de praga. qui in cōsilio Cōstantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ heretici āno dn̄i. M.cccc.x.xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui apostolorū vitā non habent: nec officiū eorū retinent mercennarios dicunt: nō pastores. Qd̄ probare nituntur. qz dicit Augu. in li. de baptismo pctōꝝ remissionē p seipm̄ facit deus vel per columbe mēbra. dicit etiā Augu. pctā dimitti vel teneri a sanctis. idē sup exodo vbi de lamina aurea legit. Erat enī lamina aurea semp in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite q qui vere perfecteq nō significatiōe: sed veritate sacerdos habet: solus potest pctā auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluendi potestatē sicut sancti apostoli q̄ eoꝝ exēpla simul cū doctrina tenēt Itē ex dictis origenis. hec soli petro potestas cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicunq petri vestigia imitantur habēt digne et recte ligādi et soluēdi potestatē. Itē malachie. ij. etiā legitur. maledicā benedictionibus vestris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas q̄ non viuūt: et mortificant animas q̄ non moriunt. si enī maledicit dn̄s benedictionibus eorū: et si anime quas beatificāt non viuunt ergo quomodo p eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec oīa dicunt veri catholici: q oēs sacerdotes habēt potestate3 ligandi atq soluēdi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui prediti sunt vita et doctrina apl̄ica. et ad hoc referuntur predicte auctoritates q̄ dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit p illos qui sancti non sunt retētio vel remissio pctōꝝ. dat enī deus benedictiones digne poscenti etiā per indignū ministrum. Qd̄ autē legit in malachia: sic intelligi pōt maledicā bn̄dictionib9 vestris id est his q̄ bn̄dictionibus vestris possidetis. qz faciā vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē: quia et si benedicūt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

eorū benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agētibus adulanturq peccantibus: dūmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes ⁊ omnes ministri ecclesie.omis plebs episcopos suos diligere debent: ⁊ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens.oues que suo pastori cōmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: q2 facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itē obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos.sic inquit. Nō sufficit exterius obtemperare p̄latis: nisi interius aliquid sublimiter sentiam⁹ de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cōperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. ꝓpter eū tamen a quo omnis potestas est excelsuz eū reputare debemus nō ꝓpriis personę meritis: sed ordinationi diuine ⁊ dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis.sic enī faciendum est. ⁊ sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciū quod in eis qui presunt fiet. Sapientie.vi. Judicium durissimū fiet his qui presunt. ¶ Itē auctoritatibus sanctorum probat̄ q̄ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem. ⁊ primo Hieronymus hoc testatur super illum locū euāgelii Matth.xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum ⁊c. habent inq̄t potestatem iudicandi ⁊ alii apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus eaz specialiter accepit: vt omnes intelligant quicūq ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sacerdos etiaz si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictū est a dn̄o in numeris ad Moysen ⁊ Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministeriis ordinate trāsfundatur hominibus: nec volūtas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti. in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramētum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficit̄ creatoris et in virtute spūsancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enī Augusti. in libro questionum veteris ⁊ noui testamenti dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cũ esset pontifex anni illius pphetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personã sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt quis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officium ministerium exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictiõis.

¶ De heresi eorum qui dicũt q̃ nõ officium τ ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligãdi τ solvendi consecrãdi τ benedicendi.

Una heresis est eorũdem q̃ nõ officium τ ordo: sꝫ meritum bone vite habet potestatem ligãdi [illegible] consecrandi. τ benedicendi. Est ergo eorum conclusio q̃ [illegible] meritum ad con[illegible] vel benedicendum: vel [illegible] vel ad solvendum q̃ [illegible] officium. Unde ipsi q̃uis [illegible] quia se iustos esse [illegible] apostolorum ha[illegible] benedicere nõ so[illegible] etiam se posse cõ[illegible] solvere: q̃ meritũ [illegible] non officium. Et iõ [illegible] apostolorũ vicarios [illegible] t se habere eorũ [illegible] maxime contra eccle[illegible] τ se hereticos esse [illegible] ¶ Istum autem erro[illegible] auctoritate Esi[illegible] sacerdotes non propria auctoritate benedicant. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunq̃ christum in seipso habet et eius figuram gerit per conversationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionem prestet. Ecce hic habes q̃ non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorũ est sm Alanum in libro suo de hereticis q̃ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinem benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus q̃ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. denique illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̃ suam discutiunt in erroris foveam dilabuntur: minus considerantes: q̃ non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̃ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dãdo.

Decima here sis est eorũdẽ ꝙ nõ est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiõe ecclesie vel alias indulgentias cõcedendo ꝙ sic nitũtur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionem triuȝ annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partẽ Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantã potestatem relaxandi habent secũdus ꝛ tertius quãtũ primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nũmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa ꝙ eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriã non temporalem. ¶ Ad argumentũ dicitur ꝙ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniũctam si potest: qꝛ ipsa charitas reddit ipsum paratũ: vt non solum illam: verũetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret ꝓ quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ decedit ante ꝑactã penitentiam remittetur ei tantũ de pena purgatoria ꝗtum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam ꝙ licet cõmutari penã corporalẽ in penã pecuniariam q̃ in plerisꝗ longe grauior ẽ corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cõmutatio pene ꝗtum ad ipsum: qꝛ non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo ĩtuitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositũ habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitã: quia ergo habet ꝓpositum perficiendi penitẽtiam ꝛ in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractã penitentiã decedat. Et ipse eps hac intentiõe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuent⁹ fuerit tñ de pena purgatorij relaxabitur ꝗtum in hoc seculo de pena tẽporali relaxatũ esse videbat.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ orationes ꝛ suffragia pro mortuis ab existẽtibus in peccato mortali nõ proficiunt.

Vndecima here sis est ꝙ orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiũt mortuis quod sic ꝓbare nitũtur. Quomodo enĩ põt ꝓdesse alijs cũ non põt prodesse sibi. Oratio q̃ fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Iteȝ. iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cũ is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

puocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciū quō alij in oratione postulat remediuȝ. Itē oratio eius fit in peccato quō ergo fit pro salute aliquorum. Itē qui meret offensam apud deū quia orat: quō ꝓ alio orat. peccatori enī dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas ꝛ assumis testamētū meū per os tuuȝ. s. pollutum. ¶ Ratiōibus idē ꝓbare conantur sic. Sacerdos ī mortali existēs duȝ celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penā eternā ergo eadem non meretur alij pene relaxationē. nulla enī actione pōt quis mereri bonū ꝛ malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. ꝛ mulierū vt̄a duxit. ꝙ illius sacerdotis missa audiēda non est de quo indubitanter constat ꝙ habeat cōcubinā. Alia etiā clamat auctoritas. ꝙ ille qui ī mortali peccato ē nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oīm predictorum et determinatio ꝫm Alanuȝ vbi supra est ꝙ oratio que fit ab ecclesia a quocūqȝ proferat ꝓdest et mortuis ꝛ viuis: ꝛ sic ad ꝑdicta facilis potest dari responsio. Uerū est ꝙ si is q̄ ad intercedendū mittit deo per peccatum mortale displicet ex ipso ꝙ orare ꝑsumit deterior fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit qꝛ in eo peccat quod presumit ꝙ alijs occasio scandali fit. sed tamē quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatuȝ oratiōis siue ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis sȝ ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituētis vt ꝓsit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens ꝑsumit celebrare: prodest tñ oratio quantum ad sui significationem nō quantū ad actionē orātis. ¶ Sciēdū tñ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio nature ꝛ deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat ꝛ ex quadā humilitate ꝗuis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo ꝙ orat non peccat qꝛ non indeuote orat quantū ad deuotionē nature: huiusmodi oratio ipsi orāti nō obest et illi pro quo erat quantū ad virtuteȝ orationis ꝓdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est ꝙ qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciuȝ sibi postulat idem peccat: ille autē qui peccato notorio laborat et prebet alijs scādalum oratio fit ei in peccatum nō alijs pro quibus orat. Actio inꝗ orantis nō est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deuȝ actione praua. apud deū tamē per orat virtus oratiōis ꝓ alio. ¶ Euȝ autem dicitur peccatori dixit deus ꝛc. peccator dicitur ille qui gloriat cū malefecerit qui laborat ī publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nō peccat sub deo sed in deuȝ. talis si in publico in ecclia orat vel ꝑdicat vel psalmos cātat et vt dictū est si ille cui⁹ crimen notoriū est diuina celebrat quātū in se ē peccat: virt⁹

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro aliis orat iam nō orat in persona ecclesie: et ideo nec ipsi nec aliis prodest oratio. Ex predictis patet quod peccatoris oratio qua orat mala ē nec ei nec aliis prodest. Sed ipsa significatio orationis quia ad hoc instituta est in ecclesia dei vt aliis proficit et sic aliis prodest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autem dicitur quod illius sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter constat quod habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō est audienda non eo quod mala sit sed hoc faciendum est in verecundiam vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat et peniteat. ¶ Quod autem oratiōes ab ecclesia constitute prosint cum in ecclesia proferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur quod nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocūque detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habent in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret immo scisma fieret. quia quidam sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorē et sic quidam sequerentur vnū quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnū esse baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum. tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Una est enim vis orationis sed non vna deuotio orātis. Deuotio enim pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quātum in se est non erit fructuosior verbis autem inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filii et spiritussancti amē. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic est enim calix etc. Quare ergo i ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātum ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorum qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negāt purgatoriū esse dicendo. Unde dicūt quod propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiāt obsequia et talia. Cōtra hunc errorem procedes tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitorum. tertio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo procedit franciscus de maronis di. xxiiii. q. x. vbi mouet questionē vtrū post hāc vitā sit necess

sariũ põere purgatoriũ. ¶ Prio ergo auctoritate arguit Ihero. q in canone hec expresse dicit. z Augu. Grego. etiam in epistola ad bonifacium z in multis aliis colis. Respõdẽt heretici z dicũt q isti doctores fuerunt ex parte eccl'ie. z ideo assentiẽtes eius auaricie cõformauerunt se cũ ea. ¶ Ideo secũdo aliqui inquisitores arguũt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo oino iustus et innocens. moriatur etiam ali⁹ qui fuit semper peccator penituit tamẽ i fine quõ erit q ambo simul vadãt ad paradisuз nũquid innocẽs debet statim euolare z ille qui semper peccator ante z tũc penituit. sed pro peccatis nullã penã sustinuit oз post hãc vitam puniri Respondẽt heretici q nõ sed ambo debent ire ad paradisuз sed ille qui p peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secũdo arguũt inquisitores sic Quia si purgatoriuз nõ est frustra timemus peccata et abstinem⁹ qz possemus penitere in fine z sic euolare. Respõdent heretici q nõ frustra timemus et abstinemus qz vt dictũ est minus de gloria habetur. ¶ Tertio arguunt inqsitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nõ esset non punirentur omnia peccata eoz qui saluantur cum hic non puniantur qui i fine penitent. Quarto q de⁹ aliquos malos pũit in vita ista aliquos nõ Dicit francisc⁹ q ille rõnes nõ cõuincũt sed sunt cõtra nos sicut cõtra illos. ¶ Ideo arguit aliter cõtra pdictos hereticos sic. aliqs nõ vult baptisari baptismo flaminis vsq ad mortẽ. z sic si abstineat vsq ad finez eque euolabit sicut aliq q semp bñ agũt. Rñdẽt q tãta virtus ẽ in sacramẽto pnie ad delẽdũ peccata sicut ẽ i sacramẽto baptismi. Ex hoc arguitur cõtra eos sic primo q si hoc esset veruз aliquis puniretur de veniali peccato eternaliter. ex multitudine enim peccatorum venialium si nõ punitur in purgatorio sibi subducitur aliquis gradus glie quo priuatur propter peccata venialia et sic carentia illius grad⁹ glorie qui sibi alias deberetur cũ sit perpetua erit pena illius peccatis venialibus correspõdens. ¶ Secundo arguitur sic suppono q maioz pena z maius malũ est priuatio visionis diuine q pẽa sensus sed tantũ est in malo carentia visionis quantũ est in bono visio diuina. Tunc arguo sic. Quãdo cũq mala sic cõparantur q vnum ꝯm naturam excedit reliquũ quicũq gradus mali excedẽtis excedit totum aliud malũ sed carentia visionis diuine ꝯm naturam excedit in malo penã sensus ergo quicũq gradus priuationis visionis diuine excedit totã penã sensus inferni. sic ergo ptз q negato purgatorio aliqs puniret perpetuo de venialib⁹ in paradiso. ¶ Respõdẽt heretici q iste rões sũt pbice z subtiles z apostolus dicit ad Colo. ii. Nemo vos seducat p inanẽ pꝫiaз. Ideo isti heretici petunt auctoritates sacri canõis. dicunt eñi q in sacra scriptura nõ inuenit q post hanc vitaз sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco con
tra eos auctoritates sacre scriptu-
re. Prima auctoritas est .ij. Mach.
xij. vbi dicitur q iudas ↄsiderabat
q hi qui cū pietate dormitionē ac-
ceperant optimā haberēt repositā
gratiā: ⁊ obtulit pro eis .xij. milia
dragmas argenti. Ista autē obla-
tio non potuit esse pro his q̄ sunt i
inferno qꝛ ibi nulla est redemptio
nec ꝓ his qui sunt in paradiso qꝛ
redemptione non indigent. nec de
eis pōt dici illud quod sequitᷣ. san-
cta ergo ⁊ salubris est cogitatio ꝓ
defunctis exorare vt a peccatis sol
uentur: qꝛ ibi peccata nō habēt er-
go fuit illa oblatio ꝓ his qui sunt
in purgatorio: ad illud argumētū
dicūt heretici q liber Macha. nō
est de canone. Cōtra accipio ergo
verbū xp̄i. math. xviij. Iratus dn̄s
tradidit seruū tortoribus quousq
redderet vniuersum debitum. hoc
autē non potest intelligi in hac vi
ta nec in iferno qꝛ illi semper sunt
in debito: ergo hꝫ intelligi de his
qui sunt in purgatorio. Secūda au
ctoritas euāgelij ē Math. v. Esto
consentiēs aduersario tuo etc. Et
sequitur Amen dico tibi non exies
inde donec reddas nouissimū qua-
drantē. Istud exire non intelligitᷣ
de paradiso nec de inferno ergo de
purgatorio. Sed contra. istud do-
nec qn̄q accipitur cum exclusione
actus sequētis: sicut Ge. viij. dicitᷣ.
Coruus quem emisit noe nō reuer-
tebatur donec siccarentur aque su
per terrā: ⁊ tamen nunq̄ postea est
reuersus. ⁊ similiter de nr̄a domi-
na ⁊ sponso suo Ioseph. Math. i.
dicitur q nō cognouit eā donec pe
perit filium suū primogenitū: nec
ex hoc sequitur q fuerit cognita
postea. Similiter ergo in predicta
auctoritate intelligendum est do-
nec reddas ⁊c. sed nō faciēdo vim
de li donec: pro presenti arguo sic
qꝛ in predicta auctoritate saltē est
redditio debiti sed illi de inferno
nunq̄ reddūt debitū ergo licꝫ non
posset argui per li donec tn̄ potest
argui per redditionē debiti. ¶ Sz
ne hoc calumnietur adducā adhuc
septem auctoritates quarum pria
est Math. xij. Quicunq peccaue-
rit in filium remittetur ei: qui aūt
peccauerit in spiritum sanctū non
remittetur ei nec in hoc seculo nec
in futuro: hic supponitur q remis-
sio fiat in futuro seculo non in ifer
no quia ibi nulla est redemptio. nō
in paradiso qui ibi nullus intrat
cum peccato: ergo hoc erit in pur-
gatorio alias non esset verū verbū
xp̄i. ¶ Secunda auctoritas ē Lu-
ce. xij. Seruus qui cognouit volū-
tatem domini sui ⁊ non fecerit eā
plagis vapulabit multis: et ergo
alius paucis qui nec cognouit nec
fecit eam sed in inferno nō est mul
tum nec paucum sed infinitum er-
go hoc habet intelligi de purgato-
rio. ¶ Tertia auctoritas est aposto
li .i. Cor. iij. Si cuius opus arserit
detrimentum patietur ipse autem
saluus erit si tamen quasi per ignē
Certum est q non loquitur de igne
huius mundi nec de igne inferni
quia non saluat ergo loquitur de
igne purgatorij. ¶ Quarta aucto-
ritas est apostoli .i. Cor. xv. q̄ vult

pbare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizā tur pro mortuis. supponit autē ꝙ aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act⁹ bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale ꝓ mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi ꝓ mortuis ī purgatorio. ¶ Quita auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē ꝙ xp̄s nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. qꝛ ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo ⁊ de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū ⁊c. et nemo inuentus ē dign⁹ aperire librum nec in celo. nec ī terra nec subtus terraꝫ. Ex hoc habetur ꝙ aliqui credebantur digni in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram. sed non in inferno qꝛ ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus ⁊ hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno qꝛ illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatoriū ⁊ pꝫ falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūqꝫ ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit ꝙ post hanc vitā nō est dare purgatoriuꝫ hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationeꝫ ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatoriuꝫ in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. ꝙ de lege cōi locus purgatorij est sub terra ⁊ est tertia mā sio inferni qꝛ infima vocatur īfernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruuloꝝ non baptizatorum ⁊ isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tm̄ q̄ est carentia visionis diuine. Tertia vocat̄ purgatorium qui ē locus electorum non perfectoꝝ qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xp̄i in gr̄a et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam ep̄o qui apparuit in quodam balneo ⁊ ibi prestabat obsequiū ⁊ hoc erat sibi purgatoriū. ⁊ de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit eē ex aliqua speciali causa. s. vel ꝓ cōfirmanda fide nostra de alia vita

vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiōe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quibꝰ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas ⁊ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur ī quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Ertiadecia heresis est eoꝝ qui negāt aliam vitam ⁊ imortalitatē anime ⁊ resurrectionē Negata enim anime immortalitate ꝯsequenter negant aliā vitā fore ⁊ resurrectionem huiusmodi opinionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo homine perit aīa ⁊ ꝙ nihil substantie eius remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit choꝝ. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hȝ esse. nec aliquā substantiā: sic eodē modo diceť de aīabus defunctorum ⁊ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter diciť ꝙ est infernus quodqȝ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod seminauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timores ⁊ pauorem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salamō Eccľ. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusqȝ cōditio ⁊ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliā vitam. exquo dicebāt equalē esse finē ⁊ mortem hominum ⁊ iumentorum Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra ⁊ apparet manifeste in fine dicti libri scȝ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expressius ꝙ nō ex persona sua sed impioꝝ dicit patet per hoc qd̄ in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertať puluis ī terrā suā vnde erat et spūs redeat ad illum qui dedit illum. ⁊ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hominis ⁊ iumenti referendū est ad spiritū phꝛilosophoꝝ nō ad spiritum rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phisicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti-

lior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus ꝛ imaginatio: et iste perit cũ corpore talis spũs est in corpore bruti animantis et il lud vegetat ꝛ corpore pereũte pe rit ꝛ ꝯm hoc ait Salomõ: ꝙ vnus est interitus hois ꝛ iumẽti q̃tũ ad corpus ꝛ spiritũ phẏsicũ. ¶ Illius etiã predicte dãnate opiniõis fue runt illi ex quorũ persona dicitur. Sapiẽ.ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̃ si non fueri mus. Huius pũerse ꝛ dãnante opi nionis fuerũt saducei: qui q2 crede bant ꝙ aĩe nõ erãt immortales ne gauerũt resurrectionẽ. sicut patet Act.xxiij. Hec etiã dãnata opinio istis tẽporibus etiã in multis ma lis xp̃ianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilãter intẽdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominẽ ad dãnationẽ deducere. Inuenit spe cialiter vnum subtilissimũ ꝑ quem si potest homini nocere paucũ vel multũ per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dãnationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominem in oc culto vere credulitatis ꝛ facit eũ dubitare in veritate fidei catholi ce et specialiter iuxta posse suum laborat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ non sit altera vita: nisi hec. ꝛ ꝙ de beat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic dece ptus dimittit se cadere ĩ omĩe pec catum. et elongatur ab omni virtu te et perdit omnẽ timorem ꝛ amo rem dei ꝛ viuit desperatus qui per didit totã fidẽ ꝛ spem dei: ꝛ singu lariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendũ: per hanc viã oẽs homĩes qui sunt magis pctõ res: ꝛ specialiter supbos: ꝛ põpo sos: ꝛ nimiũ amatores diuitiarum mũdi. ꝛ deliciarũ carnaliũ: ꝛ tenet hunc modũ: q2 primo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt ꝛ magnas penas que ꝯm sanctas scripturas ꝑpter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in des perationem dicens eis ꝙ ꝯm hoc damnati erunt quãdo morientur: ꝛ tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dãs ali quam consolationem ꝙ non time ant: immo ꝙ fortificentur ꝛ leten tur ꝛ habeãt bonũ cor: ꝛ dent sibi bonũ tempus: ꝛ ꝙ faciãt quicquid eis placuerit: quia nunq̃ deus re suscitabit eos nec iudicabit: quia nõ est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneũ ꝓ uerbium qđ in nostra lingua dici tur En esto munde non me veas malpasar. e. en el otro non me ve ras penar. Et adhuc dicit eis ꝙ non est aliquis deus: ꝛ ꝙ nostra mors ꝛ natiuitas est sicut bestia rum: quia sicut bestie nascuntur et moriũtur: ita erit de nobis ꝛ dicit predict⁹ doctor ꝙ specialiter dya bolus mouet ꝛ auget hanc tenta tionem tempore mortis: quia vi det ꝙ ille passus est valde strict⁹: et periculosus: ꝛ ꝙ ducit secũ ma gnũ pauorẽ: ꝛ propterea poterit citius prosternere ꝛ decipere ho minẽ nisi iuuet a deo ꝑpter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa procu curant homini tēpore illo succursum ꝛ ꝓpter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater eccl'ia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qđ est fundamentū nostre fidei catholice: ꝛ qđ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: ꝛ ꝙ reducatur eis ad memoriā passio ꝛ mors saluatoris iesu xp̄i et qua prouenit electis perseuerantia in fide ꝛ deinde in fine vite preciosa ꝛ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex ꝑdictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: ꝛ q̄uo dyabol⁹ inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoīes deducat ad credendū ꝙ non est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primuꝫ notandū ꝙ post illud genus philosophoruꝫ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruꝫ quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux ꝛ magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiij. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco ꝛ solus habet esse diuinū. Item in secūdo de anima dicit. ꝙ anima intellectiua est alterū gen⁹ ab aīa vegetatiua: ꝛ sensitiua ꝛ ꝙ ipsam solam contingit separari a corpore tanꝙ perpetuuꝫ a corruptibili. Itēꝫ in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuꝫ. ¶ Alij philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruꝫ dux ꝛ magister fuit plato qui plus ꝙ aliquis ali⁹ ph̄s affirmauit immortalitatē aīe. Vn̄ in li. tymei. c. iiij. ꝛ. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnuꝫ verum infert ꝙ anima est immortalis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat᷑ premiabitur: vel punietur post mortē. Unde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: ꝛ si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et ſm ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad generalē innocentiā ꝛ dignitatē cū fuerit ꝑ penas satꝫ expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: et ꝙ aīe virtuosoruꝫ ꝛ bonorum debebāt premiari alio mundo: ꝛ aīe malorū puniri: vt patet in disputatione socratis ꝛ suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis imortalitatem: ꝛ dato ꝙ taliter non accedat ad veritatem nostre fidei: est tamen mirabile ꝙ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē ꝛ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: ꝛ forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuꝫ que ponit᷑

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis et pphetarū: quos vidit et potuit esse ꝙ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum.s.in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arretinus in prologo libri platonis qui ītitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere et catholice ꝙ aliquis alius phus. ¶ Item pitagoras hoc idē asserit vt ponit Ouidius.xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperqꝫ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantqꝫ recepte: sed melius dicit ī versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore dispositio: tamen libet ad etherapergens: euadēs hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad exclepā ppe principiū dicit. O exclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio et alio modo: et infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc etamen meritiqꝫ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Jsqꝫ cū eam piā iusticiamqꝫ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis vicijsqꝫ obligatam viderit: desup ad yma deturbās ꝑ telis aeris: ignis: et aque sepe discordātibus tradit: et sic inter celum et terram mūdanis fructibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq̄ etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somniū scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres pamphilus: de quo loquitur Valerius libro primo in titulo miraculorū: q̄ dicit ꝙ fuit mortuus in quodā ꝑlio et ꝙ stetit mortuus ꝑ decē dies sepata aīa a corpore: et ꝙ postmodū resurrexit et reuelauit multa alterius mundi specialiter de īmortalitate aiarū: et ꝙ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū et doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationē dei mundum regētis regat: et ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: et hec sit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiā opinionis fuit Tullius qui ſm ꝙ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem afianum et alios magnos et virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortē et dixerunt de premijs animarum hominum virtuosorum que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis.i.in termino perpetuitatis: quod est perpetuitas in aia: ita q̄ finitur in aia.i.non ꝑtendit ultra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū ⁊ finē ⁊ si aia habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in.vi. libro eneydorum ubi scribit quō eneas venit ad cāpos elysios qui fuit cāpi paradisi q̄ inuenit ibi anchisen patrem suū ⁊ alios maiores ⁊ antecessores. Item etiam de aia turni loquēs ait in.xii. vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in ep̄lis ubi dicit mors quā pertimescimus ⁊ recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium ⁊ hereticorum: qr si dicti philosophi ducti solum ratione ⁊ lumine naturali crediderunt ⁊ cognouerunt anime immortalitatē: ⁊ q̄ post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: ⁊ anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere ⁊ affirmare debent christiani qui ultra rationem ⁊ lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit ⁊ publicauit ꝑ moysen ⁊ alios sctōs ꝓphetas et ꝑ doctrinā noue legis quā nostre saluator de⁹ ⁊ homo per seipm̄ ꝑsonaliter predicauit et ostendit.

¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorum. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q̄ substantie anime contrarietur. ergo non potest aia corrumpi. Cōfirmat̄ primo sic q̄cquid corrūpit̄ aut corrūpit̄ ex dissonātia partiū ut corpus: aut ex fluxu materie: ut ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt desint eē ex fluxu materie in q̄ ē hz. Unde boeti⁹ i ꝓlogo sup arismetricā art. Sapientia est speculatio eorum q̄ s̄m sui imutabilitatē sortiuntur substantiam ⁊ proprietatem: aia autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: ⁊ ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. q̄ autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam ⁊ angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo ubi appetitus est q̄etatus ultra nihil appetit. Sed materia ꝑ

animā rationalem vltimate quie-tatur: quia nullam nobiliorē habe re potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viij. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit͛ ex diuina causalitate. Omnis causa quāto plus intēdit ad esse alicuius: tāto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quātum ad esse ꝙ̄ forma solis: quia nobilius ē esse eius cū sit spiritualis: ꝛ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ꝛ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verū tamen non reducit eandem herbā vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ꝛ auium: quia naturaliter exit homo ab homine. ꝛ femina per generationem: ꝛ sic de auibus ꝛ bestijs sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: ꝛ eandem numero bestiam ꝛ arborem que deficit ꝛ moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet ꝙ̄ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominē numero qui moritur nō ostēderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̄ posse nature. Cum ergo posse suū incomparabiliter maius sit ꝙ̄ posse nature. Si nō faceret illud per quod suum posse ostēdatur maius ꝙ̄ posse nature cōtrariatur sue potestati ꝛ perfectioni: quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio ꝛ altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandū ꝙ maius est posse dei ꝙ̄ nature. ¶ Quinto arguit͛ ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maiorē sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intētione vt resurgat ꝛ duret sine fine hoc videtur nobilius ꝙ̄ si illum creasset ea intētione: vt nō resurgeret ꝛ nō duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ꝛ ex operis excellentia maioritate ꝛ nobilitate ostenditur excellentior: ꝛ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ꝛ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ꝛ ex diuine eternitatis influētia hō sit ꝑpetuo du

rabilis in glia amabilior erit eter-nitas diuina qp si homo non resur-geret: sed finiret in morte. Ad ostē-dendum ergo concordiaȝ inter du rationem dei ⁊ hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio que si non fieret non ostenderetur. ¶ Se-ptimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia enim dei requi-rit qp omnibus reddatur ſm meri-ta ⁊ demerita: als non esset iustus. Cum ergo hoc non fiat in vita pre-senti cum mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos. boni vero tribulantur. ergo fiet in vita alia quod esse non potest: nisi anima sit immortalis ⁊ nisi fiat re-surrectio. tunc enim illa res que bo-num vel malum fecit in hoc mūdo per diuinam iusticiam premiabit vel punietur. ¶ Octauo arguit ex eternitate diuine iusticie: sic pote-rit deus eternaliter iudicare homi-nem. si homo posset esse sine initio sicut poterat eum iudicare eterna-liter: si homo esset sine fine. vnde si resurrectio nō esset significaretur qp si creatura posset esse sine initio. qp deus non posset sua iusticia eter-naliter homine vti. vt ergo detur intelligi qp deus poterat eternali-ter vti sine initio in homīe si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiētia diuina ordinauit qp fiat resurrectio: ⁊ qp iusticia diuina sit potens conseruare humanum cor-pus sine fine dato qp semper sit in tormentis: vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali ap-petitu hominis sic. impossibile est appetitum naturalem esse frustra

sed homo naturaliter appetit per-petuo manere: qd ptȝ ex eo qp esse est quod ab omnib⁹ appetitur. ho-mo enim per intellectum appetit esse non solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter conseque-tur. ergo homo perpetuitatem ſm siam qua esse simpliciter: ⁊ ſm om-ne tempus apprehēdit. ¶ Decimo arguit ex capacitate anime: quia anima capax est beatitudinis. De⁹ autē. vt ait Augu. ingenti liberta-te implet omnes creaturas ſm ca-pacitatem earū. ergo cōfert anime beatitudinem. ad beatitudinē autē spectat vita perpetua. ergo neces-se est alteram vitam ponere ⁊ aīaȝ esse immortalem. ¶ Undecimo ar-guitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. ho-mo nō plus timeretur mortuus qp lupus vel canis mortuus. cum er-go experiamur singularem timorē in hoīe mortuo: quē nō experimur in ceteris animalibus mortuis. er-go necesse est dicere. qp relinquitur aliquid viuens post mortem hoīs qd timetur. ¶ Duodecimo arguit sic. deus fecit aīam ad ymagineȝ ⁊ similitudinē suā: sed deus est imor-talis. ergo ⁊ aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demōstra-tiue probari. sicut satis ptȝ per de-bilitatē rationū. quo ad hoc tam a sanctis qp a pħis adductarū. Sum-me tñ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera: que ꝓbare de-monstratiue nescimus sicut alterū istorū procerto est verum. mundus incepit esse: vel mundus non ince-pit esse: tamen nullum istorum de-

mostratiue probari potest. Sm Aristotelem.iiij.topicorū. Unde cōmuniter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quēdam phm ex eo ꝙ negauit aiam esse immortalē. Quero inqt a te phe ait ille religiosus. aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullū incōmodum infligeretur credentibus eaȝ esse immortalem. si vero est immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incōmodum in te sequitur. ergo melius est credere eam esse immortalem: ꝙ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatibꝰ quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamēti ex euāgelio. Secūdo auctoritatibus eiusdem et epistolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur.xij.auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh.vi. hec est autē voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidē formatā charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternā quod infallibiliter est veruȝ in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinem habet vitam eternā et ego resuscitabo euȝ in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xps loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam ternam. Tertia auctoritas est Joh.vi. Qui mādūcat hanc panem viuet ineternū. Quarta auctoritas ē Matth.xix. et Marci.x. Cū quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xps si vis ad vitam scȝ eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci.ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternaȝ ꝙ duos pedes habentē mitti in gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar.x. Nemo ē qui relinquerit domū aut fratres aut sorores aut patrem aut matreȝ aut vxorem aut filios ꝑpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̄ nunc in tempore hoc. domos et frates et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit ꝙ in presenti accipiet centies tm̄: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantū excedunt bona temporalia quātū centenarius vnitatem. aliter autē potest exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spūales fratres et matres et patres multos et etiam possessiones multas et agros inquātū ex possessionibꝰ omnium fidelium sufficienter sustentantur. Sm illud apostoli.ij. ad Corinth.vi. quasi nihil habētes et omnia possidentes. Unde Augu. Contēne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joh.iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui auteȝ incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibideȝ sic deus dilexit mundum: vt filiū suū

vnigenitū daret: vt omnis qui credit in illum non pereat: sed habeat vitam eternā. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere. et ille sunt que testimoniū perhibent de me ꝛ non vultis venire ad me: vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Joh. vi. vbi dicitur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirent retro. dixit iesus ad duodecim. Nunquid ꝛ vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Dn̄e ad quē ibimus verba vite eterne habes ꝛ nos cognouimus et credimus. quia tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ꝛ cognosco eas ꝛ sequūtur me. ꝛ ego vitā eternam do eis. Undecima auctoritas est Joh. xii. Qui odit animā suam in hoc mundo in vitā eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Matth. x. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus. animam autē nō possunt occidere. sed potius eū timete qui pōt animā ꝛ corpus perdere in gehennam. Hec duodecim auctoritates ex euāgelijs deducte sunt quasi. xii. colūne auree nostri inexpugnabilis fortalicij. ¶ Predictis adiungūtur alie. xii. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerent paulo et blasphemarēt: tunc constāter paulus ꝛ barnabas dixerūt Actuū. xiii. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. Scd̄a est eiusdem. ad Gal. vlti. Qui seminat in carne sua. de carne ꝛ metet corruptionem. qui autē seminat in spiritu. de spiritu metet vitam eternā. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet iesus xp̄s omniū patientiā ad informationē eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehēde vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i ꝑm fidem electorum dei ꝛ agnitionem veritatis que ꝑm pietatem est in spem vite eterne quā promisit q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Thimo. iii. dicēs. Justificati gratia ipsius heredes sumus ꝑm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima auctoritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum⁹ ꝛc. q: alij ad minus pfruunt bonis huius vite: nos aūt patimur mala. In primitiua enī ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sz contra hoc posset argui de multis ph̄is q̄ voluptates ꝛ diuitias hui⁹ seculi contēpserūt: ꝛ cū hoc negabāt resurrectionē mortuorū: nec tn̄ dicunt miserabiliores alijs hoib⁹: sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simile de ipsis ꝛ xp̄ianis: q: ph̄i hoc fe

erūt ppter maiora bona cōsequē‑da.scz virtutes intellectuales et mo‑rales: in quibus consistit cognitio veritatis et consecutio politice bo‑nitatis: hoc autem non pōt dici de xpianis qui confitētur xpm resur‑rexisse a mortuis quod falsū esset si resurrectio esset impossibilis fal‑sitas autē malum est intellectus si‑cut veritas eius bonū. Octaua est apostoli petri prima. Pe.iij. Sal‑uos baptisma facit non carnis de‑positio sordium: sed consciētie bo‑ne interrogatio in deum per resur‑rectionem iesu christi qui est in de‑xtera dei patris. deglutiens mortē vt vite eterne coheredes efficere‑mur pfectus in celum subiectis si‑bi angelis et potestatibus et virtu‑tibus. Nona est Job. apl'i. i. Joh. i. vidimus et testamur et annuncia‑mus vobis vitam eternam. Deci‑ma est eiusdē in.c.ij. hec est repro‑missio quā ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusdez in.c.v. hoc est testimonium quoniā vitam eternam dedit nobis deus. et hec vita in filio eius est. Duode‑cima est eiusdem in.c.eodē assum‑psit nos et dedit nobis sensum: vt cognoscamus verum deū et simus in filio eius vero. hic est verus de⁹ et vita eterna. Ecce habetis.xij. p‑pugnacula nostri fortalicij apl'orū xpi. ¶ Nunc videamus auctorita‑tes veteris testamenti. et inueniun‑tur tres. Prima est Thobie.xij. ele‑mosyna a morte liberat et facit in‑uenire vitam eternam. Secūda est Eccl.xxiiij. Qui elucidant me vi‑tā eternā habebūt. Ecce premium qd promittit diuina sapiētia suis elucidatoribus. Tertia est Daniel. xij. Multi de his qui i puluere ter‑re dormiunt euigilabunt. Alij invi‑tam eternā. Alij in obprobrium: vt videant semper. Premissis autem oībus articulis fidei vltimus con‑cordat qui est carnis resurrectionē et vitam eternā3 Amen. ¶ Hec est etiam sententia verissima catholi‑ce fidei et doctorū. dicitur enī in li‑bro de ecclesiasticis dogmatib⁹ so‑lum hoiem credimus habere aiam substantiuam que et exuta a corpo‑re viuit: et sensus suos atq3 ingenia viuaciter tenet: nec cū corpore mo‑ritur sicut Arabs asserit: nec post modicum interuallum sicut zenon quia substātialiter viuit. Et Aug. O anima mea illā patriam petere debuisti. in qua est quies sine labo‑re. gaudiū sine dolore. pax sine tri‑bulatione. lux sine tenebris. vita si‑ne morte. Jsdē si simul aia cū cor‑pore interieret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritū cōmendaret: sed moritur et deo patri spiritū cōmen‑dat: vt mortem corporis et inmor‑talitatem anime designaret. ¶ Cō‑firmātur finaliter omnia predicta auctoritate beati greg. in.iiij. libro dyalogorū vbi loquens de vita aie post obitum. sic ait. Carnales qui‑q3: quia illa inuisibilia scire non va‑lent per experimentū. dubitāt vtrū ne sit qd corporalib⁹ oculis non vi‑dent que nimirū dubietas prio pa‑renti nostro esse non potuit. qz et ex‑clusus a paradisi gaudijs. hoc qd amiserat quomō viderat recolebat. Hi aūt sentire vl' recolere audita nō

possint: quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentū tenent. Ac si enim pregnans mulier mittatur in carcerem ibiq; puerū pariat: qui natus in carcere nutriatur et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. montes. et campos. volantes aues. currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud q̄ tenebras carceris sciat ⁊ hec quidem esse audiat. sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq; inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint: q: sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est: vt ipse inuisibilium ⁊ visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ⁊ spiritūsanctuz ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire p experimentum non possumus. quotquot ergo hunc spirituz hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat aīa. ptz ratio: sed fidei admixta. Nunquid ⁊ sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerent. nisi certiorē animarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi q̄ animas in morte posuerūt atq; animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorū nāq; corpora viuentes egri veniūt et sanantur: plurī veniunt ⁊ demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniunt ⁊ mūdantur. deferuntur mortui ⁊ suscitantur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpēdis vitam animepost corpus etiā per ossa miraculorum: Nam ⁊ multi nostrorū mentis oculuz fide pura ⁊ vberi oratione mūdātes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandū est q̄ ſm Greg. in omelia. ⁊ ſm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ⁊. xxiiij. q. iij. quidā heretici. ⁊ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidaz heretici dicti priscillaniste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēq; hoīem sub constellationibus stellarum nasci. earūq; influentijs regi. dicūt etiam tales stellas dictorū hominū esse fatum quod quidem fatū ſm August. nō dicunt dispositionez ac causarum ordinē siue cōnectionē in ipsis rebus ſm diuinā voluntatē: sicut dicit Boetius. iiij. de consolatione

psa. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū qualis ē qñ quis nascitur vel cōcipit quaз vitare non possent: dicūt ēt habere ptātē stellas super hoim vitā mortem act⁹ ꝛ officia. dicunt eñ ꝙ mars facit hominē homicidā et preliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trapezetā cāpsorē et mercatorē. hui⁹ opinionis fuerunt thalmudiste dicentes de thalmuth. talia verba. filij ꝛ puisiones rerū nō dependēt ex meritis sed dependēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis ꝛ signis dicētes in eodeз libro. Si natus fuisset saul in signo dauid ꝙ cecidisset corā eo Item dicunt in dei i libro thamuth. in. c. qđ icipit ceder thahemer ꝙ vnus doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur ei fortiter mūdus. vult dicere ꝙ habebat magnā paupertatem ꝛ faciebat orationē deo ꝙ releuaret ipsum ab illa magna paupertate. ꝛ dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ propter amorē tuū destruā mundū ꝛ iterū creem illum ꝛ forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quib⁹ apparet manifeste ꝙ isti intelligebāt deū nō habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Et isto fundamēto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella que nato dño orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xpo influeret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātē haberet et sibi in omnib⁹ fatū eēt. Pro tāto dicit gre. vbi supra ꝙ pdicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumūt ꝙ noua stella exijt cum dñs in carne apparuit cuius fuisse fatū eandē stellam putāt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres doctores pbatissimos. s. p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui in qnto libro. de ciui dei in. c. i. dicit istā opinionē esse offensiuā ꝛ iniuriosā quattuor rebus īsignib⁹ et irreprobabilibus. Primo cōi lege ꝛ secte in generali. Secundo celo in speciali. Tertio iudicio diuinali. Quarto pbatiōi expimētali. ¶ Primo Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi ꝛc. ſm eñ tullium de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Nō est tam fera tā rudibusq̧ moribus cui⁹ mētem opinio deoꝝ nō habuerit inqt tullius. Itē omnis secta et lex posuit ꝙ deus in necessitatibus dȝ inuocari et rogari. Unde secundum pħm in ethicis latera et cult⁹ deorū sunt de lege nature: ꝛ ſm tulliū vbi supra. Omnis lex ꝛ secta sacrificia quedā habȝ quib⁹ deos suos reuereref. Si ergo ista opinio veritatē cōtineat que dicit stellas hre hanc potestateз ꝙ ex suis influentijs. moribus ꝛ actibus hominum imponant necessitatem quā euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominuз repellendi sunt: non solum eorum qui veram religionem tenēt. sed qui deorum qualiumcumq̧ licet falsorum volunt esse cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo h̄ opinio est offensiua ⁊ iiuriosa celo: spālit magna diffamatio ist⁹ ciuitatis esset si diceret ꝙ in aula sui cōsiliarii ciues ⁊ rectores cōcluderēt ⁊ determinarent latrocinia ꝑpetrādo homicidia ⁊ certa mala cōmittēda. ꝑ istā ymaginationē Aug. dicit ꝙ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti influunt ⁊ necessitāt ad latrocinia homicidia ⁊ cetera mala: celo est vituperiū ⁊ iiuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ⁊ iniuriosa diuino iudicio. Vñ aug. in textu. Quale inqt iudicium de factis hominū relinqꝫ deo qb⁹ celestis adhibet necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio ꝓbationi experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemi nati ⁊ cōcepti sub eodez signo ⁊ cōstellatione stellaruz sunt ita diuersi in oibus et dissimiles ꝙ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ⁊ cōcepti. ⁊ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est ꝙ nūꝗ̄ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisqꝫ reb⁹ ad humanā vitā ꝑtinētibus atqꝫ in ipsa morte sit plerūqꝫ tātaqꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantuz ad h̄ attinet multi extranei ꝙ̄ ipsi inter se gemini qui exiguo tp̄is interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluz. in iiij. c. et idē habetꝛ Gen. xxv. Malach. i. ⁊ xlvij. d. ꝙ̄tūlibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaz prioris teneret tāta fuit ī eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta ī actib⁹ dispa ritas tāta ī parentū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos īter se faceret ista distantia. Nunqd h̄ dī ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercēnariā ꝑuitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebatꝛ. ali⁹ a mr̄e nō diligebatꝛ: vn⁹ honorē q apud eos magn⁹ habebatꝛ amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scdo īprobatꝛ ista heresis ꝑ Crisꝰ. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā ī deū. pria est ꝙ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit presci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tanta iniqtas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ⁊ nō potuit impotēs est. Scda blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis pe̅as dare. vñ Crisꝰ. vt quid mali penaz suscipiāt. qd̄ non volūtate sꝫ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia ē ꝙ de⁹ est incipiēs in p̄cipiēdo. Vñ Cris. Quis eni iubet aliquē ne faciat malū qd̄ n̄ p̄t declinare aut vt faciat bonū ad quod nō potest ꝑueni re. hec ille. vñ merito dicitꝛ. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Io. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ⁊ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre. sicut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplū de honorib⁹ ₇ dignitatibus hominū. vñ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordibus vt fatū aliquid dicamus. vitā quippe hoīum solus hanc conditor qui creauit ad ministrat. Nec eñ ꝓpter stellas homo. sed stelle ꝓpter hominez facte sunt. Seqtur in persarū quoq francorūq terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascentibus quis eistmet quāti eisdem momentis horarū ₇ temporuz ex seruili conditione nascantur. ₇ tamen regū filij vno codēq sidere cū seruis nati ad regnū ꝓficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per istos tres doctores venerabiles ꝙ predicta opinio est falsa ₇ heretica. Unde determinando veritatem cōcludit aug. de stella nouiter xpo nascente creata ꝙ ipa nō est xpo in fatuz. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderuz dominus syderum cū ipse sit cōditor syderū. et cōtra faustū nō ideo xps nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xpo sed xpm stelle fatū diceremus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi contulit causaz. ¶ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione luminarium celestiuz causetur aliquo modo in hominibus diuersitas morū Respondetur ꝙ mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ₇ sufficienter: aut dispositiue et contingenter. Si dicatur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xpiane religioni. tum qꝛ veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tollit meritum et per consequens gloriam: tum qꝛ honestas morum per hunc errorē preiudicium patit̄ dū culpa peccantis in sydera refunditur vt supradictum est: qꝛ sic licentia malefaciendi sine reprehensione creditur vt hō ad orandum ₇ colendū sydera incurnetur. ¶ Si autem dicatur mores hominum a dispositionib⁹ syderū variari dispositiue ₇ contingenter sic pōt haberc veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem affectionuz ₇ morum anime: vt pluriuz eñ anima corporis cōplexiones imitat̄ vt dicit sex principiator. Unde colerici sūt iracūdi: ₇ sanguinei sunt benigni. melācolici sunt inuidi: et flemmatici pigri: hoc autem nō est necessariū quia anima dominatur suo corpori maxime quādo est adiuta p gratiam. multos enim videmus colericos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt⁹ corporum celestium operatur administrationem et qualitatē complexionū Hinc est ꝙ per consequens operat̄ quodammodo ad qualitatem moꝝ valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus nature inferioris ꝙ virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu-

eiusdā questionis de duobus fratri-
bus qui simul infirmabantur ꝛ cu
rabantur cū quereret vnde h̄ esset.
magis cōmendat rationez ypocra
tis ꝙ astronomi. ypocras eī r̄ndit
ꝙ h̄ erat ꝓpter similitudinez ꝯple
xionis. Et astronom⁹ r̄ndit ꝙ hoc
erat ꝓpter idēptitatem cōstellatio
nis. melius eīn respondit phisicus
qꝛ cām dedit magis ꝓpriā ꝛ ꝓpin
quam. Est sic ergo dicēdū ꝙ ipres-
siones syderū aliquo modo dispo-
nunt ad varietatē mozū. nō quidē
dispositiōe necessaria ꝛ ꝓpria ꝛ suf
ficiente sed remota ꝛ contingente
¶ Sed obijcitur ꝙ pħus libro de
ꝓprietatibus elementozum dicit
ꝙ regna vacua facta sūt ꝛ terre de
populate apud cōiūctionē Iouis
ꝛ saturni: sed talia nō depēdent ex
libero arbitrio ergo ꝛc. Respōdet
ꝙ hoc dicit pħus nō qꝛ hoīes non
potuerunt resistere influētie illius
cōstellationis. sed qꝛ noluerunt qꝛ
dicit Tholomeus in almagesti. sa-
piēs homo dominabitur astris: ꝙ
nis autez cōiunctio iouis ꝛ saturni
eo ꝙ saturnus habꝫ influentiā me
lācolicā ꝛ malaꝫ. Iupiter aūt im-
mittit valde bonā influentiaꝫ pōt
ad rixā vel discozdiaꝫ homines in
clinare: cui tamē inclinatiōi hoīes
ꝑ libertatem arbitrij pn̄t resistere
ꝛ satis faciliter cū adiutozio gra-
tie dei. ¶ Obijcitur iterū quia da
mascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cōstituunt
multotiens ꝛ comete signa quedaꝫ
moztis regū. etc. Responsio quidā
dicunt ꝙ cometa nec naturaliter
generat nec est vna de stellis i fir-
mamento positis. Unde nec eius si
gnificatō ē naturalis. Un̄ damasce
n⁹ li. ij. c. vi. dicit ꝙ comete nō sunt
ex his q̄ a principio genite sunt sꝫ
diuina iussione ſm ipm tempus cō
stituunt ꝛ rursus dissoluunt hec da
mascenus. ꝛ per tale signū de⁹ pre
nūciat moztē regum magis ꝙ alio
ruꝫ: tum qꝛ rex est ꝑsona cōis. tum
qꝛ ex hoc pōt oziri turbatio regni
de cuius custodia magis sollicitāt
angeli ꝓpter cōe bonum. ¶ Et si q̄
ras qō est illud regnū in quo debꝫ
tale accidere. hic respōdet catholi
cus dicēs ꝙ qn̄cunq̄ apparet sem
per significat moztē vel imutatio-
nem alicuius principis vel destru
ctionis alicui⁹ patrie. et semꝑ diri
git radios suos ad illā patriaꝫ cui
minatur. Alij aūt qui viā phisicaꝫ
sequn̄t videtur ꝙ stella cometa sit
ipressio calida et sicca generata ex
inferioze parte aeris ꝓpe ignē de
vapoze calido ꝛ sicco et glob⁹ illi⁹
vapozis adunatus apparet corp⁹
stelle. Partes autē illius corpozis
discōtinuate circa illum globū ꝛ in
longū protēse in suis extremitati-
bus illi globo coniūcte sunt quasi
eius come sicut loq̄tur albert⁹ ma-
gnus dicēs ꝙ comete sūt stelle ha-
bentes comas qō fit ꝑ aerem inflā
matū contentū a stellis siue plane
tis quinq̄ scꝫ saturno Ioue. mercu
rio et venere. Isti eīn planete pro
pter velocē motū ipsoꝝ igniūt ae-
rem in circuitu eoꝝ: et sic propter
aerē inflāmatū contentuꝫ a stellis
predictis coniūcto lumine coꝝ cuꝫ
eo videntur stelle ille comete: ꝛ se-
cundū hanc positionē signat ꝛ cau
sat nō ꝑ se sed per accidēs moztali

tatē puenientē ex infirmitatibꝰ calidis ꝛ siccis qꝛ vehemēs distēpata siccitas consueta est ꝑuenire et cōtinuari generationi comete: ꝛ qꝛ vt in pluribus diuites nutriunt calidis ꝛ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: inter quos mors regnū ꝛ principum est magis notabilis. Huius opinionis videt eē ysodorus l.iiij. ethymologiarū. Dicit enī ꝙ hoc genus syderis qñ apparet signat pestilentiā. aut famez aut bellū. Item videtur sentire beda. Dicit enī ꝙ signat pestilētiam aut bella. aut ventꝰ. aut estꝰ. ¶ Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xpi fuit cōeta. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex qbuscūqꝫ causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semꝑ apparet i ꝑte septētrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xpi mouebat ab oriēte ad meridiē versus occasum qđ non solet facere motꝰ cometarū. vt dicit Aris. ꝛ sic ptꝫ ꝫ qualibꝫ istarū opinionū nullū penitꝰ astra habere dominiuꝫ super liberum arbitriuꝫ. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica ptinet ad theologos.

Septima cōsideratio est scire ad quos ꝑtinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vł canonistas. Et rñdet venerabilis Guillermus ochan in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire hꝫ plures significatiōes de qbꝰ due ad ꝑpositum vident ptinere. Cōtingit enim aliqđ diffinire auctoritate officij. ꝛ sic diffinire q̄ assertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet ꝛ conciliū generale. Aliter cōtigit diffinire ꝑ modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questiones ꝛ determināt ꝛ sic accepto vbo diffiniēdi circa propositā questionē diuersimode sentiunt lrati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principałr spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qđ mouetur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica cēsenda. que pricipałr tractat de assertione veritatū theologicarū ꝛ reprobatiōe heresuꝫ dāmatorū huiusmodi est sciētia canonistarū et nō theologoꝝ ergo. Secunda ratio ħ est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē catholica et que heretica est cēsenda cui fides ꝙtum ad credibilia principalibus adhibet. Sed ꝙtū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē canonistarū sciētie ꝙ theologoruꝫ qꝛ magis credēdū ē eccłie ꝑ quā edita est scia canonistarū ꝙ euāgelio teste augustio q̄ videt asserere maiorē esse auctoritatē eccłie ꝙ euangelij. qꝛ nec euangelio inqt crederē nisi auctoritas eccłie cōpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ptinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda ꝙ ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principałr spectat di-

scernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas hʒ symbolum fidei ⁊ articulos ordinare ⁊ articulos fidei recte ⁊ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor ē scientie canonistarū ergo ꝑ consequens ad ipos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ hꝛtica debeat reputari. ¶ Alij indubitanter tenēt ꝙ ad theologiā spectat nō per modū diffinitiōis auctoritatiue sʒ per modū doctrine principalr diffinire que assertio catholica q̄ heretica cēsenda ē. ⁊ ꝙ ad canonistas nō ꝑtinet nisi inquātū eorū sciētia aliqua ad fidem spectātia dinoscitur mendicare a theologia qđ nitūtur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicitur assertio catholica vel heretica pꝛicipaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur que cunqꝫ assertio catholica reputanda qꝛ illa assertio sola que ē cōsona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eē dinoscitur heretica. Si enī aliqua assertio quibuscūqꝫ de causis sūmorū pontificū vel etiam generaliū consiliorū aut etiam īperatorꝫ legibus inueniret̄ aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝯuis ꝓ falsa ⁊ erronea posset hꝛi. non tn̄ deberet īter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pꝛicipalr ꝑtinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ⁊ q̄ heretica cēsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illi⁹ scientie tractatores in qua explicite ⁊ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt ē sciētia theologica nō canonistarꝫ. multa enī ad fidē nr̄aꝫ spectantia in theologia reperiunt̄ explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habet̄. nihil autē pertinēs ad regulā fidei ī alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiūt. ergo ad theologos noscit̄ talis diffinitio principalit̄ ꝑtinere: ad canonistas nō spectat nisi inquantū aliqua theologica a theologia noscunt̄ mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas scientia superior ⁊ inferior tractare noscunt̄ hʒ superior sciētia principali⁹ iudicare. Sʒ de quibusdā assertiōib⁹ catholicis ⁊ hꝛticalib⁹ theologia que est supior ⁊ sciētia canonistarū q̄ est īferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā pertinet pꝛicipali⁹ talis diffinitio. ⁊ ꝑ cōsequēs ad theologos pꝛicipalr spectat diffinire per modū doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ē censenda. Plures alias solēnes rōnes facit vbi supra venerabilis ochā sʒ hee sufficiant ꝓ p̄nti. ¶ Restat aūt r̄ndere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli r̄ndent theologi dicētes ꝙ ad theologiam nō ad sciētiā cāonistarꝫ spectat pꝛicipalr de approbatiōe veritatū catholicarū ⁊ reprobatiōe heresiꝫ dānatarꝫ tractare cui⁹ rōeꝫ assignāt dicētes

q assertio veritatis est approbatio veritatis, qui enim aliqd dictū asserit esse verū approbat illd dictū tanq verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. q3 qui aliquā approbat veritatē p ɔsequēs ɔtrariā reprobat falsitatē: sicut qui pcipit vnū3 ɔtrarioꝝ: p cōsequēs ꝓhibet aliud. vt notat glo. in decreto di. pria humanū sup verbo ꝓhibetur. assertio ergo veritatū theologicarū p quādā ɔsequētiā est reprobatio oī3 heresum cōtrariarū. Cū ergo p theologiā principaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio veritatū theologicarū τ dānatio heresum principaliter ad theologiā ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio τ reprobatio pricipaliter ad theologiā ptinet. ergo nō tm̄ ad eā pertinet. respōdent pdicti dicētes. q ad scientiā canonistarū ptinent libri decretorū et decretaliū: τ alie questiones summorū pontificū τ episcopale: in quibꝰ quedā veritates theologice asserūtur: τ nōnulle hereses reprobātur. licet tm̄ ille veritates τ hereses sint pauce respectu illarū q in theologia habent. τ ideo nō tm̄ ad theologiā. sed etiā ad scientiā canonistarū spectat aliquas veritates catholicas approbare τ aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiā autē spectant oēs veritates catholicas approbare: τ oēs hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio τ reprobatio ad theologiā3 pertineat. ptinet tm̄ scdario nihilominꝰ ad sciētiā canonistaꝝ. Aliā rationē adducūt dicētes theologiā veritates catholicas approbādo: τ hereses reprobādo a canonistarū scientia: nihil oīno recipit vel mēdicat. Canonistarū tm̄ scientia veritates catholicas approbando τ hereses reprobādo ad theologiā oīa mēdicādo procedit: quare ad theologiā hec principalius τ vniuersaliter pertinere noscūt ad canonistarū sciētiā secūdario τ pticl'ariter. ¶ Ad scdā3 rationē canonistaꝝ respōdetur q qtum ad ea q fidei sunt magꝭ credēdū ē theologie q cuicūqꝫ alie scientie. nulliſqꝫ scriptoribus quarūcunqꝫ scientiarum: ita oportet credere sicut scriptoribꝰ sacre theologie. Auctoritas btī Augustini: que adducitur: vt nōnulli dicūt frequenter a multis contra intellectū beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectū dicūt esse sciendū q nomen ecclesie equnoce in locis variis scripturaꝝ accipitur: aliquādo pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquādo p aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentiū: sed etiam fideles mortuos comprehendit: τ isto vltimo modo accipit ecclesiam btūs Augu. in li. cōtra ma

nicheos ⁊ recitatur di.xi.c. palā. qui ait palā est ꝙ in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus ap̄loꝝ vsq₃ ad hodiernū diem succedentiū sibimet ep̄orum serie ⁊ tot populorū ꝯsentanee firmatur vbi ecclesia catholica ep̄os ⁊ populos a t̄pe apostoloꝝ vsq₃ ad ordies sibimet succedētes importat: ⁊ sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit ꝙ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclesie cōpelleret. Ista em̄ ecclesia scriptores euāgelij. ⁊ oēs populos cōprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. Sane intellecta inferri nō pōt ꝙ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ꝫ euāgelio. Et per cōsequēs per eā ꝓbari non pōt ꝙ maior fides sit exhibenda sacris canonib⁹ q̄ꝫ euāgelio xp̄i. Concedunt t̄n ꝙ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicoꝝ oīm qui fuerūt a tēporib⁹ ꝓphetarū ⁊ ap̄loꝝ vsq₃ modo q̄ꝫ euangelio. non q₂ de euāgelio sit aliqualiter dubitādū: sed q₂ totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ꝫ euāglista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti⁹ ꝯgregatōis: q̄ꝫ pt͛ ideo maior ē auctoritas totius cōprehendētis euāgelistas ⁊ om̄es alios orthodoxos vsq₃ ad hec tempora q̄ꝫ vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē Quod autē cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ꝫ euangeliū sed multominoris: ipsimet canonū cōditores testātur apte. Urbanus em̄ papa. vt habet. xxv. q. i. c. sunt quidē: ait. sciendū vero sūmopere est ꝙ inde nouas leges potest cōdere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq̄ꝫ aliquid dixerunt vbi vero aperte dn̄s vel eius apostoli: vel eorū sequaces: sancti patres sentētialiter aliquid diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legem dare possunt: sed poti⁹ qđ predicatū ē vsq₃ ad aiaꝫ ⁊ sanguinē confirmari dꝫ: si em̄ ꝙ docuerūt ap̄li ⁊ ꝓphe qđ absit destruere niteret nō sentētiā dare: s₃ magis errare cōuinceret. Ex his igitur colligit euidēter ꝙ cōditor canonū mioris est auctoritatis q̄ꝫ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qđ nouā legē nequaq̄ꝫ condere pōt: sed euāgeliū defendere vsq₃ ad aiam ⁊ sanguinē obligat. Contra qđ si nouā legē dare p̄sumeret esset de errore p̄ catholicos cōuincēdus. his fabianus papa cōcordat q̄ vt habet. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgeliū: nec cōtra ap̄los: nec cōtra ꝓphetas: nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quibus verbis patēter habet ꝙ conditor canonū si oipotentē metuit nihil cōtra euangeliū cōponere p̄sumit statuere. ⁊ ita nō maioris s₃ mior͛ auctoritat͛ q̄ꝫ euāgeliū eē dinoscitur qđ ī p̄lrib⁹ capit̄lis ī libro decretoꝝ insertis luce clari⁹ cōstat sicut ex di. ix. c. noli. ⁊ c. ego solis. et ca. q̄s nesciat. ⁊ c. noli. ⁊ c. neq₃: et ex. xiiij. di. c. sicut. ⁊ ex cā. ij. q. iij. c.

fiis qui preest. Alie auctoritates q̄plurime quas lōgū eēt recitare: hoc idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicūt ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuē tiū nō est maioris auctoritatis q̄ sit scrm̄ euāgeliū: q2 multitudo viuētiū d3 vsq ad aīam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiā rōem canōistaꝝ r̄ndēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex d3 sacraꝝ līarū hr̄e notitiā ꝛ etiā in sacris canōibus d3 esse pit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte distinguere spectat ad ip̄m precipue cū ꝯsilio ꝛ assensu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autētice q̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne cōcludi pōt ꝙ ad theologos spectat p̄cipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cū theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis respōsionis: appellatiōis: ꝛ hm̄oi ꝯpōere nesciāt nec formare: s3 ad canōistas oporteat eos recurrere. nō tn̄ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est censenda: vt dictū est: quia aliud est discernere que assertio ē: ꝛc. et aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: q2 primū ad theologos. Scdm̄ ad canonistas dinoscit ptinere: quoniā aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurū ab auricalco: equos sanos ab equis egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliqs de aliquo p̄dictoꝝ voluerit i iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. r̄nsionis. appellatiōis. ꝛ hm̄oi qn̄ vti in iudicio fuerit oportunū cōfici debeāt ꝛ formari. Primū ad monetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit. Scdm̄ vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde p istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas: ptiet discernere qđ aurū est verū ꝛ qđ falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oīb⁹ ꝛ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoim veniunt haberēt p̄cipaliter iuriste discernere qualia eēnt s̄m naturā suā vel artē: cū de hm̄oi oībus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes ꝓ libellis accusationes: r̄nsionis. appellatiōis: ꝛ hm̄oi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepeiurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse s̄m naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tn̄ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici;a fidelibus sunt vitandi.

Octaua consi=deratio est si heretici sunt vitādi:quare vi=detur alicui φ nō ꝯm illō Mat.xiij. Ne forte colligētes zizaniā eradicetis simul ꝛ triticuꝫ sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem.zizania sunt heretici:triticuꝫ vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sūt tolerādi inter fi=deles ꝛ nō sunt ab eis vitādi vsqꝫ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius cōsideratiōis:ꝛ solutiōe argumenti notādū φ multiplex est cōio:ꝛ similr est mltiplex cōionis priuatio. Est eñ cōio spūalis.scꝫ q̄ est in cōsensu vero vel interp̄tatiuo ꝛ hoc mō non est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud.ij. Chorint.vi. Exite de medio eorū gl.spūaliter.s.vt eoꝝ scelera increpetis. Est scd̄o cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicandū cū hereticis notatis siue noīatis:q̄ etiā licet non sint notati siue noīati: tñ q̄tum ē ex se priuent effectu cōio=nis sacramētoꝝ:qꝛ ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manife=sti.extra de hereticis.excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo ꝛ potu:ꝛ hmōi:hoc etiā modo nō est cōicandū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noīatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate:ꝛ talis cōio nō vitabat in pricipio ꝑpter mltitudinē hereticoꝝ.si autē timeret de lapsu ab aliquibus tutius esset nō habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rñderi ad argumentū φ illud dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt:tales eñ ꝛsi excōicentur excōicatione generali. non tñ ex=cōicatiōe personali: nec extermi=nant gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ in=telligant.vel intelligi pōt de ca=tholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equa=nimiter dꝫ tolerare malos ꝑpter bonos. Sciēdū aūt φ messis dr tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ.sūt abijciēdi euāgelica falce.ꝯm hoc intelligit per missio ꝓ tpe illo quo nō discernit plene an sit hereticus:cū aūt innotuerit plene ecclie corruptio sua ē ꝑsonalr ꝑscindēd⁹. vñ Aug.li.de vera religiōe dicit sentētiōalr φ i ecclia tādiu sustinet error alicui⁹ donec aut accusatiōeꝫ inueīat:aut opinionē prauā ꝑtinacit defēdat. Cū aūt dr.i.Choꝝ.xij.necesse ē hereses eē. Ibi dr necesse illō qd̄ est vtile ꝑ accidēs.siue ꝑter intētiōeꝫ hereticoꝝ.s.ad h̄:vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigricia eā discutiēdi excutiat ꝛ magis fi=dei vitas declaret.vt̄ patuit cōsideratiōe.v. hoc etiā habet ex glo. super illud. Esa.vij.hoc dicit dñs ꝛc.sup.i.vsqꝫ ad finē seculi erunt aliq̄ hereses vel malicie hoim ad exercendā fideliū sapientiā:et patientiā. Sic ergo pꝫ quō heretici sunt vitādi.s.notorij. Dico etiā sine denūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celeri:puta si publice

predicaret cotra fide. ex. de coha. cle. et mulier. c. vestra. et. c. fi. possumus tn et debemus eos monere et inducere: vt ad vera fidez redeat. In aliis vero non licet eis coicare: etia si sit pater: filius: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: et ideo si infidelis discedit discedat sm apl'm. xxviii. q. i. in. c. si infidelis.

¶ An sit cu hereticis aut aliis hominibus publice disputadu.

Nona consideratio est. Si e cu hereticis vel cu aliis ifidelibus publice disputandu. Rndet sm Tho i. ii. ii. q. x. q in disputatioe fidei sunt duo cofideranda. Vnu ex pte disputatis. s. q disputat tanq dubius de fide et experiri voles veritate tunc peccat pcul dubio tanq infidelis. Si aut disputat ad cofutadu errores vel ad exercitiu est laudabilis. Aliud est cofideradu ex pte audientiu: vtru scz ipsi sint instructi et firmi i fide tuc eni nullu est periculu disputare. Aut si audietes sunt simplices: et i fide titillates: et tuc circa tales distinguedu e: q si sunt sollicitati ab infidelibus nitetibus in eis fide corrupere: tuc necesse est publice disputare dumodo inueniant aliq ad hoc idonei. Per hoc eni simplices in fide firmabutur et tollet decipiedi facultas in fidelibus. Si vero no sunt sollicitati tuc periculo sum est publice de fide disputare cora simplicibus quor fides etia ex hoc est firmior q nihil diuersuz audiuerut: et ideo non expedit eis vt audiat verba infideliu disputatiuz contra fide: prohibent q oes layci publice disputare de fide vl occulte qui vero contra fecerit excoicatiois laqueo innodetur. ex. de hereti. c. quecuq. li. vi.

¶ De modo inquiredi hereticos.

Decima consideratio est videre qs est modus inquiredi hereticos. Ad qd breuiter dicit q si papa dat certa forma illa teneda est: al's pst inqueri p accusatione: inqsitione: et denunciatione. Sed in examiatione testiu contra hereticos debet interesse due psone religiose. et si fieri pot p publica psona pscribi testiu dicta. ex. de hereti. c. vt officiu. li. vi. §. volumus: et cocedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiu habuerut et exercuerut: et etiaz clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiu tabellionatus: quo ad pmissa si eis iniunctu fuerit: vt in dicto. c. vt officium. §. cocedetes. Ite tenetur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel salte i ano p se: vel p alios qrere hereticos: vbi fama e eos habitare: et illos quos credut de hoc aliqd scire debet copellere iurare vt idicet si quos hnt suspectos pter occulta couenticula vel alia signa. extra in. c. excoicamus. §. adicimus. Suspectus aut si vocatus confitetur et sperat de correctione pot ei iniugi penitetia salutaris: si aut negat et an sit ifamatus idicet

ei purgatio quã si non pstiterit excõicabit: et vsq ad satisfactionẽ cõdignã ab oib⁹ euitabit: et si p annũ sic steterit: ettũ c velut heretic⁹ cõdẽnet. vt i dicto. c. excõicam⁹. §. q autẽ. Itẽ illi q psunt ciuitati vl' loco alij quocũq noie censeant ad requisitionẽ eo debẽt iurare pcise attẽdere inuiolabilit et suare ac facere. ac oib⁹ suis subdit inuiolabiliter obseruari toto tpe sui regiminis constitutiões in fauorẽ fidei a sede apl'ica pmulgatas ac etiã reprobatas. qs qui iurare noluerit et suare: vt ifamis et tãq hereticoꝝ fautoꝝ ac de fide suspect⁹. officio et honore sui regiminis expoliet: nec vlteri⁹ ad dignitatẽ aliquã vl' officiũ publicũ assumat: nec teneat aliqd qd fecerit. vt ptãs baliuus csul vl' rector. extra li. vi. c. vt officiuꝫ. §. statuim⁹. Debẽt etiã oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiã inqsitorib⁹: nec aliquo modo debẽt cognoscere de hoc crimie. vt captos liberare et hmõi. al's sunt excõicati: et si excõicationẽ sustinuerũt p annũ cõdẽnari debẽt tãq heretici. extra. in. c. vt inqsitionis li. vi. Itẽ in negocijs heresis pcedi põt simpliciter et de plano. et si periculũ esset nõ noiatis accusationib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corã aliqb⁹ puidis pcipiẽdo et de tenẽdo secretũ et hmõi: sꝫ cessante periculo publicent: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vi. Sꝫ nũqd hereticus poterit appellare. Dico q hereticis inhibita est appellatio. extra codẽ. vt inquisitionis. li. vi.

De pena q sũt puniẽdi heretici

Ndecima csideratio est qli pena sunt heretici puniẽdi. Rñdet q quadruplici pena sunt heretici feriẽdi. s. excõicatiõe. depositione. rerũ ablatiõe. et militari psecutione. Excõicatiõe: qꝛ oĩs hereticus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure est excõicat⁹ maiori excõicatione. xxiiij. q. i. c. i. et ij. extra d heretic. c. ad abolẽdã. Scdo depositiõe: qꝛ indistincte siue clericus siue layc⁹ etiã papa vel impator vel quilibet ali⁹ dꝫ deponi ab omni dignitate xl. dist. si papa. xxiiij. q. i. qui ctra pacẽ. Tertio reꝝ tẽporaliũ ablatione: qꝛ oĩa bona eoꝝ debẽt cõfiscari eccl'ie cui deseruiebãt si erãt clerici vel layci si i tẽporali iurisdictione sunt eccl'ie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cõfiscant. Quarto militari psecutione si eñ pter malos puniẽdos oportuit regiã maiestatẽ non soluꝫ legib⁹ esse decoratã: sed armis armatã multo forti⁹ pter hereticos exterminãdos. Jdõ dicit glo. i. Corinth. v. de paulo q cũ videbat alíquos pteruos ad corrũpendũ fidẽ sathane tradebat corpaliter verãdos. Sic ergo heretici nõ solũ excõicant et deponunt. sꝫ et omni officio et bñficio debẽt expoliari. et si clericus sit dꝫ degradari. et demũ qlibet talis dꝫ relinqui arbitrio ptãtis secular aĩaduersiõe debita puniẽdus. s. crematione: nisi cõtinuo post dephensionẽ erroris ad fidẽ velit reuerti ac errorẽ suũ abiurare et satisfactionẽ exhibere. et sic redeũtes debẽt in ppetuo carcere reclu-

di.extra de hereti. excõicamus.ij. ¶ Sed quã penã incurrũt credentes: receptores: defensores: et fautores hereticoꝝ. Rñdetur ꝙ quilibet talis est excõicatus. et si non satisfecerit infra annũ: extũc ipo iure est infamis: nec ad publica officia seu cõsilia nec ad eligẽdos aliquos ad hmõi: nec ad testimonium debet admitti nec põt condere testamentũ: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoq₃ ei super quocunq₃ negocio: sed ipse aliis cogetur rñdere si iudex est eius nõ valet sententia. Si aduocatus nõ admittit̃ eius patrocinium. Si tabellio nõ valẽt eius instrumẽta. et sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio dʒ deponi. et illi qui tales post ꝙ̃ fuerint ab ecclia denoiati euitare contẽpserint: debẽt excõicari. ꝓbant̃ hec oĩa. extra eodem excõicamus.i. §.credentes. Itẽ oẽs clerici qui talibus exhibẽt ecclesiastica sacramẽta vel traderẽt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes eoꝝ reciperẽt debẽt priuari suo officio ad qd̃ nunq̃ restituent̃ sine indulto sedis apostolice spãli. similiter et regulares quoꝝ etiã priuilegia in illis dyocesibus nõ seruent̃ eis: in quib⁹ tales excessus ꝑpetrare p̃sumpserint. vt in.d. c.excõicamus. §.sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credẽtes eoꝝ erroꝛib⁹ heretici sunt dicẽdi. extra eodẽ excõicamus.ij. Quicũq₃ etiã hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciẽter p̃sumpserint ecclesiastice tradere sepulture excõicati sunt: nec debent absolui nisi ꝓpriis manib⁹ publice extumulẽt et ꝓiciunt corpa dãnatoꝝ et locus ille ꝑpetua careat sepultura. extra.d. hereti.c.quicũq₃.li.vi. Itẽ heretici cũ oib⁹ fautorib⁹ mõ dict. et ipsoꝝ filii vsq₃ ad secũdã generationẽ ad nullũ ecclesiasticũ beneficiũ seu officiũ publicũ admittãtur et s̃ irritũ est. extra eo.c. quicunq₃ §.heretici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit̃ ꝙ hereticus est multiplici pena puniẽdus. hoc videt̃ irrationabile: qꝛ deus non punit bis in idipsum. Cũ ergo oẽs heretici sunt excõicati: vt dictũ est. et excõicatio sit pena. sequit̃ ꝙ nõ sũt alia pena puniẽdi. Rñdetur ꝙ pro vno pctõ vna pena quis punitur. Sed si ad vnũ peccatũ plura cõcurrũt q̃ sunt multa pctã vl' ꝓpter relapsuʒ eiusdẽ põt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dãnatam heresim punit̃ pena excõicationis. qꝛ vt dictũ est oĩs hereticus est excõicatus: sed si post abiuratã heresim iteꝝ labat̃ debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶ Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima cõsideratio est scire quis põt capere et tormentis exponere hereticos. Rñdet̃ ꝙ tam eṗs ꝙ̃ inquisitor vn⁹ sine alio põt citare et capere et tute custodire vel cõpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciẽdũ. Sʒ deputare dare carceri et ꝙ ma-

gis ad penā ꝙ ad custodiā videat vel tormētis exponere vel ad sententiam ꝓcedere cōtra eos nō pōt ep̄s sine inquisitore: nec inquisitor sine ep̄o aut eius sup hoc delegato aut ep̄ali sede vacante delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postq̄ se inuicē requisierint: possunt tñ q̄libet predictorū cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suū cōsiliū et consensum. extra. de hereti. multorū. in clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponūtur heretici debeat esse cōis ep̄o ⁊ inquisitori. Dicit̄ ꝙ sic. ⁊ debent habere duos custodes: vnū quē volet ep̄s ⁊ ei ꝓuidebit: ⁊ vterq̄ eorum pōt habere sub se vnū fidelē ministrū. ⁊ illius loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: et alius aliā tenebit. ⁊ poterit officiū ministrandi charitatis cōmittere suo ministro: ⁊ tenent̄ p̄dicti custodes anteq̄ exequant̄ officiū coram eis a quibus assignātur iurare sactis euangelijs: ꝙ in custodia oēm diligētiā quā potuerūt adhibebūt ⁊ ꝙ alicui carceratorū nihil in secreto loquet̄ vn⁹ nisi audiēte alio. ⁊ ꝙ ipsis carceratis fideliter cōferent ꝓuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōmuni ⁊ ꝙ a parētib⁹ vel amicis vel alijs fidelibus psonis offert̄ eisdē: nisi ep̄i vel inquisitoris vel suorū cōmissariorū ordinatio refraget̄ ipsis fideliter ⁊ absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec i his fraudē aliquā adhibebūt ⁊ eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri ⁊ corā eisdē inx̄ eodē. c. multorum in clemē. Et eode mō iurabūt notarij inquisitoris corā ep̄o cū inquisitore vl' substitut ab eis ꝙ suū officiū fideliter exercebūt ⁊ idem fit de alijs personis necessarijs ad dictū officiū. extra eo. multorum. in clemēti. ¶ Scd̄a difficultas est de x̄pianis qui efficiūtur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet ꝓcedi contra eos sicut contra hereticos. dico ꝙ sic etiā si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p iudeos aut x̄pianos muniti sicut contra fautores ⁊ defensores taliū ꝓcedendum. extra. de hereti. c. ꝯtra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si ꝓpter heresim maritorū debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: dicitur ꝙ nō nisi cum eis scienter. sc3 sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei⁹ si de ei⁹ heresi nō fuit in vita declaratum. Respondetur ꝙ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos de celanda veritate: dicitur ꝙ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs puniendi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ē de etate inquisitoris. vtrum sc3 requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur ꝙ non potest esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. ⁊ tam ipse q̄ cōmissarij de

putati nō possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarū bona ob delictū clericorū fisco eccl'ie applicare alioquin sunt excōicati ipso facto: a qua nō possunt absolui preterꝙ in mortis articulo donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris. extra de hereticis volētes i clemētinis. ¶ Septima difficultas est si pōt inquisitor ꝓcedere contra aliquē officialem vel nuncium romane curie. Dicitur ꝙ non. vt ptꝫ in extrauagāti Johan. xxij. que incipit cōfrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respōdetur ꝙ accusatus de heresi vel suspectus vehemēti suspitiōe qui in iudicio abiurauit: ꝛ postea cōmittit in ipsam. talis cēsetur relapsus licet antea ipsum heresis crimē nō fuerit plene ꝓbatum. sed si leuis fuit suspitio nō debet iudicari relapsus ꝗꝗ ex hoc sit grauius puniēdus. nō tn̄ debet ex hoc in heresim relapsoꝝ pena puniri. ex. d hereti. accusatus. lib. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramēto ecclesie errauit. ꝛ postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret i alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autē de cui⁹ lapsu in heresim ante abiurationē cōstiterat vel nunc constat si postea heretic⁹ receptet: deducat: visitet: vel associet: vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorē impendat qui excusari non possit iudicari debet i relapsus. extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verū est qd̄ dicit apostolus. ad Ro. i. qui talia agunt: digni sunt morte non solum qui faciunt: sed etiā qui cōsentiunt facientibus. ¶ Nona difficultas est si qn̄ negociū heresis cōmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis adunaꝫ episcopis auctoritas eorū ordinaria ꝓcedendi: vel delegata si eā habeant. Dicitur ꝙ non. sed vtraqꝫ de eodē facto inquirere possunt cōiter. ꝛ si diuisim ꝓcedāt conari debent sibi cōicari ꝓcessus. vt per hoc melius possit veritas inueniri ꝛ ꝓ vtroqꝫ simul sententia ꝓferatur. nisi alter alteri deferat. ꝙ si in sententia non concordēt. ad sedē apostolicam remittaꝫ. extra eo. per hoc. lib. vi. Et intellige ꝙ p̄dictā cōicationē processuū oportet fieri. qn̄ nil aliud restat agendū nisi ꝙ sententia ꝓmulgetur: quia si alter non posset commode ꝓcedere nisi visis actibus alterius: tunc semel tn̄ cōicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. que incipit ex eo. ¶ Decima difficultas est quā penā incurrunt episcopi vel inquisitores vel eoꝝ substituti si maliciose aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis vel aliquid alio falso imponentes quod impediat executionē officij eorūdem. Respondetur ꝙ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel commodi temporalis obmiserint procedere vel aliquem vexarent imponendo ipsam heresim ꝛc. Si episcopi sunt vel supra ꝑ trienniū incurrunt suspēsionē ab

officio. Si iferiores sunt excōicati sunt a qua nō nisi p papā possunt absolui pterq̄ in mortis articulo. ⁊ eādē penā incurrūt si obmiserit cōtra queq̄ ꝓcedere vbi fuerit ꝓcedendū. extra de hereti. multorū. in clemē. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerādi. Rñdef q̄ i pena heresis tria possum⁹ ꝯsiderare. Pmo ipsi⁹ grauitatē criminis. Scd̄o eccl'ie corrigentis charitatē. Tertio ipsoꝝ fideliū vtilitatē. cōsiderādo pmo criminis grauitatē statim cū heretici deprehēsi sunt essent interficiendi magis q̄ incēdiarij aut falsarij. vñ Exo. xxxij. statim cū moyses descēdit de mōte mandauit q̄ frater interficeret fratrē suū. ⁊ primus ꝓximū p pctō ydolatrie. ⁊ Deut. vij. mandatuʒ fuit populo israelitico. vt aras hereticorū subuerteret: et sculptilia cōbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur q̄ rex oʒias vidit sepulchra que erant in montibus tulitq̄ ossa eorū de sepulchris ⁊ cōbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatē ecclesie tunc nō statim traduntur heretici extermīnio, sed circa eos seruatur ordo correctionis fraterne: quia monentur primo ⁊ secūdo. ⁊ si postmodū reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat: quia nihil amplius de eorū correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fideliuʒ si aliqui sint heretici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vł ecclesie conturbationes cogitent: tunc absq̄ alia dilatiōe vel inquisitione exterminādi sunt. quia cū bonū cōe sit pferēdū priuato: magis ē ꝓuidendū saluti cōi q̄ saluti alicuius vel aliquorū. ¶ Duodecima difficultas est. si heretici reuertentes ad fidē semp sint recipiēdi qꝛ dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Uñ glo. per maleficos intelliguntur pctōres peccato heresis: ⁊ peccato contra naturā: qui statim sunt vita corporali priuandi ne alios inficiant. Respōdetur q̄ hereticos esse recipiēdos potissime relapsos tripliciter potest intelligi. Primo ad sacramētoꝝ perceptionem. Scd̄o ad bonorū tēporaliū restitutioneʒ Tertio ad vite temporalis cōseruationē. Prima reuersio nunq̄ negatur hereticis: qꝛ salus aīe ex ordine charitatis oibus est appetēda etiā iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vr̄os: bñfacite his q̄ oderūt vos: ꝓpt̄ qd̄ heretici sēp reuertētes q̄tūcūq̄ ⁊ q̄tiēscū q̄ relapsi fuerīt ab eccl'ia recipiūf ad penitentiā ⁊ eucharistie perceptionē. vnde sicut scribif extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̄. li. vi. q̄ si post relapsum heretici penituerit ⁊ penitētie signa manifeste appruerint in eis sacramenta penitētie ⁊ eucharistie humiliter petita nequaq̄ sunt eis deneganda. Sed secundo et tertio modo negatur eis reuersio: quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia: et in vita corporali seruarenf incolumes. Si iterū

laberentur possent alios inficere et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdū tamen ecclesia hereticos ad bonorū temporalium restitutionē recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possumus: nec propter paleam relinquimus archam. nec ꝑpter edos in fine segregādos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta in cōtumeliā migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur ꝙ si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. ꝙ tenebit firmiter ad mandatū ecclesie catholicam fidem et hoc publice sm ꝙ eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berēgari⁹ extra de here. ad abolendā. Postea debet sm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cū aliquis. extra de sen. excō. cū desideres. Postea eis debꝫ imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et c. ego berengarius. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter ꝙ sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiū §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excōicamus. ij. vbi dicitur. Si qui aūt de predictis postꝙ fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiā in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit heretic⁹ vtrū habeat potestatē spiritualem. Respondetur ꝙ prelatus heretic⁹ nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que ē corp⁹ xpi. Capitis autē ē influere vitam in omnibus membris: et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarū. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cōsequens alijs īfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nō est homo. sic papa in heresi deprehensus nō est papa ꝑpter quod ipso facto est deposit⁹ si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūqꝫ alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas sm Tho. in secunda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de publici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisditionalis. Sacramentalis est que per aliquā cō

secratione confert et talis secundum essentiam remanet in homine quamdiu vivit sive in scisma sive in heresim labatur. quod patet per hoc quod rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales usum potestatis amittunt ita quod non licet eis sua potestate uti. si tamen usi fuerint effectum habet in sacramentalibus quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excluduntur propter culpam quamcunque conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniunctione hominis confertur. et ideo non immobiliter adheret et in scismaticis et hereticis non manet. Unde non possunt absolvere nec excommunicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerit nihil est actum. vii. q. i. novacianus.

¶ Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inveniantur relapsi utrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur quod sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo quod sine fide impossibile est placere deo: ut dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitam habet surripere eo quod modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de auctoritate iudicii secularis scribitur. xxiiii. q. iii. resecande. quod resecande sunt putride carnes et scabiesa ovis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus et pecora ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexandria una scintilla fuit sed quoniam non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum evitandum cum heretici deprehenduntur relapsi vel per facti evidentiam vel per propriam confessionem seu per testes absque mora tradendi sunt iudicio seculari. Et propterea scribitur extra de hereti. super eo. lib. vi. Nos itaque inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus quod qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim cecidisse sine ulla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ii. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circumlatrantes et quasi per minas rostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu christi cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Incipit liber tertius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorū bello quasi periculosiori soluto sit a familiarib⁹ inimicis latenter commissuꝫ. iudeorū vesana progenies non erubescit tēptare si possit nostrum fidei fortaliciuꝫ ꝓ viribus expugnare. ac si cecus in campū exiret vt pugnaret cū vidēte. Non enī vident cecitate ꝑcussi qḋ ē turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videat mod⁹ bellādi iudeoꝝ dissolutio sui belli ⁊ eoꝝūdē ꝯfusio in pñti iiij. libro. nr̄i fortaliciij duodeciꝫ ꝯsideratiōes ītellectui occurrūt pertractāde. Quarū prima erit de iudeoꝝ cecitate ⁊ sua nebulosa noticia. Scd̄a de iudeoꝝ parētela ex thalmuth doctrina. Tertia de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et credētia. Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumēta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatibus ⁊ sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeoruꝫ fatuitatibus ⁊ sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ⁊ sua obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe ex iure cāonicoꝝ ciuili ac ordinatiōe regia. Duodecia de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi a sua duricia.

¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.

Circa primã cõsiderationẽ que ẽ de iudeoꝝ cecitate duo sũt videnda. Primũ que est causa cecitatis eoꝝ. Secũdũ si põt sanari vt reducanẽ ad lucẽ. De primo dicit̃ ꝙ causa cecitatis iudeoꝝ est qꝛ domino peccauerũt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo ꝯ̃ cecitatẽ iudeoꝝ allegãs illd̃ Soph.i. ambulabunt vt ceci quia dño peccauerũt. licꝫ eñi verba ista generaľr de omnibus peccãtibus sint dicta qui vere dño peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui ꝛ malũ coꝛam te feci. psal.l. ex quo peccato spũaliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap.ij. excecauit eos malicia eoꝝ. specialiter tamẽ itelligũtur de iudeis qui quodã singulari modo dño peccauerunt iesum xp̃m filium dei iniuste crucis supplicio interimẽdo: propter qd̃ speciali modo facti sunt ceci inter omnes gentes vt nõ solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatoꝛes sed etiam habeant cecitatẽ ignoꝛantie super oẽs ꝓpter quam ignoꝛantiã scripturam pꝛopꝛie legis minime intelligunt et qd̃ ĩ illa ad eoꝝ directionẽ est valde clarũ. in pꝛopꝛiam dãnationem venit in obscurũ. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerũt ceci in plateis. errare eñi in plateis nihil aliud est ꝙ deficere ĩ scripturis claris ꝛ manifestis: circa quas nõ ꝓpꝛie dicũtur errare q̃ nolũt ipsas recipe sed illi q̃ volũt intelligere. ꝛ tñ dicũt se eas tenere. sicut nõ dr̃ vere cec⁹ cui est absens visibile obiectũ. sꝫ qui p̃sente obiecto nõ potest habere visionis. actũ. Populus igitur iudaic⁹ merito dꝛ̃ cecus qui vetus testm̃ recipit et que in eo scripta sũt recte itelligere nescit. Dicũt ei iudei ꝙ sigillũ legis nõdũ est amotũ dixerat ei de⁹ Esaie.i.c. viij. liga testioniũ signa legẽ in discipulis meis. h̃ ponit̃ occultatio mysterij xp̃i liga testimoniũ. i. iuolue ꝓphetiã obscuritatibus ꝓpter incredulos quib⁹ talia sũt celãda. signa legẽ ĩ discipul' meis id ẽ apľis aliisq̃ xp̃i discipulis q̃ p̃dicando legeꝫ. obscuritates ꝓphetiarũ aperuerũt et declarauerũt ostẽdẽtes eas in xp̃o ipletas vt ptꝫ in actib⁹ apľoꝝ sicut fuerat a deo p̄oꝛdinatũ. Et h̃ mõ dictũ fuit Dañ. xij. c. tu aũt daniel claude sermones ꝛ signa librũ vsq̃ ad p̃finitum tẽpus. Cũ ergo predictũ v̄bũ dixit deus. s. liga testioniũ ꝛc. itellexit ꝓpheta ꝙ h̃ erat pp̃ peccata populi oꝛauit deũ statiꝫ vt ptꝫ in lr̃a sequẽti dicẽs. expectabo dñꝫ. s. iesũ xp̃ꝫ q̃ abscõdit faciẽ suã a iacob. i. a ppľo iudaico descẽdẽte a iacob qꝛ in aduẽtu ei⁹ ppľus ille ꝓ maioꝛi pte fuit excecat⁹ p infidelitatẽ sicut dr̃ ad Ro. xi. cecitas ex pte cõtigit in israel. ꝛ p̃stolaboꝛ. i. patienter expectabo aduẽtũ ei⁹. vel sic et p̃stolaboꝛ eũ q̃si dicat speꝫ habeo i te. ꝙ istd̃ sigillũ amouebit̃ ꝛ ex h̃ oꝛdinauerũt iudei in suis oꝛonib⁹ vt oꝛarẽt deũ ꝙ amoueret sigillũ legꝭ Dicẽdo sic ĩ oꝛone dñe sigillũ legis amoue vt eã possim⁹ itelligere. Et tenẽt iudei ꝙ istd̃ sigillũ dꝫ amouere messias. ꝛ iõ ĩ his q̃ nõ p̄nt itelli

gere ipsius legis semper dr in thal=
mudico vult dicere istud maneat
in dubio quousqz veniat messias q
illud declaret. sed verus messias q
est xps iesus iā venit vt patuit su
pra libro .i. in appitione .xii. thezau
rorum qrti pūcti articuli sexti: ⁊ ifra
adhuc magis videbif cuz dissolueſ
bellū iudeoꝝ ħ ver⁹ messias amōit
sigillū legis cū aperuit librū esaie.
luce. iiij. stās i tēplo añ pharisseos
⁊ pmū qd se obtulit nō sine grandi
mysterio fuit illud quod i eodem li
bro .c.lxi. fuerat pphetatū .s. spūs
dñi super me. eo qꝛ vnxerat me dñs
ad āūciādū mās uetis misit me vt
mederer cōtritos corde. et predica
rē captiuis indulgētiam ⁊ clausis
aptionē ⁊ pdicarē agnū placabilē
dño ⁊ diē vltiōis deo nr̄o. vt ꝯsola
rer oēs lugentes ⁊ ponerē fortitu=
dinē lugentib⁹ syon ⁊ darē eis co=
ronā p cinere: oleū gaudij p luctu
pallium laudis p spiritu meroris.
Cum eni legeret hāc prophetiam
xps dixit eis. hodie impleta ē hec
scriptura in aurib⁹ vestris. Luce.
iiij. hic manifeste amouit sigillum
oīm ppheciarū que loquūtur de ad
uentu messie declarando se eē mes
siam de quo propheti a loquebatur
et postea amouit alia legis sigilla
sicut patuit supra li. i. Et amplius
infra patefiet. Hūc librū legis ⁊ p
phetarum vidit Johānes euange
lista in dextera sedētis super thro
num scriptuz intus ⁊ foris ⁊ signa
tum sigillis septem. et dicit qꝛ non
inueniebatur aliquis dignus solue
re illa signacula et aperire librū ne
qz in celo neqz in terra neqz subt⁹
terrā immo nec respicere illum et
consolans eū angelus qui secū loq
batur. Ait illi: ne fleveris ecce vi=
cit leo de tribu iuda radix dauid
aperire librum et soluere septez si
gnacula eius quē dicit agnū stātez
s. xpm tanqꝫ occisum. et sequitur et
venit ⁊ accepit de dextera sedētis
in throno librum. ⁊ cum aperuit li
brum quattuor animalia ⁊ viginti
quattuor seniores ceciderunt corā
agno cantantes canticum nouum
dicentes. dignus es dñe accipere
librum et aperire signacula ei⁹ qm
occisus es ⁊ redemisti nos deo in
sanguine tuo. ex omni trib⁹ ⁊ lingua
⁊ populo et natione et fecisti nos
deo nostro regnum ⁊ sacerdotes ⁊
regnauimus super terram. Apoc.
v. Sed licet sigillū legis ⁊ pphe=
tarum immo ⁊ sigilla sint soluta et
littera aperta p messiam iudei mi
seri quibus fuit missus nolunt cre
dere qꝛ sigillū secreti legis sit amo
tum. Et hinc est qꝛ idem dubiū qd
habebant anteqꝫ veniret. tenēt nūc
postqꝫ transierunt mille quadrin=
genti sexaginta anni a sua natiuita
te ⁊ nolunt attenti videre quomo=
do pphetie iā sunt implete pma=
nētes in maledictiōe dicte scriptu
re. liga testimoniū. signa legē. ¶ Et
iterū [illegible] esaie. vi. Audite audientes
et nolite intelligere ⁊ videte visio=
nem ⁊ nolite agnoscere quasi dicat
auditis et non intelligitis videtis
⁊ non cognoscitis. Et statiz sequif
excecca cor populi hui⁹ ⁊ aures ei⁹
aggraua ⁊ oculos ei⁹ claude ne for=
te videāt oculis suis ⁊ aurib⁹ suis
audiāt ⁊ corde suo intelligāt. Hic

notat Nicolaus de lyra q talis ex-cecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defecti bilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retra-hat gratiam suam ab eo cuius effe ctus est illuminare intellectum et mollificare affectu3 z ideo ipa sub tracta homo excecaf et obduraf ex sua malicia. Et hoc fuit impletum qn ad predicationē xpi iudei ꝑ ma gna pte fuerunt obdurati ſm q di citur expresse Joānis.xij. ꝓpterea nō poterāt credere qꝛ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ z indurauit cor eoꝝ. In qua excecatiōe ac etiā duritia vsqꝫ in presens tēpus ꝑdu ret generatio ista. Cōtra quos qn cōtra ꝑtinaces tā cōtra simplices iudeos q cōtra litteratos eoꝝ qui nolunt credere q sigillum legis est amotū dicit Esa.c.xxix. Claudet oculos vestros.i.excecabit sacerdo tes z scribas qui debēt vos dirige re sicut oculi cetera membra corpo ris. Sciendum tn̄ q deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inqꝫtū iuste a malis subtrahit gra-tiam suā mentis illuminatiuam si cut statim supradictu3 est. Sequif ꝓphetas qꝛ iminēte euersione Ihe rusalem apparuerunt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe.ix. q tamē aliqui tāq ꝓphete falsi interpretabanf in cō trariu3.s.in bonū ciuitatis futurū z principes vestros.qꝛ decepti a ta libus ꝓphetis rebellauerūt roma nis z erit vobis visio omniū.s.pro phetarum antiquoꝝ qui ꝓphetaue runt de aduētu xpi: de destructiōe ciuitatis et tem pli propter eiꝰ mor tē sicut verba libri signati qui non pōt legi qꝫdiu est signatꝰ. Ideo sub ditur quē cum dederint scienti lite ras dicent lege istū rñdebit nō pos sum.i.signatus est enim sic respon-dent iudei moderni.multi enī3 do-ctores eoꝝ qui precesserunt de-terminauerūt tēpus aduētus mes sie vnus post alium z oēs defece-runt qꝛ tempora ab eis prefixa trā sierunt ſm q dicit rabi Salomon super danielem z causam huiꝰ de-fectus dicunt doctores moderni in deoꝝ.s.q sermones ꝓphetaꝝ sunt clausi.sic ergo datur liber scienti li teras.i.perito iudeo et respondet se non posse legere qꝛ est signatus quasi dicat ego non legam qꝛ nolo amouere sigillum sequitur.z dabif liber.s.apertus per predicatione3 xpi et apostoloꝝ et alioꝝ predi-catorum euangelij xpi nescienti lit-teras: dicetqꝫ ei lege z responde bit nescio litteras: quia qn simpli-cibus iudeoꝝ fit sermo de aduen-tu xpi preterito et cōsimilibus di-cūt se nō esse peritos in lege. s3 q magistri eoꝝ scirēt de talibꝰ respō dere quoꝝ erroribꝰ firmissime ad-herent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis q sim-plicibꝰ q oēs ceci facti sūt qꝛ q ne scit legere nō itelligit ꝓphetias.z q scit legere nō vult amouere sigil lū dicēs.video q pr̄ meꝰ z aui mei nō receperūt iesū xp̄s nec intellexe rūt q ꝓphetie.i.eo fuerūt iplete er go nec ego volo credere. Hec ē ma-gna cecitas maxima bestialitas.qꝛ si primi excecati nō cognouerūt bo

nū: plus sunt culpādi isti vltimi q̄ vidēt tm̄ tp̄s trāsisse ⁊ legūt sctās scripturas ⁊ nō intēdūt in eis sigil lū amotū manētes in sua pfidia sicut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luce. vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicens. cui ergo similes dicā hoīes genera tionis hui⁹: ⁊ cui similes sunt. simi les sunt pueris sedētib⁹ in foro. et loquētib⁹ adinuicē ⁊ dicētib⁹ cāta uimus vobis in tybijs: et non saltastis. lamētauimus ⁊ nō plorastis vbi dicit gl. litteralis pueri docto res sunt spū humiles. forū synago ga vel ipa hierusalē in qua iura p̄ ceptorū dei cōdebanť q̄ cōtribulibus solebāt exprobare: q̄ nec psal mis allecti ad laudes assurrexerūt corde deuoto mēbroꝝ agilitate qd̄ notat saltus: nec trenis. i. lamentationib⁹ pphetarū in excidijs iā factis vel fiēdis ad pniā₃ sūt cōuersi Uoluit ergo xp̄s exprimere cecitatē ⁊ obstinationē iudeoꝝ in p̄dicta similitudine pueroꝝ. ad litterā em̄ sic faciebāt pueri iudeorum. Circa qd̄ est aduertendū qd̄ multū valde facit ad virtutē q̄ aliqui a sua pueritia assuescūt oīb⁹ operib⁹ virtuosis. Ideo apud antiquos fuit ɔsuetū ⁊ expedit q̄ sic pueri exerceanť in ludis honestis idu cētib⁹ ad virtutē ⁊ retrahētibus a vitijs. ppter qd̄ pueri hebreoꝝ habebant talem ludū. Diuidebanť em̄ in medio ciuitatis in duas ptes equales ⁊ illi q̄ erāt ex vna parte canebant carmē leticie. ⁊ alij ex opposito carmē lugubre: et postea exprobrabant sibi mutuo ⁊ exultātes dicebāt alijs quare sibi non congaudebāt. ⁊ ecō tra alij quare sibi non cōpatiebantur: et hoc fiebat ad exprimēdum vanam leticiam ⁊ defectum compassionis ⁊ amicitie adinuice₃ in hūc mūdo: sicut videmus frequēter etiam in eade₃ ciuitate: immo etiam in eodē vico vel etiā in eadem domo q̄ aliqui letantur ⁊ alij etiā tristanť ex opposito hoc similiter erat de iudeis q̄tu₃ adhoc q̄ viderant austeritatē Johānis nec per hoc moti fuerāt ad penitētiā ⁊ postea viderūt dulcedinē ⁊ mansuetudinē xp̄i: quia dulcedinē eis predicauit ⁊ cū eis dulciter ⁊ māsuete cōuersatus ē nec graues penas imposuit penitētibus: sed dixit vade ⁊ noli amplius peccare. Joh. viij. ⁊ tamen per hoc nō fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis: sed magis remanserunt ceci obstinati in peccatis: scilicet vtriusq̄ vitam in malum interpretando: quod ⁊ faciunt hodiernis temporibus: sunt ergo iudei similes pueris non quātu₃ ad eorum ignoscentiam: sed quantū ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. ¶ De scđo. s. si pōt sanari cecitas iudeoꝝ. Rn̄deť q̄ possibilitas nō negať: s₃ q₂ medicinā recipere recusant. Ideo sui culpa sēp ceci manēt. Ad hāc em̄ cecitatem ab isto pp̄lo amouēdā semp ecclesia ab initio sui adhibuit spūalem medicinā aliqñ p miraculorū operationē sicut fuit tpe xp̄i ⁊ aplōꝝ. Interdum vero per aliquam partialem persecutionē vt saltem impleta facie eorū ignominia cōuer

terentur ad querendū dñm. Aliqñ per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus & pro perfidis iudeis: vt deus & dñs noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt & ipsi agnoscāt iesum xp̄m dñm nostrū. Nonnunq̄ etiam p sacre scripture predicationē que cōueniēs & vtilis modus videt̄ ad ipsoꝝ conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Vñ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plātā: riga: fer curā & tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedez laborum sctōrum suoruz: vt Sap. x. dicit̄. Paulus loquit̄. i. Chor. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans al's aūt nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisq̄ ſm suum laborez accipiet. i. Chor. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis: & ob hoc in laboribus potius q̄ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Ecunda consideratio est de iudeorū parētela & ex thalmud doctrina: lʒ eñi iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: & iacob. suis tamē pctis exigentibus meruerūt noiari ore diuino ppl's dure ceruicis: vt ptʒ. Exo. xxxij. gñatio praua atq̄ puersa &c. vt pʒ Deut. xxxij. generatio praua & exaspans. ps. lxx. viij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt̄ gñatio mala & adultera: vt pʒ Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio ifidelis & puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi pponētes librū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eoꝝ fedissima & horribilis declarat̄: Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algēvito sup textū ge. c. ij. qñ de⁹ fecit euā & adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: & caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: & nō fuit refrigerata volūtas ei⁹ quousq̄ habuit cōiūctionē cū eua. & ideo dixit. Nūc video q̄ hoc est os de ossibus meis: & caro de carne mea. Uidete quō hoc est abhoīabile & imūdū preter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima qz ipsimet ponūt alibi in thalmud q̄ deus creauit adam i grādi magnitudine plus q̄ alterū: intantum q̄ dicūt in Sāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ehac dynema. mouet q̄ adam tenebat de terra vsq̄ ad celū & cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina & cum passere paruulis &c. Scd̄a ratio pp̄ter breuitatē tēporis: qz ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohēgadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congrega-
tus pulius de quo factus fuit adã
In secũda fuit factuꝫ corpus. In
tertia fuerũt extensa membra sua.
In quarta fuit aĩa infusa i eo. In
qnta surrexit sup pedes. In sexta
posuit noĩa oĩbus aĩalibus. In se
ptima fuit facta eua ꝛ ei tradita.
In octaua ascẽderũt duo in lecto
ꝛ descenderunt: ꝛ hoc glosat rabi
Salomon: qꝛ in illa hora genera-
uerũt Caym ꝛ quãdam sororẽ cuꝫ
eo. In nona fuit eis factuꝫ prece-
ptũ ꝙ non comederent de fructu.
In decia peccauerũt. In vndecia
fuerũt iudicati. In duodecima fue-
runt expulsi a paradiso. Sequitur
ergo ꝑm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ ha-
bebat tẽpus faciendi illud pctm̃
tam abhoiandũ qꝺ ipsi dicũt ꝛ in
suis verbis cõtradicũt sibĩpsis ꝛ
contradicit vnũ alteri. Unde vide
tur ꝙ oĩa sunt falsa vel mendacia.
¶ Quicquid de falsitate huius do
ctrine ptꝫ ꝙ ibidem dicit rabi elie
ser ꝙ adam coiuit cũ oĩbꝰ brutis
ꝛ iumentis: ꝛ inde geniti sunt ho-
mines mõstruosi. ex quo concludũ
tur duo. Primo ꝙ iudei sunt fra-
tres hoim monstruosorũ. Secũdo
ꝙ asina ꝛ porca sunt nouerce eoꝝ.
Dicet forte iudeus si homĩes mon
struosi sunt fratres iudeoruꝫ ꝛ asi
na ꝛ porca sunt nouerce eorum. ita
etiã sequitur de xp̃ianis ꝛ aliĩs ho
minibus cum adam sit pater oĩm.
Respondetur ꝙ non sequitur ex
eo ꝙ soli iudei affirmant supradi-
cta turpissima ꝛ non aliĩ homĩes.
Item demones sũt fratres iudeo-
rum ꝙ sic patet. nam dicit rabi sa-
lomon ꝙ ãte creationẽ eue adam
habuit vxorem noĩe lilis. ꝛ ꝙ fuit
ante adam ꝓ ligno vetito excõica
tus ꝑ triginta annos: in quibus ex
vxore lilis genuit tãtuꝫ demones.
Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi
cxxx. anni spaciĩ qꝺ fuit ex quo na
tus fuit Cayn ꝛ abel quousqꝫ na-
tus fuit seth: ꝙ durãte illo tp̃e nõ
faciebat adam nisi generare spiri
tus malignos ꝛ ipsa pariebat eos.
Ex quibus manifeste cõcludit̃ in-
tentũ. s. ꝙ demones ꝛ maligni spi-
ritus sunt fratres iudeorũ: ꝛ non
aliorũ hoim: qꝛ ipsi soli ponũt hãc
doctrinã infamãtes patrem suum
adam: ꝛ ideo confusionẽ que ex in-
famatiõe patris: sequit̃ in premiũ
reportãt. vñ merito dixit eis xp̃s
cũ se iactarent filios abrae ꝛ eẽnt
contradicẽtes in operibus vos ex
patre dyabolo estis. Joh. viĩ. Ex
quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt
fratres demonũ vt conuincitur ex
eorũ doctrina: sed etiã filiĩ dyabo
li ex doctrina filiĩ dei. Et qꝛ demo
nes sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt
cũ eis hereditatẽ. s. inferni posses-
sionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non
sequitur necessario diuisio heredi
tatis inferni inter demones ꝛ iu-
deos. licet sint fratres: qꝛ iacob et
esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau
noluit diuidere hereditatẽ. Rñde
tur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia ti-
muit hereditatis diminutionem:
hinc est ꝙ ptẽ contẽpsit. vt paruꝫ
quid: sed dyabolus abundat in he
reditate vermium ꝛ ignĩũ inferna
liũ quã libenter diuidit cũ iudeis
fribus suis. Itẽ dicit rabi ysinya

serpēs qui decepit euam coiuit cū ea ⁊ ex hoc sequit̄ ꝙ serpēs ē vitricus iudeoꝝ cū ipsi soli hoc ponāt ⁊ ideo nō imerito moꝝ serpentiū immitātur. Vñ ps. lvij. furor illis scʒ iudeis ꝓm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde ⁊ obturantis aures suas: qꝛ ipi obturauerūt aures suas: ⁊ adhuc obturāt ne audiant doctrinā xpi nec videāt miracula eius. Et iterum ps. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xpi accusatione venenū asp idū sub labijs eoꝝ. s. in ecclesie blasphematione. Patʒ ergo iudeoꝝ parētela ex thalmud ⁊ doctoꝝ suoꝝ doctrina: quia sunt fratres hominū monstruoꝝ ex bestijs natoꝝ. Sunt etiam eoꝝ nouerce asina: ⁊ porca: ⁊ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū: ⁊ filij dyaboli: necnon habētes ꝓ vitrico serpentē eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ⁊ credentia.

Ertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ⁊ credētia. Notat eñi magister alfonsus cōuersus in li. preliorum dei: c. xxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: qꝛ aliqui eoꝝ vocantur rabini ⁊ pharisei qui credūt thalmud. Alij vocant̄ carrayni qui solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post mortē manere. Alij credūt ꝙ aīe manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remunerationē in alio mundo. Alij vocāt̄ cuthibini: qꝛ venerūt de terra q̄ dicit̄ cutha: ⁊ habitauerūt in samaria ⁊ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ⁊ aliqui istoꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habēt tanꝗ hereticos. Alij eoꝝ vocāt̄ mecubilini qui credūt in decē ꝑsonis qui dicūt ipi decē numeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ⁊ discipulum: quem vocāt matraton. quod noīant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aīarū de vno hoīe in alterū: de femina ī feminā: ⁊ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscē vel stellam: vel aliquā ferā qđ remāsit in eis: ex opinionib⁹ aficeris: ⁊ pitagore. Alij credūt ꝙ aīe semꝑ fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicūt ꝙ solūt creantur qñ generantur corpa eoꝝ. Alij dicūt ꝙ aīe erunt in alio mūdo expoliate ab oñi corpore recipiēdo gloriā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aīe cū corpibus. Alij eoꝝ credūt ꝙ comedēt ⁊ bibēt: ⁊ faciēt filios ⁊ comedēt oēs vnū piscē qui đr ꝙ leuiathā. Et aliq̄ dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū ī illo pisce per spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ: ⁊ ꝙ comedēt feminā hui⁹ leuithā q̄ est in sale posita ꝓ eis a creatiōe mūdi: et ꝙ bibēt vinū qđ seruat̄ ī suis vuis etiā a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credunt ꝙ erūt ibi sine cibo ⁊ potu: ⁊ sine cōiunctiōe cū mulieribus. Alij credūt resurrectionē mortuorum nunꝗ futurā. Alij eorum credūt ꝙ oēs hoīes resurgēt. Alij credūt ꝙ

dium resurgēt filij israel. Alij dicūt φ solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt φ etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt φ post resurrectionez sint iterū morituri. Alij credunt φ post resurrectionē nūφ amplius morient. Alij eoꝝ credūt φ post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt φ erūt i ꝑadiso celesti. Alij credūt φ nūφ deus reuelauit ꝓphis nec angelis tp̄s aduētus messie: sed solū nomē suū. Alij eorū credūt φ reuelauit ꝓphis: sꝫ adhuc nō accessit tēpus eius. Alij eoꝝ credūt φ iam tp̄s suū trāsiuit sed nō venit ꝓpter pctm̄ suū. Alij credūt φ iā venit ꝛ fuit natus tp̄e signato: sed φ nō venit ad saluādū eos. Alij credūt φ venit ad saluandū eos: sed non saluauit eos ꝓpter pctā eoꝝ: ꝛ φ sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eoꝝ credūt ꝛ dicūt φ nunφ adhuc nat⁹ ē. Alij eoꝝ se reputāt ꝓphas ꝛ nō credūt vnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniōes cōpositas ex p̄dictis q̄ diuersimode sunt mixte. Et ꝓpter has oēs cōtradictiones opinionū inter eos appet manifeste φ sunt facti ceci et deuij a via veritatis. Circa illud tēpus in q̄ apparuerūt in vestimētis iudeoꝝ signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet̄ ſm qd̄ scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei p̄dicti regni ꝛ ꝓ maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei ꝛ heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionen̄. in libro quē fecit ꝓ reprehēsiōe saduceoꝝ: ꝛ dicit φ ab anno creationis mundi. iiij. miliū. dcccc. ꝛ. xxxvij. annoꝝ cōuersi sunt oēs p̄dicti iudei ad credendū hāc fidē quā nūc credūt pharisei in thalmud nō voluntarie. sed violēter ꝓpt̄ regis castelle preceptū: φ i illa carrionen̄. p̄dicti regni erāt pharisei ꝛ saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē ꝛ nō incēdebāt cādelas in nocte dieφ sabbati in aliq̄ loco totius iudaismi ꝛ inter phariseos erant tres fratres honorabiles. ꝛ maior hoꝝ vocabat̄ rabi nehamia qui semꝑ tristabāt̄ ꝛ eis displicebat: φ lex phariseoꝝ nō implebat̄ inter eos quousφ vn⁹ eorū ꝓpter honorē sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: ꝛ fuerūt magne contētiones inter eos: intantum qd̄ vtraφ pars habet venire coram rege Alfonso: ꝛ venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q̄ dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ꝓpter quē fecit rex quicquid voluit: ꝛ precepit oībus saduceis φ conuerterēt se ad legē phariseoꝝ lꝫ eis nimiū displicuerit. ꝛ extūc vsφ nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et ꝓpter talia accidentia voluuntur semꝑ de vna fide in alterā et currūt deuij ꝛ mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn̄ dimiserūt verū pastorē quē habebāt elōgātes se ab ei⁹ via ꝛ doctrīa q̄ fuit ver⁹ messias iesus xp̄s dominus

noster qui venit ad ostendendū eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas ⁊ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iudeorū per argumēta sumpta ex lege mosayca quibus putāt nostrū fidei fortalicium expugnare: ⁊ reducuntur omnia argumēta principalia ex lege sumpta. ad Nume.xxiiij. seruabitur autē talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentū statiꝫ dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumentum iudeorū est quo probant legeꝫ moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li.i.ar.vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sꝫ lex ātiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ꝑpter quam debuerit cessare maioꝛ ptꝫ Deut.xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xp̄iani. ergo sequitur cōclusio. Confirmatur etiā illa lex est pfectioꝛ: quā deus pluribus miraculis confirmauit ꝙ illa quā paucioribus vel nullis. sed legem antiquā pluribus miraculis cōfirmauit ꝙ nouā. ergo ⁊c. maioꝛ est manifesta. qꝛ sapiēs artifex firmius fundat ⁊ magis conat stabilire pfectū opus ꝙ imperfectū. quēadmodū eñ plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet. ita plura opa vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minoꝛ etiā ptꝫ: qꝛ nusꝙ̄ legūt ita magna miracula sicut sunt q̄ habent in exodo ⁊ in toto pētateuco. ⁊ si aliqua miracula legunt in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oia vincit veritas. vt dicitur .ij. Esdre.c.iiij. ideo non est difficile argumenta cecoꝛū soluere. Dico autē ad argumentū cuꝫ dicitur omnia opera dei esse perfecta: ꝙ deus fecit legē antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit ſm ꝯditionē populi recipientis legē. Nā ppl's ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dño ⁊ moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q̄ viderant in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo.xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celoꝛū vtiqꝫ desperassent si precepisset eis non odire inimicum. ⁊ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Jlla ergo lex perfecta fuit ſm ꝙ populus exigebat. Sed adueniente maioꝛi dispositione in populo perfectioꝛ lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempoꝛe moysi non fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xp̄i. ⁊ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat ꝙ

plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendū φ vno modo non est verū. miracula enī fiunt in legis datione ad confirmandū corda populi: ne vacillent in lege. qñ ergo populus legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandā illam legē. non ergo miracula plura arguunt legē perfectiorem: sed ostendunt populū recipientē illaꝫ legē minus esse perfectū ꝛ disposītum ad percipiendū diuina. quemadmodū enī rudis homo: etiam cū multis pricipijs nescit elicere vnā conclusionem. Ille tñ qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatē scientificā sicut populus iudeorūꝫ rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sꝫ populus effectus perfectior nō indiguit multitudine miraculorū: sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine. concessa tñ maiori propositione. minor est falsa. Nam maius miraculū fuit liberare totū genus humanū a potestate dyabolica. qd fecit xp̄s in lege noua φ liberare populū iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi enīꝫ interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero vict⁹ est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculum diuidere mare. Exo.xiiij. φ siccis pedibus ambulare super mare. quod fecit christ⁹ Matth.xiiij. ꝛ Joh.vij. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū.ij. φ quando helyseus fecit natare ferrum. iiij. Reg.vi. Sed hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca.xvij. In lege ergo diuidente populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quantū in se est oēm populum subijcit diuine volūtati debuit ipse dn̄s super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod.xv. φ mutare aquā in vinū Joh.ij. aquam enim amarā conuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebantur ydolis vel adorabātur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor hominis. lex euangelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū ꝛ perfectū gaudiū perducit. miracula etiā q̄ in euāgelio ꝛ in actibus apostolorū leguntur multa plura sunt numero φ que facta sunt in veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q̄ si scripta essent per singula libros in de scriptos totus mundus capere nō posset. vt dicitur Joh.vlti.ca. Si autē ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi dānum. Dixerat enī eis Esayas propheta in caplo.vij. si non credideritis non permanebitis. ptꝫ ergo φ lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec consequenter perpetuo duratura. ¶ Notandū tñ est hic circa xp̄i miracula sicut scribit in pugione. pte scd̄a. ca.viij. φ iudei xp̄i miraculis inuidentes beelzebub princip͂ demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula ꝛ talia q̄ ꝛ qualia nemo vnφ aliquis fe

est. Ioh. xv. Nunq̄ quippe ali⁹ ali quis: vt ipse ⁊ sui in eius noīe illu minauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̄ cōtractos: et loqui mutos queadmodū predi xerat. Esa. pp̄heta. c. xxxv. deus ip se veniet ⁊ saluabit nos. tunc ape rientur oculi cecorū: ⁊ aures surdo rum patebunt. tunc saliet sicut cer uus claudus et decantabit lingua mutorū ⁊c. His quoq̄ miraculorū generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorū ⁊ su bita curatio leprosorum ⁊ diuerso rum infirmorū. ¶ Quia ista inq̄ ⁊ plura alia innumera fecit dn̄s no ster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica pra uitas cui nūq̄ deest: nec defuit vul pina calliditas alia d̄turpare blas phemia. Cōposuerunt igitur libel lum: in quo cōtra xp̄m talē mentiti sunt fabulam. Tēpore inquiunt he lam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus no cri. i. iesus nazarenus venit hieru salem inuenitq̄ in tēplo dn̄i lapi dē in quo sedebat olim archa dn̄i. ⁊ erat in eo scriptū sembamesoras id est nomē dei expositū. quicunq̄ vero illius nominis litteras addi scebat ⁊ sciebat. poterat facere q̄c quid volebat. Sapientes vero isrl' timētes ne viri israel addiscerent illud nomē ⁊ virtute illius destrue rent seculū fecerūt duos canes ere os ⁊ posuerūt eos sup duas colum nas cōtra portā domus sanctuarij q̄cunq̄ igit̄ ingrediebat̄ aliquis et addiscebat litteras p̄dicti noīs et exibat canes illi erei latrabāt ei ita horribiliter q̄ perterritus obli uiscebatur nomen ⁊ litteras quas didicerat. venit itaq̄ iesus nocri. ⁊ ingressus templū didicit illas litte ras ⁊ scripsit in pergameno. deide incidit carnē cruris sui ⁊ in incisio ne illa inclusit dictā cartulā dicēdo nomē nullū sensit dolorē ⁊ redit cu tis ꝯtinuo sicut añ erat. Eūq̄ egre deret̄ de tēplo latrauerūt ei canes erei supradicti. ⁊ statim oblitus est nomē. perrexit itaq̄ in domū suā ⁊ aperuit crux cū cultello accepit q̄ cartulā vbi erant littere sembā mesoras. i. nois dei expositi vel ex planati. et iterū didicit eas. quo fa cto ꝯgregauit. ccc. ⁊. x. de iuuenib⁹ israel: ⁊ dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: q̄z super israel volunt habere dn̄m. vos aūt scitis q̄ oēs pp̄hete pp̄hetauerūt sup messiam. ⁊ in veritate ego sum ipe. ⁊ sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cōcipiet ⁊ pariet filiū: ⁊ voca bitur nomen eius emanuel. Dauid quoq̄ auus meus pp̄hetauit super me ⁊ dixit. dominus dixit ad me fi lius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̄ ita mater mea sine coi tu masculi v̄tute dei. Ipsi sunt igi tur spurij ⁊ nō ego. sicut dictū est Osee. ij. ⁊ filiorū eius nō misere bor. q̄z filij fornicationū sunt. Re sponderūt ei iuuenes. si tu es mes sias: ostēde nobis signū. qd̄ signum inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. ad ducite eū ad me. cōtinuo igit̄ duxe rūt claudū ad eū q̄ nūq̄ steterat su per pedes. dixitq̄ sup illū sembā mesoras. Illa autē hora claud⁹ su r

rexit et stetit super pedes suos. In clinauerūt ei hoīes et dicebāt. iste sine dubio est messias. Adduxerūtq ei iterū leprosum et dixit nomen posuitq manū sup eū et statim curatus est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Uidētes igit sapiētes q credebant et israel cepe runt ipm et duxerunt ad helam reginā. in cuius manu erat tota isrl et dixerūt ei. dn̄a nostra i manu isti est sortilegiū et facit errare mūdū iesus vero nocri r̄ndit ei. Dn̄a olī pphete pphetauerūt sup me: quorū vnus dixit Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse et ego sum ille. sup istis vero dixit dauid. Beatus vir qui nō abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne in lege vestra qd ipse dixit. R̄nderūt in lege nostra est hoc. s; nō est dictū de eo. Sed sup eo scriptū est Deut. xviij. ppheta autē ille morietur: quia locutus est iniquitatē contra deum. De messia vero dictū est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus: et ait regine. ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaq regina fideliores quos habebat cū ipsis: et fecit impius ille reuiuiscere mortuū per semhāmesoras. In illa hora obstupuit regina: et dixit vere magnū signū est hoc deditq sapientibus verecundiā et exierūt cōfusi a cōspectu ei. Fuitq ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autē iesus nocri in galyleā superiorē iuerunt sapiētes ad reginā et dixerūt ei. Dn̄a nostra sortilegiū est cū isto hoie et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites q caperēt eū: et non permiserunt hoies galylee: sed voluerūt pugnare cū eis. qui ait. nolite pugnare pro me. qr fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebūtur me. Faciebāt itaq hoies de galylea aues de luto corā eo. et ipe dicebat semhāmesoras super eas: et statim aues ille volabāt ceciderūt igit illi i faciēs suas adorantes eū. Dixit etiā in illa hora vt apportaretur vnus maxim⁹ lapis molaris et pijceret in mari. et vt factū est. Dixit ille impius semhāmesoras. i. nomē dei expositum et fecit molā illā stare sup faciē maris. seditq sup eā. et ait militib⁹. Ite ad dn̄am vestrā et nūciate ei q vidistis. Deinde surrexit cū eis et cepit ambulare sup faciē aque. Abierūt milites et oia q viderāt dixerūt helam regine: q vehemēter obstupescens vocauit sapiētes et dixit eis. vos dicitis q hic homo iesus nocri est sortilegus. sciatis q signa q facit ostēdunt eū filium dei. Qui dixerūt ei dn̄a nostra. fac eū venire: et nos detegemus fraudē ei⁹. Interim abierunt seniores israel et fecerūt quēdā intrare domū sancti sanctorū q dicebat iudas scarioth et dicit litteras semhāmesoras. eo mō quo eas didicit iesus nocri: et fecit incisionē cruris et alia q ipe fecerat. Uenit igit ille nocri. i. nazaren⁹ cū societate sua et stās corā regia fecit venire sapiētes et ille stās corā regia dixit sup me pphetauit dauid. qr circūdederūt me canes synagoga malignātiū obsedit me. S; et sup me dictū ē illō. hier. i. Ne timeas a facie eorū qr ego tecū vt liberē te dicit dn̄s

Sapientes vero contradicebāt ei ꝛ ait regine ascendā in celū. ꝛ sic dixit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq; manus vt alas p nomē semhāmeforas explanatū: volauitq; iter celū ꝛ terrā qd qn sapiētes israel viderunt. sic dixerunt ad iudā scarioth: vt diceret semhāmeforas ꝛ ascēderet post eū qui ascēdit ꝛ luctatus est cū eo ꝛ ceciderūt ambo et fregit sibi ille impius brachiū. ꝛ sup hoc ope singulis annis xpiani plorāt ante pascha suū. hora illa ceperūt illum israel ꝛ operuerūt eū pānis ꝛ pcutiebant eū virgis malagranatorū dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eum. ꝛ nesciuit dicere. Dixit itaq; regina sapientibus. ecce in manibus vestris est facite ei quicqd placuerit in manib⁹ vestris. Ceperūt ergo eū ꝛ duxerūt ad suspēdendū. omne vero lignū vel arbor in quo suspendebat statim frāgebatur: ipe quippe per semhāmeforas adiurauerat oia ligna ne susciperēt eū. Abierūt itaq; ꝛ adduxerūt stipitē vni⁹ caulis qui nō est de lignis. sed de herbis ꝛ suspēderūt sup illū. neq; eni hoc est mirū. q2 singulis annis crescit tm̄ vnus caulis in domo sanctuarij. q descēdūt de eo cētū libre seminis. ¶ Ex his poterit aiaduertere quisq; prudens. q tanta fuit miraculorū dn̄i nostri iesu xpi euidētia: tanta magnitudo ꝛ multitudo: tanta excellētia ꝛ certitudo. q iudaica prauitas quo erūperet nō hēbat. cōfugit igitur ad pprium suū qd est mentiri libellū mēdacij plenū atq; blasphemijs turpibus cōponens hec sub cōpēdio sumpta sūt. impletūq; est in persona xpi qd scriptū est p pphetā Osee. vij. Ue eis qm recesserūt a me: vastatio eis: q2 puaricati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sūt cōtra me mendacia. ¶ Est aūt hic notandū q iudeorū fatua falsiditas apud intelligētes xpi fidē adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidē ipi qd asserunt dn̄m iesum talia in veritate fecisse lʒ in nomis dei virtute miracula ostēdunt: pculdubio tantā miraculorū eius fuisse excellentiā q eam ipsorū impietas demonibus nequiuit ascribere: tantaq; fuisse eorum euidētia q nequaq̄ ea ipsorū inuidia valuit suffocare. At vero per talē modū. i. per semhāmeforas: hoc ē p nomē dei explanatum siue expositū dn̄i iesu miracula fuisse facta delirāt trāslucet eorū mēdaciū si sit qui diligēter ispiciat. Si verū nāq; fuisset q aliquod nomē dei apud eos esset cui deus talem virtutem ꝛ talē efficatiā pstitisset pfecto iuuisset se eo tpe vespasiāi ꝛ tyti ꝛ fecisset q hierlm nō potuisset capi ꝛ iudei occidi ꝛ captiuari eo mō quo infra dicet cōsideratiōe. ix. vel etiā virtute huius nois volassent in celū vel omes vel saltem aliqui. Deniq; cum helena mater fuit cōstantini impatoris in cuius tēpore dn̄m iesum fuisse dicūt ꝛ a tempore iesu xpi vsq; ad constantinum ꝛ helenam fuerunt tricenti anni: vt patet p imperatorū romanorū hystorias. manifestū ē iudeo i supradicto libello fabrica-

tiones esse mendacij. ¶ Notādum etiā φ dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dn̄s iesus impios quosdā futuros q̄ miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo pphetas ante p̄misit. Nunq̄d enī si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt colerei. nū quid ꝛ mortu⁹ magus erat ꝛ anteq̄ natus. prophetas igit audi et lege qui ante dn̄m venerūt. Forma igit sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto φ suspicari potuerit dn̄m nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant. p quā artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos ꝛ vltra aduētui suo ꝛ toti vite sue. necnō ꝛ factis suis ꝛ dictis atq̄ suoꝝ tā cōgrua: vt p3 ex p̄dictis ꝛ dicēdis patebit dicta reddidit pphetarū. sermo nāq̄ ppheticus et maxime de aduētu messie qn̄ cūq̄ a iudeis exponit iudaice semper ꝛ vbiq̄ renitit iuxta coꝝ expositionem absurdā. ꝛ icōpossibilia cōtinet et inuenit mēdax. Qn̄ vero de dn̄o iesu ꝛ sibi pertinētib⁹ accipit vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ꝛ obedit. nihil impossibile. nihil absurdū igerit s3 inuenit verax. ¶ Adhuc etiā si ipse dn̄s iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula. p quā artem fecerunt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet nō p semhāmeforas. sed per nomē dn̄i nostri iesu christi. fecisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit q̄d Rabie liazarus bēdama momordit serpens venitq̄ iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noie iesu. i. iesum filij pādera ꝛ non pmisit eū rabi ismael s3 dixit ei nō licet tibi bendama. ꝛ ait illi pmitte mihi ꝛ ego inducā ꝯ te argumētū vel auctoritatē φ licitū est: ꝛ nequiuit auctoritatē inducere ꝛ faciens homo viuet in eis dictū est de mandatis dei. ꝛ nūq̄ moriat in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctione cenomasarcim filius filij. rabiosue filij leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq̄ vir ex noie ysua. i. iesus pātherim ꝛ sanatus ē vel q̄euit: cūq̄ exisset ait ei qn̄o cōiurasti eū. ait ei ꝟbo tali. Sit ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ꝛ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noie dn̄i nostri iesu xp̄i facta fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio comprobat: porro si dicat φ p artē opabant ea apostoli tāq̄ a xp̄o dn̄o edocti dū3 viuerent qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eoꝝ pueri ꝛ puelle ꝛ si per artē quoq̄ isti qua arte ipsoꝝ implorātes auxiliū apō xp̄m qua arte reliquie ipsoꝝ qua vestes. qua sandariola. qua baculi. p3 ergo φ miracula xp̄i ꝛ suoꝝ ita firmiter cōstat φ nulla p̄nt inficiari neq̄cia. ¶ Notandū ergo φ iudei idcirco in supradictis traditionibus ꝛ alibi bēpandera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesu3 pātherie nōabat q: vt ait iohānes damascen⁹ in. iiij.

lib. leui. quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noīat genuit pāthera. pāthera aūt genuit barpanthera. barpāthera genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta ꝛ laude digna. quēadmodū vetus āna sterilis exīs ꝑ votū ꝛ repromissionē samuelē peperit. ita ꝛ hec ꝑ preces ꝛ repromissiones a deo dei attulit genitricē. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex moysi non est abolita ꝛ hoc sic.

SEcūdū argumētum iudeorū est ad idem scꝫ ꝙ lex moysi non est abolita sꝫ adhuc obseruanda ꝛ arguūt sic. Si lex bona ē ꝛ a deo data obseruāda est cuius eñ decretū erit obseruandū si māda tū dei nō est obseruādū qd eñ cōsiliū dabant nobis xp̄iani quomodo illd effugemus maledictū. maledictus q̄ non permanserit in oībus q̄ in lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersal'r oīa mandat obseruāda. xp̄iani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant. ¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iij. capi. iiij. dicens. ꝙ lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam ꝛ a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum ꝛ obseruandum esse sancimus. ea eñ diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus. cū eñ dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona. Geñ. i. Cū in lege dicant quedam esse mūda et quedā inmūda ad litterā quod eñ immundum est quomodo est valde bonum. nec solū ea prohibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda ꝛ q̄ visu salubria ad comedendū existunt. licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi ꝑcipit capi. xx. Altare de terra facietis mihi: inse quentibus aūt sic legitur. fecit itaq; moyses altare thimiamatis de lignis sethim: et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi: multum itaq; aduersum videt' vt aliud et aliter ꝙ dn̄s iubet ꝑ moysen ab ipso moyse agatur. Aliō ergo ꝙ littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram qūo stare pōt ꝙ de⁹ prohibet. Deut. xxij. ne hō aret in boue et asino. Onus quodcūq; aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eñ simul esse et pasci lex permittit ꝛ arari simul prohibet ꝛ interdicit. Si autē propterea vetat ꝙ hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sunt pmittit ꝛ solū arare excipitur. equ⁹ in lege aīal immūdū esse ꝓhibet ꝛ alia multa. nec tamen arare bouē cū equo vl' alio aīali immūdo in lege ꝓhibet. hec nō solum in his q̄ dicta sunt mādatis sꝫ in ꝙ pluribꝰ aliis legalibus cerimoniis cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu intellexerimus. Discreto

itaqꝫ et diuino sensu hec discutien da, ꝛ intelligēda sunt. Si ꝟo legem debito sensu accipim⁹ oia legis mā data debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litteram ꝛ sine vllo velamine figurarū dicta esse accipiendū quedā vero ad figuram et ꝓfundo velamine obūbrata esse intelligere quedā ad tp̄s obseruari iussa sunt quedā sine vlla tp̄is deter minatione q̄ eni alterius sacramen ti p̄nūciatiua erāt ꝛ ꝟitatis figurā fatentur suo tp̄e manifesto rei atqꝫ veritatis p̄sentia oportuit vt eorū remaneret p̄nunciatio ꝛ figura.

Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicēdo erit q̄diu futurum est ipsumqꝫ erit prorsus obmittentes in p̄senti assu mimus est quodqꝫ ip̄um iā p̄terijsse significantes vtimur fuit. Sic in re bus p̄nūciatiuis alicuius sacramēti vbi p̄sens manifestat sacramentū ei⁹ iam sup̄fluo reseruaret figura seu signū q̄ alicuius misterij significa tiua nō erāt sed a parte seu fidei ve ritatē insinuant seu carnis edifica tionē cōmendāt ea a iudeis et xp̄ia nis nō ad tēpus sed imp̄petuū ob seruanda sunt earūqꝫ transgressio nullo modo potest multa esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ di uine sanctiones veteris testamen ti non sunt mutate.

Ertiū argu mentū iudeoꝝ ē ad ꝓbādū ꝙ diuie san ctiōes veteris testa mēti nō sunt muta te. Arguunt ergo ꝯ xp̄ianos sic. Si s̄mo dei ad tp̄s ob seruād⁹ ē eoqꝫ s̄mone ānullato alio tp̄e ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicqꝫ p̄ tp̄m vicissitudies diuie sanctiōes mutā tur q̄ pacto ratū non erit qd̄ d̄r. ps. cxviij. Ineternū dn̄e p̄maē꜄ ꝟbū tuū et illō. Mat. xxiiij. Celū ꝛ terra trā sibūt ꝟba aūt mea nō trāsient. qd̄ in terest cur de⁹ hoc aial imundū iudi cet illud mūdū. hoc vti p̄hibeat. illo vti p̄mittebat qs eni adiuuit vt d̄r ysa. xl. spiritū dn̄i. aut qs ei⁹ ꝯsilia rius fuit vt istud agi p̄mittat illud p̄hibeat iussit obsequēdi ergo ei ob sequēdū ergo ei obseq̄ summa vir tus ē. p̄hibuit fieri. ergo iā nō licet idqꝫ si postea fiat peccatū esse dici mus ac pena debita puniēdū: vt er go seruem⁹ figuras cōtēnemus lit teras. vt seruem⁹ alterū q̄ ratio est dānare alterū. Seruem⁹ litterā. ser uemus ꝛ littere figurā. maneat par ua sensu nr̄o littera. maneat vt ve stro ꝛ addat spiritualis ꝛ ꝯcessa no bis sit a deo mysterij latentis intel ligētia. Abstineamus a pctō qd̄ lex iubet: abstineamus ꝛ ab eo si quod ē quod per porcum figuratur pecca tum. Non aremus cum boue ꝛ asino quia id legislator prohibuit. ꝛ si qua intellexeritis per asini et bouis co pulamen p̄has est euitare. immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. ꝛ ad implenda esse censetur et adim pletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra ꝙ in nouo testamento di uine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplētur. Di cit ergo ꝙ sermo diuin⁹ in nullo an nulat. diuine sanctiōes nō mutant ꝗꝛ christus nō venit soluere legē sꝫ

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnū aut vn⁹ apex nō preteribit a lege donec oīa fiant. non igit̄ vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. ⁊ in p̄io thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex em̄ prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex em̄ prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat ⁊ figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iaȝ p̄sens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino ⁊ eodē iudice seuerum quisq̄ tuetur. Moyses carnē suillam immundā noiat vti ea p̄hibet ⁊ propterea dicitis q̄ vti ea nō licet Moyses nō alius sed ideȝ ip̄e carnem suillam dicit mundā et valde bonam ⁊ eam ad vescendū sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona: qd̄ valde bonū ē nulla ex p̄te malū est. quod vero nulla ex p̄te malum est q̄uo malū ⁊ imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsiderat̄ mundū ⁊ valde bonū est. atq̄ vti lȝ: q̄z eo p̄ hoc aīal voluptas ⁊ immūdicia figurat̄. immūdū p̄pter hoc animal eē iudicat̄. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc mundū ⁊ immūdū animal esse intelligitur: ⁊ eo vti ⁊ nō vti a deo nobis p̄mittitur. eadē ratione licet in boue ⁊ asino arare. ⁊ p̄hibetur ne aremus in boue ⁊ asino si meli⁹ non pōt q̄z deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit ⁊ ruminat et ad excollendam terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habēteȝ qui mādata dei meditat̄. Ac apō se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et aliis huic non est associandus in p̄dicatione: alter morib⁹ etiā indiscretus sensu. ideo ta. ⁊ litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo aliis nociuus existit. ¶ Quod etiaȝ lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates sequētes ostēdūt: ait em̄ dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. ⁊ ad hebreos. viii. p̄summabo testamētū nouū super domū iuda ⁊ sup̄ domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraq̄ adueniente enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legit̄ sacrificia vestra odiuit aīa mea. Item dauid ait in p̄s. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̄ holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū ⁊ oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū et p̄ peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: ⁊ alibi nō in sacrificiis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neq̄ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que p̄tinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō ꝓpheta non rex: nō tēplū: nō locus sacrificij. ⁊ quid iremus ꝑ singula in maxima parte abolita ē lex. videt̄ ergo ꝙ lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ circumcisio perpetuo sit duratura.

Uartuz argumentū iudeorū ɔtra nostrū fidei fortaliciumē de circūcisione quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ⁊ consequēter legem moysi: arguūt sic. Idē iudiciū videt̄ esse quantuz ad duratione a parte post de lege antiqua ⁊ de circūcisione: hoc enī xpiani cōcedūt: s3 circūcisio ineternum debet durare in populo dei: pt3 qꝛ Gen. xvij. dat̄ in fedus sempiternu3 ergo ⁊ lex d3 eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Verumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat̄ in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: ⁊ aliaz spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit̄ preputiū cordis vestri ceruicē vestra3 non nduretis. et Iere. iiij. Circūcidimini ⁊ auferte preputiū cordium vestrorū viri iuda. Sic etia3 distinguere possum⁹ de eterno ⁊ sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdū enī ponitur ꝓ eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dñe ineternum ꝑmanes. Et illud. Iere. x. Dñs aūt de⁹ verus est ⁊ ipse deus viuēs et rex sempitern⁹. Aliqñ vo accipit̄ ꝓ duratiōe finita q̄le ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit g̊ achis dauid dicēs multa mala oꝑat⁹ ē ɔ pplm israel. erit g̊ mihi seru⁹ sempitern⁹. manifestū ē ꝙ hic accipit̄ sempiternū ꝓ duratiōe finita qꝛ nō poterat plus durare ista seruit⁹ ꝙ eo2 vita. simile habet̄ Gene. xxvij. vbi dz ꝙ oderat semꝑ esau iacob: qñ ergo dicebat̄ ꝙ circūcisio d3 durare i sempiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter ē verū qd simplr̄ ineternu3 d3 eē in pplo dei ⁊ aīa q̄ ē cū ꝑputio peccati ē extra pplm dei ꝙtum ad meritū. Si vo loquaris de circūcisiōe carnali accipe similr̄ sempiternum scdo mō dictu3. ꝙ ꝙdiu lex durauit q̄ soli vni populo p̄cipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab alijs gētib⁹ distinguebat̄ et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dz Gen. xvij. ꝙ circūcisio data ē in signū ꝑpt̄ qd ꝙdiu ille populus separatus fuit ab oī gente in deserto nullus eo2 circūcisus fuit sed qñ intrātes terrā ꝓmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūsi in galgalis vt habetur Iosue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Uintū argumētum iudeorū ē de sabbato ex cui⁹ cessatiōe arguunt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ɔtrariat̄ p̄ceptis diuinis nō ē a deo s3 lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta qꝛ de⁹ nō pōt sibipsi eē ɔtri⁹: sed minor pt3 de obseruatiōe sab-

bati quã deus ꝑcepit inveterari lege. lex ꝟo euãgelica hui⁹ obseruantiaȝ tollit ⁊ ꝓhibet. ergo ē ꝯͣria deo: nõ ergo ē a deo. ¶ Respõdet ꝙ in tali ꝑcepto duo sunt ꝯsiderãda. Primũ est ꝙ ꝓpter reuerẽtiã dei cessabat ppls ab oĩ oꝑe seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset ⁊ istud erat morale. ꝑ hoc eñ ꝑcipiebat ꝙ hõ aliqͣ tꝑe vacet rebus diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate ⁊ videte qꝛ ego sum de⁹. ⁊ ꝭm hoc cõputant iter ꝑcepta decalogi moralia ⁊ lex q̃ hãc obseruãtiã in se ꝓhiberet eẽt ꝯͣria ordiationi diuine ⁊ nõ posset eẽ a deo: sȝ lex euãgelica hãc obseruantiã non tollit sȝ ꝑcipit vt pȝ de dieb⁹ dñicis ⁊ aliis festis in noua lege ordinatis. Sed cõsiderandũ ē in dicto ꝑcepto erat taxatio tꝑis vel diei. s. ꝙ hec obseruãtia fieret tali die determinata. ⁊ istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit ⁊ debuit ꝓpter rõnabilẽ causam. Iudei enim colebant diẽ sabbati in memoriam creatiõis rerum qd̃ innuit moyses Exod. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celũ ⁊ terraȝ ⁊ requieuit die septimo ac si dicat. cõpleto oꝑe creatiõis statim debuit ordinari dies cõmemoratiua ipsius creatiõis. hõ etiã fuerat factus sexta die ⁊ iõ primũ dieȝ post sui creationẽ dȝ expendere singulariter ob reuerẽtiã dei. ceteros vero ad sui necessitatẽ. In noua autem lege illa dies q̃ debuit obseruari ad vacãdum deo nõ solũ debet nobis reducere ad memoriã bñficium creationis sed etiã innouationem spiritualeȝ que inchoata est in xp̄i resurrectione. ⁊ ideo sabbatum mutatum est in dominicum diẽ in quo xp̄s resurrexit. Significat etiã dominica que est octaua dies. octauaȝ diem resurrectiõis in qua perfectã requiem expectamus. Hic ē ꝙ messias noster dñs iesus christ⁹ postqͣ factus est triginta annorũ soluit qͣtum ad partem istã sabbatũ curandũ in eo infirmos. ⁊ dando eis licẽtiam lectulos asportandi. Johan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ij. Ceterum quemadmodũ de circũcisione dictũ est probatumqȝ ꝙ data fuit in signũ sic ⁊ sabbatum vt habet Exo. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis qꝛ signum sunt inter me ⁊ vos ac generationes vestras. Item in libro biza. i. ouiipere. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanna. Omẽ preceptũ ꝙ dedit deus sanctis ⁊ benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatũ qd̃ dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me ⁊ inter filios israel. si sic est nõ sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet ꝙ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. ¶ Item contra obseruantiam circũcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duabus traditiõib⁹ sicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis. iij. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tulym. i. glosa psalmorum taliter scriptum ē. ps. lxxiiij. Et oĩa cornua impiorũ ꝯfringã ⁊ exaltabunt cornua iusti. cornu nõ ē dictũ sȝ cornua. Decem eñ cornua sunt q̃ dedit de⁹ sanctus ⁊ bñdict⁹ israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac, de quo dictum est. Gene. xxij. Et ecce aries vnus retentus in densitate p cornua sua. Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictũ est. Deutero. xxxiij. ꝛ cornua rinoceron tis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictũ ē. Exo. xxxiiij. q: cornuta erat cutis faciei ei⁹. Cornu ꝓphetie de quo dictũ ē. i. Reg. ij. ꝛ orauit ãna ꝛ dixit. exultauit cor meũ in dño ꝛ exultatum est cornu meũ. Cornu legis de quo dictũ est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu ei⁹. Cornu sacerdotij de quo dictũ est. ps. cxi. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiticũ de quo dictũ ē. i. parali. xxv. omnes isti filij hemã. vidẽtis regis in verbis dei ad exaltandũ cornu. Cornu hierusalẽ de quo dictũ ē. ps. xix. Et a cornibus vnicorniũ exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictũ est. i. Reg. ij Et dabit fortitudinẽ regi suo ꝛ sublimabit cornu messie sui ꝛ sic ē dicẽs. ps. cxxxi. Ibi germinare faciaꝫ cornu dauid parani lucernã messie meo. Quãdo autẽ peccauerunt israel ablata fuerunt eis ꝛ data sunt gentibus seculi. sicut dictũ est. Daniel. vij. c. Post hec videns fui in visione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atqꝫ mirabilis ꝛ fortis nimis ꝛ dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab omnibus alijs bestijs. que fuerũt ante ipsam et cornua decem habebat. assimulate sunt enim gentes similiter hmõi feris et omni tempore in quo gentiũ seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cõfracta sicut dictũ est trenorũ. ij. Cõfregit i ira furoris omne cornu israel. ¶ Qualiter autẽ legalia deus iudeis abstulerit per ratiões et signanter sabbatũ et circũcisionẽ et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq. i. distinctione q̃ incipit ꝙ semzbhae. Quadã vice decreuit regnũ nec. i. romanũ ꝙ non seruarẽt iudei sabbatum ꝛ ꝙ nõ circunciderẽt filios suos ꝛ vt cognoscerẽt mẽstruatas. Tũc iuit rabi ruben. cercinauitqꝫ se more. s. romanorũ. Cũqꝫ iuisset et se disset cũ eis ait illis. qui hꝫ inimicum depauperet eũ vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ẽ non faciãt iudei opus in sabbato vt depauperentur. Dixerũt romani benedixit abrogauerũtqꝫ decretũ. rursumqꝫ etiã dixit eis. q̃ habet inimicum debilitat eũ an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circumcidant filios suos octaua die vt debilitẽter. dixerũt optie dixit ꝛ cessauerunt illud. Iterũ dixit eis qui habet inimicũ multiplicat eũ an diminuit eũ. Dixerũt ei diminuit. Ait eis si ita est nõ cognoscãt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerũt illud. Demũ ꝓpẽderũt ꝙ iude⁹ erat ꝛ restituerũt decretũ vt prius. Dixerũt ergo iudei q̃s ibit ꝛ irritabit statutũ istud vadat. Rabi symeon q̃ dicit facere signa ꝛ mirabilia. Post eũ ꝓo vadat rabi eleazar. Egressus est eis itaqꝫ obuiã vẽtamalyon. i. demoniũ sic vocatũ ꝛ ait. Est placẽtia vr̃a vt vadã vobiscũ fleuit rabi symeon ꝛ ait ãcille dom⁹ p̃ris appuit

angelus ter. nobis autem nec semel veniat ergo miraculum vndecūq̧. Precessit igitur ventāmalyon. ⁊ intrauit in filiam cesaris. Cūq̧ peruenissent dixerunt ventāmalyon egredere vocat⁹ ergo egressus est ⁊ abijt Dixitq̧ iudeis cesar. Postulate q̄cquid est vobis ad postulandum. Introducti sunt igit̄ in domum th::au ri vt tollerent quicquid vellent: inueneruntq̧ cartaʒ illam in qua scriptum erat dictum statutum ⁊ ruperunt eam hucusq̧ thalmuth. ¶ Animaduertat prudentia tua lector ꝙ p istas duas traditiones habetur euidenter ꝙ de⁹ abstulit a iudeis p romanos sabbatum ⁊ circūcisionē et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorum de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est: et nūꝗ restituit eis nec per se nec per angelū nec p prophetā nec per alium virum sanctuʒ Sed ipsi iudei recuperauerūt circūcisionē ⁊ sabbatū ⁊ cetera hmōi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus cō seruare debet ea que deus abstulit. ⁊ dyabolus tāl;bens se iudeis viribiliter ingerendo instituit quando eni vel vbi vnꝗ scienter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessimā sibi ex eo iminere finaliter procurauit cui vnꝗ boni aliquid nisi fallēdi studio psuasit. numquid nō ipse est qui primos homines q̄si eis vtiliter consulēdo fefellit nōne ipse est q̄ contra sanctum iob ipsum etiā dn̄m puocauit. Job. ij. c. An ignorāt iudei miseri ꝙ dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vituluʒ mentiendo protraxit. vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum ⁊ induxit tempestatem maximam in aerem ⁊ dixit israeli. Ubi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis iā peruenerunt sex hore ⁊ non respexerūt super eo. Ait ergo mortu⁹ē ⁊ nō curauerūt sup eo Ostendit ergo eis similitudinē feretri eius in nube. hinc est ꝙ dixerūt ad Aaron q̄ hic moyses vir qui fecit nos ascēdere de terra egypti nescimus q̄d factum est ei. et quid scriptū est. consequēter ⁊ dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus ⁊c̄. ⁊ accepit de manib⁹ eorum ⁊ formauit illud in forma ⁊ fecit illum vitulum fusorie ⁊ dixerunt Isti sunt dn̄i tui israel ⁊c̄. His sic p̄missis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sensus qui dyabolum nolunt habere suspectum in recuperatione circūcisionis ⁊ sabbati. qui patres eoꝝ ad faciendum ⁊ adorandum vitulum ⁊ ad attribuendū sibi magnalia que de⁹ fecit mēdaciis ⁊ falsis pdigijs tā studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet ꝙ intentio ē studium dyaboli ac voluntas erga homines nūꝗ est nisi mala: quare satis est manifestuʒ ꝙ grandis est stultitia ⁊ ꝙ magna insania ⁊ ꝙ imēsa iudeoꝝ vecordia q̄ circūcisionem ⁊ sabbatum ⁊ alia que deus eis abstulit: ⁊ dyabolus reddidit nō cessant obseruare. ¶ Supradictis adhuc videt̄ addēdū id quod de sabbato scriptum est in beresith minori vbi d̄r Gen̄. ij. ⁊ bn̄dixit de⁹

dies septimā. dominus rufus nequā quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diē et dies: dixit ei rabi aq̄ba et quid est inter virum et viros: dixit ei quid dixit tibi: et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatū ab omnibus alijs viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoq̄ voluit deus istuz diē honorare: vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides p totaz septimanam et in sabbato quiescit. Dixit ei delōge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille q̄ facit ascendere mortuos arguit: omni nāq̄ die est ascendens et nō in sabbato. Iuit et tēptauit in patre suo q̄ ascendit omnib⁹ dieb⁹ et in sabbato nō ascēdit post sabbatum sciscitat⁹ est eum et ait ei pater: ex quo mortu⁹ es fecisti te iudeū: admiror q̄obrem ascendisti omnibus dieb⁹ hebdomade et in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo: dixit ei: et cuiusmodi labor ē vobis ibi. Ait ei omnibus diebus septimane iudicamur in sabbato autem quiescimus: reuersus est ad rabi acquiba: et dixit ei. Si est secundum verba tua q̄ deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare: nō mittat in eo ventos. non faciat descēdere pluuias. nō fluctuet mare in vndis suis Dixit ei rabi acq̄ba habet se in istis deus sicut is qui trāsfert per l q̄ttuor vlnas. ¶ Si vis lector figmēta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas queādmodū fluuius supra fict⁹ fuit signum obseruandi sabbati quādo per totam hebdomadaz currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur: sic est nunc efficax argumētum non obseruandi sabbatu3 q2 nusq̄ sub celo sit fluuius qui magis quiescat in sabbatis q̄ in ceteris diebus. Per totū quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variasq̄ pigmenta ex india que ē in oriente vsq̄ ad hyspaniam que ē in occidente et a meridie vsq̄ ad septētrionem que est vsq̄ ad anglicos: et norwegios et scotos et sic vsq̄ ad totum mundum: quod si verum esset inuicem sibi narrarent et nomen puincie vbi talis esset fluuius iudeis p̄curantibus non tacerent. ¶ Item magister iohānes valisoletanus cōuersus in libro de concordia legum dicit q̄ istud de lapidum flumine non est verum: nec dicit hoc per aliquem sapientem nisi per cōitatem ipsoru3 rabinorum iudeorū ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc nō scribitur in aliqua scriptura autētica: nec in aliq̄ libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliq̄ alio loco s3 in libris solūmodo iudeorum ad ipsorum cōfortationem explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud vero figmentum de mortuo nō ascēdente in sabbato dici potest q̄ dyabolus ventamalyon vel aliquis ali⁹ potuit assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiā sabbati cōfirmaret errorē. ¶ Ad tertium denique q̄ qui non obseruat apud nos spontaneū sabbatu3 apud mortuos obseruabit eu3 coactus et c. vt supra: ergo abraham et multi alij

sancti qui nunq coluerũt sabbatum punientur per totã septimanã cum infidelibus & compulsi requiescent in sabbato: hoc autẽ falsum esse q̃s dubitat. q autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. mi nori sup illud Gen. ij. vbi dictum est Et benedixit de' diem septimam: dixit rabi iohãnati abrahã non ẽ scripta de eo obseruãtia sabbati hec expugiẽce vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demõstrationem q sabbatum verum qd significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dñica quaz nos xp̃iani obseruam' quoniam sm sapiẽtes iudeoꝝ thalmuth vt notat magister iohãnes vallisoletanus cõuersus in libro de cõcordia legum: titulo. iiij. c. x. prima cõiũctio solis & lune que fuit in pricipio creationis mundi facta fuit die lune ad quinq horas & ducenta & quattuor minuta hore. Et q2 textus nõ dicit nisi sex dieb' operaberis & die septima requiesces & non dixit qua die signata inciperent cõputari illi sex dies esset rationabile q computatio incipiat a die istius cõiunctionis solis & lune: q2 hec duo luminaria distinguunt diem & noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune & sic dies septima est dies solis q̃ est dies dñica vt obseruamus xp̃iani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant ẽ magna mutatio secũdum stellas ex diuersitate dierũ & locorum sm longitudines terrarum q2 ierusalem est in longitudine. lxvj. graduum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. graduum: et est differentia inter ierusalem & istã terram plus q̃ quattuor horarum. Item ẽ alia differentia inter ista sm motum puncti altioris spere noue p quem mouentur poli: & sic a tempore quo lex moysi data est vsq ad ista tempora est facta mutatio & differẽtia plus q̃ per quinquaginta gradus & isto poloruz motu mutate sunt longitudines & latitudines, & mutati sunt dies & noctes in omnib' mũdi partibus vsq ad ista tempora et sm diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illi' diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moyse illis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Josue & etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicunt sm supradictam rationẽ q idẽ debet iudicari de die dominica secundum christianos. Respondeo q hec obseruantia quaz obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in q̃ die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis & precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi & resurrectionis sancti messie & adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito q ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terraruz etiam constellationes secūdum imaginationem sapientum ⁊ iste est magnus defectus legis: scilicet ꝙ omnia que legis erant nō obseruari debebant in omni loco mūdi quod nō est in lege christi veri messie quia in omni loco ⁊ quacunqꝫ parte terrarū tenentur christiani legez sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nō immerito in dominicam diez mutata est. Primum est ꝙ fuit prima omnium dierum. Secūdum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tertium qꝛ diem dominicū nulla precessit nox. Quartum ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintuz quia in eo creauit deꝰ celum ⁊ terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo ⁊ boni in paradiso gratificati ⁊ glorificati sunt ⁊ econtra mali angeli in eodē die peccātes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimū qꝛ secundū orosium in die illa primo precepta data sunt filijs israel. Octauum quia in illa die christus icarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriaruz dic qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto ⁊ christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium ⁊ figuram datum fuit māna in die dominico sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in .xvi. capitulo dictū est. Sex diebus colligetis illud: die autem sexta duplū colligetis. patet enī diem sextam vocari illum qui sabbatū precedebat qui est feria sexta ⁊ ex hoc patet ꝙ manna die dominica datum fuit. Si enī sex diebus continuis collectū fuit. septima autem die cessatū est ⁊ p cōsequens manne initiuz a prima die dominica exordium sumpsit. Nonuz quia in die dominica christus destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est. Decimum quia die dominico spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuoꝝ et reddet deus vnicuiqꝫ secundum opera sua. Duodecimuz quia die dominico erit initium ⁊ continuatio sine fine laudū dei ⁊ domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Unde esa. vlt. ⁊ erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mēse suo ⁊ ex sufficientia sabbati in sabbato suo: istud est seculum futurum quod totū erit sabbatū id est requies. ¶ Et nota ꝙ mensis legitime dicit heredes hebraice: ponitur qꝫ apud eos pro perfectione numeri omniū dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe cōputant iudei ⁊ non cū sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro perfectione positum est ⁊ sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predicatorū facientiū filios spūales ex mensis sufficientia id est ex sufficiētia pfectionis vite pñtis in mēse suo. id est in pfectiōe glīe sue in futuro. Sicqꝫ semē audiētiū ex sufficiētia sabbati. i. requei in diebꝰ dñicis ⁊ festiuitatibus alijs ad audiendū verbū dei

necnon et sufficientia requiei a vi-cijs et peccatis in vita presenti erit in sabbato suo: id est in sempiterna requie sua in vita futuri seculi qd totum est sabbatum vt predictum est. ¶ Et si queris quare fuit ordinata quies diei septime per iudeos die sabbati et non alia dies septimane. Respōdet supradictus magister io-hannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. q ad hoc fuit triplex ratio. Pri-ma ē qm̄ secūdum astrologos maior coniūctio saturni cum Joue fuit in capite arietis ascēdēte aquario qui est domus saturni que cōiunctio ne-cessitauit et coegit populum iudeorum vt starent in captiuitate egypti qua dringentis annis et q inde educerē tur in manu forti et brachio extento et q ibi fierent miracula extra natu-raz. Et ideo fuit in die saturni dies sabbati ordinata in memoriam exi-tus de egypto et in memoriam coniū ctionis saturni et iouis in domo aq-rij vt dictum est. Et ratio quare ma gis firmauerunt se sup saturnum q super iouez est qz saturnus est altior Jtem qz ascendens coniunctionis fuit aquarius que est domus saturni secūda. Jtem propter alias propric tates quas iudei et terra ipsorū ha-bent cū saturno secūdum q dicunt astrologi et vlteri9 declarabo et ideo ordinatū fuit a iudeis. q dies septi-ma quando nihil operari debent q esset in die saturni et q essent in tene bris et sine candelis etiā que ponunt astrologi debere obseruari in die sa turni vt liberentur homines a dam-nis suis et influētia effectiua. ¶ Se cūda ratio est qz ista die saturni pla nete infectiui et damnosi habent sin-gularem potestatē quoniā prima ho ra noctis diei sabbati est hora mar-tis secundum cōputationem horarū vt iudei cōputant ordinando primo noctem et postea diem: et prima hora diei sabbati est hora saturni. q duo planete sunt dānosi secundum astro logos et sic in die illa naturali dam-nosi planete habent suaz influentiā damnosam singularē Et sic scripsit Rabi abrahā in glosa sua quam fe-cit sup decē preceptis sup illo spe-cialiter memēto vt diem sabbati &c. Dixit istud preceptum fuit propter sperā saturni et qualibet die in heb-domada habent stelle mobiles ipsa-rum quelibet vnam diem in qua ma gis apparet ipsarum virtus: et quo-niam vna die in hebdomada quiesce re tenebant in signū et memoriā crea tionis mundi vt dictū est. Jdeo ordi nauit eis Moyses in marath q ista dies requietionis esset specialiter et signanter illa dies saturni que ē sab batum in qua stelle predicte damno-se habent potestatē et influentiā sin-gularem vt ab ipsarum dānis et infe ctionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio est propter potestatez istis planetis datam super iudeos et terram suam qz secūdū astrologos iudei sunt sub constellatione Martis et Saturni et sic per experientiā patet qm̄ quādo saturnus est in domo casus sui et ha bet aspectuz a malis et dānosis alijs stellis tunc euidenter apparet malū opus aliquod in iudeis et hoc sepis-sime sum expertus et secundum con ditiones suas videtur esse de natura saturni put dixit Ptolomeus q de natura saturni ē miseria et casus et ppl's captiu9 et malarū ↄditionū vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbatinis et aliis diebus vbi erant predicti planete in exultatioibus suis faciebant plura sacrificia ꝙ in aliis diebus vt ab istarum planetarū dānis specialiter essent salui prout p glo. Rabi abraā euidenti⁹ demonstraꝑ quam fecit generaliter super legem et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraā abenagra et ista talia cerimonialia priuanda erant in complemento legis in aduētu xpi quoniam ipse venit pro salute animaruz Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriaz sapiunt apparenter et causa finalis legis cōplementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vni⁹ diei obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponere illam diez que ē dies requietionis et illā animā superfluam aliam quā dicūt cum eo venire prout dixerūt ꝙ textus dicit quieuit et animauit exo.xxxj. Animā aliā creauit homini die sabbati quod cēt die solis que est dies dominica et ista die dñica xps a mortuis resurrexit vt demonstrarūt mundo animarum salutē: et ꝓpter istam diez vere diciꝑ animā aliam venire: qm̄ ꝓpter resurrectionem xp̄i anime ꝑpetuo vitam habent: et hoc signauit algasel philosophus dicēs in resplēdore solis saturno nō indigemus: hucusqꝫ predictus doctor. Patet ergo quare iudei obseruāt diē reqetiōis hebdomade in die saturni: et licz dies reqetionis ab oibus de mundo sabbatum dicaꝑ qꝛ sic sabbatū interp̄taꝑ vt supra patuit qꝛ tamē non ea intētione: qua iudei sabbatū suuz appellāt. Ideo nō diem saturni sed aliū colunt vt videlicet diem dñicam nos xp̄iani oibus superstitionib⁹ exclusis in memoriā resurrectionis xpi tali die factam et future resurrectionis tali die fiendā vt supra dictū est. ¶ Item possum⁹ adducere cōtra iudeos auctoritatez magistri alfonsi cōuersi in libro bellorum dei. In quo disputauit cōtra iudeos secundū opiniones thalmu: h. vbi dicitur ꝙ ꝓm iudeos nō est incōueniens dicere oia festa et ieiunia remissionū et indulgentiarū posse mutari: et textus vocat ipsa sabbatuz sicut ip̄m met sabbatum et ꝓbant hoc Leuiti. xxiij. Hec sunt ferie dñi q̄s vocabitis sanctas: et glosauerunt dicentes vocabitis: id est posito ꝙ errent scienter vel ignoranter qm̄ illa debent festa simpliciter reputare et sic nō debent iudei in ōueniens reputare ꝙ illi qui recipiūt legem sc̄i messie diē sabbati in diē dñicam cōmutarunt ꝓpter rationes superi⁹ allegatas: et de hoc xp̄s in euangelio mathei.xij. respondens eis qui dicebant iesum xp̄m non licere in sabbato curare. dixit: Filius hominis habet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare ꝙ iesus xp̄s non est verus messias qꝛ non venit in nouissimis diebus.

SExtum argumentum nititur ostendere iesum xp̄m saluatorem nostrum nō esse verum messiaz in lege

τ pphetis pmissum. Arguũt ergo iu dei sic: verus messias debet venire in nouissimis dieb⁹ sed nondũ sunt dies nouissimi: ergo nondum venit messias: maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litterã de messia vbi dicitur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor satis patet. ¶ Ad illud argumẽtum dicendũ q dies messie dicunt nouissimi habendo respectũ ad ordinẽ: habendo respectũ ad etatem: habendo respectum ad sacram scripturã. Primo ad ordinem qz sex milia diuidendo τ ordinando p tres dualitates sicut mensurat duratio mundi secundũ iudeos τ duo nouissima millenaria dicũtur dies messie patet p canadũ beliã. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni inuenit hoc quod sequitur: legerũt in studio helye q sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis τ duo milia legis et duo milia messie τ sequit. Et pter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que pterierũt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth q̃si trãsierant de duobus milib⁹ annis messie q̃si sexcenti anni. τ post illud tempus trãsierũt iam q̃si. dccc. xlij. anni cum illo numero sex miliũ annoz: videt cõcordare beat⁹ ysodorus super penthateu. cum sup illo passu enoch septim⁹ ab adã qui placuit deo trãslatus ẽ dicit ibi enoch septimus ab adam septimã reqem significat: trãsactis nãq sex millibus annis τ renouato celo ac terra factoq iudicio transferent sancti in vitã eternam. ¶ Nũc vide cecitatẽ iudeoz ipsi cõputãt ãnos a creatiõe mũdi sicut nos a natiuitate xpi τ dicũt q isto ãno in quo nos cõputam⁹ mille. cccc. lx. annos dñi sunt a creatiõe mũdi q̃nq milia. cc. xx. τ sic patet q de duob⁹ milib⁹ annis messie iã trãsierũt ƀm coz cõputũ mille ducẽti viginti ãni qb⁹ debuisset venire messias: τ cũ nõ sit numerus annoz vltra sex mille vt dictũ ẽ τ ipse debet regnare duob⁹ milibus ãnis quõ hoc est possibile. cuz non restãt secũdũ cõputuz suum nisi dcc. lxxx. anni. ¶ Item ipsi assignãt in predicto numero annoz determinatum tẽpus messie. s. finitis q̃ttuor milibus annis a creatione mũdi vt reseruantur duo mille p messia. Nũc attẽde quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille: τ paruul⁹ in gẽtem fortissimã ego dñs in tpe ei⁹ subito faciã illud O iudee tu determinasti tẽpus messie. τ vide quid dicit deus: ego dñs in tpe eius scz messie subito faciã illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tẽpus suuz τ si nõ fuerunt boni in tpe suo ergo necesse ẽ q iudei concedunt ƀm suã glosam vnũ de duobus vel q ipsi fuerũt boni vel non boni. Si boni ergo messias venit ante tẽpus suum. s. anteq̃ inciperet numerus quinq miliũ. Et si fuerũt nõ boni sicut ipsimet pcedunt in dicto prehabito q pter pctã sua multa transierunt. s. anni qui preterierunt: necesse ẽ q tunc cõcedunt secũdũ suaz glosam q in tpe suo venit. s. finitis quattuor milib⁹ ãnis in pricipio q̃nti millenarij ãnoz: τ sic habent cõcedere necessario q secũdũ suũ numerum iã sunt mille τ. xviij. ãni q nat⁹ est messias. ¶ Et si dicant q nos cõputamus plus anticipando tẽpus. Dico q licet simus differentes cum

tis in cōputatione annorum a creatione mundi stante tamē suo numero in veritate licet anticipauerit tēpus adimpleuit qđ promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrum vsq; ad dies signatū extremū.s.anni. Si ante illud tēp9 vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrū certum est φ adimpleuit promissum: et sic nos xp̄iani stante numero iudeorum computabimus eū ingressum quinti millenarij. et dicem9 φ sunt iā mille.cccclviij.anni φ venit messias: stāte tamē ꝯputatione nostra a creatione mūdi. Dicem9 φ messias venit infra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem et respectu ad duas primas dualitates miliariorum annorum duo vltima millenaria in q̄bus deb; regnare messias dicant dies nouissimi: sequit φ dies in q̄bus venit iesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc nūero sex milium annorum dictū fuit supra li.i.ar.vi.pūcto.iiij.thesauro primo. ¶ Secundo pat; hoc idem habēdo respectum ad etatē nā duratio mūdi mensurat septē etatib9 sicut duratio hominis quarū nouissima et vltima est decrepitas q̄ prefixum habet principiū sicut cetere etates non tñ terminum q: multotiens plus durat φ cetere etates et iesus nazarenus fuit in decrepitate mūdi et p consequens in nouissimis dieb9 habendo respectū ad etatē. ¶ Tertio patet hoc habendo respectū ad sacrā scripturā: nam multa tempora et dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annorū dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi isrl̄ vocatis filijs ante mortem suam dixit. Congregamini filij israel vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus: vbi multa annunciat nō solū de his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiam multa que cōpleta sunt tēpore regū israel et iuda sicut fuit de primatu iuda et de excellētia super omnes fratres suos et de regno: ibi iuda te laudabunt fratres tui etc. Patet igitur φ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiā multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicunt dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare φ iesus xp̄s non est verus messias q: in eius aduentu mons syon nō fuit eleuatus invertice montium.

Septimum argumentum iudeorū est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factu; ergo nondū venit messias. Maior ē ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb9 preparatus mons dom9 domini. id est mons syon in quo erat templum invertice montium et eleuabit super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie fm iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei φ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai et mōtem carmeli ad

locum vbi est hierusalē: in vertice istorū mōtiū ponere mōtē syon hoc dicunt ipsi nō esse factū tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respōdeo sm Rabi salomonē q ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū locū sed secūdū excellētiam et gloriā illius mōtis q ibi debebāt operari magna signa et miracula plusq in aliis mōtib? qd impletū est tpe iesu nazareni q ibi illuminauit cecū: curauit languidū. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū sanctum: ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est pphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus pbare q iesus xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Etauū argumentū iudeorū ē ad verū messiam cū dz venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias Maior ptz ysa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad euz oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei q in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluent ad eum. i. ad fidē eius omnes gentes. Dicēdū q ibi oēs distribuit pgenerib? singulorū: nō p singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe. ita q ē sensus q de qlibet gētiū genere venirēt ad fidē veri messie: qd impletū est in iesu vero messia nro per apostolos suos p quorū pdicatione de oib? gētib? cōuersi sunt ad fidē christi: q in omnē terrā exiuit sonus eoz et c. Et sic in isto modo in iesu vero messia nro impletū ē illd ps. Deus iudiciū tuū regi da. et adorabunt eū oēs reges oēs gētes seruient ei. qd impletū fuit in cōstātino impatore qn suscepit fidē christi ¶ Uel aliter dicēdū q aliqn oēs in scriptura sumit p mltis vt. ii. Reg. xvii. Dixit absalō et oēs viri israel. Melius est cōsiliū chusi ɔsilio achitofel. et certū ē q nō erant ibi omnes viri israel sed multi. Silr in euangelio Matthei. ii. Audiēs herodes rex turbat? ē et ois hierosolima cuz illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i pposito venient ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iude? pbare q iesus xps nō est verus messias q in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.

Onū argumentum iudeorū ē cū verus messias venire dz: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascēdam? ad mōtez dñi et ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicit in aduentu iesu nazareni ergo nō est ver? messias. Maior ptz ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōtez dñi et ad domū dei iacob. Minor patet q aliqui xpiani dicūt camus ad domuz petri. Alii dicunt eam? ad domū pauli. Alii ad domū martini et c. Nulli vo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iii.c.ix. Dicēs q mons iste xps est quē iaз vniuerse fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna τ cōcordi voce dicūt eam⁹ ad montē dñi et ad domū dñi dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse τ eorū qui ante legem fuerūt fideles τ eorū qui sub lege extitēt τ eorū qui nunc existūt credentes in deū. Quod autē arguunt nos super hoc qđ dicitur⁹ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. τc. Nullus qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed i honorem petri atqз in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro τ tibi paulo hanc domū dedicamus sз potius deo dicit cōsecrari. τ quis diuerse ecclesie deo cōsecrent: tamē vna est dom⁹ dei. vna est dei eccl'ia omnqз fideliū conuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xps sanctussanctorū: hic peccata remittunt. hic nō solū homicidiū phibet immo etiā ira τ odiū tollitur.

¶ Cōcedit iudeus pbare: q iesus nō est ver⁹ messias qz in eius aduētu gladii nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens cōtra gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū τ debebant cōflare gladios suos in vomeres τ lanceas suas in falces. Sed cōstat q post aduētuз iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste τ maxime in iudea quia post mortez eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuз τ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee τ gladii τ alia arma bellica i magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptз ysa.c.vbi supra. ¶ Ad istud argumentuз iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua pphetā: nō leuabit gens contra gentē gladiuз: nec exercebunt vltra ad preliū. Dicendum q ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros spūales qz inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impiis dicit dñs ysa.xlviii. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Fuit etiā tpalis pax de qua intelligūt. Primo i romano imperio qz i cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersiones carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat q cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h exiit edictū a cesare Augusto vt describeret vniuersus or-

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p cētū.xv.annos vsq ad destructionem iherusalē per Tytum et vespasianum quod ptz qz ante iesuz xpm cesar Augustus regnauerat p.xlij. annos.xps autez.xxxiij. vixit vsq ad passionē et deinde in passione xpi vsq ad destructionē iherusalē fluxerūt anni quadragita et sic sūt in sūma centū et.xv.anni ita q fuit diuturna. Et tūc probabile est q ppter diuturnitatē pacis iudei conflarent gladios in vomeres etc. sicut sensibiliter videt i terris vbi post bella sequit pax diuturna. Sequit in dicta auctoritate nō leuabit etc. yperbole est ad designādum pacis diuturnitatem sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qd protrahit vltra modum consuetū Istud negocium nunq terminabit lz aliquando terminetur infra annū vel infra mensem seu etiā in minori secūduz conditionē negocij: et hic mod9 loquendi parabolicus frequens ē in prophetis. ¶ Sed dicunt iudei q ista prophetia nunq implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd sequitur nec exercebunt vltra ad preliū qz signum aduentus messie est pax sine fine patz ysa.ix. Multiplicabitur eius imperiū et pacis eius non erit finis vbi agit expresse de aduētu messie et in.ps. Deus iudicium tuuz regi da. Orietur in diebus eius iusticia et habūdancia pacis donec auferat luna. sed luna nunq auferetur: ergo nec pax. Dicendū ad primū cū dicitur nec exercebunt vltra etce. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd fuit. Uel aliter dicenduz est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q sunt per se et dimittere ea que sunt p accidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua per se et directe pcipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū et defendēdū regnū tēporale in antiqua lege promissum necessari9 erat gladius: expediebat lancea et cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nō possunt. Idcirco dicitur iudicum.iij. he sunt gētes quas dñs dereliquit vt erudiret in illis israheles et omnes qui nō nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eoz certare cū hostibus et habere consuetudinē preliandi etc. Ex quibus manifeste ptz q sicut prima lex expresse pmittebat regnuz terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirēdum et possidendū regnum celoz ad que directe et per se nō indigemus armis materialibus sz sanctitate et virtutib9: ppter quod secūda Cor.x. dicim9 arma militie nostre nō sūt carnalia qz tota colluctatio nostra i noua lege ē aduersus rectores tenebrarū et contra spūalia neqtie in celestib9 vt habet ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.i.cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetie si debeat cōpleri i hac vita pñti q tpe noue legis non erūt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege antiq sz solū idigem9 vomere ad seminādū meritū in p-

senti vita et falce ad metēdū pmiū in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit pitissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait eñi ꝙ nō dixit prophetia pdicta quid facture sint gentes enarrando sed quid pcepturus sit xps ostendēdo: queadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacē gentibus. sicut eñi hic de eo ꝙ pacē precepturus sit dictū esse intelligim⁹ ita et ibi quā cū et ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scz et pacis nō erit finis. et donec auferatur luna dico ꝙ nō debet exponi iste pphetie de pace tēporali. sz illa q̄ durauit illo tpe fuit signum pacis spūalis. quia certū est ꝙ cito post mortē xpi sicut dictum est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnantibus et iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosepus in libro de iudaico bello ppter quod hierusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt in xpi natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate cōscientie que pmanet in iustis omni tempore prouer. xii. Non tristabit iustum quicqd ei acciderit: et sic permanebit i iustis vsqz ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensuz ad philip. iiii. et sic manet eternalr et pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p angelum in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt qz mundus dat pacē suā cū mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorum. et illam spiritualem pacē bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit iesus xpus verus messias in morte dicens. pacē relinquo vobis pacem meā do vobis non quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiii. ¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias qz in ei⁹ aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno.

Undecimū argumentū iudeoz contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egrediet virga de radice iesse. qui secundū omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice iesse egressurus erat et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit vitulus et leo et ouis simul morabunt et puer paruul⁹ minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorū. et leo q̄si bos comedet paleas. et delectabit infans ab vbere. sup foramia aspidis et i cauerna reguli: q̄ ablactat⁹ fuerit manū suaz mittet. Sup isto textu dicūt iudei ꝙ i aduētu messie aialia siluestria pacificabunt sicvz ꝙ pacifice viuēt et habitabūt cuz aialib⁹ naturalr māsuetis. et ꝙ aialia venenosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo ꝙ ifantes secure ludēt cū eis: nihil horum dicūt iudei implētū in tpe iesu nazareni ergo nō est messias. ¶ Ad istud argumētū

dicendum q non est verum q animalia siluestria tempore messie debent domesticari taliter q pacifice viuant et habitent cum mansuetis et q venenosa non nocebunt et cetera quia secundum q dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum q ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. quid enim prodesset talis confederatio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo. Inquietaret namque lupus hedum et leo agnum et pardus ouem. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominum conditiones designant sicut probari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem propriis manibus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem. Dan. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. q autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem dauid vocat radicem. Dauid vocat virgam. et messiam vocat florem. et hoc patet per thargum translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre animal autem irrationale non potest dominari terre cum ex ordinatione diuina homo presit animalibus vt dicitur Gene. i. capi. Item Gene. xlix. Catulus leonis iudas. et Jheremias. iiii. Loquens propheta de nabucho. qui debebat destruere ciuitatem iherusalem Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diuersarum conditionum sunt homines. qui ad vnitatem legis euangelice sunt vocati non q lupus existens lupus maneat cum agno. sed q lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne viuunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit q xpus eos habitare et pacem habere preciperet. ¶ Et q ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius confederationis. Ait enim imediate. quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in confusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus xpi futurum esse distantiam nisi q in eius tempore captiuitatem omnium exibunt atque miseriam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore iesu nazareni quando simul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud

in euangelio xpi quādo xps iesus dedit potestatem apostolis ꝛ discipulis virtutem calcandi super serpētes Luce.x.ꝛ cetera. Et actuū.xxviii.dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus: propter quod barbari admirātes dixerunt ipsum esse deum. ¶ Sed qd est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonē et vrsū minat cū agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ꝛ ignobili potenti et impotēti.forti ꝛ debili imperat puer ille dicitur nō in sensu ꝫ malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non est verus messias quia iudei non sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimū argumentū iudeoꝝ Accipitur ex textu Deutero.xxx.vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti bñdictio siue maledictio quā ꝓposui in cōspectu tuo ꝛ ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dñs deꝰ tuus ꝛ reuersus fueris ad eū et obedieris eiꝰ imperijs reducet te dominus deus tuꝰ de captiuitate tua ac miserebitur tui. ꝛ rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ꝛ si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dñs deꝰ tuꝰ ꝛ introducet te in terrā quā possederūt patres tui: et maioris nūeri te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui. Istud dicūt iudei nō eē factū ī tpe iesu nazareni.qꝛ nec liberati a captiuitate sūt nec reducti ad patriā ꝙ possederūt pr̄es sui. ꝛ tñ istō oꝫ fieri tēpe messie ergo non est ipse messias promissus. ¶ Ad illud argumentū est triplex responsio. Prima est ꝙ hec oīa non debēt iplerī tpe messie absolute.sed cū cōditōe posita in textu ibi: sed si fueris ductus penitudine cordis imo continue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ꝛ mala malis addunt.ꝛ ipi cōcedūt ꝙ ipsi sunt in pn̄ti captiuitate propter peccata que non emendanť ꝛ de quibus non penitēt gratis igitur sunt in ea. ¶ Secūda responsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in reductione captiuitatꝫ babylonice quia qñ ista prophetia fuit dicta per moysen soluꝫ fuerat populus ī seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum.i.iterū.ꝛ simile habetur ysa.xi. Addiciet dñs scđo manū suā ad possidendū residuū populi sui ꝙ possideť ab assyrijs ꝛ non habeť in tota sacra scriptura ꝙ tertio debeat dominus reducere captiuitatē iudeoꝝ. sed solū secūdo: ꝛ secūda captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletū est in reductiōe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter arguūt iudei per illud Ezech.xxxix.c.vbi dicitur ꝙ ꝯgregabit eos dñs de nationibꝰ ꝛ nō reliquet quē ꝙ ex illis ꝫ in ista reductiōe babylonie multi remāserunt ꝛ non oēs reuersi sunt: igiť ꝓphetia nō ē impleta.dicēdū ꝙ imo ꝓphetia ē impleta qꝛ oēs reuersi sūt q̄ voluerūt reuerti. qꝛ oībus nullo dēpto. Ex

rus dedit licētiā vt ptʒ.ij. paral. vlti.ꝛ pzio esdre dedit ēt eis munera multa et vasa tēpli que tulerat nabuchodonosoz de iherusalem ꝛ nullus derelictus est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remāserunt fuerūt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respōsio est ꝙ pōt exponi ꝙ p̄dicta cōgregatio facta ē p iesū verū messiaʒ spiritualiter q̄ cōgregauit iudeos ꝛ gētiles i vnū per fidē ꝛ charitatē. sicut exponit Iohānes euāgelista.xi.ca. vbi dicitur ꝙ iesus moriturꝰ erat ꝓ gēte non tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei q̄ dispersi erant cōgregaret in vnum Nullus aūt ab hac cōgregatiōe expellit qui velit itrare qꝛ nulli claudit gremiū ecclesie. Iudei aūt hāc cōgregationē nō itelligūt sʒ volūt ītelligere ꝙ sicut corporalr fuerūt p orbeʒ dispersi.sic corporaliter in terrā ꝓmissionis quā posséderunt patres eoꝝ habēt cōgregari. Ut ergo cecitas iudeoꝝ excludat. Notādum est sicut notat reuerēdus magister Paulus eps burgen̄.in suo dyalogo.distinctiōe.iiij.c.i.ij.ꝛ.iij. ꝙ cōgregatio de qua loqtur ꝓpheta est dictio equoca.qn̄qꝫ em̄ significat cōgregationē corporalē i aliquo loco.qn̄qꝫ vero significat congregationem.s.aīoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili:ꝛ hmōi. Sicut em̄ corpa in eodē loco posita dicūtur cōgregata localiter et adinuicē remota dicunt dispersa. sic animi in eodē cōceptu intellectus seu volūtatis existētes vniti dicūtur ꝛ a fortiori possūt dici cōgregati. vnde auctoritas aūlegata ezech.potest dupliciter itelligi.qꝛ secūdū quosdā de ꝯgregatione corpali itelligit ꝙ fuit impletū in reditu de captiuitate babylonica qn̄ omnis populus israheliticꝰ q̄ voluerunt ascēdere ad terrā promissiōis habuerūt vniuersalē licētiā seu potestatē hoc faciēdi.sicut supradictum ē.ꝛ huic sn̄e cōsonat principium huius ꝓphetie p̄dicte ezech. In qua dn̄s dicit ꝓphetice Nūc conuertā cōuersionē iacob ꝛc. qd̄ esset māifeste falsū si hoc adhuc eēt futurū cū ab illo tpe i quo dcm̄ fuit nūc ꝯuertā vsqꝫ ad istud tp̄s trāsierūt plus ꝙ̄ mille sexcētianni Sʒ qꝛ tpe ezech.qn̄ hoc fuit dictū p ꝓphetā iaʒ iminebat tp̄s p̄dicte cōgregatiōis. Iō dr̄ in hac ꝓphetia nūc reducā captiuitatē ꝛc. que quidē ꝓphetie ꝛ plures alie similes vt illa Ezech.xi. Congregabo vos de populis ꝛ adunabo de terris in qbꝰ dispsi estis ꝛ dabo vobis humū israel: fuerūt implete i reditu captiuitatis babylonice p ꝯgregationē corporalē israhelitaruʒ q̄ tūc fuit facta. Scd̄o vo intelligit congregatio in p̄dicta auctoritate spūaliter ꝙ ipletū fuit p iesū xp̄m verū messiā sub quo totꝰ israel.s.fideles xp̄i qui veri israel dicunt nō carnale sed spūale ē cōgregatꝰ seu vnitus in fide xp̄i fm̄ quaʒ anime fideliū vniunt seu cōgregant. nec obstat fm̄ istos ꝙ dr̄ nūc cōuertaʒ tū qꝛ nō tm̄ distat tēpus in quo hec prophetia fuit dicta a tēpore aduētus christi sicut p̄ns tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tp̄a omnia repu

tātur vt nunc. Ex quib⁹ pꝫ. ꝙ ꝯm vtrãqꝫ p̄dictarū expositionū, pphetia p̄dicta iā est ipleta. ¶ Et si dicat iudeus nō inueniť in sacra scriptura ꝯgregatio sp̄ūalis: sed vbicūqꝫ dꝛ ꝯgregatio intelligiť corporū. quare sequiť ꝙ p̄dicta expositio nullū hꝫ in sacra scriptura fundamentū. Rn̄deť ꝙ nō est mirū si iudeus nō inuenit: qꝛ cecus est. nūqd dꝛ in ps. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniquitatē sibi. Cōstat eñi ꝙ congregatio iniquitatū in corde fit p multaruꝫ cogitationū iniquarū aggregationē q̄ non est ꝯgregatio corporū: sed ꝯceptuū cordis. Legiť eñi Ezech. xxxvij. ꝙ ppheta iussu diuino accepit duo ligna: quorū sup vnū scripsit tribui iude ꝛ socijs eius. Et super aliud tribui effraym ꝛ socijs eius. que quidē ligna de dei mādato vnū ad alterū adiunxit. per quā adiunctionē vt ibi legiť figuratur a deo vnio israelis adinuicē. sic ꝙ nō diuiderētur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pꝫ ꝙ per cōiunctionē corporalē figurať cōiunctio sp̄ūalis in scriptura. ꝛ p ꝯseques cōiunctio sp̄ūalis est potior seu dignior ꝙ corporalis. Sicut figuratū potius seu dignius est ꝙ figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de cōgregatione sp̄ūali qualis est sacra p xp̄m est multū rationalis ꝛ dictꝫ sacre scripture ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta auctoritate Deuť. xxx. vbi agiť de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. ꝙ sunt ꝯgregandi a diuersis partib⁹ terre in terrā quam possederunt patres eoꝝ. ex eoꝝ ꝙ dꝛ in terriis si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dominus deus tuus ꝛ inde assumet te atqꝫ introducet in terrā quā possederunt patres tui ꝛ obtinebis eaꝫ Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: qꝛ sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictuꝫ est sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto ꝙ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: opꝫ ꝙ significationes dictionū equiuocarū discernat. nunc aūt: vt pꝫ ex sacra scriptura iste terminus terra qn̄qꝫ accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cōiter habitant. quādoqꝫ vo p sp̄ūali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dn̄i in terra viuētium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgregatio de qua loquiť intelligēda est sp̄ūalis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerunt patres corpaliter p certo tpe ꝛ postea mortui sunt. Sed terra viuētium in qua qcūqꝫ reuersus fuerit ad deū p veram penitētiaꝫ que fidē ꝛ charitatē p̄supponit introduciť ꝛ eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterū iudeus si terra aliqn̄ intelligať in scripturis p eterna mansione hoc est cū additiōe huius termini viuētium ꝛ hmōi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. Rn̄detur video ꝙ cecus factus nec mirum si non videt scripturā sacrā in qua sine aliqua ad

ditione terra aliquando accipit ꝓ terra spirituali habitata ꝑ sctōs. Dicitur em̄ in ps. Iusti autez hereditabūt terrā ⁊ habitabunt in seculū seculi sup eā. Constat autē ꝙ nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitāt cum oēs iusti in hac vita existētes sint mortales. Et sic patet ꝙ terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitamꝰ mortales hoīes temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculū seculi: scʒ eternaliter. Et ista est proprie terra viuentiū: ⁊ sic patet ꝙ vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terrā celestem quā sancti habitāt quā quidem significationez doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Isa. lx. c. Populus aūt tuus oēs iusti imppetuū hereditabūt terram. Dicūt in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sortē in seculo futuro. scriptuʒ est em̄ populꝰ tuꝰ oēs iusti in ppetuū hereditabūt terrā. Hec ille. quā auctoritatē tenēt oēs posteriores moderni iudeorū sine contradictione. Ex quo ptʒ ꝙ terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cū dicit hereditabūt terrā accipitur ꝓ terra illa celesti: ⁊ eodē modo intelligendum est in auctorita. deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionez iudeorū. scilʒ ꝙ sunt congregādi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecunqꝫ sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorū et ꝙ predicta prophetia impleta est per christū in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia nō cōgregauit iudeos ī iherusalē.

Tertiumdecimū argumentū iudeorū est lʒ terra possit intelligi celestis. vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quō possit intelligi ꝙ cōgregatio iudeorū non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitatē hierusalē reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tēpore illo vocabūt hierusalē soliū dn̄i ⁊ cōgregabuntur ad eā oēs gētes in nomine dn̄i in hierusalē: cuʒ ergo hec cōgregatio nō sit facta expectatur ergo fiēda ꝑ messiā futurū. ¶ Respondet ꝑdictꝰ magister Paulꝰ libro eodē ⁊ di. iij. c. ꝙ hec dictio hierusalē est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a cōsilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalez q̄ edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeorū tradūt ꝙ hierusalē imferior dirigat ad hierusalez superiorē. Hec ille. Ex quo ptʒ manifeste ꝙ itelligāt illud qđ dicit in ps. Hierusalē q̄ edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalez ⁊ illud qđ sequitur vt ciuitas cuiꝰ participatio eius in idipsum. pro hierusalē supiori que quidez expositio est satis cōgrua: q꞉ illa iferior hierusalē ad illā supiorez ordinat seu dirigit. ptʒ igitur ex dictis doctorum hebreorū: ꝙ hierusalē qn̄qꝫ accipitur in sacra scriptura ꝓ illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit quod congregabuntur ad hierusalem omnes gentes in noie dni. ¶ Sciendum etiam quod secundum doctores iudeorum non solum beatitudo celestis vocatur hierusalem in scripturis: sed etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dni et templum dni et huiusmodi. et ideo cum dicitur quis ascendet in montem dni: aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiuit aia mea in atria dni et multa similia intelligi debent secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitentia. c. viii. De quo in particula. viii. loquens de premio eterno. dicit hoc est premium quo nullum supius et hoc est bonum post quod nullum aliud bonum et hoc desiderauerunt oes prophete: quod bonum multis etiam vocauerunt nominibus: vt mons dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarii et via sctarum atria dni et porta dni. Hec ille. ¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non edificauit templum dno.

Quartumdecimum argumentum iudeorum accipitur ex illo quod habetur zacharie. vi. Ecce vir oriens nomen eius sequitur. et ipse edificabit templum dno. et etiam habetur Ezechielis vltio. quod hierusalem et templum debent reedificari tpe messie: et secundum mensuras que ibi ponuntur: spacium erit vltra decem milia leucarum. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihesu nazareni. immo templum et hierusalem propter eius mortem fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophzyn libro de iudicibus. titulo de regibus et bellis eorum. ca. xi. Dicit enim ibidem iesus nazarenus imaginatus est se esse messiam: et fuit interfectus per iudicium. et infra volens concludere eum non esse messiam. Ait sic: nam oes prophete locuti sunt quod messias est redemptor israel et congregator eorum: et iste dedit occasionem ad perdendum israel gladio et dispergendum reliquias eorum et ad supprimendos eos ergo non est ipse messias. ¶ Ad istud argumentum dicendum quod secundum nos et iudeos duplex est templum et duplex hierusalem: scz templum materiale et spirituale. Hierusalem alta et hierusalem bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviii. de iacob qui vidit scalam et angelos ascendentes et descendentes et dixit. quod terribilis est locus iste. Non est hic aliud nisi domus dei etc. vbi glosa hebraica dicit quod iacob vidit hierusalem et domum dei edificandam in terris et in celis. et dixit non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. i. domus edificanda in terris nihil est comparatione illius domus et hierusalem que debet edificari in celis et per hoc est magna glosa in brefich raba que habet quod moyses antequam moreretur ductus est in celum et vidit ibi messiam edificantem hierusalem in celis ex margaritis et lapidibus preciosis. et dixit sibi messias quod iacob pater eius vtramque hierusalem viderat et dixit quod nihil erat illa hierusalem que edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̄ in celis: qꝛ illa erat du ratura pro israel imppetuū ⁊ dixit tūc moyses. Letatus sum in his q̄ dicta sunt mihi: i domū dn̄i ibim⁹. Stantes erāt pedes nostri i atriis tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. modo ad ꝓpositū iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare ⁊ edificauit templū ⁊ hierl̄m nō materiale sed sp̄uale scꝫ ecclesiā ⁊ paradisum ex lapidi bus viuis: videlꝫ ex fidelibus. qui in p̄senti tēplo ⁊ hierusalē supiori cōpaginantur p gratiā ⁊ in futuro per gl̄iam. ¶ Et ꝙ nō debeat edi ficari templū materiale scd̄m intē tionē iudeoꝝ: patꝫ qꝛ pōt queri ab eisdē de q̄ncꝫ. Primo quale in nu mero esset. Scd̄o quid contineret. Tertio ad q̄d seruiret. Quarto q̄s ibi ministraret. Quinto q̄ dies il lud solēnizarent. Ad primū respō dent iude⁹ ꝙ erit in numero tertiū Sed cōtra hoc est hiere. vij. c. No lite cōfidere in verbis mēdacij di centes. templū dn̄i templū dn̄i tē plum dn̄i est. quasi dicat tēpla ma terialia nō debent esse nisi duo. ⁊ q̄ dicit tertiū tēplū materiale fiēdū mēdaciū dicit. v̄ba sunt dn̄i exerci tuū dei isr̄l vt pꝫ ibidē. Itē agge⁹ ꝓpheta qui fuit tp̄e secūdi templi hoc idem clare exprimit in. c. ij. lo quens de celerrimo aduētu messie in eodem dicēs. Adhuc vnū modi cum est: ⁊ ego cōmouebo celum et terrā mare ⁊ aridā. ⁊ mouebo oēs gentes ⁊ veniet desideratis cūctis gentibus ⁊ implebo domum istam gloria dicit dn̄s exercituū sequit̄. magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusꝙ prime dicit dn̄s ex ercituū. hec domus nouissima fuit domus secūda que facta fuit p es dram in quā venit saluatoꝛ noster quādo fuit oblatus ⁊ sepe in eadē predicādo ⁊ miracula faciendo. et qꝛ ipse in eam venit dicit ꝓpheta ꝙ debebat esse sua gl̄ia maioꝛ quā illius prime quā fecit salomō licet fuit nobilis prima facta per Salo monem: qꝛ non fuit in regibus ma ioꝛ Salomone. Et attende ꝙ dici tur in textu. domus istius nouissi me demōstratiue signando nouissi mam domuꝫ ⁊ non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ de beat fieri altera domus vt p̄dictū est: qꝛ si talis debuisset fieri dixis set ꝓpheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quā debe bāt venire sicut veīt de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d̄ facto da retur intelligi ꝙ in istam debebat venire ⁊ nō in alteram. Nūc autēꝫ ꝓbatur ꝙ illa maioritas fuit: quia venit in ea saluatoꝛ. legim⁹ in pri mo libro Esdre. c. iij. ꝙ quādo fini tum est opus domus secūde pluri mi etiāꝫ de sacerdotibus ⁊ leuitis ⁊ principes patruꝫ ⁊ seniores qui remanserāt in illis septuagita an nis qui transierūt de prima domo ad secūdaꝫ lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secūda in comparatiōe ad primā. Sed iuue nes qui non viderant primā gau debant in aspectu secūde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secūde domus nouissime nisi quia in eam venit saluatoꝛ mūdi. ¶ Sa

pientes iudeoꝝ declarant ꝙ maioritas domus secunde fuit: qꝛ durauit per decē annos plus ꝙ̄ prima. quia prima durauit ꝑ quattuorcenta ⁊ decem annos. et secūda p.cccc. ⁊ viginti annos. videte qualis est gloria: qꝛ durauit decē annis plus in illis decem vltimis ante distinctionem iam nō habebat gloriam neqꝫ potestatē: qꝛ ꝑ sex annos anteqꝫ destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mādauerūt ꝙ nō facerent sacrificia post aduētum etiā saluatoris nostri qui fuit pauco tēpore ante destructionem secūde domus secūdum ꝙ ipse dixit Luce.xix. ꝙ nō remaneret in ea lapis sup lapidem quotidie fuerūt de malo in peius. ⁊ que gloria erat ꝙ ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerēt captiui ⁊ subditi. ¶ Sunt aliī sapientes iudeorū qui declarauerūt ꝙ maioritas illa fuit: quia fuit melius opata ꝙ̄ prima Salomonis: ⁊ ꝙ illam reparauit herodes. Sed bene debem⁹ intelligere ꝙ nō attinxit herodes ad illud ad qd̄ attinxit salomon vt faceret maiorē ⁊ meliorē domū. Ceterum talmuth in libro qui vocatur yoma dicit ꝙ quinqꝫ que fuerūt in prima domo nō fuerunt in secūda. Primū archa testamenti. secūdum sembāmesoras ꝙ ponebant sacerdotes super corꝫ suū: quia mādauit lex in Exodo ꝙ cū aliis pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur ospher qui esset quadrat⁹ ⁊ duplicatus ⁊ ꝙ esset quantitatis vnius palmi in longum ⁊ alterius palmi in latum. iter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos sembammesoras scriptū. in hoc pāno mandauit lex ꝙ ponerentur duodecim lapides ꝓciosi in quattuor lineis de tribus in tres: ita ꝙ tres essent directe in qualibet linea et mandauit ꝙ scriberentur nomina duodecim tribuū in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cū sacerdos ponebat super se hūc pannum volens scire si irent ad faciēdum guerrā vel si haberent victoriam: ⁊ si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius sembāmesoras statim relucebat lapis ⁊ splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: ⁊ si non oportebat ire ad guerram splēdebant quedā littere que dicebant non. ⁊ si oportebat ire: relucebant littere que dicebant sic. ⁊ istud non fuit in domo secūda. Tertium ꝙ non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum ꝙ gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum ꝙ in prima veniebat spiritussanctus ad loquēdum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi ꝓphete. s. aggeus: zacharias ⁊ malachias qui fuerūt in domo scd̄a erāt senes et remanserant a tpe domus prime: et in malachiam cessauerūt ꝓphete: qꝛ ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus exquo in domo secunda deficiebant ista quinqꝫ in quo erat maioris glorie ꝙ̄ prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q̄ incōparabiliter excedebat oīa predicta. Ptz ergo manifeste ex hac ꝓphetia nullā aliam domuȝ siue tēplum materiale fienduȝ cū dom⁹ illa secūda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis ꝙ hec ꝓphetia fuit impleta in domo secūda qn̄ motum est celū ⁊ terra ⁊ mare et arida: ꝙ non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qn̄ ista implebūtur. Rn̄deo ꝙ immo oīa ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dixit eñ adhuc vnū modicū. i. tēpus breue respectu precedētis durationis mūdi ⁊ ego mouebo celū. istud fuit impletū qn̄ stella noua in natiuitate xp̄i apparuit Matth. ij. ⁊ terrā ⁊ mare qd̄ fuit impletū per victoriā romanoꝝ in omni terra ⁊ in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̄i natiuitate ꝓpter qd̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris ꝓpter qd̄ ibāt singuli in ciuitatē suā: ⁊ tūc xp̄us fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xp̄o adueniente multitudo maris ad eū est conuersa celū. tellus et maria sunt cōmota: cōmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerūt: et vndiq̄ terrarū hierusalē habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus ꝙ contineret archam: tabulas virgam ⁊ manna. Sed contra hoc est Hiere. in caplo. iij. non dicēt vltra archa testamēti neq̄ ascendet sup coꝛ neq̄ recoꝛdabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpoꝛe illo vocabunt hierusalē soliū dn̄i ⁊ cōgregabūtur ad eū oēs gentes. vbi est glosa doctoꝛū iudeoꝛuȝ ꝙ p tēpoꝛe hierusalē syon solium dn̄i. iuda isrl̄ sanctuariū terra oīa hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si dareť tertium templū ad quid seruiret. dicunt iudei ꝙ seruiret ꝓ sacrificijs faciendis sicut p̄terita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum pedum meoꝝ que est ista domus quā edificabitis mihi: ⁊ quis est iste locus quietis mee. Rn̄dēt iudei dn̄o. domine ista tertia domus edificabiť tibi ꝓ sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias ꝓ peccatis nostris ⁊ parcas. ⁊ dicit dn̄s eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritū spū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q̄ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excerebat canē: qui offert oblationē quasi q̄ sanguinē suillū offerat. qui recoꝛdať thuris quasi q̄ benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ⁊ solū mihi placet qd̄ tpe messie ē fiendū. i. sacrificiū coꝛdis contriti ⁊ humiliati ⁊c. ¶ Ad quartū i quo queritur si daretur tertiū templum

quis sibi ministraret. Respondent iudei quod ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Isa. in. c. eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur et mittet agētes in affricā et lydiā et italiā et greciā etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dixit dñs. qđ impletū est in iesu nazareno tpe apostolorum. Sacerdotiū enim antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunqđ nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex oībus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequit. Ecce dies veniūt et precidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelez qui iuxta cor meū et aiam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur quod iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū et erat aliud cōsurgēdū cunctis diebus perduraturis corā xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū ſm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qz cuz illa exclusione hāc etiā generalē intellexit pphera sicut apparet ex modo loquēdi: qz dixit quod cūctis dieb⁹ certū est autē quod cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere quod sequit in eadē pphetia futurū est autē: vt quicunq remāserit in domo tua veniat vt oretur p eo et offerat nūmū argenteū et tortam panis: dicatq dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaissimo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū et voluntatē meā faciet. et veniēt ad adorandū me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argēteū habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. et torta panis que vt clare pz impleta sunt in aduentu xpi: et futuz sacerdotiū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento.

¶ Ad quintū scz si daretur tertium templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus quod dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato quod totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō enim debebat manere festiuitas sabbati: nec quecunq alia.

iudeorū. Unde Isa. i. Neomenia et sabbatū et festiuitates alias nō feram. iniqui sunt cetus vestri. kalendas vestras et solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplum ergo et hierusalē quod debuit edificare tpe messie est spirituale. scz ecclesia vel paradisus nō materiale qd̄ impletū est i iesu nazareno. ¶ In cōfirmatione oīm predictorū. s. φ non sit dandum tertium tēplum sicut legimus in chronicis imperatorū et summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xpiane p̄cepit iudeis: vt tēplū suū reedificarent. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd̄ cū magno labore et per multa tēpora fecerāt subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionē xpianorū. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ p̄ceps sarracenorū veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeoꝝ quod per tytum destructū fuerat diligenter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura nō stabat: immo repente corruebat. sciscitās ꝙ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. φ nisi crux dn̄i q̄ erat in monte oliueti de medio tolleret edificare non possit qd̄ factuz fuit sublata eni cruce dn̄i structura tenuit et humarus supra sepulchruz dn̄i vnā ecclesiā rotundā edificauit pro eo φ machometus dn̄m nostrū iesum xpm tanꝙ dei summū pphetam nō autē tanꝙ deū adorari mādauit. Dicit eni in alchorano iesuz christū verū fuisse pphetā natū de virgine conceptū de spiritusancto sed nō deū. et si queratur cur cruce dn̄i existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit qz non patiebatur deus ibi tēpluz fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo dn̄i humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare φ iesus non est verus messias: qz in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Uigintūdecimū argumentū iudeorū contra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dn̄s et suscitabo dauid germē iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustū. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda: et israel habitabit ꝯfidenter et c. Sed nunꝙ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortē iesu nazareni sicut ptz in destructione ciuitatꝫ et templi. ergo non est ip̄e messias. ¶ Ad illud argumentū respondet φ illa pphetia est impleta ꝙtū ad illos qui fuerūt veri filij israel et iuda. qui saluati sunt sp̄ualiter nō solum ꝙtum ad aīas. sed etiā corporaliter: qz vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminēte destructiōe ciuitatis per tytū et vespasianū admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelū: vt trāsirēt in regnū regis agrippe q̄ erat ꝯfederat⁹ romanis in pace. Infideles autē qui ibi

erant nō credentes in xp̄m suā miseriam de suo peccato meruerunt. Huic ꝯcordat respōsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo.ix. vbi dicit ꝙ ꝓmissio eis dūtaxat est facta qui crediturí erāt de israel. atq̄ iuda vnde ⁊ incredulis nō est cōpleta quēadmodū populo israel de egypto educto quidā: q꜄ peccauerūt: ⁊ a p̄ceptis dn̄i recesserūt. terrā ꝓmissionis non intrauerūt. quā ꝓmisit dn̄s moysi dicēs. Descēdi vt liberarē populum meū de manu egyptiorū: vt educerē de terra illa in terrā bonā ⁊ spaciosam. sed oēs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia nō in infidelib⁹ q̄ non sunt ꝓprie filij israel ⁊ iuda: sed infidelibus. Fuit etiā impleta in domo secūda. q꜄ de ea loquitur ꝓpheta. ¶ Vel pōt dici ꝙ illa saluatio ⁊ cōfidentia est de gloria celesti. q꜄ ibi habitant confidenter. ⁊ sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia nō habuit filios neq̄ semen.

Eptūdecimum argumentū faciūt iudei ex illo Esa.liij. Videbit semē lōgeuū. qđ intelligitur de messia. ⁊ in ps. Donā in seculū seculi semē eius. Nūc autē nō legitur iesum nazarenū habuisse filios: nec semē. ergo ipse nō est messias. ¶ Ad istud argumentū respōdeatur ꝙ iesus nazarenus habuit filios ⁊ semē nō corporale: sed spūale. ⁊ hoc sufficit ad verificādū illā prophetiā. q꜄ verus messias iesus descendit de semine spūali nō corporali. qđ p꜄ꝫ q꜄ prima ꝓmissio facta đ messia fuit facta Abrae Gen̄. xv. in semine tuo inquit filijs bened icētur oēs gētes. ⁊ subditur ꝙ sibi dixit dn̄s. In Isaac vocabitur tibi semē. ⁊ tn̄ cōstat ꝙ Isaac cōceptus est ꝑm spiritū nō ꝑm carnem sicut Ismael. vt dicit ap̄s ad Gal. iiij. A fortiori igitur ⁊ multo mag꜊ xp̄s qui non ex virili semine: sꝫ mystico spiramine. q꜄ ergo verus messias iesus fuit natus totaliter ꝑm spiritū de virgine sine viro sufficit sibi ꝙ habeat filios spūales ⁊ glosa hebraica sup illo: In Isaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notantur duo secula. vnū legis. aliud xp̄i et messie. in seculo legis fuerūt semē ⁊ filij carnales. in seculo xp̄i spūales sicut Isaac ꝑm spm̄ natus est. ⁊ de istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij. qui ad litterā etiā ꝑm expositores iudeorum exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij ⁊c. sicut enī ipse non debebat hereditare regnū a patre carnali. sic nec debebat regnū tēporale dimittere filio carnali ꝙ ostēdit humilitatē ⁊ mundiciam ipsius. ⁊ forte ratione istius fuit ⁊ est ꝯsuetudo inter christianos ꝙ papa qui est vicari⁹ xp̄i non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditatē filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

Ecimũseptimũ argumentũ iudeorũ est de sole ꝛ luna: qm̃ i diebus messie. vt pꝫ Isa.xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septẽpliciter sicut lux septẽ dierũ in die qua alligauerit dñs vulnus populi sui. ¶ Rñdet̃ ꝑm peritũ virum Petrũ alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ non est gẽs in mũdo stolidior iudeis q̃ putãt ꝙ corpus vel lumẽ lune de⁹ augeat siue solis. Sol enĩ si quãtus nũc est maior esset dupliciter totũ ꝓfectuꝫ hoim cõbureret nedũ si septẽpliciter ꝙ si ꝛ lumẽ septẽpliciter magis esset oculos nimirũ nostros nimio splẽdore obtõderet. lumẽ etiã lune si splẽdori solis par fieret nemo iaꝫ vltra quiesceret. semꝑ enĩ dies esset. Per lunaris igit̃ lucis siue solaris augmẽtũ voluit ꝓpheta intelligi fidem ꝛ gloriã in xp̃o crediturorũ. ac si diceret fides illoꝝ ꝛ gloria multipliciter maior erit ꝛ plucidior ꝙ modernorũ. ꝛ ꝙ nõ de luna vel sole isto visibili. sed de xp̃ianoꝝ credulitatis gloria et splẽdore ꝓpheta loquat̃ in sequẽtibus testat̃ cũ subiungit. Nõ erit tibi amplius sol ad lucẽdũ per diẽ: nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dñs in lucẽ sempiternã. ꝛ deus tuus in gloriã tuã ꝛ nõ occidit vltra sol tuus ꝛ luna tua nõ minuetur. q2 dñs erit in lucẽ sempiternã. Nã si de sole vel luna ꝓprie diceret hoc quidẽ qd̃ dicit nõ erit tibi amplius sol ad lucẽdũ per diẽ: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrariũ eẽt erit scꝫ lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septẽplr. Patet ergo ꝙ de splẽdore ꝛ gloria fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic loquitur qd̃ ex cõsequentib⁹ designatur cũ subditur. sed erit tibi dñs in lucem sempiternã: ꝛ dñs de⁹ tuus in gloriã tuã. ac si diceret nequaꝙ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis istius trãsitorij vel lune idigebitis fulgorib⁹ Gloria ꝓpe lucis sue vos eternaliter illuiabit dñs. sed ꝛ qd̃ sequit̃ non occidet vltra sol tu⁹ ꝛ luna tua non minuetur si hoc inꝙ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splẽdor ac lune foret cõtinuus nõ esset iaꝫ dies vel nox mẽsis vel annus q̃ oia solis ꝛ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo non immerito de luce et gloria fidei nostre q̃ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictũ intelligimus. Hec ille. Nonus conuersus bene locutus est. ¶ Uel aliter ꝑm nicolaũ de lyra dicẽdum est ꝙ loquitur ꝓpheta de aduẽtu xp̃i ad iudiciũ tunc mutabũtur ꝛ innouabũtur quodãmodo corpora celestia: ꝛ tũc saluabitur vulnus populi ꝛ pressura plage eius: q2 destruetur mortalitas ꝑ peccatũ primorũ parẽtum inducta: q2 oẽs hoies resurgent ad vitã immortalẽ. vtraꝙ expositio videt̃ necessaria vt perfectio gl'ie xp̃ianoꝝ ostẽdat̃. s. in presenti quo ad primã: ꝛ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contẽdit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatuꝫ sceptrum ab israel.

Decimūocta-uum argumentum iudeoꝝ est. messias nō est ventur⁹ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū sed nondum est ablatū sceptrū israel ergo nondum venit messias. maior patet Geñ. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda ꝛc. minor probatur ꝙ adhuc manet potestas seu dominiū iudicandi causas et determinādi apō capita transmigrantiū q̄ sunt in babylonia que locum regis tenent super totum populum israheliticum vt habetur a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatiōibus suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et pñt dñari in hierusalē et vbiqꝫ terrarum et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptuꝫ est. Nō auferetur sceptrum de iuda. p istud enim sceptruꝫ intelliguntur capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rñdetur ꝙ minor hui⁹ argumēti scꝫ ꝙ sceptrum israel nōdum est ablatum non solū est manifeste falsa ſm euidentiā facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mendosa et per cōsequens contra propheticam veritatem. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet et hoc. nam babylonia in qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales potestates ꝛ dñia sup totū populū iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tpib⁹ citra est destructa ꝛ ihabitabilis reddita ꝛ hoc fuit pphetatū de ea Esa. xiij. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia caldeorum sicut subuertit dominus zodomā ꝛ gomorrā. nō habitabitur vsqꝫ in finē ꝛ nō fundabitur vsqꝫ in generatione ꝛ generationem: cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa nullus cōmoraꝬ: ꝛ multominus est credibile ꝙ sunt ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos ꝙ a magnis temporibus retroactis nūꝙ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio: nec solum rumor aliquis de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit Unde notoriū est ſm euidētiam facti ꝙ non sunt ibi iudei dñantes sup totam israel sicut asserūt iudei. ¶ Secundū aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mendosa pꝫ ex hoc nā ſm predictuꝫ rabimoysen ꝛ cōiter ſm oēs doctores iudeoꝝ extra terraꝫ pmissionis non pōt nec lꝫ nec aliquando licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia: de quibus. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. Constat autē ꝙ q̄ non hꝫ iurisdictionem in talib⁹ non pōt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vel ydolatrā: homicidā: adulterū: nec aliū quēcūqꝫ incurrenteꝫ talia crimina que grauissima sunt ſm legem mosaycam. Et sic exceptis illis ꝛ similibus cetera sunt leuia. Ex q̄ sequit ꝙ illa capita trāsmigrationū que iudei dicūt eē in babylonia nō possunt iudicare de grauib⁹ seu capitalibus criminib⁹ cum sint extra terrā pmissionis: sꝫ tm̄ de leuib⁹ ꝛ puis quoꝝ respectu nō possunt dici habere sceptrū nec potestatē regalē put dicūt iudei: nec pōt dici ꝙ teneant sceptrū seu locū regis sꝫ

tales essent sicut iudices inferiores
habẽtes modicã ptãtẽ. Manifestuz
ergo ẽ ꝙ rabi moyses ꝛ aliĳ rabini q̄
asserũt ꝙ in babylone sunt capita
trãsmigrationũ habẽtia potestatez
regiã super totũ pplm iudaicũ ma-
nifeste mentiunt̃ cũ illud asserũt qđ
est ꝯ mentẽ suã. oẽs eñi concorditer
tenent ꝙ extra terrã ꝓmissiõis nul-
li iudeorũ pertinet talis potestas.

¶ Est etiã secũdo ꝑdicta minor cõ-
tra ꝓpheticã veritatem. legit̃ enim
Osee. iiĳ. c. sic. Dies multos sedebũt
filiĳ israel sine rege: et sine princi-
pe ꝛ sine sacrificio ꝛ sine altari. que
quidẽ auctoritas tam ſm exposito-
res iudeorũ ꝙ̃ nostros intelligit̃ de
statu iudeoꝝ ꝛ captiuitate hodier-
na. Et sic pꝫ ꝙ asserere in babylo-
nia vel alibi tpe huius captiuitatis
principẽ vel regẽ: seu aliqđ huius-
modi est cõtra ipsam euidẽtiã rei fi-
cticium ꝛ mẽdosum ac cõtra ꝓphe-
ticam veritatem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ie-
sus non est verus messias quia non
venit in tempore quo fuit sceptruz
ab israel sublatum.

Ecimumnonuz
argumentũ iudeoꝝ est. si
iesus nazarenus fuisset
ver⁹ messias debuisset venire tpe q̄
fuit ablatũ sceptrũ iuda. sꝫ nõ venit
in illo tpe. ergo nõ est ipse messias.
maior pꝫ ex auctoritate allegata su-
pra. minor ꝓbat̃ qꝛ si sceptruz iuda
fuit ablatũ hoc fuit prio p machaa-
beos q̄ nõ erãt de tribu iuda sed de
tribu leui. Erãt eñi sacerdotes ꝛ to-
tũ pplm gubernabãt illi ĩ tẽplo se-
cundo quod fuit per tricentos an-
nos ꝛ vltra ante aduentum iesu na-
zareni vt patet in hystoriis Josephi
ꝛ aliĳs. Cũ igit̃ iesus nazarenus na-
tus sit tẽpore herodis regis qui ma-
chabeis successit in regno iudeoruz
constat ꝙ non venit in tpe prenũcia-
to per patriarchã: naꝫ longe ante tẽ-
pus herodis in quo tempore xp̄s na-
tus est iam erat ablatum sceptrũ de
iuda vt dictum est ꝛ transierat in ma-
chabeis qui erant tribus alterius.

¶ Hic datur duplex responsio. Pri-
ma est ꝙ lꝫ machabei fuerunt sacer-
dotes ꝛ per consequens de tribu le-
ui. tamen ſm lineam maternam erãt
de tribu iuda. Et ideo per guberna-
tionem eorum non erat ablatum sce-
ptrum de iuda: tamen quia hoc non
posset clare ꝓbari. ideo ad argumẽ-
tum cõcessa maiore. Respondet̃ ad
minorẽ ſm alios planius. Ad quod
sciendũ vt habet̃ Numе. xi. c. tẽpore
moysi de mãdato dei fuerunt cõgre-
gati. lxx. seniores israel vt essent co-
adiutores in regimine populi cũ ip-
so moyse. ꝛ extunc ſm oẽs doctores
iudeoruz semp fuit in iudaismo col-
legiũ seu cõsistoriũ quod dicebat̃ cã-
hedri ad quod oẽs difficultates seu
dubia fidei ꝛ legis perueniebant et
similiter omnia magna et summa iu-
dicia seu controuersia de quibus in-
telligitur cõmuniter illud Deutro.
xvĳ. Si difficile ꝛ ambiguum apud
te iudicium esse ꝑspexeris inter san-
guinem ꝛ sanguinem crimẽ ꝛ crimẽ
ꝛc̃. et infra surge et ascende ad locũ
queꝫ elegit dominus et sequeris sen-
tentiã eorum nec declinabis ad dex-
terã vel ad sinistrã: qui quidẽ cãhedri
a tpe dauid ꝛc̃. citra residebãt princi-

paliter sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in hierusalem: ⁊ postea in babylonica captiuitate. Dū ibi essent reges vel duces de iuda: consequenter in reditu dicte captiuitatis residebunt in hierusalē sub ducib⁹ d' tribu iuda q̄ erant ⁊ durabat ptās eoꝝ etiā nō existente rege vel duce d' iuda prout potestas alicuius capituli vacante sede durat ⁊ sic auctoritas et potestas canhedri durauit etiam tempore machabeoꝝ ⁊ vsq ad .xl. annos ante destructio-ctionē templi secūdi in quo tempore cessauit ex toto eorū potestas seu iurisdictio eo q tunc tpis interfecit herodes omnes rabinos seu magistros [illegible] collegii put habetur in libro canhedri hierosolymitano in .c. de iudiciis pecuniarum. Item habetur in libro abundasar .c. j. vnde pro tunc tpe fuit ablatum non solum sceptrum de iuda: sed etiam scriba de filiis eius: quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis iesu christi domini nostri: qui fm omnes per .xliiij. annos ante destructionem templi secūdi fuit passus sicut regnum herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titul⁹ regius a to [illegible] iudeorum fuit ablatū fuit [illegible] quam tempori natiuitatis christi iesu. Ex qbus patet q tēpore herodis vt dictum est in quo tēpore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum ⁊ pphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ q in [illegible] responsione videns assignare duo tempora. scʒ quādo ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat. Et tps quando ablatus fuit dux seu scriba de filiis eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autētica: nec cōcordare verbis patriarche supradicti iacob: cum ipse non assignauerit duo tempora: sed tātū vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secundū quod dicunt christiani ⁊ scdm translationem chaldaicā. Respondetur scdm hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̄ autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis: vnum est sceptrū regni: quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena: sed etiaʒ seruus de domo machabeorum ⁊ de facto regnasset in iudea ⁊ hierusalem. Idcirco timens q cū regnum ei non competeret de iure eo qd legitur Deutero. xvij. capi. de medio fratrum tuorū pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam posset pro tempore aliquis consurgere de stirpe dauid ⁊ eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in q̄ occisione ablatum fuit sceptrum de iuda preciti secundum estimationem populi cōmunem: ⁊ ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin: qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducib⁹ israeliticis sʒ postea fuerūt ab herode iterfecti cāhedri et tūc ppe fuit ablat⁹ scriba de filiis

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca.c.i.ꝛ in libro cã hedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur Patriarcha igitur Jacob spũ dei ista precognoscens proprie pdixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictã ad titulũ regium ptinẽtez. Consequenter dixit et scriba de filiis eius in hoc presignans secũdaz ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diuersis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum ꝙ de prima ablatiõe sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scilz euangelicas certificamur nõ solum de occisione sed etiam de ipsius tẽpore. tradũt enim herodem occidisse quoscũqz potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus eẽt iesus in bethleem iuda. Mathei.ij. De secunda vero occisione.s.canhedrin ꝛ de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per.xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis ꝙ non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filiis eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimũ argumentũ iudeorũ ẽ acceptũ ex illo qd̃ habet Daniel. vij. aspiciebã in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat ꝛc. Et fm oẽs doctores catholicos loquit ibi de aduentu xpi. sed iesus nazarenus nõ venit i n nubib⁹ nec in tali potestate qualis ibi describit ergo nõ fuit xps. ¶ Rñndet hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loquit de duplici aduẽtu xpi.s.in mundum ꝛ ad iudicium. Prim⁹ aduentus xpi describit cũ humilitate. et secũdus cũ maiestate. Daniel aũt loquit de secundo aduẽtu. Unde ibidem dicit. Aspiciebã donec throni positi sunt ꝛ sequit ibidẽ. iudicium sedit ꝛ libri aperti sunt. Judei autẽ excecati nesciunt hunc duplicẽ aduentũ distinguere ꝛ ideo errãt multipliciter qꝛ aliqui expectãt xpm in aduẽtu suo statim apparere in tãta virtute ꝛ potestate ꝙ possit sibi oia terrena subijcere ꝛ eos liberare ꝛ regnum suũ restituere. ppter quod et discipuli christi post ei⁹ resurrectionem qrebãt. Actuũ.i.c. Dñe si in tẽpore hoc restitues regnũ israel ꝛc. Alij autẽ ppter scripturas q̃ manifeste loquunt de xpi hũilitate ꝛ passione ꝛ ppter illas q̃ loquũtur de ei⁹ eminentia expectãt duos messias. vnum q̃ dicit filius Joseph et iste passurus est ꝛ occidẽdus. Alius q̃ dicitur filius dauid q̃ messiam filiũ Joseph resuscitabit ꝛ regnũ israel restaurabit. sed illud dictũ de scripturis nõ hz auctoritatẽ. licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idẽ ẽ participatiue vt dauid ꝛ

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum quantum ad quanto habet apparentiam impletum est in christo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimum primum argumentum iudeorum contra christum sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in. c. vii. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti. xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant christianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni christi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap. eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom. et. quod Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Jeremie Trenorum. iiii. gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postquam scilicet nulla captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabi salomon quod ibi Jeremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii. quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et presertim pro destructione ecclesie christi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabi salomon et rabi moysen et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarandum falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit super eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocantur romani nec edomite et eo quod regnauit super eos herodes qui fuit

de gente edō et de terra rome. Itē q edō alio noīe dicit' ē esau. Gen. xxv. et sic edō descendit de sem filio noe per Isaac cuius filius fuit esau. Tota enim europa in qua est roma dicit' populata fuisse a filiis Japhet ppter quod nō videt' rōnabiliter dictum q p edō significet' romanū imperiū. Sepe enī accidit q diuersa loca eodē noie noiant' ppter quod multi decipiunt' exponētes de vno quod de alio itelligit'. verbi gratia. certum est q terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel trāseūtes p desertū cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibi erat frācia quā dicūt iudei in hebraico carphat que nomiat' in terra edō in ,pphetia abdie vbi dicit' trāsmigratio exercitus huius filiorum israel oīa loca chananeo vsq ad sareptā. littera hebraica hz vsq carphat in qua fuerit helyas quādo dixit sibi dns. surge et vade in carphat que est in sydone. et iterū surrexit et fuit in carphat. Et patet manifeste q p hoc quod dicit' carphat que ē in sydone in terra de edō dat' intelligi q est alia carphat alibi sita et ista est regnū frācie quod est ad aquilonez. ecce ergo habemus vnam frāciam in terra edō. Itē hispania que dicitur in hebraico capharat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio hierusalem que est in buffro littera hebraica dicitur capharat. erat etiam prope illā franciam que dicebatur carphat. que erat in sydone in terra edō in qua hispania siue capharat mortu' fuit antipas fili' herodis in vinculis tiberij cesaris fm q dicit iosephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hispaniā terre edō in quo deceperunt intelligi q non est illa hispania que vocatur in parte andalusia et que ,ppinqua alteri frācie que est ad partem septētrionis que non est de terra edō. Inuenitur enim scriptum in libris erariū egyptiorum q terra andalusie fuit vocata hispanie nomie primi regis quo habuit hoc nomen hyspan: quia venit de hispania que est in terra edō. Sic etiam dicendū de roma que in hebraico dicitur bosra que est terra edō fm illud Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terram israel. Et dicit' in libro zorobabel q bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non est ista roma in qua est apostolicus quia illa roma que in terra edō iam fuit deserta quando fuit destructa babilonia: quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cum rege babylonie ad destruendum israel et ideo receperunt penam cum eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. q p filiā edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau ,put dictus est edō denominata. et inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerant diligere filios israel eo q descendebant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione hierusalē fuerunt cum chaldeis vt dictum est gaudētes de illa destructione. Ideo dicit' in auctoritate. gaude et letare filia edō. quasi dicat. ista leticia tanq in-

iusta in tristiciam conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nõ est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob. i. sed illa einsdem nominis cĩuis in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur ꝙ due ciuitates ⁊ loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominant. ¶ Judei moderni dicunt ꝙ inuenerunt in quadam glosa chaldaica ꝙ grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt ꝙ iam est completa iniquitas filie syon ⁊ sic nunc expectant messiam venturum. Jstud etiam est falsum scilicet ꝙ hus sit grecia et consequenter alia. ꝙ probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo. xxij. nunciatum est abraham ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelꝙ patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratribꝰ. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata ãtiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ⁊ sic consequenter patet ꝙ grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam ⁊ sic non possunt dicere ꝙ yenam est terra hus ſm ꝙ declarant predictam prophetiam. ⁊ sic patet manifeste falsuꝫ cũ dicunt ꝙ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deuia quecũꝙ retorquentes terrꝰ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatũ adimpletionis huius prophetie in anno dñi. M. cccclviij. qui est ſm eos a creatione mundi quinꝙ milia ducenti decem ⁊ octo. Unde dixit rabiabrahã filius rabihya q̃ habitabat brachinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qđ interpretatur littera discooperta ꝙ messias debebat venire anno a creatione mũdi quinꝙ milia cẽtum decem et octo quem numeruꝫ ipsi ponunt in cõputo litterarum sui Abecedarij numerando quia ⁊ cũ venit predictuꝫ tempus inuenerũt falsuꝫ dictum illius. Et ideo dicũt moderni iudei ꝙ ille errauit: q2 vbi posuit quia debuit ponere ria que facit in numero ducenta decem et octo. q2 q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ria quod idem est ꝙ. r. vel res facit ducentos ⁊ cuꝫ iste sit annus vt dictum est ſm cõputum eorum a creatione mundi quinꝙ milia ducenti decem et octo. Jdõ affirmabant venturum esse messiaꝫ anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. Jn circuitu impij ambulãt. sicut bestie molẽdini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis ꝙ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum et hus est ciuitas in eodem regno quod regnũ dr̃ habitare in terra hus q2 illa terra ẽ famosa in regno illo cuiꝰ metropolis siue caput erat reblata. s. ãtiochia. ¶ Sꝫ dicet hic forte iudeꝰ

ex quo filia eodem est regnū ydumee & tu xpiane dicis φ ista ꝓphetia est cōpleta quando ergo fuit completa inebriata & nudata. Responsio φ illa prophetia īpleta fuit tempore regis hircani qui fuit potētior rex machabeorū qꝛ tunc fuit destructa tota terra ydumei & eduxit. xxx. milia illorum quasi captiuos qui custodierāt muros hierusalem: & dicit Josephus φ in illa die facta fuit magna leticia: qꝛ. s. fuit destructa & punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius leui glosando sup hoc passu φ illa die fuit facta maior leticia in templo φ vnφ fuerit facta. Dicendo φ bethseau terra sua & oēs alie terre ydumee que non fuerant subiugate subiectioni tempore Josue nec aliorum iudicū nec in tempore regum israel & iude fuerunt victi & captiuati tempore huius regis hircani: & dicit φ in illa die completa fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendent saluatores in montem syon iudicare montē esau & erit domino regnum. Et dicit etiam Josephus φ illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hirchani & fuerunt circūcisi & non recesserūt ab eis tempore tyti & vespasiani: sed φ semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeorū filiorū esau & ceciderunt in captiuitatem quando fuit cōpleta iniquitas filiorū iuda qui permanserunt iusti in aduentu messie iesu nazareni sm φ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicens: completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te: visitabit iniquitatem tuam filia edom & non inuenitur gens malicie que sit in ira dei tanto tempore sm φ dictum fuit de edom nisi iudei ꝓpter quos fuit dictum φ semper deberēt esse in ira dei. Et ideo coniunxit deus has duas gentes. s. edom conuersorum & iudeorum qui debebant perdi & semper eē in ira dei sicut dixit Jere. in. c. vj. Cadent inter corruentes tēpore visitationis sue corruent dicit dominus & fuit ꝑdita memoria nominis edō: & mansit memoria nominis iudeorū quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum esse: primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓphetiam malachie. Secundo post ꝓphetiam malachie tēpore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo: φ si dixerit ydumea destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que sunt destructa: hec dicit dominus exercituū isti edificabunt & ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tēpore nabuchodonosor secūdū φ dicit etiā. c. eo. esau aūt odio habui et posui seyr montes eius in solitudinē & propter eum etiam dixit in ꝓphetia abdie: legatum ad gentes misit surgite & consurgamus aduersus eū in prelium: quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis et propter ipsum dixit in prophetia abdie: et erit dominus iacob ignis: et domus Joseph flamma: et domus esau stipula et succedentur in eis & deuorabunt eos: propter qđ intelligitur φ non debebant illi de edom habere destructionem tertiā

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserint tempore tyti. ¶ Et dato q adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum et q romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur q est hoc peruium habet dici q quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei q propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in pphetia Jeremie q post septuaginta annos captiuitatis iuda nunq amplius esset homo qui regnaret super regnum casdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe nõ tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille q fuerũt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intẽtio prophetarum fuit q non esset vltra super casdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete q nõ esset vltra rex qui eẽt de genere darij nec de gẽte sua. Itẽ in tempore quo fuit postea regnum pse erat intentio prophete q non esset amplius rex de genere tyri nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Janam id est grecie erat intentio prophete q non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et similimodo tempore quo in futurum deberet eẽ regnum romanorum ?m q ipsi dicunt deberet esse intentio prophete q non haberet ibi amplius esse rex de genere Julij cesaris primi: et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Julij cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: et etiã quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere q iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario q iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et q iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum q dicitur danielis. xj. populus autem sciens deũ suum obtinebit: et faciet et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierũ. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsq ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. viij. vsq ad consummationem et finem durabit de

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est ꝙ debebat esse in aduentu messie: scilicet ꝙ finem acciperet peccatum et deleretur inquitas et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet et omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperii romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est ꝙ christiani descēdunt de edom: sed ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsque ad finem: et ꝙ christiani sunt filii syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuū erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Iere. quia illis de edom conuersis et aliis iudeis negātibus christum dicit propheta. ad te quoque perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atque nudaberis. s. honore et aliis bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filii syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filiis edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est coram captiuitas et seruitus in toto mundo vbicunque sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominatione habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias quem xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Icesimūsecūdū argumentum iudeorum ē ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumque diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est ꝙ qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomodo christiani ausi sunt iesum nazarenum nominare deum etiam concesso quod esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum est. vel si dicant quod messias debet esse deus: ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine quod Iesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. Primo soluetur argumentum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum ¶ De primo ergo dicitur quod nomen dei assumeretur in vanum si alicui puro homini attribueretur: sed si attribuitur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum: talis est iesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur: et sic deus et homo verus est christus: nec est recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus: nec ipse se facit deum quia substantialiter est deus Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit: nec est deus alienus quia vere est deus: dii vero gentium alieni dii dicuntur quia non cuparantur dii. ¶ Circa secundum: tollent iudei velamen de cordibus suis legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non solum secundum catholicos doctores: sed etiam secundum antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidem abraham pater fidei nostre adducitur in medium: qui accepta promissione quod in semine suo benedicerentur omnes gentes: intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorem domus sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam subter femur meum: vt adiurem te per deum celi et terre: vt non accipias vxorem filio meo de filiabus etc. Cum enim sit consuetudo apud colentes deum quod iurans per deum prestat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter quod Exod. xxij. dicitur quod quando aliquis iurabit applicabitur ad deos nullomodo pater abraham fecisset manum serui sui poni sub proprium femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum quam alia membra corporis sui quod quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem quantum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat christus. ¶ Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruulus natus est nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dicit quia verus homo: admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicit in illa die: ecce deus noster iste: expectabimus eum: et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare q doctores vestri illu dudu ex posuere: p illu naq docuerut ventu ru fore tepus quo z mudus dnm esset visurus: z digito sibi adinuicem po pulus ostensurus hoc vero fieri nulla tenus posset nisi ho fieret quis z deus hec ille. ¶ Quarto pot adduci illud Esa. li. posui verba mea in ore tuo: z in vmbra manus mee ptexi te: vt plantes celos z fundes terra z dicas ad syon populus meus est tu siue plata tio celo siue fundatio terre accipia tur spualiter siue ad litteram: certum est q talia no possunt verificari nisi de illo qui est deus: xpi eni humanitas pmittit cu dicitur: posui verba mea i ore tuo: ita eni dixerat dominus moysi vt habet Deutro. xviij. pphetam suscitabo de medio fratru tuorum similem tui z pona verba mea in ore eius q verba eius que loquetur in noie meo audire noluerit ego vltor existam. Istud aut no pot intelligi de iosue: nec de aliquo q fuerit sub lege mosayca: q vltimo capi. eiusdem libri dicitur. No surrexit vltra pphe ta in israel sicut moyses: sed verificatur de xpo qui fuit sibi silis inquantu dedit lege sicut patuit supra li i. in apertione tertij thesauri: s z post ea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos z fundes terra z zc. Ita eni pmiserat se personaliter venturum. Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pasto z visitat gregem suu. Differentia est inter dominum z pastorem: tunc eni dominus ouium est pastor earum quando immediate no p alios sed per se pascit eas. In veteri testamento deus erat solum dominus z mittebat pastores suos ad pascendum oues qui dicebant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscum est dominus Esa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri scilz testamento: assum in nouo. ¶ Quinto adducitur alia auctoritas Esa. in ca. xl. que non minus confirmat propositum. Reuelabit gloria domini z videbit omnis caro pariter quod os dni locutum est: potest quippe vox rei spualis audiri sicut filij israel vocem domini audierunt in monte synai: loquentem vero non videbis nisi fuerit res carnalis. ¶ Sexto introducitur auctoritas baruch in tertio. c. vbi inquirens in toto cap. que sit vera sapientia z qui adinuenit ea z subdit: hic est deus noster z non estimabitur alius ante illu z hic adinuenit omne z viam discipline z tradidit eam Jacob puero suo z isrl dilecto suo: z post hoc i terris visus est z cu hominibus conuersatus est. Certu z est q deus sm diuinitatem videri non potest quia dicitur Exo. xxxiij. non videbit me homo z viuet: non poteris videre faciem mea z: nec etiam conuersatur cum hominibus inquantu est deus vt dicitur Dan. ij. immo conuersatio ppie est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verificantur de deo secundum naturam assumptam. ¶ Septimo hanc duplicem naturam ostendit Micheas in c. v. dices: z tu bethlee z effrata puulus es in milib iuda ex te eni egredietur qui sit dnator in israel. z egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egressus christi s z humanitatem debebat fieri in bethlee s z egressus a diebus eternitatis no potuit esse nisi secundum diuinita

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petr⁹ alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pulchre loquitur dicēs. Hoc quippe qd est ex te mihi egredietur qui sit dn̄ator in israel ꝑm corpus dictū est ꝑm ꝙ princeps ille aduenturus erat in tpe. Quod autē sequitur ꝛ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ꝑpetuitatē insinuat deitatis: hoc em̄ diuinitati attribuit quod homini puro non conuenit. hec ille. Ista ꝑm ꝑdestinationē non possunt esse dicta tum q: significatum vocabulorū hoc non patitur: tum q: nimis insciēter loquerentur ꝓphete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi ꝙ̄ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps̄. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directiōis virga regni tui. Dilexisti iusticiā ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Eū hoc inq̄ dicit: eum ad quem loquitur deū esse ꝛ hominē ostendit dicens enim. Sedes tua deus in seculū seculi virga directionis virga regni ꝛc. nunqd non manifeste eum appellat deum. Deinde cū dicit. Dilexisti iusticiam ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neqꝫ em̄ vel deū vel consortem habet deus. Item dauid in ps̄. Deus iudicium tuum regi da qui ad litteram etiam per doctores hebreos exponitur de christo ī lege promisso dicit ꝛ permanebit cum sole ante lunā in generationem ꝛ generationem: ꝛ sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomē eius. Et illud: ꝛ adorabūt eum oēs reges oēs gentes seruient ei. Uideamus inq̄ si de puro homie dicta sunt hec omnia: ꝛ patet manifesta ꝙ nullo modo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ christum confiteri debemus esse hominem ꝛ deū. Quod etiam dauid spū reuelāte cognouit ꝛ miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finē psalmista fecit psalmū. Benedict⁹ dominus deus israel qui fecit mirabilia solus: ꝛ benedictum nomen maiestatis eius in eternū: ꝛ replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat: vidisti ergo iudee ꝙ̄ clare ex factis scripturis patet ꝙ messias in lege ꝛ prophetis ꝓmissus verus deus et verus homo eē debeat: quare merito iesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum ꝛ verū hominem confitemur. ¶ Et vt amplius perfidia iudaica cōfundatur tribus rationibus ostendā sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit ꝓ peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit oia peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. q: sufficientem satisfactionem pertinet ꝙ pena respōdeat culpe: culpa aūt que est pctm̄ mortale ē infinita eo ꝙ cōmittit contra deum infinitū. Uidemus em̄ eūdē actū eē culpabiliorē ꝛ grauiorem cōtra insigniorē ꝛ maiorē ꝑsonā cōmissum ꝙ̄ contra ignobiliorē vel inferiorē. Si ergo ad augmentum obiecti sequit

augmentum culpe: cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe cõtra eũ qualis est quodcũq3 peccatũ mortale in quo formaliter est auersio a deo dicẽda est infinita. ergo pena p tali culpa debet eẽ infinita: sed nulla pena que non durat in infinitũ potest eẽ infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiref pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur tẽporalis sufficienter satisfaciens p quocunq3 pctõ mortali necessario est in supposito infinito: sed suppositũ infinitum est nullum nisi diuinũ: ergo vera est prima pposítio q cuius pena temporalis sufficiẽter satisfecit p oibus peccatis vere est deus. Sz minor patet Esa. per totum. liij. capitulo vbi dicif vere lãguores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus ipm quasi leprosum et pcussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est ppter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum et liuore eius sanati sumus: omnes nos quasi oues errauimus vnusquisq3 in viã suã declinauit. et dñs posuit i eo iniqtates oim nostrũ3 &c. de quibus fuit plene dictũ supra in apertione thesauri.

¶ Sed in circuitu impij ambulãtes falsas conanf dare respõsiones et finaliter neminẽ inuenientes in veteri testamẽto q̃ mortuus sit p pctis populi sic q tota pphetia posset de illo exponi. Dicũt q qñ iudaicus populus ad pfectũ statũ recõciliabaf: tũc cetere nationes loquentes ex cõpassione et quasi cõparatiue dicent: nos reputauimus eũ. s. istum populum leprosum et pcussũ3 a deo &c. que sequuntur: sed mẽtita est iniquitas sibi multa em̃ dicunf in dicto ca. que de nullo alio a xpo intelligi pñt. Ait enim deus: ppter scelus populi mei percussi eũ. Si ergo iste percutietur ppter peccata populi dei. illi qui ducturi sunt lãguores vestros portaui etiã3 de populo dei: ergo non est vera expositio q alie gẽtes dicant de populo dei p dicta verba. itẽ dicif ibidẽ oblat9 est q: ipse voluit. Item pctm̃ non fecit nec est inuentus dolus in ore eius. Itẽ in eo. c. tradidit i mortẽ animã suã et cũ sceleratis reputatus est et ipse pctã multorũ tulit et p trãsgressoribus orauit que oĩa nullo mõ de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio: cũ pphèta eius diuinitatẽ innuat dicẽs generationẽ ei9 quis enarrabit et q voluntas domini in manu eius dirigitur. Item zacharias pphèta in ca. ix. pmittens ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator qui loquetur pacem gentibus et potestas eius a mari vsq3 ad mare et a fluminibus vsq3 ad fines terre subdit. Tu autez in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Itẽ in. xij. c. aspiciẽt ad me quẽ cõfixerunt. Itẽ in. xiij. c. et dicetur ei quid sunt plage iste i medio manuũ tuarũ et dicet: his plagatus sum in domo earum qui diligebant me: totã istã orationem tangit in virtute Esayas in. xxviij. cap. vbi primo ponit culpam dicens: percussimus fedus cũ morte et cum inferno fecimus pactum: posuimus mendacium spem nostram: mendacio protecti sumus: et consequenter sub remedium inquiens: idcirco hec dicit do

minus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē: lapidem probatum angularem preciosum: et delebitur fedus vestrum cum morte et pactum vestrum cum inferno non stabit. ¶ Secunda ratio pōt sumi ex dictis iosephi qui fuit iudeus et verus historiographus dicentis quod hierusalem fuit destructa quia iniuste eius habitatores interfecerunt xpm et beatum iacobū. Ex quo sic pōt argui: iudei nō errassent occidendo xpm et btm iacobum nec per consequens fuissent puniti nisi xpus vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos. ergo xpus vere erat deus. maior patet quia iudei interfecerunt christum: quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus: quia fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum: sed potius meruissent: et eadem ratio est de beato iacobo qui ideo interfectus fuit: quia asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio quod si xps non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum. Sed minor patet per dictū iosephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatem quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturam iniuste nō est ita magnum peccatum sicut ydolatrare: sed interficere christū fuit maius peccatū quam ydolatrare. ergo christus nō erat pura creatura et sic oportebat quod esset deus. maior est manifesta: quia magis peccatum est facere contra preceptū prime tabule quam contra quodcunque de tabula secunda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est contra quintum secundum preceptum secunde tabule. ergo maius peccatum est ydolatria quam homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum: in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur deutro. xxv. capitu. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penam in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis: quam fuerit aliqua pena eis vnquam immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectio christi quam adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in omnibus actibus ordinatis quod ille qui est superior artifex principalem et perfectiorem actum operatur per seipsum. Ea vero que disponunt ad illam perfectionem operatur per suos ministros sicut nauis factor compaginat per seipsum: sed preparat illam nauem per artifices subministrantes et ideo conueniens fuit quod lex perfecta noui testamenti daretur per ipsum deum hominem factum. lex autem vetus per dei ministros propter quod de latore legis noue dicitur

Job.xxxvi. ecce deus excelsus i for-titudine sua: et nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiat cōtra p fidiā iudaicā ad ostendēdum ratio-nibus et auctoritatibus q xps est ve-rus deus et verus homo.

¶ Cōtēdit iude° probare q lex euā gelica non est a deo quia ponit trini tatem personarum.

Vicesimū ter tiū argumētum iu-deorū st cōtra tri-nitatē psonarum ex qua arguūt legē euā gelicā nō esse a deo sic. Ista lex nō est a deo que tollit oi mode vnitatē diuinā z. qz deutro.vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatē auferre ponēdo perso narū trinitatē: ergo lex euangelica nō est a deo. ¶ Respondetur iudeo q trinitas personarum nō derogat vni tati essentie diuine: nā et ipsi habent cōcedere deū esse in diuersis locis. qz ps dicit. Si ascendero in celū tu illic es: si descēdero ad ifernū ades quod nō pōt verificari sm diuersas partes: qz deus spūs est: et omni di-uersitate et cōpositione partiū caret nec pōt dici q deus sit i diuersis lo cis successiue: qz ipse dicit malachie iij. Ego dñs et nō mutor: ergo sicut si mul et semel totus est i diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo mo do diuinitas existens vno numero si mul est tota in diuersis suppositis: nō em̄ est scriptura in mūdo que ve rius ponit vnū deum q̄ facit euange liū. Sed hec vnitas pp̄ter sui infini tatē et illuminatione cōpatit secum psonarū trinitatē. Ad inuenēdum er go q trinitas nō tollit vnitatē essen tie vbicūqz in veteri testamēto in he breo iuenit heloym quod significat deū in plurali numero adiūgit act° singulari vt est illud. In principio creauit heloym celū et terram. ¶ Di cūt iudei q hoc noīe heloym indif ferēter accipit p singulari vel plura li: et qñ accipit p deo vero semp i sin gulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari: sz hoc pz manifeste fal sum. Nā aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: et tñ cōiūgit cū adiectiuo pluralis numeri: et aliqñ etiā cū ver bo pluralis numeri qd̄ nō esset si te neret pro singulari. Exemplū primi Josue vlti. nō poteritis seruire dño deus em̄ sanctus est zc. Hebraica ve ritas habet nō poteritis seruire do-mino: qz heloym sancti ipse ista au-ctoritas loquit de deo vero: qz iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt pz litterā intuēti. Itē Hiere. xxiij. puertistis verba dei viuētis dñi exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloym viuētiū dei exercituum ista auctori tas manifeste loquitur de deo vero. Nā vbi nos habemus deū exercituū in fine auctoritatis p hoc noīe dñi in hebreo ponitur nomē dñi tetra gramatō qd̄ de solo vero deo pōt di ci vt declarat rabi salomon in lib. de directiōe perplexorū et tñ in istis au ctoritatibus hoc nomē heloym con iungit cū adiectiuis pluralis nume ri: vt patet exemplū secundi. scilz de verbo pluralis numeri. ij. regū. vij. que est gens vt populus israel in ter ram propter quam venit deus vt re

dimeret sibi i populū. hebraica lrā sic habet: que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptȝ ergo ꝙ li heloym stat in p̄dictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in plalī q̄re cū sit ibi ipossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē ꝑsonaꝝ siue suppositoꝝ q: actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loquēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ⁊ vnitas essentie ꝙ moyses et alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formalr̄ q̄ vna est simpliciter lȝ persone sunt distincte ⁊ quedā magis subtiliora ⁊ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerij insuo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ. vi. c. Non videt̄ tutum dare occasianē cuiqȝ loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt q̄ velut margarite nō sunt seminādē inter porcos. id est infideles. Sed tn̄ iduco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi. respondētis sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑ pēde o moyses ꝙ secretū sit nome istud ⁊ ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valȝ agnosci idagatiōe testāte moyse q̄ ait in deutro. scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ⁊ nō fit alius. vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ⁊ quidēȝ p̄dictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyȝ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ⁊ singulari ꝓprio ⁊ plurali appellatiuo nuncupat̄ vocabulo. Sȝ et ne plures deos forte putaret addixit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera isinuat ꝙ nōis hui⁹ archana subtilitas neqȝ visu neqȝ auditu neqȝ ꝺ corporeis sensib⁹ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu ꝑspicuo ⁊ miro ꝓpēdi possit ingenio. ¶ Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas domin⁹ filijs israel investimentis suis per moysen habere p̄cepit dicens loqre filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas: quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori siq̄dē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor. quatuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlȝ vt quattuor anni tpib⁹. i. toto āno noctē quoqȝ ⁊ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarū scȝ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuant̄ testā. s. lex moysi ⁊ euāgeliū. ¶ Notat̄ ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹.qb⁹ aaron ꝛ filiȷ̄ eius bn̄dicebāt filiȷs israel ex p̄cepto dn̄i dicentis ad moysen. loq̄re ad aarō.ꝛ filiȷs ei⁹ sic bn̄di-cetis filiȷs israel ꝛ dicetis eis Bn̄dicat tibi dn̄s ꝛ custodiat te.ostendat dn̄s faciē suā tibi ꝛ misereaſ tui.Cōuertat dn̄s vultū suū ad te. ꝛ det tibi pacē.his q̄ppe bn̄dictionib⁹ sacerdos aliq̄n bn̄dicēs p̄tēsas an̄ vultū suū palmas vtrasq̃ tenebat.cum ꝟo dicebat dn̄s quē hebraice illo qd̄ supra diximꝰ trino ꝛ vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videlȝ:indicē atq̃ mediū man⁹ vtriusq̃ rectos alti⁹ erigebat.ꝛ dicto ita dn̄o digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses quid triū digitoꝝ eleuatione melius q̄ trinitatis excellentia poterit allegorizari q̄ si q̄d aliud sup his notare tu noris ꝛ valeas. mihi q̄so edisseras moyses sane nec illud quod dixisti neq̃ q̄c q̄ aliō super hoc vnq̄ notauimꝰ. sed nec doctores nostri q̄ppiā notādū esse dixerūt.¶ Petr⁹.Quid ēt nisi trinitas p̄sonaꝝ in eo qd̄ dicit Isaias p̄pheta notari pōt trina videlȝ angeloꝝ voce laudātiū ꝛ dicētiū.sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dn̄s de⁹ sabaoth. Cur eni ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis q̄ semel vel bis decies vel cēties vel alio aliquo numero.cur si breuiter laudare vellēt semel sanct⁹ nō dicerēt.si vero multū cur nō centenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū sim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹.si ad singula q̄ p̄posuero nescius r̄nderis.quid aliō q̄ te victū ꝛ contra ire nescientem fateberis. ¶ Testaſ sane ꝛ dauid p̄sonarū trinitatē cū dicit.Querite dominū et virtutē eius:querite faciē ei⁹ semp Quid est ei q̄ dixit querite dn̄m ꝛ virtutē eius et querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū.Quid nanq̃ per virtutē eius nisi filius eius.Quid vero p faciē eius nisi sp̄ūssanctus intelligiſ q̄ si tu alias intelligas edissere hec itaq̃ sanctū testimonia scripturarum de trinitate personaꝝ satis intelligentibus sufficere possūt. H̄ predict⁹ doctor.¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Isaie in ca. xlviiȷ̄.que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteq̄ fierent ibi erā et nunc misit me deus et sp̄ūs eius.q̄ illa autē sint verba dei loquētis p̄tȝ per litteram precedētēȝ.cū dicitur man⁹ quoq̃ mea fundauit terrā et dextera mea mensa est celos.ꝛ sub eodē contextu idem loquēs ait et nūc misit dn̄s me ꝛ spiritus eius. Simil'r patet per litterā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero premissa exprimitur deus missus a deo sp̄ū eius Intermittentē ꝟo ꝛ missum semp est distinctio personalis.ꝛ sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filiȷ̄ dei q̄ ē deus missus in mūdū a deo patre ꝛ sp̄ū eius. ¶ Secūdo adducunſ antiq̄ doctores hebreoꝝ q̄ de hac materia lȝ obscure aliq̄d sensērūt īter quos aliq̄ allegabūſ q̄ magis visi sūt appropiquare ꝟitati.

Et primo occurrit illud qđ sup illud ps. Deus dñs locutus est ⁊ vocauit terrã. ibi glo. q̃ dicitur mydrastulim.s.glosa psalterij sic querit̃r. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ⁊ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ domin⁹ locutus ẽ ⁊c. Ad quod rñdẽt ibi sic hoc ẽ vt doceret te ꝙ cũ istis tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ, iuxta tres midoth.i. ꝓprietates quib⁹ creatus est mund⁹: ⁊ ista sunt sapientia, scia et prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbijs.c.iij. Dñs i sapientia fundauit terrã ordiauit celos in ꝓrudentia in scientia sua abyssi erupuerũt. ⁊ isto mõ dr̃ i exodo.c.xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus ẽ mũdus. Simil'r filij gad ⁊ filij rubem dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipse scit. vbi noiauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta gl. ¶ Et idez habetur in beresith raba.i. in glosa magna sup Geñ. sup illo verbo. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã In quibus habet̃ ꝙ doctores antiq̃ hebreoꝝ per trinã iterationẽ diuini nominis q̃ sepe fit in scripturis exponũt ꝙ est intelligẽda in diuinis trinitas s̃m tres mydoth scz ꝓprietates quas deo attribuũt. Itez in eadẽ glosa magna q̃ dr̃ beresith raba.c.cxij. sic dr̃ rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi p verbũ vel cũ v̾bo dei sancti et bñdicti sicut dr̃ in. ps. v̾bo dñi celi firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi symeõ dicit i spirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ sanctũ ⁊ creat⁹ ẽ mũdus sicut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec in p̃dicta glosa i qua mãifeste ponit̃ distictio realis in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Manifestũ ẽ eñi ꝙ verbũ distiguit̃ realiter a ꝓferẽte ⁊ spũs ab i spirãte. et tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiz ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris: loquẽdo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's. iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpit̃. vbi sic dr̃ sẽsus eẽt videret̃ mysteriũ throni dei ⁊ vnius si facile discit̃. Sz hãc glosã moderni iudi ꝑuertũt retorq̃ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuĩa. q̃ sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sz nõ vr̃ h' esse sñia glose p hoc ꝙ dr̃ nõ de facili discutit̃. q̃ qlibz ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapientẽ ⁊ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat̃ p suã potẽtiã sapiẽtiã ⁊ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat̃ p artẽ suã sicut p regulã directiuã ⁊ p potẽtiã suã quẽ trãsmutat mãet ad formã scãni vl' lecti vl' hmõi ⁊ p appetitũ bõitatis lucri. ⁊ ista tria multopl⁹ differunt in eo q̃ potẽtia ⁊ sapientia ⁊ bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo. p̃dicta. multo forti⁹ diceret̃ quilibet artifex trinus ⁊ vn⁹ quod nõ est verũ. et iũgeret̃ singulare cũ v̾bo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ solomonis sicut de deo dicitur Eccl's. ij. qs ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas sic hz Quis est homo vt intret post regẽ q̃ fecerũt eum. et sic de deo dicit̃ ꝙ est rex q̃ fecerunt hominez. ¶ Itẽ etiaz patet per sapientes cabala q̃

dicunt esse deum sine aliqua corpo
rali quātitate et cum tribus istoꝝ
deus mundum creauit. que vocant
corona intelligentia et regnū. ⁊ nō
est differentia iter istos et xp̄ianos
nisi invocabulis quoniam si ipsi in
telligerent legem christi prout ip-
sam cognoscunt christiani. Videre
tur nullā esse inter eas differentiā
realem sed tantūmodo vocalem et
non est mirum si doctores aliq̄ he-
breorū inter gentes aliquid de my
sterio trinitatis nō sunt cōuersi ad
fidem xp̄i. quia possibile est ꝙ de⁹
eis gratiam nō inspirauit propter
eorum peccata: qui dispositionem
primā nullatenus optauerūt. Et p
pter multa alia temporalia quib⁹
erant inuoluti que viam salutis im
pediunt. Sic et moderni iudei nō
minus obnubilati et inuoluti non
recte sed et obliquo incedentes p̄
dictam veritatem questionib⁹ va-
riis et euasionib⁹ cōfusis inuoluūt
ipsi i ūt de q̄bus dicit salomō Ec-
clesiastices. vij. de⁹ fecit hominē re
ctū et ipse imiscuit se infinitis q̄-
stionibus. ¶ Tertio accedūt natu-
rales ph̄i et videamus quid de tri
nitate senserūt. Primus fuit adam
magn⁹ naturalis qui dicit s̄m iu-
uenalem et Hieronymum manus
dei tres digiti formauerunt corp⁹
meū et extraxerunt costā. p tres di
gitos tres p̄sonas intelligēs et p
manū dei vnitatē essentie. Scd̄us
ph̄s fuit Abraā i lege natuř q̄ tres
angelos vidit sed vnum adorauit.
Gen. xviij. tres vidit qꝛ fides tres
p̄sonas credidit sȝ vnum adorauit
qꝛ vn⁹ de⁹ adorat sub rōne vnius
maiestatis deitatis et essētie. Ter-
ti⁹ ph̄s fuit plato qui in. vij. libro
platanicorum dicit ꝙ sicut non est
dare intelligentiā creatā sine trini
tate creata videlȝ itelligere posse
velle sic nec intelligentiā increatā
sine trinitate increata que est pos-
se intelligere et velle. et iste plato
vt ponit macrobius sup̄ somnum
scipionis et beatus augustinus. x.
libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li.
confessionum. c. ix. dicunt ꝙ istud
In pricipio erat verbū et verbum
erat apud deū et de⁹ erat verbum
hoc erat in principio apud deū oīa
per ip̄m facta sunt et sine ipso fcm̄
est nihil. quod factū est in ip̄o vita
erat. Fuit inuentū in libris plato-
nis: et sic patet ꝙ cognouit plurali
tatē personaꝝ Quartus ph̄s fuit
aristotiles qui vnitatē essentie ostē
dēs. viij. Phisicoꝝ i fine dicit vnū
motorē penitus imutabilē eternum
et infinite virtutis et potētie sup̄
oēs celos residēs et in. xij. metha-
phisice in fine dicit. Entia nolunt
male disponi nec est bonū plurali
tas pricipātiū vn⁹ ergo princeps a
q̄ depēdet celū et tota natura. Sȝ
trinitatē in deo ostēdēs dicit i pri-
cipio primi libri de celo et mūdo.
Res oēs sunt tres ⁊ diuidunt in
tres hic q̄dē nūerus est oīs rei et si
gnificat trinitatē rerū ita ꝙ in om
ni re ē inuenire trinitatē. ⁊ nō solū
i creaturis sed ēt i creatore. addit
vltra nos vero nō extraxim⁹ hunc
nūerū nisi a natura rerū ⁊ retinui-
m⁹ ip̄m similē legi eaꝝ. ⁊ p hūc q̄-
dē nūerū adhibuim⁹ nosipsos ma
nificaremus creatorē vnū eminētē

pprietatib⁹ eorum q̄ sūt creata. ꝛ nō cognouit iste personas distincte tn̄ cognouit appropriata. Quit⁹ ph̄s fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro iterpretatorio ptius gregarum.c.xxiij. sic ait de⁹ ē lumē aū lumē intelligibile et nihil aliud ē ei⁹ vnio ꝙ spūs oia cōtinēs ꝛ verbum ipsius pfectum existēs ꝛ genitum. ergo ibi ē vnio i essentia ꝛ lumē de⁹ pr̄ est spūsanct⁹ oia ꝯtinens ꝛ verbū pr̄is id est filius oīo equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ꝛ in se suum reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos. i. vnus pr̄ genuit monadē. id est vnū filiū et in seipsū. s. pater reflectit ardorem. i. spūmsanctū. Sextus ph̄s fuit esculapi⁹ primus medic⁹ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ꝛ virtutē vt pz in libro suo de interrogatiōib⁹. Septim⁹ ph̄s fuit pphiri⁹ q̄ teste Augustino libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. pdicat in diuis patrē ꝛ filiū ꝛ horum mediū. Octau⁹ ph̄s fuit plutarc⁹ magister traiani imperatoris qui habuit respōsū ꝙ hoies ñ poterāt saluari sine pr̄e ꝛ filio ꝛ spūsancto Et iō fecit laminā ꝛ posuit i sepulchro ꝛ inuēta ē scriptura lr̄is aureis. p. capiti. f. ori. s. pectoris cordi p p. patrē. p. f. filiū per. s. spūmsanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti fuerūt gētiles ph̄i. ꝛ mysteriū sancte trinitatis sit indemōstrabile. et archanū quō habuerūt talem notitiā de trinitate diuina. R̄ndet illuminat⁹ doctor Frācisc⁹ de maronis in cōflatu suo super pmo sniarū distinctiōe scda q̄ōne quarta dicēs. ꝙ multa pbabilia ꝛ pbabiliter enūciata dixerūt et ppter nos multa p reuelationē hūerūt. Quarto accedat vniuersitas artiū liberalium et ondat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grāmatica est in essentia sz tres sunt psone de quibus tractat scz prima q̄ de seipā loquitur vt ego. scda ad quā prima loquitur vt tu. et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquitur de se et a se tanq̄ prima psona fili⁹ vero est secūda persona ad quā loquitur pater psalmo secūdo. Dn̄s dixit ad me: filius me⁹ es tu: sed spiritussanctus ē de quo fit sermo. Johannis. xv. cū venerit paraclytus quē ego mittā vobis a patre. Logica vo dicit ꝙ in vna ppositione sm̄ essentiā sunt tria distincta scz subiectū. pdicatū ꝛ copula. ꝛ i vno syllogysmo sm̄ essentiā ē maior ppositio minor ꝛ cōclusio q̄ adinuicem distinguunt. ꝛ in syllogismo demōstratiuo maior ē per se nota. ꝛ sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiat. ꝛ cōclusio ab vtroq; sz mēte Aristo. Rethorica dicit invno dictamie vni⁹ pagine sz essentiā sunt tria distincta. s. psona q̄ loquit. et secūda ad quā loquit ꝛ ipa lr̄a media inter primā et secundā. Geometria dicit. invno edificio siue corpe sm̄ essentiā sunt tria distincta. s. lōgitudo. latitudo ꝛ pfūditas. Musica dicit. in cantu vno organico sm̄ essentiā sūt tres distincte voces. s. tenor quīta ꝛ octaua. Arismetrica dicit. vn⁹ nūer⁹ par sm̄ essentiā distiguit i pfectum

superexcrescētē. et excrescentē: vt pꝫ his tribus numeris. s. xij. viij. vi. quoꝝ vterqꝫ est nūer⁹ par ſꝫ es- sentiā. et sic conueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de. xij. que sūt vnū ꝛ duo tres ꝛ q̄tuoꝛ ꝛ sex simul sūpte reddent pl⁹ ꝙ suū totū qꝛ reddunt. xvi. et ideo dicitur superexcrescēs Et partes aliquote ꝺ octo: q̄ sunt. vnū duo quattuoꝛ reddunt min⁹ ꝙ suuꝫ totū. qꝛ solū reddunt septē. et iō ꝺꝛ numer⁹ excrescens. i. nō cre- scens in suū totuꝫ. Partes vero ali quote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddunt integre suū totū qꝛ faciūt sex. nec plus nec min⁹. Et iō ꝺꝛ nu merus perfect⁹: vt dicit Isid. iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta reddit suuꝫ totū. ¶ Astronomia di cit ꝙ in vno celo ꝑ essentiā est oꝛt⁹ occasus et motus stellarum: vt no- tat predict⁹ Isidorus in. iij. ethi- mologiarū ponēdo differentiā inꝉ astronomiā et astrologiā. qm̄ pꝛia dicit qꝺ dictū est. secunda ꝟo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ꝛ iō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addiꝉ naturalis ꝓphetia. q̄ vna ſm essentiā pōit tria rerū pri- cipia. s. materiā. formā et priuatio- nē. ¶ Nec expers erit methaphisi ca a laudibus trinitatis diuine. cū ipa cōsideret ens in q̄tū ens quod est vnuꝫ ſm essentiā. sunt tamē i ea tres passiones distincte. s. vnū verū bonum. vnū repꝛesentās patrē qui est pꝛia persona. sicut vnitas ē pri cipium numeri. Ueritas q̄ est obie ctū itellect⁹ repꝛesentat filiū q̄ est veritas ꝛ ꝓduct⁹ ꝑ modū diuini i- tellect⁹ Bonitas repꝛ̄sentat spm̄ sā ctū. qꝛ bōitas ē obiectū volūtatis spūssanct⁹ ꝓduciꝉ per modū volū- tatis ſm Aug. ¶ Quinto ꝛ vltimo accedat mūdus cū suis creaturis. ꝛ declarat trinitateꝫ eē i creatoꝛe. Et pꝫ pꝛio ꝙ mūdus i se vnus ꝑ essentiā distiguiꝉ i supercelestia q̄ sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi. ꝛ in subcelestia que sunt q̄ttuoꝛ ele- mēta cum elemētatis. Scḋo se of- fert natura angelica q̄ in se vna di stinguiꝉ i tres iherarchias scꝫ su- perioꝛē mediā ꝛ inferioꝛē secundū Dyonisiū de angelica iherarchia. Tertio se offert supioꝛ iherarchia in qua de⁹ vnus ē i thꝛonis vt ma- iestas in Cherubi vt veritas i Se- raphi vt charitas Quarto se offert q̄libꝫ āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa. qui cū sit vnus. et aīa vna i sua es- sentia est tñ i eis eternitas potētia rū scꝫ memoꝛia. itellect⁹ ꝛ volūtas. ꝛ hec i creaturis vocaꝉ ymago dei qꝛ nihil est simili⁹ in creaturis tri- nitati diuine ꝑ eo ꝙ sicut tres ꝑso ne sūt vna essentia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ ꝛ nō tres aīe. Et sicut tres persone ha- bēt oꝛdinē iter se nō tēpoꝛis ſꝫ oꝛi ginis vel naturalis itelligentie vt sicut pater ꝺꝛ pꝛima persona. fili⁹ scḋa. ꝛ spūſſāct⁹. iij. sic i aīa memo ria ꝺꝛ pꝛia potētia q̄ est fons ꝛ tha lam⁹ omniū intelligibiliū ab aīa. i tellectus est scḋa potētia. volūtas vero tertia. qꝛ secundū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Item si cut diuine ꝑsone non distinguūtur ab essentia realiter. distinguunꝉ tñ iter se realiter ꝑ oꝛigines suas siue

relationes. sic ⁊ potentie anime distinguũtur inter se formaliter. sʒ q̃tenus subsunt actibus suis q̃ sunt memorari. intelligere. ⁊ velle realiter distinguũtur. Itẽ sicut deus est vbiqꝫ p̄sens in macrocosmo. i. maiori mũdo. sic ⁊ aĩa ratiõalis in microcosmo. i. minori mũdo. Ipsa em̃ dr̃ esse tota in toto. ⁊ tota in qualibet parte. qꝛ aĩa rationalis q̃ tota est in pede hoĩs intelligit nõ vt est in pede. Est ergo merito aĩa rationalis imago dei. qꝛ expressius rep̄sentat trinitatẽ diuinã ꝙ quecũqꝫ alia creatura. Et hinc est ꝙ cũ de⁹ formauit hoiem. dixit. Faciam⁹ hominẽ ad imaginẽ ⁊ similitudinem nostrã. Gen̄. i. Quito se offerũt spere celestes. qꝛ cũ q̃libet spera sit in se vna. distinguit᷑ tñ in circulũ planetã ⁊ virtutẽ. Sexto se offert sol. q̃ cũ sit in se vnic⁹ in essentia. distinguit᷑ tñ in corpus. splẽdorẽ ⁊ calorẽ quẽ p̲ducit. Septimo se offert ignis. q̃ similiter cũ sit vn⁹ in natura. in eo tñ est tria cõsiderare. sicut dictũ ẽ de sole. ⁊ istõ exẽplũ ponit Aug. de p̲cessiõe filij a p̄re. ⁊ sp̄us sancti ab vtroqꝫ. ⁊ si ignis esset eternus eternaliter calor p̲cederet ab eo. ⁊ splẽdor p̲cederet realr̄ ab vtroqꝫ sicut ẽ ĩ diuinis. Octauo se offert aer q̃ vn⁹ ĩ natura trin⁹ ẽ. in corpe caliditate ⁊ hũiditate. Nono se offert aq̃ q̃ vna etiã ĩ natura trinitatẽ dicit ĩ corpe. hũiditate. ⁊ frigiditate. Decimo se offert terra q̃ in se vna trina: tñ est in corpe. siccitate ⁊ frigiditate. Sic possʒ exẽplificari de oĩb⁹ creaturis. ĩ q̃b⁹ ⁊ si nõ plene illa btã trinitas exprimit᷑. relucʒ tñ in eis vestigiũ trinitatis. ¶ In cõfirmationẽ oĩm p̄dictoꝝ offerũtur due rõnes. Una quã fecit Augu. in lib. lxxxviij. q. qꝛ aut deus voluit ⁊ potuit se summe cõicare: aut potuit ⁊ nõ voluit: aut voluit ⁊ nõ potuit: aut nec voluit nec potuit: aut voluit et potuit sʒ nesciuit. Nõ ẽ dicẽdũ ꝙ potuit sʒ non voluit: qꝛ tũc inuid⁹ esset. Cõstat aũt ꝙ inuidia nõ cadit ĩ deo p̲pter imp̲fectiõeʒ. Unñ p̄rio methaphisice dr̄ p̲tra symonidem. Diuinũ nõ inuidet: nec est dicẽduʒ ꝙ voluit ⁊ nõ potuit: qꝛ tũc impotẽs eẽt qđ falsuʒ esset. Nec ẽ dicẽdũ ꝙ nec voluit nec potuit: qꝛ tũc impotẽs ⁊ inuidus esset qđ peius est. Nec ẽ dicẽdũ ꝙ potuit ⁊ voluit sʒ nesciuit: qꝛ tũc de⁹ eẽt ignarus qđ est absurdũ. Relinquit᷑ ergo ꝙ de⁹ voluit potuit ⁊ sciuit se summe cõicare: ⁊ cũ ĩ p̲petuis nõ differãt esse ⁊ posse: vt p3. iij. phisicoꝝ Seq̃tur ꝙ de⁹ ab eterno se summe cõicauit habendo dilectũ. i. filiũ. ⁊ dilectionẽ siue cõdilectũ. i. sp̄m̃ sanctuʒ. ¶ Scđa rõ q̃ offert᷑ est doctoris subtilis scoti in p̄rio sniaꝝ dis. ij. in respõsione ad tertiã q̃stioneʒ q̃ talis est. Ubicũqꝫ est ĩuenire principia p̲ductiua aliquoꝝ sine imp̲fectione: illa supposita in q̃bus inueniunt᷑ possũt talia p̲ducere q̃ruʒ habẽt principia p̲ductiua cum nõ possunt ĩpediri. Sʒ in diuino supposito. s. ĩ patre ẽ ĩuenire p̄ĩcipiuʒ p̲ductiuũ noticie genite. s. mẽoriaʒ fecũdã q̃ est obiectũ cũ intellectu ⁊ p̄ĩcipiũ p̲ductiuũ amoris spirati qđ est obiectũ cum voluntate. ergo suppositum diuinũ habẽs ista duo

principia pductiua pfectissime po terit producere noticiam genitā et amorē spiratū. talia aūt in diuinis nō possunt esse nisi subsistētia cum inherētia dicat imperfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia et vnū pducens distinctū psonalit ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas in deo: ita possent poni plures alie. Rńdet sctūs Thomas in summa cōtra gentiles li. iiij. c. xxvi. q diuine psone multiplicari non possunt q exigit pcessio intellectus et volūtatis in deo. nō est aūt possibile q in deo sit nisi vna pcessio scdm intellectū. eo q suū intelligere est vnū et simplex et pfectū: qz intelligēdo se intelligit oīa alia a se: et sic nō pōt esse in deo nisi vna vbi pcessio Similiter aūt oporteret pcessionē amoris esse tantū vnā: qz etiā diuinum velle est tantū vnū et simplex amādo eni se amat oīa alia. non est igit possibile q sint in deo nisi due persone pcedētes. vna p modū intellectus vt verbū. s. filius et alia p modū amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna psona nō pcedens. s. paf. Solū igit tres psone in trinitate esse possunt. Itē si scdm pcessionem opz psonas distingui modus aut psone quantum ad pcessiones nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oīno nō pcedens quod patris est. aut nō pcedente procedens q filij est. aut a pcedente pcedēs quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures q tres psonas. Bndicamus ergo patrem et filiū cū sancto spiritu: laudem9 et superaltemus eū in secula. Etiā hec pro presenti sufficiāt de ista materia.

¶ Contendit iude9 pbare q xpiani sunt ydolatre quia adorāt sacramentum altaris: et propter venerationem ymaginum.

Vicesimūquartum et vltimū argumentum iudeorum est cōtra adorationē xpi. et sacramēti altaris: ac etiā contra adorationem ymaginū. Dicūt eniz iudei q xpiani sūt pessimi ydolatre adorantes xpm purū hoiem tanq deū et qd peius est hostiā de frumento ab eis formatā et coctā adorant sicut deuz qd est derisibile. et postea comedūt qd est horribile. Adorant etiaz ymagines opa manuū hoim Illud aūt est cōtra legē dei Deut. vi. Dominū deū adorabis. s. maiestatem diuinā in eo solo pfitendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē q est in celo desup et q in terra deorsuz nec eoz q sunt in aquis subtus terram non adorabis ea nec coles. Item deut. lib. et Leui. xxvi. Nō facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapidez ponetis in terra vestra vt adoretis euz. Item Deut. xxvij. Maledict9 qui facit sculptile et cflatile. nō ergo dz adorari hō: nec panis nec aliq ymago siue creatura. ¶ Ad istud argumētum rńdet quo ad primū. s. de xpo qd fuit ostēsum plenissime in pmo libro et in solutiōibus argumētoz pdictoū hui9 tertij libri q Jesus nazaren9 est verus messias in lege

et prophetis promissus. Ostensum est etiam quod est verus deus et verus homo sicut patuit in solutione. xxi. argumenti. Et in primo libro consideratione. iii. arti. primo in quadruplici examine. Et consequenter iesus nazarenus est latrie adorandus: nec ex hoc ydolatrie sunt christiani adorantes verum deum. ¶ Ad illud autem quod dicunt de adoratione eucharistie quod ibi sit ydolatria. Dicendum quod non est verum secundum Nicolaum de lyra in tractatu contra iudeum nequiter arguentem. Non enim adoratur panis qui non est ibi: sed eius substantia conversa est in substantiam corporis christi virtute divina ad prolationem verborum consecrationis que sunt ipsius christi veri dei effective seu principaliter. Ipsius autem sacerdotis prolative seu ministerialiter. Verbum autem divinum est tante virtutis quod per ipsum factum est celum et terra de nihilo: vt patet Gen. i. et ps. cxlviii. dixit et facta sunt. et multo fortius potest convertere vnam substantiam in aliam. Patet etiam per exemplum Exod. xxiiii. ca. vbi dicitur quod divina virtute virga moysi conversa est in serpentem. Et Exo. vii. aque egypti converse sunt in sanguinem. ¶ Et si dicas quod ista non sunt conversa virtute verborum falsum est. Legimus enim numeri. xx. quod deficiente aqua dixit dominus ad sacerdotes Moysen et aaron. Loquimini ad petram: et illa dabit vobis aquas. et ad verbum eorum secundum ps. convertit petram in stagna aquarum: et rupem in fontes aquarum. Facilius autem videtur panem in corpus: et vinum in sanguinem quam petram in aquam mutare. Quod autem posset convertere vnam substantiam in aliam manentibus accidentibus probatur: quia deus non attingit substantiam mediantibus accidentibus sicut facit agens naturale: sed eam attingit immediate. et ideo potest illam substantiam in aliam convertere manentibus accidentibus eadem virtute. Ad hoc autem habet aliquo modo exemplum Gen. xix. vbi dicitur quod vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuam salis. Per hoc enim quod dicitur statua videtur quod remanserit figura substantie corporalis substantia in sal mutata. sic igitur divina virtute convertitur panis substantia in corpus christi accidentibus remanentibus panis. Anima vero christi realiter coniuncta est suo corpori: et similiter deitas in persona filii: et sic sub speciebus panis et corpus christi ex vi conversionis vel transsubstantiationis anima eius et deitas ex concomitantia reali et inseparabili. et per consequens ibi est totus christus verus homo et verus deus latria adorandus. et sic non est ibi ydolatria non enim adoratur species panis visibilis tanquam deus. sed ipse christus invisibilis existens sub illis speciebus. ¶ Simile habetur quodammodo Exod. iii. vbi dicitur quod christus apparuit moysi in flamma ignis in medio rubi. et non est dubium quin moyses adoravit deum quando dominus dixerat moysi. Solue calciamentum de pedibus tuis etc. nec tamen adoravit ignem illum sive flammam tanquam deum. sciebat enim moyses hoc impossibile esse: sed adoravit deum invisibilem sub similitudine visibili apparentem Et idem dicendum est de aliis apparitionibus divinis factis sanctis patribus: sicut. iii. Reg. xix. c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Quod autem arguitur vltra quod christiani come-

dunt corp⁹ xpi qđ est horribile. Dicendū qđ verū esset si acciperēt in ppria specie: sꝫ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ⁊ venerabile. Nō eñ ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista comestione frāgitur vel atterif dētibus siue laceraf sicut ymaginanf iudei sed sole spēs panis frāgunf ⁊ atterūtur qbus cōsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sꝫ remanet huius sacramēti effect⁹ q est aīe refectio p augmentū gratie. ⁊ sic pꝫ qđ comestio ista suauis est ⁊ venerāda ⁊ ppter hoc saluator dicit Ioh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo descendi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiam fuit pdictuꝫ. ps. lxxi. qui sm doctores antiquos hebreorū exponif de xpo. In principio eñ hui⁹ psalmi cū dr. De⁹ iudiciū tuū regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias. de quo dr Isa. xi. c. Egredief virga de radice iesse ⁊c. Et in processu huius psi dr de ipso. Erit firmamentū in terra in summis montium: vbi lra hebraica habet erit placēta tritici in terra i capite mōtium. et trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuꝫ. Erit memorabile triticum in terra i capite montiū. Trāslatio chaldaica habꝫ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vꝫ qđ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamentū p frumentū ex silitudine dictionum. Patet igif ex dictis qđ de rege messia dictū fuit in hoc psalmo. qđ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montiū vel oblatio frumēti in terra in capite montiū qđ impletū est in sacramēto eucharistie. i. quo xps sub specieb⁹ panis tritici continetur: ⁊ sup capita sacerdotū vt adoretur a pplo eleuaf. Qui sacerdotes ppter altitudinē status mōtes appellātur. ppter qđ saluator Ioh. xii. grano frumēti se cōparat ⁊ dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit ⁊c. ¶ De bonitate aūt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ⁊ declinaui ad eum vt vesceref. Littera hebraica talis est. iclinabo ad eū escā qđ exponēs iste doctor et loqns in psona dei sicut ⁊ Osee ppheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū id est ad ppl'm israel. escā bonaꝫ ⁊ suauē cui nō est alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ⁊c. De ista materia vide qdam pulchra super argumēto. xiiii. ¶ Patet igif ex supradictis qđ adorare eucharistiā nō est derisibile: sed sanctū ⁊ venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qđ apl's. i. Cor. xi. pbet aūt seipm homo ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat ⁊c. Et hoc fuit figuratum in māna populo isrl' dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panē paratū de celo pstitisti eis sine labore oē delectamentū in se habentē ⁊ ois saporis suauitatē. De ista materia ampli⁹ dicetur cū dei adiutorio infra cum mouebitur bellū iudeoꝝ p argumēta ex natura assumpta. ¶ Ad illud aūt qđ arguūt iudei de sculptilib⁹

et ymaginibus. Rndetur et primo declaro qd est adoratio. Scdo quot modis sumitur. et tandem quali veneratione sanctorum ymagines veneradẽ sunt ex quibus patebit solutio ad allegata per iudeos. De primo dicitur quod adoratio nihil aliud est quam quedam veneratio seu reuerentia alicui exhibita ratione dignitatis superioris et excellentis. Pro scdo iuxta doctorum sacre theologie traditionem nos habemus adorationem seu venerationem que latria dicitur. et habemus que dulia noiatur. et habemus que yperdulia nominatur. Latria enim dicitur cultus soli deo trino et vno debitus. hoc etiam experimur in omni republica obseruari: quod summus rector aliquo signo singularis preceteris honoratur quod si alicui alteri deferretur foret crimen lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his qui diuinum honorem aliis exhibent vt patet Exod. xxij. nec istum honorem siue adorationem ipsi deo exhibemus propter ipsum: quia ipse est gloria et honore preditissimus cui nihil a creatura addici pot sed propter nos: quoniam per hoc quod deum reueremur et adoramus mens nostra ei subiicitur et in hoc eius perfectio consistit. Res enim quelibet perficitur propter hoc quod suo superiori subditur. sicut corpus per hoc quod ab aia viuificatur: et aer per hoc quod a sole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reuerentia debita rationali creature superiorem ordinem tenenti sicuti sunt prelati domini vel magistri. yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xpi assumpte a verbo diuino, teste glosa super illo psalmi. Adorate scabellum pedum eius

Circa vero ymaginum venerationem dicitur quod xpi ymago et crux et alie sanctorum ymagines dupliciter possunt considerari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut virginis marie seu sanctorum deum vel virginem mariam: aut aliquem sanctorum representantes. Secundario vt sunt quedam res puta aurum et argentum lignum siue lapis. et illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimen ydolatrie incurreret qui vt sunt solum res quedam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt representant iesum xpm aut virginem mariam seu sanctos paradisi: et sic vtique venerari debent etiam eadem veneratione qua ymaginatum veneratur. et ita crux xpi et eius ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumque sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad prothotypum id est ad exemplar seu ymaginatum et hec est opinio Thome in. iij. sententiarum distin. ij. Sed contra eam obiicit magister Robertus holgot super libro sapientie lectione. clviij. primo: quia latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo contradictionem includit. vel inducit dicere quod latria sit honor soli deo debitus et tamen quod debeatur ymagini xpi. preterea si idem honor debeatur ymagini xpi et christo idem honor debetur lapidi et xpo. et per consequens debetur idem honor deo et creature quod non est dicen-

dū. Preterea q̄ honorat aliquid ho|nore latrie ꝯfitet illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginē honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari ꝛ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet imagini: nec licet imaginē adorare. Uera eīm adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istum nullo mō debem⁹ in aliquā creaturā dirigere: q2 tn̄ ꝓpter imaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nostrā facimus. Dicit large loquēdo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit predict⁹ doctor videt mihi dicendu3: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q2 lignū. nec q2 imago. s3 adoro xp̄m corā imagine xp̄i: q2 est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Johānes damascen⁹ libro. iiij. c. iiij. vbi videt dicere ꝙ sctōꝝ imagines adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis rep̄sentationē: lic3 mihi coram imagine sanctum cuius est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā ꝛ basiliū ꝛ totū ecclesie ritū. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛ posset satis sustineri ac p hoc iudeis satisfacere. quia tn̄ loquēdū est vt plures. sapiendū vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄ iudei dicūt restat respōdere. Cū ergo dicūt iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit ꝙ ante ꝙ deus esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū ſm diuinā naturā sit infigurabilis. inuisibilis. ꝛ insensibilis. s3 per carnis nostre assumptionē factus est visibilis. sensibilis. et palpabilis. et ita figura nō est impietatis: sed pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostram ac passionis xp̄i recordationē: immo ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus eas primo tradidit. Nā ipse primo pinxit imaginē suā traditq3 pictori nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt p3 in ecclesiastica hystoria ꝛ notat Damascenus in sentētijs libro iiij. c. viij. cū eīm pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis chorusscatione3 xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic suijpsius imaginē ei misit. Jte3 in die passionis ipse pinxit vultū suū traditq3 veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Jtē post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ matris sue. vt lucas apostolus et euāgelista. Habentur imagines rome teste damasceno vbi supra. Jō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. q2 tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad venerandū vt dictū est. Sic eīm iubet ꝓpheta adorare non solū deū. sed ꝛ scabellū pedū eius: qm̄ sctm̄ est. ps. lxxxviij. Unde q2 nō omnes noscunt litteras: nec lectioni vacāt Jdeo sancti patres ad velociorem memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonu3 imagines inuenerunt ¶ Sic ergo triplex fuit causa institutionū ima

ginum in ecclesia. Primo ad instru ctionē laicorū: quib⁹ imagines adhibēter loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū et vt sanctorū exempla nobis et frequentius et recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tn̄ apostoli familiari consilio spūssancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis. sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicēn. vi. ait. state et tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptā trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. et displiceat oppositū siue earū ablatio. p₃ ex pena philippi et multorū aliorū. Unde legimus in chronicis imperatorū et summorū pontificū q̄ philippo heretico anno dn̄i septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit et lumine oculorū priuauit. Ita et Leo terti⁹ a beato Gregorio tertio acriter correptus est et excōicatus et totam a dn̄io illius subtraxit italiā. Relicto filio suo Constantino quinto. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓpterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum enī fauorē et beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. et fuit diffinitū xp̄i ac sanctorū imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: s₃ nō verū vt dictū est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus et debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus et sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo modo quo dictū est. videlicet ꝓpter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: s₃ etiā corporalibus et tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. et ex assertione venerationis earūdē facta p vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnū dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas conſtellationes factaꝫ. Hic eſt difficile dicere quid eſt verū ꝓpter mirabiles operationes corporū. quia hoc eſt certū ꝙ nihil eſt homini illicitū. qḋ per naturā cōpleri poteſt. dicit tñ Tho. ſecūda ſcḋe. q. lxxxvi. et allegat Auguſt. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falſa de imaginibus talibus conſtruēdis. verū eſt tamē ꝙ res naturales formas ſuas cōſequūtur ex corporibus celeſtib⁹. ſed imagines artificiales nullā virtutem conſequi poſſunt ab arte. niſi ratione materie: Quis ſm Auguſt. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt ſingularibus caracteribus illis impreſſis. q̄ naturaliter ad nihil valēt: ⁊ tacita pacta cū demonibus ſuffragant̄. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. q̄ expreſſa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū ſumpta ex lege ſufficiāt pro primo bello q̄ vt viſum eſt nullius vigoris ſunt cōtra noſtrū fidei fortaliciū: immo integrū ⁊ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. quia eſt turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeoruꝫ p argumenta ſumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōſideratio eſt de iudeoruꝫ bello ſumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes eniꝫ iudei ꝙ ſua argumēta ex lege ſumpta nulli⁹ ſunt firmitatis ad expugnādū noſtrū fidei fortaliciū. quin immo per illa eius veritas clarior et fortior eſt oſtenſa tēptare voluerūt ſi poſſunt. ⁊ ex dictis euāgelicis ſe iuuare. ⁊ ex quibuſdā aliis a xpianis cōceſſis: vt fidei noſtre fortaliciū diruatur ſicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ter arguentē. ex quo tractatu plura hic inſerunt̄ paucis exceptis q̄ ſuis locis explicabuntur ⁊ faciunt totidem argumenta ſicut ex lege. ſcilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ieſus non eſt verus meſſias. quia in eius genealogia ſunt mulieres peccatrices.

Primū argumentū iudeoꝝ quo nitant̄ ꝓbare ieſum nazarenū nō eſſe veruꝫ meſſiā. ſumit ex primo capl'o Matthei ſic. Ille nō eſt verus meſſias in cui⁹ genealogia ponunt̄ mulieres peccatrices. ſed in genealogia ieſu nazareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ipſe nō eſt meſſias. Maior ē manifeſta quia meſſias dꝫ eſſe ſanctus ⁊ bonus ⁊ ſic nō dꝫ in ſua genealogia peccatrices admittere. Minor ptꝫ. quia Matth. i. vbi eſt principiū noui teſtamēti nominant̄ quattuor. ſ. Thamar: Raab: Ruth: ⁊ Berſabee q̄ ſunt in ſcriptura reprobate. Prima nāq̧. ſ. thamar ſub habitu ⁊ ſimilatione meretricis ſuppoſuit ſe iude ſocero ſuo. ⁊ ſic cōcepit de ipſo phares ⁊ zaram. Geñ. xxxviij. Scḋa vo ſcꝫ raab meretrix cognominat̄ Joſue. ij. fuit eñi genere chananea. et

fic videt fuisse mulier luxuriosa vilis ꝛ ydolatra. Tertia. s. Ruth. fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Bet sabee fuit adultera. vt pꝫ. ij. Reg. xi. Ex quo sequit ꝙ nō fuit vere xp̄s. ¶ Pro solutione hui⁹ maliciosi argumēti hebraici. tria sunt vidēda. Primū est ꝙ non valet illud qd̄ obijcit. Scd̄m ꝙ in arguēdo falsum supponit. Tertiū quare noīa dictarū mulierū in genealogia xp̄i exprimunt cū hoc principaliter videat q̄rere argumentū. ¶ Circa primū ostendit primo. vt clauus retūdat clauo ꝙ similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vn̄ Hiere. xxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dn̄s. ꝛ suscitabo Dauid germen iustū. qd̄ oēs hebrei exponūt d̄ xp̄o Un̄ ꝛ trāslatio chaldaica q̄ est hebraice littere in plurib⁹ locis expositiua hꝫ hic. suscitabo dauid messiam iustū. oēs eīn iudei cōfitent de dauid messiā descensurū. ꝑpter qd̄ Matth. xxij. querente saluatore a phariseis cui⁹ filius est. dixerūt dauid. Dauid aūt legit multipliciter ꝛ grauiter peccasse. Prio in morte sacerdotis nobe. i. Reg. xxij. c. qꝛ ꝑ omissionē cautele debite fuit occasio mortꝭ ipoꝝ petēdo panes ꝛ gladiū ab achimelech presente doech idumeo ꝑpter qd̄ filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego suꝫ re⁹ oim aiarū domus patris tui ꝛ numer⁹ occisoꝝ sacerdotū fuit. lxxxv. viroꝝ. ꝛ cū hoc ciuitas eoꝝ fuit succēsa ꝛ mulieres ꝛ paruuli trucidati. Itē peccauit scd̄o pctō adulterij. ꝛ etiā rapt⁹ vt videt in vxore Urie: d̄ qua dr. ij. Regū. xi. c. missis itaqꜫ dauid nūcijs tulit eā ꝑ potentiā. s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij ꝑditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioꝝ amon. vt ibideꝫ dr. Et qꝛ postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scādalū magnū. ꝑpter qd̄ dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid quō poterat eē salus ei q̄ rapuit ouē ꝛ occidit pastoreꝫ. Itē quarto peccauit grauiter non solū omittēdo punitionē debitā. sꝫ etiā increpationē filij sui amon de oppressione violēta sororis sue thamar. ij. Reg. xiij. dr eīn ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec ꝯtristat⁹ est valde ꝛ noluit ꝯtristare spm̄ filij sui amon. qꝛ diligebat eū. Item quinto peccauit grauiter misibo-seth filiū Ionate cui⁹ seruū accusantē dn̄ꝫ suū crimine lese maiestatis ꝛ falso. vt habet. ij. Reg. xvi. c. post agnitā innocentiā misibosethꝫ ꝛ nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare nō solū nō puniuit. sed etiā ꝯtra iusticiā medietatē hereditatis misibosethꝫ ei dedit. vt habet. ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid ꝛ Ionatā patrē misibosethꝫ. vt habet. 2. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dn̄i inter me et te et semen meum ꝛ semen tuuꝫ vsqꜫ in sempiternum. Et subintelligit firmiter seruabūtur. ꝛ ꝑpter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ ꝙ regnū dauid postea fuit diuisum. vnde super illud verbum dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

Nota c in gratos. et malos Reges

diuidite possessiones dicit glo. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā et Hieroboā diuident regnū tuū. Item sexto peccauit dauid p superbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini mādati. qd habet Exo. xxx. vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dño. quod tunc non fuit factū. et ppter grauitatē istius delicti mortui fuerūt de populo israel. lxx. milia viroꝝ vt habetur ibidem. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarū mulierū in genealogia iesu nazareni positarū arguūt iudei q iesus nazarenꝰ nō fuit messias in lege et pphetis promissus. eadē ratiōe vel fortiori pōt argui: q messias quē ipsi spectant descēsurū de dauid qui tot et tantis criminibꝰ fuit irretitꝰ nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Itē ostēditur q argumētū eoꝝ nō valet. Frequenter eñ legunt hoies sancti ex parētibꝰ neqssimis pcreati. et econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimus genuit ezechiā sanctissimū: qui etiā cōtriuit serpentē eneū quē fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. et ezechias sanctꝰ genuit manassem pessimū. quia posuit ydola i tēplo dñi. et effudit sanguinē innctiū multū nimis donec ipleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amō pessimꝰ genuit Joſiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos. q ppter pctā sua traditi sunt in manu infideliū vnus in manu regis egypti: et alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. et xxiiij. c. Et hoc ptz q nō ht argumentū cōtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres et peccatrices cū iustis. ¶ Cōsequēter pcedēdo ad scđm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtū ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. nō tñ intēdo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cuiꝰ excusatiōnē aliqualem cōsiderandū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. In semine tuo bñdicētur oēs gētes terre et q istud semē descenderet p Isaac ysmabele qtum ad hoc reprobato dicēte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semē. Item q descēderet de Isaac xps p Jacob Esau qtū ad hoc reprobato dicente dño Malachie. i. Jacob dilexi Esau aūt odio habui. tota ergo generatio Jacob fuit electa propter qd. xij. eiꝰ filij fuerūt vocati patriarche populi. verūtamen de iuda descēsurus erat xps sm carnē propter qd mulieres desiderabāt hāc plem de iuda et filijs eiꝰ: qz nesciebatur quō de illa tribu descēderet xps quousq determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionē factā sibi de xpo. ps. cxxxi. Jurauit dñs dauid vitatem et nō frustrabit eā: de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Ista vo Thamar

fuit vxor priogeniti iude. et ēt secū di filiū et ābo mortui sunt sine ꝓle. et iō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui donec crescat Se la filius meus. et cū adultus fuissꝫ non dedit euꝫ ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo ꝑcedentes. Uidens igit Thamar. ꝙ iiuriabat sibi et ex desiderio ꝓlis habēde de iuda vel de eius filio ratiōe ꝑdicta simulās se meretricē concepit de Juda phares et zaraꝫ et sic ex desi derio bōi mota fuit ad illicitū ꝑpe trandū sicut obstetrices egyptioꝝ ex pietate ad filioꝝ hebreoꝝ salutē mote fuerunt ad dicēdū mēdaciuꝫ pharaoni Exo.i.c. Et iudith simi liter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornandū se curiose vt sic cōcupiscentiā holo fernis ad cōcupiscentiā sui excita ret quod erat simpliciter malū: et i illis et ꝯsimilib⁹ dicta vel facta ma la excusant a tāto vel a toto. ¶ Qd autē dicunt iudei ꝙ Raab fuit me retrix publica et vilis ꝑsona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipsa Josue.ij. c. Jngressi sunt domū mulieris me retricis noie Raab: hebrei dicunt Jngressi sūt domū mulieris hospi tatricis noie Raab ꝑpter quod ex ploratores hebreoꝝ illuc dclinaue runt ad manēduꝫ de nocte. Nō eniꝫ est aliquo mō verisimile ꝙ salomō pⁱceps trib⁹ iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis ꝑsona. ꝙ au tē arguunt ipaꝫ fuisse ydolatrā eo ꝙ erat gētilis et chananea nō ē ef ficax argumentū. qꝛ multi gētiles fuerunt vni⁹ veri dei cultores sicut ptꝫ de Job et amicis suis et dato ꝙ coluerit ydola i iuuentute sua si cut fuerat a parentibus edocta ac ꝑ hoc in parte excusanda. tñ i fide vnius veri dei saluauit explorato res hebreoꝝ vt patꝫ ibidem: et ad hebreos.xi.c. et cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autem de Ruth. moabiti de dicunt eam fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictuꝫ ē de Raab Quod autē postea coluerit vnū ve rum deum ptꝫ Ruth.i.c. vbi dixit noemi deus tu⁹ de⁹ me⁹ et cetera ¶ Quod auteꝫ vltio dicūt de Ber sabee ꝙ fuit adultera. dicēdum ꝙ ex scriptura non habet expresse ꝙ h̄ cōmiserit voluntarie: sꝫ magis ꝑ potentiā regis violēta vt dictuꝫ ē supra. Et dato ꝙ i adulteriuꝫ ꝯsen serit tñ iudei non pñt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā puer bioꝝ.xxx.c. super illud q̄d dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicūt doctores hebrei ꝙ ad litterā hec sunt verba matris Salomōis ipsuꝫ arguentis eo ꝙ prima nocte qꝛ iacuit cum filia Pharaonis ita carnal'r et insolēter se habuit cum ea ꝙ i mane tātū dormiuit ꝙ trāsi bat hora offerendi iuge sacrificiuꝫ matutinū. et claues tēpli erant sub ceruicali Salomonis. Et iō mr̄ ei⁹ intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens. q̄d dilecte mi. quid dile cte vteri mei. q̄d dilecte votoꝝ meo rū. quasi dicat. cōsidera q̄d fecisti. sperabā ꝙ tu zelares ꝓ cultu diui no et bene regeres regnū et tu defe cisti. et cōsequenter monuit eum de carnalitate vitāda. et de iusticia aūt conseruāda dicēs. Ne dederis mu

lieribus substantiã tuã: nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbũ vocat Lamuel. Naz salomõ hoc noĩe vocatus fuit eo. ꝙ nathaz ꝓpheta vocauit eũ amabilẽ dño. ij. Reguz xij. qd in hebreo significat cuz quo deus in legitio. Est aũt deus cum eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguẽdo accipiũt falsũ reprobãdo istas quattuor p̄dictas mulieres vltra debitũ. ¶ Et si dicat iudeus quare nõ nominãtur in genealogia xp̄i sancte mulieres. s. sarra rebecca ⁊ sic de plurib⁹ aliis que cõmendant in scriptura et tñ nominantur ibidẽ quattuor mulieres peccatrices p̄dicte. Respõdet istud est tertiũ qd videbat pricipaliter querere argumẽtũ. Dico ergo ꝙ iste nominant ad excludẽdũ falsam opinionẽ que posset oriri. Cũ eñ dicitur in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodẽ modo cũ dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Iudas aũt genuit phares ⁊ zaram. Opinari posset aliqs ꝙ esset de vxore sua vera quod est falsũ: q₂ iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter qd ad excludendũ opinionẽ falsam euãgelista nomẽ Thamar expressit. Similr si diceretur Salmon genuit booz p̄cise crederet ꝙ esset de sua prima vxore iudea natione qd nõ est veruz. ⁊ iõ nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicẽdum est de aliis duab⁹. Nõ eñ Ruth fuit prima vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerunt eis ex accidẽti coniuncte Ruth vt suscitaret semẽ defuncti et bersabee ne moreretur ꝓpter crimẽ adulteriũ.

2ᵉ mulie res ... (marginal handwritten note, partly illegible)

¶ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedũt carnes suillas.

Secundũ argumentũ iudeoꝝ est ꝙ ex quo in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres imũde tota sua genealogia est ordinata ad immũdiciã Et ideo xp̄iani comedũt carnes suillas ⁊c. in lege prohibita. ¶ Ad istud argumẽtũ rñdet ꝙ nõ seqtur xp̄iani comedũt carnes suillas ⁊ alia in lege prohibita ergo sunt imũdi. Nam illa precepta erãt cerimonialia et per cõsequẽs figuratiua status futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictũ ẽ ꝓpter qd publicato euangelio cessant nõ soluz vt mortua s₃ etiam vt mortifera si seruaret vt obligatoria ex lege. nã hoc esset dicere saltem facto ꝙ xp̄i aduent⁹ mondũ cẽt cõpletus. Si aũt aliqs abstineret a carnib⁹ porcinis ⁊ hmõi ex alia causa: vtpote q₂ sunt sibi abhominabiles vel nõ sane nullũ esset peccatũ. ꝙ aũt tales sibi tẽpe xp̄i sint liciti patet ex actibus apostoloꝝ ⁊ ep̄lis Pauli i multis locis que ꝓpter breuitatez omitto q₂ est notũ fidelibus xp̄ianis. ¶ Itẽ rabimoysen hadarsan sup Geñ. adducit auctoritatẽ. ps. cxlv. Qui custodit veritatẽ in seculũ facit iudiciũ iiuriã patiẽtibus dat escã esuriẽtibus. dñs soluit cõpeditos. ⁊ hic ẽ finis versus in he

Pro conceptu eucharistie quod hic ... dedit nobis ... cibos. Nota hoc hic ad ... rationem.

breo. Exponit igitur iste doctor fi nē huius versus de esca tpe messie dicens ꝙ hec lra dat escā famelicis. dñs absoluens ꝓhibita siue ligata. ꝛ exponendo sic dicit: omnis bestia que imūda reputatur in hoc seculo deus sanctus ꝛ bñdictus faciet eam mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit mūda filiis Noe quib⁹ dr̃ Geñ.ix.c. Quasi olera virētia dedi vobis omnia. Sicut enī olus fuit mūdū omnib⁹ sic animal ꝛ bestia filiis noe: ꝛ ita ī futuro absoluit deus quicqd ꝓhibuit de cibis. ¶ Sciēdū eñt ꝙ iste doctor ꝛ aliī doctores hebreoꝝ loquētes de pñti seculo ꝛ futuro. ꝑ presens seculum intelligūt tp̄s currens vsqꝫ ad messiā ꝛ ibi incipit seculū futurū. Cū igitur iesus nazarenus sit messias verus vt supra li.i. ostensum est a tpe passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosayca ꝓhibiti. Et ideo paulus apostolus in lege ꝛ prophetis, doct⁹ dicit.i. Timoth.iiii. Omnis creatura dei bona ꝛ nihil reiiciendū quod cum gratiarum actione percipit sanctificatur enim per verbū dei.i. ꝑ ei⁹ filiū modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias qꝛ in eius genealogia nulla ponit mulier sācta

Tertium argumentum iudeoꝝ est ex euāgelio. Si iesus nazaren⁹ eēt ver⁹ messias in ei⁹ genealogia saltē aliq̄ mulier poneret sancta. sed nulla talis ibi pōitur ergo nō est vere messias Maior vr̃ manifesta. minor ꝓbat cū non ponātur nisi supradicte q̄tuor q̄ꝛ si nō tm̄ peccatrices tm̄ fuerunt. ¶ Respōdetur quicq̄d sit de maiori ꝓpositione minor est falsa. nā in fine genealogie iesu xp̄i Iacob aūt genuit Ioseph virū marie de qua nat⁹ est iesus q̄ vocatur xp̄s Ipsāꝫ aūt esse sanctissimā scripture noui testamēti ꝛ doctoꝝ catholicoruꝫ manifeste ꝓclamāt. Sed qm̄ hoc satis est notū fidelibus iō sanctitatē eius per scripturas iudeoꝝ ꝛ sarracenoruꝫ declarare propono. ¶ Circa primū dicitur Isa.vii.c. Ecce virgo cōcipiet ꝛ pariet filiū ꝛ vocabitur nomē eius emanuel: q̄ auctoritas ad litteram intelligitur de xp̄o ꝛ de eius matre. Pro declaratione huius ꝓphetie notandū ꝙ sicut legim⁹ Isa.vii.et.iiii. Regū xvi. tpe regis achā duo reges potētes.s. syrie ꝛ israel ascenderūt contra ihierusalē ad preliandū contra eam. dñs autem misit ad eum ysaiā dicens ꝙ non timeret ab exercitu istorum duorum regū. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra ꝛ incredulus nō credidit Ysaie. ꝛ ysaias dixit sibi ꝙ peteret signū sue liberationis ex quo sibi non credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni scilicet per suscitationeꝫ alicuius mortui siue in excelsū supra scilicet in celo sicut tēpore Iosue de sole. Iste aūt rex malus nolens petere signū a deo dedit excusationē fictam. Dicens ꝙ hoc eēt tēptare deū. vnde dixit non petam ꝛ nō

temptabo dominum. Cũ autē cognouisset ysayas ꝙ non bona fide dixit achaz. immo q2 deũ non timeret aut amaret. ꝛ sic indignũ reputans noluit sibi dare signũ sꝫ dedit domui dauid dicēs. audite ergo domus dauid nunqd parum vobis ē molestos eē hoib9 q2 molesti estis ideo meo propter h̄ dabit dñs de9 ipse vobis signũ. Ecce ꝟgo concipiet ꝛ pariet ꝛc. quod intelligit̃ de cōceptiōe ꝛ partu xp̄i per ꝟginem Mariā vt allegat euangelista Matheus in. i. c. Et per obsidionē ciuitatis iherusalē ab istis regib9 significat̃ spūaliter obsidio generis hũani a demonibus. ꝛ ꝙ gen9 hũanũ debuerit ab obsidione dyaboli liberari signũ fuit ꝙ virgo cōciperet ꝛ pareret filium. ¶ Sꝫ isti glorioso signo de cōceptu ꝟgineo contradicunt iudei illud impugnātes ꝛ ꝓ impossibili reputantes ꝙ virgo existens virgo concipiat ꝛ pariat filium asserentes et affirmantes ꝙ text9 ysaie allegatus scꝫ Ecce virgo ꝛc. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciũt cōtra hoc cōmuniter quinqꝫ argumēta. Et arguũt p̄rio sic. istud signũ fuit liberatiōis achaz a duob9 regibus q̄ venerũt ꝯ eum. xp̄s vero nat9 est post achā bene per. ccccc. ānos liberationis igitur signuꝫ nō fuit incarnatiōis xp̄i ꝛ cōceptio eius ex maria virgine. Scdo sic vbi nos hēmus virgo hebrei dicunt alma: qd̄ significat adolescentulā quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Uirgo autem sic nō significat. igit̃ textus ille nō intelligitur de cōceptione virginis scꝫ adolescētule. Tertio sic q2 xp̄s nō est vocat9 emanuel sed iesus ſm ꝙ pꝫ Luce. ij. ꝛ ꝓphetia dicit ꝙ vocabitur emanuel igit̃ non pōt dici de xp̄o. Quarto q2 appet ꝙ ꝓphia intelligat̃ d̄ aliquo filio et dicunt aliq̄ iudeoꝝ doctores et rabini. ꝙ itelligit̃ de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Alij vero dicũt ꝙ itelligit̃ de filio ysaie de quo i sequenti. c. dicit propheta: accessi ad ꝓphetissā q̄ ꝯcepit et pept filiũ. Quito et vltio arguũt iudei lr̄a dicit ꝙ anteq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē auferet̃ fortitudo damasci. igitur i xp̄o fuit ignorātia ꝙ xp̄iani reputāt falsum q2 dicũt ꝙ habuit plenitudieꝫ scie ab istāti sue ꝯceptiōis. Cōcludũt ergo iudei ꝙ nullo mō itelligitur de xp̄o nec d̄ virgie Maria matre ei9 sicut nos xp̄iani dicim9 ꝛ firmiter credim9 et cōfitemur. ¶ Ad p̄mũ argumētũ dicēdũ iudeis ꝙ nō ē verũ ꝙ istud signũ de ꝯceptu virgis ipsi achā daret̃ lꝫ sibi ꝑ prophetā ꝓmitteret̃ dicens. pete tibi signũ a dño deo tuo etc. Sꝫ ex hoc iuitatus icredul9 remāsit et ydolatra q2 dixit nō petā ꝛ non tēptabo dñꝫ. alia lr̄a habet et non exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt pꝫ ex textu vbi dr̄. audite dom9 dauid ꝓpter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet filium ꝛ vocabit̃ ꝛc. quod signũ impletuꝫ est in virgine maria principalr̄ ꝛ realiter q̄ fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aũt qd̄

dicitur φ illud signū fuit p. cccc. annos et vltra post achā. dicendu₃ est φ duplex ē signū. vnū ꝓnosticū respectu effect⁹ futuri sicut gedeō datum fuit signu₃ in vellere indicatiuum future victorie Judicū. ix. Secūdu₃ ē signū rememoratiuum respectu effect⁹ ꝓteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū φ miserim te. Cū eduxeris populū meū de egypto imolabis sup montē istū grās. s. agēs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tpis qꝛ signū rememoratiuū ita respicit ꝓteritū in magna distantia sicut signū ꝓnosticum futurū. Ad ꝓpositū istud fuit signu₃ rememoratiuu₃ ꝛ non ꝓnosticū ꝛ fuit datū i tāta distantia ꝓpter h̄ φ cōueniens erat qꝛ achā fuit incredulus verbo prophete φ daret signū in longīquu₃ vt ipse in ꝓpria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tñ q̄ descēderunt ab eo viderunt sicut maria et Joseph. ꝛ iō signāter propheta nō direxit verba ad achā s₃ ad domū dauid: de qua domo fuerunt maria ꝛ ioseph vt infra dicet̃ ¶ Ad secundū dicēdu₃ φ i hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nahra. betula. halma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucoꝝ dierū nō habendo respectum ad virginitatē vel corruptionē. Secundum accipitur ꝓ virgīe nō habendo respectū ad etatē. sc₃ adolescēs iuuenis vel senex. Tertiū vero accipitur ꝓ muliere habēdo duos respect⁹. s. ad adolescētiā ꝛ v̄gitatē ꝛ qꝛ ista duo simul fuerūt i beata virgīe. Iō ꝓpħa diuinit⁹ illustrat⁹ posuit halma ꝛ nō aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius sniē est venerabilis perit⁹ vir petrus alfonsi cōuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicens. mulier nāq₃ siue iuuenis siue ānosa q̄diu virgo est appellari pōt betula. q̄diu aūt iuuenis ē siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nahra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis ꝛ intacta. hec ille. ¶ Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu φ halmum significat absconsionē et inde dicitur halma abscondita que significat iuuē culam aspectibus hominū absconditam ita φ de eius pudicitia ꝛ integritate non dubitatur marie qñ ꝓponitur lr̄a he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq̄ sic scripte nisi tantū tres sc₃ rebecca. xxiiij. Gene. vbi dicitur de ista puella decora nimis virgoq₃ pulcherrima ꝛ incognita viro. et seq̄tur ibi puella que gradietur ad hauriēdā aquā in hebreo habetur healma q̄ egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi d̄r de ea et fuit puella et vocauit matrē pueri i hebreo habet̃ fuit healma ꝛc. Et ista que scribitur Isa. vij. et iō cū due p̄ie fuerīt virgīes purissime q̄ sic noīate fuerunt idē tenēdum ē de ista h̄ lyra dicit ergo ꝓpheta ecce healma. i. adolescēs ꝛ virgo simul qꝛ ista duo dicit vocabulu₃ healma ꝯcipiet ꝛ pariet filium i. beata virgo maria a ꝓpheta prenūciatur q̄ ꝯcepit ꝛ ꝑpepit v̄go manēs ꝛ φ ita necessario debeat itel-

Nota q̄ alis ... confessione mu... liey.

ligi patet qꝛ signū qđ debebat dari achā ꝓ liberatione ciuitatis ẜm tertiū rabi salomō đbebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signū a dño deo tuo i ꝓfūdū inferni siue in excelsum supra: i ꝓfundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra. i. in celo: sicut in statione solis fuit tēpore Iosue. modo ꝙ virgo ⁊ adolescens cōciperet ⁊ pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu ⁊ in ꝑtu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qđ impletū est in virgine gloriosa. Et iō augustinus ꝯ iudeos in sermone ānunciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoib⁹ īpossibilia: qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spūsancto. qui multiplicauit panes ī deserto sine rore. ipse virginez īpregnauit sine corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semie generare. ¶ Ad tertiū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur de xp̄o et qñ dicūt ipse nō ē vocatus emanuel ẜ iesus. Dicēdnz ꝙ imo qꝛ aliud est nomē qđ īponitur ẜm rōnē īdiuidualez vt petr⁹ ⁊ sic xp̄s semꝑ vocatus est iesus. Et est aliud nomē quod īponitur ẜm ꝓprietatē vl' aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocatur sāpson hercules vel achilles. et isto mō xp̄s vocat⁹ est emanuel ꝑꝑ excellentiā ⁊ diuinā ꝓprietatē quā hʒ qꝛ in eius supposito diuina natura pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur. Vñ emanuel īterpretatur nobiscū de⁹ quo noie sepe vocauit eum maria ip̄m vt verū deū ⁊ hominē adorādo. et ita impletur lr̄a habraica q̄ hʒ vt illa hehalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit p̄dictus petr⁹ alfonsi vbi supra ⁊ vocabis nomē ei⁹ emanuel. In h' quod ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. ꝙ de⁹ sic appellari filiuz volebat. ⁊ ꝙ sine carnali p̄re virgo foret puerū paritura ꝑꝑ hoc enim ait vocabis ac si diceret ipsa tm̄ vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumentū qñ dicūt iudei ꝙ ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel ꝙ erat filius ysaie de quo ī sequenti. c. dicit ip̄e accessi ad ꝓphetissam que concepit ⁊ peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicendū ꝙ patet vtrūqꝫ māifeste eē falsū Et pr̄o de ezechia qꝛ vt patet ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos ī cuius q̄rto āno dicta est ꝓphetia qñ īcepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv. ānos Dēptis ergo q̄ttuor de regno p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet ꝙ vsqꝫ ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis xij. de. xvi. sequitur ꝙ qñ dicta fuit ꝓphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seq̄tur ergo ꝙ ꝓphetia ī eo verificari nō potuit qꝛ iā erat natus. Patet secūdo ꝙ nō potuit ītelligi de filio ysaie ꝑꝑ illđ qđ ī sequēti. c. dr̄. accessi ad ꝓphetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui s̄m textū nomē eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito predare: nec de ei⁹ noīe: nec de ei⁹ vita: nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura: s̄m ergo Hieronymū eadē facilitate qua dicitur contēnitur. Secūdo q2 non est verum φ Isayas ꝓtunc accederet ad ꝓphetissam vxore3 suam vt ipsa conciperet ꝛ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et ratio est: quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles. Uriā sacerdotem: ꝛ zachariam filiu3 barachie. ꝛ statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit ꝛ peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ꝓpheta inducebat istos testes: nunquid indigebat testibus in accedendo ad concubitū prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere. Secūdo peto ab eis q̄ fuerunt isti testes fideles. non vrias q̄ fuit tempore Joachim. de quo Hiere. xxvi. Fuit vir ꝓphetans in nomine dn̄i. vrias filius semey: quia a tempore achaz ꝛ Isaye vsq3 ad tēpus Joachim. vt p3. in quo fuit iste ꝓpheta fuerunt plus φ̄ centū anni. sicut patet ꝑ tēpora per que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio. vt pa3 quartū librū Regū discurrenti. Item alius testis fidelis zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darij regis persarum qui successit tyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum ꝛ a tempore achaz et Isaye vsq3 ad tēpus darij fluxerūt plus φ̄ ducēti anni. non ergo iste accessus Isaie ad prophetissam nec de istis testibus aliq̄d cōtinet veritatis. Qđ ergo dicūt iudei est vitas istius textus. O vtinā tolleref cecitas ab oculis vestris. Certe dico φ veritas istius ꝓphetie est φ deus spiritussanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad ꝓphetissam. i. ad virginē mariam q̄ habuit sp̄m ꝓphetie ꝛ concepit ꝛ peperit filiū iesu3 xp̄m saluatorem nostrū. na3 qn̄ dicif in textu adhibui mihi duos testes ꝛc. loquitur sp̄ūssanctus ꝑ seipsum ꝛ nō ꝓpheta: sicut eni loquitur ꝑ ꝓphetā sic pōt loqui ꝑ seipsu3. Isti duo testes fideles quos deus sp̄ūssanct⁹ adhibuit fuerūt Urias fili⁹ semey de quo dictu3 est q̄ ꝓphetauit multa mala cōtra ciuitatem q̄ venerūt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui ꝓphetauit multa bona sp̄āliter de aduētu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus ꝛ saluator ꝛc. ¶ Et qn̄ dicif φ adhuc nō fuerūt nati sed futuri erūt. Hic est dicēdū φ nō obstat q2 p̄teritū ꝛ futurū totū est deo p̄sens ꝛ ita loquif de p̄terito et de futuro sicut de p̄senti et post prophetias istoꝝ sequitur immediate in textu totum in persona dei ꝛ spiritussancti: et accessi ad prophetissam: scilicet virginem Mariam que prophetauit in cantico. Magnificat anima mea dominū. Et concepit ꝛ peperit filium. Iste accessus fuit sp̄ūalis ꝛ hoc per sp̄m sanctū sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus

Xp̄o aliens potiu.

sanctus superueniet in te. ¶ Ad quintum et ultimum argumentum dicendum quod intelligitur de scientia humana: licet enim in christo non fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore habuit sciam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi denunciata per Isaiam completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod iesus nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima. nec iudei possunt dictam auctoritatem negare: quia non solum accipitur de translatione hieronymi: sed etiam de translatione .lxx. interpretum qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Josephus antiquitatis iudaice. lib. xii. Videant etiam iudei tergum translationem chaldaicam cui contradicere non possunt nec audent: quia istam prophetiam sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et contestatus sum contestationes malas ex parte mea quas dixi venturas in prophetia vrie sacerdotis esse futurum est quoque sic omnem consolationem quam dixi venturam in prophetia zacharie filii barachie ego adductus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item potest declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe: quia men clausa contra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra. li. i. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autentice dicitur men clausa verbum clausum significat. Idem autem persuadetur per illud quod habetur Isaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic christus nasciturus ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur Isaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa peperit absque dolore partus excepta domini nostri iesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouum faciet dominus super terram femina circumdabit virum. per hoc quod dicit propheta: nouum faciet dominus manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit iesum virum scientiis et virtutibus ab instanti sue conceptionis perfectum et sic eum suo circumdedit vtero virginali. Quod etiam ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus sed quod ipsum pareret ipsa remanente clausa istud est nouum. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiii. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israel ingressus est per eam eritque clausa et hic est finis versus in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

Supra. fol. 36.

pupilli facti sumus absq; patre di cit ꝙ deus sanctus ꝛ bñdictus ait israeli. vos dixistis corā me pupilli facti sum⁹ absq; patre. Redemptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit.s. in terris. sicut est sine matre in celis ꝛ sic ẜm eū apparet ꝟginitas marie matris xp̄i. ¶ Itē dn̄s Bonauētura quondā ep̄s albañ. sup tertiū sniarum dist.iij. loquens de sctificatione marie dicit Quidā iudei asserūt de ea ꝙ q̄uis esset pulcherrima a nullo vnq̄ hominū fuit cōcupita vñ aūt accepit hoc iudeoꝝ dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed nō est verisimile ꝙ talis aut tātus doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliq̄ loco autentico. Ratio aūt quare virgo beata non fuit cōcupita ab hoibus pōt assignari qꝛ dispositio mētis magis relucet in facie q̄ in ceteris aliis partib⁹ ꝑpter qd̄ ex plenitudīe gratie existentis in ei⁹ mēte fiebat q̄dam refulgētia in eius facie q̄ in hominibus ipsam intuētibus cōcupiscentiam nō excitabat: ſ; magis ea; reprimebat ꝛ hoc modo de ābilitate sancti Sebastiani dr̄. Necesse eni; erat: vt que; deus tāta perfuderat gr̄a ab oībus amaret̄. ¶ Cōsequēter declarat̄ sanctitas ꝟginis marie ꝑ scriopturas sarracenoꝝ ꝑpter maiorē cōfusionem iudeoꝝ dr̄ eni; in alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria deus vtiq; elegit te ꝛ purificauit te ꝛ elegit te clarā sup mulieres seculorum. Itē ibidem O maria de⁹ annūciat tibi verbū ex ip̄o nomē ei⁹ iesus filius marie ꝛ erit honorabilis in hoc seclo et in futuro. Item ibidē dixit ip̄a. deus meus quō erit mihi filius ꝛ non tetigit me hō. Dixit sic de⁹ creat qd̄ vult cu; decreuerit vtiq; aliq̄d. dicit ei esto ꝛ. erit. Ite; in libro alborkam q̄ est autētic⁹ apud eos dicit emphorarīa socius machometi ꝙ audiuit nūcium dei dicēte; nullus de filiis adā nascitur quē nō tāgat sathan ꝑter mariā ꝛ filiū eius per nūcium aūt dei itelligit machometum. Itē dicit ebumusse ꝓphetam id est machometū dixisse multi ꝑfecti fuerūt in hoibus. nulla aūt in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater iesu. Has aūt scripturas sarracenorum induxi: qꝛ ẜm ap̄lm oportz sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. ¶ Patet igitur ꝙ iudeus in minore sui argumēti accipit falsu;.s. ꝙ in genealogia saluatoris nō ponit̄ aliqua mulier sctā cui⁹ opinionis videt̄ fuisse Hieronymus sup Mat. dicens. Notādū in genealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū assumi: ſ; eas quas scriptura rep̄hēdit qui ꝑpter peccatores venerat de peccatricibus nascēs oīm peccata deleret. Sed istud dictum nō placet Nicolao de lyra ꝑpter duo. primo qꝛ vt dictu; est in genealogia saluatoris ponit̄ maria sanctarum sctissima. Scd̄o qꝛ ex eade; rōne ibidē arguit Hieronym⁹ ad oppositu;.s. ꝙ ꝑꝑ̄ peccatu; athalie filie ip̄issime iesabelis que erat ydolatra: et ad ydolatriam traxit Joathan maritū suu; filius amboru; ochozias ꝛ nepos Joas ꝛ pronepos amasias tollun-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias qꝛ non est filius dauid: siue de gñe dauid.

Quartum argumentuꝫ iudeoꝝ ex euangelio est in .i.c. Math. ponit̃ genealogia xp̃i queꝫ asserũt xp̃iani esse verũ messiam ex eadem arguit̃ ꝙ ipse nõ est messias i lege ꝓmissus sic. Uerus messias dꝫ esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nõ est filius dauid de gñe eius. ergo ip̃e nõ est messias ꝓmissus. Maior est cõcessa ab oĩbus taꝫ iudeis ꝙ xp̃ianis. minor ꝓbatur: qꝛ si iesus nazarenꝰ descẽderet de dauid sc̄dm carnẽ in eius genealogia poneret̃. Cõstat aũt ꝙ nihil tale ibi est: qꝛ in fine genealogie dꝛ iacob aũt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xp̃s ⁊c. Numquid xp̃s est ex semine ioseph natus vt dicat̃ de gñe dauid: sicut ⁊ ioseph. Et ptꝫ ꝙ xp̃iani hoc non cõcedunt. ergo nõ habẽt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xp̃ianꝰ ꝙ descẽdit p mariã q̃ est de genere dauid hoc nõ habetur ex textu: qꝛ nõ ponitur ibi q̃ꝫ eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicẽdus est filius dauid ⁊ consequẽter ip̃e nõ est messias. ¶ Respõdetur s̃m Hiero. in glo. ꝙ non est cõsuetudo scripturarũ: vt ordo mulierũ in generationibus texetur. Et ideo nõ per mariã sed per Joseph inducit̃ cũ de vna tribu Joseph et maria fuerũt. vnde et eam quasi proximã cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cõfunderet. vñ Numeri .xxxvi. oẽs viri ducunt vxores de tribu ⁊ cognatione sua ⁊ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familiis. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororem naazõ filiam aminadab: scꝫ elizabeth in vxorẽ de qua cõstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nõ potuit viro de alia tribu ad quã deueniebat hereditas patris vel parẽtum. Uñ cuꝫ ipsi elizabeth nõ deueniret hereditas p̃ris: qꝛ habebat fratres priores se: ideo bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed qꝛ maria non habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim p̃ri suo: ideo ad eã deuenit hereditas. Unde habuit necesse s̃m legeꝫ nubere viro de cognatione sua ⁊ qꝛ ioseph fuit de tribu iuda ⁊ de progenie dauid vt ptꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xp̃s fuit de eadẽ tribu ⁊ ꝓgenie. ¶ Sꝫ qꝛ ex rege dauid duo pullularũt rami tanꝙ ex radice. s. Salomõ ⁊ nathan. Est dubiuꝫ iter doctos a quo illoꝝ virgo maria descẽdat s̃m carnem: ⁊ sunt nõnulli doctores dicẽtes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone s̃m carnẽ. ⁊ ex natan secũdum legẽ cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iii. ¶ Sꝫ hec opinio videt̃ esse primo cõtra prophetas. Naꝫ hieremias ꝓpheta loquẽs d̃ yechonia p quẽ venit linea salomonis. ait. scribe virũ istũ ste-

rilem q̄ in diebus suis nō ꝓsperabitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup soliū dauid: ꝛ potestatē habeat vltra ī iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descēdit p salomonem ꝛ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit̄ ꝙ xp̄s fili⁹ virginis nō sedit sup soliū dauid: ꝛ sup regnū eius. Cōtra ꝓphetaꝫ in ca. seq. Et Isaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nō erit q̄ sedeat seculari honore. xp̄s aūt non sic sederat: qꝛ supra ca. codē dicit dñs per prophetā. Uiuo ego qꝛ si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū: ꝛ loquitur de ipso ꝛ de semine suo. Unde ptꝫ ꝙ nō solum loquitur de tēporali ptāte: sed etiam de illa qua xp̄s sedere habuit ad dexteram patris. Itē nō est verisimile: qꝛ de⁹ tā cōfusibiliter repelleret eū ꝛ semen suū ab honore tēporali ꝛ a minori gradu: et cōseq̄nter cōstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scꝫ xp̄i. ¶ Scdo hec opinio videtur esse cōtra apl̄m: qꝛ nathā frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sꝫ adoptiuus Lu. iij. Cū ergo ab illo nathā descēdat hec virgo ꝯm carnem vt notat affrican⁹ scribēs ad aristidē. ꝛ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ꝛ Damascenus in sentētijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̄s non est ex semine dauid ꝯm carnē contra apostolū. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ꝯm carnē. ¶ Respondēdum ergo ꝯm illuminatuꝫ doctorē magistrū ioānem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra ꝟgo venit ex nathan ꝯm carnē qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nō quidē de bersabee vt illi estimāt: sed de pricipali vxore dauid: scꝫ michol. binomia eglis dicta filia saulis que genuit dauid ietruā binomiū: qꝛ ꝛ nathā de hoc ij. Reg. iij. cū notatis p Josephuꝫ libro antiq̄tatis iudaice ꝛ p dictuꝫ Nicolauꝫ de lyra: qꝛ nathā fuit melior salomone natura ꝛ vita: qꝛ de principali vxore ꝛ vt opinatur predict⁹ doctor renūciauit iuri regni rōne eximie sanctitatis. ex quo nathā filio dauid. xxxviij. pullularūt plāte vsq̄ ad auos sancti Joachi patris ꝟginis. Nā Mathā frater aui eius. qui ꝛ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ꝯm legē Luce iij. ꝛ hic habuit fratrem pantherā qui genuit barpantheram qui sanctum Joachim ꝯm carnē teste damasceno vbi supra. ꝛ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ꝛ sanctus Joseph spōsus eius fuerunt ꝯm legē secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soluꝫ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathā ex principali vxore dauid: scꝫ michol.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias: qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est ad ꝓbādum ꝙ xp̄s habuit peccatū: vl' ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

pro Nativ... beate Marie

iudeus sic. In euãgelio Matthei iij.c.d.ꝙuenit iesus a galilea i ior danẽ ad Johãnẽ vt baptizaref ab eo. et hoc arguitur sic. Christiani dicũt ꝙ baptismus est ablutio peccatorũ. cũ ergo iesus nazaren⁹ fuit baptizat⁹. ergo habuit pctã abluẽda qđ ipsi negãt. aut ille baptism⁹ fuit frustra. ¶ Rñdef ꝙ baptism⁹ xpi est ablutio pctõꝝ. nõ autẽ baptismus Johãnis sicut ipse Johãnes dicit Matth. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiã q̃ aũt post me vẽtur⁹ est fortior me est: cui⁹ nõ sum dign⁹ portare calciamẽta. ipse vos baptizabit in spũ sancto. Jesus aũt nazaren⁹ fuit baptizatus baptismo Johãnis tm̃. q̃ nõ erat ablutio pctõꝝ. ⁊ iõ non conclusit argumentũ ꝙ iesus habuerit pctm̃ abluẽdi. qꝛ sanctificati in vtero baptizãdi sunt baptismo xp̃i. et tñ nõ habẽt pctm̃ abluẽdũ. Jesus autẽ ab instanti cõceptiõis sue nõ solũ fuit sanctificatus. sed etiã sanctus sanctorũ. ¶ Qđ aũt arguitur vltra ꝙ iesus nazaren⁹ fuit baptizatus frustra. Dicendũ ꝙ nõ sequitur. qꝛ p' hoc approbauit baptismũ ⁊ predicationẽ Johãnis. ⁊ per tactũ sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiuã aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizanf. qꝛ per hoc regeneranf in xpo ⁊ mẽbra eius efficiunf. ¶ Et quia scripture noui testamẽti ⁊ doctorũ catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelib⁹ ⁊ a iudeis non recipiunf. Ideo accipiunf aliqua cõtra iudeos de veteri testamẽto ⁊ de dictis doctorũ hebraicorũ. et p̃mittitur figura huius sacramẽti Exo. xxix. in baptismo aaron ⁊ filiorum eius. Uñ dixit dñs moysi. aaron et filios ei⁹ applicabis ad ostiũ tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cũqꝫ laueris patrẽ cũ filijs aqua indues ⁊c. ista lotio aque q̃ erat primũ. vt dicit rabi salomõ nõ intelligif de ablutione manuũ ⁊ pedũ solũ. sꝫ de lotiõe totius corpis: ita ꝙ dicit hic expresse rabi salomõ. ꝙ hoc ꝙ dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic ꝙ totũ corp⁹ intret in aquã. ¶ Itẽ scđo sup illud Eccl's. i. Quid ẽ qđ fuit id qđ futurũ est Rabi barachias dicit sicut fuit redẽptor primus sic erit vltimus. Redẽptor primus scꝫ moyses fecit ascẽdere puteũ sicut habef Nume. xxi. Sic redemptor vltim⁹ qui est rex messias ascẽdere faciat aquas. sicut hr̃ Johel. vlti. ⁊ fons de domo dei egredief ⁊ irrigabit torrentẽ spinarũ. Hec sũt verba doctoris. p torrentẽ spinarũ intelligif multitudo peccatiũ. Aliqui hebrei dicũt. ꝙ hec est littera ⁊ irrigabit planiciẽ sethim. Est autẽ sethim regio grecie. de qua alexander magnus exiuit ad pugnãdũ cõtra reges persarũ ⁊ medorũ. vt habetur primo machabeoꝝ. i. c. ⁊ sꝫ hoc ista ꝓphetia fuit impleta qñ apl'i predicauerũt grecis: ⁊ eos baptizauerũt. ¶ Item tertio Isa. xliiij. noli timere serue meus Jacob ⁊ rectissime quẽ elegi. Effundã enim aquas super sitientem ⁊ fluenta super aridam. Effundã spm̃ meũ super semẽ tuũ. ⁊ bñdictionẽ meã super stirpẽ tuã. ⁊ germinabũt inter

herbas sicut salices iuxta preter-
fluētes aquas. Iste dicet dñe ego
sum. et ille vocabit in noie Iacob.
et hic scribet manu sua dño et i noie
dei israel assimilabit. Per hoc em̄
q̄ dicit. effundā aquas sup sitientē
intelligit baptizatio iudeorū fidez
xpi deuote recipientiū. Et per hoc
q̄ subdit et fluenta sup aridā intel
ligitur baptizatio gentiliū. Nā gē
tilitas nō fuit irrigata doctrina le
gis et pphetarū. et q̄ iste sit intelle-
ctus habet sup glosa rabi salomon
sup illud qd̄ subdit. germinabūt in
ter herbas etc. id est in medio Esau
Per Esau vero ipse et doctores he
brei intelligunt romanū imperium
quod suscepit fidē xpi et baptismū
vt ptz. Sequitur iste dicet dñe ego
sum glo. Isti erunt iusti pfecti. qd̄
de aplis cōueniēter pōt intelligi.
Et ille vocabit in noie iacob. Glo.
Isti sunt paruuli filij impiorū qd̄
cōueniēter intelligitur de filijs iu-
deorū per aplm conuersis ad xpm
patribus eorū in infidelitate rema
nentib⁹. Hic scribet manu sua dño
Glosa. Hi sunt filij penitētie. p qd̄
cōuenienter intelligūtur xpiani re
ligiosi. et in noie israel assimilabit
glo. Isti sunt cōuersi de gentibus.
illis applicatur nomen israel. ſm
quod dicit apl's ad romanos. ij. nō
qui in manifesto iudeus est. neqȝ q̄
in manifesto in carne circūcisio. ſȝ
qui in abscondito iudeus est et cir
cuncisio cordis in spiritu non litte
ra. cuius laus nō ex hoibus. sed ex
deo est. Patet igitur ex predictis q̄
glosa rabi salomon conuenienter
aptatur ad ppositū nostrum q̄uis
hoc non intenderit. Deus em̄ ali-
quādo mouet linguā hois mali ad
annūciandū veritatē preter eius in
tentionē: sicut Cayphas Ioh. xi.
dixit de xpo. Expedit vobis vt vn⁹
moriatur homo p populo. Intēde
bat em̄ solū inducere alios ad occi
dendū xpm. Sed quod verbum si-
gnificauit mortē eius pfuturaȝ ad
salutem spūalem populi: hoc fuit
preter eius intētionē. ppter quod
euāgelista subdit. Hoc autē non di
xit a semetipso. sed supple a deo sic
eius linguā mouente. Habetur aūt
simile q̄tuȝ ad aliquid. Nume. xxij.
de asina balaam que ptulit verba
rationabilia: vt patȝ ibidē deo mo
uente linguā eius per se vel p an-
gelum. Illa tñ nō intellexit verba
que ptulit cū nō haberet rationem
nec intellectū. ¶ Itē quarto super
illud Geñ. xlix. Ligans ad vineam
pullū suū. et ad vitē o fili mi asinaȝ
suā dicit glosa. Hic est de quo scri-
ptum est zacharie. ix. Sedens sup
asinam etc. Sequitur in glosa. Et
quomodo erit agens: sicut scriptuȝ
est Ezech. xxxvi. Et effundā super
vos aquā mundā: et emundabimi-
ni ab omnibus inquinamentis ve-
stris. Auctoritas zacharie hic indu
cta ſm doctores hebreos intelligi
tur ad litteram de messia sicut ostē
sum est supra. et per glosam hebrai
cam hic inductam habetur. q̄ erat
mundaturus populū suū per effu-
sionē aque munde que pprie dicit
baptismus xpi. Unde in libro q̄ di-
citur yoma hierosolymitanū auctē
tico apud hebreos dicitur. Quēad
modum pelagus mundificat pollu

tos: ita deus sanctus ꝛ benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. ꝙ in aduētu messie ipse assumeret sibi aquas mundas de sub sede sua. ꝛ ꝙ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaꝫ super vos aquā mundā. ꝛ sapiētes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt eñi aque temporales et aque spūales. Itē ꝙ viderūt messiaꝫ filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret r̄ndit. ꝙ balneabat. iuxta textū Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Iteꝫ quinto de baptismo ꝛ eius effectu dicitur zacharie. xiiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: ꝛ habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū ꝛ mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro. ptꝫ ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligaꝶ de baptismo. ptꝫ ꝑ illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dñs exercituum. Disperdaꝫ nomina ydolorum de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i ꝛ discipulorum eius. per quorū predicationeꝫ ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aq̄lonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. ꝙ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant ꝛ venerantur: vt deū suuꝫ ꝓ illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi ꝓ nihilo reputatur ſm cōmunē modū loquendi. ꝛ etiā ſm doctrinā ph̄i. ij. phisicorum. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid ꝛ habitantibus hierusalem. quia Hiere. xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dño deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eñi intelligi potest de dauid qui mortuus erat ꝑ. cccc. annos ante vel circiter. ꝛ ꝙ intelligatur de xp̄o: ptꝫ per translationē chaldaicam que sic habet. ꝛ colent coram domino deo suo: ꝛ obedient messie filio dauid. ꝛ sic per domuꝫ dauid hic intelligitur familia xp̄i et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. ꝛ dicitur in ablutione peccatorū ꝛ menstruate ꝓpter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūqꝫ eñi lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū veniētibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatorū. ꝛ remittātur sua peccata ꝛ sue macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Isaye. in. c. xij. postꝙ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam ꝛ non timebo ꝛc. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electorū iustorūꝫ. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquam cuz gaudio de fonte saluationis. et idez est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento quod habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinqꝫ plagis xpi in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Isa. liij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xpo. ptz per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce psperabit seruus meus messias. ppter qd antiqui hebrei ab isto loco vsqꝫ ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. qr hz sciētiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dn̄s quidem iesus postquā locutus est eis: assumpt⁹ est in celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter scdm quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quā abraā: et eleuabit plus quā moyses et sublimis erit plus quā angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oīa manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Itez octauo et vltimo dauid pphete fuit reuelatū signū cōpletionis oīm pphetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit ī psalmo xxviij. Uox dn̄i super aquas deus maiestat⁹ intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dn̄i fuerit super aquas: et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. qr tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus etc. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predict⁹ in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū quod lz xps fuerit baptizatus: fuit tn̄ immunis a peccato. Secūdū quod baptismus xpi nō fuit frustra licet ipe esset sine pctō. Tertiū est quod istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Extū argumētū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt pfesti ascēdit d aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā et descēdentē sup se. Ex hoc arguunt iudei quod xps ante baptismū non habuit spiritūsanctū. cui⁹ oppositū asserunt xpiani. qd autē istud seqtur ex textu ptz. qr nullus venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat ī textu. vi

dit spm̄ dei venientē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. ⁊ tñ tunc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spū sancto. qḋ incōueniēs magnū reputat̄ a xp̄ianis. ¶ Rñ̄detur ꝙ nō sequit̄. vidit spm̄ sctm̄ descendētē ⁊ venientē sup̱ se. ergo ante nō habuit spm̄ sanctū. q꞉. iiij. Reg. iij. dr̄ de helizeo. cūq꞉ caneret psaltis facta est sup̱ eū manus dn̄i qḋ intelligit̄ de spū ꝓphetādi. ⁊ tñ dr̄ de eo ante. ij. c. Requieuit spūs helye sup̱ heliseū. ⁊ qḋ subditur in arguēdo nullus venit vbi pri⁹ erat dicēdū ꝙ verū est eo mō quo prius ibi erat. sed alio mō potest venire sicut dr̄ Gen̄. xviij. vbi dr̄. dixit dn̄s ad abraā. Clamor sodomoꝝ gomorreorū multiplicat⁹ est. Seq̄tur descendā ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope impleuerūt ⁊c. nō est p̱ hoc intelligendū ꝙ ante deus nō esset in sodoma ⁊ gomorra. nec videret eoꝝ facta cū de necessitate sit vbiq꞉ p̄sens. sicut dr̄ Hier. xxiij. celū ⁊ terrā ego impleo dicit dn̄s. ⁊ oīa de necessitate viderit ab eterno. dicit̄ ergo descendisse ⁊ vidisse ꝓpter nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome ⁊ gomorre. Erat igit̄ ibi ante sicut cōseruās in esse. sed descēdit sicut puniēs. ⁊ similiter tūc dr̄ vidisse. q꞉ s̄m modū loq̄ndi scripture ⁊ etiā hoīm deus non dicit̄ videre pctā qñ dissimulat punire. nec p̱ hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo mō dicendū est in ꝓposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p̱ plenitudinē grē: sicut dr̄ Joh. i. vidimus eū quasi vnigenitū a p̄re plenum grē ⁊ v̄itatis. ⁊ hoc p̄dictum fuit Isa. xi. c. egrediet̄ virga de radice iesse: ⁊ flos de radice ei⁹ ascēdet. ⁊ requiescet super eū spūs dn̄i spūs sapie ⁊ intellect⁹: spūs cōsilij ⁊ fortitudinis: spūs scie ⁊ pietatis ⁊ replebit eū spūs timoris dn̄i. Dicit̄ tñ venisse sup̱ eū in baptismo p̱ aliū modū. s. in signo visibili columbe rep̄sentātis in xp̄o plenitudinē grē nō tūc accepte: s꞉ prius vt dictū est. tñ plenitudo gratie q̄ latens erat in xp̄o fuit tūc manifesta Johāni baptiste in visibili signo sicut ei dictū fuit a dn̄o. Sup̱ quē videris spm̄ descēdentem ⁊ manentem super eū: hic est qui baptizat in spūsancto. ⁊ p̱ predicationē Joannis alijs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi ⁊ testimonium perhibui: q꞉ hic est filius dei. Illi tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt cū eo: ⁊ vocē patris audierūt: quia colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera ⁊ visibilis. ⁊ vox diuinit⁹ formata ⁊ sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria manifestatio plenitudinis grē in xp̄o. Primo vt ꝓphia Isa. p̄dicta ondēderet̄ ipleta. Scḋo q꞉ cito post baptismū erat p̄dicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q̄ est lex gratie. ⁊ p̱ consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plenus gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. ¶ Et si dicat iude⁹ ꝙ tūc erit ꝯtradictio in v̄bis. s. ꝙ erat ibi spūssan

cius.⁊ nõ erat. veniebat:⁊ nõ venie
bat. descẽdebat ⁊ nõ descẽdebat. Di
cendũ est ꝙ nõ sequit̃ q2 ꝯa ꝯdictio
d3 esse ad idẽ ⁊ ſm ide3.⁊ simil'r in
eodẽ tpe. Nunc aũt vt declaratũ est
nõ simil'r sed alio mõ venit spũssan
ctus sup iesum in baptismo ꝙ erat
prius in christo.

¶ Contendit iude⁹ pbare ꝙ iesus
xp̃s nõ est ver⁹ de⁹ quia esuriit.

Eptimum argu
mẽtũ iudeoꝝ ex euãgelio
sumit̃ ex illo. q2 d3 Mat.
iiij. ꝙ xp̃s ieiunauit.xl.diebus ⁊.xl.
noctib⁹.⁊ postea esuriit. Arguũt er
go iudei sic. Cristiani dicunt iesum
nazarenũ eẽ deũ.⁊ q̃ laus est deo ie
iunare. quasi dicãt nulla: q2 deo non
cõpetit comedere vel ieiunare. pro
pter quod videt̃ derisibile. ⁊ adhuc
magis illud qđ subdit̃.⁊ postea esu
riit ⁊ maxime cũ moyses q̃ tãtu3 hõ
fuit ieiunauit.xl.dieb⁹ ⁊.xl.noctib⁹.
et nõ esuriit. ¶ Solutio istius argu
menti pt3 ex his q̃ supra dicta sunt
in isto.iiij.libro cõsideratiõe.iiij. ar
gumẽto.xxij. Ibi enĩ declaratũ fuit
ꝙ xp̃s i lege ⁊ pphetis pmissus fu
turus erat verus homo et verus de⁹
in vna psona. Declaratũ est etia3 ꝙ
iesus nazarenus est ver⁹ xp̃s iudeis
pmissus supra libro.i. i apitiõe.xij.
thesauroꝝ.⁊ p ꝯsequẽs ipe est ver⁹
homo et verus deus. Item declara
tum fuit ibidem.⁊ sepe alibi. ꝙ per
passionem suam ⁊ morte3 operatu
rus esset nostram salutem propter
quod habuit corpus passibile ⁊ mor
tale ante resurrectionẽ suam. ⁊ hoc
modo ieiunauit et esuriit. et tande3
afflictiones et mortem sustinuit nõ
in deitate sua: quia hoc est impossibi
le: sed in humanitate pro nobis as
sumpta: ⁊ sic meruit nobis gratiam
et gloriam: et sibi corporis glorifica
tionem. Unde super illud Gen. xxvi.
Et introduxit ea3 Isaac: dicit rabi
moysen hadersan hic est rex messias
quem elegit deus sanctus et benedi
ctus vt coleret eũ toto corde daretq3
cor suum ad petendum miseratiões
pro israel: et ad ieiunandum ⁊ humi
liandum se pro eis: sicut scriptum est
Isa. liij. Ipse vulneratus est pp̃ter
iniquitates nostras: attritus est pro
pter scelera nostra. disciplina pacis
nostre super eũ: ⁊ liuore eius sanati
sumus. Per hanc traditionẽ dicti ra
bi moysen patet ꝙ.liij.c. Isa. loquit̃
de xp̃i passiõe p generis humani sa
lute: quod aũt dicunt iudei de moyse
ꝙ post illud ieiuniu3 non esuriit: fal
sum est ꝙ postea nõ comedisset: nec
est simile de vtroq3: nã manichei di
cturi erãt ꝙ iesus non habuit carnẽ
humanã ex elemẽtis cõpositã: sed ce
lestẽ: ad quos repellendos euange
lium mentionem facit de esurie xp̃i
iudei vero hoc non erant dicturi de
moyse. propter hoc non oportuit ꝙ
scriptura faceret mentionem sic de
eius esurie.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus
xp̃s non est de⁹ q2 non dixit dyabolo
tẽptanti in omni verbo quod proce
dit de ore meo.

Ctauum ar
gumentum iudeoꝝ
ex euangelio sumit̃
ex illo qđ dicitur in
supradicto.c. Nõ in
solo pane viuit hõ

sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Asserunt iudei quod ista responsio quam iesus dedit diabolo non convenabilis quia debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat deus potuit hominis vitam conservare de omni re sive sit lignum sive lapis sive alia huiusmodi. ¶ Respondetur cum dicitur quod debuisset dicere iesus sed in omni re que procedit de ore meo. dico quod non est verum. non enim sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suam deitatem quam ille querebat experire per temptationem propter quod non debuit dicere de ore meo quia loquebatur vt homo celans suam divinitatem. Item quia temptationem demonis excludebat per scripturam sacram. ideo debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei et eadem ratione non debuit dicere de omni re sed in omni verbo. quia sic scribitur in textu. cum hoc etiam potest dici quod non arguit quia verbum frequenter accipitur in sacra scriptura pro re facta. nam .ij. Regum .i.c. dicitur quod est verbum quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litteram intuenti Deutro. viij. cap.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nonum argumentum iudeorum ex evangelio sumitur ex illo quod dicitur. Matth. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum etc. Sequitur ait illi iesus rursum. Scriptum est non temptabis dominum deum tuum. Ex hoc arguunt iudei dicentes quod hec responsio non est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsum sine lesione aliquid non fuisset ibi aliqua temptatio divina. Secundo quia sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobantur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: et helyseus. iiij. Regum. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me et sciat prophetam esse in israel. Similiter de gedeon Judicum. vi. temptavit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreum meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsque ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo quod ista responsio non est bona non temptabis dominum deum tuum. Dico quod in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non esse peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptaverunt me iam per .x. vices. Item psal. lxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto vbi temptaverunt me patres vestri probaverunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est quod temptare est expe

rimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto: verbo cum querit aliquis de vicino suo aliqd vt experiatur si iuuaret eum in necessitate. facto cum facit aliquid quod nō videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: et talis experiētia dicitur temptatio sicut cum aliqs facit currere equum sine necessitate aliq aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquā vt ad capiendum ceruum non est tēptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas et huiusmodi semper est malum. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deum et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale qd suggerebat dyabolus iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsum. Et licet iesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem: excludere demonis temptationem per sacram scripturam: respondit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanq homo per gradus descendere de pinnaculo. ¶ Quod igitur arguitur de belya non valet. non enim petijt signum per ignem descendentem sine vtilitate: sed ad hoc q populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de heliseo: curauit enim naaman ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum et victimā dijs alienis nisi domino. ¶ De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petijt bis signum in vellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit qdam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum: quia scriptura non notat eum culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubium petijt signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq ad filij sui circuncisionem: vt habetur Luce primo capitulo. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Intinctus enim diuinus non impedit ad peccandū. Alio modo dicendo q gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudie tua liberabis isra el quasi nō eēt verū: Sed ignorauit vtrū hec ꝓmissio esset absoluta que semꝑ impleret vel cōditionalis. s. nisi gedeon ⁊ eius socij ponerēt impedimentū ꝑ aliquod peccatum. frequēter eñ in sacra scriptura intelligū tur ꝓmissiōes diuine facte sub tali cōditiōe q̄uis nō exꝑmat. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente ⁊ de regno vt edificem ⁊ plātem illō si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt fa cerē ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel socioꝝ suoꝝ proueniret impedimētū dicte promissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri ꝑ signū quod nō prouenirēt tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad prelium ꝓpter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud ꝓ socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum ꝙ iudei tenebātur soluere decimas ex p̄cepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex pte soluētiū ⁊ vtile ex pte recipientiū. Erat eñ ad sustē tationem ministrorum. Ad hoc enī inducebat dñs populum per ꝓphetam dicens. Inferte omnem decimam ⁊c. Quod autem subditur probate me super hoc ⁊c. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo ꝙ soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis ⁊ audieritꝭ me bona terre comedetꝭ. ¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex dei quia con tradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Decimum argumentū iudeorum est et sumitur ex euāgelio ex illo. verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oīno ⁊c. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod autē habūdātius est a malo est. Ex istis arguunt sic iudei xp̄iani affirmant ꝙ lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsū quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis ⁊ illi seruies ipsi adherebis ⁊ in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominum deū tuū timebis ⁊ illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste ꝙ iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oino. ¶ Solutio ꝙ negatio p̄posita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc ꝙ dicitur non iurare omnino. nō [illegible] ditur omne iuramentū: q2 [illegible] tenetur superiori requirenti [illegible] tem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia ⁊ veritas in multis casib⁹. sꝫ cū dr. Nō iurare

omnino excluditur iuramentū illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquū quod caret iusticia. sicut cū aliquis iurat innocenti nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et propter hoc dicitur Hiere. iiij. c. iurabis viuit dñs in veritate et iusticia et iudicio. ad excludēdū illa tria iuramenta illicita.
¶ Sciēdum aūt q ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato in nomine illi⁹ scʒ dei iurabis. Aliqui dixerūt q iuramentum esset frequētandū tanq̄ religionis actus etiam in cōiverbo vbi non apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videtur fuisse isti iudei arguētes. Sʒ q hoc sit falsuʒ patet p pceptum diuinuʒ. Exod. xx. vbi dicit̄. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eni habebit insontem dñs eum qui assumpserit nomē dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiam patet ex vbo Hieremie p allegato. Item Ecclesiastici. xiiij. c. dicitur vir multū iurās replebitur iniquitate. naʒ ex frequentia iurādi ex iuramēto icauto labitur in iuramētum falsuʒ et iniquum. ¶ Quod aūt subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmādo vitateʒ et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et q hoc intelligatur de modo communi loquendi inter hoies patʒ p hoc q dicitur sermo vester. qd autē ampli⁹ est a malo est. non dicit hoc esse malum sed a malo. Nam omne iuramētum est a malo culpe vel pene. iuramentum enim falsum iniquū et incautum est a malo culpe ex pte iurātis. Juramentum autem licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramentū. Ex humana q̄ppe fragilitate que pena quedā est inflicta hūano generi ,pter culpam primorum parentum procedit. q homines mutuo sibi non credunt simplici verbo absq̄ iuramēto. Et sic patet q xp̄s nō destruit in moralibus legē moysi immo pficit et dat modum quomodo homines non sint leuiter piuri.
¶ Judei vero miseri et ceci dant moduʒ q homo sit periurus et q frāgat omnia vota que facit sm q deducit Hyeronim⁹ de sancta fide cōuersus in tractatu quem fecit ex dictis thalmuth in c. iij. vbi sic ait. Dicunt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qd incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramenta ,missionis vel vota que facit p totum annum ne habeant aliquem vigorem surgat vltima die anni et dicat quecunq̄ promissiones iuramēta vel vota ego fecero que i toto anno sequēti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte āni. Veniunt enim omnes ante suum rabi: tenētem in brachiis thorath et omnes cum magna solēnitate dicūt pdicta verba. et ex hoc intelligunt q sunt sine onere conscientie ad frāgēduʒ quodcūq̄ iuramētū qd faciūt signāter xp̄iano quia iuramētuʒ quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramētum dicit illi qui facit tu iuras in deū et i hac lege ad intellectū meum q facies talem rem et c. et cum dicit ad intellectum meum dicūt q

iam reuocatur pdicta prestatio quã fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xpiano. dicũt ipsi q lz xpianus dicat. tu iuras ad intellectum meũ q nõ reuocatur. ppterea pdicta prestatio quia xpianus non habet itellectũ. Et ideo licet omes aljame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramẽtum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non pstando pecunias vltra id quod licentiãtur p regem nullus eorũ obseruat ⁊ intelligũt q non peccant propter supradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johãnes cõuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam q mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth q si iudeus faceret iuramẽtuz et de hoc postea peniteret in corde q in presentia trium iudeoruz dicat se talia iurasse. et q de eis in corde penitet q iudei astantes dicant ei. Illa q̃ iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et q illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit q in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cãtor dicit populo publice ter q omia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua ⁊ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste q ex huiusmodi occasiõe iudei sunt faciles ad iurandum ⁊ nullum obseruant penitus iuramentũ.

¶ Et preter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet ⁊ dicitur in suo thalmuth q quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eũ comedẽtem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramẽtum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuẽtus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nũq̃ reuelare. Respondit ego iuraui nõ reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quãto magis hominibus falsaret leuiter iuramẽtu. quare nunq̃ a iudeis deberet exigi iuramẽtum nec in aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quito. q si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabũt et christiani non leuiter iurant ⁊ obseruant fideliter iuramẽtum sm legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipa obseruare tenent obligãtur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votuz vouerit domino aut se cõstrinxerit iuramento nõ faciet irritum verbuz et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.

Ndecimũ argumentũ iudeorũ ex euãgelio sumit ex illo. Matth. ca. quo supra. Audistis q dictum est antiqs. Oculũ p oculo. dẽtẽ p dẽte. Ego aũt dico vobis nõ resistere malo. sz si qs percusserit te in dexterã maxillã pbe ei ⁊ alterã. ⁊ q voluerit in iudicio cõtẽdere tecũ ⁊ tunicã tollere dimitte ei et pallium ⁊c. hoc dicũt

iudei esse cõtra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exodi.xxi. oculum pro oculo ꝛc. Itẽ xpiani nõ seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ꝛ lites vn⁹ rapit bona alterius ꝛ nõ solum hoc est verum de secularibus sed etiã de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verũ iesum nazarenũ destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nõ resistere malo aliquãdo bonũ est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quãdo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et discidiũ ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qñ malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝑpter pacem seruandam. vel ꝑpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cõsilio et non sub precepto. ꝛ in istis duobus modis loquitur saluator ꝛ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nõ tenẽtur homines. s; possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quãdo nõ apparet ex hoc maius meliu; surgere vt dictum est. ¶ Sciẽdum autem ꝙ ex hoc ṽbo legis. oculum pro oculo ꝛc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic argumentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ꝛ ideo nõ est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorũ vt ab iniuriis coherceãtur vel aliq̃d hm̃oi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝑuenire sed magis timetur de scãdalo ꝛ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝑcepti vt dictum est. Si autem circa tale; casum quis a vindicta querẽda desistit bonum superogationis est ꝛ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamẽti sed etiã veteris. Sanctus enim Ioseph potens vindicare illatã sibi iniuriam a fratribus non solu; a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicẽtem et lapides contra eu; mittẽtem ꝛ ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay ꝓhibuit. ii. Reg. xvi. c. dicẽs. Dimitte eũ vt maledicat si forte de⁹ respiciat afflictionem meã. id etia; patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nõ apparet ortus scãdali vel mali ex resistẽtia ab ea daretur malis audatia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ꝛc. Non est intelligendum ꝙtum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Iohannis. xviii. capitulo non prebuit aliam maxillã ꝑcusso

ri: sed eum caritatiue correxit dicēs
si male locutus sum testimonium p-
hibe de malo: si autem bene cur me
cedis. Est ergo verbum predictum
secundum animi preparationem in-
telligendū. s. vt sic percussus sit di-
spositus in animo adhuc sustinere
maiores percussiones et iniurias in
casibus predictis. s. quando est ibi
bonum necessarium vel supereroga
tionis. ¶ Ad illud autem quod obij
citur de xpianis legem xpi non ob-
seruantibus. Dicendum q ex eorum
malicia non peioratur lex euangeli-
ca sicut nec lex in monte synai data
per hoc q iudei satis cito post eius
dationem fecerunt et adorauerunt
vitulum conflatilem. Exodi. xxxij. c.
¶ Contendit iudeus probare q lex
euangelica non est lex vera quia dat
consilium dilectionis inimicorum.

Duodecimū ar-
gumentum iudeorum ex
euangelio sumit ex illo
verbo Math. quo supra
Audistis quia dictum est antiquis.
Diliges p̄ximum tuū et odio habe-
bis inimicum tuū. Ego aūt dico vo-
bis diligite inimicos vestros et be-
nefacite his qui oderunt vos etc. Ex
hoc dicunt iudei. Videt q iesus na-
zarenus destruxit diuinū preceptum
qr dñs mādauit filijs israel: ne ami
citias vel federa contraherent cum
habitatoribus terre chanaan q̄ erāt
inimici eorum nec quererent eis bo
num: vt habetur Numeri. xxiiij. op-
positum dicit iesus vt patet manife-
ste ergo est destructor diuini prece-
pti. ¶ Pro responsione ad istud iu-
daicum argumentum sciendum ē q

doctores hebrei circa hoc errabant.
Ex hoc enim q preceptum est Leui
tici. xix. Diliges proximum tuū sicut
teipsum: arguebant a contrario sen
su q debebant odire inimicū sȝ hoc
est falsum quia omnis homo ex cari
tate diligendus est: inquantū ad ima
ginē dei est capax ipsius per cogni
tionem et amorē. Amicitia enim cari
tatis fundatur super cōicatione sup
naturalis beatitudinis. Et ideo ois
itellectualis creatura que in actu vl
potentia est beata est ex caritate dili
genda. Mali autem homines q̄diu
sunt in via sunt in potentia venien-
di ad beatitudinem. Et ideo licet eo
rum malicia sit odienda: ipsa tamen
natura possibilis beatificari est dili
genda. et hoc est quod dicit saluator
diligite inimicos vestros bona. s.
gratie et glorie eis optando. Alia au
tem non sunt eis optāda nisi in quā
dam generalitate inquantum valēt
ad eorum salutem qđ soli deo est no
tuȝ qr oibus alijs potest homo bene
vel male vti. ideo circa hoc nō est ali
quid determinate petenduȝ sed sub
conditione. s. inqtū valet ad eorū sa
lutem. Sequitur benefacite: benefa
cere est effectus dilectiōis. Et ideo
sicut tenemur diligere inimicos q̄tū
ad bona gratie et glorie ita tenemur
in effectu salutem eorum modo debi
to et possibili pcurare. Quod autem
benefacere odientibus et inimicis ē
laudabile patet non solum per san-
ctos patres noui testamenti sed etiā
veteris. ysaac enim magnificauit et vi
ros eius qui eum oderant et expulle-
rant fecit conuiuium magnum Gen.
xxvi. c. Joseph fratres suos qui euȝ
occidere voluerunt et tandem in ser

uirtutem que est mors ciuilis vendiderat dulciter recepit et pauit Gen. xlv. David saulem ipsum persequentem ad mortez bis a morte liberauit primo Reg.xxiiij.c.z.xxvij. Helyseus syros eum sequentes ad mortez a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suum dominum remitti libere. iiij. Reg.c.vj. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi.xxiij.c. si occurrerz boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum.xxv.c. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius z dominus reddet tibi. Item psalmo.cxix. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus zc. ¶ Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus inhibuit filijs israel ne contraherent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum q illi erant ydolatre pessimi propter quod mortez meruerunt secundum iudicium dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cum ipsis non erant amicitie contrahende ad viciuz ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare q iesus xps non est verus deus quia relaxauit obseruantiam sabbati.

Ertiumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math.xij. In illo tempore Abijt iesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas z manducare: pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esurijt z qui cuz eo erant et quomodo ibi intrauit domum dei z panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus: et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum z sine crimine sunt dico vobis q templo maior est hic zc. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si iesus est deus vt dicunt xpiani quomodo relaxauit obseruantiam sabbati cum ipse prius eam preceperit. Exod.xx.c. Memento vt diem sabbati sanctifices: igitur aut ipse non est deus cuius contrarium affirmant xpiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tanquam legitimum sempiternum cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item.ij. exemplum quod adducit de dauid non est conueniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid z eius viri. Secundo quia dauid tunc transgrediens sabbatum: transgressionez non reiterauit. Item.iij. si excusauit hanc dauid transgressionem eadem ratione debet excusare adulterium eius cum bersabee z homicidium vrie. ¶ Item.iiij. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes enim operabantur sabbato in templo accendendo ignem vel potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum sed solum de habitationibus hominum sicut dicitur Exodi.xxxv.c. de sabbato ignem non accendetis in cun-

.ctis habitaculis vestris: templū aūt non includitur in generalitate habitaculoꝝ hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendū ꝙ magis est ad ppositum Nā ille qui dat pceptū potest in illo dispensare in casu ꝛ totaliter renocare. Et ideo iesus inq̃tum deus potuit hoc facere ppter quod subdit de seipso dn̄s est filius hoīs ꝛ etiam sabbati. Item idē in persona est filius dei ꝛ filius hominis sicut supra pbatū est: ꝙ aūt tempore veteris testamenti dn̄s dispensauerit in obseruātia sabbati patet Iosue. vi. vbi dicitur: ꝙ de mādato dn̄i Iosue ꝛ viri bellatores circuierūt orbē Iericho septē diebus continuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et i libro apud hebreos autentico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit̄ ꝙ die sabbati fuit captiua Iericho: ꝛ hoc satis innuitur ex textu Iosue. vi. vbi dies ille dicit̄ vn⁹ qui pprie dicit̄ de sabbato. Et illo die circuierunt Iericho septē vicib⁹ ꝛ in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Itē iii. Reg. xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus cōtinue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis non valet. Naꝫ in mutabilis eēns opatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dicit̄ ꝙ sanctificatio sabbati fuit precepta ad semper non est verum: nā vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiternum: in hebreo habetur pactum est beollā. i. in seculum qđ non significat eternitatem sed temp⁹ lōgum cōiter acceptum ꝛ hoc modo dicitur Hieremie. ii. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tpe ꝛ in hebreo habetur beollā confregisti. ꝛc. i. a seculo Aliquando vero accipitur p tēpore indeterminato qđ tn̄ pōt esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua domus tue ꝛ seruiet tibi vsq; in eternum: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc. ꝛ erit tibi seruus beollā. i. in seculum ꝛ hoc tēpus poterit esse breue vel longū: vnde dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi domini vsq; ad iubileū. Si enī infra annum a pforatione auris serui moreretur dn̄s: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Ptꝫ igitur ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est precepta ad semp sed ad tempus. Et ex hoc ptꝫ ꝙ illi qui p hac dictione hebraica trāstulerunt eternū vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationeꝫ sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secundum qđ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō est verum. nō enī peccauerunt ratione facti q: scribitur Deutro. xxiii. c. Ingressus vineam primi tui comedes vuas quantum tibi placuerit: ꝛ ideꝫ intelligendum ē de granis bladi: et de aliis fructibus nec peccabant ratione tpis. s. diei sabbati: naꝫ eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt in die sabbati. Non enī peccabant ratione comestionis q: comedere in die sabbati licitum erat om-

nibus iudeis nec ratione excussionis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionē esset prohibita fieri in die sabbati Exod.xvi.r.xxxviij quia ibi est longus labor et distractio. s.compositio lignorū ⁊ accēsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optume: tamen alique preparationes parui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti disponere in vasis et ponere sup mensam ⁊ per consequens licitum erat ponere mensam et mappas et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autem vltra arguitur quia dauid et viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu non videtur. verisimile habebant enim aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebāt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc quod daret eis licite panem sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.patet. Quod autem inuritur vltra quod dauid peccauit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum saluatoris factū excusantis sed etiam per scripturas veteris testamenti que nō reprobat dauid comestionem: nec achimelech concessionem et quia summus sacerdos erat: non esse verisimile quod ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantias sabbati ipse autem dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent. quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur quod eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum quod est falsum: nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriēdo sicut pcipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando ⁊ super altare cremando ⁊ hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli presente iesu ⁊ eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato quod alias esset illicitum quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei ⁊ quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cōsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contēdit iude⁹ probare quod iesus

xps non est verus deus et unus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xj. Confiteor tibi pater domine celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt quod filius et pater unum sunt quomodo ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere coram seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipso: et sic ex se est omnino deficiens. ¶ Ad primum supra declaratum est argumento. xxij quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorum quod christus est deus et homo: deus ab eterno et homo ex tempore. Item declaratum est supra libro primo in questione. xij. thesaurorum quod iesus nazarenus est verus xps: et quod in eo sunt distincte nature ideo secundum quod deus dicit Johannis. x. Ego et pater unum sumus scilicet in essentia: distincti tamen in personis: secundum autem quod homo dicit Johannis. xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum quod hec propositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut est de nihilo. Et ideo potest ista concedi cum reduplicatione xps inquantum homo nihil est ex se: sed omnino deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat quod idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre: et sic ex se nihil est et est omnino deficiens: dicendum quod non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non potest dici deficiens: nam eadem deitatem potentiam: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet quod in diuinis est filius et per consequens patet quod relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non enim potest dici quod deus filius sit filius alicuius creati vel finiti. non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dii sed unus increatus et unus immensus: nullam enim distinctionem habent in deitate sed solum in personali proprietate. De trinitate personarum et unitate essentie: dictum est supra argumento. xxiiij. quarte considerationis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Mat. viij. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eum turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis

pōt me mundare ꝛc. Sequitur ꝛ ait iesus illi: vide nemini dixeris sz vade ostende te sacerdoti ꝛ offer munꝰ qđ precepit moyses. Ex his arguit sic iudeus iesus voluit sacrificium qđ fiebat in emūdatione leprosi. Alibi vero. s. Mat. ix. ꝛ xij. c. dicit miam volo ꝛ nō sacrificiū ꝛ sic cōtradicit sibi et est instabilis in volūtate. Itē idē arguitur p hoc ꝙ dicit mundato a lepra: vade nemini dixeris ꝛc. ꝛ alibi scz Luce. viij. c. dicit vade ad tuos ꝛ narra quanta tibi fecerit dñs. itē alibi. scz Mat. x. ꝛ Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoibus confitebor ꝛ ego eū corā patre meo: ꝛ sic pz ꝙ voluit sua facta celari ꝛ publicari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad primum dicendū ꝙ non valet: nā eadez rōne p scripturā veteris testamenti quā iudeus confitetur esse verā pbaretur deū esse mutabilē qr Gen. viij. c. dicitur de sacrificio noe. Odoratusq̧ est dñs odore suauitatis ꝛ sic fuit sibi placitū. Item in Exod. leuitico ꝛ alijs libris veteris testamēti precepit deus sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita. ꝛ Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū ꝛ adipē pinguiū ꝛ sanguinē hircorū ꝛ vitulorū nolui: ꝛ psalmo xxxix. sacrificiū ꝛ oblationē noluisti ꝛc. hec eñ nō arguūt dei mutabilitatem. Nā ipse immutabilis mutabilia operatur sicut i corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando dictū osee pphete. vi. ca. miaz volo ꝛ nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia veteris legis reprobando habebāt eñ tunc cursū suū ꝛ habuerunt vsq̧ ad mortē xpi. Sed hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex genere: quia sunt virtutis moralis: aliaz ex charitate quia quando fiūt ex charitate habent bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia aūt veteris legis non habebant bonitatez nisi ex fide ꝛ dilectione offerentium: ideo dicitur Gen. iiij. ca. respexit dominus ad abel ꝛ ad munera eiꝰ. quasi dicat. munera fuerūt accepta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autez isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: misericordiam volo ꝛ non sacrificiuz ꝛ sciētiam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusq̄ holocaustum que sunt quedam sacrificia patet ꝙ nō loquebatur holocausta reprobando sz eis scientiam dei preferendo ꝛ eodē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo cap. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum ꝛ adipem pinguium et sanguinem hircorum aut vitulorum nolui. Subdit q̄ rite iudicium subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduam: et venite ꝛ arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabuntur ꝛc. Ex quo patet manifeste ꝙ opera misericordie ꝛ iusticie magis erant deletiua culpe ꝛ meritoria glorie habende christi tempore q̄ sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur ꝙ iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit autez imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur: ꝛ expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam et proximi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat.vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est Mat.v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte et aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue.iij. regum.xvij.c. et ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab et populo israel.iij.regum.xviij.c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem et filiorum eius et ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur.iiij.regum.iiij.c. et milites syrie volentes eum capere acrisia percussus duxit eos in medio samarie coram rege israel et populo ciuitatis vt habetur.iiij.reg.vi.ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie: quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Extumdecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xij. omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Uos christiani dicitis quod pater et filius et spiritussanctus sunt vnius essentie et vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum et non contra filium et patrem: et quomodo vnus dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie et vnus blasphematur et alter non: sequitur quod idem blasphematur et non blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphamanti et non remittit quod sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. scilicet in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater et filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius et spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti et quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones ille procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiii. quarte considerationis huius tercii libri ex scripturis hebraicis: non solum quod in essentia diuina sint plures sed quod sunt tres et solum tres: nec est contra intentionem antiquorum hebreorum dicere pluralitatem in deo dum tamen vnitas essentie teneatur quod nos christiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est quod saluator Math.xii. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritumsanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis, propter ea iudei vocauerunt eum voratorem et potatorem vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mat.xi.ca. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo quod erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatem suam nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiones demonum illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xii.capi. Hic demonia non eiicit nisi in beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorum quod est virtus diuina. Et quia eadem deitas est in tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: et similiter quia eadem bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur, quia principium remissionis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur quod obiectiones iudei supra posite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere quod irremissibile dupliciter dicitur. vno modo contradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet.v.meth. vbi dicitur quod impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de communi modo loquendi. Dicitur enim de ecco perfecto quod non potest videre simpliciter: et de secutiente quod non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Iosue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Iosue vltimo capitulo non poteritis seruire domino &c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur quod inijt fedus inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie.xiii.

ca. Si potest ethiops mutare pellē
suam ⁊ pardus varietates suas ⁊ vos
poteritis bene facere cum didiceri-
tis malum. Quod enī ethiops ⁊ par
dus possunt mutare pelles suas hoc
est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ as-
suetus ad mala reuertatur ad bene
agendum non est impossibile sꝫ dif-
ficile eo ꝙ habitus vitiosus īclinat
ad malum agendum per modum na
ture. Exemplum autem habetur in
manasse rege qui dum vixit fuit as-
suetus in pessimis ⁊ tamen finaliter
reductus fuit ad bonum virtutis: vt
patet. ij. paralip. xxxiij. ⁊ in fine libri
vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod
autem iudeus querit vltimo de ani-
ma blasphemantis vbi sit. Dicendū
ꝙ si recessit a corpore cum peccato
blasphemie est in inferno. Si vero
recessit totaliter expedita quantum
ad culpam ⁊ penaꝫ est in celo. Si au
tē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc
ad penam temporalem obligata de-
tinetur ad tēpus in purgatorio do-
nec purgetur ⁊ sic ad gloriam trans-
feratur nec aliqua persona diuina ē
impotens ad saluandum euꝫ: vel pu
niendum: qꝛ sicut tres persone sunt
vnus deus ita sunt vnus omnipotēs
ad faciendum de creatura quicquid
placet sibi ſm ordinem sue sapien-
tie ⁊ iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est ver⁹ de⁹
qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod pie-
rat contradicit sibi ipsi loquens pa-
rabolice.

Decimūseptimū argumentum iudeorū ex
euangelio sumitur ex illo
loco. Mat. xviij. nō est vo
luntas ante patrē vestrū qui in celis
est vt pereat vnus de pusillis istis: et
ibidē p̄mittitur venit filius homis
saluare quod perierat. Item Mat.
xiij. c dicitur. Ideo in parabolis lo
quor eis: qꝛ videntes non vidēt ⁊ au-
dientes non audiūt neqꝫ intelligunt
Ex his arguit sic iude⁹. Si venit ie-
sus saluare quod perierat vt dicit et
tamen loquebatur peccatoribus pa
rabolice vt non intelligerēt nec per
consequens cōuerterētur vt ibidē in
euangelio subditur. Ista sibi viden
tur manifeste contradicere. s. ꝙ que-
reret salutem peccatorum ⁊ non que
reret nec vellet. Iteꝫ istud vltimo di
ctum destruit verbū domini ezechie
lis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris
sed vt magis conuertatur ⁊ viuat.

¶ Dicenduꝫ ꝙ christus non semper
loquebatur turbis parabolice sꝫ ali
quando plane ⁊ aperte tractans ea
que sunt de necessitate salutis vt pa
tet Mat. v. capi. ⁊ vi. ⁊ vij. vbi tra-
dit formam perfectionis euangeli-
ce. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius
predicationem veniebant homines
maligni non ad discenduꝫ sed ad in
fidianduꝫ ei. Ideo tunc loquebatur
parabolice vt non intelligerēt ne da
ret sanctum canibus ⁊ poneret mar
garitas ante porcos. Aliquādo etiā
fidelibus ⁊ deuotis loquens parabo
lam p̄mittebat ⁊ postea exponebat:
vt ex p̄missiōe parabole veritas gra
tiosius caperet̄: ⁊ hic modus cōiter
in ecclesie p̄dicationibus obseruat̄.
Patet igit̄ ꝙ iesus aliqn̄ loquebat̄
parabolice ⁊ aliquando plane, ⁊ hoc
rationabiliter. nam ezechiel ⁊ aliȷ̄ p-
phete frequenter vtroqꝫ modo lo-
quebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

M. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. ¶ Item iude⁹ arguens contra iesum eo quod dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. &c. Arguit contra deum veteris testamenti. et per consequens seipsum. dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo. Exceca cor populi hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. quam auctoritatem Jesus ita allegauit tanquam impletam in sua predicatione per quam simplices et illiterati fuerunt illuminati in apostolis: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De causa huius cecitatis dictum fuit supra consideratione prima huius tercij libri. Nec obstat quod verba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nam apostoli et euangeliste allegantes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegorie sensum quam verba. Hec autem excecatio fuit ab antiquis doctoribus iudeorum exponentibus in libro Bf c. i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. xxxij. ca. generatio praua atque peruersa heccine reddis domino populo stulte et insipiens. glo. stulte in his que precesserunt insipiens ad futurum seculum per quod intelligitur tempus messie in glosis hebraicis vbique. ¶ Quod autem vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicentis. Nolo mortem peccatoris &c. non valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et alij obstinati. De penitentibus dicit domin⁹ verbum istud et multa consimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Job. xxi. c. ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eadem ratione sequitur quod destruit deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum maxime in verbis vbi in eodem contextu littere talis modus loquendi contrarius de obstinatis et penitentibus frequenter inuenitur: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidam. s. obstinatos: et ego viuere faciam. s. penitentes: et psalmo. lxxvij. Cum occideret eos querebant eum et reuertebantur &c. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur et penitebant.

¶ Contendit quod iesus christus non est de⁹ quia orauit.

Decimumoctauum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xxvi. c. tunc venit cum illis iesus in villam que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic, donec vadam illuc et orem. Et hoc arguit sic iude⁹ Si iesus est deus quomodo orauit ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per superius dicta facilius vt istud argumentum iudaicum soluitur: quia declaratum est supra per scripturas hebreorum quod messias in veteri testamento promissus futurus erat verus homo et verus deus in vna persona. Item quod redempturus erat mundum per passionem suam in humana natura. Item quod iesus nazarenus est ver⁹ messias iudeis promissus. Ideo habuit corp⁹ passibile et mortale pro nostra redemptione

vsq ad suam resurrectionē. In qua habuit corpus immortale et glorio sum. ¶ Dicendum ergo q iesus nazarenus in humanitate ꝑ nobis assumpta in qua est minor patre orabat eum pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et pro transgressoribus orauit vt.s.non perirent.quod capitulum intelligitur de xpo ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiam pro seipso Johannis.xvij.c. pater clarifica filiū tuum ꝛc.

¶ Contēdit q iesus xps nō est de⁹ quia fuit tristis et timuit.

Decimūnonuū argumentū iudex ex euangelio sumitur ex illo loco Matth.quo supra Assumpto petro et duob⁹ filiis zebedei cepit tristari et mestus esse.tūc ait illis. Tristis est anima mea vsq ad mortem: sequitur ꝓcidit in faciem suaȝ orās et dicens. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. Prio sic. Quis vnq audiuit de deo loqui trementē et timētē cum deus sit omnipotens ad faciendu quod vult sine difficultate. Si aūt dicatur q iste timor ꝛ tremor in carne fuit sed nō in anima: quis est ita fatu⁹ qui ignoret carnē dolere ꝛ timere nisi per animā. Itē ij.per hoc q dicit trāseat a me calix iste ꝛc.patet q in eo nō fuit virtus ad saluandum vitā suam ꝛ carnem.

¶ Respondetur ꝓsupposito q sepe supra declaratū est q iesus est ver⁹ deus et verus homo. Ad primuȝ dicitur q timor ꝛ tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est ipossibile nisi tm̄ methaphorice sic Gen.vi.c.dicitur: ꝛ tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem queȝ creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana qtuȝ ad partem anime superiorem que ē intellectiua In qua iesus ab instāti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed qtum ad partem anime inferiorem q dicitur sensitiua ꝛ est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerūt predicta ad opus nostre redemptionis ꝛet vel in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q christus nō habuit corpus passibile s; celeste ¶ Ad secunduȝ cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum q hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortē sed erat rationis sicut ꝓponentis eā per quātum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verūtamen nō mea sed tua voluntas fiat ꝛ accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie.liij.c. Oblatus est q: ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra eodeȝ ca.dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math.xxvi.c. Spiritus quidem ꝓmptus est.i.voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma.i.sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiā in martyrib⁹ in nouo testamento sicut patet de multis ꝛ etiam in veteri

testamẽto. De machabeis ab anthiocho tormentatis: et de heleazaro de quo dicit. ij. Machabeorum. vi. cap. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctaz scientiã tu scis quia cũ morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: secundum animã autẽ id est secundũ partez anime superiorẽ libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus: quod caro non dolet timet et tristatur nisi per animã hoc est verum de anima sensitiua: sed quia nesciuit distinguere inter sensum et intellectuz: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus quod christus nõ est deus: quia iuit ad ficulneam ad perquirendũ fructus: que non habebat nisi folia: et quia maledixit ei cuz nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimuz argumentũ iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod scribit Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatẽ esuriit: et videns fici arborem vnã secus viã iuit ad eã et nihil inuenit in ea nisi folia tantũ: et ait nunquam ex te nascatur fructus in sempiternuz et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructũ ficulneũ non habere nec ad eã iuisset. Item cũ ipse dicit benefacite his qui oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videtur hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendũ quod iesus non soluz inquantum deus quẽ nihil põt latere sciuit fructũ in arbore nõ esse: sed etiaz inquantũ homo: quia quilibet etiã satis simplex poterit illud scire cũ nõ esset tempus ficuũ dicitur Marc. xi. c. ad quid ergo iuit ad arborẽ fructu vacuã. Dicẽdũ quod sicut prophete veteris testamẽti aliquando prophetabãt verbis: aliquando sensibilibus signis: sicut hieremias predixit destructionẽ ciuitatis hierusalẽ per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxviij. ad significandum quod populus ea thanis vinctus duceretur in captiuitatez. ita iesus qui hic dicitur propheta magnus Luce. vij. c. et de quo predictũ fuit Deutro. xviij. c. prophetã suscitabit vobis deus de fratribus vestris etc. destructionẽ ciuitatis hierusalem futurã per romanos predixit. Luce. xix. eo quod nõ cognouisset tempus visitationis sue. s. per xpm. Que quidẽ cognitio ad sacerdotes et legisperitos pertinebat et ideo defectũ eorũ et punitionẽ signauit per sensibile signuz arboris fructu carentis. Nã ipse veniẽs ad sacerdotes et legisperitos quorum fructũ boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionẽ eorum destructionem prefigurauit. Naz postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiã peterẽt. titus iussit eos occidi dicens eos esse degeneres dei qui templo destructo cuperẽt superuiuere. Patet igitur ex predictis quod iesus circa ficulneã nihil faciebat ex ignorãtia seu perturbatione ire sed ex magna ratione et mysterij significatione.

¶ Contendit quod iesus xpus non est deus: quia accepit ab alio potestatem dicens data est mihi omnis potestas in celo et in terra.

Vicesimumprimum argumentum iudeorum est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo. c. data ē mihi omnis potestas in celo et in terra. Et hoc arguit iude⁹ quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur ꝙ a patre data est sibi potestas. hoc non valet quia xpiani dicūt patrē ꝛ filium eē equales. ¶ Dicēdum ꝙ in iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est potestas diuia quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus i psona: nō tñ in hoc minor est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturā ꝛ potestatē sicut sepius superius dictum est. tamē iesus nō loquitur hic de ista ptāte sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad psonam filij illa natura habuit excellētiā super omnē creaturā auctoritatiue nō tñ executiue. Nam inter oīes appuit in forma serui in hūana natura passibili ꝑpter misteriū nostre redemptionis ad implēdū sicut fuerat predictum Isa. liij. Uere lāguores nostros ipe tulit ꝛ dolores nostros ipe portauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ꝛ liuore eius sanati sum⁹. quod intelligitur ad litteram de xp̄o etiā ꝑm antiquos doctores hebreorū ꝑ ut dictum fuit supra libro primo in appitiōe noni thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data ē mihi omnis ptās ꝛc. Tn̄ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostēdit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hāc tamē potestatē que finita est nō est nec erit equalis deo patri. Sic ergo pꝫ rñsio ad obiecta iudeorum ex euāgelio.

¶ Contēdit ꝙ iesus xp̄s nō est vn⁹ deus cum pr̄e et spūsancto quia ipe descendit in vterum virginis et nō pater et spūssanctus.

Vicesimumsecundum argumētū iudeorū accipitur ex vbis xp̄ianorum. Un̄ dicit iudeus sic vos xp̄iani dicitis ꝙ est vn⁹ creator. ꝛ ꝙ xp̄s vester est filius eius ꝛ ꝙ descendit de celis sine sepatione a pr̄e ꝛ a spū sancto. quādo ergo vos dicitis ꝙ filius descēdit in vtero virginis quero si tūc pater et spūssanctus fuerūt ab eo separati. aut nō. Si dicatis ꝙ sic. est cōtradictio in verbis vestris. quia dicitis ꝙ descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis ꝙ nō. sequitur ꝙ pater ꝛ spūssanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ quod vos negatis. ¶ Dicendum ꝙ descensus filij in vterum virginis non est intelligendus ꝑ motum localem sed per nouum effectum in virgie. q̄ quidē effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna psona. Hec igitur coniunctio potest cōsiderari dupliciter. Uno modo effectiue ꝛ sic facta fuit a trib⁹ psonis. s. pr̄e et filio et spūsancto. nam eorū opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ꝛ sic illa coniunctio terminata est ad psonam filij ꝑpter quod solus fili⁹ dicitur incarnatus. licet aūt ad hoc non potest poni exemplū ꝙ non habeat plus de discōueniētia ꝙ de cō

uenientia tamē q̄tum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igit̄ casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimonium berthe cum sorte qui est media p̄sona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet q̄ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet q̄ ad sortem tātum p̄pter quod ipe solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in p̄posito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in p̄sonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout p̄sonaliter distinguitur a p̄re et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis p̄sonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici q̄ quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicēdum est q̄ opus incarnatiōis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suū ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq̄ autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Iohānis. xvi. ca. Quādoq̄ attribuitur sp̄ūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnatiōis fuit marie potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ p̄sonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipen. ij. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudinē hominum factus ꝛ habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet q̄ ad dictū christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.

Vicesimūtertiū argumentum iudeorum est. Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis q̄ missus: quis vnq̄ audiuit deum missū ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis q̄ est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Iohā. viij. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum q̄ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte cōsiderationis p̄ auctoritatē Esaie. xlviij. et nunc misit me dominus et sp̄ūs eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs sp̄m sanctum sicut dicit Iohā. xv. mittam vobis spiritum veritatis ꝛc. Circa qđ sciēdū q̄ missio alicui⁹ importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem s̄m quā aliquomodo missus p̄cedit a mittēte. Aliam ad terminū ad quem mittitur s̄m quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit p̄cessus vnius p̄sone ab alia s̄m motū localē vel sep̄ationē realē: tn̄ est ibi p̄cessus s̄m originē

quia filius pcedit a patre ꝛ spũssan ctus ab vtroqꝫ. sic igit̃ filius ꝛ spũs sanctus habẽt habitudinẽ ad mittẽ tem: habẽt etiam habitudinẽ ad ter minum missionis nõ tamẽ sic intelli gendo ꝙ incipiãt esse vbi pus non erãt simplicit̃ qꝛ de necessitate sunt vbiqꝫ ꝑ essentiam potentiaꝫ et p̃sen tiam sicut patet hieremie. xxiij. Ce lum et terram ego impleo dicit do minus. Sed sic intelligẽdo ꝙ inci piunt esse vbi prius erant tamẽ alio modo dicturus filius missus in mũ dum a patre qñ incipit ibi eẽ vt hõ vbi tamen prius erat vt deus Johã nis. i. ca. In mundo erat et mundus ꝑ ip̃m factus est et mundus eum nõ cognouit. In ppria venit ꝛc. ꝛ spi ritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quãdo sup eos apparuit signo visibili. Naꝫ hoc mo do pus nõ erat ibi. et quotidie mit titur inuisibiliter ad sanctificãdum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse ꝑ gratiaꝫ sanctificãtem: vbi tamen pus erat ꝑ essentiam p̃sentiã et potentiam. Ad argumentum iu dei patet ꝙ nõ est contradictio quia licet filius sit mittens et missus nõ est ſm idem.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̃s non ẽ de⁹ quia locut⁹ est sathan studet ad inter ficiendum me.

Vicesimũquartũ et vltimum argumẽtum iudeorum est in libro sy monis cephe dicit iesu. Ecce sathã studet ad interficiẽdũ me de manu dñi et nõ dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeus dicẽs. Qua re nõ ꝯfũdemini vos xp̃iani dicere istum deũ sic loquẽtem. ¶ Dicendũ ꝙ iste iudeus falsum accipit. Naꝫ in epistolis petri aut alibi nõ inuenit̃ hoc dictuꝫ a iesu nazareno tñ si hoc dixisset et factum fuisset nullũ icõ ueniens sequeret̃. Nam supra decla ratum est ꝙ iesus est verus deus et verus homo in vna ꝑsona ip̃e vero sicut deus ꝑmisit se inquãtũ homo a diabolo temptari ꝛ de loco ad locuꝫ portari vt supra dictum est et qꝛ pa ter et spũssanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ip̃is fuit etiam ista ꝑmissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset ꝑmissus querere ꝙ iudeus al legat falso nullum incõueniens se queretur. Patet etiaꝫ iudei falsitas vt dicit Nicola⁹ de lyra ꝑ hoc ꝙ ob iectiones suas in aperto mandatio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum ꝑ ar gumẽta sumpta ex natura ꝛ allegãt cõtra legẽ xp̃i. xxiiij. impossibilia.

Sexta considera tio de bello iudeorum ꝑ argumẽta sumpta ex na tura. Sicut enĩ mille no cendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim mise rabiliter duo bello prima ꝑdiderũt tanꝗ homines sine lege ad speculũ nature se vertentes vigintiquatuor impossibilia nature mouẽt ꝯ nostrũ fidei fortaliciũ. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alarũ suarum niteretur obscurare clarita tem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnare tur in corpore mulieris.

Rimū impossibile mouet circa incarnationem filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deum inqnari ergo ipossibile est deū incarnari. antecedēs est cōiter ɔcessuʒ. sʒ cōsequentia pbat qꝛ ad oppositum ɔñtis sequit oppositū antecedētis. Sequit eñi si possibile ē deū incarnari ergo possibile est deū inqnari qꝛ si deꝰ icarnaret ingrederet in corpore mulieris q̄ ē res imūda ꝛ consequēter inquinaret. ¶ Respondetur negādo cōsequētiā. ꝛ ad pbationeʒ ꝙ ex incarnatiōe in corpore mulieris sequit inqnatio. cum mulier sit res imūda et ex cōtactu imūdi polluit tangēs. Dico ꝙ hec pbatio nulla est. qꝛ cū lux solis tāgat res imūdas ꝛ nō inquinet. quāto magis deꝰ qui solē fecit inqnari a nullo imundo pōt. Itē ꝛ si ɔcederetur de alijs mulieribꝰ qꝛ imūde sint de virgine tñ matre dei nullatenus conceditur qꝛ ipa mūdissima fuit. De ipa eñi pphetauit Hieremias. c.iij. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circundabit virum. in quo ostēdit ꝙ hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo ꝛ natiuitate alias non cēt nouū. qꝛ antiquum est mulieres ɔcipi ꝛ gñari in peccatis. Itē alij infantes inqnātur in ventre matris ꝛ istud est antiquum sʒ fuit nouū in vētre ꝟginis. ꝙ vir ille de q loquit pp̄heta. plenꝰ scia ꝛ virtute ab istāti sue ɔceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime cōtineret. nec matricē mulieris quā deus ordiauit locū nature hūane cōcipiēde reputare debemꝰ locū imūdum nec malū sed tanꝙ meliorē datum ab eo nature hūane in actu. qꝛ ibi intus itrauit spūssanctꝰ ad samsonem ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānem baptistā et ibi intus in corpore illo creat deꝰ de nouo animā rōnaleʒ in qlibet creatura q̄ fuit ꝛ erit. De mūdicia etiā huiꝰ mulieris pp̄hetauit salomō cāticorū. iiij. ipam laudādo in psona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē in te: ecce ꝙ clare absq; macula ꝛ imūdicia ipam ɔfitet. Itē cā aplꝰ laudādo in eodē libro dicit. Sicut liliū iter spias sic amica mea iter filias. Vocat aūt deꝰ filias suas oēs virgines q̄ opa castitatis pietatꝫ ꝛ virginitatis fecerūt. Et ppt excellētissima opa virginis iter filias suas eā liliū vocat. qꝛ ꝛ si ille sint lilie tñ cū aliqbꝰ spinis originalis vl venialis culpe fuerūt. Hec aūt liliū inter spinas sine spinis culpe ꝛ imūdicie. Ne mireris ergo iudee si i virgine mūdissima deꝰ tñ voluerit hūiliari ꝙ i ea sit incarnatꝰ sine inqnatione qcūqꝫ ꝛ de ea nasci virgie pmanēte ppter nostrū amorē. Hāc ei hūiliationē videbitis ꝙ deꝰ ostēdit moysi in figura qñ se demōstrauit eidē i figura rubi. nūquid nō erāt inibi alie arbores nobilissime noluit tñ appere nisi in iufimiore arbore vt summaʒ hūilitatē suā ostēderet. ꝛ sicut nō cōburebat deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab alijs sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte ꝛ corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine deus descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quomodo est possibile deum humiliari cum sit altissimus. Dico quod dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur et super exaltatur eius clementissima bonitas ex amore pro humani generis redemptione: quod ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pandere propono eius humilitatem quia non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictum est. Sed et vltra se humiliauit humilissime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatio quod ille qui est dominus celorum et terre omniumque diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitijs mundi: et super asinam ascendens quod vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundum hebreos intelligitur de messia de quo probatum est supra argumento. xxij. quarte considerationis huius tertij libri. quod deberet esse deus et probatum est supra etiam primo libro in aptione. xij thesaurorum quod iste verus messias deus et homo est iesus nazarenus. Secundum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxxvij. in persona dei loquens et ostendens quod deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax. Sed supple ego satisfaciam pro omnibus illis qui conuersi fuerint ad me s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi Calicem salutaris accipiam et nomen domini inuocabo. Ecce quod declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tamen est humiliatus propter nos: quia nos omnes mendaces essemus si diceremus quod possumus facere satisfactionem deo patri pro culpa generis humani. Et quia eius vnigenitus filius sic se humiliauit propter nos non solum nascendo et conuersando inter homines sed etiam factus patri obediens vsque ad mortem crucis propter quod et deus exaltauit illum et dedit illi nomen quod est super omne nomen vt dicitur ad philippenses. ij. Hinc est quod credentes in christo non solum exaltabuntur in alia vita sed etiam exaltati sunt in presenti: quia est eis data potestas super terram: et non credentibus est ablata sic enim impletum est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos et exaltauit humiles. s. credentes christianos. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas christi non enim solum humiliauit se deo patri factus obediens vsque ad mortem crucis: que erat vilior et turpior mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec contradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantibus nec contradixit principibus terre ipsum

sententiantibus: nec cōtradixit ministris iusticie ipsum crucifigentib⁹ omnia ergo quecūq̄ in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia ꝛ humilitate vt impleret voluntatem patris ꝛ vt nobis preberet exemplum humilitatis ꝛ si prophete voluntati diuine se humiliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓprium interesse vel aliqua excusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt saluaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaretur ꝛ magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicēdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: ꝛ sic de aliis. Sed xp̄s nūq̄ se excusauit nūq̄ murmurauit: ꝛ sic patet summa humilitas saluatoris in quo humanitas ei⁹ glorificauit diuinitatem super omnes ꝛ diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: ꝛ quō etiam virgo beata mundissima est ꝛ sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eiusdem rationis cū nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Ecūduȝ Impossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ iesus nazarenus cōceptus est sine virili semine. Item affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile qꝛ cuȝ homo naturaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutū ex semine maris ꝛ eo ꝙ femina subministrat quicquid sit illud: ergo impossibile ē corpus xp̄i esse eiusdem nature cum nostro: si non est ex maris semine generatum. ¶ Ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq̄ virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiii. c. xliiii. semen enim viri requiritur in generatione humana tanq̄ principium actiuum ꝓpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatione corporis xp̄i non potuit esse naturalis: qꝛ virtus naturalis nō subito pficit totam corporis formationem sed ad hoc indiget tempore corpus autem xp̄i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum ꝛ organizatum simul caro ꝛ aīata caro. Relinquitur ergo ꝙ generatio xp̄i humana fuit absq̄ virili semine. Item semen maris in generatione aīalis cuiuscūq̄ trahit ad se materiaȝ quā mater ministrat quasi virtus q̄ est in semine maris intendat suiipsius cōplementum vt finem totius generationis. Unde ꝛ completa generatiōe ipsum semen immutatum ꝛ completum est ꝓles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aūt aliqua psona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum principium semen viri sed sola virt⁹ diuina: vt sicut semen viri in generatione cōi hominum in suam substan

tiam trahit materiam a matre mini stratam: ita eandem materiam in generatione xpi verbum dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est quod conueniens erat vt in ipsa generatione humana verbi dei aliqua proprietas spiritualis generationis reluceret: verbum autem secundum quod edicente progreditur siue interius conceptum siue exterius prolatum corruptionem dicenti non affert sed magis perfectionis plenitudo per verbum attenditur in dicente conueniens igitur fuit vt sic verbum dei secundum humanam generationem conciperetur et nasceretur vt matris integritas non corrumperetur. Cum hoc etiam manifestum est quod verbum dei quo omnia constituta sunt et quo omnia in sua integritate conseruantur sic nasci decuit vt per omnia matris integritatem seruaret. Conueniens igitur fuit hanc generationem fuisse ex virgine: sic ergo habemus quod necesse fuit xpm nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine virili semine. ¶ Nunc secundo ad argumentum quod infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo non est conceptum ex virili semine. Dico quod ad hoc est manifesta ratio Aristotelis dicentis quod semen maris non intrat materialiter in constitutionem concepti sed solum est principium actiuum. Materia vero corporis tota ministratur a matre: et sic quantum ad matrem corpus xpi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo quod est sumptum a matre ¶ Si vero aliquis predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc predicta obiectio efficaciam non habet: similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attenditur secundum statutum materie in principio generationis: sed secundum conditionem materie iam preparate prout est in termino generationis. Non enim differt secundum materiam aer ex terra vel ex aqua generatus quia licet aqua et terra in principio generationis differentia sint tamen per actionem generantis ad vnam dispositionem reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solum ex muliere sumitur potest reduci in finem generationis ad eandem dispositionem quam habet materia: si sumatur simul ex mare et femina: vnde non erit aliqua dissimilitudo propter diuersitatem materie inter corpus xpi quod virtute diuina formatum est ex materia a sola matre: et corpora nostra que virtute nature formantur ex materia etiam si ab vtroque parente assumantur: manifestum est et quod plus differt a materia qui ex viro et muliere simul assumitur limum terre de quo primum hominem deus formauit quem vtique constat fuisse verum hominem et nobis per omnia similem quam materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatum est. Unde natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius nec similitudini eius ad nos Licet enim virtus naturalis requirat determinatam materiam ad determinatum effectum ex ea producendum. Uirtus tamen diuina que potest ex nichilo cuncta producere in agendo ad materiam determinatam non coartatur. Similiter autem nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xpi quod virgo concepit et peperit: quin vera mater et naturalis filii dei dicatur: virtute enim

diuina faciente materiam naturalē ad generationem corporis xpi ministrauit q solum ex parte matris requiratur. Ea vero que in alijs matribus ad corruptionem virginitatis faciūt non ordinantur ad id quod matris ē sed solum ad id qđ patris est: vt semen maris ad locū generationis puenia t verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q licet corpus xpi absq virili semine fit conceptum eiusdē nature vere est cū corpore nostro ex virili semine cōcepto. ¶ Sed dicet hic fortassis iude⁹ Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazarenum cōceptū fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre: sz volo q mihi ex sacra scriptura si quā habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xli. Rorate celi desuper ꝛ nubes pluāt iustū aperiatur terra ꝛ germinet saluatorē: et iusticia oriatur simul ego dñs creaui eum. ppter hoc nanq q ait Rorate ce desuper ꝛ nubes pluant iustum notauit de celo spm sanctum fore descensurū: ppter hoc autem q sequit Aperiat terra ꝛ germinet saluatorē corpus virginis accipimus que superueniente spiritusancto et conceptura et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dñs creaui eum innuitur q absq patris carnalis auxilio dñs eum progenuit. Unde ꝛ cōtra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q contradicit factori suo testā de samijs terre. ꝛ alibi. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facit: ꝛ op⁹ tuū absq manibus est. Et iterum ve qui dicit patri qđ generas ꝛ mulieri quid pturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant ꝛ querūt quomodo deus eum genuerit. ꝛ beatam causant mariā q absq virili cōmixtione pepit. Iterū contra incredulos loquens ppheta ait nunquid ego q alios parere facio ipse non pariam dicit dñs. Si ego q generationem alijs tribuo sterilis ero ait dñs deus tu⁹. Sic nāq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pre genuerit hoc sane intelligentib⁹ credo sufficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec pdict⁹ doctor. Ecce iudee habes auctoritatē sacre scripture et expositorem peritum tui generis in xpi cōceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iudeus ex supradicta auctoritate adminus ego possum hre q maria fuit deflorata ꝛ corrupta. Probat qr dicit pphetia. Aperiat terra ꝛ qđ est huius terre aperitio nisi marie defloratio. Respōdet q per apitionē non intelligitur defloratio vel libidinis feditas sz cōceptionis fecunditas apta dicitur fuisse qtum ad xpi ingressū non apta per virum sicut ꝛ fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem aliquam sed qr radius eā intrat fm sui naturā. Hoc modo immo subtiliori dicitur porta clausa aperta cē principi ezechielis. xliiij. qr xps vterū virginis per virginitatē clausam intrauit per ineffabilē modū. verba sunt alani in suo qdripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices iterz ex quo fuit formatū corpus xpi in virgine illa. Rñdet fm dionysiū đ diuinis noīb⁹ q ex purissimis ꝛ castissimis sanguib⁹ vgis

sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur ꝙ in corde virginis vt pie credi potest sicut legit in libro de approbo r ꝓspero. Ad quod sunt sex ratiões. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali ꝛ primum locus et vite ac vera caro Secunda est qꝛ ille qui veniebat dare vitam debebat carnem sumere a membro vite ꝛ non ab altero. Tertia ratio est: qꝛ cor est membrũ in medio animalium: ꝛ cuꝫ in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est qꝛ scriptuꝫ est: ꝑbe mihi fili mi cor tuum. Jdeo illud est qꝺ deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipam dimiserit in potestate dei: sequitur ꝙ de⁹ illud quod petit ab aliis ꝛ ab ea similiter ei cum ipa eidem se dederit voluntarie sequitur ꝙ ꝛ ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filii sui. Quinta ratio est qꝛ cor virginis limpidius ꝛ purius erat ꝙ vnꝙ fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustuꝫ ergo erat ꝙ ex quo deus volebat carnem assumere ꝙ acciperet de meliori. Sexta ratio est: qꝛ cor est templũ spiritussancti: ꝛ iõ debebat ex eo carnẽ assumere. ¶ Et si queras quãtũ accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicit ꝙ tantũ accepit ꝙ in virgine nihil diminutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut eñi ade nihil defuit cum de eius costa deus euã formauit: sic nec virgini aliquid defuit de eius vita vel esse cũ verbum dei de ea carnẽ accepit. Jlli tamen sanguines stati fuerunt in mẽbro illo: scꝫ in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine ꝑbente consensum subito ꝛ in instanti simul fuit caro ꝛ aĩata carovt supradictũ est. Nec mireris si sine viri semine concepit: hec eñi mirabilia deus operat. Nunquid adam fuit in mundo ꝓductus sine semine patris ꝛ matris. Nunqd eua fuit de semine matris. Nunqd virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunqd virga aaron ꝗ floruit habuit radices. Nunqd rubus ardebat ꝛ nõ habebat prunas. Nunqd sal qꝺ misit deus in aquis amaris ꝛ fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris: si virgo beata spũsancto cooperante cõcepit non ex virili semine.

¶ Jmpossibile est ꝙ mors xpi sit satisfactoria ꝓ pctõ originali cum ipe nõ sit mortuus ꝫm naturã diuinã: sꝫ humanã scdm ꝙ alii hoies non erãt sufficientes ad satisfaciendum.

Ertiũ impossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ specialiter ꝓpter pctm originale necessarium fuit xpm nasci ꝛ pati ꝙ quidẽ totã naturam humanã infecerat hoie primo peccãte: hoc impossibile videt qꝛ si alii hoies ad satisfaciendũ ꝓ peccato originali sufficiẽtes nõ sunt: nec mors xpi ꝓ peccatis humani generis satisfactoria videt fuisse: qꝛ ꝛ ipe ꝫm humanã naturã mortuus est ꝛ nõ ꝫm diuinam. ¶ Respõdet ꝙ ad satisfaciendũ ꝓ pctõ toti⁹ humani generis mors xpi sufficiens fuit: qꝛ ꝗuis ꝫm humanã naturã solũ mortuus fuerit tñ ex diuinitate ꝑsone patientis ꝗ est ꝑsona f. lii dei mors ei⁹ reddit ꝑciosa. Ma nifestũ est aũt etiã i rebus humanis

ꝙ quãto ꝑsona est altior: tanto pena quaꝫ sustinet ꝓ maiori cõputaṫ: siue ad humilitatẽ ⁊ charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis: ⁊ sicut maioris est criminis alicui ꝑsone inferre iniuriã q̃ maioris dignitatis existit ita virtuosus est ⁊ ex maiori charitate ꝓcedens ꝙ maior ꝑsona ꝓ aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cõtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad xxxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ pctis humani generis ex quo hoĩes adhuc penas patiuṅ quas ꝓ pctõ ĩductas scriptura diuina commemorat.

Quartum impossibile ẽ. Uos xp̃iani dicitis qđ xp̃s vester ꝓ pctis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc videtur impossibile: q꞉ si verũ esset iniustũ videtur esse quod hoĩes adhuc penas patiantur quas ꝓ pctõ scriptura diuĩa inductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre in producẽdo spinas ⁊ tribulos: sudor vultus in labore pulverizatio corporis in morte ⁊ dolor partus. Constat aũt ꝙ has penas adhuc experiṫ genus humanũ ergo impossibile videṫ ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. ¶ R̃ndeṫ ꝙ q̃uis xp̃s ꝓ pctõ originali sua morte sufficiẽter satisfecerit. nõ est tñ inconueniens ꝙ penalitates ex peccato originali cõsequẽtes remaneant adhuc in hoĩbus qui etiã redẽptionis xp̃i ꝑticipes fiũt vt ratio illa ꝓcedit hoc eñi cõgruẽter ⁊ vtiliter factũ est: vt pena remaneret etiam culpa sublata, ꝓpter tria. Primo q̃dẽ vt esset cõformitas fideliũ ad xp̃ꝫ sicut mẽbrorum ad caput: vnde sicut xp̃s prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã ꝑuenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerẽt ⁊ sic ad immortalitatẽ ꝑuenirẽt quasi portãtes ĩ se ipsis insignia passionis xp̃i: vt similitudinẽ gl'ie eius ꝯsequerenṫ sicut ap̃ls ad romanos dicit. Heredes q̃dẽ dei coheredes aũt xp̃i: si tñ cõpatimur vt ⁊ simul glorificemur. Scđo q꞉ si hoĩes veniẽtes ad iesum statim immortalitatẽ ex inpassibilitate cõsequerenṫ hoĩes ad xp̃ꝫ accederent magis ꝓpter hec corporalia bñficia ꝙ ꝓpter sp̃ualia bona qđ est cõtra intentionẽ xp̃i veniẽtis in mũdũ vt homines ab amore corporaliũ ad sp̃ualia trãsferret. Tertio q꞉ si accedẽtes ad xp̃m statim ĩpassibiles ⁊ immortales redderenṫ hoc quodãmodo compelleret hoĩes ad fidẽ xp̃i suscipiendã ⁊ sic meritũ fidei minuereṫ. Hec ẽ respõsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter r̃ndet magister alfonsus conuersus in lib. bellorꝫ dei titulo. xxxv. dicens ꝙ natura aĩe seq̃tur naturã corporis: q꞉ sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars ĩtellectiuã nisi ꝙ vltra hoc in hoĩs aĩa ẽ virtus ad elongãdũ se a corporis indignatione ⁊ natura ex dictamine rõnis ꝙ nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũpereṫ ⁊ mutareṫ modus sue creationis. ⁊ tũc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiẽtes philosophi ꝙ vt plurimũ curari nõ p̃nt infirmitates corpis cuꝫ quibus hõ natus est vel si hereditA

nis eas ex patre vel matre: sed infirmitates anime specialiter anime rationalis possunt habere remedium. Et ideo quando adā peccauit q̄ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post naturam corporis sui fuerunt posite super eum pene propter illud peccatū ꝛ propter ipsum pene in toto genere humano: igitur quicquid ibi secutū est in natura corporis nō potuit habere mutationem: ꝛ ideo remanserunt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: ꝛ puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: quia ex eo ꝙ deglutus fuit fructus vetitus arboris scientie boni ꝛ mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud peccatum: quia inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nō fuit nominata aliqua remuneratio animarum que potuit salutem habere: nō inuēta cā medicine: sꝫ ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraqꝫ solutio bona est: sed prima ē efficacior. ¶ Potest etiā dici ꝙ pene sūt duplices: q̄dā sp̄ūales ꝛ q̄dā corporales xp̄s abstulit penas sp̄ūales et eo ꝙ ꝑ doctrinā suā tradidit moduꝫ quo vnusquisqꝫ poterit liberari a penis sp̄ūalibus ꝛ tēpalibus ꝛ eternis: ex vtute penitentie ꝛ aliarum que in sua doctrina clarissime ostendunt. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione: quia tunc corruptibile hoc induet incorruptionem: ꝛ mortale hoc inmortalitateꝫ: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: non esurient neqꝫ sitient: neqꝫ percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. ꝛ iterum apocalips. vij. non esuriēt neqꝫ sitient amplius neqꝫ cadet sup ipsos sol neqꝫ vllus estus qm̄ agnus qui in medio throni est reget illos ꝛ deducet illos ad fontes vite aquarū ꝛ absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorum: tunc eīm vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capita eorum gaudium ꝛ leticiā obtinebunt ꝛ fugit dolor ꝛ gemitus.

¶ Impossibile est ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit ꝑ peccatis ex quo querūtur remedia pro abolitione pctōꝝ.

Quintū impossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ xp̄s sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis: hoc videt impossibile: q2 si sic esset non essent vltra remedia ꝑ abolitione peccatorū querenda: sed constat ꝙ querunt semper ab omnibus qui sue salutis curā habēt: ergo falsum est ꝛ impossibile ꝙ christus sufficiēter satisfecerit pro peccatis humani generis. ¶ Respōdet ꝙ q̄uis christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tñ vnicuiqꝫ remedia ꝓprie salutis querenda. Mors eīm xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctm̄ primi hoīs fuit quasi vniuersalis cā condēnationis: oportet auteꝫ vniuersalē cām ad vnūquēqꝫ applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnūquēqꝫ per carnis originē. Effe

ctus aūt mortis christi pertingit ad vnūquēq3 per spūalem regeneratio nē per quā hō quodammodo christo coniungitur ꝛ incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq3 querat regene rari per christum ꝛ alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xp̄o in hoīes nō est per nature ꝑpagationē sed per studiū bone voluntatis q̄ hō xp̄o adheret ꝛ sic qḋ a xp̄o vnusq̄sq3 cōsequif est personale bonū: vñ non deriuaf ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cū nature pro pagine producif ꝛ inde est ꝙ l3 parē tes sint a peccato originali mundati per christu3 non est inconueniens ꝙ eorū filij cū originali nascantur ꝛ sa cramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querā tur puta per baptismu3: ꝛ alia eccle sie sacramenta non est falsum nec i- possibile ꝙ christus sufficienter sa- tisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verū ꝛ neces sario desideranti salutem cōcedēdū.

¶ Impossibile est ꝙ christus abstu lit potestatē dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere pec care hominē sicut prius.

Extū impossibile est. Uos xp̄ia- ni dicitis ꝙ xp̄s est vere messias ꝛ ꝙ ve nit vt faceret fuge- re dyabolū ꝛ vt tol- leret potestatē eius hoc videf falsu3 ꝛ impossibile cū dyabolus a tempo- re quo ipse venit non dimisit facere peccare hoīes sicut prius. ¶ Respō detur ꝙ quādo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare ve ros christianos ꝛ qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eorū damnaf in inferno nec tēdit in perditionē vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quā habēt in christo. ꝛ nisi qꝛ ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata ꝛ mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduē tum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictū ar gumento. v. cōsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipu lorū christi que si fuit a deo vel a dya bolo ad vtrūq3 sequif impossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccant christiani audiē- do iudeos qui in morte christi iple- uerunt voluntatem dei.

Eptimum impossibile est. Querūt iudei q̄re iesus chri- stus fecit ꝙ occiderē tur omnes sui disci- puli: qꝛ vel hoc fecit deus cui seruie runt vel dyabolus. Si deus hoc est īpossibile: qꝛ deus nō faceret iniusti ciā nec occideret suos suos. Si di- citis ꝙ ptāte dyaboli fuerūt mortui serui dei nō placēdo deo hoc ēt vide tur mēdaciū ꝛ īpossibile cū nihil pos sit resistere volūtati diuīe: ꝛ cū ēt cō cessu3 sit a xp̄ianis ꝙ sublata ē ptās eiꝰ ne faciet malū bonis. Item dici mus de morte iesu: quia si fuit ex vo luntate eius ergo peccant christiani odiēdo iudeos q̄ ipleuerūt volūtatē dei. Si vero fuit mortuꝰ ꝯ suam vo-

luntatē ergo nō erat deus: q: nō potuit liberare seipm ab eo qđ factum fuit cōtra eius volūtatē. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro bellorum dei ti. xxxv. q discipuli iesu mortui fuerūt cōtra eorū volūtatē ex pte carnis et sanguinis: q: isto mō erant debiles passibiles et receptiui penarū et deo egētes sicut ceteri homines et sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ppriū corporis sustinet dolorem et clamat nec tñ dolet nec conqueritur ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee et sanguinis. Sic et discipuli xpi et oēs bti martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt ppter amorē quē habebant ad xpm in hoc frāgentes et opprimētes potestatē dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat et captiuos sub sua ptāte habeat ppter hāc ergo vtilitatē q puenit mūdo ex eorum morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt p veritate: vt essent testes veritatis: nullus eñi p mēdatio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicimus q ex parte carnis inquantum homo erat fuit tristis vsq ad mortē et petiuit a patre vt calicem passiōis non sustineret. Uerūtamen obediēs patri vsq ad mortem ppter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat et sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liij. Judei ergo occidentes christum licet deo placuisset eius mors pro mundi vita: q: tamen eius mortem operati sunt maliciosa et crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: et sic de morte martyrum: quia inuidia et malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum et pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. et dathan: et abyrō: et chore: et de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei et de igne helye qui combussit quinquagenarios et si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite et clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas: et de alio quem suscitauit heliseus et de oleo et de farina que nō defecerunt in domo vidue: et hec omnia per modum supplicationis faciebant pphete. Sz miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium et manifeste: et per modum ipēriū sicut patet cū suscitauit puellam et adolescentem et lazarum. Et cū satiauit de quinq panibus et duobus piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: et a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi et sine damno cuiuscunq. Et propter hoc inuidiam et puram voluntatem malā et non mirtam adduxerunt eum ad mortem et ideo excusari non possunt Deus eñi potius iudicat voluntates malas quam opera: et sic de martyri-

bus dicēdum est. De materia vero partis sensitiue et ratiōis in xpo et in martyribus nō solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento .xix. consideratiōis quinte.

¶ Impossibile q iesus nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scz i vtero virginis i nazareth in galylea zc. sicut sunt alia corpora.

Octauum impossibile est. Uos xpiani dicitis q iesus nazaren⁹ est de⁹ quō aūt dicitis ipz fuisse in loco determiato puta i vtero marie in nazareth in galylea in bethleē zc. sicut sunt alia corpora qz hoc est ipossibile in deo scz loco determinari z ꝯsequēter habetis dicere quod de⁹ est corporeus q ē manifeste ipossibile qz talia nō ꝯueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respondet magister Johānes cōuersus in libro de ꝯcordia legum titulo pmo cap. xvi. dicēs q textus habet duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē littere ītelligēdus. z ali⁹ mystic⁹. s. spūalis sicut dr ꝓuerbiorū .xxv. mala aurea in lectis argēteis qui loquif verbū ī tpe suo. Et dicunt sup hoc glosatores q textus iste loqtur de verbis legis. qz sicut in malleo argēteo intus includitur maluz aureuz et exterius pter q malleuz argēteū nō apparet. sz postq bene aspicitur sollicite latet int⁹ aureū. Sic ē in textu legis sz duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorum ītellectuū est p hoībus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt ꝓfunde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime ītelligentis perficitur per virtutez ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virt⁹ incorpea sm philosophos. Et sic diuidit intellectus humanus per duos itellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoīes cōes z spiritualē homines litterati. In quibus de⁹ voluit specialiter inspirare: z si iudei volunt intelligere textū legis ad pedez littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem ī deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est de⁹: imago dei: z alia hmōi que nō oportet amplius allegare. Sed cōmunes homines qui nonl reputant inconueniēs deum esse corporalem: z credūt nihil esse aliud nisi sit corporale talib⁹ hominibus necesse est ad pedez littere intelligere textum legis: z sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textuz: quid dicit deū corporeū esse debet intelligere textū q loquitur ad modum cōem hoim: non autem q ita sit: sed vt melius intelligant ydeote z faciunt glosas talibus textibus sm rabimoysen egyptiacū in libro. quē vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xpiani in lege sua. Nam xpi annorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuz mysticū vt optz z sic fieri optz vt semel homo credat fidei veritatē z post hec alia requiret et si habeat in

telligendi gratiam diuinitus in-
spiratam. quia si nõ crederet donec
intelligeret esse possibile q ex diffi
cultate legis nulla intellectio sequa
tur. et sic nec fidem nec fidei cõmo-
dum quis haberet: et talis esset simi
lis homini existi in mortis periculo
propter famẽ et dabatur ei panis et
comedere renuebat donec sciret pri-
us instrumenta ad hoc necessaria et
formas et talia huiusmodi. et erit pos
sibile q anteq̃ comederet morere-
tur ille debuisset comedere vt peri-
culum euitaret et postea inquirere
de supradictis. Et ideo sapientes
dixerunt communes homines esse
cecos ac ipsos esse itinerantes li-
gatos adinuicem quasi per funem et
vnum ducem perceuium habentes
quem licet non videant incedũt ta-
men via recta ipsos duce preuio di-
rigente. ¶ Et sic dico q ista dubia
et alia cõsimilia sunt imaginati nõ
intelligentes nomina. quibus signi-
ficatur messias apud catholicos et
fideles. Nam aliquãdo deus tm̃. ali
quãdo iesus christus solum. et vtrũ
q nomẽ deum significat. Nam xps
erat animal rationale mortale q̃tũ
ad humanitatem. et erat deus; ex p-
te diuinitatis qui carnem humanam
assumpsit. Et ista duo simul faciunt
messiam in lege promissum ad redi-
mendum genus humanum. Et sicut
in deo est vna essentia et tres distin
cte persone sine augmento aliquo
essentie vel diuinitatis: sic est i mes-
sia vnum suppositum et tres substã-
tie distincte. s. deitas anima rationa
lis. et corpus humanum. et ista tria
faciunt vnum messiam. quia ex par-
tib⁹ hũanitatis solũ nõ poterat sal-
uare vt in psalmo. Da nobis auxiliũ
de tribulatione q: vana salus homi-
nis: et aliquando vocabitur deus tan
tum: aliquando iesus tantũ: et vocat
deus non ex parte humanitatis: et vo
catur homo non ex pte diuinitatis s;
ex parte humanitatis: et corpus cum
anima afficiunt hominem ꝫm ipsius
diffinitionẽ que est animal rationa-
le. Aliquãdo textus legis vocat eum
nomine corpeitatis non nominãdo
animam vt Leui. i. qui obtulerit ex
vobis homo: in hebraico dicitur fi-
lius adam. i. terra et non nominauit
animam: et aliquando anima nomina
tur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit
animã pro anima: et talia huiusmodi
variare non nocet ex vno ad alterum
et sic in euangelio aliquãdo vocatur
xps filius hominis. aliquãdo filius
dei: vt diuinitas et humanitas in eo
dem homine demonstretur. et quãdo
vocatur iesus xps in operib⁹ corpo
ralibus illa referuntur ad humanita
tem euoniam diuinitas inquantum
diuinitas non suscipit ista acciden-
tia corporalia. ¶ Et doctores xpia-
ni dicunt q deus assumpsit humani-
tatem non humanitas diuinitatem:
licet ista sit vera propositio. homo est
deus. et deus est hõ: et sic humanitas
ad honorẽ altissimũ exaltatur cũ iũ-
cta sit diuinitati. Accedet homo ad
cor altum et exaltabitur deus: et si ta
lia velint intelligere iudei istud de-
bet sufficere pro respõsione oĩm du
biorum in ista materia: et ad oĩa argu
menta que fecit iudeus in libro quẽ
composuit contra fidem xpianorum
quem nominauit librum litis dei vbi
declarat multa ipossibilia esse in lege
xpianorum cõtra probatiões prophe

tarũ per ipsos inductas: ꝛ hoc est qꝛ ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: ꝛ arguit contra illa q̄ referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esaie. liij. Ecce intelliget seruus meus. ꝛ loq̄tur de messia ꝛ dicit quomodo vocat eum deus seruum: ꝛ cum xp̄iani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: ꝛ sic in alijs multis textibus ꝛ glosis vel eisdem adherentibus: ꝛ isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: ꝛ sic videtur ꝙ argumẽtantes respondentes non erãt multum profundati in lege christi ꝛ moysi: ꝛ non est vera disputatio: nec concordia inter christianum ꝛ iudeũ nisi vterq̧ sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide profundatus aliter vtriq̧ alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo ꝙ si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. nõ ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamẽ qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verꝰ deꝰ est concedere eum esse corporeum ꝛ in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est ꝙ tota diuinitas staret in vtero marie: qꝛ tũc totꝰ mundus fuisset priuatus diuinitate.

Nonum impossibile ẽ. Uos xp̄iani dicitis ꝙ maria concepit iesum nazarenũ q̄ erat deus: ꝛ sic habetis dicere de necessitate ꝙ tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrũq̧ est impossibile qꝛ si tota diuinitas in illis nouem mẽsibus fuit in eius ventre: sequitur ꝙ totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: ꝛ sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mũdũ: ꝛ ista ẽ magna fatuitas dicere illũ quem totus mũdus capere non põt cõcludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicant xp̄iani ꝙ in illis nouẽ mensibus vna pars diuinitatis fuit in vẽtre marie: et alia in celo. ergo xp̄iani non debent ipm vocari deũ sed partẽ dei. ¶ Respondet sicut supra dictũ ẽ ꝙ qñ nos xp̄iani noiamus xp̄z cũ illis q̄ significãt corporeitatem ista referunt ad humanitatẽ: qꝛ non recipit mutationẽ ex parte diuinitatis nec aliqđ accidẽs corporale: ꝛ sic in diuinitate nõ ẽ ptitio quã dixisti. Itẽ cũ res simplex ꝛ spũalis nõ cõphẽdat loco nõ potest dici de eo ꝙ determiat sibi locũ nec põt dici de eo intus nec extra qꝛ iste sunt differẽtie loci: ꝛ deꝰ nec est in loco nec sub differẽtia loci eo mõ quo corpa sunt i loco ꝛ illa talis ptitio nõ ẽ nisi i corpibꝰ. Res aũt spũalis infinita sicut nõ cõcludi põt loco, sic nec hꝫ ptez. nec inde põt sumi pars: qꝛ si inde accipet pars posset minui ꝛ augeri. qꝛ oĩs pars ẽ minor suo toto. ꝛ sic vna res ĩfinita essꝫ maior alia re ĩfinita qđ ẽ ĩpossibile ſm Aristo. ꝛ alios pħos. iij. phisi. Item ista rõ ptitionis ẽ directe contra iudeos sic arguẽtes. Uñ habet exo. xxv faciãtq̧ mihi sanctuarium ꝛ habita

bo in medio eorũ. sed cũ dei gloria sit p totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deũ eẽ inter duas tabulas sanctuarij. nõ enĩ est magis inconueniens esse in vẽtre vnius virginis ꝙ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit tertius. Exod. xxxiiij. Cumq; descendisset dominus p nubẽ stetit moyses corã eo quomodo determinate nõ poterat esse alibi. Item Exod. xx. ca. In omni loco in quo fuerit memoria nois mei veniã ad te ꝛ benedicã tibi. Et si ipsi⁹ memoria eẽt apud mille homines quomodo eẽt possibile venire ad oẽs mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ptitiões nõ esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determiat sibi locũ vt dictũ est et sic est text⁹ Hiere. xxiij. capi. Celum ꝛ terram ego impleo. Et vt dicit pdictus magister Iohãnes cõuersus libro de cõcordia legũ. ri. li. ca. xxvij. ꝙ dixerunt sapiẽtes super illo verbo Baruch. iij. O israel ꝙ magna est domus dei et ingens loc⁹ possessionis eius magnus et nõ habet finẽ excelsus et imensus ꝗ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ipe est locus mũdi ꝛ mũdus nõ est loc⁹ sui⁹. ¶ Itẽ dicũt ꝙ isto vocabulõ seqna significat i hebraico pñtiã dei ꝛ fm chaldeũ vbi dicit appuit deus dicitur appuit sequina dei qui est in oi loco et ꝙ non est ab eo locus vacu⁹ Item dixerunt ꝙ si duo homines sunt laborantes in lege: sequina est cum eis. Et sic xp̃s in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt cõgregati in nomie meo: in medio horũ sum. Et sic dicunt sapientes thalmudni mis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimẽdum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatũ et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare nõ poterat fm legem suã et dixit qd faciã quia polluetur corpus meũ si intro pro illo pane cimiteriũ hoc non est cõueniẽs. Et ꝙ dimittã illũ panem sanctificatũ ibi nõ est etiã ꝯueniẽs. Melius est corpus meũ pollui vna hora et postea redibo et mundificabor ꝛ nõ dimittã panẽ sanctificatũ. Et scripsit alescãdal nomine aristotelis: ꝙ vera intelligẽtia opatrix est in omnibus corporibus licet sit per se sepata. Et ondit p opa varia ꝛ distincta. et ipsa nõ recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerũt sapiẽtes thalmud ꝙ sicut deus replet mũdum ita anima replet corpus. et anima apparet in mẽbris distinctis corpis fm diuersitatẽ mẽbrorũ naturalium actionũ et magis apparet in cerebro ꝛ in corde ꝙ in ossibus et in carne. nõ tñ dicit de aia ptitione recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spũalia vt ipsa sunt nõ ponerent istas impossibilitates in lege xp̃ianorum. Et lȝ sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nõ possunt ad hoc ducere seipsos propter malã consuetudinem ꝛ rebellionem in qua a puericia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis ex puitate virtutis. Posito ꝙ sit aliqua leuitas que informat imaginationem a

consuetudine nō possint relinquere a puericia visitati. Supposito q̄ intelligant veritatem rei aliter se habere quāto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediēte vobiscum semper cōtētiose egestis cōtra dominum: quāto magis cum mortuus fuero. hec ille.

¶ Et sic patet ad argumentū q̄ vere christus est deus et q̄ non fuit pars deitatis in ventre virginis et pars in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur nō ad deus sed ad corp⁹ christi verū. nec ex hoc sequitur q̄ illo tempore nō esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiq̄ inq̄tum de⁹: licet esset tūc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cōiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento [illegible] ꝯsideratiōis hui⁹ tercij.

¶ Impossibile ē q̄ in sacramēto altaris est verum corpus christi cū locutus sit christus significatiue et nō realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile ē circa sacramētum corporis et sanguinis xp̄i. Dicunt enī iudei. Uos xp̄iani dicitis in illo sacramēto esse realiter corpus ⁊ sanguinē xp̄i hoc est impossibile. q̄ cū dixit vester xp̄s demōstrato pāe. h̄ ē corpus meum. significatiue locutus est non realiter: ac si diceret. hoc est signum vel figura corporis mei s̄m quem modum paulus dixit. i. Cor. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime q̄ ista fuerat intētio christi vestri. quia cū de sui corporis cōmestiōe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locut⁹ sum vobis spirit⁹ et vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litteram sed s̄m spūalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corp⁹ meū tenens panem in manibus itellexit q̄ ille panis erat corpus suū in potentia propinqua. s. postq̄ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ⁊ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum q̄ accipimus panem azimuz in memoriam illius tp̄is: quādo educti sunt patres nostri de terra egypti et non sūt pmissi ibidē remanere p̄ tm̄ tp̄s q̄ possit panis fermentari qui pascatus erat ⁊ dicimus iste est panis quē comederunt patres nostri. lz ille panis pn̄s non sit cum fuerit preterit⁹ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xp̄ianis q̄ esset in memoriam illius panis xp̄i sz iste panis non sit ille. Et quō est impossibile q̄ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit q̄ sūt fieret ille panis et istud vinū qui erat caro sua et sanguis in potētia propiqua ad exeūdum in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictū est. cum ergo xp̄s vester

in mēsa accepit panē et calicē ꝛ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panem et vinum in corpus et sanguinem suum trāsmutari. Sꝫ ꝙ quotiēscūq; hoc facerēt in meōriā suā facerēt. s. in memoriam illius panis preteriti. ꝛ si sic vos xpiani intelligeritis nullū sequeretur impossibile. Sed dicere oppositū sicut asseritis dicitis rem impossibilē ꝛ cōtra mētem xpi vestri vt patuit. ¶ Rñdet ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacramēto vera est. s. ꝙ in hoc sacramēto est realiter et nō significatiue verum corpus ꝛ verus sanguis xpi sicut declaratū fuit supra. xxiiij. argumēto cōsiderationis quarte huius tercij. Sed quia argumētum iudei videt fundari sup vbo dñi dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scandalizari videbātur. verba q̄ ego locutus sum vobis spūs et vita sunt. dico ꝙ per hoc nō dedit intelligere. ꝙ vera caro sua i hoc sacramēto māducanda nō traderet sicut putat iudeus. Sed quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut aliū cibi carnales in propria specie dilacerata sumeretur. sed qꝛ quodāꝫ spirituali modo sumitur preter consuetudinem aliorum ciborum carnalium vba sunt sancti thome in summa contra gentiles. c. lxviij. ¶ Iteꝫ aliū heretici similes iudei predictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc ē corpus meum: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno cōtra intētionē saluatoris: quia vt ait augu. in libro lxxxiij. questiōꝫ. q̄stione. lxvij. solet circūstātia scripturarum illuminare scripturam. Nam ex pcedentib⁹ vel ex sequētibus pōt colligi an loquat figuratiue an non. Unde cū xps dicit ego sum vitis vera: statim subiūxit ꝛ vos palmites. Sed cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites naturales sed tm̄ figuraliter. igitur loquebat figuratiue. Sed cū dicit Luce. xxi. hoc est corpus meum. statim subiūxit: quod pro vobis tradet. Sꝫ ista traditio nō erat figuratiua sed realis et vera: igitur realiter ꝛ vere dictum est. hoc est corpus meuꝫ. ¶ Ad illud autem quod iudeus allegat de pane suo azimo ꝛc. ꝛ ꝙ sic sufficeret xpianis ꝙ facerent in memoriā xpi sui. Respōdet magister Iohannes cōuersus in libro de cōcordia leguꝫ ti. iij. c. iiij. Dicens. Respōdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. rñde stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xpiani ponerent dubia in miraculis factis i lege sancti messie. sicut faciūt sapientes iudeorū in miraculis factis in lege sua glosantes per noīa equiuoca et false vt extorquēat sensum textus legis. bene possent glosare xpiani subtilius et meli⁹. Sed scias ꝙ oēs xpiani sapiētes et cōitas simplicium credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas et vt credit scā mater ecclia. ꝛ credunt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitantes reputat eis ad iusticiam. Sequitur. ꝙ quilibet ī lege credere tenet dicta pphete licꝫ ītelligat nō fieri posse naturali cursu: qꝛ aīa pphete meli⁹ ītelligit ꝙ aīa alteri⁹ sapiētis. et potius attin-

git et speculat spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime itelligūt singulariter et limitate, quāto magis credere debemus miracula iesu xpi qui itelligit infinite omnia et presentia ꝛ preterita et futura q̄ est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo xpiani viuunt cum honore et sperāt cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Nō est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria hui⁹ altissimi sacramēti respectu passionis xpi. quia i illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramēto miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi inuisibiliter cōtinetur: sicut firmiter credimus ꝛ fideliter confitemur.

¶ Impossibile est ꝙ corpus xpi sit in sacramēto altaris per miraculū cum ad oculum nō apparet.

Undecimum Impossibile est. Uos xpiani dicitis in sacramēto altaris esse corpus ꝛ sanguinē xpi p miraculū hoc. pbo esse impossibile qꝛ si esset miraculum ad oculum appareret sicut qn moyses ɔuertit virgā in serpētē. qꝛ illud factū fuit euidēter ad oculū lꝫ nescirēt hoīes qualiter factū fuerit. Sic etiā de archa testamēti olim fuerūt maxima miracula nō solū sensibilia sed etiā publica et toti populo patētia fiebāt. itātū ꝙ de talium miraculorum fama infideles terrebātur vidētes ad oculū diuinam potētiam in reuerētiā arche sui federis relucētem: sicut pat3 in diuisiōe aquarū iordanis populo israelitico p aridā trāseunte. ꝛ aqua ex vna pte itumescēte ad instar mōtis ꝛ ex altera vsqꝫ ad mare mortuū fluēte. donec sacerdotes cum archa alueū iordanis exiuerūt q̄ facto iordanis redijt in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tāmagnū et publicū miraculū terrore dī ɔfusi ita fuerāt ꝙ nō remansit in eis spirit⁹: que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. ca. et sic de pluribus alijs miraculis euidētissimis q̄ causa breuitatis omitto enarrare. ꝛ tamē in illa archa nec cōtinebatur deus realiter nec xps sed solum tabule lapidee pcepta decalogi cōtinentes. et vrna māne quam deus pceperat reseruari in testimonium generatiōibus futuris vt habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo p archā predicta corpora inanimata tātūmodo portātem quātūcūqꝫ sacra essent deus tam euidētia miracula et tam diuulgata et publica fecit in ipsius reuerētia. multo ergo forti⁹ facere debuisset si verū esset ꝙ in vestro sacramēto altaris ver⁹ de⁹ seu xps realiter contineretur qui sup oīa in īfinitum asseritis ꝙ ē colēdus ꝛ venerādus. Cū ergo nihil tale ibidē ad oculū appareat. Seqtur ꝙ ipossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit cōtra rōnem miraculi. ¶ Ad istud iudaicū ipossibile rñdet magr paul⁹ burgēs. eps i suo dyalogo distinctiōe. iij. c. v. dicēs ꝙ ad obstruēdū os loquētiū iniqua cōsiderare debem⁹ ꝙ miracula diuina q̄ ɔ cursum nature a deo istitute

diuina virtute fiunt se habent quantum ad eorum proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis que deus fecit per moysen corā populo facta sunt ad fidem in eis causandā seu ad probandā. Unde Exod. iiij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter et de diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est quod credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de quam plurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidē miracula oportuit esse manifesta cōmuniter toti populo: vnde Deutro. vlti. commendatur moyses in signis et portētis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandam seu corroborandam a deo facta sunt: sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscōdita fideles mereantur: vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria esset. Que quidē miracula. s. occulta et abscondita precipue fuerunt in nouo testamento: in cuius tempore fides credentiū cōiter validior fuit vt est miraculum virginei partus et dominice resurrectionis. Que quidem miracula per fidem solum proprie cognoscuntur et eorum occultatio a quacunque nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris: non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credēdo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanto miracula in hoc sacramento contēta: que maxima sunt occultiora sunt: et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramētum vlla miracula apparēt tamen in nobis auget meritum. Unde nullum inconueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc quod publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum: sicut olim consueuerunt fieri circa archam testamenti dei prout allegat iudeus quia ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidē confirmādam seu causandam vt dictum est: et quandoque ad incutiendū infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentiū augendum quod quidem meritum euacuaretur vel saltē diminueretur si talia signa visibilia apparerent: hec ille. ¶ Sanctus thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiiij. quod ratio pōt assignari quare corpus christi occultatur accidentibus in sacramento quantū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum quod circa hoc sacramentum tāto maius est quāto inuisibilius agitur corpore christi sub panis accidentibus occultato et propter cōmodiorem et ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset enim horrori sumentibus et abho minationi videntibus. s. si corp⁹ xpi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quib⁹ cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus xpi proponitur mā ducandum et sanguis potandus: nec etiam est negādum quin aliqñ in sa cramēto altar appareat forma pue ri: vel caro vel sanguis que sunt si gna visibilia: sicut in nōnullis hysto rialibus antiquis libris legitur. Sz talia nō dicunt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xps tempore quo predicabat et miracula que fecerūt apostoli et alij sancti in primitiua ec clesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramen tum non videntur apud ecclesiā vni uersalem solennizari: sed forte priua tim in aliquibus particularibus ec clesijs: q: non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus q̄ vni uersas mentium cognitiones intelli git singulari modo singulis proui det secundum dictamē diuine sapiē tie: a quibus non est trahenda conse quentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in li bro de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad ocu lum multorum hominum et mulierū quoniā respiciendo in illam hostiā consecratam: alique persone vide runt oculariter vnum puerulum pul cerrimum vltra modum: et auus me⁹ qui erat valde litteratus in lege di xit mihi. q in domo fratrum minorū in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerū pulcerrimū vltra modum: et hoc fuit illis tempo ribus publicatum nimium et famo sum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc vi debant. Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta p ut legitur de manue Judi. xiij. capi. Morte moriemur quia vidimus do minum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut commu niter igitur in hoc admirabili sacra mento non videtur miraculum: sed vt dicit beat⁹ Gre. in omelia pascha li. Aliud est quod cernitur et aliud qd creditur: illud quod cernitur est spe cies panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur ē ve ritas carnis et sanguinis xpi. ¶ Itē isti iudei incidunt in errorem illorū qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vi disti cete non credas q in mari est ta lis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas q est in mūdo gre cia: et si non vidisti embrionem in vē tre matris quousq nat⁹ fuit nō cre das q fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantē nec exeuntē in corpore humano non cre das q homo habeat animam. Nunq vidisti aerem non credas esse aerem Nunq vidisti vocem ergo non cre das q est vox: que omnia quanti non dico solum erroris sed q magne fa tuitatis sunt manifestum est: licet er go non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu

lose vt dictum est.

¶ Impossibile est quod corpus christi incipiat esse in altari: quia nec per motum localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Impossibile est. Uos christiani asseritis quod verum corpus christi esse incipiat in altari. hoc videtur impossibile quia aliquid incipit esse vbi prius non fuit dupliciter: vel per motum localem vel per conuersionem alterius in ipsum: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accenditur vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestum est autem verum corpus christi non semper in hoc altari fuisse quia vos christiani asseritis christum in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus christi: quia nihil videtur conuerti in preexistens: cum id in quod aliud conuertitur per huiusmodi conuersionem esse incipiat. Manifestum est autem corpus christi preextitisse vtputa in vtero marie conceptum: non igitur videtur esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ipsum. ¶ Similiter nec per mutationem loci. quia omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco quod definit esse in alio in quo prius fuit: oportebat ergo dicere quod cum christus incipit esse in hoc altari in quo sacramentum peragitur definat esse in celo quo ascendendo peruenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum est autem hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari ergo impossibile est quod per motum localem corporis christi ibi esse incipiat. ¶ Respondet sanctus Thomas in summa contra gentiles. libro iiii. c. lxiii. dicens quod licet diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur quam ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentum ab infidelibus impossibilis videatur conandum est ab hoc vt omnis impossibilitas excludatur. Considerare ergo oportet per quem modum verum christi corpus esse sub hoc sacramento incipiat. Impossibile est autem quod hoc fiat per motum localem corporis christi: tum quia sequeretur quod in celo esse desineret quandocumque agitur hoc sacramentum tum quia non posset simul hoc sacramentum agi nisi in vno loco cum vnus motus localis non nisi ad vnum terminum terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus esse non potest sed tempore indiget. consecratio autem perficitur in vltimo instanti prolationis verborum. Relinquitur ergo dicendum quod verum corpus christi esse incipiat in hoc sacramento per hoc quod substantia panis conuertitur in substantiam corporis christi et substantia vini in substantiam sanguinis eius. ¶ Licet hoc sit bene dictum et per hoc possit satisfieri iudeo et cuilibet infideli non proteruienti. Aliter tamen propter instantias que fieri possint motu locali dicendum est secundum scotum in. iiii. dist. iiii. q. i. et sequitur eum franciscus de maronis in suo. iiii. dis. iiii. q. i. quod necessario est ibi aliqua mutatio localis quia impossibile est quod fiat transitus de contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione facta in aliquo extremorum: sed hic corpus christi transit de non presente ad esse presens: ergo necessario est ibi aliqua mutatio: dicunt ergo isti doctores quod ibi est aliqua mutatio qua corpus christi

accipit respectū p̄sentialitatis ad locum hostie facta transubstātiatione Ad cuius euidētiā notat doctor subtilis ibidē q̄ q̄n corp9 mouet localiter & expellit aliud sunt q̄ttuor mutationes & octo termini: et illarū mutationū due sunt depditiue. & due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouetur de loco ad locū aliquod corp9 expellit & illud expulsum habet quattuor terminos: q2 amittit vnū vbi & priuationē eius acquirit. & a priuatione alteri9 vadit ad ipsum. Sz si corp9 moueretur de loco et aliud nō expelleret essent in eo due mutatiōes & quattuor termini. vnde eēt ibi vna depditiua prioris vbi & alia acq̄sitiua noui vbi sicut quando aqua frigida fit calida & de frigido fit nō frigidū et de non calido fit calidū. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret nouū vbi & respectū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationem: et talis mutatio est in corpe xp̄i de nouo hic existēte necessario: q2 sicut dictum est impossibile est fieri transitum de cōtradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatiōe. Et nota q̄ simplex presentia corporis christi proprie nō est vbi cum non sit hic localiter: sed sacramētaliter: sed reducetur ad genus vbi. ¶ Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationē istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio depditiua sed acq̄sitiua. q2 solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christ9 sine deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluēdo ergo hāc materiā dico q̄ mot9 siue motio localis est duplex: quedam depditiua & quedā acquisitiua: sicut quādo quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur: & aliquid acquirit: talis enī primo ordine nature mouet ab habitu in priuationē puta ab vbi qd̄ pri9 hēbat ad vbi qd̄ prius nō habebat: & hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo & dicitur acquisitiua termini ad quem. Nūc autē hec due mutationes licet cōcurrāt simul in omni motu locali cōtinuo tamen distincte sunt: & vna pōt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sic q̄ aliquid acquirat nouū locū non dimittendo priorē: et sic est in ꝓposito. q2 sicut dictū ē corpus xp̄i absq3 hoc q̄ dimittat ꝓpriū vbi qd̄ habet in celo acquirit nouū vbi in sacramēto. Et ideo est hic mutatio localis nō deperditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic pz responsio ad primum pūctū de motu locali: q2 corp9 xp̄i incipit ibi eē p motum siue p mutationem localem non deperditiuā sed acquisitiuam. & sic nō optet q̄ dimittat primum vbi cū acquirit secūdum. Nec etiam est censendum q̄ cū corpus xp̄i incipit esse in altari q̄ accipiat esse simpliciter sed accipit eē sacramentale quod eē sm̄ predictos doctores nihil aliud est q̄ ordo corporis xp̄i ad substātiā panis quē ordinem habet vbicūq3 fit trāsubstantiatio. Ad alterū vero pūctū sc3 si ē ibi corpus xp̄i per cōuersionem alterius in ipsum hoc cōcesso nullū seq̄tur impossibile. Et cū arguis q̄ imo sequitur impossibile. q2 impossibile est q̄ aliquid cōuertatur in p̄existēs Rn̄detur q̄ falsum est q2 in nutrimēto naturali videmus oppositū: quia

sbi, cibus cõuertit in cibatũ p̄existẽs suppositũ. Et iõ nõ dꝫ mirari iude⁹ si in ꝓposito virtute diuina fiat cõuersio i p̄existẽs. ¶ Quod vt plani⁹ videat notat sctũs Tho. in summa cõtra gẽtiles quo supra ꝙ p̄dicta cõuersio panis in corp⁹ xp̄i alteri⁹ modi est ab oĩb⁹ cõuersiõib⁹ naturalib⁹ Nam in qualibet cõuersiõe naturali manet subiectũ in quo succedũt sibi diuerse forme: vel accidẽtales sicut cũ albũ in nigrũ cõuertit: vel substãtiales: sicut cũ aer in ignẽ: vnde conuersiones formales noiant: sꝫ in cõuersione p̄dicta subiectũ trãsit i subiectum ⁊ accidẽtia manẽt: vnde hec cõuersio substãtialis vocat ꝙ autem subiectũ ꝯuertit in subiectũ natura facere nõ põt: oĩs eñi nature opatio materiã p̄supponit p quã ⁊ substantia indiuiduat: vnde natura facere nõ põt ꝙ hec substãtia fiet illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹. Sꝫ materia subiecta est virtuti diuine cum p ipm ꝓducat in esse: vñ diuina virtute fieri põt vt hec indiuidua in illã p̄existentẽ substãtiã cõuertant: sicut eñi virtute naturalis agẽtis cuius opatio se extendit tñ ad imutationẽ forme existẽtia subiecti supposita hoc totũ in illud totũ cõuertitur scdꝫ variationẽ speciei ⁊ forme vt ꝓpote hũc aerẽ i hũc ignẽ generatũ. ita virtute diuina q̃ materiã nõ p̄supponit sꝫ eã ꝓducit ⁊ tñ hec materia cõuertit in illã ⁊ p cõsequens hoc indiuiduũ in illud. Indiuiduatiõis eñi principiũ materia est: sicut forma est principiũ speciei. ¶ Hinc aũt manifestũ est ꝙ in conuersione p̄dicta panis in corpus xp̄i nõ est aliqđ subiectum cõmune permanens post conuersionẽ cum transmutatio fiat secũdum primũ subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qđ dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ⁊ factiua: ⁊ q2 substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere ꝙ maneat id quod est p̄ter substentiã panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanẽt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerãdus est. Nam inter omnia accidẽtia propinquius inheret substantie quãtitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ⁊ per diuisionem quãtitatis per accidens diuidunt. Ulterius autem qualitates sunt actionũ ⁊ passionum principia ⁊ relationum quarũdam vt sunt pater ⁊ filius dñs ⁊ seruus ⁊ alia huiusmodi. Quedam vero relationes inmediate ad quantitatẽ cõsequunt: vt maius ⁊ minus duplum ⁊ dimidium ⁊ similia: sic igit accidentia panis post conuersionẽ predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ⁊ relatiões. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cõtrariũ ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectuꝫ. Accidẽtia vero variantur. hic autem ecõuerso accidens manet ⁊ substantia tran

fit. Huiusmodi enim conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidēs panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in predicta conuersione. Est autem et propter aliud necessarium si enim substātia panis in corpus christi couerteretur et panis accidentia transirent nō sequeretur quod corpus christi secundum suā substantiā esset vbi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictū. Sed cū quantitas panis dimēsiua remanet post conuersionē per quā panis hūc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit sub quantitate dimēsiua panis: et per cōsequēs locū panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo quod nō est impossibile diuine virtuti panem transubstantiari in preexistens corpus christi: nec habet mutatio similitudinē in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam: et manent accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadē substantia. vt patet in corporalibus quando de albo fit nigrū: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciēs: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorāte sciēs: crede verū corpus christi in opere esse in altari nō simpliciter: sed sacramētaliter: crede quod cū acquirit vbi sacramētale nō relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali deperditiua presens fieri in altari: et crede substantiam panis in verū christi preexistēs transubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. et nihil tibi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. j. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Quod corpus christi sit integrū et quod caro et sanguis manēt in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Tertiumdecimum impossibile ē. Uos xpiani dicitis quod xps vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramēto hoc: probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diuersis locis cōtinētur ipso integro permanēte. Manifestū est autē in hoc sacramēto seorsum esse panē et vinū in locis separatis. Si igitur caro xpi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod xpus nō remaneat integer: sed semper cū hoc sacramētū agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad istud argumentū patet solutio ex his que dicta sunt in precedēti solutiōe: dictū est autem quod locus in quo agitur hoc sacramētū attribuitur corpori xpi rōne dimēsionū panis remanētiū post cōuersionē substātie panis in corpus xpi. Secundum hoc igitur ea que xpi sunt necesse est esse in loco predicto secundum quod exigit rō cōuersiōis predicte. Cōsiderādū ē ergo in hoc sacramēto aliquid esse ex vi cōuersionis predicte. aliquid autem ex naturali cōcomitantia. Ex vi quidē cōuersiōis ē in hoc sacramēto illud ad quod directe cōuersio terminatur sicut sub speciebus panis

corpꝰ xpi in qd substātia panis cōuertit. vt pverba cōsecratiōis pʒ cū dr. Hoc est corpus meuʒ. Et sitr sub specieb' vini est xpi sanguis. vñ dicitur hic est calix sanguinis mei ꝛc. Sed ex naturali cōcomitātia sunt ibi oīa alia ad q̄ cōuersio nō terminatur: sʒ tñ ei in qd terminatur sunt realiter cōiūcta. Manifestū est enī q conuersio panis nō terminatur in diuinitate xpi nec in ei' aīaʒ: sʒ tñ sub specie panis est aīa xpi ꝛ ei' diuinitas propter vnionem vtriusqʒ ad corpꝰ xpi. si vero in triduo mortis xpi hoc sacramētū celebratū fuisset nō fuisset sub specie panis aīa christi: qꝛ realiter nō erat corpi eius vnita. Et sitr sub specie panis nō fuisset sanguis nec sub specie vini. fuisset corpus ꝑpter separationē vtriusqʒ in morte. Nunc aūt qꝛ corpus christi i sua natura nō est sine sanguie sub vtraqʒ specie cōtinetur corpus ꝛ sanguis: sʒ sub specie panis cōtinetur corpus ex vi cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali cōcomitātia: sub specie aūt vini ecōuerso. verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiiij. ¶ Et sic ptʒ solutio ad argumētū q lʒ separate sint species panis ꝛ vini. tñ corpus xpi integer est sub vtraqʒ specie. ¶ Sʒ forte dicet iude': si ergo sub specie panis est totus xp̄s ita q ē ibi corpꝰ ꝛ sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iteruʒ sub specie vini iteger reperitur. Ad hoc rñdet Nyco. de lyra super verbo cenātib' aūt illis Mat. xxvi. dicēs q sub duplici specie institutuʒ est hoc sacramētum scʒ panis ꝛ vini: qꝛ panis cōuertitur in corpus christi ꝛ vinum in sanguinem: et iste conuersiones sunt separatim: qꝛ sanguis christi fuit separatus a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramētum institutum est quasi quoddā memoriale illius passionis. ꝛ ideo cōsecratio carnis ꝛ sanguis fit sub speciebus distinctis. ¶ Cōsiderandum tamen q sub vtraqʒ specie est totus christus: qꝛ sub specie panis est totū corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis autem ꝛ aīa ꝛ diuinitas sunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex concōmitantia. hec ibi. Patet ergo q licet sub specie panis sit caro. et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini ꝛ sanguis ꝛ corpus est hoc fiat in memoriam passionis xpi: in qua fuit sanguis a corpore separat'.

¶ Quod corpus xpi in tā parua hostia cōtineatur cum maius in minori non capiatur.

Quartūdecimum impossibile est aīt iude'. Uos xpiani dicitis q i illa parua hostia corpus xpi cōtinetur hoc ꝑbo impossibile esse: qꝛ impossibile est q maius corpus in loco minoris includatur. Manifestum est autem q verū corpus xpi est maioris quātitatis q panis qui in altari offertur: igitur impossibile videtur q verum corpus christi totum ꝛ integrum sit vbi videtur eē panis. si autem ibi non est totum: sʒ aliqua pars eius redibit inconueniēs sup radictum q semper cum hoc sacramento agitur corpus christi per partes discerpatur. ¶ Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis dupliciter respondetur. Primo excludendo impossibilitatem. Secundo applicādo similitudines. Circa primum dicitur q substantia panis directe conuertitur in substantiā corporis christi. Dimensiones autē corporis christi sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia non autē ex vi conuersionis cum dimensiones panis remaneant. sic igitur corpus xpi non comparatur ad hunc locum mediantibus dimensionibus ppriis vt eis oporteat adequari locum: sed mediantibus dimensionibus panis quibus remanētibus locus adequatur. hec Thomas vbi supra. ¶ Quo modo autem possunt esse dimensiones corporis xpi cum dimensionib⁹ hostie vnus alius doctor sic declarat Nam cum ibi prius erat substantia panis et facta sit substantia corporis xpi: sicut cum dimensionibus panis vel erat substantia panis ante cōuersionem factam sic conuersione facta simul cum eisdem dimensionib⁹ erit substantia corporis xpi. Rursum qr dimensiones corporis xpi proprium subiectum non deserunt et oportet dimensiones esse vbi et ipsum corpus. Ideo ex quo ipsum corpus est simul cum dimensionibus panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cū dimensionibus panis. Sed quomodo hoc possit esse ē videre difficile. Arguit eni philosophus. iiii. phisi. contra ponentes vacuum et dicentes locum esse dimensiones separatas: qr si in hominis dimensionibus reciperetur corpus contingeret duo corpora simul posse existere quod habet p impossibili. tota igitur causa quare duo corpora non possunt simul esse est resistentia dimensionum. ¶ Sciendum igitur q sicut calor et alie qualitates actiue duplicē habēt cōparationē sic dimēsiōes. calor aūt hz vnā comparationē ad subiectū ſm quā dat sibi esse calidum: et aliam ad obiectum ſm quam est ratio calefaciēdi: ita etiam quantitas prout comparatur ad subiectum dat esse quantū prout aut comparatur ad quantitatem aliam dat sibi resistere: et esse locale. sicut ergo calor pōt dare esse calidum et non calefacere: puta si deus conseruet eum in esse et suspenderet agere sicut fecit de igne in fornace puerorum: et sic aliquid pōt esse calidum absq hoc quod calefaciat sic et dimensiones poterunt dare eē quantum absq eo q aliis dimensionibus resistant quod patet. nam cum quantitatis sit ratio quare quantum resistat quanto: ideo oportet vnum quātum alteri quāto comparare mediāte quantitate: et quantitatem esse mediā īter corp⁹ qd resistit et corp⁹ cui fit resistentia: sz sublata illa mediatōe: scz q corpus sit alicubi non mediante quantitate certū est q sibi aliud corpus siue alia dimensio nō resistet Nam cū tota causa in resistentie sit: quia comparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa iam non resistet. ¶ Per hoc possent etiā solui instantie de trāsitu corporis christi per corpus virginis ipso manente clauso: et etiam de penetratione celorum quando ascendit in celum: cū igitur in sacramēto corpus christi non comparetur dimensionibus mediante quantitate: sz magis quātitas mediāte substantia cum substā

tia cã resistẽtie nõ fit. Adeo sicut nõ est cõtra rationẽ substãtie simul cũ dimensionibus esse: sic nõ est contra rationem dimẽsionum corporis xpi medíãte substãtia esse simul cũ dimẽsionibus panis. Et sic patet ꝙ nõ est impossibile dimẽsiões corporis xpi cũ dimẽsionibus panis esse. cũ ibi sint mediãte substãtia que simul põt cuꝫ dimẽsionibus esse. ¶ Aliter soluit ꝑdictum impossibile doctor subtilis in. iiij. suo. Dicit em̃ ꝙ est duplex ordo: scꝫ ordo ptiũ i toto: ⁊ ordo ptiũ i loco. Ordo aũt partiũ in toto est differẽtia quãtitatis nõ ꝓprie cũ sit respectus: sed aliquo modo accedens ad differentiã eius essentialẽ. Ordo aũt ptiũ in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partiuꝫ in loco põt absolui. Ordo em̃ partiũ in toto est prior ordine partiũ in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidẽtaliter coniuncto. Cũ ergo ordo partiũꝫ in loco accidẽtaliter cõiũgatur ordini partium in totum. igitur corpus xpi in eucharistia habebit ordinẽ partium in toto absqꝫ illo respectu qui est ordo partium in loco. ¶ Adducuntur secũdo similitudines alique cõtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quãtitate aĩe ꝓbat aĩam maiorẽ esse ꝙ corpus: qꝛ totam mundi magnitudinem infra se cogitari põt ⁊ infra se cõtinere ⁊ sicut aĩa cũ sit maior corpore tota est infra corpus: modo cõsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nõ coartatũ sed ita magnum ⁊ perfectuꝫ sicut in celo cõtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continẽtur per species suas: cur ergo sic corpꝰ xpi in parua hostia. Item videmꝰ in paruo speculo solis ⁊ lune maximarũqꝫ rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriũ sapientia ⁊ scientia cõtinetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapiẽtia increata sub parua forma hostie íueniri: nunquid vides in paruo lapide ꝓcioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore pꝛĩcipis magnã potentiam ⁊ in paruo corpore pape magnaꝫ auctoritatẽ. Quid ergo impossibile est xpo in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cõprehẽdũtur. Nõne vides quõ in hac parua dictiõe deus tota trinitas cõtinetur: scꝫ pater ⁊ filiꝰ ⁊ spũssanctꝰ: quantomagis sub parua hostia põt seipm̃ xps cõcludere si vult. immo ꝙ amplius est videmus ꝙ sub hac parua dictiõe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaruꝫ ⁊ quattuor litterarum cõtinetur oĩs creatura celũ ⁊ oĩa celestia: infernus ⁊ oĩa infernalia ⁊ breuiter oĩa creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia comprehendatur totus xpus cum in tam parua dictione comꝓhendatur totꝰ mundus: qm̃ igitur hec in creaturis creduntur iudei erubescant similia fieri in creatore: licet supradicta nõ inducunt omnimodam similitudinẽ sunt tamen aliquales cõformitates que deuoto animo considerate mirã delectationem adducunt in animo contemplantis.

¶ Quia vnicum corpus christi sit simul in diuersis altaribus cuꝫ nõ possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.

Quintumdecimum impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ q xps veriter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrãtur hoc videt impossibile. qz impossibile est vnu3 corp⁹ in plurib⁹ locis existere. Manifestũ est aũt hoc sacramẽtũ in pluribus locis celebrari. ipossibile igit videt q corp⁹ xpi in hoc sacramẽto veraciter cõtineatur. nisi forte qs dicat q fm aliquã pticulã ẽ hic et fm alia3 alibi ad qd iterũ sequitur q p celebrationẽ huius sacramẽti corp⁹ xpi diuidatur in partes. cum tñ nec quãtitas corpis xpi sufficere videatur ad tot pticulas ex eo diuidẽdas in quod locis hoc sacramẽtum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt superius pt3 solutio ad hoc qd obijcitur de pluralitate locorũ q corp⁹ xpi p suas dimensiones existit tñ in vno loco. sed mediantib⁹ dimẽsionibus panis in ipm trãseuntis ẽ in tot locis in quot huiusmodi cõuersio fuerit celebrata. nõ quidem diuisu3 per partes s3 integrũ in vnoquoqz. Nã quilibet panis cõsecratus in itegrũ corpus xpi ↄuertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluẽtes dixerũt q nõ est incõueniens q vnũ corpus sit in diuersis locis. si in vno est p se ⁊ in alijs p accidens. sic autẽ est in ppposito qz corp⁹ xpi ẽ in celo fm pprias dimensiones ⁊ sic p se. In sacramẽto aũt per dimẽsiões alienas sc3 p dimẽsiões panis ⁊ sic per accidẽs. Sed isti difficultatem nõ euadũt. Diceret eñi iudeus ⁊ p se et per accidẽs esse impossibile ide3 corpus eẽ in diuersis locis propter hoc ostendo q corpus xpi potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quãtitatis potest eẽ in pluribus locis simul sed corp⁹ xpi est sub dimensiõibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior pbatur quia quod non ẽ in loco p quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest eẽ in pluribus locis: ergo quod non est in loco p quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiore3 euidentiam istius prosilogismi notãdum q diffiniri est idem q finiri siue terminari. ppter quod phs. v. meta. vocat diffinitione3 terminũ qz in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos ⁊ inter proprios fines res diffinita cõcluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eã vt ẽ quanta. Na3 quelibet res creata siue sit corpalis siue spũalis inquãtum est substantia finitur sic q determinatur ad certu3 genus et ad certa3 spẽm ⁊ ad certũ indiuiduationis modũ: ⁊ ideo solus de⁹ qz est substãtie infinite non determinatur ad genus neq ad spẽm nec p se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quantã sicut per hmõi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia qz substantie vt substantia est non de-

betur locus: quia inquantum substā tia nō pōt cōmēsurari vltime superficiei cōtinētis. Et ideo si diffinitur loco hoc est rōne quātitatis. ⁊ ideo cum duplex sit quantitas .s. molis et virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi per quātitatem molis. ita sm aliquos nō diffiniūt sibi vbi spūalia nisi per quātitatē virtutis. itaq3 dicunt ꝙ vbi intelligentie operantur ibi esse dicūtur: nec sunt in loco nisi dum operātur qđ vtrum sit verum nihil ad propositū. Quantum igitur ad propositū patet ꝙ corpus quod est alicubi nō per quātitatem nō diffinit sibi locū illum. si ergo est alicubi solū rōne substantie. quātitas autem ibidē existens propter naturalem ordinē3 quē ad substātiā3 habet ei competit finitas que sequitur naturam substātie non autem finitas que sequitur quātitatem put p quātitatē ad aliam cōparatur. Et ideo q2 ex vi sacramēti corpus xpi est in altari rōe substātie solum nō rōe quātitatis nisi ex cōsequēti vt .s. habet naturalē ordinē ad substātiam. Ideo ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis ⁊ speciei et individui. nō autem ratiōe localitatis cum illa tātum cōpetat corporibus rōe quātitatis. Et ideo cum sibi nō determinet locum. certū est ꝙ nō est ita sicqui posset eē alibi. Sic ergo pz maior ꝙ omne corpus quod est alicubi nō rōe quātitatis cum nō determinat sibi locum illum pōt simul esse alibi. ¶ Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi ē in sacramento rōe substātie non rōe quātitatis. q2 est ibi p trāsubstātiationem. Nūc aūt certū est ꝙ quātitas panis non transubstantiatur in quātitatē3 corporis xpi cū maneat in sacramento ergo ratione trāsubstātiatiōis panis in substātiā corporis xpi cū ergo sit ibi ratione illius in qđ substantia panis transubstātiatur: manifestum est ꝙ est ibi rōne substātie: quare sequtur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quantitatis scilicet in celo. ¶ Similitudines licet nō omnimode adducuntur ex natura. Idē sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur ⁊ videtur ⁊ hoc sine sui diuisione. Idem verbu3 numero in diuersis auribus continetur et auditur ⁊ idem sonus. Occurrit etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nō posse esse simul in pluribus locis q2 deus talē legem dedit corporibus. Cū ergo lator legis possit dispensare i lege multomagis deus potest dispensare in vniuerso nec mirum: q2 tunc sacerdos gerit personā ⁊ vicem illi9 qui dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic ꝙ simul ⁊ semel est in diuersis altaribus: hoc est ex potentia deitatis cui vnitu3 ē corpus illud ⁊ ex virtute verborum xpi quibus cōtulit virtutē ꝯficiēdi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xpi ⁊ sanguis sint sub speciebus panis ⁊ vini cū sit īpossibile duo corpora simul eē in eodē loco. s. substantia panis ⁊ vini cum carne ⁊ sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt nō sint p se nec in aere nec ī carne ⁊ sanguine xpi s3 subiectiue in substātia panis ⁊ vini.

Extumdecimu3 impossibile est. Nos xpiani dicit3 ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini. s. colorē. saporem. odorem. figurā quantitatē et pondus circa que decipi nō potestis: quia sensus circa ꝓpria sensibilia nō decipit. huiusmodi autem accidentia in corpore xp̄i eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter autē nec in aere adiacente: quia cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature non qualis ē natura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse. vij. metaphisice. Accidentia enī cū sint forme indiuiduari nō psūt nisi p subiectū. Cōnumerantur enī ad conumerationem et indiuiduationē suoꝝ subiectoꝝ. vñ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiectis. s. in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corporis christi: cū impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respōdetur ꝙ non possumus negare accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidentibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratione eē non posset nec taliū accidētiū capax est. silr autē nec substātia aeris. Vñ relinquit ꝙ illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt scz sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipsa aliis accidētibus prebeat subiectum: nec impossibile ē ꝙ accidēs diuina virtute subsistere posset sine subiecto: quia idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatione eaꝝ in esse. diuina autē virtus pōt pducere effectus quarūcūꝗ causaꝝ sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoiem sine semine: et sanare febrē sine operatione nature qd accidit ꝓpter infirmitatē eius virtutis. et ꝙ oibus causis secūdis largit virtutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare in esse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacramento accidēs cōseruat in esse sublata substātia q̄ ipm cōseruabat: qd q̄dem dici pōt de quātitatibus dimēsiuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere ꝓpter hoc ꝙ sm intellectū separant. Manifestū ē autē ꝙ plꝰ pōt deus in operādo ꝙ̄ intellectꝰ in apphendendo. Et lz de principio indiuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Verūtamen in ꝓposito me nō intromitto: quia hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputantur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. i summa contra gentiles libro. iiij. ca. lxv ꝙ quantitas dimensiua habet hoc ꝓprium inter reliqua accidentia ꝙ ipsa sm se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: est enī quantitas positionem habens. vbicunꝗ autem intelligitur diuersitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multiplicantur: nisi secundum indiuiduum et inde est ꝙ non possunt apprehendi multe albedines nisi secundū ꝙ sunt i diuersis subiectis ꝓsūt autē apphēdi multe linee et sī sz se cōsiderent Diuersus ei situs q̄ p se linee inest: ad

pluralitatem linearu3 sufficiēs est. Et q2 sola quātitas dimēsiua de sua rōne habet. vn̄ multiplicatio indiui duoꝝ̄ i eadē specie possit accidere. Pria radix huius multiplicationis et dimēsiōe ee videt. ⁊ q2 ⁊ in genere substātie multiplicatio fit ꝑm diuisionem materie. q̄ nec itelligi pōt nisi secūdum ꝙ materia sub dimensionib⁹ cōsideratur. Nā remota quā titate substātia omnis indiuisibilis est vt pt3 per pħm primo phisicoꝝ̄ manifestū est autē ꝙ in aliis generibus accidētiū multiplicātur idiuidua vni⁹ speciei ex pte subiecti. ⁊ sic relinquitur ꝙ cū in huiusmōi sacramēto ponamus dimensiones per se subsistere. et alia accidētia in eis sicut in subiecto fundari. non oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet ei in ipsis dimēsionib⁹ indiuiduationis radix. Cōcedamus igitur ꝙ sentim⁹ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt in corpore xp̄i nec i aere nec in substantia panis quia nō est. sed est illa dimensiua quātitas hñs eē ꝑ se ꝑseytate tercii modi. quod est esse p̄cisum et separatu3 ab om̄i subiecto et reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim cōis propositio apud oēs scotizātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdentiā cuiuslib3 entitatis create ⁊ supplere vicē cuiuslibet determinātis cum cōtineat eminēter vices cuiuslibet causalitatis secūdarie cause. ergo depēdētiā quā habet accidens ad subiectum pōt deus supplere ⁊ terminare. Itē deus pōt quodlibet prius distinctu3 essentialiter. a posteriori facere sine illo posteriori. Cu3 ergo accidentia sint priora inherētia actuali et ab ea distincta essentialiter. q2 sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter q̄cquid sit de inherētia aptitudinali. q2 cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pñt. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū. ti. iiii. c. iiii. ꝙ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ ⁊ mutationibus naturalib⁹. sed ista trāsubstātiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedunt aliud miraculū in lege sua simile huic sc3 ꝙ littera menclausa et chamah. que scripta erāt i tabulis legis erāt per se sine aliquo subiecto. ⁊ iste littere figurate erant ex vtraq3 pte et erant rotūde et nulla istarū lrarum ps sustētabat ab aliquo corpe sed ꝑ se erāt stātes miraculose ⁊ istud dicere est euidēter ꝯ naturā ⁊ impossibile magis ꝙ̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliam et accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus xp̄i incorruptibile cum possit putrefieri ⁊ a muib⁹ comedi.

Ecimumseptimum impossibile ē. Dicunt iudei scʒ tū est ꝙ si illud vinū vestri sacramenti in magna quātitate sumeret ꝙ calefaceret et inhebriaret sicut ante sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videt etiā si diu ⁊ incau

te seruet putrescere et a muribꝰ comedi. cóburi etiá pñt. ꝛ in cinerē redigi ꝛ vaporē que oīa corpi xp̄i conuenire nō possunt cū fides vestra ips̄ impassibilē p̄dicet. Impossibile igitur videt̄ ꝙ corpꝰ xp̄i in hoc sacramento substātialr̄ cōtineat̄. ¶ R̄ñdet̄ ꝙ hic sunt duo cōsiderāda vnū qḋ de facili pōt expiri ꝛ aliud ꝙ maiorem difficultatē ptendit. ꝙ cū in hoc sacramēto eedē actiones appareant q̄ prius in substantia panis et vini apparebāt puta ꝙ similr̄ immutent sensus. Similr̄ etiā alterēt aerē circūstātē vel quodlibet aliud odore aut colore sat̄ ꝯsequēs videt̄ ex his que supradicta sunt. Dictū ē eīn ꝙ i h̄ sacramēto remanēt accidētia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sunt hm̄oi actionū principia. Rursus circa passiones aliqs puta q̄ fiūt s̄m hm̄oi alteratiōes accidētiū nō magna difficl̄tas accidit si p̄missa supponātur. Cū eī p̄missis sit et alia accidētia in dimēsiōibus fundātur sicut in subiecto p eūdem modū circa hm̄oi subiectū alteratio aliorū accidētiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substātia vt puta si vinum esset calefactū ꝛ ifrigidaret̄ aut mutaret saporem aut aliud hm̄oi. Sed maxia difficultas apparet circa generatione ꝛ corruptionē q̄ i hoc sacramento videt̄ accidere. Nā si quis in magna quātitate hoc sacramētuali cibo vteret̄ sustentari posset et vino etiā inebriari. s̄m illud apl̄i ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebriꝰ est. q̄ quidē accidere nō possent nisi ex hoc sacramēto caro ꝛ sanguis generaret̄. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. Quis quidā dicant hoīez hoc sacramētali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis ꝛ vini cōfortatur. Sed hec quidem cōfortatio ad horā accidere pōt. nō autem sufficit ad sustētādum hominez si diu sine cibo pmaneat. Experimēto aūt defacili inueniret̄ hominem diu sacramētali cibo sustentari posse. Mirādum etiā videt̄ cur negent hominē hoc sacramētali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramētū in carnem et sanguinez posse cōuerti cum ad sensum appareat ꝙ p putrefactionem et cōbustionez in aliā substātiam scʒ cineris ꝛ pulueris cōuertat̄. qḋ q̄dez difficille tñ videtur. eo qḋ nec videat̄ possibile ꝙ ex accidentibꝰ fiat substātia: nec concedi phas sit ꝙ substantia corporis xp̄i que ipassibilis sit in aliā substātiaz cōuertat̄. ¶ Si q̄s aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corpus xp̄i cōuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertunt̄. Primo q̄dem hoc nō videtur miraculo hoc esse conueniens ꝙ hoc sacramētum putrescat vl̄ p ꝯbustionē dissoluatur. deinde ꝙ putrefactio vel cōbustio ꝯsuetudo nature ordine huic sacramento accidere iuenitur. ꝙ nō solet esse in his que miraculose fiūt.

¶ Ad hanc dubitationem tollendā quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet̄. Dicunt enim ꝙ non contingit hoc sacramentum in carnem conuerti aut sanguinez p nutrimentum vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non conuertuntur accidentia in substantiam nec substātia corpis xp̄i sʒ redit diuino miraculo substantia pa-

nis que prius fuerit: et ex ea genera tur illa in qua hoc sacramentum cõuerti inuenit. sed hoc quidem omnino stare non potest. Ostensum est enim supra φ substãtia panis ĩ substãtiaʒ corporis xpi conuertatur. qd enim in aliquid conuersum est redire nõ potest nisi econuerso illud cõuertatur in ipsum. Si igitur substãtia panis redit sequitur φ substãtia corporis christi conuertatur in panem qd est absurdum dicere. ¶ Adhuc si substãtia panis redit necesse est φ vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iaʒ destructis. speciebus quidem panis durãtibus substãtia panis redire nõ põt. qꝛ φdiu spẽs manent manet sub eis substãtia corpis xpi. Sequeretur ergo φ simul eẽt substãtia panis ⁊ substãtia corpis xpi. ¶ Similit etiã nec corruptis specieb⁹ panis substãtia panis redire põt. tũ qꝛ substãtia panis nõ est sine ꝓpriis specieb⁹. tum quia destructis spẽbus panis iã generata ẽ alia substãtia ad cuius generationem ponebatur φ substãtia panis rediret. Concludit ergo sanctus thomas libro quo supra. c. lxvi. φ melius dicẽdum videtur φ in ipa cõsecratiõe sicut substãtia panis in corpus xpi miraculose cõuertitur. ita miraculose accidentibus confertur φ subsistãt quod est ꝓpriuʒ substantie. ⁊ p cõsequẽs oĩa φ possent facere ⁊ pati sicut si substãtia adeẽt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire ⁊ incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substãtia panis et vini adesset. hec ille. ¶ Quare autem non oportet φ ibi sit nouũ miraculum declarat Ri chardus in. iiij. dist. xij. in tertio pn cipali qõne. ij. dicẽs φ φuis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere. tñ φ sic per se ex natura operant in aliud nouum miraculum nõ est sicut cecuʒ natũ post miraculosam restitutioneʒ visus videre nouum miraculũ nõ est sed naturale. nõ enĩ intelligendũ est sic accidentia operari in virtutẽ substãtie φ necessaria sit eis ad suã operationem aliqua virtus substãtie que nõ sit accidens supposita eorum existẽtia: sed ꝓ tanto hoc dicitur quia nõ pñt operari nisi sint et naturalr non possunt esse nisi per substãtiam ⁊ qꝛ ipsa accidẽtia sunt quedam virtutes substantie. ideo φuis eorum existẽtia siue substãtia sit per supnaturaleʒ potẽtiã. tñ sic existẽtia ĩ aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ẽ φ corp⁹ xpi sit in sacramẽto cũ illud frãgat in ptes.

Decimũoctauuʒ

Impossibile ẽ. Uos xpiani dicit iude⁹ frãgitis illud sacramẽtũ in ptes ergo ĩpossibile est φ sit ibi corp⁹ xpi. pbat consequẽtia. qꝛ fractio illa que sensibiliter apparet nõ põt eẽ sine subiecto. Absurdũ etiaʒ vr dicere φ illi⁹ fractionis subiectũ sit corpus xpi. ergo impossibile ẽ φ sit ibi corp⁹ xpi sʒ solũ substãtia panis ⁊ vini. ¶ Rñdeo ad istud pʒ manifeste ex his q̃ supradicta sũt qꝛ fractõis subiectũ possum⁹ ponere dimẽsiões p se subsistentes. nec tñ hmõi dimẽsioĩb⁹ fractis frãgitur substãtia corpis xpi eo φ totum corp⁹ xpi sub q̃libet portiõe remaneat. qd q̃dẽ et si difficile videat tñ

Sm ea q̄ pmissa sunt expositioẽs hʒ. Dictū ē ei supra ipossibili. xiij. q corpus xp̄i est in hoc sacramēto p suaʒ substātiā ex vi sacri. Dimēsiões aūt corporis xp̄i sunt ibi ex naturali ꝯcomitantia quā habʒ ab substātiā. ecõtrario enī sm q corp⁹ naturalr ē in loco. nā corp⁹ naturale ē in loco mediātibus dimēsiōibus quibus loco cōmēsuraẗ. Illo aūt mō se hʒ aliqd substātiale ad id in quo ē: ꝛ alio mō aliquid quātū. nā quātū totū. ita est in aliquo toto q totū nō est in pte sʒ pars in pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic ē in toto loco totū. quod ē in qualibet pte loci. Sʒ ptes corporis ptib⁹ loci coaptanẗ eo q ē in loco mediātib⁹ dimēsionib⁹. Si aūt aliqd substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū est in qlibet pte ei⁹ sicut tota natura ꝛ species aque est in qualibet pte aque ꝛ tota aīa ē in qlibet corporis pte. qꝛ igiẗ corp⁹ xp̄i est in sacro altaris rōe sue substantie in quā cõuersa est substātia panis dimēsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub qlibet parte dimēsionū ita itegrū corpus xp̄i est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo tanq̄ in subiecto. sed subiectū eius sunt demēsiões panis ꝛ vini remanentes sicut ꝛ aliorū accidētium ibidem remanētiū diximꝰ eas esse sub iectuʒ. verba sunt scī thome libro quo supra. c. lxvij. ¶ Simile etiā inuenitur i natura qꝛ imagine in speculo existēte si frangatur speculum nō tamē frangitur imago et in quot partes speculuʒ frāgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nō ergo mirandum si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura huius pcessit. Exod. iij. in rubo qui videbatur ardere ꝛ nō comburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frāgere ac comminuere ꝛ incinerare et tn̄ ab igne nō ledebatur nō frāgebaẗ. nō vorabaẗ. nō minuebatur. nō incinerabaẗ. sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore nō leditur a dente. nō frāgitur vorādo nec cōminuitur. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̄i illesuʒ integrū remanet sub fractiōe specierum que lʒ non sit in corpe xp̄i vero repsentat tn̄ sm Richardum illā flagellationem ꝛ pforationē qua fuit flagellatū etiā per foratum in sua passione.

¶ Probant corpus christi sumi et consumi.

Decimumnonuʒ impossibile est. q istud sacramētū sumaẗ ꝛ non cõsumatur sm q vos xp̄iani asseritis. Si eīn esset mōs olimpius q̄ est excessiue magnitudinis iaʒ deberet esse voratus ꝛ cõsumatus et cõsumptus. xp̄s vester tociēs māducatur ergo deberet eē cõsūpt⁹. ¶ Respōsio satis patʒ ex pdictis. Nō eīn sub stātia corpis xp̄i sʒ spēs panis cõsumunẗ sicut etiā spēs ille nutriūt inebriant incinerari et putrefieri psūt vt dictū est in. xvij. impossibili. ita dicunẗ frāgi vt ptʒ in pcedenti impossibili. sic etiā de eis ꝓcedere possum⁹ q ꝯsumūẗ corp⁹ tn̄ xp̄i manet integrū ꝛ viuū. ¶ Sile etiā pcessit i natura ꝛ scriptura. In natura ē exēplū d̄ scīa q̄ data si decresscit. vn̄ totā meā sciaʒ possū alīi daẗ ea tota i me

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur ⁊ fons nō consumitur. Uidemus etiā ꝙ de mari semper fontes ⁊ flumina egrediunt̄ ⁊ tn̄ mare nō consumit̄ nec minuitur. Idē videmꝰ ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminutione sui luminis. ita in ꝓposito filius dei est sapientia ⁊ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ⁊ mare infinite bonitatis cr̄ist' veraciter in hoc sacramento quotienscūqꝫ ⁊ a quocūqꝫ sumptꝰ nunꝙ ꝯsumitur. Unde cātamꝰ in ꝓsa. Sumit vnꝰ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corpꝰ: ita dū hostia sumit̄ a sacerdote xp̄i corpꝰ nō cōsumit̄ sed sole species panis ⁊ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separatur. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corpꝰ xp̄i eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste poꝙ est a fidelibus cōmestus remanet integer ⁊ viuꝰ. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura q̄r. iij. Reg. xvij. c. legit̄ ꝙ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qđ erat in lechito ⁊ tamē ydrie farina nō defecit ⁊ lechitꝰ olei non est minutꝰ iuxta verbū domini. ꝑ farinā ydrie corpꝰ xp̄i in pane: ꝑ lechitum olei sacramēta in confectione vini intelligo: q̄r sicut tunc sumpta nō consumebantur in illorum conuiuio. ita nec nunc corpus ⁊ sanguis xp̄i in isto sacramento. Item de quinqꝫ panibus satiauit dominus quinqꝫ milia hominum. et xij. cophini sunt impleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ⁊ mirabilia ⁊ inscrutabilia absqꝫ numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.

Vicesimum Impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui mādūcat ptē hostie illius sacramenti manducat totū xp̄m. Istud est īpossibile cuꝫ omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet̄ ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ptem hostie consecrate totum xp̄m sumit. Dictum est enī supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sꝫ in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ⁊ habent esse per se miraculose. Factis igitur innumerabilibus fractionibus dū tamen appareant: spēs panis vnicum ⁊ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis speciebus: ⁊ ideo sumēs vnam particulam sacramenti tantuꝫ de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam q̄r vtrobiqꝫ totus xp̄s. Non ergo quicūqꝫ cōmunicans ptem hostie: pteꝫ xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquentis quod totum est in parua aure sicut in magna equaliter: quod etiā figuratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equaliter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ⁊ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pus

credo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint in scriptura et natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimumprimum impossibile est. Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna pars istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terram et pedibus conculcatur. dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. ¶ Respondetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multo plus si faceret scienter: nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori christi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod christus in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immundis contractari.

Vicesimumsecundum impossibile est. Quod si esset deus ille christus vester qui est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositum videtur experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. ¶ Respondetur quod vt dictum est quod in hoc sacramento est christus verus deus et verus homo christus autem propter honorem et reuerentiam diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mundo et seipsum contempsit intantum vt nunquam fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse permisit suum corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicquid voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter: sic et sacramentum corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in scriptura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitarum et non ferebatur per se ipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali et portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare non rediit per seipsam vel quid factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. ¶ Dico ergo quod deus mandauit moysi facere archam non vt ipsa preliaretur per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se nec vt eleuaretur per se sed precepit vt fieret ad ponendum in ea legem et manna et virgam aaron et precepit quod poneretur in loco pl'deubto et solenni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omnes ipsam

respicientes haberent fidē et timorē et reuerentiam deo: et vt ibi ppl's iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat ppls. Eamus ad archā s; eamus ad deum: sic etiā cū de9 et homo xps iesus ordinauit istud scm̄ sacramentū nō ordinauit eū vt pliaret nec vt ābularet nec vt faceret ludos ad apostatas et hereticos maliciosos: s; ordinauit ipsum vt popul9 respiciēs ipsum haberet maiorē fidem et in eo diuina maiestas adoraretur et honoraret. Et sicut pphēta cū inuitabat populū vt ascēderet in hierusalē. nō dixit: ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendam9 ad domū dei. Si ergo illa erat dom9 dei pp̄ter archā et hoc ē corpus dei pp̄ter sacramentu;. Non ergo laudent se iudei in fide dei. q2 viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: et aquam in sanguinē et virgam in serpentem. puluerem in cinifes. virgam sine radicibus florere montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: mānna de celo: aqua; sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: q2 hec omnia viderūt et in deo nūq̄ crediderūt: nec in terra; desiderabilem nunq̄ intrauerūt sed in deserto mortui sunt. Popul9 autem xpianus nihil horum vidit: sed in veritate scm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cib9 aūt quicunq; sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua: siue sit assus igni siue litus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cū pannis et sine eis. Dimittit se etia; cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus: vel admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo panis q2 cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiat. Cū ergo xps ordinauerit corpus suum in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Ordinauit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sic̄ a bonis tractari.

Impossibile est q2 in illo sacramē to sit verus deus et q2 descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertiu;

Impossibile ē. Vos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eu; oportet ergo q2 descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis i isto sacramēto esse deum et deo ista repugnare videantur. Respondetur. dic mihi iudee cu; tu comedis panē quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrū quis ue ad intestina. Oport; q2 dicas q2 de quolib; vadit ad quodlibet membrum qd̄ cōuenit sibi: quia quodlibet membru; recipit quod est suum: sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur

In duas partes scilicet in partē corporalem et in partē spiritualem partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales: sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo illud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunq; nō descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramētis.pte.viij.ca.xiij. q̄ diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentib⁹ in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ē. quādo ore suscipis: corporaliter tecum est: quando manducas et gustas corporalitē tecum est. denicq; in visu in tactu in sapore corporaliter tecum ē quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postq̄ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda nō ē sed spiritualis retinenda. dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentem tuam q̄ in ventrem tuum: cibus iste anime non corporis est: noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cib⁹ sum grandium crede et manducabis me nō vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itacq; prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi sedet prius fuit q̄ per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vnde non discessit quando ad te venit: hec ille. ¶ Et si dicatur contra q: illud quod vere mā ducatur in ventrem vadit et in secessum emittitur Respondetur q: in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus terūtur. Alia sacramentalis qua corpus xp̄i verum sub speciebus contētum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mādu catione corporali cōsueta tria sunt: primum in ore masticatio. secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio: et hoc totum conuenit speciebus. secundum vero et tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mystico ita q: ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur q: illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero christus hic non manducatur. Uel aliter dico q: intelligitur de cibo qui habet aliquid purum aliquid et impurum. Impurū vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: et io nihil

ad secessum emittit: verba sunt pe-tri de tharantasio in.iiii. distinctio. xi. articulo.j.

¶ Quod in illo sacramento fit verū corpus christi per miraculum quotidie.

Vicesimum quartū impossibile ē. Dicūt iudei. Uos xpiani asseritis ꝙ quotidie istō sacramentū in ecclesijs celebratur: istud videt̄ impossibile: q2 tunc nō esset miraculū cū miraculū semel accidere soleat ⁊ si istud semel accidiss3 in vita xpi ad cōfirmationē sue legis nō reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere ꝙ istud miraculum cōtinue in qualibet ecclesia fit ⁊ infinities repetat̄ istud videtur apparēter impossibile: q2 sapientes dicūt miraculū nō eē qd̄ cōtinue fit q2 talia opa magis nature attribuerent̄ ꝙ̄ miraculo. ¶ Rn̄det ad istud argumētū magr̄ Johānes cōuersus lib. de cōcordia legū titu.iij. iiij. ca. dicēs ꝙ d̄ facto sic fuit ꝙ viuēte xpo die iouis in cena an̄ mortē suā ⁊ quotidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile ē deo qn̄ ⁊ vbi sibi placuit mirabilia opari, put dicit̄ in thalmud ꝙ inter mirabilia q̄ fiebāt in domo sancta erat vnū notabile inter alia ꝙ qn̄ totus pp̄ls ibi erat stādo erāt valde cōiuncti ⁊ stricti sed qn̄ curuabant̄ nesciebāt se eē in loco magis spacioso: ⁊ istō nō semel sed semper asserunt ꝙ fiebat dum ibi pp̄ls sic cōueniebat. Itē dicūt ꝙ in domo sancta sanctoꝝ erāt ipi⁹ mēsura decē cubitoꝝ multiplicatoꝝ per decē ⁊ sic erūt centum cubiti: ⁊ ꝙ ibi erūt duo cherubī ⁊ q̄libet eoꝝ habebat decē cubitos sup decē multiplicatos ⁊ sic erūt centū cubiti in quolibet cherubī ⁊ istud est magnū īpossibile ⁊ tn̄ fiebat sempr quotidie dicēdo ꝙ erat corpus sine loco: q2 vn⁹ cherubin illoꝝ erat tantus in quātitate quātus erat locus: ⁊ sic totū locū occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non op3 aliud dicere nisi ꝙ vn⁹ cherubin erat sine loco ⁊ istud est īpossibile. hec ille. ¶ Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pluries fieri numq̄d cū miraculū fuit māna de celo datū filijs isrl̄: nō negabit iude⁹. Sed ꝯstat ꝙ nō semel pluit illis māna ad māducādū: sed .xl. annis sicut dicit̄ Exo.xvi. filij aūt isrl̄ māducauerūt māna in deserto .xl. annis donec venirēt in terrā habitabilē. Sic ⁊ illud p̄ciosum sacramētū māducabunt fideles q̄diu fuerint in deserto huius vite quousq3 veniēt ī terrā habitabilē: terrā sc3 viuētiū: q̄ est ꝓprie terra ꝓmissionis eterne. Ea ergo que a iudeis īpossibilia circa istō sacramentū allegant̄ patent nō esse impossibilia: s3 deo valde possibilia sed q2 iesus xp̄s est verus messias et verus deus vt supra ostensum est: iō sibi oīa supradicta possibilia sunt.

¶ S3 dicit forte iude⁹ iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Johā.vi. Ego sum panis. numquid ex scripturis haberi pōt ꝙ de⁹ deberet esse panis dico ꝙ sic: vnde super illud Leuiti.xxi. Incēsu3 eni dn̄i ⁊ panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet ⁊ panis dei sui: littera hebraica habet ⁊ panis de⁹ suus

ꝛ sequitur ꝛ panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis dei sui: ꝛ sequitur omnis q̃ habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis de⁹ suus Et sic in toto illo capitulo ponit̃ panis dei sui: ꝛ non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramẽti. ¶ Itẽ non est pretereundū in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramento ea que sequunt̃ in maiorẽ confusionem iudeoꝝ negantiū istud sacramẽtum. vnde Leuiti. viij. mandauit in lege deus ꝙ quando consecraret̃ sacerdos assumeret̃ colirida panis azimi ꝛ poneret̃ in manibus aaron ꝛ ꝙ eleuaret̃ ante deū. Itē ꝙ prima die penthecostes assumeret̃ panis primitiarū per sacerdotem et eleuaret ipm ad deū sacerdos ꝛ vt dicit predictus magister iohannes conuersus librorum titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panẽ sursum ꝛ deorsum ad dextram ꝛ sinistram ꝛ istud significabat ꝙ tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificiū eleuari de pane consecrato ꝛ ꝓpter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de areis primitias separabitis ita ꝛ de pulmentis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestroꝝ cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino ꝛ illud signabat istud altissimum sacramentū. Teneo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: q2 istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: q2 significabat istud sacramentū. ¶ Item malachie primo habetur ꝙ sacrificia erāt prauanda ꝛ conuerti debebāt in oblationem mundā: q2 dictum est de isto altissimo sacramēto ꝙ est via recta hominibus ad gloriam paradysi: ꝛ pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidē malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia ꝛ incendat altare in eū gratuito. non est mihi volūtas in vobis dicit dñs exercituum: ꝛ munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu eniꝫ solis vsqꝫ ad occasum magnum est nomen meuꝫ in gentibus: ꝛ in omni loco sacrificatur ꝛ offertur nomini meo oblatio munda: q2 magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: ꝛ vos polluistis illud in eo qđ dicitis mensa dñi contaminata est ꝛ ꝙ supponitur contemptibile est ꝛc. ¶ Ad hoc etiam sacrificiuꝫ significādū deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanct⁹ messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleeꝫ effrata ꝛc. Bethleem hebraice interꝑtatur dom⁹ panis: ꝛ ego dicit supradict⁹ magister iohannes conuersus anteq̃ reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui ꝛ sepissime ꝛ locut⁹ sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuinciali ministro fratrum minorū in valle olleti noīe frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus ꝛ non quiescebat animus meus ex dictis ipsius ꝛ feci deuota ieiunia ꝛ orationes orando deuꝫ assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informare. τ quadā nocte dū dormirē
vidi in somnis quendā hominem ve
stibus albis vestitū τ domū meā ad
instar lune clare lumine replebat τ
cū interrogassem quis esset respon
dit ambrosius eps mediolen. τ dixit
mihi. Scies amicū meū ministrum
deuote deū pro te orasse vt dignaret
te in hac materia īformare τ hoc du
bium quod de isto concepisti altissi
mo sacramento penitus remouere:
quotiens sacramentū fit in memoriā
sancti messie τ tu recipe deuote τ cre
de quoniā sic se habet rei veritas et
in istis verbis cor meum aliqualiter
acquieuit. Sequenti nocte vidi obte
nebrare totū mundū τ iudei interro
gabant si hec obscuritas prouenie
bat ex eclipsi solis τ lune τ omnes
timebant τ se sub meis vestibus oc
cultabant τ deinde remittebatur il
la obscuritas paulatine: τ videbā so
lem pulcherrimū in luce sua: τ vide
bā in ipso quandā feminā τ vnū pue
rum pulcherrimū: τ de ore pueruli
lux clarissima pullulabat τ petebam
visionis expositionē τ respondeba
tur mihi totū mundū obscurū fuisse
ante aduentū huius paruuli: τ de ip
so exiens lux resplenduit toti mun
do. τ extunc a corde meo omnia du
bia sunt ablata τ dixi cū anna. i. Re
gū. i. Exultauit cor meū in domino τ
exaltatum est cornu meū in deo meo:
quia letatus sum in salutari tuo: non
est sanctus vt est dominus. nec enim
est alius extra te τ non est fortis: vt
deus noster. hec ille. Nec iudei debent
habere pro extraneo ꝙ nos christia
ni ponimus de conuersione panis in
verū christi corpus τ de conuersione
vini in verū sanguinem christi: nec
ꝙ messias fuit deus τ homo cū ipsi
non habeant pro extraneo ꝙ ipsi di
cunt propter dicta sapientum thal
muth hunc sacratissimū cibū non ha
bent angeli non viderūt patriarche
nec comedebant prophete: sed solū
est cibus christianorū qui ducit ad
vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de
iudeorū crudelitatibus que tribus ex
plicatur punctis principalibus.

Eptima consi
deratio huius libri ē
de crudelitatibus iu
deorū de sua inaudi
bili seuitia: legimus in
gētiliū libris vt in troyana hystoria
pirrhū achillis filiū crudelitatē ex
ercuisse: quia polixenā virginē pria
mi regis troyani filiā dilacerauit τ
eius sanguine sui patris sepulchrū
irrigauit. Legimus etiā in nono li
bro valerij maximi. c. ij. de crudelita
te: sillā romanū crudelem fuisse: quia
quattuor legiones Mariane partis
contra fidē eis datā in campo marcio
trucidari τ in tyberim proijci fecit:
τ quia virorū cede non contentus mu
liere eorū occidi fecit. Legimus ibi
dem τ hanibalē crudelē: quia de cor
poribus romanorū pontē in flumio
gello fecit supra quē traduxit exerci
tum. Legimus ibidē τ barbaros cru
deles: quia pecoribus mactatis τ in
testinis eiectis interemptis homines
preter capita eis clauserunt potū mini
strādo vt a vermibus ex putrefactio
ne nascentibus roderentur. Sed si vo
lumus atendere crudelitates iudai
ci populi longe seuiores predictis in
ueniemus τ erunt tria puncta prin

cipalia huius cõsideratiõis. Primꝰ punctus erit de crudelitate iudeoꝝ erga xp̃m messiã ꝛ deũ suũ. Scd̃s de crudelitate iudeoꝝ erga seipos. Tertiꝰ d̃ crudelitate iudeoꝝ erga xp̄ianos

¶ De crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m messiam suum.

Rimus punctus est de crudelitate iudeoꝝ erga xp̃m q̃ sicut ꝓbatum fuit supra lib. i. est verꝰ messias eoꝝ ꝛ verus deꝰ ꝛ hõ. Patuit etiã supra in isto. iiij. li. consideratione. iiij. v. ꝛ. vi. ꝛ declaratur hec crudelitas quadrupliciter.

Primo sic. crudele est cũ quis insurgit contra minorẽ se. iustũ ꝛ bonum. Crudelius cũ quis insurgit contra suũ equalẽ iustũ ꝛ bonũ. Sed crudelissimũ est cũ quis insurgit contra dñm suũ ꝛ regẽ suũ iustũ ꝛ innocẽtẽ ꝛ bonũ. talis fuit crudelitas iudeoꝝ cõtra xp̃m. Ipse enĩ erat dñs ꝛ rex suꝰ teste pylato iesus nazarenus rex iudeoꝝ ꝛ iterũ. ps. ij. Astiterunt reges terre ꝛ principes cõuenerunt in vnũ aduersus dñm ꝛ aduersus xp̃m eius. qui. ps. ad litterã exponit de xp̃o et ẽm antiquos doctores hebreoꝝ. Vñ rabi salomõ in principio p̃dicti psalmi dicit. parẽtes nostri exposuerunt hũc psalmũ de rege messia ipe innocens: q2 iniq̃tatẽ nõ fecit nec inuẽtꝰ est dolꝰ in ore eiꝰ. Esa. liij. Et iõ cum iudei eũ d̃ pluribꝰ false accusarẽt pylatꝰ r̃ndit. Ego aũt nullã cãm mortis inuenio in eo: s3 neq3 herodes Luce xxiij. Ipse erat iustꝰ ꝛ bonꝰ: quã iusticiã ꝯfessus ẽ publice pylatꝰ dicens. Innocẽs ego sũ a sanguine iusti huius mat. xxvij. Itẽ vxor sua ꝯfessa ẽ dicẽs. Nihil tibi ꝛ iusto illi. ibidẽ q̃si dicat. Nullo mõ cõdẽnes eũ: s3 mag dimitte eũ. Sz lz essz eoꝝ rex inocẽs ꝛ iustꝰ nõ erubuerũt eũ tradere morti ꝛ tali morti q̃ nulla ignominiosior nulla crudelior tpe illo inueniebat. In tãtũ enĩ miseri iudei odiebãt xp̃m q ꝑelegerũt liberare hoĩes pestiferũ barrabã ne xp̃s libaret. ¶ Itẽ scd̃o crudele ẽ hũilẽ ꝛ ꝓstratũ pimere. Nouimꝰ enĩ leones ꝓstratꝭ ꝛ humiliatis pcere: s3 iudei ꝓstrato iesu corã pylato ꝛ põtificibꝰ nõ pepcerũt xp̃s et fuit metrũ ꝛ mẽsura totiꝰ humilitatꝭ. dixit enĩ mat. xi. Discite a me: q2 mitis sum ꝛ humilis corde. Sz iudei eiꝰ doctrinã cõdẽnẽtes crudeliores leonibus fuerũt: q2. ps. xxi. Apuerũt sup eũ os suũ sicut leo rapiẽs ꝛ rugiens: scz ꝯ bestiã vel hoĩes sibi resistẽtem. ¶ Itẽ tertio crudele est pcutere aliquẽ eo q verũ loquit sic fecerũt iudei cũ pcusserũt eũ alapa dicẽtes: sic rñdes põtifici: ꝛ xp̃s: si male locutꝰ sũ testimoniũ ꝑhibe de malo: si autẽ bñ cur me cedis. q. d. crudeliter mecũ agis. ¶ Itẽ. iiij. si vitupat q̃ redditꝰ malũ ꝓ malo: ꝛ plꝰ q̃ nõ reddit bonũ ꝓ bono: ꝛ plꝰ oꝫ vituperari q̃si crudelissimꝰ q̃ reddit malũ ꝓ bono. Sic fecerũt iudei: q2 ꝓ tãtꝭ bñficijs sic xp̃s eis fecit ĩfirmos eoꝝ curãdo. leprosos mũdãdo: cecos illuminãdo. obsessos a demonibꝰ liberãdo: ꝛ eorum mortuos suscitando ꝓcurauerũt sibi mortẽ. Ideo xp̃s de eis conq̃rit sic plãgit eccl̃ia in eiꝰ ꝑsona: dicẽs partim illud michee. vi. Popule meꝰ q̃d feci tibi aut in q̃ cõtristaui te q2 eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo: q2 eduxi te per deser-

tū.xl. annos ⁊ manna cibaui te ⁊ intro duxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere ⁊ nō feci. Ego quidem plantaui te vineā meam speciosam ⁊ tu facta es mihi nimis amara aceto nāqꝫ sitiꝫ meā potasti ⁊ lancea perforasti latus saluatori tuo. ego ꝓpter te flagellaui egyptū cū primogenitis: ⁊ tu flagellatū me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti pricipibus sacerdotū ego ante te aperui mare ⁊ tu aperuisti lācea latus meū. Ego ante te iui in columna nubis: ⁊ tu me duxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertū: ⁊ tu me cecidisti alapis ⁊ flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: ⁊ tu me potasti felle ⁊ aceto. Ego ꝓpter te cananeorū reges percussi ⁊ tu percussisti arūdine caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale ⁊ tu meo capiti spineā coronā Ego te exaltaui magna virtute ⁊ tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus qd feci tibi aut i quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum ⁊ tu quasi crudelissimus impendis mihi malū iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala ꝓ bonis ⁊ odiuꝫ ꝓ dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamiis sicut Hieremias de eis conqueritur Trenoꝝ. iiii. sed et lamie nudauerunt māmas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Sed ⁊ lamie ⁊c. phariseoꝝ ⁊ scribarū duritia exprobat: qui lamiis duriores lac doctrine puulis negauerunt lamia aūt crudelior suis fetibus ꝙ cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt ⁊ insup lamia uerunt strutionibus similes qui oua sua vbi; exponūt nec in fetum calefaciūt: lamia hebraice vlir [illegible] quidē hebreoꝝ vnam de fariis [illegible] cantur q̄ parce dicantur eo ꝙ [illegible] cant quibus sūt similes scribe [illegible] risei q etiam manus miserūt [illegible] dei plagit ergo synagoga [illegible] strutio nullā sibi spē aut [illegible] linquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo se metipsos quo ad captiuitatem ⁊ dānationem eternam.

Ecūdus pūctus est ꝙ iudei nō solū fuerunt crudeles cōtra [illegible] reges ⁊ deū suū: sed etiā fuerunt crudeles cōtra seipsos se captiuādo ⁊ ꝓpetuo dānādo. vñ cū pylatus tenēs locū cesaris essꝫ in iudicio cōstitutus vt audiret allegata cōtra xpm ⁊ confessus fuisset publice se nō inuenire cām mortis in eo sciens ꝙ ꝑ inuidiā tradidissent eū mortⁱ: ⁊ cū ꝯfessus ē se eē regē declarauit ꝙ regnū suū nō erat de hoc mūdo añqꝫ sniaꝫ daret ꝯ eū ꝯfessus ē cū eē inocētē ⁊ iustū: vt patuit in p̄cedēti pūcto. Iudei miseri q tm̄ desiderabāt mortē ei⁹ publice se obligauerūt ꝙ culpa ⁊ pena mortis ei⁹ essꝫ sup eos ⁊ sup filios suos clamātes: sanguis eius sup nos ⁊ super filios nros. Mat. xxvii. In quo manifeste [illegible] impietas ⁊ crudelitas eoꝝ q nec sibi timēt nec filiis: vñ dicūt ⁊ sup filios nros ex q ꝑꝫ ꝙ culpā ⁊ penā sibi imꝑcant ⁊ sue po

feritati. hinc pōt accipi illud eccl. viij. Cū iracūdo non facias rixam ꝛ cū audace non eas in desertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis. i. effusio sāguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguinis xp̄i ꝓ nihilo reputātes homo peccator sanguini insidiaꝫ. hoc est ꝙ ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requireꝫ a generatione ista sanguis oīm ꝓphetaꝝ qui effusus est etc. qꝛ p̄res coꝝ seruos ipsi dn̄i occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ super nos etc. O magna crudelitas ꝙ p̄r seipsū voluntarie ꝛ ꝓpriuin filium in captiuitatē et in irā dei ꝑ penā tradat quia hec obligatio et iudeorū peccatū est potissima cā ꝙ ꝙdiu mūdus durauerit extitib⁹ in eo iudeis et filiis coꝝ semp erūt captiui vbicūqꝫ sint et ira dei erit super eos. ¶ Iteꝫ crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsuꝫ tales fuerunt miseri iudei qꝛ cum passio xp̄i se extēderet ad redēptionē totius hūani generis sufficient et oēs hoīes naturaliter appetant saluari iudei ab hac redēptiōe ꝛ saluatione furati sunt seipsos nolentes ꝑticipes fieri predicte redemptionis cum voce magna ꝛ rabido corde clamauerunt. Sāguis ei⁹ super nos ꝛ super filios nostros. O infelix iudas qꝛ crudelis fuit ꝯtra mgr̄m suū: crudelis fuit ꝯtra seip̄ꝫ laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne miremur si iudei ei filies quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiaꝫ regē ꝛ deū suuꝫ quod crudeles fuerunt contra seipsos se ꝛ ꝓprios filios perimentes. vnde ꝛ pylat⁹ in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarem super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutē. Nuꝑ accidit quod ipse probaui iudeos ꝑ inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dānatiōe perimisse etc. vide supra hac epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt siles neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē eius a pueritia occidit etiam ꝓpriam matrem ꝛ eā fecit scindi vt videret locū in q̄ cōcept⁹ fuerat. fecit succēdi ciuitatē romanā septē dieb⁹ ꝛ septē noctib⁹ vt experiretur quāta fuerit succensio troyane vrbis. finaliter crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum ꝛ dn̄m suū propriā matrem suaꝫ scꝫ synagogā ꝑimerūt. Intēderūt igni sanctuarium suuꝫ ꝛ ciuitatē ꝛ seipsos crudelissime eternaliter damnauerūt ꝛ qꝛ taꝫ crudeles et viri sanguinū fuerunt culpaꝫ ꝛ penā sāguinis xp̄i super se imprecātes. Ideo coꝝ orōnes deus non exaudit vt liberētur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meo a vobis ꝛ cū multiplicaueritis oratione nō exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decemseptem.

Ertius punctus est de crudelitate iudeorum erga xpianos hec generatio praua et exasperans postquam seipsam vt predictum est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xpianos quorum sunt perpetui serui diuersis in mūdi partibus inaudita crudelia operati sunt. et continue vt possunt feritatē bestiarum excedētes crudelissime operantur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe virorum fidelium vsque in presens tempus ex co tunc quo propter peccatū occisiōis xpi sui per orbē in captiuitate sūt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: et nō est dubiū quin sint alie plures nobis occulte cum dato vno inconuenienti plura sequi contingat.

¶ In tolethο oēs xpiani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudelitas iudeorum in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū anno. s. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima quinquagesima. ij. et anno dñi septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis et fortis ac multorum bonorum abundantissima. spāliter in multitudine nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū et deuicta sine prelio ex proditione et crudelitate iudeorū in ea habitantiū sicut narrat frater Johēs egidij samoreñ. in suo archano. et lucas eps thudeñ. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt proditionis et crudelitatis iudeorum fuit talis vt ibidē legitur. cū enī xpiani ecclesiastici religiosi milites et alij xpiani ciues i dñica oliuarū propter honorem solemnitatis magne fm suam cōsuetudinem exissent hoies extra suam ciuitatē ad ecclesiā sancte loacadie vt diuinū verbum ibi audirent iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam proditionē signatā vt. s. illa die clauderent portas ciuitatis xpianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerunt. quia venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et inde exeuntes ad xpianos cū essent inermes. et de tā prodicioso ac periculoso aduentu nihil cogitantes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph princeps illorū sarracenorum ex predictis iudeis et suis sarracenis predictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorū sicut narrat Uincētius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit quod anno domini Millesimo centesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nempe multotiens eisdem rex a pueris

qui i palatio cũ ipso nutriti fuerãt q iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xpianum vnum in obprobrium xpiane religionis quasi p sacrificio in criptis ⁊ fossis subterraneis latenter in die cene vel i illa sacra hebdomada penosa iugulabant. ⁊ in huiusmodi nequitia pseuerantes deprehensi multotiens ⁊ igne cõbusti fuerant. Nam ⁊ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter per martiriuz migrauit ad deũ: vbi etiam p eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philippus rex q vivente pr̃e diu mente clausuz gestauerat et ob pr̃is reuerentiã perficere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flãmatus aggressus est. nã ad ipsius mandatũ capti sũt iudei per totã franciã i synagogis suis i sabbato. Et primo q̃dẽ expoliati sunt vestibus et auro ⁊ argento. eo siquidẽ tẽpore multitudo maxia iudeoruz parisius habitabat q̃ de diuersis orbis partibus. ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerant. Audierant enim strẽnuitatẽ reguz francorum cõtra inimicos ⁊ pietatem in subditos illuc ergo diu conuersati in tantũ erant ditati q fere medietatem vrbis sibi vendicauerant. Sed ⁊ cõtra dei ⁊ ecclesie decretuz xpianos in domib⁹ suis seruos et ancillas habebãt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoqz milites ⁊ rusticos de suburbijs et oppidis ⁊ villis supra modum vsuris grauabant. ⁊ quosdam etiaz in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebãt sed et vasa sacra p instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tã viliter tractabãt q eorũ infantes in calicibus offas in vino factas comedebant et cũ eis bibebant. Itaqz timentibus illis ne domus illorũ ab officialibus regis scrutarentur quidã ex eis crucem auream ⁊ euangeliorum codicẽ auro ⁊ gẽmis decoratum cuz alijs vasis in sacco reposuit. et in pfundaz foueam vbi ventrem purgare solebant pchdolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dño reuelãte sunt inuenta. datoqz edicto a rege vt oẽs iudei a regno eius exirẽt quidam ad fidem xpi conuersi sunt quibus intuitu xpiane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ⁊ platos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animũ regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumqz possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqz altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xp̃us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ⁊ populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei i regno francie xpianum quendam flagellatū et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Ertia crudelitas iudeorum circa idem tempus in pdicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vicentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liij.cuius narratio talis est. Philippus autē rex in francia dū esset apud sanctum germanum in laya.audita cuiusdā xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis ppetrata xpiane religioni cōpatiens: familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter apd brayā velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisq3 iudeis.lxxxiiij.et amplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendā xpianū cui falso imponebant furtum et homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis et spinis coronatum per totā villā fustigantes duxerunt et postea patibulo suspenderunt. hec ibi.

¶ In vna regni francie prouincia oēs xpiani occisi sunt.

Uarta crudelitas iudeorū accidit in eodē regno francie. Cū enim iudei maleficijs vterent et ppter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iudeus quidā crudelissimus volēs vindicari de xpianis cogitauit modū et fact⁹ est amicus cuiusdā ministri iusticie q lingua nra dicit verdugo: et cū sensit [illegible] grandi secū amicitia cōiunctū quadam die rogauit eū instātissime vt vnius hois daret ei cor. fingēs se habere necessitatē eiusdem p medicina quadā sine quo infirmitas quedam curari non poterat: et colorando factum suū dixit ei q quidā homo dabat sibi viginti [illegible] aurei si eū sanaret et quod ipse daret sibi decē illarum si ei tribueret predictum cor: plura etiam [illegible]bi promittens. Ille ergo miser tā ex amicitia tum ex cupiditate motus āmuit pmisitq3 sibi cor hois se daturū. extrahensq3 illud predictū cor a quodam xpiano quē p iusticiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendum dicēs ei q decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeū illū maleficum esse: deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo q ipsa esset causa q perderet decem coronas et plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic factū est q acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo secretissime receperuntq3 decē coronas aurei. quo facto iudeus ille non modicū gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hois xpiani sepelisse. Et factū est q post dies paucos congregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solum domesticorum sed etiam siluestriū. et tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus. qd factū a rege francie cognitū iudeo capto apta est veritas quod sic fuisset factū de hoib⁹ xpianis illius puincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. q̄re oēs iudei illius loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aūt z pluribus aliis maleficiis vtunt iudei q alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre z preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitū deutronomij. xviij. Nō inueniatur i te q lustret filiū suū aut filiā ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incātator neq phitones psulat neq diuinos z querat a mortuis veritatē. hec eni oia abhoiatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eorū sit super illos.

¶ De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. z q̄re iudei in oi puincia quam inhabitāt xpianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeorū famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas pr̄iarcha barbariensis in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū qd accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qd factum est in villa teutonie forchin noie. Contigit autē vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annorū septē a parentibus ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa ore eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbrorū incisionib⁹ vulnerarūt magno conamine sanguinē exprimentes z in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc aūt post tormenta defunctā iudei i aquā fluidā ppe oppidū piecerūt z sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est iuenta z in oppidū deportata horrentib⁹ z clamātib⁹ populis ab impiis iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat eni in vicinio marchie princeps q morē audito tāto piaculo puenit ad corpus statiq erectū residēs tetendit manū ad pncipē quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā imploraret post horā vo dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinaz. Adductisq ad h spectaculū impiis iudeis statim eruperūt oia vulnera corporis z in testimoniū nephande necis copiosum sanguinem effuderūt. mox clamor vulgi attollitur z ad vindictā zeli totalr est aiatus. Ex qbusdā indiciis capta vetula cōuicta ē marie cū filia eius paruula oia p

diderit q a puero et ebrio extorque tur veritas. Iudei quoq capti sunt q in puellā man⁹ nephariias exten derāt: rotatiq et suspēsi sūt cūcti ta la. Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fratres ordinis pdicato rum Richardus et egidius sicut illi qui in villa fuerūt post triduū quo hec gesta sunt veraciter retulerūt ¶ Hinc igitur videndū est cur iu dei scdm consuetudinem in omni p uincia quā inhabitant xpianū san guinē fundāt. Certissime eni com pertū est q omni anno in qualibet puincia sortes mittunt que civitas vel oppidū xpiani sanguinē aliis ciuitatibus tradat. Constat quidē ex sancto euangelio q pylato lauā te manus et dicente: mūdus ego sū a sanguine iusti huius iudei impiis simi clamauerunt. Sanguis ei⁹ su per nos etc. Sup quo beatus Aug. in sermone quodā qui incipit i cru ce munere dicit. Videtur q ex ma ledictiōe parentū currat adhuc in filios vena facinoris per maculam sanguinis. vt per hanc fluidā ipor tune ples impia iexpiabiliter cru cietur quousq se ream sanguinis xpi recognoscat penitens et sanet ¶ Preterea dicit ibidem supradi ctus doctor q audiuit suis tēpori bus quendā litteratissimū iudeorū conuersum ad fidem dixisse quedā quasi pphetā eorū in extremo vite pphetasse iudeis. certi scitis inqt nullo modo vos posse ab illo quo pu nimini verecūdissimo cruciatu sa nari nisi solo sanguine xpiano qd verbum ceci semp iudei et ipsi ca pientes induxerunt omni anno in omni puincia fundendū sanguinē xpianorum vt tali sanguine cōuale scant. et addidit male aūt intellexe runt verbum sanguinem intelligē tes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinē qui in salutē pecca minū quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum cōuersus ad fidem xpi sumpserit vt debue rit mox sanabitur ab illa maledi ctione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet q iudei qui nō ficte sed vere accedūt ad baptismū statim sanantur ab illo fluxu san guinis quem patiūtur.

¶ In alemania fuit cū intoxicaue rūt omnes puteos et fontes.

Sexta crudeli tas famosa iudeorū fa cta fuit sedēte in cathe dra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostoli cus. et imperante henrico romano rum imperatore qui fuit. lxxxvi. im perator Anno domini. M. cccxlv. tunc enim compertum est in ale mania q iudei intoxicassent om nes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare miran tes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alema niam iudei combusti fuerunt. habe tur hoc ex cronicis impator et sum morum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occi derunt.

Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatōe domini. M. cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc enim in viena ciuitate teutonie compertuz est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xpianos. Copertum est etiā ꝙ mulier quedam xpiana impijssima vendidisset iudeis corpus dn̄icuz. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaz a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarū partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se ꝓprijs oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorū: ꝙ etiā predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus quidam medicus occidit vnū christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorū accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januēsi. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisolitano Anno domini. M. cccc. lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi emundari. ⁊ interrogaui eum de pluribus. ⁊ inter cetera incidētaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruz ⁊ ꝓfitebatur veritatē fidei catholice diceret mihi veritatē de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ⁊ sacrificant infantes xpianos cū eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xpiani cautius obseruari ab eis. qui motus cōsciētia ⁊ zelo religionis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnū qḋ audiuit a parētibus suis iudeis ⁊ a pluribus alijs iudeis: ⁊ aliud qḋ proprijs oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ⁊ ab alijs iudeis ꝙ ī partibus ytalie erat quidā iudeus qui dicebat magister Symō de ancona medicus qui discurrēs ꝑ varia loca etiaz per magnoꝝ dn̄oꝝ palacia ꝓpter officiū suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatē non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco cēperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gētes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruz et amicitia quam habebat cuz predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Judeus vō nō modicum corde gauisus cepit infantem ⁊ cū eo rediit in ciuitatem papie vbi domiciliuz suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriuz sue feritatis

explere capto infante sup mensaz extēdit ⁊ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam trūcum cepit et in quā dam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret pversum ppositū. Interim ꝯo ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ⁊ per fenestraz in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictum caput tolleret. ⁊ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ⁊ timore pcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ⁊ data non parua pecunia quibusdā saccomānis occultatus est ⁊ vsqꝫ ad mare secrete perductus ⁊ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipm diligēter inquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele pter predictum canem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput: ⁊ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset taz crudele factum perpetrare. Sequentes igit vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domum predicti iudei peruenerunt ⁊ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et trūcum infantis in camera: iudeum ꝯo nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluribus aliis vt predixi ⁊ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in ciuitate Saone q̄ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postꝙ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit. Consequenter narrauit id qđ propriis oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum enī essem in ciuitate quadaꝫ subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianuꝫ pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime ⁊ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimum omnes fecerūt de celando id qđ facere volebant. sic ꝙ nullo modo temporibus vite sue detegerent quicqd ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt ꝙ aliquid tale alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuꝫ infantulus quidaꝫ xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ⁊ deducto vase illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ⁊ quat-

mox iudei illorum intendebant occisioni sub tali forma et ordine. nam vnus tenebat eum per brachium dextrum secundus per sinistrum. tertius vero tenebat caput eius eleuatum sic quod isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos: et mittebat eos crudelissime infra stomachum et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transirent vsque ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui: sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit ad me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit quod nunquam alicui vindicarem ea que videram nec que ibidem visurus eram detegerem. Sed quod antea sustinerem mortem vel occiderem meipsum cum gladio quam quod aliquid huiusmodi secreti reuelarem et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam et obscuram latrinam que erat in predicta domo: et deinde fructibus diuersis. scilicet pomis: piris: nucibus: auelanis: et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis xpiani in predicto vase miscuerunt et de illa confectione horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. quod postquam gustaui fui ita alteratus in memetipso quod illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infantis xpiani. ¶ Predicta omnia et plura alia narrauit predictis iuuenis emanuel iudeus ante me: et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto conuentu vallisolitano guardianum. Et iterum atque iterum antequam sacramentum perciperet baptismi: et postquam baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville et vocatur franciscus Eadem omnia coram reuerendo in xpo patre et domino gharsia de boamonte lucentine episcopo eius patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decano ecclesie compostelane ac coram aliis pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laicis: et publico notario regis audientie predicti domini episcopi secretario. f. petro martini de guetaria per quem omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto conuentu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris: et dixit quod supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quattuor annos ante conuersionem suam. Et pres

ꝙ perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccciij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderunt christianorum domos.

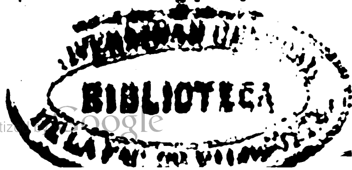

Decima crudelitas iudeoꝝ accidit in regno castelle in quadam villa q̄ dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cōis ⁊ publica fama fuit talis. Iudeus quidam filius cuiusdā fabri iudei cōmisit quoddaȝ crimen ꝓpter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se de xpianis in p̄dicto loco finxit se stultū p multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hūc modum: vt ab omnibus stultus reputaretur: qꝛ dieb⁹ ⁊ noctibus incedebat per locum predictum clamans ⁊ percutiēs portas domoꝝ cum martello intantum ꝙ iam de eius vocibus et ictibus nō curabant: eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas pforatas quib⁹ posset de nocte omnes portas domoꝝ ꝯclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrojos nominant qui communiter ab inimicis seminātur ꝓ pedibus equoꝝ ⁊ hominū conclauandis. Cum ergo habuit sufficiētiam predictorum nocte quadā intempeste noctis silentio discurrēs celeriter per locuȝ: vt consueuerat conclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quibus peractis iuuatus non est dubiū per alios iudeos cogitātes perimere omnes xpianos apposuit ignem domibus ⁊ fugit. Cum ergo habitatores p̄dicti loci pre vigore fumi ⁊ ignis calore excitarentur surgētes velociter ⁊ vt ignem fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: ⁊ cum non valerēt eas aperire multi igne perierūt: ⁊ si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati: quare predicte crudelitatis ⁊ malicie inopinate querela ad regem venit qui secundum ꝙ ē publica fama litteras suas dedit predicto loco ꝙ quicunqꝫ iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem ꝙ iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans ꝙ a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictum ⁊ subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebant eū vidētes comprehēderunt ⁊ ibidēȝ ignibus combusserūt: ⁊ ideo in ꝓuerbium traduntur in illis partibus cōtra iudeos p̄dicta verba: iudeus in thauara ⁊ iude⁹ extra thauaraȝ nec amplius iude⁹ aliquis ibi habitauit vsqꝫ in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.

Vndecima crudelitas iudeorũ accidit in pdicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cuz enim de nomine iesu in villa valisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerũt. Reuerendus in xpo pater z dominus garschias de voamon de lucenſ. episcopus supra nominatus homo quidam magne sciẽtie et bone consciẽtie. z Rodericus didaci de mẽdoca miles vtiq strenuus atq timens deũ. φ duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianũ furtiue z deducentes eum extra locuz in quodam cãpo occiderant z aperientes eum per mediuz corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeũtes corpusculum illud effodientes extraxerunt z corroserũt. vnus autẽ eorum brachiũ cum manu deducens in ore a pastoribus captus est z sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei autẽ predicti conuocantes secrete alios de quibus z ipsi confidebant predictum cor combusserunt z in cinerem redactum vino miscuerunt: z de illo predicti iudei bibentes cõmunicauerũt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem z inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto φ vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis z barba: quem ego vidi z tormentis expositus cõfessus est z non negauit Cũq vellet facere iusticiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quibus aduocabat causam ad se z mandabat militi φ nõ procederet vltra quousq amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictuz sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est ppe iudaismum vbi tota villa cõuenerat processionaliter z etiam multi iudei z ibidẽ aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictũ est quod verbum publicatũ non modicũ displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiaz pluribus alijs de genere suo illis fauẽtibus. Propter quod sic factũ est φ iudeus ille ductus fuit ad pdictam villã valisolitanã procurantibus aliquibus de gñe suo qui protũc magnaz partem in cancellaria regis habebant: vt colore iusticie ipsum liberarẽt extrahentes eum a manibus pdicti militis Positus ergo est i carcere publico z tũc supradictus domin9 Lucẽſ. episcopus litteraz quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine pprio roboratam: quam pprijs oculis vidi z in manibus meis tenui z legi. in qua narrabat z asserebat oĩa supradicta fore vera z quomodo cessauerat ab executiõe iusticie ppter pre

dictam litteram regis recomēdās eidem predictum negocium ꝓpter honorem fidei: ex quo erat princi- palis in consilio regis. vidit insup predictus dn̄s ep̄s inquisitionē fa ctam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia mu- nera et fauor: timor ⁊ amor corrum punt iudices et tres pretores intē debant in causa: quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ⁊ dissimulauerunt hec ⁊ alia cauillantes ꝙ nihil vsqꝫ nunc in executione iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thau- ren. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā par uuli xp̄iani: ⁊ secum deduxerunt.

Duodecima cru delitas iudeorum acci- dit in ciuitate thauri su pradicti regni castelle anno domi- ni. M. cccclvij. Cū enim in ea par- te ciuitatis predicte que depopula ta est duo infantes xp̄iani fere eta tis septem annorū in solatijs pue rilibus ambularent: ecce duo iudei qui viderunt eos solos ⁊ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt: sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciaꝫ exercendam. currētes post eos vnū acceperunt: ⁊ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et sta tim fugientes in ciuitatem ꝫamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex ne- gligentia nulla facta fuerit execu- tio iusticie. hoc mihi narrauit reue rendus in christo pater ⁊ dominus Alfonsus deviuero episcopus sala mantinus certificans me de veri- tate huius facti. cum paruulus pre dictus: cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui di cebatur iohānes de benapharses.

¶ Item de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quā dam similem predicte in cōsilio re- gis que talis erat: vt ī scriptis ostē debat ꝙ die quadaꝫ. iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ⁊ manu posita sup os suuꝫ ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero po- sito clausis portis domus sue tem- ptauit occidere infantem: sed dn̄o disponente clamauit infans. ⁊ cum clamaret casu quidam operarij ve nientes de vinearū culturis ⁊ tran situm facientes ante portas dom⁹ predicti iudei audientes voces p̄- dicti infantis steterunt. percusse- runtqꝫ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iu- deus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quid nam esset iste clamor. et iudeus re- spondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iu- dei: qui narrauit eis quomodo ce- perat eum iudeus. et quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. et deducta est causa ad regis consiliũ quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xpianis vti medicinis iudeorum.

Eciatertia crudelitas iudeorũ exercetur communiter in medicinis. Plurimi enim iudeorum videntes negligentiã xpianorum in discẽda arte medicine viribus laborant pperitia dicte artis. et cũ vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cõplacere vt eos teneant pro parte sua. et intãtũ iam dñi temporales: immo qđ flendum est et plati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliqs eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeũ medicũ qui intantum laudant eos vt dicunt xpianos medicos: licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Eũ ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauorem dñorum sunt circa inferiores seuiẽtes. beatus qui ab eorum manibus euadit. ¶ Narrent q ab eis recipiunt purgatiões et flebothomiarum consilia. me enĩ existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidã medicus purgationem quãdam tradidit vni xpiano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam protũc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa quod nõ potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amãtes intantũ q post quintam diem primus mortuus est. Alius vero quasi per miraculum liberatus.

¶ De similibus autem non est numerus intantũ q si vnũ curant quinquaginta occidũt. sicut repertũ est iudeos medicos seipsos in suis solẽnitatibus laudare conferẽtes ad inuicem quis eorum plures occideret xpianos. Et si vis scire causas quare xpiani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrũ Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nõ expedit xpiano alicui medicinã recipere a iudeo triplici rõne. Prima est quia iudeus scdm veritatem non cognoscit naturas et complexiones omniũ ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: non tñ ex experiẽtia quã ipse per se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. et ficedule. et piscis congri et sic de aliis carnibus per libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hyrci. et alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapientes medici: q nõ sufficit alicui ad hoc q sit bonus et verus medicus. legere in libris quousq; vtatur experimentis et probationibus medicinarũ et ciborum et infirmitatum et infirmos visitãdo. Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorũ nisi in corpore alieno. sicut probãt et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapientia sufficit ad di scernendum cibos: vel ea que sem per sunt nociua: qꝛ sufficit ꝙ sciat de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ non sufficit parua sapientia ad ve tandum ea que non sunt semꝑ no ciua: nec semper vtilia. ⁊ ideo qui caret magna sapientia in similib⁹ adducit infirmū ad periculū vel ad mortem. ¶ Secūda ratio est: qꝛ ta lis medicus vel timet facere pecca tum ſm legem suā vel non. et con stat ꝙ timet facere peccatū: qꝛ sa pientes iudeorū dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad infernū. ⁊ causa huius est: qꝛ intentio medicorūꝫ vt plurimū est vt acquirant diuitias: vel vt acquirant magnū nomē sibi non ⁊ vt seruiāt deo. ⁊ hoc est eis ali quādo causa ad elongandū aliquā do infirmitates: vel ad peiorandū eas: vel vt infirmos perimant. ⁊ si talis est natura medicorū in gene rali ꝙto magis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōmuniter nō sit i eis timor peccandi: vt dictū est. ¶ Ter tia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccādo ſm legeꝫ suam. expedit multum vt vnusquis ꝙ se custodiat ab eo: quia lex sua ꝑ cipit ei occidere xp̄ianos et eorum bona accipere. defenditur etiam iu deus a reddendo xp̄iano ea que ꝑ diderit ⁊ oblitus fuerit. ⁊ soluere ei debitum quod debet: ⁊ facere ei amorem. ⁊ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suuꝫ in manibus me dici iudei. et quare christianus con fidet de fide iudeorum cum ipsi nō confidant de christianis. quia intē tio eorum ad malum prona est ⁊ ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordi bus suis: vt faciant aliis. de hoc su spicantur in aliis. ⁊ sic dixerunt sa pientes eorum in thalmuth: ꝙ non debent recipere medicinam a chri stianis: nec ab aliis gentilibus nec debent eorum capilli ab illis circi nari vel radi: nec habere societatē cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco. sed si christianus ca tholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo in facto medi cine recipiet magnā remūeratione a deo: quia i hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam ⁊ corpus suum: ac etiam alios xp̄ia nos qui eū in hoc audierint a mor tis periculo. quia lex dicit Deute. iiii. custodi temetipsum et animam tuam sollicite. et iterū Hiere. xvii. custodite animas vestras. ¶ Item si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiuꝫ deo et iesu christo filio eius seruiēt deo quia cū iudei viderint ꝙ venit eis aliquod damnum: quia non timent deum: nec timent peccatū erit hoc eis causa et ratio vt redeant ad ti morem dei: ⁊ vt abstineant a pecca to ⁊ in hoc implet magnum prece ptum dei. Sic enim dixerunt sapiē tes ꝙ maior est ante deum ille qui facit alicui facere bonuꝫ ꝙ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: quia cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dānum pro pter malos mores eorum: et ꝑpter

defectum modestie qui habetur in eorū thalmuthica lege erit eis hoc causa & ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis & accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: & modestie. & non est in mūdo maius preceptum dei ꝙ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo & vt ostendatur laus & honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In cōcordantiam horum potest adduci illō prouerbio. xxi. Qui custodit os suū scz a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab āgustiis aiaz suā.

¶ In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorū est in venenis ꝓpinādis. Rabies enim iudeorū plurimos vocādi modos circa christianos inueniens: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiā qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tāꝙ ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortez excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almirā predicti regi. qui data pecunia vel pmissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumqz die quadam ad mensam fratris veniret obseruato pūcto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodaz colore horribili obfuscata: quod pauidū erat vinuz illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditionem illaz. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorūdam militum veniam meruit a fratre cum hac condicione ꝙ ingrederetur religionem. de qua nunꝙ exiret. et sic factum est: quia posit⁹ fuerat in monasterio monachoruz sancti benedicti ville supradicte vallisoltani in qua nunc monach⁹ est effectus. iudeus vero qui dederat venenū cognito ꝙ ꝓditio erat detecta ne forte captus vi tormentorū hec & alia plurima mala ꝙ fe-

cerat reuelaret ꝓpter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe/rent perire veneno hausto seipsum necauit. ¶ O q̄ꝫ periculosa est con/uersatio iudeorum xp̄ianis omni/bus specialiter magnatibus ꝛ regi bus. Nunquid vero imperator se/quens consilium symonis magi siu dei in omnib⁹ horribilis fuit ꝛ ma la morte finiuit. Nunquid helena Constantini mater ex nimia cōuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismum: nisi interuenisset filius eius qui fe/cit ꝙ congregarentur sapientes iu deorum cū sacerdotibus xp̄ianorū rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano/rum. lxxv. ep̄i. ꝛ de iudeis. xij. sapiē tes ꝛ centū ꝛ nouē sacerdotes. ꝛ fa cta fuit disputatio coram Constan tino et helena matre eius: ꝛ fuerūt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrum papā. et conuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat. vt pꝫ in chronicis imperato rum ꝛ generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem ꝛ consilium duorū iudeorum: quorum vnus dicebatur Abensarsal. qui certificauerat euꝫ ꝙ deberet lucrari terrā sanctā hie rusaleꝫ: quia sic inuenerat in signo natiuitatis eius. Alter vero iude⁹ vocabatur salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus in felix fuit crudelissimus: non solum in extraneos: sed etiam in suos fra tres et naturales subditos ac ma/la morte finiuit: occisus in mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus ex cōuersatione iudeoꝝ in tantam venit cecitatē ꝙ tenuerit quādam iudeaꝫ in concubinā quinqꝫ annis in quibus sic fuit alienatus male/ficijs illius iudee ꝙ null⁹ poterat habere audiētiam cum eo ꝛ regnū destruebatur nisi milites succurris sent qui quadam die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum ꝙ legit̄ in cronica didaci cā/pidocti. Non ergo possuꝫ approba re conuersationeꝫ xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre/latorum ꝛ regū cum tot mala exē/pla ꝛ pericula nō solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus ꝛ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orant pro destructiōe ecclesie xp̄i ꝛ principum xp̄ianorum.

Uita decima

O crudelitas iudeoruꝫ in oratiōibus eorum ostēditur nō enim iu dei orant ꝓ inimicis ꝛ ꝑsecutoribus ex charitate ꝛ pie/tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude/lissimi ostēduntur: sic ꝛ in orationi bus suis sp̄aliter in quattuor. Pri/mo ī festo mardochei qd̄ adhuc ce lebrant. xv. kalēdas marci conte/runt ollas in synagogis dicētes si/cut contritus est aman sic regnum xp̄ianorū velociter cōteratur. Se/cunda oratio iudeorū ꝑcipitur eis ꝙ fiat cum transeunt ante domos orationis xp̄ianoꝝ. orant enī sic in sententia scdm̄ hebraicum suum do mus superboꝝ prosternet te deus.

Tertiam orationē faciunt cū transeunt per cimiteria christianorum sub tali verborū serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit qꝛ finis xp̄ianorū vermis est. Quartam orationez faciunt quotidie ter in die in qua maledicūt iesum xp̄z et discipulos suos atqꝫ reges et principes xp̄ianos cuius tenor talis est sm Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. ꝛ vt intelligatur notandum qꝫ iudei vocant conuersos ad fidem christi mesumadin.i. destructos: dicunt ergo sic mesumadin.i.destructis nō sit spes ꝛ om̄es heretici et omnes qui loquūtur cōtrarium israel in breui sint scissi ꝛ regnū superbiosum in breui sit eradicatum cassatum ꝛ destructum ꝛ oēs inimici nostri sint destructi ꝛ humiliati ꝛ confracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus cōuersus i libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos ꝛ crudeles quia non orant ex charitate sicut xp̄iani ꝛ ponit in terminis supradictam orationē sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legē nō habeant spem et oēs heretici subito pereant et omnes nr̄i inimici ꝛ omnes odientes nos ꝛ omnes q̄ q̄rūt mala nobis subito succidantur et omne regnū superbie frange cito destrue ꝛ opprime cito in dieb⁹ nostris ꝛ ipsi vocant xp̄ianos regnū malignitatis. hec ille. Cum aūt iudeis dicit a xp̄ianis qꝫ ipsi faciant hanc orationē statim negant, sꝫ mētita est iniquitas sibi cum h̄ fuerit publice ostensum p̄ supradictum magistrū Afonsiuz illustrissimo regi alfonso qui disputauit cū maioribus ꝛ sapientioribus iudeorum ꝛ fecit eos cognoscere qꝫ dicebant p̄dictam orationē ꝛ maledictionez contra xp̄ianos propter qđ p̄dict⁹ rex inhibuit iudeis singulis ne illā orationem dicerēt et qꝫ eā ab omnibus libris suis raderent et amouerēt cuius tenor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi et legionis galecie. hyspalis. cordube. mircie. gihennij. ꝛ algarbij Rex. dn̄sqꝫ moline consilij iudeoꝝ oīm regnorum nostrorum. ꝛ ipsorum quilibet gratiam cum salute. Uolo vos scire nobis fuisse relatū per magistrū Alfonsum cōuersum sacristā maioris ecclesie vallisolitane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroqꝫ sexu adulte etatis oratiōe quadā in qua maledictionē omnipotentis dei xp̄ianis ac oīb⁹ ad fidez xp̄i conuersis ipecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: ꝛ qꝫ publice deuz exorat is vt eos destruat atqꝫ p̄dat. ꝛ lꝫ aliqui iudeoꝝ dicēdo negabāt hoc non dicere xp̄ianis. disputauit tn̄ hoc dictus magister Alfonsus cū sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coraz iudicib⁹ vestris ac scribis publicis ꝛ merinis atqꝫ p̄bis viris de p̄dicatoribus fratribus ꝛ multis aliijs circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iudeoꝝ illi sūme litterati inter se cōcesserūt dictis libroꝝ suoꝝ iniūctū ab antecessoribus h̄ fuisse veluti di

ctus magister alfonsus demõstra‑ bat: ⁊ ipsi suis nominibus sup hoc vice ⁊ vicibus roborarunt in he‑ braico. videntes nobis hoc vitupe‑ rare ⁊ derogare fidei xp̄iane in bo nũ duximus per mandatũ ne in ali quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc fiat. ꝙ si iudeus aliquis vel iudea hoc p̄sumpserit attemptare iudi‑ cibus omnibus ⁊ merinis atqꝫ po‑ tentibus cuiusqꝫ loci in quo hoc ac ciderit qui hanc nr̄am litterã vide rit vel trãsumptũ signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere: sicut erga illos qui contra xp̄ianã fidem ꝑponũt ⁊ lr̄am nostram recipiunt in cõtem‑ ptuꝫ ⁊ ꝙ vt ibi scribitur cõpleatis ⁊ vnus pro alio non excuset qđ in‑ iungimus ponere in effectu et cu‑ stodiatis et defendatis. Predicte nostre littere vel transumpti illius signati notario publico ostenso‑ rum nec permittatis dicto vel fa‑ cto: aliquem vel aliquos: contra eum procedere quocumqꝫ modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centũqꝫ marabeti‑ noꝝ nõmisime noue cuiuslibet om‑ ni vice. et qualiter vos hanc lr̄am vel transũptã signatũ notario pu‑ blico tales vel tales duxeritis ad‑ implendum cuiqꝫ notario publico cuiusqꝫ ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus ꝑ manda tũ ꝙ hoi hanc lr̄am nostram nun‑ cianti testimoniũ suo signatum si‑ gno p̄beat vt nobis cõstat qualiter mandatum nostrũ duxeritis adim plendum ⁊ aliud nullus vestrũ au‑ deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta littera sibi oĩno do p̄sentetis: datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. M. ccc. lxxiiij. ⁊ licꝫ tp̄e illius regis iu dei de facto illaꝫ amouissent tamẽ post mortẽ regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magister Johã nes conuersus i libro de ꝯcordia legis ti. v. ca. x. qui iteꝝ ex p̄cepto regis i ciuitate burgensi corã dño gome cio archiepiscopo toletano cui rex negociũ recõmisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis ꝙ postq̄ eis prohibita fuit p̄‑ dicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scꝫ de mane i me ridie ⁊ in cõpletorio: et cantor eo‑ rũ hoc dicere obligatur populo p̄ sente et respondẽte Amen. Et p̄dic ctus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qđ per‑ sonabat predicta oratio erat hoc i forma. non sit spes destructis et re pente heretici deperdantur ⁊ ini‑ mici nostri subito scissi sint. ac re‑ gnum superbie in puncto frangat ⁊ in diebus nr̄is submergantur et tu de⁹ benedicte frange inimicos nr̄os ⁊ eoꝝ destrue superbiam sine mora. ¶ Itẽ ꝙ verũ sit ꝙ iudei di‑ cant hãc orationẽ etiã temporibus nostris accedat singularis testis d̄ eoꝝ genere scꝫ dñs Paul⁹ burgẽ. ep̄s qui in dyalogo suo distinctiõe v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c. ysaie. Non posse exponi nisi de re‑ ge messia iesu xp̄o sup verbo ⁊ pro transgressorib⁹ orauit sic dicit. hoc nõ põt exponi de populo iudaico qui nõ solum non orat ꝑ gentilib⁹

immo quotidie orat p destructione romani imperii. et presertim p destructione ecclesia xpi. et discipulorum eius vt pz per quandã orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedã alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que vba Rabi salomõ et rabi moyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ põt verificari et pro trãsgressorib⁹ oravit. hec ille. ¶ Itez sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei q si aliqs iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili q non parcat ei de⁹ et infra adhuc est intentũ aliquorũ eorũ qñ orant pro qualibet die q gentiles adorãt et obediũt ebel. bertith q sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorũ ꝯ xpianos.

Tercia sexta crudelitas iudeorũ oñditur in eorũ thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfõsus ꝯuers⁹ i li. et ca. qb⁹ supra vnde dicit q defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat nõ des ei hospiciuz in terra. Itez docent q si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit q non tradatur ei. Itẽ dicunt q quicunqz inuitant ad domuz suã xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicũt q qcũqz comedũt panẽ xpiani vel gẽtiles non gustat gustũ panis. Itẽ dicũt q xpianus vel gẽtilis q pcutit iudeũ reus est mortis. Itẽ dicunt q xpianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege meret mortem qz lex non fuit data nisi generi Jacob. Itez dicũt q secreta legis non debẽt reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynam ab homine gẽtili ne habeant bonam remuneratione a deo et q non pereant a mũdo. Item dicunt q nõ est fides nec veritas in gentibus adhuc etiaz nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quẽ videris de gentilib⁹ occide eũ. Unde ad hoc est qd deducit Jheronimus de sancta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filii rabi ioachi q meliorẽ xpianorũ debz hõ occidere et meliori colubrorũ dz homo frãgere caput. Et declarat rabi salomõ q illud qd dicit rabi symeõ meliorez xpianũ. i. magis deuotum deo vult dicere. Itez precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egypto: in libro de mada q illi qui sequuntur regulas iesu nazarẽi. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debz eos homo occidere. et si sunt circa puteuz dz homo eos proiicere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eã possit ascendere. Item dicũt q est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itez dicũt q nõ debent vendere christiano aliquam bestiã nisi pro multo maiori q valeat. Itez dicunt q christian⁹ qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itẽ dicũt q mulier israhelita

committit magnum peccatum si lactat filiū xpiani. qꝛ nutrit filiū ad ydolatrandum ꝛ ꝙ non debent cōsentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudee qꝛ est fama ꝙ suffocaret eum: sed dicunt ꝙ cuꝫ custodia bene potest fieri. Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatuꝫ dignus est morte lꝫ faciat sabbatū suum altera die septimane. Itē expresse mandat iudeis in thalmuth ꝙ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicūt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona xpianoꝝ et est verbū valde vsitatum inter iudeos ꝙ error cōputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. ¶ Et dicit in libro qui vocatur rabaqma i capitulo quod incipit hacgazel legūt magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eū dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdꝫ ius hebraicum potes tamē iustificare eū secūdum ius aliorum gentium iustifica eum et dices xpiano hoc p̄cepit ius vestrum. Sed si nō poteris eū per vnum ius nec per alterū iustificare obserua eum cauillationibus qꝛ rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artuhabitor ꝙ rancanalia faciebat preconisari ꝙ quicūqꝫ iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniuꝫ in iuuamine eius ꝙ esset excōicatꝰ quia extrahebat pecuniā a potestate israel cum suo testimonio. ¶ Iteꝫ dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secūdū opinionē rabi ysmael qui dixit ꝙ tribus diebus ante festuꝫ gentiliū ꝛ tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis ꝙ non debent soluere debitum gentili. Et cū xpiani celebrent vna die ebdomade festiuitatem suam scꝫ in die dñica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dñica cum tribus diebus precedētibus ꝛ cuꝫ tribus diebus sequentibus cōplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq̄ sapientes iudeoꝝ ꝙ nō debēt soluere xpiano nec ei facere aliquem amorem tribus diebus ante quamcunqꝫ festiuitatem nec ꝙ in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaꝫ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmāt ꝛ docent esse peccatum soluere xpiano debituꝫ ꝛ facere ei aliquem amorē. ¶ Item absoluunt iudeum qui mētitur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. consideratiōis. v. Et intantū nomē xpiani est exosum et immūdum venenosum inter eos. ꝙ quancūqꝫ reꝫ quātūcunqꝫ turpē vocant noīe xpiano sicut de vase vrinarum et similibꝰ dicunt istud est vas xpianicū odor xpianicꝰ est iste. et ꝙ peiꝰ est docēt ꝙ iesus fuit fornecinus et factꝰ in muliere immūda et ꝙ est iudicatꝰ in altero mundo missus in immūdicia fernēti hoim. ¶ Itē librū euangelioꝝ vocāt iudei in thalmuth vt maledicāt guylayon qd̄ sonat i he

braica falsitas incarcata. Item vo
cant panē sacratū panē venenosū.
Itē noiant crucē harū qd in hebra
ico sonat res scissa vocant ēt eā bo
hena.i.abhominationē. Itē vocāt
sanctam mariam haria qd hebrai
ce sonat scissura. Uocant etiā eā te
mea quod sonat polluta vocāt etiā
xp̄m manzeri. Item de iesu faciūt
signum quod ostendit hebraice qd
eius nomē sit mortuū ꝛ sua memo
ria. Item dicunt quod cōputū ie
su est tricentum et sedecim quale ē
cōputum verbi quod dicit i hebrai
co verice quod est idē ꝙ vanitas si
cut cōpetunt legē sarracenoꝝ per
signum verbi qd dicitur in hebrai
co hebel quod idē est ꝙ nihil Itē
vocant ecclesiā thahuc idest error.
Itē vocant preconē iolali idest la
trationē. Item vocant sacerdotes
gallalin idest tresqlados. Item vo
cant coronam sacerdotis corha id
est messatura. Uocant diē veneris
sanctiphael. idest ő saboerido. Itē
vocant diē festiuitatis nostre hor
ga idest que bronte. Itē vocāt par
uulos xp̄ianos sakarin.i.serpētes.
Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scd̄m doctores generis eorū. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eorū aures veniant quantūcunqꝫ sunt horribilia et crudelia ꝛ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ꝛ reducat eos ad veram fidem. Ecce qualiter manifeste poterit vnusquisqꝫ noscere doctrinā christianoꝝ ꝛ iudeoꝝ qꝛ illa piissima ꝛ iudeoꝝ crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliāt christianos.

Ecimaseptima crudelitas iudeoꝝ ostēditur in vsuris nō possꝫ chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeorū in vsuris exigendis cum in hoc nō hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeū in Samoresi. ciuitate: pro decem millibus sexaginta millia recepisse de vsuris. Retinent eīn vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ꝛ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel edulus quin statiꝫ sit p̄sentatus iudeo feneratori. Reges aūt et principes vsure hmōi fauorem dantes ꝛ non prohibentes sunt in grādi periculo aiarū. vnde extra de vsuris post miserabilē scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes ꝛ potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexāde lon dicit ꝙ tales dn̄i qui in terris suis vsurarios tenēt lꝫ mortaliter peccent tn̄ nihil restituere obligant si nihil ad eos de bonis eoꝝ ꝑuenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̄ efficacē cām prestant ꝛ de his q̄ sunt mali cā per accidēs puta qꝛ tale malū in patria cōseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dn̄i cogant debitores dare vsuras sm

rodoxi. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens q̄ tales qui cum possunt non cōpel lunt ad restituendū vsuras tenenť etiā si nihil peruenerit ad eos. cu ius rō esse potest q2 sicut supra di ctum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltē de iudeis q̄ si non obseruant cū ex eorum officio incū bat eis interpretať consensum se habere iuxta illud. Non caret scru pulo cōcessionis occulte qui mani festo facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignum. §. iiij. et hec est intentio beati bernardi in tractatu suo d̄ restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oim predictarū crudelitatū et p fi ne huius septime cōsiderationis et vt vnusquisq3 xpian9 se custodiat a conuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū di cēs. Nunq̄ speres in homine q̄ nō credit legē tuā. Sequitur. Et ca ue ne accidat tibi vt accidit duob9 hoibus qui dicunť associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat ma gus orientalis: reliquus vero iu deus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q̄ portabat vniuersa necessaria sua quibus in digebat. Viator iudeus vero ince debat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabularenť in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Respondit iu de9 credo q̄ in celo est vn9 de9 quē adoro et expecto ab eo bonū anime mee et remunerationē: et illis q̄ cō ueniunt mecū in lege mea et fide mea Et credulitas mea ē q̄ q̄ discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tol lere sanguinē suū. pecuniā suam et amicū suū et vxorē parētes et geni tores: insuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei Conse quenter inquit mago demonstraui tibi iquit legē meā redde ergo me certum de fide et lege tua. Cui rñ dit mag9 dicēs fides mea et crudeli tas et lex mea hec sunt. In primis volo mihipsi bonū et filijs generis mei et nolo alicui creature dei ma lum sequētibus legē meam nec di screpantibus mecū in eadem nolo malū. et credo equitatē et misericor diā seruandā cuilibet viuēti: et nul la iniuria placet: videtur etiā mihi q̄ qn̄ aliquid mali accidit alicui vi uenti q̄ illud malum me cōtingat et me conturbat. affecto etiā psPe ritatem sanitatē et incolumitatem et felicitatē accidere oibus hoibus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q̄d si iniuria vel offensa fiat tibi ab ali quo. Magus scio q̄ in celo est de9 iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil peni tus celatur de his que licēt in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero et trans gressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iude9. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Mag9 inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis et tu vides me ambulare pedes fatiga tū famelicū. et tu es eqs saturat9 et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ꝛ descēdens de mula aperuit viati cū suū ꝛ cibauit ꝛ potauit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā suā Postq̈ vero iudeus bene firmauit se in equitādo iunxit calcaria festinādo ꝛ relinquēs magum recessit. tūc magus cepit vociferare ꝛ dicere expecta me: q: cōfusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicaui legē meā ꝛ cōditionē ei⁹. ꝛ ego volo similiter cōfirmare eā. Tūc festinabat mulā ꝛ magus sequēs eius vestigia inq̄t. O iudee noli me relinquere in deserto ne iterficiar a leonib⁹ ꝛ moriar mala fame ꝛ dolorosa. age ergo misericorditer mecū sicut ego tecū. Iude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuʒ ei⁹. qn̄ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit p̄cectōis sue legis ꝛ fidei sue ꝛ eius qd̄ dixerat iudeo: veꝫ q̄ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: ꝛ nihil secretū in creaturis suis latet. Dirigēs ergo caput suū ad celū dixit. Deus me⁹ tu nosti q̄ credidi i te in tua lege in tuis mādatis sanctifica mi te: sicut p̄pēdisti. Cōfirma ergo apd̄ iudeū laudē meā in te. His dictis nō multū iuerat magus: ꝛ ecce inuenit iudeū p̄stratū: ꝛ electuꝫ de mula ꝯfracta tybia. ꝛ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̄ vidēs magū nouit dn̄m suū ꝛ accessit ad ip̄m p̄pter nutrituram suā. equitās ergo ip̄am ꝛ derelinquēs iudeū in dolorib⁹ mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater p̄ deo habe misericordiā de me: q: confractus sum ꝛ morior Indigeo pietate ꝛ mia. Serua legem tuā: q: contulisti tibi victoriā qua sup̄asti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male peccasti in me ꝛ dereliquisti me sine mia Cui iudeus noli me reprehendere de re p̄terita: q: ostendi tibi q̄ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ꝛ inueni parētes meos ꝛ senes antiquos in hac lege p̄seuerātes. Tunc misertus est eius magus ꝛ portauit eū post se donec peruenirēt ad locum destinatum ꝛ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ꝛ constituit eum baiulum suum propter pia opera ꝛ pietatem ꝛ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Octaua cōsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ꝛ sua grādi stulticia. excecati suis peccatis. miseri iudei non solū in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ꝛ mendacia innumera contra legem xp̄i et eius aduētum vt patuit: sed etiam nōnulla alia scripserūt veluti amētes q̄ eos fatuos ꝛ insensatos ostēdunt a quocunq̧ sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit sp̄ūssanctus eos mētiri:

nisi ita clare quod ab omnibus cognosca tur esse falsus et mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratione pertractādi. Primus de his que dicunt contra charitatem. Secūdus de his que dicūt contra legē nature. Tertius de his que dicūt contra diuinam perfectionē. Quartus de his que dicunt cōtra legē mosaycā et contra prophetas Quintus de manifestis impossibilibus Sextus de fatua expectatiōe messie

De fatuitatibus iudeorū contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licētiam quod homo possit maledicere et blasphemare patrē suū et matrē suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicūt enim in canhedrin in ca. quod incipit elluhenamic henaquim. quod ille qui percutit patrē et matrem suā solū quod non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū. ca. v. talia verba homo qui percutit patrem suū et matrem suā debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui percuteret vnum alium hominem ex israel: et qui eos percutit postquam sunt mortui liber est. Itē dicit quod ille qui maledicit patrem vel matrē suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomē proprium dei. Et non solū patri carnali dant licentiā maledicēdi: sed etiā deo sicut dicunt in cāhedrin. in ca. quod incipit arbamitor quod ille qui maledicit deū non habet aliquā culpam nisi declarauerit nomē proprium dei quod vocatur semhāmeforas. Sed si nominat in hora maledictiōis cum aliquo aliorum nominū suorum: sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquā culpā que omnia esse falsa et esse fatua sint clarū est. apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur et proximus non: vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secūdus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum contra legē nature. vnde ipsi dāt licētiam occidēdi sine aliqua pena: scilicet quod in cāhedrin in ca. quod incipit hellubē haymi terahym vbi dicitur sic. si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortis fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat eum ad solē vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel proijcit eum ante leonē liber est a morte. et si proijcit eum ante muscas culpabilis est morte. Et si proijcit eum in puteū in quo est scala et alius remouet scalā qui ipsum proijcit liber est. Item si decē homines percutiūt vnum hominem cum decem fustibus: et occidunt eum omnes sunt liberi. Item si vnus homo alterum occidit et postmodū inuenitur quod ille mortuus est trefe. hoc est quod habet

pulmones contusctos vel habet ali quam illarũ causarũ quare iudei abhominant carnes ꝛ nõ comedũt occisoꝛ est liber. ꝛ glosat Rabi salomon: qꝛ interfecit quasi rem morituram. animal enĩ qd est trefe dispositum est ad morte. ¶ Itẽ dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. ꝙ si hõ criminosus venit ante iudices ꝛ vna voce sunt concoꝛdes ꝙ ille est dignus morte ꝛ quod ad hoc ꝙ talis hõ fiat ille sit liber necesse est ꝙ iudices sint discrepãtes: ꝛ ꝙ pars illoꝝ cõdemnet eũ ꝛ pars absoluat: ꝛ si sunt plures voces cõdemnantiũ moriet. Item dicunt in libro de hubin. ca. i. ꝙ si petrus vbigratia facit testimonium falsum contra martinũ propter qd testimoniũ secutũ est ꝙ dicti iudices cõdemnauerit predictũ martinum ad mortem. Et deinde anteꝙ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniũ petri fuerit falsũ. Precipit lex ꝙ sit liber martinus ꝛ ꝙ petrus moriat vt non viuat ad volendũ occidere ꝓximum suũ cum suo testimonio falso: qꝛ sic dicit lex. deut. xix. ꝛ reddet ei sicut fratri suo facere cogitauerit. ꝛ propter hoc verbũ qd dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipsi et dicũt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iã facta quando fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petrꝰ est liber. Ecce quomodo dãt iudei manifeste occasionem: ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solũ secũdum legem scripture: sed etiã secũdum legẽ nature sunt digni punitione. ¶ Itez dicũt in thalmuth in libro qui dicit calla ꝙ iudeus habet licẽtiam vtendi cũ vxore sua turpiter ꝛ innaturaliter: scꝫ ante ꝛ retro: et dicit ibi liber madarym i ca. quod icipit ellirmutarym ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerendo se ꝙ vir eius vteret ea cõtra vsum naturalẽ: ꝛ ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licẽtiam. Et dixit. Et vñ ꝓbatis. Rñderunt ex textu qd dicit in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cũ masculo coitu femineo morte moriat: videtur ꝙ qꝛ dicitur in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri conueniũt duo modi iacẽdi siue succũbendi viro. ¶ Itẽ dicunt in eodẽ ca. ꝙ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cũ illis que in lege vetant ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cũ ea non peccat. Dicũt etiam ꝙ ille qui coit cũ masculo nõ peccat: si ille qui iacet sub altero nõ accipit delectationẽ Itez dicũt in eodẽ ca. ꝙ ille q̃ coit cũ masculo nõ peccat nisi sit. ix. annorum ꝛ nõ infra. Itẽ dicunt ꝙ qñ lex dicit vir qui fornicatur cũ muliere viri morietur ille ꝛ illa. ꝙ hoc intelligeret in illo qui est vir: scꝫ ꝙ habeat etatẽ ꝛ similiter ꝙ maritꝰ eius sit vir ꝛ declarat rabi moysen ꝙ non habet nomen viri quousqꝫ transeat. xiij. annũ. Sequitur ergo ex verbis eius ꝙ ille qui est minoris etatis licentiatur in quocunqꝫ modo adulteriũ. Item loquitur ꝙ

vir adultus qui facit adulteriū cū muliere maritata cuius vir non attingit etatē .xiij. annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licētiam furādi homines ⁊ vēdendi: hoc inuenitur in libro cāhedrin in .c. qđ incipit hellubeym hābenaquin. ꝙ si pater furatur filiū suū ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles ⁊ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam ꝑfectionem ⁊ ibi explicantur quinqꝫ fatuitates.

Tertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ cōtra diuinam ꝑfectionē. Et primo dicūt deum corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo .i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū bñdictiones dicunt deū caput ⁊ brachiuꝫ habere: ⁊ in cesarie piridē gestare ligatā corrigio ipsi usqꝫ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra vo piridē .iiij. esse cartulas iudeoꝝ laudes cōtinētes. In summo aūt sinistri brachij gestare aliā piridē simili modo corrigio ligatā carthā: qꝫ ibi esse continētem omnes laudes que in ꝑdictis .iiij. scripte dicūtur. Et dicūt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de piride quā gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritateꝫ sibi attrahūt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aūt mea non videbitur. tūc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum auteꝫ ipsius alicuius piridis esse necessarium est. De ea aūt quam gestat in brachio auctoritatem proferūt ab Ysaia dicēte iurauit dñs in dextera sua ⁊ in brachio fortitudinis sue. per brachiū fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius piridis cōtinetur. ¶ Sed hoc quāte sit fatuitatis ptꝫ: q꞉ cum lex perhibeat deuꝫ moysi dixisse posteriora mea videbis. ⁊ q꞉ deum mētiri nō posse constat. ita postea factū licet scriptura tacente non dubitemus nusqꝫ tamē lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euꝫ corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicūt iudei. Item cū posteriora non solū ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qđ iudei eū ceruicem vidisse asserūt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volūtate: ⁊ sic stultaꝫ ptꝫ esse explanationem iudeoꝝ predictam ⁊ cum careat ratiōi ⁊ scripture munimine ꝑgredi licet. nam si eū dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas ⁊ videt: ⁊ etiam habere cōcedam. quomodo eē potuit vt moyses nihil in deo ꝑter ceruiceꝫ viderit aut si quid aliud eū vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illius: sciꝫ corone quam dicūt angelū iudei noīe mi-

tatorum singulis dieb9 capiti impo nere. ¶ Respondent iudei q qz vi dit corrigie nodū affirmandū est. q vidit ceruicē dei. hoc pro destru ctiōe dicti iudeoꝝ est efficacissimū qz si moysen illū corrigie nodū vi disse mētiatur cū eius faciē nullate nus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare ꝓ bauit. Rñdet iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit pixidē qua il la ligaretur in capite dei fuisse. do ctores intellexerūt. sed nō oīno sa nus est hic intellectus quin vt deū aliq̄d gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cymbalū aut tintin nabulū aliq̄d aut aliud huiusmodi ¶ Uerūtamen vt oīa fatuitatis iu deoꝝ tollant responsa. Dato q hoc cōcedamus vnū queso moysen itel ligere potuit chartas int9 contine ri. Cū dicant iudei eū scisse non so lum q̄d in eis scriptū haberet: sed qd̄ ⁊ super hec oīa admiratione di gnissimū est q in illa charta vt cre dunt nihil aliud scriptum est. nisi v̄sus quos lōge post moriēs moy ses israheliticū populū docēdo et semetipso eum laudans edidit. Et post multa annoꝝ curricula Salo mon deū adorans cōposuit de coꝝ laude. Nulla ergo ē ratio quare iu dei capite scriptū esse debeat cre di nec est fuga iudeorum qd̄ habuit spū sancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptū reliquerit nec vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeorum q hoc habēt per antiquoꝝ successio nem: qz isto modo omne licebit fir mare mēdacium: ⁊ istud est etiam valde indigne ferēdum q suis do ctoribus apponant id qd̄ ipsi forsi tan voluīt. cum ipsi hoc non a vete rum relatione per moysen habuis se testentur: sed ipsi in versuum ex planatione talia conuincentur. Pa tet ergo quante fatuitatis sit dice re deum habere membra corpora lia cum hoc nulla auctoritate con stet. ¶ Quod iterū naturali ratio ne ostenditur: quia si verū esset de um caput ⁊ brachia ⁊ totam corpo ris formā habere igitur necesse est q fateantur deum longitudinis la titudinis ⁊ dimēsionibus constare ⁊ sic erit tribus dimēsionibus clau sus quod est inconueniens. De cor rigia autem quā eum in capite ha bere dicunt duo proponūtur: quia vel illa corrigia est de ipso aut ali unde. si de ipso est iam deus a se di uisus est. Si vero aliunde aut crea tor aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si crea tura est iam quedam creatura ma ior est quadam parte creatoris qd̄ est inconueniēs. Itē quero hoc qd̄ in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessita te id gestet. Si necessitate iā crea tor indiget creatura quod est aliud inconueniens. Si necessitate ge stat ergo aliud deus in se gestat su perfluum quod est etiam incōueni ens. Et sic aperte ostēsum est quā te fatuitatis sit q credunt iudei de membris dei et de corrigia predi cta. ¶ Cum vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse est illud allego rice intelligi eo q ad litteram si

exponatur nō posset stare sicut qd ait moyses ad pharaonē locusta inquit operiet oculū oīs terre: nunqd enī terra oculū hꝫ. Itē idem filiis chore aperiēs inquit terra os suū deuorabit illos nūquid terra os hꝫ Itē in libro iudicū. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicū habet. Iterū ysayas ait de ala terre laudes audiamus: nunqd terra alam habet. Abacuk quoqꝫ ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. ⁊ lignū qd inter iuncturas est efficacior. respōdebit nunqd lapis clamare aut lignū pōt respondere. Cū ergo corporea mēbra deo realiter ascribere fatuū sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanqꝫ corporea dicta sūt nō cōuenit ad litterā solā exponere: sed allegorice declarare.

¶ Qd deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeorū cōtra diuinā perfectionē dicentiū in suo doctrinarū libro: qꝫ deus est tantū in occidente. auctoritate Esdre cōfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum oēs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: ⁊ qm̄ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deū in occidente asserunt esse. Qui quāqꝫ sint a dei cognitione alieni si mūdi saltim figuram agnoscerent nō de deo tam indigna sentirent. quomō autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̄ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius apparet nec occidentē nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: ⁊ ipm illd subtili oculo intueri qd hoc modo considerari potest. In quocūqꝫ vis loco cōsiste ⁊ ab eodē lineā rectam ad orientis dirige partē que cū puenerit ad locū vltra quē visum tēdere nequit locum ipsum tibi oriētem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectā in occidentē direxeris. cum ad talē perueneris locum qui visui tuo terminū ponit ipsum tibi occidentis constitue locū. hora autē recti ort⁹ et hora recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictā lineā vsqꝫ ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineā fige. ita vt media super terrā appareat ⁊ media adhuc lateat ipsamqꝫ horam ipsius stelle ortum dicas. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terrā. illa hora apd astrologos est verus ortus diei. Eodē modo si occidente stella prefatam lineā vsqꝫ ad eam ad occidentis partem dirigens summitatē linee in stelle sideris centro. ita vt media super terram ⁊ media sub terra cōsistat illā horam eius esse occasum dicas. Cū qꝫ sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus est occasus diei et initiū noctis. Ex his talis procedit conclusio qꝫ cū pars orientalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis non idē est omnibus. Id idem quoqꝫ cum occidētalis orbis idem sit omnibus. loc⁹ tamen occidentis non idem est om

nibus nec eadē hora ortus que no bis est. ceteris omnibus est: nec ea dem hora occasus est nobis cum ce teris gētibus. sed sm varietatē lo corum terre in longitudine varia tur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hec tam sub tilis res aperti⁹ similitudine ostē ditur. Constituamus ergo solez in primo arietis gradu: et in primo pū cto gradus. et dicamus q̄ cepit mo do oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatuz terre habēs viginti gradus ad orientem et to tidem ad occidentem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem et totidē ad australē. Cū huic inquā ciuitatem sol ceperit oriri que naz hora erit illi ciuitati que. lx. gradi bus distat ab occidente ciuitatis aren. et patet sm astrologorum li bros. q̄ due adhuc hore de precedē ti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due simili ter remanent hore de die. Cū antez sol illi ceperit oriri orbi. ptz q̄ aren ciuitati duab⁹ transactis horis ter tia inchoat hora. Cūq̄ illi orbi sol occubuerit due iam de nocte cōple te sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filū rectū ab aren ptrahas ciuita te et pducas summitatez vnam ad orientez aliā ad occidentē. et simili modo facias in alia ciuitate profe rens ab ea rectā lineaz: cuius vna summitas ad orientem et alia ptin gat ad occidentē. Nūc queso vtrius q̄ linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt conuenire. et ptz q̄ non. sed quāto abinuicē ipse distāt ciuitates tanto linearum in vtraq̄ parte insimul distabunt summita tes tres. s. gradibus. Ptz ergo aper tissime q̄ loca orientis et occiden tis et hore ort⁹ et occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur p va rijs terre longitudinibus. Itē cuz sol aren oritur ciuitati si eadem ho ra apud alterā quā diximus ciuita tem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentem lineam protē das que celi puncta vtriusq̄ eius summitas cacumen continget. Et patet q̄ illa summitas que vergit ad orientem primuz punctū primi gradus virginis percutiet. ¶ Rur sus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatē lineā eo mo do quo dixim⁹ ad celū vsq̄ vtrius q̄ tendamus. vtraq̄ summitas et⁹ quas celi partes continget. patz q̄ illa que ad orientem tenditur pri mo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo pū cto primi gradus piscium occur rit. Iterum si sole vrbi illi orien te lineā apd̄ Aren ciuitatē ad eius dem orientem et occidentem tendē tes vsq̄ ad ipsum celum ducamus vtraq̄ summitas quam celi partē continget. ptz q̄ illa que ad orien tem continget primam particulaz primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si autem vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis predi cto modo ad celi cardines ducam⁹ quas eiusdem celi partes summi tas queq̄ continget. ptz q̄ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ptinget. Nunc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriete sole aren ciuitati apparente no est idem cum eo qui eadem hora aliis apparet ciuitati. Sicqz omnibus continget ciuitatibus: put vna distat ab alia in logitudine: nec illa celi particula q hodie in ortu solis quouis terrarum loco in oriente apparet. cum easdem q cras eade hora eodem loco terre in eode apparebit. Hec graduu in celo variatio cotingit quotidie sicut ipse sol per eosde grad9 variat quotidie: quiquidez ita esse vt dictu est necessaria costat ratioe z in toti9 terre spacio no sunt loca orientis z occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eede. vn necessario sequitur stellas du quibusdam occidunt aliis eade hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis z oriets locus sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dz orientis z occidetis mutatione celestibus accidere creaturis. quib9 nulla vnqz interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid pphetata dicit. quia tenebre no obscurabunt a te. z nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita z lumen ei9. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda z absco dita. z nouit in tenebris costituta: z lux cu eo semper erit. Cu etia nulla in celo ascesus vel descesus possit esse mutatio localis apertissime cui vis. pz q in celo nec oriens sit nec occidens: quo pbato fatuitas est euides dicentiu: q dei locus occidens est vbi stella supplicat deo.

Et quia supradictu est de longitudine ciuitatu distantium abinuicem quo hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horaru eodem tempore super easdem apparentiu breuiter sic ostedimur. Costituamus ergo solem in primo arietis puncto: z incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitate primo puncto septime hore diei erit vtiqz eadem hora primus canceri grad9 in ipsius aren oriente. qd si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q prediximus si diligeter inspicias primo quinte hore pucto inuenias eam ibide fieri incipere. codeqz momento apparebit primu geminoru punctu in illius ciuitatis ortu. vnde indubitater apparet. iii. longitudines gradus inter vtraqz inueniuntur esse ciuitate. z hoc quide mo ab astrologis queta inter duas ciuitates longitudo habetur.

Qd semel in die quotidie deus irascitur.

Ertia fatuitas in dicoru cotra diuina persecutione est. q singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etia diei hora eu irasci asserunt causam huius ire esse. dicetes q in illa hora reges iniquitatis insurgetes dyademata sibi imponunt z solem adorant. Q q absordus est sermo iste: z q fatui sunt q hoc protulerut cu ire descriptione prorsus

ignorent. quā si nossent non hoc de deo sentirēt. Si igit̃ vis cognoscere quid ira est. attēde ꝙ ira est cum audito aliquo qd̄ displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet ꝛ sup epatē diffundit̃ ꝛ sanguini cōmiscetur Inde siquidē hō calescit ꝛ in facie pallescit. hec aūt nulli cōuenit rei nisi qui ex quattuor cōponit̃ elemētis. deus autē talibus nō subiacet liniamētis. Cū vero in scripturis inuenit̃. Irā applicari deo. vt ibi dn̄e ne in ira tua ꝛc. Intelligendū est ꝙ deus se habet admodū animi irati qui destruit qd̄ fecit: nō tn̄ ꝙ ira i deo cadat subiectiue: vt dictū est. nō minus etiā illud abhorrēdū est ꝙ dicūt eū de tali re irasci. de q̄ nō possit vlcisci. qd̄ si posset ira ꝑfecto eius quiesceret. Aiunt p̄terea ꝙ ipsius hore qua irascit̃ nemo nouerit vnꝙ punctū nisi balaā filius beor. In hoc aūt verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cū ex vna pte moyses eū vocet ariolū: ꝛ iudei iniquū. Ex altera vero parte de deo. prudētiorē eum moyse esse significāt: qr punctū hore nouerit qd̄ moysen latuit: ꝛ licet hoc dictū magna admirationē vilescat. tn̄ incōparabiliter maioris fatuitatis ē. qr dicūt gallū irrationabile animal ipsi⁹ hore pūctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā ꝑfectionē est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat: ꝛ ꝙ ab eius oculi s due ꝑdcūtes lachryme in mare magnū cōcidunt: ꝛ hoc fulgorē esse affirmant illū qui tpe nocturno de stellis videt̃ cadere. hec autē ratio deū ex quattuor elementis cōpositū ostēdit esse. Neq3 enī3 lachryme fiūt: nisi ex humiditatis abundātia descēdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemēta sunt dei materia. oīs aūt materia prior est ꝛ simplicior forma. ergo et hec priora ꝛ simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq3 si de⁹ talis est vt dicunt cū3 nec cibo fruat̃ nec potu. ꝛ quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere: nisi forte de aquis q̄ super celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoq3 eius intelligitur ꝙ ignorent q̄d ille sit fulgor qd̄ si desideras noscere. Fumosus q̄dā vapor: q̄ terra surgit nimiū siccus. vn̄ ꝛ locū nubiū transit ꝑueniēs ad locū vbi nō multus est calor: qm̄ remot⁹ est a motu firmamēti quo cū ꝑuenerit ꝛ iā multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. l3 exiguo paulati3 crematur ꝛ crematus euanescit. ꝛ id est qd̄ per aerē discurritare videmus. Fiet⁹ q3 ipsi⁹ quē deo idigne ascribūt iudeorū captiuitatē cā3 eē dicūt qm̄ etiā ꝑpter dolorē cū ter in die vt leonē rugire asserūt. ꝛ ꝑpter id celū pulsare pedib⁹ more calcātiū in torcular. more etiā colūbe quēdā susurri sonitū dare: et quaq3 vice caput mouere: ꝛ dolētis voce dicere. heu mihi heu mihi: vt quid domu3 meam in desertum redegi et templu3 meum cremaui ꝛ filios meos in gētes trāstuli. heu patri qui trāstulit filios suos. et heu filij qui trans-

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: ꝙ quidā doctorū suorum hanc audierit vocē in quodaꝫ loco ramoso. Preterea dicūt ꝙ tāꝗ parturiētes inuidēs collidat pedes ⁊ more dolētis manib⁹ plaudat. et quia quotidie orat: vt misericordia eius sit sup irā eius. ⁊ vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in ca. i. O insensati iudei dicite cū deus orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliuꝫ is quem adorat potētior eo est. Si seipsum adorat: aut potēs est eius: propter qꝺ orat aut impotēs. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut non vult. Si nō vult ꝓ nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Patꝫ ergo ꝙ oino sit hec gens iudaica aliena a cognitione diuina. Si ergo verum est deū pro iudeis orare vt leonem rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. ⁊ pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere. manib⁹ plaudere. ⁊ quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare. quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitateꝫ an ab ipso: an ab eis procedit hec mora. Si enī ab ipso eum ad comprimēdum volūtatē suam minus esse potentem ostendant eum. id volenteꝫ complere: nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igit nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit: an non. Si nunꝗ habiturus est. ergo ⁊ illius ⁊ illorū dolor fine carebit suaꝙ oratio est vacua ⁊ spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdum habuit: sed in prefixo ⁊ certo habiturus est tempore. ꝙ cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed in remotis illud recuperaturus est ⁊ de captiuitate eos adducet. Si vo habiturus est tēpore certo restat eos dicere quid sit qꝺ modo ꝓhibeat eum habere scꝫ vtrū hoc paucitate imputāt an norum eius an debilitati mēbrorū an obstaculo cuiuslibꝫ rei a qua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus enī in scripturis sacris quib⁹ iudei nobiscū fidem adhibēt deuꝫ antiquis temporib⁹ maiora miracula fecisse ꝙ̄ sit eos de captiuitete liberare. velut cū decem plagis egyptum percussit: ⁊ tamē eos in manu valida eduxit ⁊ rubruꝫ mare diuisit in qꝺ pharaonē cum exercitu suo demersit. Mana quoqꝫ ⁊ cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiaꝫ iordanis in loco vno mōtis instar cōstituit Solē ⁊ lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie soleꝫ gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu leonum liberauit. Ananiaꝫ Azariam ⁊ misahelē de igne ⁊ iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia q̄ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt ꝙ antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eum potētem fuisse vt equum est concedant: sed alioꝝ interuentu accidētium eū impotētem factum dicant post quorum abscessum eum posse

sium recuperaturum credant alte rum eorum necesse esse fateant. Il la accidētia aut ex eo aut in eo fuis se vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illa ta vt captiuitas cuilibet a rege il lata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedente recedat qd̄ si ex eo et in eo fuisse di cant. deū ergo corpus habere dicūt quod cōtrariorum susceptibile sit qd̄ de celo sentire nō cōuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuz qui in tulit deo potentiorem esse ostēdūt ꝙ nō minus est incōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaz eē dicant quasi melius modo in capti uitate quaz olim in libertate se ha beant hoc patet esse mendaciū. qꝛ nunꝙ captiuitas libertati est com parabilis. Si vero non hac inten tione suā libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi p tinaciter eius voluntati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate con fecit. Ipsi e cōtrario plusꝙ ipse ve lit in ipsa captiuitate perdurēt. de beret vtiqꝫ eorum satisfacere volūta ti et non seipsum assidue tanto me rore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū cōtri stari. sꝫ hoc stare nullatenus potest cum eū quotidie vt ipsos de capti uitate eripiat orent. Excludere er go debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iudeus nihil eorū que tu nu merasti impedit nostrā captiuita tem. sed deum semper omnipoten tem fuisse ꝛ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sed deū captiuitati nostre certū ter minū prefixisse ꝛ donec illud quod constituit iurauit ꝛ firmauit tēpus aduenjat nos nullo modo liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo inscientiam deo asscribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atqꝫ iu rasse quod prius eū iurasse atqꝫ fir masse peniteat cui⁹ rei signū est tot modis iugiter vt dictū est ꝓ eis af fligitur quod si ꝓscisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secun dū iudeos deus fuit ꝙ ꝛ cum apd̄ eos constet indulgere vtiqꝫ ei de beret nec precibus eum inquietare assiduis. Quāto eīm frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouant ꝛ quo magis ab oratione cessando eū nō inquietauerint tantomagis eum cōsolari ꝑmittent.

¶ ꝙ de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valens ꝑficere firmamentum.

Quinta fatui tas iudeorum contra di uinā ꝑfectionē est ꝙ cū deus firmamētuz cōstituit ꝑficere pe nitus nō valēs cuiusdā foraminis spaciū in septētrionali parte impꝑ fectū reliquit. qd̄ ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis ali quādo exurgēs ꝛ ei equalem se fa ciens deū esse se diceret ipse deus illi⁹ spacij ꝑfectionē ei opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quem apertū reliqꝫ ego. hoc aūt ꝙ patens sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septen trionalis etenim axē poli altissimū

semper super nos nec vnq̄ occulta ri ꝯspicim⁹: ipsū q̄ totū itegrū pfectumq̄ videm⁹. Manifeste ergo ptz fatuitas errorū istius.

De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem ⁊ in eius offensam.

Ponuntur ⁊ alia in thalmuth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini ⁊ sapiētes acclamant seipsos dei seruitores ⁊ declaratores legis mosayce. sed tn̄ inueniuntur loquētes inordinate in his que sunt in magnum vituperiū dei: tollendo eū omnez perfectionē ⁊ applicādo ei omnez defectū. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis ⁊ ydolatrandi Unde inueniť in cāhedrin in capitulo. qd̄ incipit arbamitot. super illo qd̄ scribitur in Leuitic. c. xviij. de ydolo qd̄ dicitur moloth. seruitiū cuius erat ꝙ accipiebat hō filium vel filiā suā ⁊ ducebat eū vel eam ad sacerdotes ⁊ ipsi trāsibant creaturā aliā per ignē ante p̄dictū ydolū. ⁊ lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatā: et dicit in verbis istis ca. eodē. de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricantur ipsi et dicunt ꝙ q: dicit text⁹ de semine qd̄ itelligiť ꝙ nō peccat hō excepto qn̄ dat sacerdotibus patrem sui seminis ꝑ moloth. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q: non dabis. intelligitur ꝙ non peccat excepto qn̄ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloth. vt faciat sacrificiū: sz si ipsemet pr̄ facit nō peccat. Item q: dixit de semine intelligiť ꝙ tūc est peccatū qn̄ sacrificiū fit de illis q̄ ab eo exierunt sed si hō facit sacrificiū de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat. Item dicit in eodē libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ē a culpa. Et declarat rabi salomon ꝙ amore intelligitur si ab aliquo dn̄o fuit rogatus vt faceret. timore si fuit comminatus. Sed rabi moysen de egypto declarat aliter dicēdo ꝙ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine q: est bene fabricata. ⁊ timore est si timet q: potest ei nocere sicut ymaginanť illi qui eaz adorant ꝙ eis pōt facere bonū vel malum si in tali casu adorat liber est. Et multū est mirandūz de istis glosatoribus ⁊ etiaz de textu thalmuth q: clare venit contra textuz legis dei. q: videmus ꝙ cum populus israel iret ꝑ desertū ⁊ fuerūt in sethim et adorauerunt ydolū phegor q: deus iratus fuit taz fortiter cōtra populū ꝙ occidit. xxiiij. milia. et tn̄ manifestū est ꝙ illa ydolatria nō fiebāt nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterū illi tres pueri Sydrac. misag. ⁊ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardentez ꝙ adorare ymaginē nanbuchodonosor. Et tn̄ si hec opinio eēt vera bn̄ erāt excusati ab illo piculo et quo faciebāt timore regis nabuchodonosor. et certum est ꝙ ipsi bn̄ sciebant legē q: ibi fit relatio ꝑ eis ꝙ

erant multi intelligentes et socij in studio danielis propter quod apparet quod sententia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fatua. ¶ Item dicunt et veniunt contra deum volendo seipsos equare deo. Unde invenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerunt quas etiam omnes iudei observant sicut est illud quod in certis noctibus anni mandant quod incendantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorum. In certo mense anni precipiunt quod fiat festum quod vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei contra Aman In qua precipit thalmuth expresse quod quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et sive cum incendunt predictas candelas sive cum legunt predictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctificavit cum suis preceptis et mandavit nobis incendere has candelas et precepit nobis legere hanc hystoriam hester. videte si hoc precepit deus in lege. nisi quia ipse se reputant tamquam sicut deus. ¶ Item non solum hoc faciunt sed reputant se posse revocare verba dei hoc ipsi declarant super. c. xvij. Deutero. ubi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudices qui fuerit illo tempore et petes ab eis et facies secundum consilium eorum. Et dicit talia verba. non declinabis ad dextram neque ad sinistram. Sed ipsi in thalmuth scrutantur dicendo quod intentio textus est quod dato quod sapientes dicant ei pro dextra quod est sinistra et pro sinistra quod est dextra debet credere. ¶ Item iudicant sententia mortis quencunque frangentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro berahot in ca. quod incipit missemoco. quod quicunque homo deridet sapientes thalmuth vel malum dicit est condemnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliam penam nisi quod sit fractor legis. ¶ Item reputant se scire plus quam deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. quod semel fuit in studio magna disputatio super unum actum legis et omnes studij unius opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eorum erat contrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes contra eos ad probandum suam opinionem et nunquam voluerunt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto domino deo nostro. Et illa hora exivit una revelatio vocis et dixit non contradicatis rabi aliazer quia verum est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit domine lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua quod sententia debet declinari ad plures voces: et illa hora excommunicaverunt ipsum rabi aliazer quousque assensit opinioni eorum. et dicunt quod parvo elapso tempore rabi nathan invenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire revelationi sue. Respondit ei scias quod illa hora deus risit et dixit. Vicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei ¶ Item glorificant isti thalmudi

se seipsos. vnde dicitur in libro tuca.c.iij. q vnus doctor qui vocabatur rabi Symeon filius iahaij. Dicebat. Ego sum tandignus et tantus sum q si vellem propter bonitatem meã liberarentur in die iudicij oẽs homines qui venerunt ad mundũ a die qua ego natus sum vsq hodie Et si Ionatã filius vzihel esset nobiscũ possemus liberare totũ humanum genus a die qua creatus ẽ mundus vsq ad finẽ. Item se reputant prophetas sicut dicunt in rababatera ca.i.a die qua fuit destructio templi vsq huc fuit remota prophetia prophetarum et fuit data sapientibus. Item dicunt in rababatera in ca. qd incipit hamoher et hascena q raba filius barhana ibat per quendã viã et dixit ei vnus tragenarius Veni et ostẽdam tibi mõtem synai. Fuit cum eo et audiuit primo vnam vocem que dicebat. O miserue mihi q fecit iuramẽtum et ex quo feci qs me absoluet. Et postq rediit ad studium et narrauit magistris reprehenderũt eũ et dixerũt ei: ea hora qua audisti vocẽ illã debuisses dicere. dñe ego te absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse dubitaui qd dicebat pro iuramento quod fecit noe de nõ dando amplius mundo diluuiũ. Et glosat rabi Salomõ q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionẽ erat captiuitas israel proter quod ipse sustinebat partẽ captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca.lxiij. In omni tribulatione eorum non ẽ tribulatus. Et licet textus verus sit in biblijs hebraicis pro maiori parte eo modo quo posuit iheronymus in sua translatiõe. Veruntñ i aliqbus dicit sic. In omnibus tribulationibus eorum ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit predictam glosam rabi Salomon. ¶ Itẽ reputant deũ ignorantẽ sicut dicit i barahot.capi.i.postq fuit destructum templũ non remansit deo in toto mundo nisi solũ spaciũ quatuor cubitorum ad studendũ halaba.i. lectionẽ de thalmuth. Itẽ dicit q tribus primis horis diei deus sedet ad studẽdum thalmuth. ergo videtur q si indiget studio non habet perfectionẽ sapientie. ¶ Item reputant deũ mendacẽ sicut dicitur in rabamecia in capi.quod icipit hacoher Unde dicebat rabi hysmahel. Magnum quid est pax q deus dixit mẽdacium vt poneret pacẽ inter abraham et saram. hoc apparet in gen. xviij.c.q cum angeli pnosticarunt abraheq sara pareret filiũ et ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q fecit derisionẽ inter seipsam et dixit quõ posset hoc fieri cum sit dñs meus senex. Et postea cũ dñs hoc resumpsit abrahe apprehendẽdo saram dixit qd dixerat cum ego sim vetula apparet dicitur isti q deus mutauit rumores ne abraham q sara vocasset eũ senem irasceretur. Sed qui bene attendit ad textum inueniet q dicit magnum mendaciũ q etiã inuenitur q qñ ipsa risit seipsam vocauit vetulam. ¶ Item reputant deũ peccatorem sicut dr in hullin in ca. quod incipit helucereforh sup textum Geñ. vbi dr fecitq deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeõ in hora

creationis equales erant sol ꝛ luna Et luna venit ante deū ꝛ dixit. dñe nō est bonū ꝙ duo reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata et dixit illa dñe ꝗ dixi tibi verba rationabilia minorasti me ꝛ sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cōsolaretur eā dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat ꝗ sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die ꝛ de nocte sed ipsa nō fuit contenta immo dixit dñe candela ante solē ꝗd prodest. et dixit ei deus. ego faciā ꝙ pplꝯs meus israel faciat cōputa sua per menses tuos cū toto hoc non fuit cōtenta intantū ꝙ deꝰ cognouit se culpantē ꝛ ꝓcepit moysi ꝙ in fine lune israel faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato ꝛ hoc ꝓbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoqꝫ offeretur domino ꝓ peccatis: videat vnusqsqꝫ quod vanitates sunt in ꝓdicta auctoritate. ꝛ quomō textus quē ipsi allegāt est in cōtrariū illiꝰ ꝙ ipsi intelligunt. ¶ Item reputant deum pollutū ꝛ immundū scdm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher ꝛ hapohel dicit rabi Johanam deus sacerdos est ꝗ sic scriptum est Exodi ca. xxv. Loq̄re filijs israel tollant mihi primitias. sed primitie dñt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Itē postea recepit pollutionem ꝗ sic scriptū est. Deutro. c. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eū dñs. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoīem mortuū est pollutꝰ. ergo deꝰ est pollutus ꝛ satisfaciunt dicēdo. ꝙ postmodum balneauit se et fuit mūdatus ꝛ querunt in quo balneauit se in aqua non ꝗ ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas ꝛ satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit ꝗ sic scriptū est Isa. vlti. ꝗ ecce dñs veniet in ignem. Item dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. qđ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo. ꝛ facit venire ante se oēs guttas sperme exeuntis a quocūqꝫ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutū fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicūqꝫ scit quantitatē creatoris mundi securus est habere seculum venturū. ꝛ dicit rabi Johanā ego ꝛ raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanā ꝙ deus inuoluit se in vno tallet. i. roqte ꝛ ostendit se moysi. et dixit ei oi hora qua israel fecerit sic statī veniam cōsequeť. ¶ Itē faciunt deū inuidū sicut dicunt in berhot. ca. vltio ꝙ quinqꝫ homines creauit deꝰ qui ei assimilabant in aliquibus ꝛ sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et ꝗ illismet rebus in quibus ei assimilabantur condēnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ꝯtra legem mosaycā.

uartus passus est de fatuitatibus falsi

tatibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra ꝓphetas. Ma nifestū est ꝙ omnes gentes que te nent legem diuinā vel se dicūt tene re eam. affirmant deū creasse mun dum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. et hoc est ꝙ dicit pri mū verbū legis mosayce. In prin cipio creauit deus celū et terram: qꝛ est opinio oīm doctorū latinorum et hebraicoꝝ ꝙ istud vocabulum crea re significat factionem alicuius rei de verbo: nō est sic de generare. fa cere vel formare: qꝛ hec vocabula aliquid ꝓsupponūt in tali opatiōe et qui oppositum huius asserit he reticus est dicendus qꝛ destruit fū damentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundanṫ. Et inuenimus vnū de maioribus do ctoribus thalmuth qui vocaṫ Ra bi eliezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro q̄ vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. et terra de q̄ fuit creata. Rńdet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosa tores ꝙ hanc niuem accipit hic ra bi eliezer ꝓ illo quod vocat philo sophus primam materiā vel ille ex q̄ fuerūt facta q̄ttuor elemēta quā nititur ꝓbare philosophus primo phisicoꝝ ꝙ est ingenerabilis et in corruptibilis apparet ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. qꝛ vel ipse credit ꝙ creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō opor tebat eū querere ex quo facta fue runt celum et terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eter nā que nunq̄ habuit principiū vel oportet in numeris ire in infinitū quod est impossibile. Quare neces sario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textū legis in quo di citur In principio creauit deus ce lum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna que omni tpe fuit cum deo. manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legem di uinam. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera ꝙ or do temporis fuit anteq̄ mundus creatur. et qui hoc intelligit sua in tentio ē ꝙ corpora celestia sūt eter na qꝛ tps nihil aliud est nisi nume rus motus celi. ¶ Item veniūt ꝯtra textus sacre scripture. Et pmo di cunt in abodazara. ca. i. ꝙ nō reci pient tpe messie aliquē aliam gen tiū qui velit venire ad legem dei hoc est falsissimum et contra oēs ꝓphe tas. Dixit enim patriarcha Jacob Geñ. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatio gentiū. Item dixit zacharias. iii. ca. Et applicabunṫ gentes multe ad domum in die illa erunt mihi in pplm. Itē dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse q̄ stat in signum pploꝝ ipsum gentes deprecabunṫ et erit sepulchrū eius gloriosū. ¶ Itē peccāt dicēdo ma lū qꝛ dicunt peccatores esse et ma los hoies. quos deus dixit bonos et iustos. Et pmo Adam quē deus for mauit et non est dubium ꝙ cum ma iori pfectiōe que posset esse in ho mine carnali et ipsi applicant ei si

lud pctiij carnis tā abhominabile sicut dictū est supra. Itē cōtra noe de quo dr̄ Gen.c.vi. Noe vir iustus atqꝫ pfectus fuit in generationib⁹ suis cū deo ambulauit. ⁊ ipsi dicūt in yama in ca. youi aquipozim sup tex. Gen. in ca.ix. vbi dr̄. Euigilās noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei fili⁹ su⁹ iunior. querūt q̄d est qd̄ fecit fili⁹ suus iunior. Responsio est duorū doctorū qui sunt duarū opinionū: quorū vnus dicebat Rau ⁊ alius Symuel. Rau dicebat ꝙ illud qd̄ fecit cham Noe patri suo est ꝙ castrauit ipm. Symuel dicebat ꝙ habuit cū patre copulā carnalē ⁊ quilibet istorū rabinorū ducit rationes p opinione sua arguēs contra alterā. Sꝫ ↄclusio est p thalmudistas: ꝙ ambo doctores dicūt veritatē. ⁊ ꝙ illa duo fecit patri suo. scꝫ ꝙ castrauit ipm ⁊ habuit copulam carnalē cū eo. Ecce ꝙ̄ falsissima inuentio ⁊ ꝙ̄ turpissima diffamatio per illos inuēta. ¶ Itē dicunt falsum cōtra patrē Abraā. de quo dicit tex. Gen. xxv. ꝙ qn̄ abraam mortuus fuit. dedit oia sua ysaac. Sed filijs cōcubinarū dedit munera et misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in cāhedrin ca. vlti. que fuerūt illa dona q̄ dedit eis. Respondent ꝙ̄ docuit eos noia immundicie. et declarat rabi salomon ꝙ hoc est cōuocationes demonū. Ecce ꝙ̄ manifeste dicūt cōtra testimoniū qd̄ dedit deus de abraā. c. xviij. vbi dicit Scio em̄ ꝙ p̄cepturꝰ sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias domini: ⁊ faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dn̄s propter abraam oia que locutus est ad eū. Quomodo est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonum ⁊ quō hec est via dei. ¶ Itē dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationem manifestā sue virtutis cōtra petitionē quā ei faciebat dn̄a sua de adulterio. Dicunt ipsi in hulim in ca. qd̄ incipit calhabacat ꝙ de facto intrauit domū intentione copulandi cū ea ⁊ venit angelus gabriel: ⁊ rapuit sibi genitalia. et qn̄ voluit facere peccatum inuenit se impotētem. ¶ Item dicūt contra dauid de quo legim⁹ ꝙ in fine dierum suorum: qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerunt ei Abisach sunamitē: vt seruiret ei ⁊ dormiret cum eo. iij. Regū. c. i. Sicut probatum est in medicina ꝙ calor domicille vel iuuēcule prodest multum homini antiquo: vt excitetur suus calor naturalis. et textus refert ad litteram ꝙ seruiebat regi ⁊ dormiebat in sinu suo ⁊ rex non cognouit eam: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhebrin in ca. quod incipit cohengadol. ꝙ dauid concubuit cum ea in presentia bersabee. xiij. vicibus in modico tēpore ⁊ alia turpissima referunt circa hoc que non sunt digna scriptura. ¶ Item in libro Judicum ca. iiij. vbi narratur illud magnū bonum quod fecit illa honorabilis mulier Jahel propter dei seruitium: scꝫ occidendo sisaram inimicum israel. Et videmus etiā in illo cantico. ꝙ ordinauerunt pphetissam delbora ⁊ barach magnā laudē quā com-

mendacium de pdicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nasir talia verba dicit rabi iohannes septē vicibus cōcubuit cū sisara in illo instanti: et postea occidit eū. ¶ Item licet balaam voluerit facere malū populo. et eū malū pronunciare. veruntamē pphēta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonū dei q̄ nouit doctrinā altissime. Sed isti pditores et diffamatores opponūt ei multa turpissima de qbus nullā mentionē facit scriptura sacra. et hoc scribūt in libro berahoth. et in canhedrin intricando se super verba asine q̄ dixit ipsi balaā qñ eam verberabat dicēdo sic et quō ego nō sum asina tua sup quā equitas oñi tēpore. Dicūt ipsi φ ambasiatores regis balaas iter rogauerūt. quare nō eqtas i equo respōdet balaā: qz habeo equū meum ad pastū vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est verū: qz ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respōdit illa nō est verū nisi sup quam equitas. Et dixit ille verū est in casu φ accidit sicut modo qñ non est equus ad manū. Rñdit asina nō est sic sz omni tpe et adhuc φ sum asina tua de die: et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt liguas suas. ¶ Itē dicūt in hulim in ca. qd incipit calhabacat qd voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qñ dicit de samsone. Creuitqz puer et benedixit ei dñs. dixit rabi Johada. scis i quo bñdixit. in sua virga: qz sperma qd exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs et qñ cōprehenderunt eū philistei et extraxerūt oculos eius et faciebāt φ moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi φ istud molere quod dixit textus sonat φ quilibet philistinorum ducebat ei vxorē suā vt conciperet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmuth loquūtur modo ɔtrario: φ multos viros quos scriptura dicit peccatores et narrat littera peccata eorū ipsi excusant eos: et dicūt φ nō peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dr ad litteram in tex. Gen. ca. xxxv. Abiit ruben et dormiuit cū bala cōcubina patris sui ppter qd peccatū fuit ei amota primogenitura sicut ptz primo Paralip. ca. v. Sed ipsi dicūt falsos oēs textus. Et dicūt in libro sabbat in ca. qd incipit Rabina talia vba dicit rabi yonatha quicunqz dicit φ rubē peccauit nō est nisi peccator Et sic dicunt peccatores pphetas scribētes textus. ¶ Itē iustificāt filios heli. de quibus dr. i. Regum ca. ij. filij heli filij belial nesciētes &c. Item in eodē ca. heli autē erat senex valde et audiebat oīa que faciebant filij sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cū mulieribus q̄ obseruabant ad ostiū tabernaculi. Itē iustificāt filios samuelis contra textum qui facit mentionem φ non ambularent in viis samuelis patris sui: et φ vendebant iusticiam p pecunia. Itē dicunt φ dauid nō peccauit i adulterio bersabee: nec in morte vrie mariti eius. Itez dicūt φ salomō non peccauit

in idolatria quā fecit in fine dierū suorum. Finaliter per omnia videntur verba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: et hoc dicit rabi salomō sup hystoriam chore quando ipse et sua familia intrauerit tabernaculum ad ponendum incensum et mortui sunt ibi omnes. Dicit rabi salomon scias quod venenū posuit eis moyses in inceso cum quo cōbusti fuerunt nadab et abiud filij aarō. Item dicunt in li. qui vocatur sabbatin in .c. qd incipit yecioda sabbat quod si duo hoies vel plures faciūt simul vnū peccatum quod immunes sunt a pena. sicut si duo hoies cū fustibus verberant vnū alterū: et ille moritur non peccant: quia lex dicit quod quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionē non dicit anime in plurali. ita quod volunt quod nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

Quintus passus est de fatuitatibus et ridiculis ac manifestis impossibilibus iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinarum suarū quod cū chore heremū cū moyse et filijs israel peteriret trecentos hēbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdē quae claues de vacarum corijs facte erāt oēs: vt leuius ferri possent. Cōputemus mō si placet et videamus vtrum hoc stare possit. Demus adminus libre septē claues et quod quisque camelus adminus .dc. tulerit libras erūt et quod claues quas vnus ferebat camelus tria milia .dc. fierent itaque claues tricentorum camelorum mille milia et lxxv. milia. Sed cū queque claues adminus sit vnius arche quot sunt claues procul dubio erūt et arche. Dent itaque cuilibet camelo adminus due arche, et erit cameli archas ferētes quingenta et .xl. milia. Sed et serui cōsuetudinem diuitū quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodē qui thesauros cum summa seruaret diligētia vix etiā dormitaret. Inuenirenturque custodes camelorum .cc. sexaginta milia: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore per domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia .dc.

¶ De fatuitatibus iudeorum dicentium dan. prescidisse lapidem magnum: et similiter og regem basan.

Non minus ridiculosum est illud qd dicūt filijs scz Jacob patrē suum ad sepulchrū portātibus Filios esau similiter patrem a sepulchrum deferētes cū magno comitatu eis occurrisse. Cūquecumque magnus esset exercitus et singule partes sepulchrū sibi vēdicare vellēt. Dan mōtem ascēdisse dicūt et tante magnitudinis prescidisse lapidem quāta multitudo esse poterat totius exercitus esau. ipsamque molē capiti

impositã attulisse vt sup hostium cuneũ eã pijciens oẽs vno psterne ret ictu. Cũqz adueniẽs iã ambos cuneos cõcordes inuenisset: molẽ quã attulerat in mare piecit cuius magnitudie aqua maris terminos suos excedẽs duas ciuitates sui ef fusiõe subuertit. Et ipe sunt quas lõgo tpe post pharao rex egypti fi liis israel edificare precepit. Nõne queso hec adinuentio iuste summo risu digna videt. Cũ eñi Jacob fi lij.xij.tantũmodo adhuc essent vi ri esau de tribu sua iaz.cccc.existe bant.nũc igit numero filioꝝ iacob aucto quãto magis existimari põt filioꝝ esau numerus fuisse. tãtam eñi oportuit eoꝝ esse multitudinez vt ⁊ filijs iacob ⁊ toti egyptiorum gẽti q̃ cum ioseph venerat obsiste re potuisset. Nunc igitur vnusq̃sqz indicet quid hoꝝ admiratione fit dignius.s. vel vbi tantũ inuenerit montẽ.vel quo mõte tammire ma gnitudinis molẽ vel quõ in capite tanti põderis gestare potuisset la pidem vt tammagnã psternere po tuisset cohortez. ¶ Non eñi minus stupẽduz est illud monstruñ ꝙ Og rex basan vidẽs ingentẽ exercituz israel.dc. scilz milia ⁊ tria milia et cccccc.viros a.xx.ãnis ⁊ supra ex ceptis mulieribus et paruulis qui supputari nõ poterant molẽ inau dite magnitudinis suo capiti im posuit. ⁊ cũ ea expeditionẽ totam psternere voluit vppupa auis mi nima moli illi supsedit ⁊ tãdiu eaz rostro suo cõcudit donec foramen magno iuxta capitis ei⁹ quãtitatẽ peracto moles caput trãsiliens in eiusdez humeris subsedit. Capite aũt sano ⁊ toto corpe incolumi for tassis adhuc a colo subleuasset nisi ad auctoꝝ subito dentiũ quantias impedisset.mox eñi vt lapis in co lum descẽdit dẽtes sibi repẽte ita sunt adaucte ꝙ cũ voluit eaz suble uare minime potuit. Qd moyses intuẽs cuius corpus decẽ cubitos habuisse asserũt: ⁊ totidẽ eius vir gale ascribũt se sup terrã in modũ saliẽtis decẽ cubitos erexit ⁊ cum in aliquo corporis loco cum virga pcuteret. Si ergo cõputẽt decẽ cu bitos q̃bus a terra eleuatus est: et decẽ cubitos ei⁹ corporis ⁊ decem alios quos virga in altũ porrecta habebat a terra ad summitatẽ vir ge.xxx.inueniẽt cubitos: sz cum in tantũ erect⁹ esset moyses virge tñ summitas qua eũ pcutere intende bat nequaꝙ vlteri⁹ attingere potu it ꝙ ad euz modũ quo sura iũgitur pedi que vulgo causilla dr. In quo q̃dẽ cũ pcussisset cõtinuo cadẽs ex pirauit. In hoc cognoscere q̃libet põt ꝙ a plãta pedis quã terre fixã tenebat vsqz ad nodũ in quo pcus sus est.xxx.cubitos habebat.ab eo igit loco vsqz ad summũ nõ min⁹ ꝙ octingẽti cubiti erant. soluqz ca put facile decẽ cubitis cõstare po terat. vnde sequit ꝙ auis illa mo lem ipsam decez cubitis pforauit. In quo facto quot fint mirãda q̃d vc potius mirer cũ ɔsidero stupeo vbi eñi vel tñ lapidẽ inuenire vel tñ pondus portare aut quõ tã par uula auis tñ tamdurũ tamqz spis sum saxeuz corpus tamcito valuit penetrare. Quoue pacto dentes ei

tam subito crescere. aut qua ratiōe tam immēse ⁊ inaudite magnitudinis credēdus est fuisse cū p̄sertim lex dicat lectū eius ferreū nonē cubitos habuisse. quoue pacto tātus homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicūt moysen i celū ascēdisse ⁊ ibi deuictis āgelis legē accepisse.

Dicunt item iudei q̄ moyses p lege suscipiēda in celū ascēdit ⁊ ibi cū angelis taliter altricat⁹ sit Dicebāt eñ inquiūt angeli legem hāc deferre minime sinemus quaꝫ nobis plusq̄ filiis israel necessariam scimus. Ad hoc moyses insolita visione pterritus nihil respōdere p̄sumpsit: sed dño se cōfortante vt secure rñderet ⁊ precipiente angelis ait. Cū lex hoc regendoꝝ corporuꝫ p̄cepta cōtineat nō satis cōsidero q̄d vobis q̄ sp̄ualis tm̄ creatura estis sit necessaria. Angeli q̄d ad hoc dicere nō habētes victi cōticuerūt. De moysi igitur victoria deū risere et valde letatū esse dicūt ⁊ ita post triumphū cū lege alacrē descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lasciuia. quomodo eñ moyses corpore mole depressus altitudineꝫ celi conscendere potuit. Aut quomodo dari deo legē volente angeli phibere. quid iterū stolidius est q̄ dicere deuꝫ vno vincēte ⁊ alio victo exultare ⁊ puerili more ridere. Itē si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erāt cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cū iudeis obseruare: nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorū dicentium quēdam noīe iosue decepisse angelum mortis ⁊ in celuꝫ saltasse ac ibideꝫ dei sententia remansisse.

Memorāt ⁊ aliam fatuitatē iudei q̄ oībus ridiculum prestat. Dicunt eñ angelum mortis cuidā viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori et q̄ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animā tuā suscipiā ⁊ moriaris. Nequaq̄ inquit ille q̄ cōmones faciam nisi mihi prius padisum ostēdis. Susceptuꝫ igitur angelus in alis suis duxit ad locū vnde videret paradisum. Callidus autē ille de alis eius elapsus est ⁊ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolēs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaq̄ ait ille vt egrediar. Cūq̄ secūdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ⁊ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergēs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hoiem illū ex dei nomine de paradiso egredi p̄ciperet. Veniēs itaq̄ angelus ad padisum ait deus vt egrediaris p̄cepit. Jurauit ille: ⁊ ait. Per deū non egrediar. Rediit angel⁹ ad deū ⁊ dixit Jureiurādo se nunq̄ inde egressurum firmauit. Dās itaq̄ iudicium deus respōdit oīa volumina vite ⁊

actum eius reuolue et diligēter re lege. si qñ eum iurasse et periurasse inueneris modo quoqꝫ nihil sibi iurasse valebit. Si autē vnqꝫ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Uolumina itaqꝫ oia angelus studiose discutiens nunqꝫ periurasse inuenit. Dimisit itaqꝫ victus qui vt dicunt vsqꝫ in presentē diem incolumis permanet atqꝫ viuus. ¶ Considerare possunt iudei qꝫ risu dignissima i hoc notari possint sermūculo. Quid eñ plus miremur an fatuitatē angeli qui callidem hois artē prius nō agnouit an hoiem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an discamus dei impotentiā: qꝫ non nisi per mendacium eū de paradiso potuisset expellere. an ascribam⁹ deo ignorantiam qꝫ non aliter scire potuit vtrū periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduētu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserūt etiā iudei inusitatū miraculum: scꝫ mortuos suos post captiuitatis euasionē resuscitari: vt terram incolant qꝺ multis auctoritatibus pbare nititur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populuꝫ israel Deut. xxxij. Uidete qꝫ ego sum solus et non sit alius de⁹ preter me. ego occidam et ego viuere faciā. percutiā: et ego sanabo. Cū ergo deus se occisurū promittat et viuificaturū: non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. qꝛ hoc verbum ad ostendendū omnipotentiā suā dixit non qꝫ ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandū quin a die qua se deus pmisit hoc facturū vsqꝫ in diē presentē concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariā sororē moysi prophete Job et Ezechiam: Naaman. et alios qꝫplures cuꝫ voluit percussit et cū voluit sanauit. Itē ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed iteꝫ econuerso in manu helye filium vidue. in manu autē helisei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo omnipotentē mortuos suscitasse non negamus. quin oēs hoies in die iudicij ad eos suscitandos et confiteamur et credamus. Sed qꝺ adijciūt qꝛ scꝫ denuo terras ihabitaturi sint nō credimus. Dicet iudeus hoc nō debet videri cōtra fidē esse cuꝫ ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longā vitā duxerit vxorem habuit filiosqꝫ genuerit: et pristina humana vite cūcta officia impleuerit. Rndet qꝫ verū ē et bene potuit esse vel per miraculū vel per pcem sancti viri: qꝛ corpus nōdū erat dissolutū: qꝫuis etiā hoc nequaqꝫ crederem⁹: nisi testimoniū super hoc ppheticū haberem⁹. Uerū ea q cōtra visum cōtigere solēt fides hoīū suscipere facile nō solet. nisi taliuꝫ cōfirmaret auctoritate pphetarum

quibus oim fauor applaudat popu
lorũ: τ ea ipsi apertissime loquũtur
pphete. hoc aũt nullus aperte pro
nũciauit ppheta. Sed cũ iudeorũ
hoc dixerint doctores: nemo tñ ex
his qui ante xpm fuerũt istud pdi-
xit. sequaces autẽ errorẽ hũc inue-
nerũt: vt iudeorũ gens in sua persi
steret infidelitate. ¶ Scdo nitunt
pbare intentum iudei auctoritate
Isaye. xxvi. vbi ait viuent mortui
tui: interfectiq mei resurgẽt. exper-
giscimini τ laudate qui habitatis
in puluere. Sz hec verba nequaq
ostendũt mortuos iudeorũ ad habi
bitandũ terram resuscitari. qm si
diligẽter qd dr attẽdam9 nec mor-
tuorũ resurrectionẽ ibi pariter pfi
gnatã inueniemus. alioquin pphe
ta sibimet contrarius esse videbit
cũ in superioribus dixerit morien-
tes nõ viuent. gigãtes nõ resurgẽt
qd igitur a nature vsu dissentit et
sensui pphete cõtrarietatẽ ingerit
nequaq pro libitũ vniuscuiusq ad
sensum nature cõtrariũ dz exponi.
cũ aliter sano sensu possit intelligi
nisi necessaria ratio ita id coegerit
accipi. Qd si quis itelligere cupit
attẽdat q pdictũ verbũ duob9 mo
dis intelligi põt. Uno mõ vt vel de
extremi iudicij suscitatione dictũ
credat vel resuscitationis noie ca-
ptiuitatis euasionẽ signauerit. Hic
aũt sensus magis ad litterã ptine-
re videt cũ paulo superi9 ppheta
sue gẽtis captiuitatẽ τ afflictionẽ
descripserit. Statimq diuine pmis-
sionis τ pietatis solaciũ intulit di-
cens. viuent mortui: interfecti resur
gẽt. Nec hanc euasionẽ quolibet in
certo tpe: sed post modicũ tempus
euẽturã prenũciat dicẽs. valde po
pulus me9 intra cubicula tua clau-
de ostia tua super te abscõdere mo
dicũ ac momentũ donec ptranseat
indignatio mea. hec ad captiuitatẽ
cõgruẽter referũtur. ¶ Tertio ni-
tuntur intentũ pbare iudei ex ver-
bis Danielis. in ca. xij. vbi dr mul-
ti de his q dormiũt in terre pulue-
re euigilabũt. alij in vitã eternam.
alij in obprobriũ: vt videãt semper
sed hec auctoritas tantologius ab
intentione iudeorũ discrepat supra
dicta quãto euidentius de vltimo iu
dicio intelligit fuisse dicta. in illa
enĩ resurrectiõe ibũt vel in vitam
eternã: vel in obprobriũ sempiter-
nũ. ¶ Quarto explicãt ad intentũ
suũ iudei auctoritate Ezech. in ca.
xxxvij. qui cũ plures mortuos di-
uina suscitasset virtute. de futuris
quoq his vaticinatus est verbis.
hec dicit dñs deus. Ego aperiã tu
mulos vestros: τ educã vos de se-
pulchris vestris populus meus τ
inducã vos in terram israel: τ post
pauca. τ requiescere vos faciã sup
humũ vestrã. Ecce mortuos susci-
tãdos: τ terras suas ihabitaturos
apertissime ppheta atq indubitã
ter ostẽdit. Rñdet q pdicta aucto
ritas de resurrectione mortuorũ in
die iudicij intelligẽda est: nec est in
stãtia illius qd dr in fine. requiesce
re vos faciã sup humũ vestrã: qm
requies isto mõ põt accipi: vt aia
significet requiescere in corpe qd
nõ immerito terre noie. de quã sum
ptũ est exprimit: teste isup scriptu
ra q frequẽter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre: ecce hō cū ex quattuor elemētorū fit cōiunctione perfectus. de terra tm̄ q̄ vnū est elementū dr̄ factus: sed nō incōuenienter: q: terre noie signat corp⁹ possumus ergo intelligere qđ dicit sed q: faciet eos requiescere super humū suā. φ aīa redibit ad corpus ꝛ iudicabit vtrūq;. Hic aūt sensus in illius ꝑphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio vlla videat ei⁹ cōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝑphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā expo nēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exorbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: sȝ iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis fit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut fit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. ¶ Quō aūt p̄dicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria diligēs lector attēdat. Dauid ꝑpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eoꝝ domus illorū in eternū. tabernacula eorū in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsq; in ꝓgenies patrū suorū ꝛ vsq; in eternū nō videbit lumē Itē alibi spūs pertrāsibit in illo ꝛ nō subsistet: ꝛ nō cognoscet amplius locuȝ suū. Iteȝ alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli⁹ ꝛ ipsi de manu tua repulsi sunt. Iob etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento q: vētus est vita mea ꝛ nō reuertetur oculus me⁹ vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui in me ꝛ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ꝛ ptransit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ꝛ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget ¶ Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: q: obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoq; ꝛ odiū ꝛ inuidia simul peribūt: nec habēt parteȝ in hoc seculo ꝛ in opere qđ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim⁹ ceteroꝝ auctoritatibus concors existit: φ mortui ad hoc scȝ vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tm̄ φ q̄nq; resurgant testimonium perhibet dicēs φ nō habēt parteȝ in his que sub sole gerunt. s. in terris. Per hoc videlicet innuēs φ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sententiā meaȝ cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ꝛ dixisti etiā φ erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rńdetur nōne tu iudee credis: φ cuȝ vestri resurrexerint mortui adueniēte vncto. Adā quoq; ꝛ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. ꝛ aaron. ceteriq; patriarche ꝛ ꝑphete ꝛ oēs iusti: q̄ añ aduētum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ꝛ oīa humana genera officia agētes ꝛ patiētes pristinos q; rerū rit⁹ colentes antiquos more terras sint inhabituri. ꝛ aaron ꝛ fi

lis eius sacrificiis vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare nõ valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tũc ergo quero quisnã erit maximus põtifex. dicet iudeus q aarõ. Quid ergo de eleazaro phinees multisq3 aliis. tunc fiet qui olim oẽs fuerunt põtifices summi erũt ne semel oẽs vno tẽpore maximi põtifices an illius ordinis dignitate priuabũtur. si dixer3 viuẽte aaron eos summo sacerdotio fungi nõ posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus eñi ad dedecus τ incõmodũ q ad decus τ vtilitatez erit eis resurgere. meliusq3 ei fuisset in morte pmanere q erũnosam ducere vitã: l3 τ moysi lex in hoc facto destruat᷑. qua pceptũ habetur ne qs maiori sublimatus ordine vlterius ad minorẽ scdo ducatur. Si aũt oẽs in summi sacerdotũ ordine equales esse futuros cõcesseris honorẽ suũ adimis. quia nullus inter cõplures equales excellentẽ põt habere honorem. Preterea multis põtificib9 multa sunt necessaria tẽpla. Ex hoc ergo aliud incõueniẽs. i. legis destructio seq̃tur pcipiẽtis. ne plusq vnũ sacerdotẽ. nec plusq vnũ existere tẽplũ. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouã legẽ habituros cõcedere aut moysi legẽ nequaq totã consistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nũquid plures reges habituri sũt iudei: an vnũ. Rñdere d3 iude9 q vnũ sicut ppheta ezechiel phibet testimoniũ dicẽs. vnũ pastorẽ oẽs habebunt. q2 si plures fuerint concordes esse non poterũt τ regis pacẽ destruent. ¶ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respõdebit q vnctus: in cuius aduẽtu captiuitatẽ se credunt euasuros et suos mortuos suscitãdos τ eorũ moderamẽ habere imperii. Uere illud dictũ aliquid coloris haberet si vnctũ illũ hoiem hi crederent τ deũ. Si vero vt credunt homo tm̃ futurus sit quid tunc abraã. ysaac. τ iacob sunt facturi. moyses etiam ceteriq3 pphete nũquid eius subiicientur ditioni. Rñdet iude9 q sic quia sic samuel subiectus est sauli τ helyas achab τ elizeus ioram. et alii multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nõ conuenit proposito presenti. Nã τ si prophete qui minime reges fuerũt: regibus subditi fuerũt nõ ideo conuenit aut est necesse; vt rex propheta cuiq terreno regi subiiciatur velut abraam τ dauid et iosue. quorum quisq3 rex fuit atq3 ppheta. moyses etiã qui rex τ propheta τ legisdator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniũ perhibet dicẽs. non surrexit ppheta vltra in israel. sicut moyses quẽ nosset dñs facie ad faciẽ in oibus signis atq3 portẽtis q misit sup eũ. nõne cũ isti tanti tales q3 viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nõne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur. ¶ Preterea duo inde incõueniẽtia pueniũt. si eñi minor est eo moyses scriptura mentit᷑. si autẽ maior tãto plus viuificat᷑. Si dicat iude9 q ille rex erit moyses. tũc q̃ro. Quid ergo ille vnct9 factur9 ẽ. qd etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dū viueret in tāto precio habebat cū aliquid a deo implorabat p eoꝝ amore se adepturū orabat. Ecce quō sunt positi iudee in magno discrimie in hac materia. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Numquid illi qui tunc suscitādi sunt mortui naturā et potestatē habebūt filios generādi. Respondebit iudeus: q legis precepto ad hoc cōstringent. ergo cū lex pcreare filios pcipiat nouā eos legē habituros demōstrat: qd est contra fidem suā. Rñdebit iudeus q eis inhibita est generatio nō lege: sed nara. sed hoc stare nō pōt: q auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqd modo esse cui naturale sit generare nō posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniēte vim generādi amittit: nec sacerdos esse: nec testimoniū perhibere nec iudicium potest facere. q si naturam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitandos: sed nouam creaturā futurā. similiter pōt in forma tantū: non in natura tota comedent quidem & bibent: sed non generabunt. Concedit ergo iudeus q quēadmoduꝫ cetera humanitatis officia sic & generandi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam & quotidie parituram credāt. ¶ Sꝫ hoc quod dicunt iudei est ita fatuū q vix humane aures audire possunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnei um et credituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearēt pfecto nec terra eos caperet etiāꝫ si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarētur angustia. q nō haberēt qui colere possent arua. immo inde semp esset inter eos p terre angustia certamē & rixa. Item cū suscitabūtur oīs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quā habuit: aut aliā habebit Respōdet iudeus q quisqꝫ rehabebit suam: q hoc erit leticie consumatio. Tūc ergo quero illa mulier q post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectione quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respōdet lex moysi destruetur dicentis q post scdm nō debeat redire ad primū maritū Si vo alium q primū habiturā respondeat in eo etiaꝫ est destructio legis eas nāqꝫ legis iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiq non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitari cū tot post eos fuerint nati quilibet eorum quandoqꝫ erunt morituri. Respōdet iudeus q immortales exinde remanebunt: sed ratio demonstrat q dicit stare non posse cum enim homo comederit biberit generādi vsum habuerit necesse est q ex quattuor elemētis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuꝫ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaq spirituale qd non est hominuꝫ eis conueniat: q nec eius subiicientur diffinitioni

Diffinitio enim hoīs ē aīal rationale mortale: sed de immortalibus homīnibus diffinitio ista p̄dicari nō pōt. quare nec sp̄ualis homo. vnde p hoc mediū colligit̄ recte vt quos iudei vocāt hoīes. homines nō sint quod est icōuenieñs. Itē sicut sup̄ dictū est multitudini eorū spaciū toti⁹ terre nō posset sufficere si ipsā maximā multitudinē immortalē asseramus cum supra sine intermissiōe eos generaturos esse dicim⁹. Et si ad lapidum modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cōcluderētur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrū erit eis ad penā an ad coronā. Respōdet iude⁹ q̄ ad gloriā z honorē illa resurrectio erit vt vincti gloriam et regnum cōspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsq̄ ad resurrectionis tempus permaneāt. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q̄ ad coronam futura est. cum enim nūc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigiliis z variis atq̄ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundū eorū sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus q̄ ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: q̄z si nunc in quiete z deliciis p̄manēt de q̄b⁹ ad corpora sint redituri angustias: cū tanta eis exultatio erit vincti p̄sentiā cernere z ei⁹ regno exultare hierosolymis vt oliz habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt z corporum pena sit eis multa z quā mō habent requies habeat postea p minima. ¶ Sz hoc q̄ dicūt a veritatis et orbitat semita mul⁹ eīn p̄sentis mūdi honore gloria eterne vite q̄etiz delitiis cōparatione conuenit aliqua: q̄z nec vno momento q̄s q̄ huius mūdi poterit sine labore et pena vti delitiis. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedēte molestia p̄manet perpes z cōtinua p̄cipue. cū eorū testent̄ doctores oēs hui⁹ mūdi honorem z gloriā idez esse ad illi⁹ vite delitias qō est vnū ad .lx. Patet insup cuilib3 nisi toti⁹ rōnis sit expers incōparabiliter magis esse gaudiū cernere deū q̄ talem qualem ipsi dicunt vinctū q̄ futurus sit hō tm̄. ¶ Dicat ergo iude⁹ q̄d finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vere eorum crudelitas est z fidei certitudo q̄ resuscitandi p̄fecto comedendi etiam z bibendi sine generandi z naturam z vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula in perpetue beatitudinis z immortalitatis regnū sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit. ad pristinum inconueniens redit infra mille etenim annos in tantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vllū super erit spa

cium. ¶ Insuper et illud quod su-
pradiximus est in q̄stione q̄ patriar
che prophete ⁊ oēs iusti qui iam ful
gebāt in gloria nouis denuo penis
subdantur reducti ad corpora. Itē
aliud omne eīū quod comedit et bi-
bit ⁊ gignit. delectatur etiam ac tri
statur proculdubio ex quattuor ele-
mentis compositum non dubitatur
Quomodo autem quod ex his com-
ponitur ⁊ passionibus predictis affi
citur cum eisdem affectionibus sine
mutatione in regnum illud transfe-
retur. Sed vt omnia cōcedamus q̄d
nam de his sunt dicturi qui aduenīē
te vncto et post sunt nascituri mori-
turos ne asserenti vel non. Respon
det iudeus q̄ morientur in christi re
gni fine. Quid igitur facient paren
tes eorum in morte ipsorū. melius
nāq̄ illis foret non resurgere q̄ tan
tum dolorem ex eorum morte sustine
re. Dicet iudeus concedamus ergo
eos non esse morituros: sed hoc sta-
re non potest: quia tunc mentiretur
scriptura qua dicit Dauid ī psalmo.
Quis est homo qui viuet ⁊ non vide-
bit mortem. Undiq̄ igitur si perpen
dunt iudei eis semite rationis ⁊ dif-
fugij sunt clause. q̄ nullaten⁹ eo mo
do quo dicunt fieri possit mortuorū
resurrectio ergo tanq̄ fatua positio
reliquatur credulitas iudaica q̄ sui
mortui sint resurrecturi vt iterū ter
ram incolant.

¶ De residuis fatuitatib⁹ iudeorū.

Dicunt etiam iu
dei multa vana cōtra deū
dicit rabi sadue. Quid ē
illud quod non fuit reue
latum Iacob. cum tamen esset pphe
ta. Respōdet q̄ ioseph filius ei⁹ non
erat mortuus ⁊ q̄ fratres sui vēdide
rant eū: ⁊ dicit q̄ ratio est: q̄ in hora
venditionis eiusdē q̄rebāt f̄res ei⁹
aladina. i. maledictione: p̄ quocunq̄
illud reuelante ⁊ filii aladina non po
test poni nisi adminus sint decē ho-
mines: ⁊ q̄ ipsi non erāt nisi nouem
cōmiscuerunt in p̄dicta aladina deū
secum vt essent decem. ⁊ ideo dicunt
q̄ deus nō esset ausus reuelare Ia-
cob. Itē dicūt in sabba in ca. q̄ō inci
pit rabbi aq̄ba q̄ q̄n moyses ascēdit
in mōtem q̄ inuenit deū in manib⁹
tenentem rotulū legis ⁊ faciebat co-
ronas l̄ris ⁊ moyses nihil dixit. Et di
xit ei de⁹ q̄re me nō salutas. R̄ndit
ipse quō dn̄e ē seru⁹ q̄ debeat salutare
dn̄z suū. Et dixit ei de⁹. vere dicis ve
rūtamen ex quo venisti adiuua me.
Itē dicit in p̄dicto ca. q̄ in die iudi
cij dicit dn̄s ysaac. tui filij peccaue-
runt: volo cōdēnare eos. Et r̄ndebit
ysaac. Dn̄e etiam sunt filij tui: q̄ tu
scripsisti in lege tua filius meus pri
mogenitus israel. Ego volo q̄ venia
mus ad cōputū videam⁹ quāta est vi-
ta hois. lxx. anni. amoue. xx. in q̄bus
adhuc non est hō in etate in qua de-
beat sibi imputari pctm̄ remanēt. l.
tolle medietatem temporis scz tem
pus noctis in quo hoies dormiunt ⁊
remanent. xxv. remoue medietatē tē
poris q̄ expenditur in faciendo ora-
tionem ⁊ in comedendo ⁊ bibendo ⁊
remanent. xij. anni cum dimidio hos
xij. annos cum dimidio diuidamus
inter me ⁊ te ⁊ faciamus illos libe-
ros a pena. ecce magna vanitas ac si
deus nesciret predictum computuz
anteq̄ ysaac ostenderet sibi. ¶ Itē
dicit in rabba mestiba ī capitulo q̄ō

incipit cohel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casum lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō. et deus dicebat q sic: et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt q fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in aboda zora. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et trib⁹ horis secūdis doces pueros q moriui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et qn vidit q est dignus punitione surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan.

¶ Item querunt vlterius ea que diximus fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent q de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viij. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius antequā crearet mundum qd faciebat deus. Respondent q ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosina preparatus est deus ad faciēdum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum: vinum qd stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsqz ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. qd icipit cathedine mamoner q tres fuerunt q peccauerūt in luxuria cum fuerunt in archa noe scz canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus i hoc q ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc q emittit semen per os. Cham i hoc q maledixit eum noe. Item dicit in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre matris habet quandam candelam super caput suum cum qua videt ab vna pte mūdi vsqz ad alterā et sic totam legem et omnēs scias: et in hora q exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Item dicit in eodem li. iij. c. qd incipit aysay et in basrabot i ca. qd icipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses antequā moreretur fuit in tpe diluuij reseruat⁹: hoc est magnū mendaciū pter duo. Primo qz a diluuio vsqz ad tempus in quo pquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo qz est contra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filij sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in bulis in ca. qd incipit heluntero hos q vnus leo est in montana vlam q est ita magnus q habet ix. cubitos ab vna aure vsqz ad alteram: et dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit imperator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q comparat cum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre.

cum et illa hora rogauit rabi osua deum et extraxit eũ a mõtana illa et venit versus romã et qñ venit in distãtia trecẽtarum leucarũ dedit vnũ rugitum. et omnes mulieres que erãt pregnãtes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quãdo appropinquauit amplius p.c. leucas sic q distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderũt omnis dẽtes omnium existẽtium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac oratione deo vt redeat ad locum suum et illa hora reuersus est. ¶ Item dicũt in rabacam in ca. quod icipit hamober et hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q erat ita magna sicut vna villa. lx. domorum. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnuz ramum vnius arboris et dicit rabpapa. si nõ accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudã vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ et piscis ibat ꝯ oriẽtẽ nauis vero contra occidẽtem et qd cogitas q nauis nõ ibat velociter interroga rabdemi et dicet tibi inquãtum vnus hõ posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ppe terram vidimus homines pijciẽtes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q ille sagitte. Itẽ dicit rabi selerium⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando q nõ esset aqua multum profunda et audiui vnam reuelationẽ que dixit. Caue tibi ne descẽdas quia. vij. ãni sunt q cecidit ibi vnum mambeluz et adhuc nõdum accessit ad terram. Et dicit rabi cabãna q auis illa vocatur cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo et posuit tabargium meũ super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem orationem et quãdo veni ad locum nõ inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi q latrones ambulãt in celo. et respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et inueni tabargium meũ. Et declarat rabi Salomon. nõ cogitetis q deduxit eum ad finem mundi quia quingenti ãni sunt itineris sed duxit eũ ad vnum montem altissimum intantum q poterat tangere celum. De et similes fatuitates et vanitates tenẽt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cõtinentur indignum duxi litteris explicare. ¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorũdum ptransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librũ thalmuth in quo tot errores tot mẽdacia tot turpissima et fatuissima ꝯtinent affirmãt iudei esse doctrinã et aliã legẽ datã a deo moysi. verbo: q ꝑcepto duorũ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionez xp̃i.

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrã scripturã quasi indecies tm̃ exceptis glosis ãtiquis ⁊ modernis quas fecerũt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerũt ⁊ receperũt mãdata ⁊ obseruãtias ⁊ cerimonias ⁊ que nũq̃ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regũtur vsq̃ in hodiernuz diẽ. Et nõ minus p̃dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarẽt suos errores p̃cepe runt in diuersis locis q̃ oĩa p ipsos ordinata in p̃dicto thalmuth habeant tãtam efficatiã sicut ordinata p deũ in lege moysi ⁊ imposuerunt penaz mortis cuicũq̃ negãti aliq̃d de p̃dictis p eos scriptis non ponẽtes tam fortẽ penã negãti verba legis. et adhuc i noie voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmuth quod sonat doctriã. et sacrã scripturam biblie vocant mira quod sonat tm̃ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̃ fatuitas tripliciter ostẽditur. Pri͛o diuisione. Sc͛do tẽporis determĩatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notãdũ q̃ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q̃ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrũq̃ eis ignotum. Similes ĩfirmo q̃ tm̃ incurrit sue sanatiõis desperationẽ q̃ nõ curat de cognitiõe sue infirmitatis nec etiã de curatiõe quod est magna fatuitas. Affirmãt ergo isti duo primum q̃ pctm̃ p quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Scd͛m q̃ terminus sue redẽptiõis est etiã ignotus. et licet verũ sit quo ad eos vtrumq̃ tm̃ nobis notũ est vt p3 supra libro pri͛o in aptiõe. xij. thesauror3 s3 talis ignorãtia fatua est nec eos excusat cum sit nõ solũ crassa sed affectata. Alij sunt qui nõ curãt inq̃rere certũ peccatũ p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curãt hoc attribuũt peccatis ãtiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nõ sunt cõmunia toti eorũ cõmunitati sed singularia quorum vtrũq̃ ostẽsu3 ẽ falsu3 vt supra dictũ est ⁊ satis claret q̃ hec diuisio iudicij eorũ ostẽdit eos nõ solu3 cecos sed vero iudicio rationis carẽtes. Secundo ostẽdit fatuitatem iudeorum tp͛is determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderbolaz. iste posuit nũerũ ebdomadarũ Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trãsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secũdi. Et ideo secutus est quendam fatuu3 nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. xlviij. ãnos a destructione templi scd͛i et hierusale3 per romanos. ⁊ cõgregati sunt in quadã

ciuitate noīe biter ⁊ rebellauerūt cū
pdicto falso messia contra romanuȝ
imperium ꝓpter quod Adrianus ce
sar trāsfretauit ⁊ obsedit eos cū suo
falso messia ⁊ capta ciuitate omnes
interfecit cuȝ suo messia vt patet in
lib. q̄ dicit demaymdi q̄ incipit bis-
losapaquin. ⁊ in glo. ⁊ trenorū hiere-
mie sup illud verbo trenū. ij. dissipa-
uit dominus ⁊c. ¶ Fuit alius vt ibi
dem habetur q̄ dicitur de domo he-
lie qui posuit expsse de ordine mun-
di ꝙ per sex milia annoruȝ debebat
mūdus durare diuidēs per duo mi-
lia i tres ptes sicut patuit supra li.
i. thesauro primo. et assignauit tps
messie in. iij. binario ꝙ scđm hebreo
rum ꝯputationē patet trāsisse initiū
illius tēporis. qꝛ vsqȝ ad pñtem an-
num sm eos a creatione mūdi. fluxe
runt quinqȝ milia. cc. lx. āni. ⁊ sic se-
cundū istos aduētus xpi trāsiuit in
pteritis mille. cc. lx. ānis. ⁊ isti tres
supradicti fuerunt principales de
numero eorum qui dicuntur chan-
naym. ¶ Post istos fuit quartus et
vnus de maioribus eorum qui dicū
tur emoraym qui vocabatur rab. qui
determinauit in libro canhedrin in
deleth ꝙ omēs termini assignati de
aduentu messie iam transiuerant in
preteritum ⁊ ꝙ non pendebat redē-
ptio nisi in ipsa pnia. hec ille. Hec
quidem determinatio verissima est
si sane intelligatur. Nam terminus
assignatus in prophetis iam tran-
siuit in preteritum vt patuit libro
primo in quo termino xps iam ve-
nit et non pendet redemptio nisi in
penitentia quia quicunqȝ eorum pe
nitentiam egerit statim habebunt
messiam ꝙ habemus per rei euidē-
tiam licet iste rabi nō intellexit ita
recte verba per seipsum prolata. ha
bemus tamē ex hoc ꝙ omēs termi-
ni assignati de aduentu messie iam
transierant in pteritū. ¶ Fuit qui-
tus huius cōtemperaneus qui cōsi-
derans ꝙ omēs termini de aduen-
tu messie iam trāsiuerant prout dixe
rat socius suus voluit ꝓcludere viā
inuestigandi hmōi terminos ne per
hoc aliq auisarētur de veritate. Et
ideo dixit ve aīabus cōputātib⁹ ter
minos scȝ aduētus messie p hoc vo-
lēs designare ꝙ esset pctm̄ inquire-
re vel inuestigare de hmōi termino
non reddēs ad hoc aliquā rōnē nec
auctoritatem. cuius malicia ⁊ fatui
tas manifesta est. qꝛ nullus fuit fa-
mosus scriptor vel glosator īter eos
qui de hoc solēniter nō inquireret.
Post hunc fuit sextus in asia de his
qui dicūtur gaoni. qui dicebat Ra-
bi cahadias qui in libro quem com
posuit quem vocauit librum de cre-
dēdis conatus est probare ex dictis
ꝓphetarū ꝙ messias nūdum vene-
rat et de termino diligēter inqrens
conclusit certum tempus quod iam
trāsiuit in pteritum per. xl. annos et
vltra vt pȝ aspicēti pdictū librum.
¶ Septimus fuit rabi moysen de
egypto qui tāte auctoritatis fuit in
ter eos vt a maiori parte iudeorum
prouerbialiter dicatur ꝙ a moyse le
gislatore vsqȝ ad moysen egiptium
nō surrexit sicut iste moyses. Iste liȝ
in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu.
de regibus determinet ꝙ nullus de
bet cōputare termīos aduētus mes
sie sequēs supradictam quītam opi
nionē. tñ ipsemet in quadā epistola
quā misit iudeis qui erāt in affrica

scripsit q̄ habebat ex certissima tra
ditiōe antiquorum q̄ propheta futu
rus erat in israel et q̄ messias debe
bat venire ꝛ redimere israel in ãno
a creatiōe mūdi quartomillenario
octingētesimoseptuagesimoquarto.
et pꝫ sicut supradictū est ꝑm cōpu
tationē iudeoꝝ q̄ p̄ns ãn⁹ dñi. M.
cccc.lxi. est quinq̃ millenus.cc.xxi. ꝛ
sic terminus p̄ eum assignatus iam
trãsiuit in p̄teritū per.cc.lviij.ãnos.
Predictam cōputationem fundauit
in quadam autoritate Numeri.xxiij.
vbi ꝑm trãslationē nostrã sic habet
temporibus suis dicet iacob israeli
quid opatus sit deus quod verbū ex
traditiōe suoꝝ ãtiquoꝝ sic exponit.
q̄ quãtum tempus fluxerat a crea
tione mūdi ꝑm cōputationē hebreo
rum vsq̃ ad tp̄s in quo balaan ista
verba dixit tm̄ tempus precise flue
re habebat a tēpore istius dicti ba
laan vsq̃ ad tempus in quo ꝓpheta
messias futur⁹ erat in israel. ¶ Oc
tauus post hūc fuit rabi moysen ge
rūden.qui fuit magne auctoritatis
inter eos qui scribens supra pētha
teuchū in ꝓhemiali parte determia
uit cū magna solēnitate q̄ messias
erat venturus certissime in anno a
creatione mundi. quintomillenario
centesimo.viij.cum quo cōcordauit
magr̄ Salomon barchinen. in.lib.
migala a megala de quo fuit dictuꝫ
supra lib.i. ¶ Nonus fuit rabi leui
bentorson vulgariter dictus magr̄
leo de bonalas de ꝓuincia ꝓuincie
qui in expositione sua super dã red
dens deo gratias q̄ sibi reuelaue
rat terminum supradictum in anno
predicto scilicet quintomillenario
centesimodecimooctauo scd̄m cōpu
tationem iudeorum concordans cū
predicto moyse gerunden.quorum
terminus satis patet q̄ iam transi
uit in preteritū per.c.xxiij.ãnos ꝑm
computationē eorum in anno xp̄iti
supradicto. ¶ Fuerunt etiã alij duo
iudei periti vnus i ciuitate abulen.
alius in villa que dicitur ayllō.de q̄
bus dicetur infra ꝯsideratione.x.mi
rabili.x. Isti assignauerunt terminū
anno a creatione mūdi quintomille
narioquinquagesimoquinto ꝑm eo
rum cōputationem. Qui quidem an
nus concurrit cuꝫ anno dñi. M.cc.
xcv. Ex quib⁹ oibus manifeste col
ligitur stultitas ꝛ falsitas iudeoruꝫ
in determinatione anni aduent⁹ sui
messie.cū oēs sui termini iã trãsie
rint in preteritū vt clare visum est.
¶ Signū autē fatuitatis ꝛ mentis
incomposite est nunq̄ in vno cōsiste
re sed de alio in aliud mutari. Unde
ꝑm Senecã primū argumētum mē
tis cōposite est posse cōsistere secūq̃
morari. Iudei ergo qui vsq̃ nunc cō
sistere in vno nō potuerunt termino
Uerisimile est q̄ quotidie fatuizan
do nouos fingent terminos predi
cti aduentus. ¶ Tertio probatur
eorum fatuitas in aduentu messie
queꝫ sperant exempli manifestatio
ne. Unde narrat cesari⁹ q̄ clericus
quidam filiam cuiusdã iudei impre
gnauit in ciuitate lemouicen. timēs
autem ille offensaꝫ parentum puel
le accepit arundinem nocte prope
parietē camere in qua parētes puel
le dormiebant veniens ꝛ per foramē
summitatē vnã arūdinis intromit
tens et per aliaꝫ insufflans sic est lo
cutus. O iusti et deo dilecti vocãs
eos noībus suis proprijs gaudete

q filia vestra concepit messiā virgo permanens: vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes audiens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerunt ventrē puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rñdit si concepi nescio sz scio q virum nunq cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capientibus pre gaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q illa paritura esset messiā. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cuz gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiā cum multis doloribus et gemitibus et clamorib9. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

De iudeorum expulsionibus vbi quattuor pricipales expulsiones notantur.

Nona consideratio est de iudeoꝝ expulsionibus et sua magna iguominia: nō est mirandū si gens q taz graue cōmisit delictuz qle nūq fuit nec erit ppetratū ab angelis nec ab hoīe graues sustineāt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filij dei: merito dauid pphetauit suā penam dicens: expelle eos qm irritauerunt te dñe. In pñti ergo ɔsideratione.iiij.iudeoꝝ expulsiones exprimētur post mortez saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a frācia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sctā vbi quattuor puncta aguntur.

Prima iudeorū expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione qttuor erunt puncta attendēda sicut notat Johānes saliberiēsi. in suo policrate. li. ij. qui optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tertius punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quart9 erit de numero captiuorum et occisorum et pereptorū fame: et quō xps seruauit suos sub ea tempestate.

Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Circa primū pūctum vet9 refert hystoria sic dicta q est auctor eius incert9 et vetera refert q iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune p.xij.noctes ɔtinuas etiā in remotissimis locis ptacta ē forte signans iudaice pfidie supsticiosi erroris euersionē q xpo p pdicationez aplicaz mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptū ē em stult9 mutatur

vt luna: sapiēs vero cū sole pmanet Alia q̄z q̄ plurima diuino super iere dulos iminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctorib⁹ digesta sunt cepero enarrare vel sola hec ppriū tēpus desiderabunt et ocium pauca tamen auctore Josepho compendioso sermone pcurrāt. eo q̄ ad roborādam fidem nostram proficiunt ꝛ ad reprimendā obstinatā perfidiam iudeorum. xl. nanq̄ post admissum piaculum ptinuis protracta annis impiorum pena differtur. In q̄bus ꝛ apostoli omnes p̄cipue tū iacobus frater dñi dict⁹ hierosolimis ep̄s cōstitut⁹ indesinenter pplm cōmisse impietatis ꝛ feralis animi de scelere commonebat si forte possent cōmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ꝛ vltrices penarum flammas lachrymarum vbertate restringere. Ostendebat eis nāq̄ deus per suam patientiam. q̄ ipsorum quereret penitentiam q̄ nō vult deus tantum mortem peccatoris sed q̄ conuertatur ꝛ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ꝛ pdigijs celitus datis terroribusq̄ simul minacem dexteram ostendendo potius q̄ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suarū libro de his ipse signauerit iosephus. Sz infelicem inquit plebem: ceterum q̄dam hō homines ꝛ deceptores falsa fatidicinantes suadebant ꝛ euidentibus signis ꝛ indicijs iracundie ꝛ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. Sz

velut afflati et amentes et qui neq̄ oculos neq̄ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenim stella prefulgens gladio per omnia similis imminere desuper ciuitati et cometes. Preterea exicialibus flāmis visa est ardere p totum annū Sed ꝛ ante excidiū tp̄s ac bellicum populi diem cum ad diē festum conuenirent. viij. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tāt⁹ luminis fulgor arā tēpluq̄ circumdedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ꝛ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem ꝛ ignaris psperū videbatur. Sed legisp̄itos ꝛ pbos q̄z doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoq̄ festiuitate vetula sacrificijs admota ꝛ acris assistentes inter ipsas ministrorū manus enixa est agnā: sed ꝛ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac pinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisq̄ seris ꝛ vectib⁹ munita. ac pessulis in altū dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima ꝛ. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ꝛ trāsacto die. vi. post aliquot dies prima ꝛ. xx. die mensis arthemesij qui apud nos mayus vocatur prodigiosius apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum cōsecuta pernicies Etenim pp̄e solis occasum visi sunt currus ꝛ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circumdari agminibus impro

nitis in alio. ¶ Item die festo qui pẽthecostes appellat̃ noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem motus quosdam strepidus qui sensẽ serunt tum subitas voces deinde audiunt dicentes migremus hinc ex sedibus istis. Additur his etiam aliud terribilius. etenim quidem ananie filius iesus nomine vir plebeus ⁊ rusticus ante quartum belli annum cum ciuitas in pace ⁊ abũdantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente: vox ab occidente: vox a.iiij.ventis: vox super hierosolymam et templum: vox super sponsos ⁊ super spõsas: vox super populum ⁊ indesinenter die noctuq̈ȝ per omnes plateas circuiens hec clamabat vsq̈ȝ quo quidem primiores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione commoti correptũ hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̃ꝫ p se aliquid loquens sed nec eos quidẽ qui circũstiterant deprecans easdeȝ voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligẽtes vt res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanoꝝ iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsq̈ȝ laniatus neq̈ȝ preces neq̈ȝ lachrymas fudit. Sed eandem vocem miserabiliter ⁊ cum quodam eiulatu emittens per singula pene verbera p̄ferebat addens etiam hoc ve.ve.hierosolimis. ¶ Prosequitur ⁊ aliud idẽ hystoriographus maiore gestum miraculo dicens: oraculum quoddam in sacris litteris repertum quod per idem tempus virum designaret ex eorum regione processurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi presagium. Item hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis q̃ꝫ illis solis gẽtibus qui romano imperio videbantur subdite dn̄atus ẽ. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dixit pater. Postula a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam ⁊ possessionem tuam terminos terre: ⁊ cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terram exiuit sonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessorum ⁊ obstinate malicie iudeorum quis fuit finis ⁊ que pietas tyti.

E secũdo p̄dicto s. quãta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis ⁊ que pietas tyti p̄sequitur idẽ doctor dicens. at ne tot ⁊ tanta mediocris plage aut perfunctorie indignationis dei aduersus impotentiã iudeoꝝ videant̃ precessisse iudicia calamitatẽ intollerabilẽ excidium irreparabile reprobate ⁊ excecate gentis inauditã ⁊ cũctis seclis icognitã suitutẽ succict⁹ sermo p̄currat: quãtis q̃ malis tunc vniuersa mulctata sit vt quẽ ipsa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusq̈ȝ vastata sit quanta ppl'oꝝ milia p̄res simul cũ ꝯiugibus ac puulis liberis absq̈ȝ nũero ⁊ absq̈ȝ discretõe trucidati sint q̃ etiã aduersarũ vrbiũ obsidiões sꝫ ⁊ ipsi' magnifice ⁊ famosissime ciuitatis hier'leȝ quãta vastitas ⁊ quãta fuerit diuersorũ mortuoꝝ strages q̈s p̄ hec singla belloꝝ extiterit mod⁹ ⁊ vt sm id q̈d

pphe dixerat abhominatio desolationis in ipo quodamō dei famosissimo collata sit teplo vsqȝ ad vltimū cūcta depp̄lata sit ꝛ ꝯsumpserit flāma. Si quis pleni⁹ nosce vult legat hystorias iosephi. nos vo ex his tm̄ ea q̄ ad explanationē suscepti opis sufficiunt assumemus In qb⁹ refert ꝙ ex oī iudea ppl'i i die solēni pasche hierosolimā velut exiciali q̄dā manu cogēte ꝯuenerāt qs trecies cētena millia dicit hoim fuisse. Iusto. s. iudicio dei b̄ tpe hec vltiōis electio vt q̄ i dieb⁹ pasche saluatorē suū ꝛ saluatorē xp̄ȝ deū cruētis manib⁹ ꝛ sacrilegis vocib⁹ violarūt in ipis dieb⁹ velut in vnuȝ carcerē ois mltitudo ꝯclusa feralis pena exitiū qd̄ merebatᷣ accipet. p̄teribo sane q̄ in eos vl' gladij ꝯcede vel aliis de belli machinis collata sunt explicare ea tm̄mō q̄ diris famis exitio ptulerūt supradicti hystoriographi sermonib⁹ pphaui quo legētes hoc itelligāt quātū piaculū sit audere aliqd i xp̄m ꝛ ꝙ grauib⁹ ausa suppliciis ꝯexpientᷣ Age itaqȝ. v. iosephi hystoriarū liber ponatᷣ in medio Ex q̄ oēs eoꝝ luctuosa tragedia pnoscatᷣ diuitib⁹ aūt pmanere inq̄t apud pirē vnū atqȝ idē erat Si em̄ in vrbe pmāsisset facultatū suaꝝ cā crimine obiecto q̄si de trāsfugiēdo cogitarēt pimebantᷣ Necessitas vo famis facinorosoꝝ extollebat arrogātiā ꝛ vtrūqȝ sil' inedia cum temeritate crescebat: publice q̄dem frumentuȝ nusq̄ oino erat. Sȝ irruētes vrbis p̄dones perscrutabātᷣ domos ꝛ si qd iuenissent tā ꝙ de his q̄ fefellerāt penas sumebāt Si vo nō iuenissent nihilominꝰ tāq̄ eos q̄ occulti⁹ ꝛ diligēti⁹ abscōderāt ꝛ cruciabāt. Iudiciū vo heri ab eis pabula capiebāt hoc ipso ꝙ adhuc viuerēt ꝛ subsistere corpib⁹ videbātᷣ p̄fecto tāq̄ q̄ iā interijssent nisi abscōditos vspiā tegerēt ciboꝝ. Si quos sane tabescētes macie vidissent hos cū venia p̄teribāt supfluū putantes pimere q̄s paulo post assumeret fames. Multi tm̄ i occultis oī cēsu suo mercati sunt vnū metrū. Si diuites frumēti ordij si iferiores fuerūt ꝛ cōcludētes se in iferiorib⁹ q̄buscȝ penetralib⁹ dom⁹ nōnulli nec in panes cōfectas fruges edebāt. alij vo i q̄tū vl' necessitas vl' met⁹ pmitteret ex quoq̄bāt ꝛ mēsam q̄dā null⁹ expectabat apponi sȝ ex ipso semine mixto igni rapiētis ꝓpria velut furtiua deuorabāt ꝛ erat ifelicis filli⁹ cibi spectaculū mirabile cū validiores quicqȝ inuenta diriperēt. Inbecillioꝛib⁹ vo nihil p̄ter luctū supesset ac lachrymas et oim lȝ acerbitates reruȝ superet fames nihil tm̄ ita subuuit atqȝ subuertit sic veracūdia. Quid em̄ saluis rebus pudore dignū ē id i hac necessitate ꝯtēnitᷣ Deniqȝ ꝛ vxores de viroꝝ manib⁹ ꝛ filij de parētū ꝛ qd ē infelici⁹ m̄res cibos de puuloꝝ manibus atqȝ ore rapiebāt ꝛ cū dulcissimi liberi i manib⁹ atqȝ añ ora positi tabescerēt exigua vite subsidia a dētibus ipsis eximere nemo pcebat. Verū ne ipsos q̄dē ifelices ꝛ p exiguos sumētes latebāt cibos: sȝ ꝯtinuo aderat p̄donū q̄s ꝛ statī vt clausas cuiusq̄ ꝯphēdissȝ fores madiciū credebat hoc eē ꝙ itrisec⁹ positi ederēt et repēte dissipicatis forib⁹ p̄cipites irruebāt atqȝ ab ipsis vt ita dicā fauci bus exprimētes Si q̄d forte in sumptū iam fecrat reuocabāt: feriebantᷣ senes si cibuȝ vendicare: tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres
trahebātur occultare nitentes si q̄d
forte depꝛehensum fuisset in manibus
nulla senibus reuerentia nulla erga
paruulos miseratio. Sed in exiguo
panis fragmento paruulos inheren
tes ꝛ ex ipso cui inheserant suspēsos
elidebant in terrā. In eum vero qui
raptores cibo p̄uenissent assumpto
crudeli⁹ seuiebāt: ꝛ excogitabāt dira
supplicia obturātes infelicib⁹ natu
rales digestionū meat⁹. Aliis vo pre
acutas sudes p eadē ferēda adigētes
horresco q̄ gesta sunt referēs. Ad cō-
fectionē post hec vni⁹ panis aut etia
thi farine miseros purgebāt. Nā ipi
tortores nō patiebanť famē. Est eñi
tolerabili⁹ quodāmō si hec cōpulsi in
edia facere viderenť. Sed vt vel sͣpa
rēt sibi iposterū cibos vel vt creduli
tas exercitio ꝯualesceret. In his ēt
si q̄ forte furti p stationes vel hostiū
p colligendis herbis eripuissent oc-
currētes eis q̄ se hostiū man⁹ effugis
se gaudebāt diripiebāt q̄cq̄d attule-
rāt. Supplicātib⁹ aūt ꝛ terribile sibi
quoddā nomē dei inuocātib⁹ vt vel p-
tē aliquā q̄ secū mortis piculo q̄sierāt
idulgerēt nihil prsus pbebāt: sȝ hoc
bñficij loco cesserat si ꝯphēsum viuū
licuisset euadere. ¶ His aūt post ali-
quāta adiūgit dicēs. Iudeis vo cuȝ
egressu vrbis ois pariter spes exclude
bať salutis ꝛ inualescēs acerbitas fa-
mes domos siľ ꝛ familias gētesq; va
stabāt: ita vt in penetralib⁹ strata ia-
cerēt mulieꝝ puulorūq; cadauera. p
plateas vero ifelicium senū corpa fa-
me magis q̄ etate cōsumpta. Iuue-
nes vo atq; ois etas robustior velut
simulachra q̄dā inuiis oberrabant ꝛ
egressib⁹ corruētes q̄cūq; loci gres-
sum subripuisset inedia. Sepelire au
tem cadauera primoꝝ nec defuncto
rum multitudo nec viriū debilitas p
mittebat: siľ ꝛ p sui vite incerto vnus
quisq; verebať. Deniq; aliquanti su
pra eos quos sepeliebāt aīas emise
re. Multi etiā dū psequunť funera
priusq; ad sepulchrū puenireť effla-
bant: sȝ nec planct⁹ ex more defunct⁹
et hibebatur aut luct⁹: q2 hoc sibi to
tū vēdicauerat fames: sed nec aridi-
tas inedie humorē cuiq; reliq̄rat la-
chrymaꝝ. ¶ Obsederāt ciuitatē p-
funda silētia ꝛ nox plena mortis cun-
cta cōtexerat. Quib⁹ malis oib⁹ gra-
uiores soli vigebāt p̄dones q̄ nec se
pulchra q̄dā diripe ꝛ expoliare cada
uera illicitū dicebāt nō tā p̄dā petē
tes q̄ scel⁹ irifice cumulātes ꝛ aciem
gladioꝝ suoꝝ i cadaueꝝ obtrūcatiōe
pbātes. Interdū etiā in nonnullos
adhuc spirātes mucro examinādus
agebaf qd alij semiuiui cū viderent
supplices dexteras p̄tendebāt: vt in
se quoq; bñficij loco cōuerterēt sce-
lus. quo scȝ cruciatib⁹ famis veloci⁹
absoluerenť. Sȝ nouo crudelitatis
genere necē quem spōte inferebāt si
rogareť negabāt: eū tñ vnusq̄sq; de-
ficiētiū cū gemitu retorq̄ret oculos
ad tēplū nō de morte ppria dolēs: sȝ
de ipunitate p̄donū q̄s supstites re-
linquebāt. Et primo quidē sumptu
publico sepelire mortuos iusserāt se
toris intolerantia vt vero omnē sum
ptū cepit vincere multitudo morien
tiū de muro cadauera p̄cipitabāt. ac
cū tytus circuiēs puidisset repletas
mortuoꝝ cadauerib⁹ valles ꝛ huma-
ni corporis tabo patriā terrā rigari cū
ingēti gemitu eleuatis ad celū mani
bus deū inuocat testes hoc sui cā nō

ꝯvenire: sʒ se ista sustinere inuitꝭ. Et post aliquãta iterũ qdã iosephꝰ talia ꝓsequit̄ nõ cũctabor inq̄t pferre qd̄ sentio. Arbitror eñi ꝙ si etiam aduersus ipsos ciues romanoꝝ paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignibꝰ ⁊ fluminibꝰ celitꝰ tortis suppliciis ciuitati depẽdisset q̃ multo isanitiorẽ illis q̃ hec ꝑpessi sunt: ⁊ nequirẽ viroꝝ ꝑsentẽ hãc ꝓtulissʒ etatẽ ꝑ qbꝰ ois gens pariter extingui. ¶ Sʒ ⁊ in hoc. vi. li. eiusdẽ talia scribit. et coꝝ inq̄t q̃ ꝑ totã ciuitatẽ famis inedia corripiebant̄ multitudo inumerabilis erat: quoꝝ nec explicari miseria pōt. ꝑ singulas nãq; domos sicubi aliqd̄ cibi fuissʒ reptũ bella continuo ⁊ cedes inter caros ipsosq; parẽtes ac liberos nascebant̄. dũ nõ solũ e manibꝰ sʒ ex ipsis etiã faucibꝰ inuicem cibũ rapere certabãt. Fides autẽ nec mortuis erat: sʒ ⁊ ipsi cũ spũ iaʒ exalarent ꝑscrutabant̄ a ꝑdonibꝰ ne cui forte intra gremiũ cibi aliqd̄ resideret. alii etiã ꝑ mediã hyantes velut rabidi canes huc atq; illuc ferebant̄ ⁊ q̃si isania qdã exagitati i easdẽ domos sub momẽto tpis iterũ ac sepiꝰ irruebãt. oia tñ necessitas ꝯuertebat in cibũ etiã illa q̃ nec mũdi quidem aialibꝰ edere vsus fuit. Ad vltimũ nec loris qdẽ nec cingulis vel et ipsis calciamentis abstinuerũt. portarũ quoq; indumenta detrahẽtes cõficiendam dentibus ingerebant. nõnulli ⁊ feni veteris festucas edebant sed ⁊ de quisq̈liis collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit ⁊ manducauit filiũ.

De tertio puncto. scʒ de maria que vrgente fame. comedit filium suum ꝓsequitur dicẽs. Sʒ qd opus est per hoc pondus famis illiꝰ explicare cum gestuʒ ibi sit facinus qd̄ neq; apud grecos neq; apud barbaros vllus accepit auditus horrendũ qdem dictu: auditu vero icredibile. Et quidem libenter tam immane facinus siluissem ne qs me crederet mõstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cõmissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie me ꝑstare me arbitror. si subtrahã eoꝝ verba quoꝝ ꝓtulit facta. Mulier quedam ex his q̃ vltra iordanis alueũ cõmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob qd̄ interꝑtatur domus ysopi: genere ⁊ facultatibus nobilis cum cetera multitudine q̃ fluxerat hierosolymis repta cõmunem cũ oibus obsidionis casum ferebat. huius reliq̃s quidem facultates quas domo in vrbem cõuexerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarũ ex magnis opibus fuerat quibus victũ quotidianũ per tenuem duceret irruentes: ꝑ momenta ꝑdonũ satellites rapiebant ꝑ qbus gemens mulier velut insania iã quadã ex indignatiõe fatigabat̄. ita vt interdũ ꝑdonibꝰ maledictis et cõuitiis in necẽ sui instigaret. Uerũ cũ neq; irritatus quisq; nec miseratus eã opprimeret: ⁊ si qd cibi fuissʒ forte ab ea q̃sitũ id ab aliis q̃reret. nec iã vsq; reperiẽdi copia fieret. famis aũt dira visceribꝰ ipsiꝰ insisteret ac medullis ⁊ ad furorẽ purgeret iã.

inedia famer ira pessimis vsa cōsultorib⁹ cōtra ipa iā armaſ iura nature. Erat nāq̄ʒ ei sub vberib⁹ puulus fili⁹ hūc ante oculos ferēs: infelicis inq̄t matris. o infelicior fili in bello fame r direptiōe pdonū cui te reser uabo. Naʒ r si vita sperari posset r iugo romane suitutis vrgemur: sʒ nūc etiā suitutē puenit fames: pdones vero vtrisq̄ȝ in grauiores purgēt. Ueni ergo o mi nate esto matricib⁹ pdonib⁹ furor. scli fabula: q̄ sola deerat cladib⁹ iudeoȝ: r cū hec dixisset fil filiu iugulabat. eū deinde igni suppositū torreret r mediū q̄ppe edēdo comunit. mediū vero reseruat obtectum. Et cccc cōfestim pdones irruunt cōbuste carnis odore cōcepto. minatur mortē nisi sine mora cibos quos pastos senserāt demōstraret. Tūc illa q̄dē ptē inquit optimā reseruaui vob r cōtinuo q̄ supfuerāt membra detexit infantis. Ad illos repēte ingens horror inasit r crudeles q̄uis animi dirigēvox faucib⁹ interclusa ē. Illa vero trucivultu r ipis etiā pdonib⁹ truculētior: me⁹ inq̄t fili⁹ ē me⁹ ē ptr facin⁹ meū est: edite. Nā r ego prior comedi quod genui: nolite effici aut matre religiosiores. aut femina molliores q̄ si vos pietas vincit r execramini cibos meos: ego q̄ iā talib⁹ pasta suʒ his iteȝ pascar. Post hec illi territi tremētesq̄ȝ discedūt q̄ hūc solū ex oibus facultatibus suis misere matri reliquerant cibum. Repleta est autem vniuersa ciuitas confestim nepharij sceleris nuncio r vnusquisq̄ȝ facinus ante oculos quod perpetratum fuerat adducens tanq̄ si ipe hoc perpetrasset horrebat. omnes q̄s famis necessitas purgebat festinabant magis ad mortem: beatos dicentes eos quibus contigerit interisse priusq̄ talium maloȝ pollucrentur auditu. hec q̄dē iosephus.

¶ De numero captiuoȝ r occisoȝ r peremptorum fame.

Quartus punctus ē de numero captiuoȝ r occisoȝ r peremptoȝ fame. Cuiȝ vero tāta calamitas inuenerit exitū eodē auctore p paucis annectā. Colligēs em supradictus hystoriograph⁹ oēm numerū peremptoȝ vel fame vel ferro. vndecies centena milia designauit. Ceteros vero latrones vel siccarios vel pdones post vrbis excidiuʒ mutuis declarauit interisse vulneribus. Electos aūt quosq̄ȝ iuuenū q̄s decor corporis r pceritas cōmendabat ad triūphū dicit eē reseruatos. Reliquos aūt q̄ supra. xvij. annos agebant etatis ad opa egypti p metalla destinatos vl' p ceteras puincias eē dispsos. Aliā q̄dē vt ad ludos gladiatoȝ. Alij vt ad bestias traderent. Si q̄ vero intra decimūseptimū etatis sue annuʒ repti sunt p diuersas puincias in suitutem distrahi iussi sunt quoȝ numerus vsq̄ȝ ad nonaginta milia pduct⁹ est. hec vero oia gesta sunt secūdo anno vespasiani imperij iuxta ea q̄ ipe dn̄s r saluator nr̄ iesus xp̄s pdixerat. q̄ppe cū ea q̄ gerenda erant pntia videret. tūc scdm euāgelioȝ fidē videns ciuitatē fleuit sup illā r velut in auribus eius plocut⁹ ē hec verba. Si cognouisses inq̄t r tu in hac die q̄ ad pacē tibi sunt. Nunc aūt abscōdita sunt in oculis tuis: q̄r

veniẽt dies in te: circũdabũt te ini mici tui vallo: circũdabunt te: et pur gẽt te vndiq3 et ad solũ redigẽt te: et ad filios tuos i te. In hũc modũ q̃ plu rima diuine cõminationis tonitrua publice induratis auribꝰ resonabant quousq3 sanguis iustorũ: sed et ipsiꝰ iusti singularis et vnici q̃ ab ipsis ini que effusus est iusto dei iudicio q̃re ref. Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a patriis sedibꝰ diuine idigna tionis excisi turbine vt i vrbe gl'iosis sima nec lapis sup lapidẽ remaneret fuitq3 pp'li indurati et quouis lapide durioris tribulatio tãta quanta non fuit ex quo gẽtes eẽ ceperũt vsq3 ad diẽ hãc. Ecclesia vero q̃ fuerat hiero solymis cõgregata diuinitꝰ transfire iussa ẽ trãsiordanẽ ad oppidũ quod dã noie pellã. quo ablatis ab vrbe cul toribus dei celestis vindicte fieret lo cus q̃ in vrbẽ gẽtẽq3 sacrilegã fuerat exercẽda qd' et eusebius cesariẽsis in ecc'iastica hystoria pleniꝰ scribit. Et q̃dẽ hec oia rectissime passi sunt q̃ i filiũ dei magnꝰ sacrilegas extẽdere psumpserũt cũ testimoniis scriptu rarũ et virtute mirabiliũ opeꝝ ipm xp̃m deũ eẽ cõstaret sicut fuit dictũ supra p'io libro in aptiõe primi the sauri allegãdo dictũ iosephi. ¶ Hic dixerũt aliq̃ iudei hyspanie q̃ sũt in ea anteq̃ esset mors xp̃i. s3 q̃ro ab eis si venerũt ad hyspaniã suo velle vel co acti. si volũtarie nõ obseruauerũt le gẽ nec cerimonias quas solũ in pti bus illis obs'uare tenebant et sic fue rũt vere apostate et nõ iudei. Si vero ducti fuerũt vi et coacti q̃re nõ reuer si sũt q̃n eis data fuit licẽtia gñalis p regẽ dariũ. q̃ fecit voce pconis ac clamare p oẽm terrã q̃ iudei de oibꝰ ptibus redirẽt in hierl'm et q̃ edifica rent tẽplũ. Si ergo ipsi remãserunt illa vice in hyspania remãserũt sicut iudei mali despati confusi et diuisi a bonis iudeis illiꝰ tpis ne fuarent le gẽ et pceptã et ne corrigerent a pphe tis et vt essent ydolatre. q̃ a tpe nero nis impatoris vsq3 ad cõstantinũ in quo tẽpore fuerũt. xxviii. iperatores nõ mãsit in hyspania hõ q̃ nõ adora ret ydola q̃ nõ occideret diuersis et variis tormentis: et tñ nõ legit de ali quo iudeo q̃ pp̃ter hoc occideretur. immo ipsi mouebant xp̃ianos q̃ ill'a adorarent. quantomagis q̃ cũ in co rũ terra hoc eis esset phibitũ ipi ibi dem adorabant ydola: et ideo nõ opor tebat q̃ in terra aliena ad hoc com pellerent. Et dicũt q̃ sunt de tribu iuda. Alii q̃ sunt de tribu leui. Alii q̃ sũt de tribu manassen. Alii q̃ sũt de tribu effraym. qd' cũ veritate pba re non possunt: q̃ si sunt de tribu iu da: quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare nõ fuerunt ad suũ sacerdotium seruiendũ. Si de qua cunq3 alia tribu: quare non redie runt ad suos iudices et prophetas: Sed si ante aduentum christi per manserunt in hyspania ibidem re manserũt sicut rebelles et desperati. ¶ Secunda expulsio facta fuit a re gno francorum et anglie vbi tres cau se diuisim assignantur.

Ecunda ex pulsio iudeorum fa cta fuit in regno frã corum. Unde impe rante henrico roma norum. xvi. impe

ratore: ꝛ sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesimus papa. necnon regnante in eorū regno francorum philippo rege. Anno dñi. M. ccc. vi. de ordinatione p̄dicti regis fuerūt in toto regno frācie capti iudei īparceptibiliter vna die: ꝛ confiscata bona eorum ꝛ expulsi ad regnum minime reuersuri secundū ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cūq; studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solēnes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi cluniacēsis tā ꝙ reformatores missi monasteriorū eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidē tunc existente applicuerunt cum rege: causam suam expositurí consensum ꝛ fauorem suum querentes p̄ dicta reformatione: quorum vnus doctor in iure canonico: secundus licētiatus: tertiꝰ vero baccalarius: ꝛ quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodē ꝙ mihi veridice causā pāderet predicte expulsionis iudeorū a regno francie si illā sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui vt ex charitate in scriptis poneret: ꝛ ad plenum exprimeret totū casum. Fecitq; voluntarie sub forma ꝛ serie q̄ sequitur. Reuerēde pater ꝙ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam ꝛ rationem potissimam eiectionis infestissime christiano noī gētis videlʒ iudeorū a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilʒ rudi ꝛ indigesto. Uerūtamen ꝛ indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota ꝛ manifesta hec sunt. Nam in picturia ꝛ tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solēt necnō in cereo pascali annus eiectionis iudeorum annotatur quem pronunc menti non teneo plurimeq; circunstantie memorandi miraculi propter incuriam a memoria exciderūt. Ea vero que legi ꝛ in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igitur tempore quo sordibus iudeorū populus in opprobriū sempiternū cunctis gentibus a deo datus sua contatiōe christianissimū francie regnum fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisiēsis necessitate compulsa vnam quam solā tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suā redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorē temptauit iurans illi ꝛ promittēs vt si suam illi in die sancto: scilʒ pasce vsui prestare vestem in crastinū eā superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri ꝙꝙ cupidus foret mente iam concipiens facinus detestandū renuit assentire pollicitationi mulieris: sed reconuenire illā cupiēs in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestā ꝛ abūdantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas q̄ si in die festo te tua veste adornatā nō viderint alludent te risui: cachina-

tionisq; omnibus patebis. Si acq̃e-
scere vis consilio meo vestem tuam
reddam ⁊ pecunias duplicatas tibi
dabo. Tuz illa ore inflãmato. Quid
vis inquit tibi vt faciam. Nam sum-
opere tunicam meam reportare cu-
pio. At ille si sancta tua mihi iures.
euomit portentum illud mõstruosis-
simum vt illum quem adoras pro deo
tuo quem in tua pasca receptura p
manum sacerdotis es mihi apporta-
bis tuam tibi restituaz vestem ⁊ pe-
cunias duplicabo. Exhorruit h̃ au-
dito verbo xp̃iana mulier auertat in-
quit id ipse deus a me. sed mihi cre-
de per ipsum deum te iuro. si illam
mihi iudee illo die accõmodes i cra-
stinum restituaz. Abi inquit iudeus
importuna mulier nunq̃ id faciam
sed acquiesce ↄsilio meo et tibi pro-
uidebis. Nũq̃d ait mulier scis tu iu-
dee mihi illud transgluciendum ne-
cessarium fore. Caue inquit ne trans-
glucias sed in os conserua et mihi
aporta. et quia varium semper est et
mutabile femine genus acquieuit
tam nephando crimini et veste rece-
pta remeauit ad propria. Die sacra-
tissimo resurrectionis aduenientе
vana et fatua mulier iudeo cupiens
complacere pecuniarum amore vbi
nephario ore sacrum dñi nostri iesu
christi corpus suscepit festina ad iu-
dei domũ perrexit. Ecce ecce iudee
q tam importuno affectu instanter
a me requisisti. Ecce deum meũ quẽ
hodie per manuz sacerdotis accepi
Ecce eum quem adorant christiani
mihi pollicitã pecuniam trade. heu
heu ad turpia ducit paupertas quia
auarissimum genus mulieris. Fene-
rator itaq; letus et gaudẽs bene in-

quit veneris mulier. eum depone su-
per thelonarium ⁊ pecunias duplica-
tas recipe tuas. Tunc iudeus ille in-
sano animo ⁊ furibũdo tot⁹ pptere-
uia debacchat⁹ ⁊ ira ingentẽ flãmaz
in camino dom⁹ succendit. vasaz ma-
gnaz aqua ⁊ oleo plenã superponẽs
corp⁹ dñi nostri iesu xp̃i manibus ne-
pharijs immisit dicens. Es ne tu ille
xp̃ianoruz deus. Es ne ille iesus xp̃s
quem de virgine natum xp̃ianoꝝ ve-
sana crudelitas opinat̃ ⁊ credit fore
deum: si tu ille es quem colaphis ce-
derũt patres mei ego te bullientib⁹
vndis ↄmittam. si te cruci affixerũt
ego te assandũ dabo. illi viuũ te mor-
ti dedere ego iã te mortuũ morti ite-
rum dabo. Si vis loquere si de⁹ es q̃-
lis ẽ potẽtia tua ostende ⁊ ne igne ↄsu-
maris defende: hec ⁊ talia scelerato
ore euomẽs Corpus dñi nři iesu xp̃i
in mediũ bulliẽtis aq̃ iactauit stetit
cõfestim speciosus forma p̃ filijs ho-
minũ puer pambulans sup aq̃s bul-
lientes. Quẽ videns iudeus nõ tan-
ti signi ⁊ miraculi nouitate ↄuersus
ad dñm sed iudaico more vt pp̃l's il-
le testificãte sctõ moyse idurato ani-
mo semper extitit. dura cum ceruice
pueruz vt sol rutilantem cum eo in-
strumento ferreo quod in manibus
habebat iteratis vicibus in vasam
bullientẽ demergere tẽptauit: sz nec
illum quouis modo tangere valebat
diuina enim sapientia puer iesus sic
ducebatur vt dum iudeus ille in me-
dio aque bullientis illum fore ar-
trabatur in dextera parte ipsum cer-
nebat existere: sicq; dum in dextrã
ferire volebat in sinistra bullientis
aque cernebat: colluctabatur iude⁹
cum puerulo nec ibi cum in causa f

ualuere potestat. Interim pueri iudei illius assistentes prodigij nouitate perterriti ad matrem concurrunt dicentes. En mater pater noster puerulum in aquam bullientem demergere nititur. Mater illa ad cameram viri sui graditur pueri alta voce eiulantes ad publicum percurrunt vicum dicentes et proclamantes venite venite. vere pater noster puerum vnum preditum mirabili forma in aquam bullientem demergere cupit. Fit concursus populi iudei passim et christiani occurrerunt mirique ex illis viderunt puerulum dominum nostrum iesum christum et iudeum nitentem in profundum eum demergere. Denunciatum est episcopo parisiensi inauditum miraculum qui cum toto clero accessit ad iudei domum et in medio bullientis aque et oculis vidit hostiam mundissimam sanam et integram. illam assumpsit suis propriis manibus. et omni cernenti populo in ecclesia sancti iohannis de grauia parisius. vbi in eodem die consecrata fuerat processionaliter portauit. In qua ecclesia in memoriale tanti miraculi vsque in hodiernum diem obseruatur et qualibet die in honore sacratissimi sacramenti altaris missa celebratur. Feria vero quinta in qua dominus noster iesus christus istud sacramentum statuere dignatus est conuenit populus et missa solemnissima ibi celebratur. Captus et incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderant. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant et dicta confessus est. mulier ad fidem conuersa est pueri baptizati ibi etiam christiani qui videre meruerunt signum magnum confessi sunt rei ueritatem. Iudeus ille a deo reprobatus et derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per prepositum parisiensem ductus est. Dumque iter ageret iudeus ille preposito parisiensi voce perturbata dixit. Si librum quem possideo thalmuth intitulatum hic vna mecum haberem: non esset in tua potestate me vt morti traderes. quoniam liber ille vti a parentibus meis accepi talem virtutem a deo recepit vt hi qui frequenter illum legunt et possident a deo immortales reddantur: vbi inquit prepositus parisiensis. liber ille tante virtutis est vt immortales homines reddat. designa locum et ad illum destina pedissequum. Quo facto vbi pedissequus librum thalmuth iudeo in quadriga ligato tradidit ignis qui ad tractum baliste preparatus ad combustionem iudei per lictorem erat ad iudeum vsque volauit: eumque vna cum libro suo thalmud in fauilla et cinere in momento et in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa electionis gentis iudaice a christianissimo regno francie. ¶ Quicquid sit de hoc verum hec. s. fuerit potissima causa electionis iudeorum ab illo regno siue illud quod dictum est supra consideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum scilicet omnes porci se mutuo occiderint vel illud quod in crudelitate supradictum est scilicet de homine quem spinis coronatum occiderunt credendum est tamen quod hec et plura alia crimina eorum concurrerunt propter que sic puniti sunt. ¶ Expulsionum causa fuit infantium mors. Quare vniuersaliter. Iudei omnes ab illo fuerunt expulsi vt nota et vincentius. vide supra consideratione predicta et puncto in credulitate. ij. ¶ In confirmationem predictorum est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum in villa quadam que granon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi-

ci: villa confluxerant iudei predi-cta iura colligere. Accidit autem quod miles quidam de regno francie trã-situm faceret per locum prenomina-tum peregrinans in sanctum iaco-bum: et cum predicti iudei inuerecũ-de explicaret omnia que deducebat inter cetera inuenerunt quendam li-brum deuotionum suarum in quo multe erant littere auree. et cum pro qualibet peterent certum ius. indi-gnatus miles ille percussit alapa vnum iudeorum qui illico versa vice percussit similiter militem alapa. et cum predictus miles euaginato en-se volebat iudeum illum perimere occurrit multitudo iudeorum cum armis sic quod nõ potuit vindicare in-iuriam sibi factam: et rediens in seip-sum cepit cogitare quare deus per-miserat eum a tam turpi: et nephan-dissima gente tam grandẽ iniuriam pati. recordatus est quod a toto regno francie propter supradicta iustissi-me fuerant iudei expulsi et ipse solus remanserat singularis defensor vsque tunc iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus contra eum permisit eũ sic turpiter offendi. Recedens er-go a predicto loco promisit et iura-uit quod si deus reduceret eum ad ter-ram suam nullum iudeum relinque-ret in eadem: quod et opere adimple-uit: quia omnes iudeos quotquot po-tuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a re-gno anglie.

Ertia iudeorum expulsio fuit a regno anglie cuius expulsiõis causa du-plex assignantur quarum primam le-gi in quibusdam miraculis sub ordi-ne qui sequitur. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddam mi-raculum quod deus voluit ostendere precibus beate virginis. Unde mu-lier quedam vidua et paupercula fi-lium quendam nomine alfonsum ha-bebat: quem tradidit ad docendum primas litteras et postquam sciuit lege-re tradidit imbuendum rudimentis grammaticalibus et in musica qui li-cet in grammaticalibus processerit in musicis tamen gratissimus erat. Et quia predicta mulier paupercu-la erat recommendauit filium quidã religioso sui generis: vt de victu sal-tem ipsi prouideret: et ita factum est quia quotidie post lectiones suas re-cipiebat suam refectionem cum pre-dicto religioso. Erat autem predi-ctus puer etatis annorum. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiam deinde ad scolas et hora refectionis vt dictum est ad domum religiosi. Nocte vero ad matris domicilium se conuerte-bat Cum autem sepe in ecclesia illã preclaram antiphonam. Alma redẽ-ptoris audiret cantare tantam de-uotionem concepit in virgine bea-ta et sic menti impressit predictam antiphonam quod quocunque iret de die et de nocte per vicos et plateas mo-re puerorum supradictam antipho-nam alta voce dulcissime canta-bat. transitus autem eius erat cum iret ad domum matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iu-deorum. qui audientes frequen-ter predictam virginis cantationem ab ore iuuenis quidã illorum habuit q

rere a quodam docto xpiano qd esset sensus illius cantationis cum eius cantus tamdulcis esset. Et vt cognouit q illa erat antiphona quedam que ad laudes et honorem virginis beate marie matris redemptoris iesu xpi veri messie decantabatur a fidelibus in ecclesia concepit dolorem et pepit iniquitatem. quod consilium habuit cum suis complicibus quorum corda diabolus possidebat: quo predictum infantem mortui traderent et occiderent. hora ergo oportuna obseruata cum paruulus predictus alta voce cantando predictam antiphonam transiret per eorum vicum subito sicut a rugientibus leonibus rapitur et reclusus in domo quadam de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum est inter eos q eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraheretur per oppositam capitis partem. secundo q extraheretur etiam eius cor cum quo cogitabat predictam cantationem et vltimo q corpus eius proiiceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusque pleno. qui locus erat eorum continua latrina vt nullatenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata que mater est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruicium quodcunque sibi factum statim sic ille deuotissimus suus cantor in predicto loco fetido fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eius ore lapidem quendam preciosum qui locum lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonam immo melius et altius q primo nec aliquando cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in predicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret q sicut consueuerat ad domum eius non veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndique per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filium suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa transiuit per vicum illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vox filii sui cantantis dulcissime cantationem illam virginis quam sepissime ab eo audierat insonuit in auribus eius. Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et congregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntque domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vnquam cessabat a cantu illo dulcissimo licet mortuus foret. Indutusque aliis vestimentis per dominos qui ibidem venerant notificatum est episcopo ciuitatis. qui illico veniens ad spectaculum precepit q poneretur honorifice in quodam lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semper tamen continuabat canticum suum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitque omnibus audientibus q deuotas funderent orationes vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri q fuit dete-

cta impiissimorum iudeorum prodi tio et crudelitas. q eadem hora sur rexit paruulus ille. et iste et stetit pe des in lecto in quo iacebat et extra xit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq omni pplo leta et hy lari facie qualit sibi acciderat sicut dictum est. et qm virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidez in ore eius vt nō cessaret mortu9 ab eius laude: et vt ostenderet gloria filij sui in salutem credētium et pditio nem odientium et incredulorum. post hec autem vocauit ad se epm et de dit sibi pacem similiter et matri: et fa cta expeditione ab omni pplo certifi cauit eos q ascēdit ad celos i socie tate virginis gloriose et tradidit p dictum lapidem pciosum epo vt po neret cum aliis reliquijs in altari. Quo facto signaculo scē crucis se insigniuit et coaptans se lecto ani mam tradidit saluatori qui honori fice sepultus fuit in quodam sepul chro marmoreo quod multo tempo re pciosos lapides vt fert emana uit quosqz quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandū et horridum iudeorum crimen et p pter multa alia que inuenit veridi ca inquisitiōe que pdicti iudei opa bantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris et deliberato ma turo consilio assignata die precepit q occiderentur omnes iudei quot quot possent inueniri in predicto re gno suo. Et illi qui melius delibera uerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac ex pulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunq amplius ibi habita uit nec habitat nec ausus ē appare re aliquis iudeus quia statim occi deretur si cognosceret. ¶ Alia cau sa in cronicis anglorum antiquis vt fertur assignatur. Cum eni regnum illud continuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vñ veniret tanta regni sui cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quati nus sibi dignaret reuelare causam tanti mali paratus corrigere et emē dare. Illi vero licet indignos repu tantes finaliter tamē orauerūt ieiu nijs et oratioīb9 se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q illa eue niebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei com mittebāt. Cum rex hoc audiret cōsi lio habito deliberauit omes iudeos facere xpianos cogitās ex hoc pla care iram dei et factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala ces sabāt sed semper in amplius cresce bant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q peiores erant sub nomine xpiano q primo. pauco enim tempore elapso a sua fi cta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omīa fere officia re gni in calamo et virga intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illumina tus a deo purgauit regnū suū a ser pentibus illis in hūc modū. Die eni assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fixit duos papi liones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōueniens ti. In primo posuit toram iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio pa pilionū ꝯuocauit ad se oēs ṗdictos conuersos ⁊ voce clara ⁊ hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos ⁊ vos acceptastis volūtarie. Sed post conuersionem vestrā mala multiplicātur in regno meo ⁊ forte huius causa est q̄r inuiti ad xp̄ianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare est thorath iudeorū. In altero xͦo ē crux xp̄i. eligite ꝑtē qua volueritis ⁊ ad illā statim ꝓpate. gauisi sunt g̃ illi de libertate ꝯcessa oēs simul cū vxorib⁹ ⁊ filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerūt. Et intrātes papilionē vnus post alterū iugulabātur in secreto ex altera ꝑte papilionis ⁊ ꝓijciebātur in mari et sic purgatū est predictū regnum ⁊ cōtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi habitat sꝫ nec habitat vsq̄ ī hodiernū diē. videant hyspani si similis plaga viget ⁊ cōtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Qarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie. Vn̄ legim⁹ in cronicis hyspanie q̄ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit ī regno hyspanie Era sexigētesimaquiquagesimaquarta. q̄ fuit āno dn̄i sexigētesimosedecimo. ⁊ regnauit ānis. viij. et mēsibus. vi. iste fuit bonus xp̄ianus ⁊ statī icepit regnare monuit iudeos q̄ erāt in regno suo q̄ venirēt ad recipiēdū fidē xp̄i ⁊ multi coꝝ cōuersi sunt ad fidē catholicā īuolūtarie tn̄. Et istoꝫ fecit ṗdict⁹ rex motus ex xͦbo pauli apl̄i ad Phil. i. siue ꝑ occasiōē siue ꝑ veritate xp̄s ānūcietur ⁊ in hoc gaudio sꝫ ⁊ gaudebo: ceteros xͦo iudeos extra regnū eiecit ecclesiam scē̄ leocadie toleti miro ope fabricauit ⁊ ibi sepult⁹ ē. De romanis q̄ꝫ his feliciter triūphauit. hui⁹ tp̄e nephādus machometh ab hyspania fugat⁹ in affricā trāsfretauit vitisa regnare cepit Era septingentis quadragintaquatuor annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime ꝯsummauit hic pelagiū filiū facille ducꝫ cātabrie q̄ postmodum ꝯ saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tollatana Iste introduxit iudeos in regno q̄s Sisobrinus eiecerat q̄re dat⁹ in reprobum sensuꝫ luxuriosissim⁹ ē effect⁹. Iste mandauit eccl̄iasticis q̄ haberent mulieres tot q̄t possent sustētare. Iste p̄cepit eis q̄ nō obedirēt romano pontifici. Iste p̄cepit muros ciuitatū ⁊ locoꝝ destrui ne ꝓpt ei⁹ peccata insurgerēt ꝯ eū. Iste priuauit oculis theofredū patrē roderici. Iste rodericus fauore romani senatus cōtra vitisam decreuit publice rebellare q̄ cepit eū ⁊ qd̄ fecerat pr̄i suo fecit ei ⁊ regnū accepit vitisa. Itaq̄ plen⁹ abhominatiōibus corrudube vitaꝫ finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex archiuo fratris iohānis egydij ꝫamoreñ. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellētis iudeos ab hyspania et infelicitas scd̄i deducentis eos ad candē.

¶ De iudeorum numerabiliū ⁊ sua obstinata malicia vbi nouem numerabilia explicantur.

Ecima conside ratio est de iudeorũ mirabilib⁹ ꝛ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̄ vult om̄es homines saluos fieri ꝛ in agnitionem veritatis venire peccatis ꝛ crudelitatib⁹ iudeorum nõ obstãtibus ianuam salutis fidei catholice ꝑ multa mirabilia eis ostẽdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs ꝑ diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̄ per mundũ fuerunt dispersi vndecim mirabilia in p̄nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparẽte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Rimum mirabile accidit circa annum dñi.ccccxix. Imperantib⁹ theodosio iuniore ꝛ honorio. ꝛ sedente in cathedra petri Innocẽtio papa p̄mo. Tũc cũ iude⁹ q̄dã ad baptismum q̄stus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. ꝛ iterũ atq̄ iterũ allata disparẽs dei ꝟtutẽ ꝛ iudei ꝑfidiã demõstrauit. h̄ ex cronicis i̇patorũ ꝛ summorũ põtificũ.

¶ De deceptiõe iudeorũ ꝑ diabolũ eis apparentem in specie moysi.

Ecũdũ mirabile accidit circa annum dñi. ccccliij. i̇pante theodosio archadij filio q̄ fuit.xlv.romanorũ i̇ꝑatoꝛ ꝛ sedẽte in cathodra petri Sixto papa t̄tio tũc i terra diabol⁹ apparuit iudeo in spẽ moysi ꝓmittẽs ꝑducere eos ꝑ mare sicco pede ad terrã ꝓmissiõis. Cũq̄ diabol⁹ p̄m⁹ i̇grederet̃ ꝛ videret̃ ab exn̄tib⁹ i lit toꝛe sup̄ vndas icedere secuti sũt eũ iudei q̄b⁹ subito dyabol⁹ disparuit m̄ltiq̄ iudei submersi sũt: ꝛ d̃ his q̄ euaserũt aliq̄ fuerũt ad fidẽ ꝯuersi.

¶ De sanguine imaginis x̄pi cruentãtis iudeũ telo eũ transfigentem.

Ertiũ mirabile accidit circa ãnum dñi quingẽtesimũ octuagesimũ septimũ i̇pante iustiniano q̄ fuit hui⁹ romanoꝝ i̇ꝑatoꝛ. ꝛ sedẽte in cathedra petri Pelagio papa p̄rio. Tunc cũ iude⁹ q̄dã imaginẽ saluatoris furtiṽ ad domũ suã delatã telo trãsfixit. ꝛ cũ se sanguine ei⁹ cruẽtatũ videret ꝛ abscondit eãdẽ. Sed chriftiani q̄rẽtes ꝑ vestigia sanguis inuenerũt ꝛ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cõicauit cũ x̄pianis ꝓpter quod a patre in fornacẽ ardentẽ missus: illesus exiuit.

Uartũ mirabile accidit circa ãnũ dñi q̄ngẽtesimũ octuagesimum octauũ sup̄dicto i̇pante i̇patore ꝛ sedẽte i cathedra petri ꝟgilio papa p̄mo. Tũc i oriẽte puer q̄dã iudeus a coeuis suis x̄pianis duct⁹ ad eccl'iaz vt cõicaret: cõicauit. Q̄d factũ cũ ei⁹ p̄r cognosceret ꝓpt̄ hoc i ardẽtẽ fornacẽ eũ ꝓiecit de q̄ illesus extract⁹. Dixit mulier illa i eccl'ia depicta q̄ puerum tenet pallio suo flãmans ignis ventilabat.

¶ De sãguie ꝛ aq̄ q̄ exierũt d̃ latere imagine x̄pi q̄d lãcea iudei apuerũt ꝛ q̄uo suppositũ vas fuit impletuz.

Quintũ mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit .lxv. romanorum iperator. ⁊ sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidã christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat ⁊ ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit ⁊ imaginē ibidem ex obliuione reliquit quidam aũt iude⁹ predictã domũ conduxit ⁊ die quadam vnum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aũt ille qui inuitatus fuerat casu circũspiciens imaginem infixam parieti intuetur ⁊ in illũ qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aũt cũ predictã imaginē adhuc nō vidisset sacramētis qbus poterat affirmabat ꝙ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tũc ille placatũ se simulans valefecit ⁊ ad principez sue gentis abiens iudeũ illũ de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domũ eius conueniunt ⁊ visa imagine illũ contumelijs diris affixerunt: ⁊ extra synagogam semiuiuum eijciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarũt. Cũ vero lat⁹ lancea pforassent ptin⁹ sanguis ⁊ aqua vbertim exiuit ⁊ supposituvas ipleuit. Stupefacti iudei sanguinē illũ ad synagogas detulerunt ⁊ oēs infirmi ex ipo inuncti ptinus curabant. Tunc iudei epo terre oia p ordinem narrauerũt ei baptismum ⁊ fidem xpi vnanimiter suscepcrũt. Episcopus aũt sanguinem illum in ãpullis cristallanis ⁊ vitreis cōseruauit: xpianum etiam illum accersiuisset ⁊ qs tãpulchram imaginē ꝯposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illã ꝯposuit quã misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq̃ in hierusalē vsq̃ ad excidium vrbis fuit ⁊ inde a fidelib⁹ in regnũ agrippe delata ⁊ ad patriam meã delata: ⁊ a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarũt. Et extũc hic mos inoleuit vt eccl'ia cōsecraretur cũ ante tm̃ altaria cōsecrabant. Post illud miraculũ ordinauit ecclesia quīto ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde ⁊ rome cōsecrata est eccl'ia in honore saluatoris vbi ampulla cũ illo sanguine reseruatur ⁊ solenne festum tunc agitur.

¶ De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogorũ vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitatis eps dum quandam sanctimonialem feminã secũ habitare pmitteret ãtiqu⁹ hostis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius ĩprimere vt nephãda cogitaret. Quadã vero die iude⁹ quidam romã veniēs cũ iam diē declinare cerneret ⁊ vbi manere posset minime reperiss; ĩ quodã tēplo apollinis ad manendũ se ꝯtulit q̃ ipm loci illi⁹

sacrilegũ ptemescens q̃uis fidẽ cru cis minime haberet signo tñ crucis munire curauit. Nocte autem media euigilãs vidit malignoꝝ spirituum turbã q̃si in obsequiũ cuiusdã potestatis pire. cũq; q̃ ceteris p̃erat in eo rum medio ꝯsedere q̃ cepit singuloꝝ spirituum sibi obsequẽtium causas actusq; discutere vt q̃d vnusquisq; ꝛ quãtũ egisset nequitie inuenire. mo dũ aũt huiꝰ discussionis gregoriꝰ cau sa breuitatis ptrãsit. Sȝ ex simili in quodã exẽplo quod legit̃ in vitis patrum innotescere potest. Nam dum quidã in tẽplo ydolorum intrasset vi dit sathanam sedentem: ꝛ omnẽ eiꝰ miliciam ei assistentem. Et veniẽs vnus de malignis spiritibus adora uit eum. Cui ille: vnde venis: ꝛ ille: in tali ꝓuincia fui ꝛ ibi bella pluri ma suscitaui ꝛ pturbationes multas feci. ꝛ sanguinem copiosum effudi ꝛ veni nũciare tibi. Et sathan ait: quã to tempore hec fecisti. Et ille in tri ginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assi stentibus sibi. Ite ꝛ flagellis eũ ce dite ꝛ durius eum verberate. Et se cundus veniẽs adorauit dicens. In mari dñe eram ꝛ cõmotiones maxi mas excitaui ꝛ naues multas demer gi homines q̃plures occidi. Et ait. quanto tẽpore hoc fecisti. Et ille in xx. diebus. Iussit eũ similiter flagel lari dicens. Intãmodicum tanto tẽ pore laborasti. Et tertius veniẽs ait In quadã ciuitate fui ꝛ rixas in quibusdam nuptiis excitaui et multam sanguinis effusionẽ feci ꝛ sponsum ipm occidi ꝛ veni nũciare tibi. Cui ille: quanto tpe hoc fecisti: ꝛ ille in viginti dieb. Et ille ait. Nõne plu ra in tãtis diebus es opatus ꝛ iussit eum a circũstãtibꝰ verberari. Et aliꝰ veniens ait. In heremo mãsi. Et p xl. annos circa quendã monachũ laborauit. Et vix tandeȝ ipm in lap suȝ carnis p̃cipitaui. Qđ sathan audiẽs de solio surrexit. Et deosculans eũ coronã de capite suo abstulit ꝛ capi ti eius imposuit: ac ipsum secum cõ sedere fecit dicens: magnã rem forti ter egisti ꝛ plus oibꝰ laborasti. Hic ergo similis potest eẽ modus discu tionis queȝ gregorius pretermittit Cũ ergo singuli spiritꝰ exponerẽt q̃d egissent vnꝰ in medio ꝓsiliuit ꝛ in quantã carnis tẽptationẽ de illa sci moniali femina andree epi animum cõmonisset aperuit addẽs q̃ heri ho ra vespertina vsq; ad hoc eiꝰ animum traxerit vt in terga eiꝰ blãdiens ala pam daret. Tũc malignꝰ spũs eũ hor tatꝰ est vt pficeret qđ cepisset vt illiꝰ ruine int̃ ceteros singularẽ palmã te neret. Precepitq; vt q̃rerẽt q̃snã eẽt ille q̃ iacere i tẽplo eodẽ p̃sumpsisset cũ ille vehemẽtiꝰ palpitaret: ꝛ missi spũs eũ crucis mysterio signatũ vide rũt t̃riti exclamauerũt. ve. ve. vas va cuũ sȝ signatũ. Ad hãc voce malig no rũ spirituũ turba disparuit. Iudeꝰ aũt ad epm ꝯcitatꝰ venit ꝛ ei oia p ordi nẽ enarrauit: qđ ille audiẽs vehemẽ ter igemuit ꝛ omnẽ mulierẽ a domo sua ꝛ vicinitate sua remouit ꝛ iudeũ baptizauit.

¶ De sanguine guttur imaginis xpi q̃ aspsus fuit iudeꝰ ipm ferientem.

Eptimũ mirabi le sicut legitur in floribꝰ sctoꝝ accidit apud Cõstã tinopolim vbi iudeꝰ qdã

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexerit qui se sibi solum cõsiderans: euaginato gladio appropians imaginē xpi p̄dictā in gutture pcussit statimq; inde sanguis exiuit ꝛ iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginē accepit ꝛ ipsam in puteū precipitās statim aufugit: q̄dam aūt xpianus ei obuiauit dixitq; ei. Vn̄ venis iudee aliquem hominē occidisti Et ille falsum est. Cui rursum xpian⁹ ille dixit vere homicidiū ppetrasti: ꝛ ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus est ꝛ fides eꝝ firma p omnia cōprobatur: nequaq; eīn pcussi hoiem s; xpi imaginē ꝛ cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illū ad puteum ꝛ inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga autē vt fertur in gutture xpi adhuc cernit̄ hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletanēsi.

Octauū mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa annum dn̄i. m. cc. xliij. Imperante frederico scd̄o qui fuit nonagesimus secūdus impator: ꝛ sedēte in cathedra petri honorio papa ꝛ regnāte in p̄dicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā rupē; p vinea amplianda In medio lapidis inuenit cōcauitatē vnā nullam penitus dimensionem habentē neq; fissuram ꝛ in cōcauitate illa reppperit vnū librū q̄ folia lignea habētē;. q̄ liber trib⁹ linguis scrip⁹ ē vic; habraice grece ꝛ latine: tantum de littera habebat quātū vnū psalteriū: ꝛ loquebat de triplici mundo. Ab adam vsq; ad antixpm: proprietates hoim cuiusq; mundi exprimēdo: principiū x° tertij mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascet̄ ex virgine maria ꝛ p salute hoim paciet̄ qd̄ legens iudeus stati; cū tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiā in libro scriptū; q tpe fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Similia inuenies in constantini scripte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea p̄cipitata i ciuitate Segobiesi. ꝛ p virginē mariā liberata.

Nonū mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobiesi. Cū eīn cuidā mulieri iudee iponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd̄ vellet. Qui cū eam duceret ad supcilium cuiusdā excelse rupis ciuitati ꝯiuncte: vt ex loco illo illā p̄cipitar et ꝯcurrētib⁹ ad spectaculum plurib⁹ gentib⁹ p̄dicta iudea q̄ immunis erat a crimine ꝛ deuota vgini gl'iose s; occulta. In articulo illo gradi cū deuotiōe b̄te vgini se cōmēdauit. vt sicut immunis erat liberaret ppōnēs in corde suo si eā liberaret fidē xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua eccl'ia seruire. Et ecce mox vt p̄cipitata fuit apparuit sibi vgo btā eā suis i manib⁹ recipiēs ꝛ illesam i pfundo vallis ponēs. Cūq; plurime gētes ad locū cucurrissent inueneꝛt eā illesa; gaudētē ꝛ laudātē deū: ꝛ gr̄as referētē vgini gl'iose publice affirmāo manib⁹ eī⁹

fore liberatã: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionẽ eiusdẽ ad maiorem ecclẽsiã p̄dicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulat̃ ⁊ ibi sacrũ baptismũ recepit ⁊ vocata in vulgari nostro marisaltos maria, ꝑpter virginẽ mariã que eã liberauit, ⁊ saltos ꝑpter saltũ periculosũ quẽ fecit. vixit aũt in ecclesia multo tp̄e in timore dñi seruiẽdo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie ⁊ feliciter cursum suũ cõsummauit, predicti miraculi adhuc in p̄dicta ecclẽia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimũ mirabile accidit i supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinq̃. M. lv. secundum computationẽ hebreorumq̃ quidam ann⁹ concurrit cũ anno domini Millesi. cccxv. In q̄ anno mortuus fuit rex sancius fili⁹ regis Alfonsi ⁊ regnauit rex fernãdus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c. xvij. q̄ tẽpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulen. ⁊ alius in villa q̄ dicit̃ aylon: qui q̄dem duo tam magnalia loquebant̃: ⁊ quandoq̃ futura prenosticabant ⁊ occulta reuelabant: ⁊ secundum morem eoꝝ honeste viuebãt q̄ ab omnibus iudeis istius regiõis reputabant̃ sancti ꝓphete. Et exiuit eoꝝ fama in regnis circumuicinis ⁊ dederũt securitatẽ oĩb⁹ iudeis ⁊ assignauerunt eis terminũ sue redẽptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit̃ thamuz. In qua prediserunt q̄ iudei debebãt habere a deo signum sue redemptiõis miraculose factum scilicet q̄ illa die audirent omnes vocem magnã coꝝ nu. quã vocem ipsi attendebant semper q̄ debebant audire quomodo veniret messias ⁊ haberent exire a captiuitate. ⁊ propter hanc magnã famam cecidit magnus timor super iudeos. q̄ maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ⁊ preparauerunt se. feceruntq̃ penitẽtias in ieiunijs multis cũ satisfactionibus ⁊ elemosynis quasi ad deum reuersi orãtes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ⁊ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas ad adorandũ deũ induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scʒ in die decima mẽsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperãte qui nullũ tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ⁊ vbicũq̃ erant etiã in illis syndonibus que seruabãtur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorũ quidam dicebant q̄ hoc fuerat factũ dyabolica arte: ⁊ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia. Mat. xij. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi; et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Hec oia large tradunt a supradicto magistro Alfonso. lib. et ca. quib' supra. Qui et p̄dictis se asserit multa vidisse: et ideo testimoniū p̄hibet. ¶ Unde in fine illius capituli narrat q̄ cū ipse esset medicus. Aliq̄ p̄dictorū petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q̄ eis accideratēt aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiā q̄ multo tēpore ipse fuit in dubio quo ad istud signū: sz illuminātē deo credidit istō signū fuisse verū et manifestū miraculū: et cōuersus est ad fidē xp̄i. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū et terrā q̄ ipse vidit oia predicta eodem anno quo acciderāt. ¶ De eodē etiā signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit em̄ ibi q̄ predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum: et querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q̄ responderunt sibi: q2 rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeoz deceptionē: et q̄ omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eū fecit p notariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit em̄ multos testes iudeos deuisu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt et dicit q̄ omnes alij iudei illius temporis confitebant rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnibus fidem certā et iuro per nomen dei hec omnia predicti miraculi esse vera. ¶ De predicto etiam miraculo dn̄s paulus burgeñ. ep̄s in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem lz nondum essem tempore istius signi natus. qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoq3 mirabar quomodo dn̄i illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festū imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū em̄ locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularib' q̄ hoc potuerunt cauillationib' suis impedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictorū triū solennium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duoz vel triū stet oē verum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partib'

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fidei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia Sicut eñi ferrū per frequentē malleationē induratur sic et populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus Sive ergo videāt miracula sive sentiant castigationes et flagella non propterea convertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā Nec mirū: quia vt dicitur Eccle. vii Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus et de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo et postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: et iudeus trucidatus propter perpetrata facinora etc.

Undecimum mirabile accidit in civitate segebiesi. Anno dñi. M. cccc lv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem civitatis. Iudeus ergo ille sacramentū illud accipiens et suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerūt et in bullientē aquā sepe proicientes in altū elevabatur añ oculos eorū. Qui miraculū manifestū cognoscentes et timentes dāmū qd eis evenire posset si hoc ad aures xpianorū pveniret. Aliqui eorū consilio habito corpus dñicū accipientes et pāno certo involuētes deduxerūt ipm ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē civitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōventus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōvocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie pdictū sacramentū deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinartio et traditū est sibi corpus dñicū qui devote recipiens post. diē tertiū defunctus est. Prior aūt pdictus stimulatus conscientia tū ne tātū miraculū occultaretur. tū etiā ne tātū crimen iudeorū maneret ipunitū. Epo predicte civitatis q̄ dicebatur dñs Johānes de overdesillas revelauit viro vtiqȝ strēnuo ac zelatore fidei catholice et qz pnūc in eadē civitate erat supradicta regina revelatū est p eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inventi sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebatur don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū aliis cōcessit: sed et declaravit quō ipse occiderat regē hēricū pp̄ter q̄ ipse et alii fuerūt p civitatē arrastrati et finaliter mēbratim divisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatus corpus christi vbi oi anno tota ciuitas in memoria supra dicti miraculi in die corporis xpi cu solenni pcessione couenit et fit ibi smo ad populu. Et quia pdictus eps nimium sollicitabat hac cam vt amplius inqri tur cogitas: quia maiora mala eent occulta inter iudeos timetes iudei de regi corruperut pecunia dapiferum pdicti epi vt cu veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cu ipse esset prandendi et coqnarius falsamentu faceret pro dno ingressus e coqnam eiciens coquinariu a coqna. et mittes eu sceleriter pro re aliqua ipse subito piecit venenu i vase vbi falsamentu parabat et recessit ad mesas dni pparanda. Cumque coqnarius rediret et vellet pficere pdictu falsamentu: casu reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes et vna de manibus eius ceciderut: et subito vbi ceciderut facte sunt pustule qda inflate dolorissime et venenose. Miratus aut venit ad epm clamas quod nullus comederet aliquid de his que parata erat in coquina: quia credebat quod oia erant venenata. Fit ergo statim diligens inqsitio et suspicatu est super dapifero illo: quia taliter coquinarium eiecerat a coqna. Et expositus tormetis cofessus e et no negauit: qre curie seculari traditus in quattuor ptes fuit diuisus et multi iudei mortui ac alii a pdicta ciuitate fugerut. Hec sepe a pluribus audiui: sed specialiter mihi narrauit reuerendus magr martinus cordubesis. ordinis scti aug. q asseruit quod sic narrauerat sibi realr accidisse frater iohanis de canaleyas ordinis pdicatoru q psens fuit cu iudei apportauerut corpus dni i cu pdicto priori et cui supradicta oia acciderunt.

¶ De iudeorum obligatioe ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Undecima cosideratio e de iudeoru obligatione. Non enim videtur rónabile quod ges viues sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostesum supra lib. i. cosideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo quod in populo christiano qui lege fruit permittat viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptu meu in psenti cosideratione. viii. occurrunt articuli declaradi. Primus est quare iudei pmittunt viuere inter xpianos. Secudus que sunt illa q pmittunt iudeis de iure. Tertius que iter illa que no pmittunt eis de iure. Quartus in quibus xpiani non debet cu iudeis conuersari. Quintus q sunt illa ad q iudei copelluntur de iure. Sextus de pena iudeorum blasphemantiu nomen xpi vel attemptantiu subuertere baptizatos. Septimus ad que astrigunt iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articulus e scire qre iudei pmittunt viuere inter xpianos cu sint eorum inimici et crudeliter se habeat circa ipsos vt supra ostesum e cosideratione septima. Potius enim videt quod de

berēt oēs occidi ⁊ expelli de mundo. Dico ergo ꝙ iudei ꝑmittunt viuere inter xp̄ianos ⁊ non occidunt ꝓpter q̄nq3. Primū ē ꝓpter īpletionē legis charitat3 ⁊c. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os b̄ñfacite his q̄ oderūt vos q̄ lex nō videret ipleri si occiderent. Scd̄3 ē ꝓpter fidei catholice confirmationē: q2 capsarii ⁊ librarii n̄ri sūt ⁊ firmi⁹ ē testimoniū ab aduersario datū. Si eñ pagan⁹ nō credit hoc eē ver3 ecce virgo ɔcipiet ⁊ pariet filium ⁊c. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ꝓpter diuine iusticie manifestatiōe3 vt appeat ex eo3 pena ꝙ rei sunt dn̄ice passiōis. Sicut īmp̄cati sūt cū dixerūt: sāguis ei⁹ sup nos ⁊ sup filios n̄ros: q2 multis tp̄ibus trāsact3 curriculis culpa obliuione deleta ⁊ a nullo mortaliu3 sciret. Sicq3 ⁊ īfamie opprobrium ⁊ malo3 euitaret p̄iculū sicut ⁊ de multis ɔtigit gētib⁹ quo3 gesta tēpo3ū sunt vetustate deleta. hui⁹ etiā rei signum p̄cessit in caym q̄ ꝓpter hoc ꝙ fratrē occidit posuit dn̄s i eo signū sc3 tremorē capit3 ⁊ nō occideret: s3 ignosceret ei. Vñ deuter. xxviii. Dabit tibi dn̄s co3 pauidū ⁊ deficiētes oculos ⁊ aīa3 merore ɔsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata p̄hibēt de mūdo testimonium. p̄ hoc ꝙ in captiuitatē eos detulit, sempiternā sicut xp̄s in euāgelio p̄testat' Ioh̄ā. iii. c. Qui credit in filiū dei h3 vitā eternā q̄ aūt incredulus ē filio nō habebit vitā sc3 grē: s3 ira dei manet sup eū sc3 captiuitat3 ꝑpetue. Quartū est ꝓpter memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quo3 patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus ꝑmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ꝓpter cōplendā ꝑmissionem: q2 ad p̄dicationē helye ⁊ enoch conuertent' in fine mundi sicut p̄dixit esayas in ca. iiii. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Videbit eñ deus quosdam de semine iudeo3 in se credituros atq3 saluandos: ⁊ ideo ꝓpter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat' granū in botro ⁊ dicatur ne dissipes illud q̄m benedictio est sic faciam ꝓpter suos meos vt non disperda3 totum.

¶ Sequitur de conseruatione.

Ecundus articulus est videre q̄ sunt illa i q̄b⁹ iudei debēt cōseruari ne dānū patiat' a xp̄ianis. Dico g̊ ꝙ. vii. sunt illa que iudeis ex iure canonico ⁊ ciuili ꝑmittūtur. Primū ꝑmittitur eis ꝙ teneāt ritus suos citra cōtēptū xp̄iane legis amissuri sine dubio ꝑmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut p3. C. de iudeis. l. iudeos. Idē3 p3 extra eo. c. iudei. ⁊ c. cōsuluit ⁊ di. xlv. q̄ sincera: in fine. Scd̄3 ē ꝙ in synagogis eo3 nemo hospitet' vt p3 eo. ti. l. synagoga. Tertium est ꝙ iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas. vt p3 eo. ti. l. si. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dū tamen nō amplio res vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ii. c. cōsuluit.

Quartū est ꝙ iudeus nō debet iniu-
riā pati a christianis nec eoꝝ synago
ge vel habitationes sine ratiōe ledi
debent aut concremari. vt patet. C.
ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obe
dientes non sunt a christianis mole-
standi. xxiii. q. viii. dispar. Quintum
ꝙ die sabbati nullus iudeus debeat
cōueniri: nec xp̄iani etiā a iudeis de
bēt ꝯueniri: sȝ nec ī aliis festiuitati-
bus suis debent turbari: nec sepul-
chra eoꝝ obtentu forte pecunie effo
di. vt patet ti. eo. l. die sabbati: ⁊ ex-
tra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ⁊ ii. Sex
tū permittit̄ iudeis vēdere sua sicut
xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Se-
ptimū est ꝙ non compellant̄ venire
ad fidem catholicā: q2 si sincera intē
tione extraneos a christiana religio
ne ad fidē cupiunt rectam adducere
blandimentis debent non asperita-
tibus studere ne quorum mentem a
plano reddita ratio prouocare pote
rat pellat ꝓcul aduersitas: patēt hec
distin. xlv. qui sincera. ⁊ c. de iudeis.
¶ De. xiii. que iudeis non permittū
tur vti.

Tertius arti-
culus est que sunt
illa que iudeis non
permittunt̄ dico ꝙ
xiii. Primū ē ꝙ nō
isolescāt nec quēꝙ
precipites in christianā reuerentiaȝ
vltionis admittant: sicut patet. C. de
iudeis. l. nullus. Secundū est ꝙ non
diffiniunt̄ eoꝝ iudicia per suos se
niores: sȝ per iudices publicos chri
stianoꝝ. possunt tamen arbitros eli-
gere etiā iudeos cuius sententiā or
dinarius exequit̄ sicut pȝ codeȝ ti. l.
iudei. Tertiū est ꝙ nō ꝑmittit̄ iu-
deis accusatio nec testificatio cōtra
xp̄ianos cū in accusatiōe equalitas
fidei ⁊ cōuersationis inter accusan-
tē ⁊ accusatū semꝑ sit cōsiderāda. vt
is q̄ accusat par. vel superior inueniā
tur. ii. q. vii. non pōt ⁊ ca. seq. Quar-
tū ꝙ dȝ rescidi quodcūqȝ priuilegiū
qđ eximat eos ab actionibus publi-
cis: vt pȝ eo. ti. l. iussio. Quintū est ꝙ
non ꝑmittunt̄ nouas synagogas fa
bricare: ⁊ q̄ synagogā nouā extruxe-
rit punit̄ pena. l. librarū: ⁊ synagoga
applicat̄ ecclesie catholice: vt pȝ eo.
ti. l. fi. pȝ etiam extra eo. iudei: ⁊ ca.
consuluit: ⁊ ponit lex regni ꝙ appli
cat̄ ecclesie maiori illius loci vbi edi
ficata est. Sextū est ꝙ in dieb⁹ lamē
tationis ⁊ dn̄ice passionis nō debēt
ornati in publico ꝓdire extra eo. nō-
nullas. Septimū est ꝙ ī die parasce
ues nō habeāt hostia vel fenestra ap
tas. extra eo. q2 sup his. Octauū est
ne christianū mancipium possident
vel circumcidant nec potest quocūqȝ
titulo: scȝ emptionis seu donatiōis
vel hereditatis seruū christianū cō
sequi. Et iudeus qui mancipiū chri-
stianū habuerit ⁊ eū circumciderit ca
pite puniat̄: ⁊ seru⁹ libertati donat̄
Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū
⁊ dist. liiii. mācipia. ⁊ dat̄ ibi cā. s. ne
xp̄iana religio iudeis subiecta pol-
luat̄. de cōse. di. iiii. plerūqȝ. ¶ Sed
nunqđ aliquo mō licituȝ est xp̄ianis
vt seruiant iudeis. Respondit Ho-
stien. ꝙ cum prohibitum sit vt nullū
mancipium seruiat iudeis multomi
nus liberi christiani eis seruire de-
bent: non eīm debent esse assidue in-
tra domū iudei nec tāꝙ famula. aut
nutrix aut obstetrix al's ipsi xp̄iani si

ab eis discedere noluerit debet ex cōicari extra eo. iudei. z. c. ad hoc. z c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus cōmerciū cum eis. vt in. d. c. et si iudeos. in fi. sed extra domū pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hr̄e colonos xp̄ianos. extra eo. multoꝝ. Nonū est ꝙ non ꝑmittuntur saxis vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eoꝝ fugerit sectā als ꝯtra faciens cōcremādus ē cū oib⁹ suis ꝑcipibus. vt pꝫ eo. ti. l. etc. Decimū est ꝙ nō permittūtur circūcidere xp̄ianos z cōtrafacientes ꝓscriptiōe bonoꝝ et ꝑpetuo exilio damnanꝫ. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō ꝑmittunꝫ inter xp̄ianos hr̄e officia publica ne occasionem habeāt seuiēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. cōstituit. z sacrilegiū ꝯmittit q̇ eos talia officia publice agere ꝑmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debꝫ ei denegari xp̄ianoꝝ cōio donec quicq̄d accipit rōe officij ſm ꝓuidētiaꝫ dyocesani cōuertaꝫ in vsus paupeꝝ z ipse officiū dimittat. et intelligitur ſm thomā quo ad dignitates de nouo acq̄sitas secus de dudū ꝓ existenti ꝙ illud queq; tolerat ecclesia propter scandalū vitā . i sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeant nutrices xp̄ianas. Uñ dicit̄ extra eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciūt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ non tm̄ dicere. sed et nephandū est cogitare cum in die resurrectiōis dn̄ice illas recipere corpus z sanguinē xp̄i contingit ꝑ triduū anteq̄ illos lactēt ꝙ lac māmillaꝝ effundere faciūt in latrinā. ¶ Alia insup cōtra fidē catholicaꝫ detestabilia et inaudita cōmittunt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ īcurrāt cuꝫ eos ꝑpetrare patiunꝫ indigne que fidei nr̄e cōfusionem inducunt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanq̄ serui a dn̄o reprobati in cuius mortem nequiter ꝯiurarūt se saltē ꝑ effectum operis recognoscāt seruos illoꝝ quos xp̄i mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nutrices et serui ētes non dimiserint xp̄ianas sub excōicatiōis pena inhibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis ne cum eis aliquid commerciū audeant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus z filij eoꝝ debent sequi fidem z cōditioneꝫ mr̄is fidelis. Similr̄ illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xp̄ianam sequātur religionem non iudaicaꝫ superstitionē. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his ī quib⁹ xp̄iani cū iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sunt illa in quibus xp̄iani cū iudeis non debēt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ nō debent cū eis comedere aut eos in

... communia recipere neqꝫ cum eis co-
habitare cū apud xp̄ianos cōibus
cibis non vtantur. Indignuꝫ atqꝫ
sacrilegū est eoꝝ cibos a xp̄ianis
sumi cum ea que ap̄lo permittente
nos sumimus ab illis videtur im-
munda. Ac si inferiores esse incipiāt
xp̄iani ꝙ iudei si nos que ab illis
apponuntur vtamur. Illi vero a
nobis oblata contēnant. xxviij.q.
i.nullus.⁊.c.omnes. Dicit tamē gl.
in dicto.c.nullus.ꝙ pōt aliquis ab
eis emere alimēta ⁊ postea ꝑ para
re. Secundū est ꝙ infirmi xp̄iani
non debēt in suis infirmitatib⁹ vo
care iudeos nec ab eis recipeř me
dicinas nec se cū eis in eisdem bal
neis balneare. xxviij.q.i.nullus. et

c.oēs. Tertiū est ꝙ nemo potest cō
gregationi iudeorum seu alicui iu-
deo vel pagano aliquid relinquere
in testamento ⁊ si fecerit etiaꝫ post
mortem iudicabitur anathema. ex
tra de here. si qs eps. xxiiij.q.ij. sa-
ne. ⁊ videtur intelligendū secūdū
guilhelmū nisi legauerit ad succur
rendū necessitati. Quartuꝫ ꝙ xp̄ia
nus vel xp̄iana iudaice prauitati
carnaliter non coniūgatur. alias a
communione ecclesie segregentur
xxviij.q.i.caue.⁊.c.si quis iudaice.
¶ Et si queras que sit pēa ꝑticipā
tium cum iudeis cōtra casus nunc
dictos. Respondetur scdm Ray.
ꝙ si clerici sint et admoniti satisfa
cere ⁊ emendare nolunt debent pri
uari officio et bn̄ficio. Si laici sūt
vt puta principes qui nolunt exe-
qui predicta. Siue alij qui aliqua
impedimēta afferunt et admoniti
non satisfecerint debēt excōmuni-
carī. xxviij.q.i.nullus. Si vero sūt
iudei tandiu sunt xp̄iani ab illoruꝫ
cōione ⁊ cōmercio separandi sub
pena excōicationis donec illi emē
dauerint et satisfecerint. vt ptꝫ ex
tra eodem ca. et si iudeos in fi. ⁊ ex
tra de decimis ca. de terris ⁊. extra
de vsuris. cum tu. Quintū est ꝙ iu
dei conuersi ad fidem nullam com
munionem habeāt cū alijs iudeis
xxviij.q.sepe. Unde dicit sepe ibi
maloꝝ consorcia etiā bonos corrū
pūt. quātomagis eos qui ad vicia
proni sunt. Nulla ergo vltra cōmu
nio sit hebreis ad fidē xp̄ianā trās
latis cum his qui adhuc in veteri
ritu consistunt ne forte eorū parti-
cipatione subuertantur. Quicūqꝫ
ergo ammodo ex his qui baptiza-
ti sunt in fidelium consortiū nō vi
tauerint et hi xp̄iani donentur vil
li publicis cedib⁹ deputenř. Sex-
tum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie con
uersi ad fidem separari dn̄t a con-
sortio parentum ne eoꝝ inuoluenř
erroribus ⁊ debent deputari mona
sterijs vel xp̄ianis mulieribus vi-
ris deum timentibus vt sub coruꝫ
cōuersatione cultū fidei discant ac
melius instituti tam in minorib⁹ ꝙ̄
in fide proficiant. vt ptꝫ. xxviij.q.
i. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cōpellunř iudei de iure.

Uintus articulus est scire in qb⁹ iudei de iure cōpellūtur. Sciēdū ergo ꝙ in quinqꝫ debēt cōpelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fide apo-

ratãtes cogũtur ad eã redire etiã si vi vel necessitate fidem suscepe rũt ne nomẽ dñi blasphemet̃ et fides quã susceperunt. di. xlv. de iudeis. ⁊ de conse. distin. iiij. plerunq; ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunq; pena dãnati fuerint vtrũ a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non q2 scriptũ est filius non portabit iniquitatẽ patris ⁊ pater non portabit iniquitatem filij. i. q. iiij. iudei. ¶ Secũda difficultas ẽ qualiter est procedendum contra xp̃ianos qui fiũt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorũ fautores. extra co. ca. cõtra. li. vi. Et intelligitur secũdum glo. siue sint transeuntes siue redeũtes ad iudaismũ. vocat transeũtes illos q̃ nunq̃ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̃ prius fuerũt iudei ⁊ postea facti sũt xp̃iani. ¶ Tertia difficultas ẽ quia videt̃ eis fieri iiiuria si coacti receperit baptismũ ꝙ redeant. R̃ndetur ꝙ si talis coactio fuit cõditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hm̃oĩ receperũt baptismũ cõpellendi sunt vt dictũ est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiã ĩ aquã mersi sunt tales nõ receperunt baptismũ vt patet extra de bap. maiores. ⁊ concordat thomas. ij. scde. q. iiij. ⁊ etiam Hostieñ. Secundum est ꝙ sũt cogẽdi iudei ad decimas ꝑsoluẽdas. Intelligendũ tñ ꝙ decime sũt duplices. quedam ꝑsonales et has nõ tenent̃ soluere iudei cũ nõ recipiãt ecclesiastica sacramẽta nec audiant diuina. imo nec sũt de corpore ecclesie. ff. de cẽsi. l. formã. §. si vero quis. Alie sunt ꝑdiales ⁊ hos tenent̃ soluere. extra eo. de terris. vñ dicit̃ ibidẽ: de terris quas iudei colũt me prudentie remittimus. vt eos ad decias soluendas vel possessiões penit⁹ renũciãdas cũ omni districtione cõpellat: ne forte occasiõe ille eccle valeãt suo iure fraudari. ⁊ ibi expresse dicit glo. hoc nõ est intelligendũ de ꝑsonalib⁹ quia nõ sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquã totã prouĩciã emẽdo que xp̃iani solebãt possideri. nũqd põt eccl'a hac occasiõe petere aliqd ab eis. R̃ndet̃ ꝙ petere põt ⁊ soluere tenent̃ decimas prediales. ⁊ oẽs census siue prestationes reales quas xp̃iani de domibus et possessionibus soluere tenebant̃. extra de vsu. quãto. Sed sec⁹ ẽ de decis ⁊ oblatioĩb⁹ siue oblationes ꝑsonalib⁹ vt dcm̃ ẽ. Tertiũ ẽ ꝙ cogit̃ iudei xp̃ianos testes recipere ꝯ se. ex̃ de testi. iudei. sꝫ iude⁹ nõ potest ferre testimonium contra christianum. vt ibidẽ et patuit supra articulo. iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cõtinue deferre ꝙ manifeste ab aliis distinguantur. extra eo. in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuinciis a xp̃ianis iudeos seu sarracenos habit⁹ distiguit diuersitas sꝫ i q̃busdã: sic ꝯualuit q̃dã ꝯfusio vt nulla differentia discernat̃. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

Quartū est ꝙ iudeus nō debet iniuriā pati a christianis nec eoꝝ synagoge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a christianis molestandi. xxiii. q. viii. dispar. Quintum ꝙ die sabbati nullus iudeus debeat cōueniri: nec xpiani etiā a iudeis debēt ↄueniri: sȝ nec ī aliis festiuitatibus suis debent turbari: nec sepulchra eoꝝ obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. co. l. die sabbati: ⁊ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ⁊. ii. Sextū permittit iudeis vēdere sua sicut xpianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est ꝙ non compellant venire ad fidem catholicā: q2 si sincera intētione extraneos a christiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat ꝓcul aduersitas: patēt hec distin. xlv. qui sincera. ⁊. c. de iudeis.

¶ De. xiii. que iudeis non permittūtur vti.

Ertius articulus est que sunt illa que iudeis non permittunt dico ꝙ xiii. Primū ē ꝙ nō īsolescāt nec quēꝙ̄ precipites in christianā reuerentiaȝ vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est ꝙ non diffiniunt eoruȝ iudicia per suos seniores: sȝ per iudices publicos christianoꝝ. possunt tamen arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequit sicut pȝ codeȝ ti. l. iudei. Tertiū est est ꝙ nō ꝑmittit iudeis accusatio nec testificatio cōtra xpianos cū in accusatiōe equalitas fidei ⁊ cōuersationis inter accusantē ⁊ accusatū semꝑ sit cōsiderāda. vt is q̄ accusat par. vel superior īueniatur. ii. q. vii. non pōt ⁊ ca. seq. Quartū ꝙ dȝ rescidi quodcūꝙ̄ priuilegiū qd̄ eximat eos ab actionibus publicis: vt pȝ eo. ti. l. iussio. Quintū est ꝙ non ꝑmittunt nouas synagogas fabricare: ⁊ q̄ synagogā nouā extruxerit puniт pena. l. librariū: ⁊ synagoga applicat ecclesie catholice: vt pȝ eo. ti. l. fi. pȝ etiam extra eo. iudei: ⁊ ca. consuluit: ⁊ ponit lex regni ꝙ applicat ecclesie maiori illius loci vbi edificata est. Sextū est ꝙ in dieb9 lamētationis ⁊ dn̄ice passionis nō debēt ornati in publico ꝓdire extra co. nōnullas. Septimū est ꝙ ī die parasceues nō habeāt hostia vel fenestra aptas. extra eo. q2 sup his. Octauū est ne christianū mancipium possident vel circuncidant nec potest quocūꝙ̄ titulo: scȝ emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cōsequi. Et iudeus qui mancipiū christianū habuerit ⁊ eū circunciderit capite puniat: ⁊ seru9 libertati donat Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xpianū ⁊ dist. liiii. mācipia. ⁊ dat ibi cā. s. ne xpiana religio iudeis subiecta polluat. de cōse. di. iiii. plerūꝙ̄. ¶ Sed nunq̄d aliquo mō licituȝ est xpianis vt seruiant iudeis. Respondit Hostien. ꝙ cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi christiani eis seruire debent: non em̄ debent esse assidue intra domū iudei nec tāꝙ̄ famula. aut nutrix aut obstetrix al's ipsi xpiani si

ab eis discedere noluerit debêt excōicari extra eo. iudei. z.c. ad hoc. z c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus cōmerciū cum eis. vt in. d. c. et si iudeos. in fi. sed extra domū pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hr̃e colonos xp̄ianos. extra eo. multorum. Nonū est ꝙ non ꝑmittuntur iactis vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eorum fugerit sectā als ꝯtra faciens cōcremādus ē cū oib⁹ suis ꝑticipibus. vt pꝫ eo. ti. l. etc. Decimū est ꝙ nō permittūtur circūcidere xp̄ianos z cōtrafacientes ꝓscriptiōe bonorum et ꝑpetuo exilio damnant. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō ꝑmittunt inter xp̄ianos hr̃e officia publica ne occasionem habeāt seuiēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. cōstituit. z sacrilegiū ꝯmittit q̇ eos talia officia publice agere ꝑmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debꝫ ei denegari xp̄ianorum cōio donec quicq̇d accipit rōe officij ſm ꝓuidētiaꝫ dyocesani cōuertat in vsus pauperum z ipse officiū dimittat. et intelligitur ſm thomā quo ad dignitates de nouo acq̇sitas secus de offo p̄ existenti ꝙ illud queq꞉ tolerat ecclesia propter scandalū vitā . i sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeant nutrices xp̄ianas. Uñ dicit extra eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciūt xp̄ianas filiorum suorum nutrices. et ꝙ non tm̄ dicere. sed ēt nephandū est cogitare cum in die resurrectiōis dn̄ice illas recipere corpus z sanguinē xp̄i contingit p triduū anteꝙ illos lactēt ꝙ lac mamillarum effundere faciūt in latrinā. ¶ Alia insup cōtra fidē catholicaꝫ detestabilia et inaudita cōmittūt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ icurrūt cuꝫ eos ꝑpetrare patiunt indigne que fidei nr̃e cōfusionem inducunt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanꝙ serui a dn̄o reprobati in cuius mortem nequiter ꝯiurarūt se saltē p effectum operis recognoscāt seruos illorum quos xp̄i mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nutrices et serui ētes non dimiserint xp̄ianas sub excōicatiōis pena inhibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis ne cum eis aliquid commerciū audeant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus z filij eorum debent sequi fidem z cōditioneꝫ mr̃is fidelis. Simil'r illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xp̄ianam sequūtur religionem non iudaicaꝫ superstitionē. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his i quib⁹ xp̄iani cū iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sunt illa in quibus xp̄iani cū iudeis non debēt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ nō debent cū eis comedere aut eos in

conuiuia recipere neqꝫ cum eis cohabitare cũ apud xpianos cõibus cibis non vtantur. Indignuꝫ atqꝫ sacrilegũ est eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que aplo permittente nos sumimus ab illis videntur immũda. Ac si inferiores esse incipiãt xpiani ꝙ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contẽnant. xxviij.q.i.nullus.ꝛ.c.omnes. Dicit tamẽ gl. in dicto.c.nullus. ꝙ põt aliquis ab eis emere alimẽta ꝛ postea ꝑ parare. Secunduꝫ est ꝙ infirmi xpiani non debẽt in suis infirmitatib⁹ vocare iudeos nec ab eis recipeꝛ medicinas nec se cũ eis in eisdem balneis balneare. xxviij.q.i.nullus. et c.oẽs. Tertiũ est ꝙ nemo potest cõgregationi iudeorum seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento ꝛ si fecerit etiaꝫ post mortem iudicabitur anathema. extra de here. si qs eps. xxiiij.q.ij.sane. ꝛ videtur intelligendũ secũdũ guilhelmũ nisi legauerit ad succurrendũ necessitati. Quartuꝫ ꝙ xpianus vel xpiana iudaice prauitati carnaliter non coniũgatur. alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.ꝛ.c.si quis iudaice.

¶ Et si queras que sit pẽa pticipãtium cum iudeis cõtra casus nunc dictos. Respondetur scdm Ray. ꝙ si clerici sint et admoniti satisfacereꝛ emendare nolunt debent priuari officio et bñficio. Si laici sũt vt puta principes qui nolunt exequi predicta. Siue alij qui aliqua impedimẽta afferunt et admoniti non satisfecerint debẽt excõmunicari. xxviij.q.i.nullus. Si vero sũt iudei tandiu sunt xpiani ab illorũ cõione ꝛ cõmercio separandi sub pena excõicationis donec illi emẽdauerint et satisfecerint. vt ptꝫ extra eodem ca. et si iudeos in fi. ꝛ extra de decimis ca. de terris ꝛ. extra de vsuris. cum tu. Quintũ est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullam communionem habeãt cũ aliis iudeis xxviij.q. sepe. Unde dicit sepe ibi malorꝫ consorcia etiã bonos corrũpũt. quãtomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cõmunio sit hebreis ad fidẽ xpianã trãslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorũ participatione subuertantur. Quicũqꝫ ergo ammodo ex his qui baptizati sunt in fidelium consortiũ nõ vitauerint et hi xpiani donentur ꝛ il li publicis cedib⁹ deputent. Sextum est ꝙ iudeorꝫ filij vel filie conuersi ad fidem separari dñt a consortio parentum ne eorꝫ inuoluent erroribus ꝛ debent deputari monasterijs vel xpianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eoruꝫ cõuersatione cultũ fidei discant ac melius instituí tam in minorib⁹ ꝙ in fide proficiant. vt ptꝫ. xxviij.q. i. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cõpellunt iudei de iure.

Quintus articulus est scire in qb⁹ iudei de iure cõpellũtur. Sciẽdũ ergo ꝙ in quinqꝫ debẽt cõpelli iudei. Primũ ẽ ꝙ iudei a fide apo

ꝯuertentes cogūtur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem susceperūt ne nomē dñi blasphemetur et fides quā susceperunt. di. xlv. de iudeis. ⁊ de conse. distin. iiij. plerumqꝫ ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunqꝫ pena dānati fuerint vtrū a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non qꝛ scriptū est filius non portabit iniquitatē patris ⁊ pater non portabit iniquitatem filij. i. q. iiij. iudei. ¶ Secūda difficultas ē qualiter est procedendum contra xp̄ianos qui fiūt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eoꝝ fautores. extra eo. ca. cōtra. li. vi. Et intelligitur secūdum glo. siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismū. vocat transeūtes illos q̄ nunꝙ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̄ prius fuerūt iudei ⁊ postea facti sūt xp̄iani. ¶ Tertia difficultas ē quia videtur eis fieri iiuria si coacti receperīt baptismū ꝙ redeant. Rn̄detur ꝙ si talis coactio fuit cōditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiā i aquā mersi sunt tales nō receperunt baptismū vt patet extra de bap. maiores. ⁊ concordat thomas. ij. scđe. q. iiij. ⁊ etiam Hostien. Secundum est ꝙ sūt cogēdi iudei ad decimas ꝑsoluēdas. Intelligendū tn̄ ꝙ decime sūt duplices. quedam ꝑsonales et has nō tenentur soluere iudei cū nō recipiāt ecclesiastica sacramēta nec audiant diuina. imo nec sūt de corpore ecclesie. ff. de cēsi. l. formā. §. si vero quis. Alie sunt ꝑdiales ⁊ hos tenentur soluere. extra eo. de terris. vbi dicitur ibideꝫ: de terris quas iudei colūt tue prudentie remittimus. vt eos ad decias soluendas vel possessiōes penit⁹ renūciādas cū omni districtione cōpellat: ne forte occasiōe ille eccl'ie valeāt suo iure fraudari. ⁊ ibi expresse dicit glo. hoc nō est intelligendū de ꝑsonalib⁹ quia nō sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquā totā prouīciā emēdo que xp̄iani solebāt possideri. nūqd pōt eccl'a hac occasiōe petere aliqd ab eis. Rn̄detur ꝙ petere pōt ⁊ soluere tenentur decimas prediales. ⁊ oēs census siue prestationes reales quas xp̄iani de domibus et possessionibus soluere tenebantur. extra de vsu. quāto. Sed sec⁹ ē de decis ⁊ oblatiōib⁹ siue oblationes ꝑsonalib⁹ vt dcīū ē. Tertiū ē ꝙ coguntur iudei xp̄ianos testes recipere ꝯ se. ex. de testi. iudei. sꝫ iude⁹ nō potest ferre testimonium contra christianum. vt ibideꝫ et patuit supra articulo. iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cōtinue deferre ꝙ manifeste ab aliis distinguantur. extra eo. in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuincijs a xp̄ianis iudeos seu sarracēos habit⁹ distīguit diuersitas sꝫ i q̄busdā: sic ꝯualuit q̄dā ꝯfusio vt nulla differentia discernatur. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xpia
norum mulieribus cōmiscent. Ne
ergo tandānate cōmixtionis exces
sus per velamen erroris hmōi vl-
terius excusationis possit habere
diffugium. Statuim⁹ vt tales vtri
usqȝ sexus in omni xpianoꝝ ꝓuin
cia ⁊ omniū tēporum qualitate ha
bitus ab aliis personis distinguā-
tur. Quintuȝ est ꝙ cogendi sunt iu
dei ad vsuras restituendas. extra
de vsuris. post miserabilē. scriptuȝ
est iudeos ad remittendas xpianis
vsuras per principes ⁊ potestates
cōpelli. precipimus seculares ⁊ do
nec eis remiserit ab vniuersis xpi
fidelibus taȝ in mercimoniis ꝙ in
aliis per excōmunicationis senten
tiam eis iubemus cōione oīmodaȝ
denegari. vide supra de ista mate-
ria. vii. consideratione crudelitate
xvii. ¶ Et si queras vtrum liceat
dñis terrarum exactionē facere in
iudeis. Respondet scdm Thomā
in quadā littera ad quandā ducis-
saȝ missa ꝙ ꝗuis iudei ḡm iura me
rito culpe sue seruituti sunt additi
⁊ sic eoꝝ res dñi possint accipe tan
ꝙ sua: ita tñ non vt subtrahant ne-
cessaria vite qꝛ tñ oportet nos ābu
lare honeste etiam ad eos qui foris
sunt ne nomē dei blasphemet hoc
seruādū videt vt exactionib⁹ ꝑter
quas facere cōsueuerunt nullaten⁹
ꝑgrauent sȝ ad cōsuetas cogi pñt
¶ Sed quid si iudei nihil hñt nisi
vsuras cui restituent ea que acce-
pta fuerint ab eis. Rñdetur scdm
thomā in ꝑdicta littera ꝙ cum ea
que iudei per vsurā extorserūt non
possint licite retinere cōsequens ē
vt si vos illa ab eis recepitis nec
licite retinere potestis: nisi forsan
essent talia que a vobis vel antecel
soribus vr̄is hactenus extorsissent
Si que vero habent que extorserūt
ab aliis debēt restitui illis quibus
iudei restituere tenebant. si inueniā
tur. Alioquin in pios vsus secūduȝ
consilium dyocesani et alioꝝ ꝓbo-
rum vel in cōmunē vtilitatē terre
si necesse ē expēdātur. nec esset lici
tum si vos de nouo excideritis illā
a iudeis seruata tamē cōsuetudine
predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione
vt in pios vsus expenderentur.
¶ Sed nunquid licet recipere do-
num vel precium laboris ⁊ hmōi a
iudeis vsurariis. Respondet secū
dum guilhelmum ꝙ si iudeus ha-
bet aliquid aliud ꝙ vsuras potest
accipi ab eo. Si vero nihil habet ꝑ
ter vsuras. tunc aut recipiens cer-
tat de damno suo vitando ⁊ sic ac-
cipiendo non peccat. sicut qui a fu
re vel latrone damnificatus est. pu
ta per incendium et hmōi nō pec-
caret si recuperaret ab eo dānuȝ su
um licet ipse fur vel latro nihil ha
beret nisi quod esset acquisitum de
furto vel rapina. dum tamen non
reciperet pro damno suo in specie
ipsas res alienas. ¶ Addit tho-
mas in predicta epistola ꝙ iudeus
si vltro conferat pecuniam vel en-
xenium expedit recipere vt pecu-
nia sic recepta addatur his qui-
bus de iure debetur seu aliis vt di
ctum est.

¶ Sequit de pñs iudeoꝝ blasphe
mātiū nomē xpi vel acceptātiū sub
uertere baptizatos.

Ext⁹ articulus est scire qua pena sūt feriendi iudei blasphemātes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primū respondetur fm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitat etiā xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauit debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aūt strictissime iubemus ne in cōtumeliam creatoris prosilere presumāt Et qm illius dissimulare nō debemus obprobriū qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmōi per principes seculares condigne animaduersionis adiectiōe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos debz publicis flagellationib⁹ deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nō trāseat i vindictā sanguinis qz talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astrigunt iudei ex regia siue regali ordinatione.

Eptimus articulus est de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hēricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q̄ in multis aliis villis ⁊ castris in confinib⁹ regni castelle existentib⁹. Et cū huiusmodi rex hēricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq̄ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius pdicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. qua quidē iurisdictione alias maxime abutebant. post quē scz regē iohānem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in ãno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorū magna et valida contra iudeos surrexit et q plurimi fuerunt interfecti per totā hyspaniam. Quiquidē tumultus icepit a ciuitate hyspalēsi In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaconus in litteratura simplex ⁊ laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorū ⁊ modos viuendi eoz enormes. ⁊ cōtra synagogas eoz nouiter ɔtra sacrorū canonū tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus icepit. ⁊ consequenter in breuissimo tempore p totā hyspaniaz ⁊ vsq3 vltra pyreneos. ⁊ insulas maioricarū et sardinie velocissime euolauit. De⁹

sūt qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit ꝙ hac vexatione currente et etiā post ipsi⁹ sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerūt illud deutro. xxxi. ca. vere quia non est mecum deus inuenerunt me hec mala ⁊ sic vexatione durante intellectū audi tui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illuminante errorē suum cognouerunt sic ꝙ ad deum conuersi nomen christi publice et deuote pdicantes multoꝝ corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterūt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictū vero regem henricū tertium sancte recordationis precessit seruissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secūdo anno etatis sue. ⁊ sic fuit sub tutoribus vsqꝫ ad tempus prefinitum a patre. In cuius tēpore tam durante tutela ꝙ post cū iam regimen suoꝝ regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatē que in suis curiis et regnis pro maiori parte seruabātur que quia digna sunt memoria ꝓ iudeorum insolentiis comprimēdis. dignum duxi litteram eius publicā in qua. xxiiij. ordinationes continentur presenti opere fore inserēdam: cuius tenor talis est. ¶ Dominus Iohānes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galecchie. hyspalis curdue. morchie. cubemi. algarbie. algezire. dominusqꝫ viscaye. ⁊ moline. Cū omnis rex vel pnceps qui regnauit ⁊ dominaf: pdictum hꝫ dñiū singulare quia est electus a deo ad regendum ⁊ ministrandū suū populū. ꝗtomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attēdere debēt ac querere meliorem viā possibilē inueniri vt christiani qui sūt credentes in sancta fide catholica nō incidāt in errorē ꝓpter participationem ⁊ cōuersationem cū infidelibus qui nō credēt nec obediūt dño nr̄o iesu xp̄o: nec sunt in sua sācta fide catholica: debēt amonere ⁊ ꝓpellere omnez occasionem q̄ in eo euenire pōt propter id quod dictum est. Et ego cognoscēs oīa supradicta ⁊ ꝙ i meis regnis ⁊ dñijs sunt multi iudei ⁊ iudee. ⁊ sarraceni ⁊ sarracene ifideles ⁊ ꝙ hitāt inter xp̄ianos et invnū ꝯuersāt ⁊ inde nascebātur aliq̄ errores ꝯ̄ fidez catholicā. ⁊ ꝙ possent ad hoc accidere iposterꝫ dāna his q̄ sūt de populo meo ⁊ vt tollerē ⁊ segregarez predictos christianos populi mei ab omni occasione ⁊ zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sācta mater ecclesia estvoluntas mea dominū ordinare super omnia pdicta et ordino ⁊ mando ac pro bono teneo ꝙ seruetur nūc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo ꝙ iudei viuant segregati a xp̄i fidelibus.

Prima ordinatio est ꝙ decetero omnes iudei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorū regnorū et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl' loci vbi

fuerint conuicini: et ꝙ sint circūdati vno muro in gyrum: et habeat solum vnam portam. per quam in tali circulo ingrediantur et egrediantur. Et ꝙ in predicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee. sarraceni et sarracene et non in alio loco vel domo extra eū. et ꝙ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq ad octo dies primos sequētes. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc ꝙ corpus talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodē ſm ꝙ merces mea fuerit.

¶ De eo ꝙ iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici etc.

Secunda ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xp̄ianis. neq a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorū milium morabetinorum. et vltra hoc ꝙ eorum corpora sint ad mercedem meam: vt precipiam eis dari penā corporalem ſcd̄m ꝙ bene visum fuit et mee mercedi placuerit

¶ Quod volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: ꝙ si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam ꝙ non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen ꝙ non cōuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq sexus licet sit pater vel mater seu quecunq alia persona sui generis vel alicuius. et quicūq contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus q̄ secūdum ius inuenient.

¶ Quod iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio ē ꝙ null' nec aliq̄s iudeus vel iudea saracen' nec saracena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bibāt nec īter xp̄ianos nec īter xp̄ianas. Itē ꝙ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneāt scutiferos nec seruitores nec pueros nec puellas xp̄ianos et xp̄ianas vt eis ſuiāt et ꝑceptū nec aliq̄d aliud opus in domibus suis. nec admittāt illos

ad preparādum comestibilia. nec vt faciant eis aliqđ opus in sabbato sicut incēdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeāt nutrices xpianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianoꝝ: nec fiant compatres vel cōmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni ⁊ saracene penam istam soluent.

¶ Ꝗ nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝗ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenꝰ nec saracena sint arrēdatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior domum nec receptores meoꝝ redditū nec alteriꝰ dñi nec domine xpiani nec xpiane. nec vtētur pdictis officiis nec aliq̄bus eoꝝ pro xpianis vtriusq̧ sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices, nec theolonarii nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas ⁊ loca. ⁊ quicūq̧ iudeus ⁊ iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venerit contrariū faciēdo vel contra aliquid eoꝝ ꝗ soluat in penam p qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianus vero vel christiana cuiuscūq̧ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur pdictis officiis: vel aliquo eorum ꝗ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Ꝗđ non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝗ nullus nec aliquis iudeus vel saracenꝰ habeant in suis locis viis ⁊ habitatiōibus plateas nec foros ad vendēdum nec ad emēdum aliqua comestibilia vł potabilia xpianis vtriusq̧ sexꝰ sub pena quīgentorū morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vendere: ⁊ teneant ⁊ vēdant p seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Ꝗđ nō habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est: ꝗ aliamę iudeorum ⁊ saracenorum meoꝝ regnoꝝ ⁊ dominioꝝ non possint habere nec habeāt iudices inter iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eorum ciuilia ⁊ criminalia que accidunt inter iudeos ⁊ iudeas saracenos ⁊ saracenas. ⁊ reuoco eis quācunq̧ potestateꝫ ꝗ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiuꝫ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝗ liberentur deceтero talia placita vel iudicia tam

ciuilia quam criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villaruz et locorum vbi habitauerūt. Uerumtamen est merces mea quod tales pretores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes: que vsque nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. quod appareant probate et certe per eos ex longo tēpore vsque nūc.

¶ Quod neque iudei neque saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est quod nulla aliania nec cōmunitas iudeorum et iudearū: saracenorum et saracenaruz audeat ponere nec ponat talia nec tributuz aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunque re sine mea licentia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auūculi mei qui sunt tutores et rectores regnoruz meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis: vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni quam in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quēlibet dato quod teneant priuilegiuz vel priuilegia litteram vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere quod decetero non teneātur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunque priuilegia quae in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc quod dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusque sexus quod nō vtātur illis sub pena corporum et omnium que habēt. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusque sexus: et cuilibet eorum quod non contribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Quod non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordiatio est quod nulla aliania nec cōmunitas iudeoruz et saracenorum audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositioneз sine mea licētia et mandato et cuz aliquod tributū habuerint diuidere pro seruitio meo quod diuidant inter se illud quod ego eis mādauero et non vltra. Et si aliquid vltra imposuerint vel diuiserint quod illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio. quod ipso facto perdant oia bona: et pro eo occidātur per iusticiam.

¶ Quod non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrups dando.

Decima ordiatio est quod nullus iude? nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dēt eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cuz dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cū dictis feminis christianis. nec mittant eis p̄sentationes fotaldaruz: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarū nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicūqꝫ fecerit cōtrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro q̄libet vice tricētos morabetinos.

¶ Qđ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Ndecima ordinatio est ꝙ nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecūqꝫ mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata ꝙ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: et si fuerit soluta vel amicata ꝙ perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica ꝙ dentur ei centum flagella per iusticiam: et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Qđ nullus eorum vocet̄ suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Uodecima ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo et si quis contrarium fecerit dētur ei ꝑ qualibet vice cētum flagella.

¶ Qđ non ducant capirotes.

Ecimatertia ordinatio est ꝙ null9 nec aliquis iudeus meorꝫ regnorum ab hoie in. x. diebus decetero ducat capirotes cum chꝑs lōgis nisi ꝙ sint chie crute ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad moduz embudū constute oēs circūquaqꝫ ad punctam. Itez ꝙ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis et ꝙ nō ducant mantones et ꝙ ducāt sua signa rubea cōsueta q̄ nūc ducāt sub pena ꝙ perdāt rupas quas habuerīt indutas

¶ Qđ mulieres eoruz ducant longos mantellos.

Eciaquarta ordinatio est: ꝙ oēs iudee et saracene meorꝫ regnorum et dominiorū a predictis. x. dieb9 in antea ducant mātellos magnos vsqꝫ ad pedes absqꝫ cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro: et ꝙ ducant capita coopta cum p̄dictis mātellis duplicatis. Et q̄cunqꝫ ꝯ̄triū fecerit ipso facto ꝑ q̄libet vice p̄dat oīa vestimēta sua vsqꝫ ab camisiā.

¶ Qđ nō habeant vestes p̄ciosas

Eciaquinta ordinatio est ꝙ oēs iudei et iudee saraceni et saracene meorꝫ regnorꝫ et dn̄iorꝫ a predi

ctis decē diebus mantena nō portent pannos aliquos ꝙ sit maioris quātitatis precij vlne vsqȝ ad .xxx. morabetinos. ⁊ ide infra. ⁊ ꝗ ꝯtriuȝ fecerit ꝙ ꝓ prima vice ꝑdat oīa vestimēta vsqȝ ad camisiā. Et ꝓ scōa vice ꝑdat vestimēta sua ⁊ dētur ei cētum flagella ⁊ vltra hoc ꝙ ꝑdat oīa bona sua. Uerūtamen est merces mea ꝙ de vestimentis que nūc habent factis. ꝙ possint facere tabargia ⁊ mantellos si voluerint.

¶ Qđ non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.

Eciasexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valletici: nec de aliq̄ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

¶ Qđ nullus dn̄s neqȝ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat: vt secuȝ cōmorentur.

Ecimaseptima ordinatio est: ꝙ nullus dn̄s nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā saracenum nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū: vt ibi habitēt ⁊ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel aliqui receperūt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vl' saracenas huius ville vallisolitane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collexerint ⁊ receperint in suis locis ⁊ nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝓ prima vice cadet in penā .l. milia morabetinorum: pro secūda vice ꝙ cadat in penam .c. milia morabetinorum. Pro tertia vice ꝙ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē

¶ Qđ non radant barbam sed dimittant crescere.

Ecimaoctaua ordinatio est ꝙ decetero oēs iudei ⁊ saraceni meoꝝ regnorū ⁊ dn̄ioꝝ nec aliq̄s eoꝛuȝ faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forcipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerūt nec circuient capillos. ⁊ ꝙ ambulēt secūdum ꝙ antiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicūqȝ contrarium fecerit ꝙ dentur ei cētum flagella. ⁊ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝓ q̄libȝ vice

¶ Qđ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedeȝ.

Ecimanona ordinatio est ꝙ iudei ⁊ iudee saraceni ⁊ saracene meorū regnoꝝ ⁊ dn̄ioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diurnam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et q̄cūqȝ ꝯtra-

rium fecerit ꝙ prima vice detur ei centũ flagella. pro secunda vero ꝙ soluat mille morabetinos. ⁊ detur ei alia centũ flagella. Et tertia vice ꝙ perdat omnia bona sua ⁊ dentur ei alia centum flagella.

¶ Qđ non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracenꝰ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec palipartij christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquã aliam rem. Et quicunq̃ contrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qđ non trapezete nec portent mercantias.

Vicesima prima ordĩatio ẽ ꝙ nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad veudendũ christianis vtriusq̃ sexus sicut oleum arricium et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum ⁊ quicunq̃ contratrium fecerit ꝙ habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cõtente.

¶ Qđ oĩs christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesima secũda ordinatio est ꝙ omnium supradictarũ penarum sit accusator q̃cunq̃ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq̃ persona extranea. ⁊ ꝙ talis accusatio habeat in premiũ tertiam partem morabetinorum penarum supradictarũ pro se ⁊ alie due partes sint ꝑ camera mea: sed est merces mea ꝙ nullus nec aliqui ꝑ seipsos capiant intreugent aliquẽ iudeum nec indeam sarracenũ nec sarracenã quousq̃ cognoscẽtur ad iudicium et sint auditi et coniuncti iuridice.

¶ Qđ fugiẽtes possunt capi ⁊ perdant omnia bona sua.

Vicesima tertia ordinatio est ꝙ iudei et iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorũ regnorum ⁊ dominiorũ que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco ꝙ perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint ⁊ sint pro illo vel ꝑ illis qui eos ceperint ⁊ ipsi sint mei captiui imppetuuz.

¶ Qđ nulle pene nec alique illarũ hic expressarum possunt amouere.

Vicesima quarta et vltima ordinatio est ꝙ nulle nec aliq̃ ꝑdictarũ penarũ ciuiliũ ⁊ criminaliũ possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma-

lozini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarum: τ locorum. dato etiam ꝙ sint domini τ habeant merum τ mixtũ imperiũ in illo sub pena ꝙ perdant dominiũ τ officia q̃ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur τ manuteneantur eo modo quo supradictuȝ est. mando oĩbus iudicijs τ pretoribus τ consilijs et iuratis τ iusticijs τ maiorinis algazelis τ alijs officialibus τ iusticijs quibuscunqȝ meorũ regnorũ τ dominiorũ. ꝙ publicẽt τ mãdent preconiȝari in qualibet vna ciuitatuȝ et villarũ et locorũ meorũ regnorũ dominiorũ vnusquisqȝ in suis iurisditionibus: vt obseruẽtur τ adimpleantur eo modo quo dictum est. et ꝙ supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eoruȝ: nec aliq̃ alie persone prelati vel layci cuiuscunqȝ status τ conditionis existant predictorũ meorũ regnorũ et dominiorũ ꝙ non sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius in aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee τ predictarum penarũ suprapositarũ. τ de his oĩbus precepi dare litteras meas τ q̃ternos sigillatos sigillo meo. In cõplementũ supradictoꝝ datis in valleotici vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi Millesimo q̃dringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeoꝝ i regno castelle

Octauus τ vltim⁹ articulus est qualis ẽ status iudeoꝝ. pñũc in regno isto castelle. Iȝ optie ordĩata sint et iure canonico τ ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac cõsideratione peccatis tñ exigentibus precipue prelatorũ et principũ aliorũqȝ dñorum nihil vł modicũ de omnib⁹ supradictis obseruant iudei. Quia et nimia conseruatione eoruȝ τ frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ τ clamores gementiũ non solum pauperũ. sed etiã plurium aliorũ in oppositum facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitum consequuntur. ex quibus plurima mala oriunť in populo precipue in fide τ moribus cum multi xpiani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei. τ facti sunt publici. Alij sunt sarraceni facti. Alij vero vtunť circũcisione. Alij cerimonias alias iudaicas obseruant impune. Ex hoc et tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutijs τ cõsilijs iudeorũ qui ad hec τ similia inuenienda inter ceteros homines prompti sunt Et ꝙ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensuȝ multi de populo. q̃ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ vsum qui ꝯtra naturã est. laudãtes se per vicos τ plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ dixerint pax τ securitas tũc eis repentinus veniat interit⁹ sicut τ iudicia terribilia de⁹ fecit in vindictã predicti criminis

per diluuiū generale Gen. vi. & per pluuiā ignis sulphuris super has ciuitates Gen. xix. & per occasionē tribus beniamin: & destructionem oim suarū ciuitatū & locorū iudicū xix. & xx. capl'is. Et per destructionem hyspanie igne & gladio tpe regis roderici vltimi gotthorū regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminiū hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dñs hm sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala & plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infidelium in malis. cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attēdētes pericula que ex predictis oriūtur. sicut notat Inno. iii. scribens epo senonen. & epo parisien. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa subiunxit perpetue seruituti pietas xpiana receptet & sustineat cohabitationē illorū. Ingrati tamē nobis esse non debent: vt reddant xpianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum qui tā q̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē impēdūt: quā iuxta vulgare puerbiū. mus impera. serpēs in sinu. & ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. patent hec extra de iudeis. ca. & si iudeos. Vere iudei istius regni sup oēs iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustenentur tanq̄ domini in isto regno qd alibi minime fit presertiz in francia & anglia vt supradictū est. vii. cōsideratione vt impleatur illud Exo. xxiii. c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tñ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt & non solū inter xpianos qd iuris est. sed etiā in regnis machometorum vbi xpi incarnatio creditur ppter errorē quē tēptauerunt iudei cōtra xpm inter eos ducūt vitā magis miserabilem q̄ inter xpianos & captiuerū efficacis ac magis habent eos odio & cōtemptui q̄ christiani. Cū enī principū xpianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat & xpiana mancipia ipsis habere permittat & immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima & vilia operantes mancipia & serui sunt paganorū. Et extremis conditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi. q̄ quidaz iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraā dela capa. sic cognominatus erat. qr tam pauper erat q̄ nunq̄ habere potuit nisi illam capā veterē quaz ducebat continue qui multa audiens de sepultura: & simulachro machometi pendenti virtute adamantiū & q̄ eius ornamentū erat innumerabilis va

loris disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cū esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeā incognitus pertrāsiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecā. et ibi se fingeret religiosum ſm leges machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulachrum erat: q̄ omnibus non licebat. et cum vidit tēpus oportunū adhibitis aliquibus succis alliorum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantiū. et cecidit simulachrum fractūq̧ est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrū videre et venerari. q2 non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter q̄ ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt q̄ non sarracenus. sed iudeus erat. Querētes ergo eum per omnes suas prouincias et nō inuenientes. quadringētas synagogas iudeorum destruxerunt. quarū vna fuit synagoga toletana Cuz tunc illa ciuitas a sarracenis possideretur. ¶ Nunquid horribilia cōmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentū corporis domini iesu christi. et cōmittunt cum illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis p̄latis et principib⁹ aliisq̧ quorū interest intendere punitioni correndez. quātūcunq̧ hec vel alia grauissima crimina cōmittant oblatis munerib⁹ seu māmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullā fieri vltionē. immo cū accusantur ab aliquibus oēs supradicti et cōiter in eorū insurgūt fauorē. In hoc ergo regno iudeorū nō grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona nō laborant terram nec eam defendūt. Sed maliciis et astutiis suis labores xp̄ianorū deuorant. et eoꝝ sunt bonorū heredes sicut de eis scriptū est Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorū plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo ꝓditiones et mala iudeorū vt dictū est trāseunt sine pena et peccatis exigentibus semꝑ in regno isto aliqui ipsoꝝ nimis valēt cū regibus et ea q̄ ad reges ꝑtinēt ꝑtractāt: et talib⁹ se immiscent: q̄ habent sub iugo et dn̄io xp̄ianos. Et ideo i regno isto tēporibus fere oībus obtinent priuilegia iuxta velle. semꝑ etiā in domo regia est vn⁹ magn⁹ miles vel plures qui eoꝝ est aduocatus et defensor a quocūq̧ accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiūt xp̄ianos regni istius. Unde accidit ꝓuerbiū antiquorū. vidistis hic cecū qui vidētē excecauit. cum tamē scriptū sit prouerb. xix. non decēt stultum diuitie nec seruū dn̄ari principib⁹. ¶ Sz arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate et meli⁹ ei illaborio-

sius vt tu dicis. Et hoc sequitur ꝙ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cuꝫ fueritis in terra inimicorū vestrorū: nec odio vos habebo: vt imponā finē federi qđ pepigi vobiscū. Respōdetur ꝙ iudeorū solatiū in vita est ꝓpter peccata principū istius regni vel subiectorū suorum qui eos adiuuāt in hac vita. Sed ad dictū mosaycum cū dicitur ꝙ non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duab⁹ de causis. Una imperpetua captiuitate ipsi maneāt ꝓpter ingratitudinis memoriā redemptionis messie iesu xp̄i. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobriū sempiternū et ignominiā eternam que nunꝗ obliuioni delebit. Secūda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis ꝛ aliis malis subiiciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebūt. Nā videmus naturaliter aialia ꝓcreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. ꝛ aer corruptus in taliū sustētatione minuatur: vt aer pur⁹ remaneat aliis aialibus sine dāno. ¶ Censeo ꝛ de hoc testimoniū perhibeo ꝙ summ⁹ pōtifex ꝛ reges ceteriꝗ principes xp̄iani deberēt adhibere remediū in predictis cū effectu cū imperatores ꝛ alii dn̄i antiquit⁹ nō ꝑmiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte xp̄o iesu illata mundo testimoniū perhiberēt: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxviii. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quē immittet dn̄s tibi in fame ꝛ siti. ꝛ nuditate ꝛ omni penuria ꝛ imponet iugum ferreū super ceruicem tuā donec te conterat. sequit. ꝛ erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte ꝛ die et non credes vite tue. mane dices ꝗs mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis ꝛ propter ea q̄ tuis videbis oculis: quare videtur ꝙ non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tāta libertas eis incētiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunꝗ plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxii. Incrassatus est dilectus ꝛ recalcitrauit. Incrassat⁹ impinguatus dilatatus dereliq̄t deū factorē suum: ꝛ recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima cōsideratio et vltima huius tertii libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tēpore permiserit periclitari inuolui cecitati ꝛ criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamē seculi qui relicti fuerint non peribūt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viii.

explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertitur ad fidē xpi. Secūdus si aliqui eorum voluerint cōuerti vtrum sint recipiēdi. Tertius quis modus dz teneri in receptiōe iudeorum ad fidem. Quartus an iudei sint compellēdi ad recipiēdum fidē xpi. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeuntes ad iudaismum. Sextus qn̄o recipiēt antixpm et decipientur ab eo. Septimus qn̄o cognoscent se deceptos et conuertentur ad viam veritatis iesu xpi dn̄i nostri. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci et de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cōmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus isti⁹ cōsiderationis punct⁹ est quare iudei in presenti tempore non cōuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur q ad hoc possunt triū assignari cause satis efficaces. Prima ē incōsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum q in libris thalmulth considerantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminalium et de alijs dependētib⁹ inter gētes eorū. et hec assimilantur legibus imperatorum iner nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiātur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs et orationibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta iter nos. Tertia species materie est hystoriarum legis siue creationis mundi vt vite antiquorū patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et conditionibus eius: et de resurrectione mortuorum et de die iudicij: et de inferno et paradiso: et hanc particulam tertiā vocant iudei algadoth. i. annunciatiōes et singulare vocāt agada. i. annūciatio. Item vocāt ea idiasor idest glose morales: et singulare vocāt indias. Et predicte annunciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse p diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationū. Cū gorabini scolarū thalmuth legūt suas lectiones inquantū pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis et expositionibus et innouationib⁹ que possunt ad propositum suum applicare. Sed cum accedūt ad locum qui in aliquo tangit materiam tertiā scz ānūciationum. dimittunt illud et nolunt legere dicentes q est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt qz non est intentio eorum labore nec cōsiderare nisi materias q̄ sunt de pane lucrando p quib⁹ populus eorum vulgaris honorant eos et dant salarium: et hic modus obseruatur p omnes rabinos in omnibus terris et in omnibus temporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qz scz nō considerant nec vident ea que pertinent ad pdictā tertiā speciē et vulgaris eorum populus manet ignorātia excecatus. ¶ Secūda causa est incōferentia auctoritatum sacre scriptu

re qꝛ dato quod aliquomodo cum oc
currit aliquid in lectionibus suis de
tertis materia considerent nō est mi
rum si vna auctoritas vel due vel tres
non explicent ad plenū veritatem sa
lutis cum aliqñ videantur alique au
ctoritates vel obscure vel contrarie
sed deberent illas scripturas ad in-
uicem conferre cum omnibus ꝓphe
tijs tangentibus illam materiam et
deberent videre glosas ⁊ trāslatiōes
chaldaicas que facte fuerunt ꝑ duos
doctores: qui inter eos ꝓ magis au-
tenticis habent cum illi sup easdem
auctoritates loquant et non est du-
bium quin statim illuminarentur a
spiritusancto si tales conferentias
scripturarum cum eorum circūstan-
tijs facerēt vel viderent veritatē so-
le clariorem. Vñ augustinus in libro
octuaginta triū questionū: questione
lxix. non potest inquit oriri error qui
palliatur nomine christiano nisi de
scripturis nō intellectis: ⁊ hoc ideo
qꝛ antecedentia ⁊ subsequentia non
contulerunt vnde ibidem solet circū
stantia scripturarum illuminare sen
tentiam. Unde hereses sunt orte per
se legendo que conferendo repulse
sunt qꝛ conferētes diuersas senten-
tias adduxerunt que ex se inuicē mu
tuo inueniri potuerunt: qualiter es-
sent intelligende: et hoc modo me-
ruerunt cognoscere veritatem et ve
nire ad viam salutis. Venerabilis pe
trus alfonsi et magister alfonsus et
magister iohannes et hieronymus
de sancta fide de quibus sepe facta
est mentio in isto volumine qui solē-
nia opera fecerunt recognoscentes
veritatem fidei catholice: et errorē
in quo fuerant inuoluti. ¶ Tertia
causa que impedit conuersionē ali-
quorum iudeorum est inordinatus
amor ad vxores et filios ⁊ parētes.
Unde expertus sum in hoc casu cū
venerit ad me quidam de sapientio
ribus iudeis istius regni qui mecū
cōferens de secretis legis. affirma-
uit se veraciter credere fidem xpi. ⁊
ꝙ ad hoc inductus erat diligenti stu
dio scripturarum non solum biblie
sed etiam thalmult et philosopho-
rum. Cūq ab eo quererem quare nō
efficiabatur xpianus. Respondit ꝙ
immo summe desiderabat hoc imple-
re. Sed quia habebat patrem qui eū
tenerrime diligebat cogitans ꝙ cū
sciret pre tristicia moreretur. Dixit
ꝙ non vincere poterat seipsum nisi
faceret cum consensu patris. Dice-
bat etiam ꝙ nō erat alius modus vt
predictum consensum posset habere
nisi ꝙ ego tenerem modum cum re-
ge vt ipse caperetur. ⁊ poneretur in
carcere et inde scriberet patri suo ꝙ
esset necesse ꝙ efficeretur xpianus
quia aliter nō posset euadere mortē.
Mihi autem nō placuit hic modus
palliatus mēdacijs in lege xpi quia
quicquid ipse haberet ī corde de ve
ritate fidei. populus acclamaret ipsū
non fuisse factum xpianum volūta-
rie sed compulsus carceribus ⁊ timo-
re mortis quod non est honestum in
lege christianorum quia pro verita-
te huius legis recipienda relinque-
re debet quisq patrem et matrem
vxorem et filios fratres et sorores
et agros vt centuplum accipiat et
vitam eternam possideat. Durauit
collocutio predicta inter me et pre-
dictum iudeū fere per quattuor an-
nos nec adhuc est factus xpianus du-

rante in eo īpedimento p̄dicto amoris paterni inordinati. ¶ Non minꝰ etiā detinet eorū animos ne conuertātur, cupiditas inordinata diuitiarū perusuras cū hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth ꝙ quedam domina dixit vni rabino: q2 vidit ꝙ erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregē porcorū vel compreestanti pecuniam suā ad vsuram. ¶ Quarta causa que impedit cōuersionē iudeoꝝ est inclinatio magna ad opiniones ꝛ constitutiones ꝛ cerimonias ꝛ consuetudines quas habuerunt ꝛ habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerūt nutriti. Unde per duo exēpla hoc ostēditur de iudeis ad litterā Hiere. xiij. Primū exemplū est de nigredie ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellē suā quasi dicat non potest mutare nigredinē suā. Secūdū exemplū est de pardo qui non potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pardꝰ varietates suas: q2 vtrūq; predictorū est a natura: sic est de iudeis ꝙ nō possunt reuerti ad bonū propter cōsuetudinē ad malū: quia consuetudo est quedā natura vt dicit philosophꝰ in libro de memoria ꝛ reminiscētia. ¶ Sciendū tamen ꝙ hec similitudo non tenet simpliciter: sed tm̄ secundū quid. Illa em̄ natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet impio ratiōis: ꝛ ideo ethiops non potest illā immutare, quātūcūq; conetur ad hoc. sed habitus ex consuetudine peccandi generatus ꝛ per modū nature inclinans ad malū causatur ex inclinatōe appetitꝰ sensitiui q̄ natꝰē obedire rationi. Et iō p conatū libi arbitrij ad oppositū pōt reuerti ad bonū. tm̄ cū difficultate ppt habitū inclinātē ad oppositū: ꝛ hoc dr̄ ipossibile s̄m q̄d ,put dr̄. v. metha. vno mō dr̄ īpossibile qd vix pōt fieri aut cū difficultate. In exēplis aūt positꝫ de ethiope ꝛ pardo est ipossibile simplr̄ secūdū naturā. tm̄ deo non est ipossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu ꝛ in veritate magna virtus cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his ī quibꝰ a pueritia fuit nutritus cū illa doctrina q̄ a teneris annis est inhibita fit diuturna: nec oēs hoīes sūt sufficiētes violentare ,ppriās volūtates vt similia dimittant nisi solū illi q̄bus deꝰ fecit tantā gratiā vt cōtēnerent gaudia ꝛ bona tēporalia cū nihil sint in cōparatione bonoꝝ spiritualiū ꝛ amplexent vcrā spē saluationis aīaruꝫ suarū: ꝛ boni finalis eterne beatitudinis earū sicut ,pmittit venienti ad xp̄m esa. lviij. Et requiem dabit tibi dn̄s deꝰ tuꝰ semp. Et iplebit splēdoribus aīaꝫ tuā ꝛ ossa tua liberabit et eris q̄si hortus irriguꝰ: ꝛ sicut fons aq̄rū cuius non deficiēt aque: sic ꝛ xp̄s ait Mat. xi. Regnū celoꝝ vim patit ꝛ violenti rapiūt illud. Et iohānis. vi. Nemo potest venire ad me: nisi pr̄ meus qui misit me traxerit eum.

¶ Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecūdus pūctus ē. Utrū sint recipiēdi iudei q̄ volunt ad fidem xp̄i ,puerti hoc dico: quia multi coruꝫ fuerunt ꝛ sunt

ita mali φ multa dāna faciūt i eccle siam dei. Uerūtñ facta diligēti exa minatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sunt repellēdi ex q̄ volūt itrare sub alis fidei xp̄iane ꝛ lꝫ nō faciāt bona intē tione sꝫ ꝓpter lucrū tēporale tales baptizati sunt ꝛ recipiūt sacr̄m licꝫ nō rē sacramēti q̄ est grã. tales ꝓpe saluationē sunt cū pietate dei plus φ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝓpter hoc dixerūt sapiētes israel φ temp̄ dꝫ hō laborare in lege lꝫ nō fa ciat bona intētiōe: qꝛ ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iu dei talit̄ veniētes poterūt venire ad rectā ītētionē fidei cū dei adiutorio vel ex vsu q̄ exercitabunt̄ in ea. vel qꝛ de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic euꝫ cognoscāt in suis opib⁹ vel qꝛ dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant̄ ꝛ redeāt ad bonū vel qꝛ addiscēt ex hoc ꝛ ali ib⁹ libris q̄ ostēdūt radices fidei iesu xp̄i veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo φ īformabū tur cōtinue a p̄dicatoribus euāgeli cis fidē xp̄i nūciātibus: ꝛ si tales in felices fuerint indurati intrinsecus iudaica pfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes seu alij q̄ ex eis pro cedent cognitionem huius catholi ce veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendos.

Tertius pun ctus est scire q̄s mo dus dꝫ teneri i rece ptione iudeoꝝ veni re volētium ad fidē xp̄i ne quātū possibi le fuerit det̄ occasio malorū q̄ senti mus a sp̄ūsancto: mod⁹ ordinat⁹ est a quo qꝛ vt cōiter deuiant recipien tes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deli beratione ne ad vomitū redeant. et modus ponit̄ in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum pfidia frequēter ad vomi tum redit si ad leges catholicas ve nire voluerint p̄ octo menses inter cathecuminos eccl̄ie limē introeāt. et si pura fide venire noscant̄ tunc demum baptismi gratiam mereant̄ quia si casu alio periculum infirmi tatis intra p̄scriptum tempus incur rerint ꝛ desperati fuerint baptizen tur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliquaꝫ abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur φ vtrūqꝫ debet fieri vt ptꝫ de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne q̄d ab sit longa dilatio retro possit animas iudeoruꝫ reuocere fratri nostro ep̄o loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieruꝫ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiui tas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo ptꝫ φ iudei in die domini ca vel aliq̄ solēni die dēt baptizari. ¶ Sed nunq̄d iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄ia ni si baptizet̄ fiet liber. Respondet̄ φ nō: s̄m Ray. sed remanet seruus qꝛ seruitus introducta est de iure di uino. di. xxv. dic. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xij. q. ij. ecclesiam. cōcordat gotfridus ꝛ ho stiesi. Addit Ray. φ vbi de bona cō suetudine non solent esse christiani serui consulerem φ dominus in re

missionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tẽpus pstito secundum arbitrium boni viri redimeret se.xij.q.ij.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.

Quartus pũct⁹ est si iudei sint cõpellendi ad recipiẽdũ baptismuz:hic sunt duo vidẽda.Primuz est de paruulis iudeoꝝ.⁊ ſm de adultis iudeis.Ad pmũ rñdet sctũs.Thomas in scda scde.q.iiij.ꝙ nõ licet inuitis pentibus.Sed qñ ad annos discretionis puenerint possunt fidẽ suscipere etiã pentibus inuitis.Cõcordat guilhel.dicẽs ꝙ nec lz nutri cibo oculis te baptizare paruulos iudeoꝝ.Si tñ in articulo mortis puulorũ hec fecerẽt non credo ꝙ peccarẽt.Doctor vero subtilis scotus in iiij.di.v.dicit ꝙ pueri iudeoꝝ possũt auferri pentib⁹ inuitis et baptizari ⁊ hoc p principes legislatores.quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusqȝ subditi velit nolit.Ita põt princeps eccl'ie ꝯbigra. Si respublica ĩdigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrẽt ꝙ essent inepti ad bellãdũ.tunc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri ⁊ instrui ad bellãdum ita videt̃ in ppposito.Alij dicunt ꝙ nõ dȝ fieri qꝛ eccl'ia tenet oppositũ sed hoc nihil est qꝛ quottidie possunt ab ecclesia noua institui p salute cõi.Alij dicunt ꝙ nõ debet fieri propter pphetiam ysaie.qꝛ reliqe israel salue fiet sed hoc nõ obstat qꝛ hoc põt intelligi de fidelibus:vel qꝛ etiaȝ possunt aliqui ĩ aliqua insula saluari. ¶ Ad secũdũ scȝ de iudeis adult⁹ vtrũ sint cõpellẽdi ad fidẽ suscipiẽdã.hic dicit supradict⁹ doctor scotus vbi sup ꝙ oẽs deberẽt cõpelli ad fidẽ qꝛ melius ẽ cõpelli ad bene agẽdũ ꝙ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriẽdi sint iudei conuersi ⁊ ad propria ĩstituta redeũtes.

Quintus pũctus est qua pena sunt feriẽdi iudei ꝯuersi redeũtes ad vomitũ iudaismi.⁊ lȝ supradictum sit de pena qua feriri debent a iure.nunc libet hic explicare duo.Prio q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni.Secundo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni p eos instituta. ¶ Circa primuz notandũ.ꝙ in hoc regno castelle est liber q̃dam antiquoꝝ regũ gotthoꝝ q̃ lingua nostra dicit̃ el.furo.iuzgo. vbi libro.xij.ti.ij.c.xvij.ad litterã p dictorum pena ponit̃ vt sequit̃ sicut xpiani debẽt cõqueri de illorũ malis q̃ veniunt ꝯ sctãm fidẽ iesu xpi. Ita debẽt tenere tales mõs ꝙ null⁹ hõ possit hẽre veniã q̃ dimittit meli⁹ ppositũ ⁊ redit ad pei⁹.Et qꝛ audatia crudelioꝛ ⁊ mirabilioꝛ dȝ hẽre crudeliorẽ penã ⁊ mai⁹ tormẽtũ.Iõ statuim⁹ hãc legẽ.ꝙ ois xpian⁹ ⁊ maxime illi q̃ nati sunt de xpianis siue sit vir siue mulier.q̃ iuent⁹ fuerit ꝙ circuncidat̃ vel ꝙ habeat mores iudeoꝝ vel q̃ sit iuuẽt⁹ de cetero ꝙ de⁹ nõ mãdet redire ad iudaismũ.recipiat mortẽ a xpianis vel a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt intelligant quãtum est exosum et exco

municatum mali quod fecit. et omnia bona sua habeat rex taliter quod heredes nec propositi talium personarum non consentiant in tali errore. hec ibi. ¶ Secundo declaratur quod pena sunt feriendi ex lege per ipsosmet iudeos instituta. Unde in supradicto libro. xii. titu. ii. c. xvii. scribitur constitutio quedam sive lex. quam iudei toletani miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est. Noster domine potentissime ac honoratissime rex Sisyndo nos omnes iudei civitatis toletane qui subscribere habemus vel facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur quod bene et iuridice alio tempore nos compellabatis quod faceremus fedus et scriptum ex precepto regis titilai qui iam transivit quod omnes deberemus observare et tenere fidem christianorum et sic nos omnes fecimus. Sed quia obstinatio nostre duriciei et antiquitas erroris patrum nostrorum nos impedit ne credamus in domino nostro iesu christo veraciter nec teneamus fidem christianorum firmiter. Ideo nunc sponte et voluntarie respondemus vestre altitudini sic pro nobis sicut pro nostris uxoribus et pro filiis nostris: per hunc nostrum scriptum quod decetero non faciemus aliquam consuetudinem iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari nec habebimus aliquam societatem cum eis ullo modo non contrahemus matrimonia cum aliqua nostri generis usque ad sextum gradum non faciemus incestum cum aliqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filii nec nostra generatio. sed tam viri quam femine decetero matrimonia contrahemus cum christianis non faciemus circumcisionem nostre carnis. non observabimus pascha nec sabbata sicut solebant observare ceteri iudei nec alias festivitates. non preparabimus cibos secundum eorum consuetudinem non faciemus aliquam rem quam habent alii iudei in usu et consuetudine nec quomodo ipsi vivunt sed omnes credimus cum munda fide et cum magna voluntate et cum magna devotione iesu christi filii dei vivi secundum quod euangelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hanc sanctam legem christianorum veraciter tam in diebus festivitatum quam in matrimoniis et cibis et in omnibus aliis moribus: nec dolum aliquem nec aliquam rationem tenemus contra eam ex nostra parte quum non impleamus et faciamus omnia que promisimus ¶ De carnibus porci promittimus observare quod si non poterimus comedere quia non habemus eas in consuetudine semper tamen omnia que cum eis cocta fuerint comedemus sine tedio et sine omni nausia. Et si aliquis de nobis inventus fuerit qui faciet contra ea que supradicta sunt vel contra minimum eorum vel quod ausus sit aliqua facere contra fidem christianam. vel si moram fecerimus in faciendo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patrem et filium et spiritumsanctum qui est unus deus et trinus quod quecumque omnium qui inventus fuerit transisse predicta vel aliquid eorum quod nos cum comburemus vel lapidabimus. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius salvare vitam statim sit factus servus et quod detis ipsum et omnia bona sua cui volueritis pro semper. vel quod faciatis de eo et de bonis suis quod volue-

ritis.non solum quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptum. et istud fedus et scriptum fuit factū transanctis.xij.dieb⁹ kalen.marcij i.vi.āno quo vos regnastis:hec ibi. ¶ Ecce vidimus qua pena feriēdi sunt iudei redeūtes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum nō solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta.que ciuitatum et locorum totius regni ꝙ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditonis sunt alij iudei alibi conuersi ꝙ toletani. Credo ꝙ si vera fieret inquisitio ꝑsertim isto tempore ꝙ innumerabiles ignibus traderētur de his qui iudaizare realiter inuenirentur.qui si hic non puniantur crudelius ꝙ publici iudei eternis ignibus cremabuntur.

¶ Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.

Sextus punct⁹ est videri quomodo iudei recipient antixpm et decipientur ab eo. Erit enim antixps ꝺm sanctos nequissimus qui nascetur in babylone siue generabitur de tribu dā. Uñ super illō gen.xlix.via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentateucō dicit:ꝙ ē hoc intelligendū de antixpo et propterea illa tribus non annumeratur in numero signatorum Apo.vij.sup quo dicit Beda. ꝙ dā. pretermisit quia de illa tribu nascíturus est antixps. cuius aduentus vt ait apostolus.erit ꝺm operatiōe sathane qꝛ totum faciet instigante dyabolo q̄ illū possidebit atq; cooperante.nec tamē ita possidebit eū ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diuinitas in xpo.nec ita vexabit eum vt careat rationis iudicio alioquin nō imputaretur ei quicq̄d ageret sicut furibundo. ¶ Commestor quidem dicit ꝙ a principio conceptionis illius diabolus in vtero matris eius descendet cuius virtute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. Sed dicūt alij et forte melius et verius ꝙ more ceterorum hominum a die cōceptionis sue habebit angelum sui custodem vsq; ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse deus et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum diabolus qui ideo tunc soluēdus dicitur.quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illum exercet et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eum. Cum ergo venerit iste impius antixps filij israel qui ab alexādro inter montes Caspios in plaga septētrionali sup oceeanum vbi nūc est finis imperij magni.canis inter duo castra dicta guth et maguth fuerūt inclusi vt refert magister hystoriarum et ꝺm iosephum facto terremotu in conspectu ꝑncipis mōtib⁹cadētib⁹sup mōtes ibidē ꝑti mōtib⁹ ꝑti muro indissolubili et port⁹ferreis obserati q̄ adhuc ibi dicunt eē incantati.nudi incendētes carnibus crudis et arborum fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intantū vt ꝺm aliqs possent.xxiiij.regna implere.q̄ etiā

quadam celesti virtute et montium portarũ ꝛ muroꝝ firmitate ꝛ impera toris de catayo scʒ magni Canis vel regine Amosonum militia obserati exire nequeunt: excepto dũtaxat qꝛ pro monstro ipe magnus canis ali quos de eis qñq̃ portis apertis extra hit ꝛ mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti p̃dicto antixp̃o ad iungent virtute quoꝝ regnabit ꝛ erit monarcha potentissim⁹ Et congre gatis aliis iudeis qui sunt per orbeʒ dispersi veniens hierosolimã circũ cidet se dicens iudeis se esse xp̃m ip sis in lege ꝑmissum: ꝛ x̃pm vero nr̃m fuisse deceptorem ꝛ magũ. oẽs itaq̃ iudei accedentes ꝛ ei adherentes cõ fluent ad ipsum: qꝛ ipsi nimio deside rio feruent de aduentu messie p̱ quẽ expectant a captiuitate liberari de cepti signis ꝛ a lecti promissis. et qꝛ videbunt eum omni prosperitate et gloria clarescere regesq̃ subiugare Ideo illi longo excecati errore eum tañ verum messiam suum recipient ꝛ vt deũ colent: ꝛ tañ rex ꝛ dñs ab ipsis metuetur. Et propterea aposto lus. ij. ad Thes. ij. vocat eum hoĩem peccati. filiũ perditiõis qui aduersa tur ꝛ extollitur supra omne qđ dicit deus. Aut ꝙ colit ita vt in tẽplo dei ipse sedeat quod edificabit in hieru salem scđm quosdã: vel vt verius lo quar scđm alios ipse se dicet tẽpluʒ dei: ostendens se tañ ipse deus sit. hoc est ꝙ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. c. xix. ꝙ illud ꝙ nos habemus de antixp̃o in templo dei sedeat, greci habent in templum dei sedeat. tañ inquit aug. ipse sit templum dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipitur argu mentum ꝙ antixp̃s erit falsus xp̃ia nus et finget se virum ecclesiasticuʒ accõmodati⁹ nocẽdum qꝛ in tẽplum dei. i. in modum ecclesie. ait aug. hoc ideʒ vult frãcisc⁹ de maronis in. iiij. di. xlviij. q. ij. allegãs aug. vbi s̃. ipse etiam vt facilius xp̃ianos ꝛ iudeos ad ritũ suũ attrahat diẽ dñicũ in fa uorẽ xp̃ianoꝝ. ꝛ diem sabbati in fa uorem iudeoꝝ faciet custodiri vt pʒ in decretis de ꝯse. di. iij. ꝑuenit. Sic ergo pʒ quõ iudei decipient ab anti xp̃o ꝛ quõ recipient eum vt messiam suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per an tichristum deceptos.

Eptimus pũct⁹ est scire quõ iudei cogno scent se deceptos per an tixp̃m ꝛ quomodo conuer tentur finaliter ad fidem catholicaʒ Notãdum ergo ꝙ postq̃ iudei rece perunt antixp̃m tanquã messiaʒ suũ decepti ex his que dicta sunt in p̃ce denti puncto tunc mittet deus ad co rum ꝛ aliorum multorum conuersio nem Helyam ꝛ enoch qđ erit iter oc cultum aduentum antixp̃i qui est p̱ natiuitatem ꝛ manifestum ei⁹ aduẽ tum qui est per predicationem ꝛ ap tam persecutionem. Tunc ergo pre dicti helyas ꝛ enoch qui viui adhuc in ꝑadiso terrestri reseruãtur veniẽt ꝛ manifeste se ostẽdit in hierl̃m ꝛ in cipit publice predicare ꝯtra antichri stum destruentes eius ꝓcessum et de clarantes manifeste eius deceptio nes ꝛ astutias dyabolicas. Ipsumq̃ coram omni populo arguent menda cem et fallacem ostendent: ꝛ aperiẽt thezauros absconditos iudeis de ve ritate salutis fidei iesu christi: et sic

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiii. milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo duobus testibus meis scilicet helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antixpi vt quicunque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xii. Jurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidium anni scilicet regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiii. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso namque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xii. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mu-

di nemo scit. Sed quid fiet de ministris antichristi qui remanserunt post eius mortem dicitur q gaudebunt ducentes vxores et dicentes licet princeps noster mortuus sit tamen habemus pacem et prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus super eos veniet interitus: et extunc ecclesia vsq ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et senicia dyaboli cessabunt. ¶ Visum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidē iesu christi. ¶ Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorum conuersio fuit a prophetis prenunciata dico q sic. Et primo hec prenunciauit ysaias in.c.x. vbi sic habetur si fuerit populus tuus israel sicut arena maris reliquie conuertentur ex eo: super quo dicit targuz. Si fuerit populus tuus israel multus sicut arena maris residuuz q neq peccauit: vel q penituerit de peccato conuertetur. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego conflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuum. Residuum vero [illius] modicum conuertetur ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth heleus. capi. Causa vero couersionis scriptum est abacuch.ij. quoniam adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et non mentietur si tardauerit expecta eum: quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q nos sumus expectantes et ipse nō immo sicut dictum est ysaie xxx. propterea expectat dñs vt misereat vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retarda regula iudicij ē retardās nos cur expectamus ad recipiendū mercedez sicut dictum est ysa. xxx. Beati oēs q spectant eū. dicit rabi. Consummati sunt oēs termini vel fines et non pēdet res nisi in penitenta et in bonis operib? Rabi elyazar dicit si israel fecerint ponitentiam redimentur: si autem non: nō redimentur: sed deus sanctus et benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum huc vsq thalmuth transumptiue in pugiōe in parte finali. c. vlti. ¶ Secundo introducitur osee ppheta qui in ca. iij. scdm expositionez magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statum iudeorum ab ascensione xpi vsq ad finem seculi et eorum conuersionē finalez. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signuz q plebs iudaica spectaret messiaz et adhuc spectat non fornicaberis hoc dicit q2 non seruiunt ydolis et non eris cum viro. i. cum xpo a quo est modo sepata propter suam incredulitatez hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi. Femina circumdabit virum gremio vteri sui: sequitur sed ego expectabo te. loquitur in persona dei qui expectat iudeorum finalem conuersionē consequenter hec declarat per pdigiale factum dicens quia multos q̄si dicat factum predictum designat q dies multos sedebunt. i. manebūt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus q non habent de se regem nec principem sed alienis regibus et principibus seruiunt et sine sacrificio. i. sine altari quia non possunt sacrificare extra hierusalem a

qua sunt expulsi et templum destructum et sine ephot .i. sine veste sacerdotali quia sublat[is] sacrificijs cessat visus vestis et sine serephin idest imaginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascensione domini vsq[ue] ad finem. Sequitur sc[d]m sc[ilicet] iudeorum finalis conuersio et post hec .i. post iudeorum abiectionem et execationem reuertentur filij israel sc[ilicet] ab errore suo: et querent d[omi]n[u]m deum suum sc[ilicet] deuote et dauid idest dei filium iesum [christu]m et q[uod] sic debeat intelligi patet per translationem chaldaicam apud hebreos autenticam que sic habet. post hec reuertent filij israel et querent cultum dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textu et pauebunt ad dominum sc[ilicet] ip[s]m reuerendo et ad bonum eius sc[ilicet] timendo declinare ab eo q[uo]d bonum est in oculis ipsius et subdit tempus in nouissimo dierum .i. circa finem mundi implebit istud. Patet ergo quod finalis conuersio iudeorum fuit a prophetis prenunciata ac etiam inter medium tempus.

¶ Utrum certis iudicijs et quib[us] antichristi cognosci potest aduentus.

Ectau[us] et vltimus punctus huius considerationis vltime tertij libri est an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci. Respondetur q[uod] p[re]sumptuosum est h[uius]m[od]i viatori quocu[m]q[ue] modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus aug. .xviij. de ci. dei. c. liij. declarans dicit de antichristi tempore quando erit importune omnino queritur: si etiam nobis hoc nosse prodesset: a quo meli[us] quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes: domine si in tempore hoc restitues regnum israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate: non vtiq[ue] illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt q[ua]n[do] istud acceperunt responsum: frustra igitur annos qui remanent huic seculo computare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus: quos tamen alij quadringentos Alij etiam mille ab ascensione domini vsq[ue] ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodum autem quisq[ue] eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis q[ui]p[pe] vtuntur humanis non ab eis aliquid certum de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculantium digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momenta. hec ille. ¶ Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam supradicti: q[uod] etiam alij de quorum numero fuit arnaldus devilla noua qui in tractatu quem fecit de fine seculi determinat q[uod] antichristus erit venturus in quartodecimo centenario a natiuitate christi. et patet q[uod] sumus iam vltra per .lxxxv. annos. Quidam etiam alius magnus predicator per ce

dem discurrens circa annum domi-
ni Mil.cccc.x.in sermone. Ecce hic
positus est in ruinaz: declarauit tē-
pore suo iam natum esse antichristū
per plures visiones et exempla cuius
oppositū patet. Unus alius parisiē.
conclusionem posuit affirmatiuam
ꝙ anno domini Mille.ccccviij. et di
midio debebat apparere et publica-
ri mundo et anno domini Mille.ccc
lxxviij. et dimidio erat nasciturus.
patet manifeste in assignatione tē-
poris aduentus antichristi omnes
istos defecisse et deficient quicunqꝫ
alij presumpserint predictum tēpus
assignare. ¶ Sed dicet aliquis dili-
gens scire licet tempus determina-
tum presumptuosum sit assignare.
non tamen erit illicitum signa inqui
rere vt his cautiores reddantur fide
les. Dico ꝙ verum est non tamen in
quiri debent talia signa curiositate
sciendi: sed animo seipsum et alios
edificandi in timore dei. ¶ Sed nū
quid aliqua talia inueniuntur certa
propinqui eius aduētus. Dico ꝙ in
sacra scriptura inueniuntur prenun
ciata nouem signa precipua propin-
quitatis aduentus antichristi. Pri-
mum signum est totius mundi gene
ralis perturbatio: de quo Daniel p-
phetauit in capi.xij. veniet tempus
quale non fuit ab illo tempore quo
gentes ceperūt esse vsqꝫ ad tempus
illud quod exponēs christus. Mat.
xxiiij. dicit ꝙ erit tribulatio magna
qualis non fuit ab initio mundi: et
ibidem declarando que erunt iste tri
bulationes: dicit ꝙ surget gens con
tra gentem et regnū aduersus regnū.
pestilentie et fames et terremot⁹ erūt
per loca terroresqꝫ de celo etc. Secū-
dum signum est scisma ecclesie cru-
delissimum de quo dicit apostolus.
ij. ad Thessalo.ij. Qui tenet nunc te
neat donec de medio fiat: super quo
beatus Augusti. xx. de ciuitate dei.
capi. xix dicit quid dixerit scilicet
apostolus me prorsus fateor ignora
re: et ibi recitat Augusti. multorū su-
spitiones circa istud quidem enī di-
cunt ipsum paulum voluisse hoc di-
cere de romano imperio advitandū
calumniam. alij autem credunt nero
nem antichristum futurum et resurre
cturum. Alij autem nondū mortuū
sed occultatum donec suo tempore
reueletur et restituatur in regnū. di-
cit tamen ibi Augustinus ꝙ mira ē
sic opinantiū temeritas. Sed istud
dictum difficile ibidem pertractās
dicit sic nō absurde intelligitur qui
tenet scilicet imperiū teneat donec
de medio fiat: id est tollatur de me-
dio per antichristū ipsum imperiū
vel aliter inquit. donec de medio ec
clesie exeat ministerium iniquitatis
quod scilicet nunc est occultum.
¶ Ex prima autē expositiōe accipi
tur argumentum ꝙ antichristus pu-
gnabit contra romanum imperium
et tunc oportet ꝙ ille imperator sit fi
delissimus qui resistit ei. Ex secūda
sequitur ꝙ malum illius persecutio
nis orietur ab ecclesia vt infra ipsaz
sit prius pugna intestina. Has duas
illationes ponit frāciscus maronis
in suis floribus de ciuitate dei capi
tu. quo supra. Et predicta malicia ni
hil aliud videtur esse nisi scisma gra
uissimum in ecclesia dei siue disces-
sio a fide. Istud est ergo signum pre
cipuum quod debet preuenire anti-
christum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis etc. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestativum eius adventus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc revelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. capi. In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes, cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: protervi: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei, habentes speciem quidem pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio sive contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditus avertent: ad fabulas autem convertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij. In tempore illo non erit princeps: neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet observet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio divinalis per flagellum et correctionem de quo Ezechie. vij. Venit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi divini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deviantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum divini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo evangelio eterno non in solo pane vivit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum ut dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conversationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare, verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christum. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et difformitatem aversionis et dyabolice cecitatis qua avertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti evidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra enim cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namq abysso ignorantie dei et malicie mudi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut Apocaly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialis et crudelis antichristus ascedet de abysso id est prosperabitur et successum habebit ex ignorātia mūdi qui tunc abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectū diuini verbi ignorantia plenus erit in cūctis bonis. propterea Job. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumē scz alicuius necessarie veritatis hoc sibi. Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo .i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquētium mendacium. Nonum signū est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Johannes Apocaly. xii. q mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: et recurrat diligentissime ad fortissimū defensorem iesum christum dominū nostrū q est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorũ bello.

Militer vt de' tradidit dissoluto iã expiri opꝫ ĩ hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires qd scꝫ cõtra nostrum fidei fortalicium pos sint. Pro cui⁹ declaro intellectu. xij. ꝯsidera tiões occurrũt ĩtelle ctui ꝑtractãdc ꝗrum prima erit de origine machometi. Secũda de vi ta ꝛ morib⁹ machometi. Tertia de ꝗlitate doctri ne ꝛ leg ꝫ machometi. Quarta de fundamẽto legꝫ machometi. Quinta de concordãtia ꝛ discordãtia legis machometi cũ lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Se ptima de successorib⁹ machometi. Octaua de bel lo sarracenorum per rationes contra nomẽ chri stianum ꝛ contra veritatem vtriusqꝫ legis scꝫ chri sti ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarra cenorum ꝛ christianorũ per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus. Decima est de possessione ter re sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuẽtes inter chri stianos de iure ꝛ de his ad que compelli debẽt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xpianorum.

¶ De origine machometi.

Rima consideratio hui⁹ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus ē de origine machometi quo ad genus ⁊ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriusq₃ quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus ⁊ locum.

Rimus articulus est de origine machometi quo ad genus ⁊ locū. Circa quod notandū ꝙ machometus originē trarit ex hismaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quē deus eiecit a domo paterna iussitq₃ morari in deserto pharaz Gen. xxi. cū vocatis. Hic fuit palust⁹ sagittarius ifra eo. ca. Habuitq₃ vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipē militauit cōtinue ⁊ innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ geñ. xxxv. q̄ genuit hamel. q̄ tebich. q̄ hamessa. q̄ adech. q̄ adue. q̄ adne. q̄ machack, ydolatrā pessimū: q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt p₃ in libris generatiōis mahurith. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillū altissimum in quo scriptū erat vanitas mundi sub quo ipē ꝯtinue militauit ⁊ inumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. qui lune. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidai. q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ⁊ vexillū nizaris ⁊ claues oim ydoloꝝ mecȩ vt p₃ in lib. generatiōis mahurith. Abdemeneph vero genuit abdemutaliph. q̄ abdalā: q̄ machometum ex enima vxore q̄ fuit filia hasiop. q̄ cōcepit ⁊ peperit p̄dictū machometum in villa quadā que dicit̄ ytrarip. q̄ ē ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus ꝓ cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in quo scriptū erat ꝯcupiscētia carnis sub quo ipē militauit vsq₃ ad mortē. Oēsq₃ sectatores sui dampnatissime sue secte nec mirū si pessimus fuit: q2 scd̄m apostolum si radix sancta ⁊ rami ⁊ ꝑ oppositū. Si radix pessima qualis fuit hismael ⁊ ramus sc₃ machomet⁹ pessimus fuit. Et sic p₃ origo machometi quo ad genus ⁊ locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecundus articulus est scire quo auctore secta machometi originē habuit Circa qd̄ aduertēdū ꝙ p̄dict⁹ abdalla pater machometi habebat magnā familiaritatē ⁊ societatē cū quodā iudeo astronomo: qui valde perit⁹ erat in scīa astronomie. Erat ēt doct⁹ nō solū ī lege iudeoꝝ s₃ ēt xp̄ianoꝝ ⁊ accidit sic ꝙ illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas ꝑ oē₃ terrā arabie intm̄ ꝙ terra nō poterat arari nec semiari sic ꝙ iā oīno deficiēte pane nihil aliud comedebant nisi herbas ⁊ radices camporum. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiuz pre-

dictus iudeus aspexit et signauit cõcordantiam stellarum ⁊ planetarum super natiuitatem pueri. ⁊ intellexit per illã ꝙ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ⁊ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationez sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erãt Arabiani ⁊ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quã credentiarũ se attinerent si ad credentiam xpianorũ vel iudeorum seu ad sectã arreanorum. Et cũ esset machometus quattuor annorũ dixit iude⁹ astronimus mentiendo ꝙ venerant duo angeli ⁊ extraxerãt cor machometi et eo diuiso per medium ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multum bene cũ aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post hoc qđ ponderauerant illud cum cordibus decem hoim qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis ⁊ ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ̃ omnia alia et ꝙ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in põdere cum omnibus cordibus omniũ hominuz que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cũ autem machometus esset octo annorum mortua matre, et auo eius. Abdemuthaleph cepit eum in custodia Abutalip auũcul⁹ eius frater patris sui ⁊ hic Abutalip tradidit eũ docẽdum predicto iudeo astronimo q̃ instruxit eum in scientiis naturalibus ⁊ in legibus iudeor ⁊ xpianor. Ex q̃ doctria tũc habita cepit ea q̃ postea interposuit in illa mala secta quã cõposuit ad perditionẽ animarũ in eo credẽtium ordinatam. ¶ Addit etiã huic ꝙ cũ esset machomet⁹. xxv. ãnorum tendẽs in egyptũ ꝓ quibusdam mercanciis exercendis morabat ibidem cũ iudeis ⁊ xpianis ibi existẽtibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohãnes quẽ in spe ciale amicũ habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege ꝙ̃ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ⁊ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergii monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errorez nestorii incidẽs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ⁊ machometo adhesit Cunctꝫ de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi, quia a iudeo: et monachis hereticis ⁊ dyabolo pn cipaliori magistro.

¶ De origine machometi ⁊ sue secte quo ad tempus.

Ertius articul⁹ est de origine machometi ⁊ sue secte quo ad tẽpus. Et licet

multi multa dicant: tamen communius tenetur quod incepit circa finem temporis Eraclii: qui imperauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubii et interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsi.xii. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens. habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicitur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteam in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum et auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et per occultos meatus et fistulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabrica moueri videbatur et qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis mentiebatur Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit salutiferis monitris christianissimi principis acquiescere: argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero ac gemmas idest vasa et reliqua utensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hierosolimam reportauit Unde ipse rapuerat vt patet in historia exaltationis sancte crucis. Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus et signatur tempus Apoca.xiii. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim hominis est et numerus eius est.dc.lxvi. scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet quod non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus annis vt patet in speculo historiali propter quod alii dixerunt quod refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclii vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimodecimotertio et imperauit triginta annis. a fine autem huius temporis vsque ad presentem annum qui est. M.ccc.lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alii dicunt quod post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sapientum: tum quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post dationem a machometo per corpus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet intuenti. et tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessationi: cum nouiter gens eius occupauerit

fere totam greciaꝫ propter quod sal uo meliori iudicio videtur ꝙ iste numerus annorꝫ : sit incipiendus ab incarnatione domini: ꝛ terminādus i morte machometi. De quo prophetice loquitur iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsqꝫ ad finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti. xliij. vt dictum est: ꝛ isti numeri simul iuncti faciunt septingentos ꝛ sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cōputarentur vt patet intuenti. Isti vero estimātur probabiliter fuisse. iiij. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias ꝛ postea per rapinas ꝛ fraudes ante ꝙ attemptaret se regeꝫ facere ꝛ legē dare vt dicetur quam legeꝫ dedit circa mortem eraclij. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus mortis eraclij quibus demptis de septingētis sex remanent precise. dc. lxvi. ab incarnatione domini vsqꝫ ad morteꝫ machometi: ꝛ secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enī hominis scꝫ christi qui fuit perfectus sciētijs ꝛ virtutibus ab instanti incarnationis: ꝛ numerus eius: scilicet machometi est. dc. lxvi. quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsqꝫ ad terminum vite machometi : vt predictum est.

¶ Sciendum ꝙ liber Apocaly. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antumos. Arnoiime. Deuitari. vbi nos habem⁹. dc. lxvi. cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit ꝛ est contrarius christo. significatum proprium de arnoiime est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem ꝛ ipsum esse filium dei. vt infra dicetur. significatum propriū deuitarij est sol gigas. Dixit enī christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultanteꝫ ad currendam viam a summo celo : sed significatum accōmodatum istorum vocabulorum est. dc. lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum ꝙ sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera. c. ponitur pro centuꝫ. l. ꝓ quinquaginta ꝛ sic de alijs. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris ꝛ ille quibus scribūtur hec nomina antumos ꝛc. in greco significant hoc modo. dc. lxvi. per quod i aliquibus biblis ponitur sic numerus enim hominis ꝛ numerus eius est die lux que dictio significat apud latinos numerum predictum ꝑ litteras quibus describitur. quia littera. d. ponitur pro quingentis id est pro vno. c. pro centum. l. pro quinquaginta. v. pro quinqꝫ. x. pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur antedictū verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ꝛ moribus machometi.

Ecunda cõsideratio est de vita ꝛ moribꝰ machometi q̃ tribus explicatur pũctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secũdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mõstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Rimus punctꝰ est ꝙ vita machõeti fuit bestialis ꝛ libidinibꝰ plena. Vñ machometꝰ est illa bestia de q̃ ꝓphetauit iohã. apoca. xiij. dicẽs Et vidi aliam bestiã id est machometum. vitã voluptuosam q̃ bestialis dicit̃ primo ethicoꝝ habẽtem. qꝛ fuit luxuriosus ꝛ libidinis ardore succẽsus. super oẽs homines orientalis regionis. iactãs se solum supra quadragita homines ex diuino munere virtutẽ generatiuam coercẽdi potestatẽ habere vt scribit̃ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̃ liber episcopi Achoñ. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiã machometꝰ in suo alchorano azoara. xlij. ꝙ deꝰ secũ dispensauit de fornicatiõe ꝛ adulterio et sibi soli hoc cõcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebatur quãdam que dicebat̃ maria iacobina quã pñtauerat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autẽ vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia hebeboꝛ nobilissima inter eas et ahassa filia homoꝛ mouebant̃ zelotipia. q̃ cũ quadã die intrarẽt ad eum inuenerũt dictã iacobinã cõcubẽtem cũ eo ꝛ dixerunt ei. decet ne sic facere ꝓphetam qui erubuit ꝛ iurauit se de cetero nõ facturum ꝛ sic placate sunt ad iuramẽtum eiꝰ. Cũqꝫ modicũ tp̃s ptrãsisset nõ se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legẽ quasi ex oꝛe dei reuelantis sibi. Et tũc dixit in alchoꝛano in capitulo helmetcartẽ. quod interp̃tatur vetatio vel anathema. O propheta q̃d petis qd̃ deus ꝯcessit tibi placari vxores tuas postules iã legem posuitvobis deꝰ vt saluatis iuramẽta vestra ꝛ item cognouit illã. et dixit ꝙ deus dispẽsauit cũ illo in iuramẽto ꝛ super hoc testes sunt michael. ꝛ gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deꝰ festinauit in tuo desiderio. voluit hoc dicere forsitã id est in collo se tuo ꝓpiauit incestui. Et addidit nunq̃d deus precepit tibi hmõi facere cum etiaꝫ inteipso hoc ꝓhotenꝰ de ceteris forsitan q̃rit deus te placare ꝑ hmõi ꝛ appropinquare tibi. Ipse vero duabus vxoribꝰ totũ legit quod sequit̃ in capitulo vetatiõis. ꝛ ait quasi ex persona dei. penitemini corã deo qꝛ declinauerũt corda vestra quasi diceret de hoc ꝙ calumpniate sunt cũ de incestu sequit̃ que ꝯtinuo si forte deꝰ vos repudiabit ꝛ dedit ei ꝓ vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitẽtes. adorantes. laudantes. agiles. ꝛ virgines. q̃ audiẽtes dixerũt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxorem zeñch nutricũ sui: dixit sententiam que est in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cũ eñi

iam respuerit zeiich maritauim⁹ eã tibi. O machomete et dixit zeiich. Nunquid duxisti eam nũcia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se ꝙ deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponẽdo sibi ꝙ dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamẽ ipsemet dicat nullum esse maius peccatum ꝙ̃ imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit ꝙ paradisus su⁹ habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesq; pulcras. ꝛ ciphos aureos et argenteos ꝛ cõmestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q̃ est autenticus apud eos dicit ꝙ primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct⁹ arborum: concludens ꝙ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequit̃.

¶ Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cũ masculo ꝙ̃ cum femina ꝓpter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis ꝙ vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ꝛ in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit supbissima. et ambitiosa.

Ecũdus pũctus est ꝙ vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiõe dominãdi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarum; cum enim in primeua etate sua esset mercator. ꝛ frequẽter pergeret cum camelis suis apud egyptũ ꝛ palestinam cũ iudeis et xpianis cõicãs. nõ solum nouũ testamẽtum ꝛ vet⁹ didicit. sꝫ ꝛ magus pfectissim⁹ ẽ effect⁹. et cũ curru canã ingrederet̃ ꝓuiciã cui⁹ ꝓuicie dña tadiga vocabat̃ ꝛ diuersas species quas machometus secũ attulerat dicta dña miraret̃ cepit ei dicta mulier familiarius adherere quã machomet⁹ incãtationũ suarũ virib⁹ cepit paulatim inducere in errorem dicebatq; se eẽ messiã quem iudei adhuc expectãt futurũ. suffragabant̃ quoq; verbis ipius tã incãtationũ prestigia ꝙ̃ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nõ solũ dicta mulier est decepta sed oẽs iudei ad quos fama ei⁹ ptingere potuit ad eũ cũ sarracenis tãta rerum nouitate attoniti cateruatiꝫ cõfluebãt qb⁹ cepit leges nouas fingere ꝛ eis tradere adhibẽs eisdẽ legibus testimonia noui ac veteris testamẽti quasi quedã colorẽ sui veneni. Uisus ꝯsilio illi⁹ pessimi Sergii monachi heretici arriani. qs leges hismahelite seu sarraceni suas appellant euq; suũ legislatorẽ esse fatent̃ Prefata qꝫ mulier vidẽs hominem iudeoꝝ ꝛ sarracenorũ pariter testimonio approbatuꝫ põpa. ꝛ sequela volatũ. existimabat in eo diuinã latere maiestatẽ: ꝛ cũ esset vidua accepit eũ sibi i maritũ. sic ꝙ machometus totius illi⁹ ꝓuincie obtinuit pñcipatũ. ꝛ incepit esse diues ꝛ potens ſm ambitionẽ sui desiderij: trãsiuit q; dissimulat⁹ in hispaniã anno vltimo regis Richardi: ꝛ venit in ciui

tate Corduben͡si. ⁊ ꝑdicauit ibidē suā
malā doctrinā dicēdo ꝙ iesus xp̄s
fuit natus de virgine ope spūssan-
cti sꝫ tn̄ ꝙ nō erat deꝰ. Qḋ cū audi-
uit beatꝰ pr̄ ysidorꝰ archieṗs hispa-
len͡si qui tūc veniebat de curia roma-
na. statī misit hoīes suos ad ꝑdictā
ciuitatē vt eū vinculatū sibi adduce-
rent. Sed diabolus apparuit sibi et
dixit ꝙ recederet ab illo loco ⁊ stati
exiuit et fugiēs nauigio trāsiuit in
affrica in qua ⁊ in arabia decepit in-
numeras gētes. qui oēs ei adherēn-
tes ꝑsarū regnū infestare ceperunt.
totūq̄ imperiū oriētis inuaserūt. tn̄
q̄ ꝓualuit hostiū multitudo ꝙ era-
clius imperator resistere non potuit.
Vn̄ coactꝰ est oīa sacra q̄ erāt in hie-
rusalem ⁊ ꝑcipue ꝑciosū lignū scē
crucis apud Cōstātinopolim appor-
tare. ¶ Jā ei ꝑ se cū arabibꝰ ⁊ aliis
ꝑdictis natiōibꝰ cōiuncti duce ma-
chometo sirīā occupauerāt ⁊ maxi-
mam ꝑtem palestine qḋ fuit impꝑii
eracliū anno. xx. Qūo aūt taꝫ subito
tantā gētiū multitudinēꝫ potuit ad
se trahere iter cetera vsus fuit qua-
dam astucia vulpina. Cum em̄ vide-
ret ꝙ a ꝑdictis natiōibꝰ tanq̄ summi
dei ꝓpheta ⁊ nūcius coleret̄. cepit
ardētissima ambitiōe grādia cogita-
re in corde suo scꝫ qūo posset esse cō-
trarius romanorum imꝑatori. ⁊ qūo
posset gētes a dn̄io suo subtrahere.
Et deinde cū suis deceptionibꝰ pu-
tauit viribꝰ suis cōmouere oēs po-
pulos ꝑdictarū gentiū in hoc facto.
ostendendo eis qūo erāt oppssi grādi
et amarissima seruitute in dādo red-
ditꝰ ⁊ tributa sine mō romanis. Et
ꝙ ꝓpterea venerāt iam ad magnam
paupꝑtatē ⁊ miseriā ⁊ ꝙ ab hoc dā-
no ⁊ ꝑiculo futuro poterāt exire ꝑ
vim ⁊ timorē ⁊ per potestatē multa-
rum gētiū. ⁊ vetare tributa ac serui-
tutem tollere: affirmauit tn̄ eis ꝑn-
cipatū tenere nō posse nisi xp̄ianoꝝ
fide oīno diuerterēt. suaq̄ documē-
ta seruarent. Simulās q̄ vt ꝑdictꝰ
est aliquid diuini numinis in se ha-
bere. ⁊ ꝓstigiis multis ꝑ ipsum ostē-
sis hoīes decipiēs ꝓpheta maximꝰ
ab oībus in dicto populo habebat̄
iudeos etiā multos vt dictū est ita
decepit vt ipsū crederēt esse suum
messiā. Et sic accidit ꝙ postq̄ ꝑdictꝫ
suggestiōibus cōmouit ꝑdictas gē-
tes. misit eraclius imꝑator nuncios
suos ꝓ colligēdis tributis in affri-
ca. Qḋ cū sciuit machometꝰ exiuit
ad eos cū illis quos cōmouerat. di-
xitq̄ eis ꝙ nolebant dare imperatori
romanorū tributa. ⁊ deinde pugna-
uit cū illis et interfecit illos. Et tūc
eleuatū ē cor eius ⁊ venit in arabiā
et in siriā ⁊ in mesopotomiā q̄s suo
dn̄io subiugauit. Et deinde ꝯquesta-
uit ceteras ꝓuincias circūquaq̄ plꝰ
deceptiōibꝰ q̄ viribꝰ. aiando eos ꝙ
pugnarēt et defēderet se a romanis
vt ab eoꝝ seruitute liberētur quod
⁊ fecerūt. Et tunc somniauit eracliꝰ
imꝑator ꝙ parui mures nascebant̄
in affrica qui rodebāt fimbrias ve-
stimēti sui. ⁊ post hec cū cognouit ꝙ
machometꝰ cū ei adherentibꝰ occi-
derāt nūcios suos in affrica ⁊ ꝙ no-
lebāt dare cōsueta tributa cōgrega-
uit magnū exercitū. ⁊ misit cum eo
theodorū fratrē suū qui tenebat im-
perium oriētis de manu eius vt pu-
gnaret cū illis rebellātibus in affri-
ca et reduceret terraꝫ sub suo dn̄io.
Cum ergo ꝑdictus theodorus ve

nit in affricam: pugnauit cū illis et fuit permittēte deo victus ab illis ꝛ fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorē. ꝛ narratis omnibus qui occiderant petiuit iterū maiorem exercitum vt iret cōtra illos rebellantes. ꝛ tūc imperator narrauit sibi somnium mirum quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere: immo maiorem ꝙ prius cum eodē theodoro destināuit. Sed licet romani essent multi quādo puenerūt in terrā illā ꝛ viderunt potestatam machometi ꝛ audaciam quam secum habebat dubitauerunt multū de eo. ꝛ pauore magno ꝯcussi voluerunt se retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidēdo ꝛ vulnerando. Romani vero videntes ꝙ sic moriebātur pusillanimitate resumptis virib⁹ cōuersi sunt ad eos ꝛ habuerunt ibi ꝓliū magnū sed finalit̄ victi fuerūt romani ꝛ occisus theodorus frater imp̄atoris. Omnesqꝫ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt ꝛ ex tunc sublatū fuit romanoꝝ dñium in affrica ꝛ iugum seruitutis affricanorum cessauit. Cum ergo viderūt Agareni ꝙ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerunt in ciuitatē damasci que ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianoꝝ ꝛ ibi de beneplacito ꝛ voluntate omniū p̄dictorum eleuatus fuit in regem machomet⁹ quia multū eū diligebant et apprecebantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorū et regnauit. x. annis. ¶ Hec est generali istoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeret rex et dominus et vt haberetur tanꝙ verus ꝓpheta dei fuit totū studiū vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Tertius punctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut enī vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt ei⁹ turpitudo anime ostenderet exteri⁹ mōstruosus fuit in corpore. laborās caduco morbo siue epilentico. ꝛ cū die q̄dā p̄sente Cadica regina vxore sua caderet in terra spumās velut porc⁹ illa cernēs nō modicū tristabatur eo ꝙ homini impurissimo iūctā mr̄imonio se videret. quā ille placare desiderās surgēs eā talib⁹ sermonib⁹ demulcebat. dicebat enī cum gabriele archangelo se habere colloquiū nec vult⁹ eius ferre posse splendorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. ꝛ ꝓpter hoc ipsū cadere oportebat. vt cum hec dixit laborauit vt suis incātationibus ꝛ magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira q̄ miracula videbāt aīi illā. Et qꝛ aliquo modo teste scriptura sathanas angelum lucis se trāsfigurat diabol⁹ itrabat in eo ꝛ faciebat ei aliqua futura predicere et per istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

runt et alie supradicte nationes eo quod gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos homines destinatur quod ex ore gabrielis archangeli machometus leges illas susciperet quarum eis observantiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine et legis machometi.

Ertia considerατio est videre qualis est lex machometi. Et licet ex superioribus satis clareat quod homo tam bestialis et immundus non potuit dare nisi legem sibi correspondentem. Veruntamen ut fideles cognoscant falsitatem eius et quomodo non est lex dei sed diaboli septem passibus explicatur. Primus erit de modo fallacie quomodo dedit legem suam populo ei credenti. Secundus de erroribus sue legis. Tertius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de maliciis sue legis. Quintus quomodo nulle miraculis fuit confirmata. Sextus quomodo est lex contradictionis. Septimus quod in pluribus est per hominem revocata et a diabolo tanquam a principali auctore constituta.

¶ De modo quo fuit data lex machometi

Rimus passus est videre modum quo secta ista machometi fuit data. Circa quod notandum est quod sicut fertur est libellus quidem in partibus transmarinis de eius fallaciis in quo legitur quod ipse volens sibi conciliare animos populorum dicebat se esse prophetam ad eorum salutem divinitus destinatum ut legem iudeis et christianis datam que nimis rigida erat et severa mitiorum preceptorum promulgatione temperaret et ut eius missionem ad instar moysi attestari quidam signa et prodigia videret assignata die ad certum locum populum convocavit legem divinitus missam insignis et prodigiis accepturum: tunc eo sermocinante ad populum columba candida que in ultimo loco erat ad hoc fallaciter edocta evolans super humerum eius stetit et in eius aure iuxta morem solitum grana in aure reposita comedens verba legis ei suggerere videbatur. Thaurus quoque similiter ad hoc ipsum consuetudine quadam edoctus ut de manu eius pabulum acciperet ad vocem eius coram populo venit et quasi nove legis mandata celitus missa que ipse cornibus eius alligaverat detulit. Sed et vasa quedam lacte et melle plena, que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter immiscuerat quasi per divinam revelationem fecit effodi et populo velut in signo future habundantie quod per eiusdem legis observantiam mereretur ostendit. Sicque miraculis et magnalibus divinis congratulantes et acclamantes seduxit atque ad legem suam quasi divinam recipiendam pertinaciter animavit.

¶ De erroribus legis machometi.

Ecundus passus ostendit errores legis machometi. Unde omnium antiquorum feces quas diabolus sparsim seminaverat simul in machometo et eius lege recollexit ac renovavit. Ipse namque cum sabelio negavit trinitatem personarum in divinis. Secundo docuit christum esse puram creaturam cum arrio. Unde et Sergius monachus qui fuit magister machometi ut dictum est fuit hereticus arrianus. Tertio asserit quod iudei non occiderunt christum sed

quedam ei similē: et in hoc ꝯuenit cū manicheo. Quarto dicit ꝙ de⁹ trāstulit xp̄m ad se ſʒ apparebit circa finē mūdi et occidet antixp̄m et postea faciet eū de⁹ mori. et qꝛ negat xp̄i passionē oīa sacramēta eccl'ie q̄ a passione xp̄i sumpserūt efficaciā et ī hoc cōuenit cū donatistis hereticí. Quinto dicit ꝙ demones. possunt saluari ꝑ alchoranū et ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni et in hoc aliqualiter imitaſ originem qui dixit ꝙ adhuc demones saluabunſ. Sexto dicit ꝙ qn̄ de⁹ misit ꝓ eo gabrielē ꝙ ipse iuit ad deū et de⁹ imposuit ei man⁹ et tantā frigiditatē sensit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas ꝑuenit vsqꝫ ad medullā spine dorsi: et in hoc ꝯuenit cum acronio forti q̄ ponūt deū corporeū. Septimo dicit spm̄ sanctū eē creaturā et in hoc cōuenit cū machedonio. Octauo dicit ꝙ aliq̄ āgeli facti sunt demones qꝛ noluerūt adorare adam et in hoc oīno neminē imitaſ. Nono ponit ꝙ vltima hoīs beatitudo ē in cōmedendo et luxuriādo et in vestib⁹ preciosis et in ortis irriguis et in hoc cōuenit cū cherinto heretico et cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mēsa ꝙ familia sua nihil oīno valet nisi cōpleat legē et euāgeliū et librū sibi reuelatū scꝫ alchoranū: et sic docuit gētes iudaysare: et ideo docuit circūsionem esse tenēdā et in hoc cōuenit cū vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc videſ cōuenire cū nicholait's heretic's. Duodecimo docuit licitū eē habere plures vxores ꝯtra apostolū p̄me coꝛ. vij. et ꝯtra ꝯstitutionē ꝑfectā legis nature erūt duo in carne vna gen̄. ij. et ī hoc ꝯuenit cū nazareis heretic's licitū ponentib⁹ in noua lege articulū de pluralitate vxoꝛis. ¶ Xiij. docuit vti lotionib⁹ ꝓ baptismatib⁹ in remissionem peccatoꝝ ꝯtra apl'm ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma: et ī hoc ꝯuenit cum nouacianis et donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ Xiiij. docuit licitū eē sodomiā taꝫ cum masculo q̄ cū femina vt pꝫ ī alchorano capitulo de vacca. et ī hoc cōuenit cū sodomitis hereticis licꝫ sarraceni pallieñt hoc q̄busdā honest's expositionib⁹ Hec aūt fuit tota intentio machometi vt scꝫ resecaret q̄cq̄d erat arduum in credēdo et q̄cq̄d erat difficile in operādo: et cōcederet cōmunia ad q̄ mūdani hoīes ꝓni erāt et maxime arabes scꝫ gulā et luxuriam et rapinā. ¶ De virtutib⁹ aūt puta de humilitate vl' de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei et ꝓximi vl' de vltimo fine nihil notabile dixit et qꝛ de oībus his poterat ei⁹ facilitas et malicia deꝑhendi taꝫ ꝑ nouū q̄ ꝑ vetus testamētū q̄ etiā ꝑ dicta philosophoꝝ q̄ de virtutib⁹ et vltimo fine hominis tractauerūt mandauit oīno ꝙ nihil crederēt qd̄ essꝫ ꝯtrariū huic legi: sed q̄ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus et fabulosis legis machometi.

Tertius passus est de fatuitatib⁹ et fabulosis dictis legis et doctrine machometi. Ex q̄bus satis apparebit qd̄ nō ē lex dei. Non eīm lex dei fabulosis et ridiculosis callificaſ q̄ potius ꝯuertūt hoīem in risum q̄ in deuotionē: talis ē lex

machometi vt certũ ē oib⁹ eã legētibus. et de multis q̃dã pauca lʒ magis notabilia referant dicit̃ eñi in capitulo de lenemelle ꝙ interpretat̃ formica ꝙ Salomon congregauit magnum exercitum angelorũ videlicet hoim ꝛ animaliũ. ꝛ qñ ibant inuenerunt flumium formicarum ꝛ tunc formica dixit. O vos formice itroite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon ꝛ milites ei⁹ ꝛ subrisit formica. Et post pauca qñ reassignabātur omnes aues in exercitu inuentũ est ꝙ deerat vpupa ꝛ dixit Salomō. quid ē ꝙ hic nō video vpupã puniã illam ꝛ decollabo eam vel assignabit ratione̅ quare defuit ꝛ stetit vpupa non multum lōge ꝛ ait. didici ꝙ vos nescitis ꝛ veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidē mulierem regnantem inter eos ꝛ ꝯperi pp̃lm suũ colere solē absq̃ deo. Itē in capitulo delchamar quod dicit̃ in tpe lune appropinquauit luna hora ꝛ fracta est luna quod. exponētes doctores eorũ dicūt ꝙ machometus stabat cum socijs suis ꝛ cũ videret lunã appropinquātem ꝯiunctioni dixerūt ei ostēde nobis aliqđ ꝓdigiũ. ꝛ tūc ipse innuit lune duobus digitis scʒ indice ꝛ medio ꝛ tunc fracta est in duas partes et vna medietas cecidit supra montem elkaḃiqui imminet ciuitati meque ex vna pte: et alia medietas super aliũ qui mons rubeus appellatur situs ex alia pte ciuitatis: et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisie machometi et ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicitur ꝙ vermis indicauit mortem salomonis vbi dicit glosa ꝙ salomon duʒ staret innixus super baculum suũ subito tantus dolor eũ arripuit ꝙ expirauit nec tamē corruit diuino miraclo. demones autem qui ei seruiebant videntes eũ stare credebāt eũ viuere ꝛ nat⁹ est q̃dã vermis de terra ꝛ corrosit baculũ cui innitebatur. ꝛ tūc fracto baculo corruit salomon ꝛ concurrerunt demones ꝛ inuenerunt eum mortuũ et extunc ceperūt hoibus nocere ꝓ posse. Itē ipe machometus in libro narrationũ reddit causam quare vinũ sit illicitum ꝛ dixit ꝙ deus misit angelos duos i terrã vt bene regnarēt ꝛ iuste iudicarēt ꝛ fuerunt isti angeli Aroth ꝛ maroth. cumq̃ venisset mulier que habebat causã inuitauit eos ad prandium et dedit eis vinum bibere. qđ eis deus mãdauerat ne biberent: et inebriati requisierūt eam de luxuria et consensit hoc precio ꝙ vnus doceret eam ascendere in celum et alius descendere. Cūqʒ eam docuissent ascēdere in celum ꝛ deus illam videret audita causa ꝛ modo fecit eã luciferum ꝙ esset ita pulcra inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerunt magis puniri in presenti q̃ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vsq̃ ad diem iudicij. Hec et similia multa cōtinentur in predicta lege per que qlibet sapiens poterit cognoscere fictionem ꝙ nullo modo sit lex dei. Nō eñi lex diuina consueuit loqui hoib⁹ per tales fabulas: sunt eñi sequētes machometum illi de quibus prophetauit paulus a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem con

vertentur. Item dicit in libro narrationum quod celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph qui cingit totum orbem et sustinet celum. Dicit etiam quod sol et luna erant equalis luminis et virtutis et non erat distinctio inter diem et noctem. quadam autem vice volabat gabriel et accidit vt ala sua tangeret lunam que obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit quod natus est sus de stercore elephantis et mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: quod narrat in hunc modum. Nam cum esset noe in archa cum filijs et animalibus qui ibant ad secreta nature inclinabatur archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dominum qui ait. vade et inclina culum eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grandis satis de stercore elephantis Cum autem rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerunt et consulto domino noe percussit leonem in fronte et egressus est cattus per nares eius et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem quod deus in fine mundi occidet omnem creaturam etiam angelos et archangelos et nihil remanebit viuum nisi deus et mors que est quidem angelus qui dicitur adriel. et tunc precipiet deus adrieli quod occidat seipsum quo facto dominus insultabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mundi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiam machometus scripsit librum vbi posuit duodecim milia verba stupenda et cum admirantes quererent vtrum omnia illa essent vera Respondit quod solum tria milia veritatem habebant omnia alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deprehenditur dicunt sarraceni quod hoc dicit machometus quia non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semper in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia comprehendantur tamen propter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio christi quia si in eo vnum solum verbum falsum inueniretur quod absit de euangelio vt dicit Augustinus causa iusta esset quod totum euangelium friuolum reputaretur et vanum quia modicum fermentum corrumpit totam massam secundum apostolorum. et hinc est quod litterati et magni sapientes inter sarracenos non adhibent fidem sed fictiones doctrine aduertunt in predicto libro. Cuius sunt duo signa Primum quod renuit disputare cum alijs sapientibus publice Secundum quod noluit adduci alchoranum in publicum et dolent vehementissime cum ab alijs legitur et nullomodo vellent quod in linguas alias et litteras transferretur. Scimus enim quod verum aurum neque lumen timet neque ignem Et ideo quia christiani de veritate confidunt que fortissima est et manet in eternum libenter cum alijs nationibus de euangelio conferunt gaudentque cum ab alijs nationibus creditur et desiderant quod omnibus publicetur et in linguas alias transferatur et non solum scripturis sed etiam picturis et colaturis publice christi passionem ostendunt quod ab alijs nationibus ludibrium et ignominia reputatur.

¶ De maliciis leg; spurcissime machometi.

Quartus passus est de maliciis legis machometi. Cu; deus sit summe bon⁹ ꝛ optimus scit optima adducere ſm dionysium si mala cōtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt p; ꝑ totū alchoranū. Dicitur eñi in capi. elhacaph ꝛ etiā in capi. elce; quod interꝑtaꝛ demones ꝙ ipm alchoranū placet demonibus ꝛ in eo delectanꝛ. demones aute; sunt praui ꝛ dānati in voluntate quib⁹ nō placet nisi quod malū est igiꝛ alchoranū est malū. Preterea alchoranu; est causa oīm maloꝝ vt occisionis et rapine ꝛ periuriꝫ ꝛ huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranū non solū permittit: sed mandat occisionē: nec est excusatio ꝙ mandat ꝙ occidanꝛ increduli. Dicit eñi sine dubio ꝙ fideles non debent occidere fidelem: ipsos aūt infideles ꝑcipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributum est integra causa ꝙ occidanꝛ vl' non occidantur Preterea sicut vt in Alchorano in pluribus locis legiꝛ nullū est maius malum ꝙ imponere deo mendacium. Alchoranum aute; deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que oīa redundant in deum quomō ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt. Possumus aūt ostendere plura alia. Na; in capi. elenipbaal quod interꝑtaꝛ lucra diciꝛ ꝙ lucra sunt dei ꝛ nuncij: ꝛ ꝙ debet deo quintā partē de his q̄ lucranꝛ. S; nunqd de⁹ est ita maius ꝙ permittit rapinā vt inde insequatur partē suā sc; quintā partem. An est ita pauper ꝙ nō habet vnde alat pauperes suos scil; viduas ꝛ pupillos ꝛ ꝑegrinos de quibus ibi loquiꝛ nisi ꝑmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deū consortē sibi in malū quē non pōt habere cōsortē in bono. ¶ Quod aūt ꝑcipiat rapinā p; asana. xij. vbi loquiꝛ sarracenis in hūc modum viri boni deū timentes factis per que vos ipsi ꝑpinqui sui sitis studeatis ipsiusq; noīe vsq; quo vos meliores ꝛ elatiores efficiamini ꝑdatores ꝛ expugnatores estote. Propterea l; alchoranū aliquomodo ꝓhibeat rapinā vel piuriū vel quedā alia mala tamen ipa ꝓhibitio est quedā ꝑmissio dicit enim ne faciat; talia mala qui deo nō placent: s; si feceritis ipe est misericors ꝛ miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnq̄ ꝙ restituaꝛ nec ipsi talē cōsuetudinē habent. Sed sufficit sarraceno ꝙ dicat nō est deus nisi deus ꝛ machometus est nūcius eius. De piurio vero exꝑsse dicit in capitulo elemēde ꝙ interꝑtatur mensa nō imputabit vobis deus fraudationē iuramēti: sed moderationē eius quasi dicat periuriū nō obligat ad culpā: s; ad penam: ꝛ postea subdit ꝓ transgressione vero eius decem miseroꝝ cibatio seu eorum vestitio: aut vnius captiui redemptio: qui aūt hoc non valet tribus vicib⁹ ieiunabit. Ex istis sequunꝛ oīa mala non eñi timent rapere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidē tamen christiani tenēt ꝙ fides seruanda est hosti: ꝛ etiā infideli. Ex supradictis satis p; ꝙ lex

machometi nõ est lex dei ex quo mul tas continet malicias ꝛ multa falsa ꝛ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cõfirmata miraculis.

Quintus passus est ꝙ lex mechometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicunq3 sani intellectus poterit auertere ꝙ nõ est lex dei.·qñ eñi moysen misit deus ad pharaonẽ ostẽdit magna miracula. helyas elizeus ꝛ aliĳ pphete fecerunt magna ꝛ inaudita miracula ꝛ illi precipue omnes qui aliquid nouitatis attulerũt mundo christus aũt venit ppꝛie cum pdigĳs ꝛ signis maximis sicut etiã in alchorano dr. Si aũt dicant sarraceni ꝙ plura ꝛ magna miracula fecit machometus sicut est illud de integratione lune fracte ꝛ de fonte aq̃ quẽ cũ digit3 suis fecit emanare hec friuola sunt ꝛ contra alchoranũ eoꝛ prohibet eñi machomet9 ꝙ nihil de eo credãt nisi ꝙ scriptũ est in alchorano de oib9 inquit philosoph9 multa mentiti sunt ꝙ ne de me verum teneat ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cũ miracula non faceret ostendere volens cãm deũ consequenter introducit dicens dñs dixit ad me: iõ te miracula facere non permitto q2 ne tibi sc3 contingat sicut in aliĳs pphetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculũ seu signũ. Itẽ ipe machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cũ homines ei dicerent ostende signa que fecit moyses ꝛ christus ꝛ aliĳ pphete. Respondebat q2 moyses venit cũ signis ꝛ nunciĳ ceteri et maxime xp̃s qui venit cũ maximis pdigĳs ꝛ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nõ pmittit me deus facere miracula: nõ eñi crederent: sed veni in virtute armorũ. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciũ. quõ eñi non crederẽt ei si faceret miracula q̃ crediderunt ei sine miraculo. Talia eñi mãdauit eis ad que mundus pnus est ꝛ currit sine aliquo miraculo ꝛ mandato: sc3 ꝙ occiderent ꝛ raperent ꝛ mulieres plurimas impregnarent ꝛ ꝙ dentem p dẽte ꝛ oculũ pro oculo extraherẽt. Ad hec aũt oĩa ita pni sunt mũdani hoĩes vt vix ꝛ cũ magnis vltionibus ꝛ iudiciariĳs penis ab istis valeant coerceri. Quod aũt induxit p signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorũ expressa3 continet falsitatem nõ eñi semper fuit victoꝛ sicut moyses ꝛ iesus enoch ꝛ helyas quos angel9 dñi semper protexit ꝛ victores fecit machometus autem vincebat aliquãdo ꝛ aliquo modo vincebatur sicut ꝛ aliĳ tyranni. nã dentes eius in bello contriti sunt ꝛ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasime toboꝛ vbi fuit vulneratus in oꝛe et amisit vnũ dente3 de prioꝛib9 corruit quoq3 in foueam ꝛ fuit valde turpiter vict9 ꝙuis in p̃cedenti nocte ex parte dei sui contrariũ promisisset hec in pugione ꝛ alia similia parte secunda capi. viĳ. Ex quo etiam patet ꝙ nõ est miraculum illud quod pro signo inducunt videl3 ꝙ subito magna pars mundi ei adhesit. Talem eñi legẽ cõstituit: ꝛ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine mandato vt superius patuit. Dixit eñi ius

sit mihi deus terrere gentes gladio donec testificent q non est deus nisi deus et q ego sum nuncius eius qd si fuerint cōfessi sanguine et pecuniam suā saluauerunt et inde sarraceni dicunt saluati. Nā quicunqz recipiebant mandatū machometi ipse et sui saluabāt eū et nō occidebant nec expoliabāt. ¶ Unde et sarraceni nō sarraceni vocant sed messalami qd interpretatur saluati ipsi aūt vere credunt se esse saluatos et derident xpianos q nolūt dici massalami .i. saluati vt ipsi sed volunt dici xpiani. Dum aūt plures a machometo talē saluationē acciperent ex pdicta cā. Postea fecit pconisari quicūqz dixerit non est deus nisi deus intrabit paradysum etiā si latrocinatus fuerit et fornicatus. Uenit aūt quidā ad machometū dictus hebidorda et quesiuit ab eo si hoc esset verum. Et respondit q sic et addidit etiā si cū pcedentibus biberit vinū et etiā si occiderit et adiecit machometus etiā si torserit nasuz hebidorda ad ea autem oia confirmanda nō ostendebat miraculum sed nudabat gladium. Idem habetur expressius in capitulo prophetaruz vbi sic legitur. Dixerūt de machometo scz ascultasti somnia seu blasphemias vel certe poetizas fiant ad nos saluantem cum miraculo vno ostende quemadmodū missi sunt et priores. Respōdit destruxit inquit deus ciuitates ante eos qui non crediderunt et qui pcesserunt vos non crediderūt: nec etiaz vos miraculis credetis nisi per gladium sicut in capitulo prophetaruz narratur. Ait ve querentibus miracula fieri ab eo et dixerunt ei. Ascultasti somnia et c. Respondit sicut suprauisqz per gladiū. Audite ergo machometici si alchoranum visitastis ipse est qui affirmat machometuz nulle fecisse miracula longe autem plures sunt quos cōsumpsit gladius q qui gratis eum secuti fuerūt. Declarat ergo ex supradictis legē machometi nullo miraculo fundatā esse et sic non dicenda lex dei. ¶ Fides autem xpiana que pcipit ardua tota ē fundata in miraculis vtilibus et manifestis que non solū xps fecit sz et apostoli post eū: etiā doctores q euāgelium et apostoloz dicta exposuerunt et vsqz ad ista tempora durauerunt miracula: scilz de effugatione demonū et curatione languorū et resurrectione mortuorū. Hec mirabilia faciunt xpiani et fecerunt qui dicunt xpz crucifixū esse verū et solū deū. ¶ Et si dixerint sarraceni q ista non credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis. ¶ Constat enī q totus mūdus colebat idola et maxime romani qui tenebant monarchiā mūdi hi receperunt fidē christianā et non solū acceptauerunt xpm crucifixū esse verū deū: sed etiam expulerunt omnes alios deos qui tāto tempore in idolis dabant eis responsa: nec iponebant eis aliqua grauia cum fides christiana tā ardua et insolita mūdo imponat vt contemnere mundū: contemnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena nō appetere propria largiri. ¶ Hec oia mundus acceptauit et rituz pristinū dimisit. Aut igitur propter sufficientia miracula aute sine miraculo maius autem miraculū fuit si sine miraculo: et per homines impotētes simpli

cesor pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed morte ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fide christiana stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri et nullatenus adheserunt.

Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Extus passus est quod lex machometi est lex contradictionis. Sunt enim in eo innumere contradictiones de quibus propter brevitate octo subiungiuntur. Primo se dicit esse generale prophetam: et tamen dicit quod alchoranus datus est ei arabice: et quod nescit aliam linguam nisi arabicam. Item secundo dicit in capitulo de delbachara quod interpretatur vacca quod iudei et christiani et sabbei salvabuntur et capitulo ad miram. dicit postea quod nullus salvabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandavit eis quod non altricentur cum hominibus alterius secte verbis asperis: sed verbis mansuetis non enim pertinet ad homines dirigere: sed ad deum solum et unusquisque habet de se solo reddere rationem et non de aliis et postea mandat in pluribus locis quod occidantur et expoliantur qui non credunt donec credant vel solvant tributum preterea ipse dicit in capi. ubi quod illi qui recipiunt sine deo deum alium tamen non eo patronum et procuratorem: sed deus reservat sibi. Est igitur notabilis contradictio quod ex una parte auctoritate dei totiens mandat quod occidantur increduli et et alia parte deus mandat quod etiam pro tanto scelere nullus est procurator ad puniendum: sed soli deo reservantur. Item quarto machometus in capi. zalt tenenti in fine iactat se quod ipse non est de compellentibus: sed quomodo non est de compellentibus: qui mandat quod non credentes occidantur et expolientur. Item in hoc capi. de vacca concedit sodomiam tam cum masculo quam cum femina dicit enim sarracenis quod non polluant se cum infidelibus nisi credant: et de mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas ut vultis: et tamen in eodem capitulo prius dicit quod illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitium: et prestis nationibus insuetum. Item vi. ipse dicit quod noe abraham ysaac et iacob et filij eorum fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit quod mandatum est ei quod ipse esset primus sarracenus. Preterea constat quod non fuerunt sarraceni quantum ad ritum: nisi postquam fuit data lex sarracenorum. lex autem sarracenorum est alchoranum quod quidem fuit datum post legem moysi et evangelium sicut habetur in alchorano: immo non sunt adhuc septingenti. xcv. anni quod fuit machometus cum ipse venerit anno domini. sexcentos. xvi sicut patuit supra consideratione prima articulo. iii. Constat tamen quod noe habraham ysaac et iacob fuerunt ante legem moysi et evangelium. Item. vij. ipse dicit quod deus prohibuit augurium. et tamen ait auguriemini si aliter non potestis in scriptura datilis et qui hoc non fecerit anathema sit. Item viij. ipse dicit se missum arabibus quia nuncium non habuerunt dicit enim

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit eciā se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa et abda alba de perfide filius seleā iudeus et quidā dicerent q ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā et contracte sunt manus eius et pedes et socij cooperuerunt eū vestibus suis et adiße rediens dicit deus misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerent legitq eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd iterptatur palma que sic dicit. Scimus q ipsi dicent q instruit eum hō lingua aūt qua loqueretur ei perfecta hoc aūt arabica patens est: et ex hoc dicit quomodo pōt esse q illi istruāt me quorum vnus persecutus est et alter ebreus qui dixerūt ei potest esse q lingua sua tibi loquatur et exponūt tu lingua tua oīa notifica hāc inuenit rñsionē: sz q non poterat instrui ab hebreo et psa q sunt ppinq quō poterat alius valde remote lingue instruere. Ipse tñ post dicit se eē missuz ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tñ vnde habetur in libro pphetarum q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igitur manifesta cōtrarietas et apertum mendaciū q sit missus solis arabibus et oibus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniuntur. Unde sentēcia est machometi in capi. elnesa qd iterpretatur mulieres q si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq in eo ɔtrarietates multe. Sua igitur sententia fit in destructionez sue legis: q: ex quo vt visum est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei: q: in multis est per hominē reuocata et q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Septimus passus est q lex machometi nō est lex dei: q: est in pluribus p hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarracenorum inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicibus luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alpharā in ciuitate que dicitur malaga q refert in suo libro versuum reuocatorum. q cum ipse vidisset multos locutos fuisse in modo quo alchorius alchorani reuocabantur et q nullus in hoc fecerat finē q recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus et libris antiquorum magistrorum: et q sic cōposuit breuiariū certissimū de eo q breuiariū reputatur inter doctos magnū onus legis machometi et non minus pludiciū: q: ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. q in ipsomet alchorano quod tenetur ab oibus sarracenis p lege sua data a deo sunt reuocati. cc. et. xxvij. versus de qbus rōne genere sunt reuocati centū xxiiij. versus ita q sarraceni faciendo guerraz cōtra nō sarracenos ipsi ɔdicūt legi sue in cētū. xxiiij. passibus

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarãdo quomõ i suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali9 sicut cu3 in multis passibus videtur esse cõtrarietas inter doctores xpianos sit studiose et autentice per generalia cõsilia et sctõs patres habita examinatione longo tempore cũ cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliu3 vel papa dicat q aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omniũ xpianorum q in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib9 vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cãcelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib9 quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt q ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legẽ spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur eẽ dei per aliquem alium quia si veru3 est q esset dei nõ dico per hominẽ sapientẽ sed nec p diabolum vel aliquem angelu3 nec per oẽs diabolos hoĩes et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocãdũ tot versus libri alchoran non fit mẽtio q fuit facta cõgregatio vniuersalis ex pte omniũ sarracenorũ et q maiores eorum cõgregarẽtur reqsiti. s3 habẽt p autẽtico dictũ vnius alfaqui. q dicit et nõ pbat neforte suo tpe fuit manifestũ q petierit consiliũ super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare p3 legẽ machometi nõ esse legem dei: q2 nec autentice examinat: immo per vnuc sarracenũ in pluribus reuocata: et si vnus dyabolus: l3 sit hominibus cõtrariis: q2 eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius pprium officiũ nõ tñ est cõtrarius alteri dyabolo: q2 si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cũ omne regnũ in seipm diuisum nõ sit stabile. Quõ ergo potest dici q sint tot versus alchorani reuocati cũ ab oib9 sarracenis dicat liber a deo reuelatus cũ ergo vnus dyabolus non sit alteri cõtrarius et minus vnus angelus alteri multominus de9 sibiip3 Et cũ omnes sarraceni habeãt p autentico q quedam dicta alchorani sunt aliis cõtraria. et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorũ pquẽ doctorem lex eorum debet dici composita et cũ nõ a deo pter ea q dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo q a dyabolo magistro machometi cuius officiũ est falsa veris imiscere. et dulci melli venenũ. q2 si sic ẽ q est in se cõtraria cõtẽto in ea in pte existẽte vero et in pte mẽdacio dici poterit auctor eius nõ verax sed mẽdax et q d3 attendi mendacium est multum periculosum: q2 et talibus tam magnis et tam piudicialibus et damnosis mẽdaciis sicut sunt multa contenta in alchorano cõdemnãtia animas suorum credentiũ in speciali hoc q nõ obstante quacunq3 contraria ratione in alchorano l3 dicta per michae

lem per gabrielez per deum p suos angelos ꝛ nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent partem suam et non specificatur hic quid contineant alii versus reuocati in multis grauissimis ꝛ periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum ꝙ deus per suã naturã nõ potest esse mendax. angelus bonus similiter quia cõfirmatus in gratiaꝫ dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. ¶ Si ergo lex machometi ſm dictum illius alfaqui ꝛ doctorum regule est contraria sibi ipsi et ideo nõ data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti ꝛ hanc rationem facit dominus cesariensis magister iohãnes de Segobia in tractatu contra sarracenos. ¶ Est ergo principalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia propriã et ex permissiõe diuina propter peccata populi preualuit inchoare solẽpniter et efficaciter perfidiã antichristi quia vidẽs diabolus fidem xpi crescere in partibus orientis ꝛ ꝙ idolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege ꝑsarũ et medorum per eraclium regẽ xpianissimum ꝛ ꝙ ipse eraclius destruxerat excelsaꝫ turrim quã ipe cosdroe edificauerat ex auro ꝛ argento ꝛ lapidibꝰ preciosis: ꝛ ꝙ crux christi iaꝫ tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltãda et cum nõ posset ipse diabolus iaꝫ amplius defendere plures deos nec totaliter negare legeꝫ moysi ꝛ euãgeliuꝫ xpi qđ iã diuulgatuꝫ erat per totuꝫ munduꝫ. cogitauit ꝑfectionẽ legis quasi mediã inter nouũ ꝛ vetus decipe mundū ꝛ ad hoc exequẽdũ assumpsit quẽdaꝫ hoieꝫ diabolicũ nomine machometũ ritu idolatrã fortuna pauperẽ mente superbissimũ ꝛ maleficiis famosum vt supra visum ẽ Et quidem libentius assumpsisset diabolꝰ hoiem bone fame. si fuisset permissus sicut ꝛ libentiꝰ primũ attẽptasset hoiem ꝑ aliud animal in quo ipsiꝰ malitia celaretur ꝗꝫ ꝑ serpentem si fuisset ꝑmissus: sed nõ permisit diuina sapiẽtia nisi vt talẽ assumeret ꝛ per talem hominẽ mundũ inuaderet vt mũdus de facili aduertere posset q̃lis esset lex data ꝑ talem legislatorem.

¶ De fundamẽto legis machometi.

Quarta cõsideratio est scire in quo sarraceni firmãt sue legis fundamẽtũ. Et patebit ꝙ nihil reale habent sed totũ est fictitiuꝫ ꝛ fabulosum ꝛ tam manifeste mendatium ꝙ vnusquisqꝫ ratione capax aduertere poterit hãc legẽ nulliꝰ firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorꝫ israel laus eius sit qui transire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharã que est domus meque vsqꝫ ad oratoriũ remotissimũ que ẽ domus sancta in hierusalẽ quam bñdiximus. ¶ Expositio huius sententie ẽ in libro q̃ dicitur arabice halma herig quod latine interpretatur in altũ ascẽdere ꝛ ideo vulgariter dicit scala machometi in quo sunt octuaginta q̃nqꝫ capitula ꝛ qbꝰ narrat fictionẽ quãdã sui ascensus ꝛ descẽsus. Ex qbꝰ oibꝰ breui summula cõpilauit itẽtũ suũ circa sue legis fundamentũ Dixit ergo narrans

fictionē suā sic. Cū ego machomet⁹ essem mequa in domo mea ⁊ iacerē in lecto proprio iuxta vxorem meam post multam vigiliā in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: qꝛ facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut nix aliqua: ⁊ capilli erāt rubicūdiores corallo multo etiam rubicundo habebat supercilia valde ampla ⁊ os pulcherrimum ⁊ bene formatum: dētes quidem albos ⁊ valde claros et indutus vestibus omni re albiorib⁹ ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis: cinct⁹ erat duabus zonis auri purissimi ⁊ earum q̄libet amplior grādi palmo: manus ipsius rubicunde queadmodū ignis ⁊ ale: ac pedes viridiores omni smaragdo dixitq̄ꝫ mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona: ⁊ circūuoluens caput tuuꝫ atq̄ꝫ corp⁹ tuella tua alba: quia deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi q̄ gabriel tenebat per habenas quandā bestiaꝫ quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac q̄ talis erat forme. Erat eñi grādior asino ⁊ paruior mulo: habebat faciem hominis ⁊ crines eius erāt de perlis: pectus autem de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole pedes: ⁊ vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat sellata quadam sella: sic mirabiliter cum perlis ⁊ preciosis lapidibus operata q̄ null⁹ est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur ⁊ hec bestia tota circundata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel. machomete ascēde super bestiam istam ⁊ equita: ⁊ cū appropinquarem bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete ⁊ sustine q̄ hic equitet super te: quia iuro per nomen dei q̄ nunq̄ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis ē ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens: hic est machometus dei nuncius et propheta magnus: et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui: gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac ire cepit ita cito atq̄ꝫ suauiter q̄ nullum os hominis hoc dicere valeret. ego nanq̄ꝫ respiciens passus eius vidi q̄ ita magni erant q̄ inter vnuꝫ passum et alium erat tantuꝫ spacij quātum possit homo longius proprijs oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templum hierosolymitanum ⁊ gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem. ha. ha. machomete expecta me: et ego nihil respondi. ¶ Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam vnq̄ vidi que tribus vicibus dulciter clamans dixit. ha. machomete aliquantulū me expecta: et ego cum appropinquassem et vellet mihi loqui non modicum dedignatus reliqui eam Dixitq̄ꝫ mihi gabriel: modo cognosco magnā in te scientiā fore: ⁊ dicā tibi q̄re scias q̄ vox illa q̄ p̄rio tevocauit erat lex iudeorum ⁊ si r̄ndisses ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Nos vero scda. lex xpianorū fuit cui si respondisses oēs tuc gentes fidei xpiane adhesissent sed domina illa cunctis induta coloribus q̄ postremo te vocauit est mūdus iste qui delicijs omnibus plenus erat ꝛ quia expectasti eam scias vero quia gentes tue plus solaciorꝫ plusqꝫ deliciarum habebunt q̄ omnes alie gētes que vnq̄ in pterito fuerint vel sint in futuro sed quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato eris q̄ fuerit omnes alij pphete hactenus vel qui in posterū subsequuntur. quo dicto tacuit et duxit me in templū. ꝛ postq̄ fuimus ante portam templi p̄cepit mihi vt descenderem ad quēdaꝫ nigrum lapidē vbi soliti erant prophete descendere et descendi ꝛ cum descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapideꝫ prenotatū ꝛ accipiens me per manum duxit in templum in quo inueni oēs pphetas stantes in circuitu templi defuncti quos deus illuc venire pro me honorando ꝛ exire de corpe fecerat sepulcris stabant quidē oēs me expectando erecti super pedes suos ꝛ cum viderūt me cuncti orones facere ceperunt. Tūc gabriel mihi dixit. Veni machomete et fac oronem priusq̄ alij quia tu es rex pphetarū omniū ꝛ cunctarū gentiū dñs quod audiēs misit me añ ꝛ feci duas orones satis leues. Deinde erexi me super pedes ꝛ statiꝫ omnes pphete me salutauerunt gaudentes ꝛ mihi magnū honorē cōtulerūt ꝛ āplexantes me dixerunt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ mihi p̄parauerat et meo pplo vniuerso ꝛ pro me deinde oēs deū rogauerūt. ¶ Alibi dicitur in .ij. li. doctrine sue q̄ inuenit ibi Abraham moyseꝫ ꝛ iesum filiū marie et dicit q̄ moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. ꝛ abraham aliud plenū lacte. ꝛ iesus aliud plenū aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocē quādā corā oib⁹ astātibus celit⁹ dicētē mihi. Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis. Si aūt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oibus tuis ad deū imppetuū dirigeris. Et cū machomet⁹ p̄dicaret hoc fundamētum in ierusalē cūctis astantibus in ꝯfirmatiōe sue fictiōis addidit moyses erat ruphus ꝛ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ꝛ medie stature ꝛ videbant̄ ab ei⁹ capite aque ꝓfluere ꝛ tñ aqua nō erat ibi. Abrahā erat ꝓ certo mihi fil'is. ¶ Sequit̄ in p̄dicto libro scale machometi peractis oronib⁹ in tēplo vt supra. ¶ Ecce gabriel ꝑ manum me accipiens duxit extra templū et ostendit mihi quādaꝫ scalaꝫ que durabat a primo celo vsqꝫ ad terrā vbi stabāt. Erat enim scala illa pulcriores q̄ vnq̄ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illuꝫ ad quem descenderam ego primo ꝛ primus gradus erat de rubino. ¶ Secundus de smaragdo. Terti⁹ de perla albissima: ꝛ quilibet aliorꝫ de lapide precioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tā ditissime q̄ nullū corpois cogitare hoc possit: ꝛ erat circundata angelis qui custodiebant eum. Gabriel quoqꝫ me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale ꝛ dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi ⁊
gabriel mecũ similiter. angeli vero
cuncti associabant me qui erant ad
scale custodiã deputati. ⁊ procedẽs
per scalam vidi quẽdam angelũ val
de magnum qui super cathedrã se-
dens tenebat in manu sua tabulam
quandã que ab oriente durabat vsqꝫ
ad occidentem: qui vna hora tabulã
respiciebat ⁊ alia mundũ ⁊ precepit
mihi gabriel ꝙ salutarẽ eum qꝛ ma-
gnum tenebat locũ coram deo. salu-
taui et ipse reddidit mihi salutatio
nem capite suo ⁊ non tñ ore. ¶ Et
dixit illi gabriel quõ nõ salutas ho-
minem meliorem de mũdo et ille q̃-
siuit a gabriele dicẽs. quis ergo hic
est gabriel respõdit hic machometꝰ
nunciꝰ dei nostri. Et ille Est ne ipe
iam missus. ¶ Et gabriel dixit vti-
qꝫ sine dubio et statim me salutauit
angelus dicẽs valde bona noua de
maximo bono quod deus mihi pre-
parauerat. Dixit etiam adhuc ange-
lus ille ꝙ ego eram altior ⁊ honora-
bilior nuncijs omnibus ⁊ deiure cũ-
ctorum dominus populorum. ¶ Et
addidit. Scias machomete ꝙ popu
lus tuus erit ille qui in hoc mundo
manebit posterior et plus durabit
quam omnes alij populi vniuersi qꝛ
deus multum diligit gentem popu-
li eo ꝙ vitant malum et faciunt qui
dem bonum et sic ab illo expeditus.
Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat ange-
lus mortis. ¶ Quo audito mox ver
sus ipsum iui ⁊ dixi. Es tu angelus
mortis qui respondit vtiqꝫ. Postea
quesiui ab eo rogãs ꝙ diceret mihi
quomodo ipse de corporibus hoim
animas extrahebat. Qui respondit.
Scias machomete ꝙ ab illa hora
qua Adam qui fuit primus hominũ
creatus est a deo ⁊ positus super ter
ram dedit mihi deus hoc officiũ vt
extraham aĩas de corporibus homi
num vsqꝫ ad venturam iudicij diem
magnã: ita ꝙ nemo viuus remaneat
excepto solum deo ⁊ me etiam cum
eodem debet namqꝫ postea deꝰ mihi
animam meã extrahere ac ipse post
modum sine fine solus in vita per-
durabili remanere. Et quesiui ab eo
quomodo cognosceret q̃ anime itu-
re essent in paradisum et que in in-
fernum. Et respondit machomete
nonne vides tu ꝙ nomina cunctorũ
hominum qui quondam fuerunt et
qui modo sunt et erunt vsqꝫ in finẽ
presentis seculi omnia in hac tabu-
la scripta patent. Et etiã mors quã
habiturus est ipsorum quilibet nec
non et bonum et malum quod deus
iam illis preparauit iuxta meritum
singulorum, et ideo bene scio qui eo
rum in paradisum et qui in infernũ
sunt ituri. ¶ Narrat etiã ibi modũ
quomodo mittit angelos bonos ꝑ
bonis ⁊ malos pro malis et quomõ
extrahit animas bonorum cum dex-
tera et animas malorum cum sini-
stra. ¶ Sequitur ⁊ profectus inde
vidi alium angelum ita magnum ꝙ
tenebat caput suum supra celum: et
pedes eius in abissum qui factꝰ erat
ad modũ galli cui deus ostenderet
omnes horas quibus fieri oratiões
debebant. ¶ Nam cũ tempus erat
orandi veniebat quedam vox de ce-
lo dicẽs. tu creatura que deo es obe
diens precipio tibi ꝙ laudes deum
et mox ille angelus alta voce dice-
bat: benedicatur deus rex sanctissi-
mus angelorum et animarũ ⁊ crea-

turarum omnium quo dicto galli q̃ sunt in terra hoc audiẽtes confestĩ cantabant omnes et deum cantando laudabant dicentes in cantibus suis vos om̃es qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsũ quoniã idem potens est super omnes res et ipse fecit eas etiam et creauit. Et profectus inde vidi quendam aliũ angelũ cuius medietas erat ignis et medietas niuis: nec tamẽ ignis destruebat niuẽ nec ecõtra qui etiã laudabat deum orans q̃ sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gẽtium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum q̃ eius magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit dixitq̃ sibi gabriel. Quare nõ salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respõdit vtiq̃ vere. Et ecce statim angelus ille ac aliĩ quos primo videram salutauerũt me et dixerunt mihi vale de bona noua de maximo bono qđ preparauit mihi deus. Et profectus inde vidi alium angelum mirabili modo magnũ qui sedebat super sedem et tenebat intra manꝰ suas pilam q̃maximam cum quasi ipse solum vnum ictum daret celũ destrueret atq̃ terram: et cum gabriel pilã respiceret eandẽ: statim plorare incepit. Et dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus thesaurariꝰ est inferni. Quo audito iuiversus eum et ipsum salutaui. Ueruntamen ipse mihi nõ respõdit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori homini q̃ vnq̃ fuerit ad huc missus. Et respõdit sicut supra dictum est de aliĩs. Et addit q̃ illi q̃ de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q̃ aliĩ vniuersi et rogaui eum vt mihi diceret quomodo infernus factus est. et statĩ sic mihi narrare icepit. Scias machomete q̃ quomodo infernus primo factus est. deus fecit accẽdi ignem super eum septuaginta milibus annorum quousq̃ factus est totus rubens igne illo. ¶ Postea vero super illum ignem fecit superaccẽdi per tantũdem temporis aliũ donec totus factus est albꝰ. et post hũc ignem fecit adhuc alium superaccẽdi similiter per alia septuaginta milia annorum ita q̃ totus niger factꝰ est et plusq̃ aliqua res obscurꝰ ignis autẽ iste semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flãmam non emittit. ¶ Quesiui iterũ ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quã vitam ducũt. Et respondit scias q̃ deus creauit eos om̃es de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola de igne exirent subito morerenť nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos et misit in corde eorum tantum duriciei et crudelitatis q̃ hoc nemo recitare valeret nesciũt enim quicquid aliud facere preterq̃ torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos deꝰ mutos et surdos ne audirent voces seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis preten dere ipsi neq de peccatoribus neq de illoru3 humilitate curam habeāt aut vlla3 etiam pietate3. ¶ Illa3 preter penam ignis inferni qua3 sustinent peccatores habent penam aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt ⁊ malleant duriter peccatores propter maxima3 crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quide3 in infernum angelos nostros fortes ⁊ duros atq crudeles vt nostra mandata faciant ⁊ obseruent: ipi quoq nobis obediunt in omībus que mādamus. ¶ Et cu3 thesaurarius mihi hec omīa retulisset ego ⁊ gabriel ab eo recessimus timore pauescentes non modico. ¶ Et vltra pfecti sumus quousq venimus ad primū celum ⁊ hoc dicitur celu3 lune quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quātum possit homo ire in quinq annis et tantūde3 spacij erat inter ipsum et alium secūdu3 celum. ¶ Gabriel aute3 pulsauit ad porta3 et stati3 venit ad nos quidam angelus ita magnus q ipse in lōgitudine habebat spaciu3 itineris hominis per mille annos. et tantūde3 in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant ⁊ multos etia3 angelos custodientes eos qui erāt valde bñ ac ditissime pornati. Tunc gabriel venitad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecū. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctoru3 dominus nunciorum ⁊ volumus ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omes angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicu3 sum gauisus. Et respiciens vidi q ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: ⁊ erant hi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet: habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorū: ⁊ inter vnū nodū ⁊ aliū erat spaciū itineris hoīs p quadragita annos. Uidi adhuc plus q in quodlibet pdictoꝝ capitū erāt septuaginta milia facierū ⁊ qlibet facies habebat septuaginta milia orū ⁊ qdlibet os septem milia linguaru3. et qlibet ex linguis illis sciebat septe3 milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarū in die. Uidi etiā inter angelos illos duos homines sedentes sup duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum q facierum forma: habebant eni3 capillos suos omnes albos ad modū niuis: ⁊ barbas etiam magnas in eundem modum albas: et vestimēta ipsoꝝ erāt ita albissima q vix poterat hō respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde maximā claritatem habebāt. Et quesiui a gabriele q illi essent. qui respondens ait. Scias machometus

mete ꝙ ille qui sedet in inferiori se devocatur iohanna ibui zacharia qđ interpretaꝰ iohãnes filius zacharie Est enim hic et dei ꝓphetis vnꝰ. Il le tamen alius qui altiꝰ sedet vocaꝰ ysa ibimmariem: quod interpretatur iesus filius marie. Hic eni iesus spiritus dei est ꝛ ipsius etiam genitus ꝟbo fuit. Quo audito iuiversus eos ꝛ ipsos etiam salutaui Ibidem tandem quesierunt a gabriele quis ego essem: gabriel autem nomen meũ dixit eisdem ac ipsi cõfestim salutauerunt me ꝛ dixerũt etiã mihi valde bona noua de maximo bono quod deus mihi ꝑparauerat Quibꝰ visis processimus inde quousqꝫ ꝑuenimꝰ ad scđm celũ quod totum erat ereum et habebat in spisso tantũ spacij quãtũ posset homo ire in quingẽtis annis ꝛ tantũdem inter ipsum ꝛ aliud celũ erat. Gabriel vero pulsauit ad portã ꝛ cõfestim venit ad nos quidã angelus qui aperuit nobis eã ꝛ hic angelus ita magnꝰ erat ꝙ tenebat caput suum vsqꝫ ad celuꝫ septimũ ꝛ pedes suos etiã vsqꝫ ad fundũ terre. ¶ Hic narrat ꝙ vidit angelos qui septuagesies millesies habebãt maiora corpora ꝙ habuerunt alij ãgeli quos viderat in alio primo celo ꝛ quõ salutauit eos ꝛ q̃liter ipsi ꝑcognito suo nomine ꝑ gabrielẽ salutauerũt eũ sicut supradictũ est. Narrat etiam ꝙ vidit inter eos ioseph filiũ iacob etate senẽ ꝛ sedentẽ in claritatis sede queꝫ cũ salutaret ꝛ a gabriele cognosceret ꝙ eẽt machometꝰ dixit ꝙ ipe etiã salutauit eũ ꝛ dixit ei bõa noua ꝛc̃. Profecti ergo inde peruenerunt ad tertium celum quod totum dicit fore argenteum ꝛ ꝙ habebat in spisso spacium itineris hominis per quingentos annos et tantũdem etiam inter ipsum et quartum celum. ¶ Narrat hic quomodo vocante ad portam gabriele venit ad eos quidam angelus ita magnus ꝛ fortis ꝙ si aliquis poneret super palmam eius totum mũdum cuꝫ omnibus que in eis sunt nihil inde sentiret. Dicit etiam ꝙ vidit ibi angelos valde magnos habẽtes facies vaccarum ꝛ manus claritatis ordinati per acies ꝛ ita stricti ꝛ coniuncti ꝙ homo non posset soluꝫ pilã mittere inter eos ꝛ quomodo eos salutauit vt supra. Dicit etiam ꝙ vidit inter eos enoch ꝛ helyam sedentes super sedes claritatis ꝛ quomodo gabriel: notificauit ei nomen machometi ꝛ ipsi suo nomine audito qualiter eum salutauerunt vt supra. Peruenientes ad quartum celum dicit ꝙ erat totum de auro purissimo ꝛ ꝙ habebat tantum de spisso quantum homo posset ire in quingentis annis ꝛ tm̃ inter ipsum ꝛ aliud quintum celũ ¶ Dicit etiam ꝙ pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus angelus qui ita magnus erat ꝙ super pollicem dextre sue manus tenebat oẽs aquas dulces ꝛ super pollicem finistre amaras. Dixit iteruꝫ ꝙ vidit ibi septuaginta milia angelorũ qui oẽs habebãt facies aquilarum ꝛ eorũ q̃libet septuagita milia alaꝝ ꝛ quelibet ala septuagintamilia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuagintamilia cubitorum inter quos dixit se vidisse aaron sedẽtez in sede claritatis diademate splẽdido coronatum ꝛ quomodo salutauit eum vt supra. ¶ In quinto celo quod dicit totum esse de perla ꝛ ha-

bere tantum spaciũ in spisso sicut est itineris hominis per quingētos annos et tantũdem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele asserit quod venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum et in quolibet brachio septem milia manuum et in qualibet manu septem milia digitorum et quod quilibet illorum digitorum laudabat deum septem milibus horarũ in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erāt ad modum vulturum et quomodo salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysem pulcherrimum super sedem claritatis sedentē et quomodo salutauit eum et qualiter cognito eius nomine a gabriele eis dicit Scias machomete quod deus te vult et populum tuum magnis ieiunijs et non paucis orationibus onerare: tu autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi quia populus tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo quod dixit totũ eē de smaragdo et habere ī spisso iter quingētorum annorum et tantũdem itineris inter ipm et septimum celum Narrat etiam quod gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior quam aliquis ex alijs quos primo viderat et quod talis erat eius magnitudo quod si ipse vellet facere celum absorberet atque terrā et nullus quippe psentiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagies milies maiores erant omnibus prius visis et quod omnes erāt de smaragdis et perlis et de rubinis auro et argento intermixtis et equus gabrielis erit similiter inter eos Dixit quod salutauit eos et ipsi nomine suo a gabrieleque cognito etiam salutauerunt eum etc. vt supra et inter eos se dixit vidisse Abraham in sede maiestatis fulgentem plusquam sol. et quomodo salutauit eum et ipse a gabriele cognito eius nomine dicit quod salutauit eũ et dixit ei inter cetera ¶ Scias machomete quod deus multũ te diligit ac te inter alios nuncios suos pcolligens amore tui valde populum tuũ amat dico nāque tibi quod paradisus totus ē plenus hijs verbis scilicet zoghay halla bille dille halla: quod interpretatur sit honor et laus deo et sibi gratias reuclamus quia nō est deus alius preter eũ nec est virtus aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atque magni et dicit quod rogauit eũ abraham quod moueret ppłm suum et diceret frequenter verba illa et quod diceret etiam populo suo quod muri paradisi sunt de auro purissimo: et menia de auro puro et calx de musto et quod hic paradisus erat preparatus sibi et omnibus credentibus et tenentibus legē eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingentorum annorum et tantundem inter ipm et octauum celũ. Narrat quod pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quem nemo qualis erat recitare valeret nisi solum deus qui ipm fecit et creauit Dixit etiam quod cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem et formam recitare non audet: quia deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tamen quod habebant oēs oculos eleuatos ad deũ et laudabāt deũ et quod surrexit inter eos vnus qui erat celi almocadē quod interptatur arabico eloquio velut

ille q vocat sarracenos cũ orationes suas facere debẽt ⁊ tã cito cũ surrexit ad oratiões vocare incepit dicẽs halla huba kibar qd interpretat̃ magnus ẽ de⁹. Post hoc aũt dixit le hille halla illala qd interptat̃ nõ est de⁹ ali⁹ nisi de⁹. Dixit etiã adhuc harsedu le halla hillaſla. qd interpretatur testificemini similiter machometum nunciũ dei esse: dixit etiã postea haya lasala habya lalphala qd interptatur venite ad orões vestras ⁊ ad pfectum vestrũ ⁊ dixit ꝙ ipse fecit simul cũ illis ãgelis duas orões paruas ⁊ gabriel dixit sibi qd de⁹ pfecerat cũ super oẽs alios nũcios ⁊ sup oẽs quos viderat in septem celis superius enarratis. ¶ Dixit etiã ꝙ inter illos angelos vidit adã senem in sede claritatis sedentẽ coronatũ corona claritatis purissime ⁊ quõ cũ salutauit ⁊ adã eius cognito noĩe a gabriele q̃liter etiã ipm salutauit ⁊ inter cetera dixit Scias machomete tu q pater es filioꝝ meoꝝ ꝙ padisus clausus est ⁊ ꝙ neq̃ ppheta neq̃ hõ alius introibit quousq̃ tu ibi scis et ppl's tu⁹ statuit q̃z dñs ita eẽ. ¶ In octauo celo qd dicit totũ esse de vno topasio pulcherrimo ad vidẽdũ mortalib⁹ incognito qd habebat ĩ spisso iter quingẽtoꝝ annoꝝ Narrat ꝙ pulsante gabriele ad portã venit ad eos quidã angelus de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septuagesies milies maior erat ꝙ claritas solis ⁊ ꝙ habebat angelus ille septuaginta milia capitũ ⁊ quodlibz caput septuaginta milia facierum ⁊ quelibet facies septuaginta milia oculorum ⁊ quilibet oculus septuaginta milia pupillarum ⁊ quelibet pupilla tremebat septuaginta horarum in die territa dei metu. dixit etiam ꝙ vidit ibi alios angelos q erant septuagies milies maiores oĩbus aliis supradictis ⁊ vidit ibi quasdam kartinas que separabant inter angelos ⁊ deũ: numerum autem illorũ angeloꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi solus deus. Ulterius dicit ꝙ intrauerunt primã separationem kartinarũ que erant septuaginta ⁊ venerũt ad aliã separationẽ aliarum septuaginta diuersorum colorũ ⁊ sic de septuaginta in septuaginta quousq̃ puenerunt ad alias septuaginta sepatiões q erant oẽs de plis. ¶ Et dixit ꝙ inuenerunt alias septuaginta separationes aque ⁊ totidẽ niuis ⁊ totidẽ grãdinis ⁊ totidem nebularũ ⁊ totidem tenebrarũ ⁊ totidem ignis ⁊ totidem claritatis ⁊ totidẽ glorie dei ⁊ totidẽ celoꝝ oĩm quos hõ nõ cogitare valeat ⁊ iter oẽs separatiões erãt tot angeli ꝙ a nemine posset dici numerus eorũdẽ qui nunꝙ laudare deũ cessabunt circa eas eũdo ⁊ veniẽdo ⁊ dicit ꝙ ibi reliq̃t eũ gabriel solũ ⁊ ꝙ assumpto vigore cordis transiuit omnes illas separatiões quousq̃ puenit ad illã que erat gloria dei. ⁊ ꝙ cũ ibi appropinquasset audiuit vocem quãdã dicentẽ sibi bagopceodeya. ab ibi ya muhagmeth qd interptatur appropinquate mihi amice machomete. Et dicit ꝙ hoc audito appropinquauit sibi magis. ⁊ ꝙ audiuit vocem aliã illud idẽ sibi dicentẽ ⁊ ppinquius accedens audiuit illud idem hec supaddens. ¶ Scias machomete ꝙ tu es apud me magis honorat⁹ ꝙ oẽs alij nũcij ⁊ magis exaltat⁹ etiã ꝙ oẽs alie creature q̃s fecerim siue sint angeli hoĩes aut diabol

¶ Et dicit q̄ moyses appropinquans tantum profectus est q̄ inter deum et ipsum non erat nisi spacium duarum balistarum et q̄ tunc salutauit deum et deus eum. Et quod deus quesiuit ab eo quomō ppl̄s suus faciebat. et qd̄ ipse rn̄derat qd̄ erant multi sibi obedientes et quod de⁹ sibi dicit Machomete p̄cipio tibi qd̄ facias ppl̄m tuū ieiunare sexaginta dieb⁹ anno quolibet et orationes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit qd̄ recessit a deo et rediēs inuenit gabrielē et respiciendo mirabilē mansionē dei dicit qd̄ vidit cathedrā dei intra quā erāt .iiij. elementa et vtrūqȝ seculū et paradisus et etiā infernus et celum et terra que omnia creauerat deus intra cathedrā illā. Dicit etiā quod habebat .iiij. pedes quoꝝ quilibet habebat septuagies milies pl⁹ longitudinis q̄ sit a celo vsqȝ ad terrā et quod illā cathedrā portāt in humeris suis .iiij. angeli quoꝝ quilibet habet .iiij. facies scȝ ante et retro et a dextris et a sinistris et vna facies erat hominis alia aq̄le alia leonis et alia thauri: et corpora eoꝝ plena oculis et quod in fine mundi angel⁹ existēs in figura hominis rogabat deū pro hominibus vt misereatur eis et peccata dimittat. Ali⁹ existens in figura aquile rogabat deum p̄ auib⁹: alius existens in figura leonis rogabat p̄ bestiis siluestribus et existens in figura thauri pro bestiis domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse inter que dicit q̄ ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suū per omnes partes circa se tantum spacii quantū homo posset ire in quinqȝ centum annis et q̄ donat ei deus quingentas feminas in vxores et .iiij. milia virginum et octo milia aliarum que non sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et q̄ q̄libet die venit ad eos quidā angelus qui dicet eis centum alpholia que sunt velut panni aurei ad vestiendum et post multa dicit q̄ reliquerunt eum gabriel et ariduham thesaurarius paradisi et iterum rediit per eandem viam ad deum et q̄ tunc deus dederat ei librum alchorani quem accepit de manu dei et dicit q̄ abstulit deus visum ab oculis eius et reddidit cordi et q̄ sic vidit eum et q̄ ipse deus posuit manum suam super caput suū. ita q̄ ipsius manus frigiditatem in corde persensit et q̄ mox ei omnem scientiā docuit et q̄ sciuit omnes res que fuerunt hactenus et que imposterum sunt future et dicit vlterius q̄ rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo non ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et q̄ de⁹ amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinqȝ orationes quas diceret populus machometi omni die: sic q̄ tres de die et due de nocte dicerent et q̄ vnus almocaden vocaret ad dicendum eas et cum vocaret q̄ mitteret digitos suos vbi decet: sequitur q̄ petiit licentiā a deo et recessit et cum veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orationum dicit q̄ eius consilio iterum rediit ad deum pro alleuiatione ieiunii sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousq̧ nō remanserunt nisi .xx. dicēs: & sic dixit ꝙ pre verecūdia nō fuit ausus ampliꝰ redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝓpter vitandā ꝓlixitatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalā: per quā ascendit & ꝙ descenderūt simul vsq̧ ad lapidē ꝓnotatū: & ꝙ equitauit alborac expeditus a gabriele: & venit ad domū suam: & inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et postmodū predicauit eadem in mequa partibus suis caroistis & aliis gentibus. ¶ Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ ꝓdicti libri. q̄ dicit scala machometi. ¶ Alibi legit ꝙ cum ꝓdictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Sexaginta milia hominū cognoscentes fictionē: a lege eius recesserūt & cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus & videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: sꝫ ait laus deo meo nunquid aliud sum ego quā vnus homo & nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Vere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝓpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt in voluptati cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in damnationis precipitium miserabiliter cadūt

O infelix homo innumerabiliū animarum dānationis causa. O rabies ambitionis & luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio & iudiciū abscōditū: tā spurcissimo atq̧ bestiali homini & tā apertis mendaciis homines firmissime adherebant etiā vsq̧ ad mortē. Ipse eñ dixit aliquo modo plus quā angelū aliquando celi nunciū: aliquādo ꝙ pro angelis intercedit & quō potuit tot angeloꝝ splendores sustinere in celis qui dicebat ꝙ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrā & eius manus agitabat & incuruabātur manus & pedes eiꝰ. Nec eñ in ꝓdicta visione dicit se raptū sicut fuit paulꝰ: sed dicit ꝙ ascendit simul in corpore & anima: cuius signū est vt supra patuit: q2 dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua: & sensit frigiditatē eius vsq̧ ad medulā spine dorsi eius & vsq̧ ad cor: ergo deū & angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro. iii.

¶ De concordia & discordia legꝪ machometi cū lege xpi in articulis fidei & in preceptis.

Quinta consideratio ē scire i quo cōcordāt & discordāt lex xpi & lex machometi q̄ ad articulos fidei et precepta: lex eñ xpi que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est i suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ex q̄ satis conuincit non esse a deo: q2 q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit apl's

ad ro.xiiij. sicut in operibus nature et sacris scripturis patet cuilibet intuenti: quia enim lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde prosecutus est ordinem temporis et hystorie: vt patet cuilibet intuenti per totum penthateucum prophetie etiam in suis scripturis ordinate processerunt etiam ordine temporis ostendentes quo tempore vel sub quibus regibus semper etiam seruantes ordinem hystorie. vel ad minus ordinem materie euangelium etiam christi ordinatissime procedit ordine temporis et hystorie et materie deinde etiam vita et doctrina et miracula christi. ¶ In alchorano autem nullus est ordo nec temporis quia non dicit sub quibus regibus vel quo tempore nec ibi seruatur ordo hystorie. ¶ Nam primum capitulum a quo incipit dicit rubrica vel apertio libri in quo sine dubio conuenienter incipit ab oratione et laude dei: sed immediate post breuem orationem prosequitur opus et est capitulum secundum de vacca rufa quam immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertium capitulum est de familia nostra que fuit pater moysi et aaron et statim sequitur. Quartum capitulum de mulieribus et sic de aliis ita inordinate quod non est homo in mundo qui possit de ordine hystorie et capitulorum reddere rationem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nunquam vnam materiam prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alteram omnino extraneam recte sicut arrepticius: nec etiam ibi seruatur ordo arguitionis vel alicuius probationis: sed tota doctrina est ex suppositione: et ponit vnam propositionem per se veram et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cum ea sicut frequentissime dicit quod deus est excelsus et bonus et alchoranum est lex salutationis et quod deus est deus: et quod nullus est alius nisi deus et machometus est propheta veridicus seruus dei et quod nullus est deus nisi deus. Sed que sit ista conclusio quod machometus est veridicus seruus dei: et quod deus est deus et sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que causa breuitatis omitto Est igitur lex machometi discordans in ordine a lege christi quod vt clarius videatur et ante sit aliqua concordantia inter eas ad ordinatissimam seriem articulorum fidei christiane descendo vbi tria preambula premittuntur. ¶ Primum est quod articulus in proposito nihil aliud est quam veritas de natura diuina cum gratia secundum hugonem de sancto victore: et hec notificatio datur de articulo stricte et proprie sumpto prout trahitur ad partes symboli apostolorum: cuilibet enim articulo conuenit: et est sensus. Articulus artat nos ad credendum de deo non solum que dicuntur de deo per naturam vt credo in deum patrem omnipotentem hoc enim ad naturam diuinam pertinet sed etiam que per gratiam dicuntur vt qui conceptus est de spiritu sancto: hoc enim pertinet ad gratiam: vnde sensus est articulus est veritas de deo continens naturam et gratiam. Secundum preambulum est quod symbolum secundum naturalem philosophiam dicitur conuenientia. Sic igitur propter conuenientiam intellectuum in veritate vna et propter conuenientiam apostolorum siue patrum in symbolo componendo ac etiam propter conuenientiam scripturarum ex quarum aggregatione factum est: non immerito symbolum fidei appellatur a sym quod est con vel simul et bole quod est sententia quasi sententia multorum simul. Sed quia tria sunt symbola oportet causas institutionis assignare. Unde causa institutionis

symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credendorum ad salutem necessariorum. Causa vero symboli athanasii fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem sive causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submisse dicitur ut status apostolorum et fidelium primitive ecclesie representetur quando apostoli et fideles non audebant fidem christi usquequaque confiteri in manifesto. Symbolum vero athanasii in prima cantatur ut designetur quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur ut in confessione fidei et devotione preparetur ad receptionem dominici corporis cuius participes per fidem efficimur. Tertium preambulum est quod si habeatur respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sunt .xiiii. quorum septem spectant ad divinitatem et septem ad humanitatem: et hec signata sunt Apoca. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeatur respectus ad eos qui symbolum primum ediderunt tunc fidei articuli sunt .xii. iuxta numerum .xii. apostolorum qui sancto spiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum et ut maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbaverunt: et hoc fuit ut una ecclesia que super apostolos fundari debebat haberet unam fidei crudelitatem que fides catholica diceretur hec est fides universalis et ab universis apostolis qui erant fundamentum ecclesie universalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum sive divisionem ad predicandum sicut patet actuum .xiii. in symbolo nihil apposuerunt: et sicut .xii. apostoli sunt .xii. fundamenta ecclesie universalis. sic .xii. articuli fidei sunt .xii. fundamenta muri civitatis hierusalem superne quasi .xii. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apocalypsi .xxi. dicens et murus civitatis habens fundamenta .xii. et in ipsis .xii. nomina .xii. apostolorum. Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi.

¶ De primo articulo fidei et de concordantia et discordantia sarracenorum cum christianis in eodem.

Primus articulus fidei christiane est. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri civitatis hierusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis Apoca .xxi. Hic enim lapis oculos purgat: visum acuit et confortat ut dicitur in lib. de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad divinitatem qui est de unitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que nunquam in sanctis marcessit: sed semper manet in viro

re boni opis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida ē immo mortua. q̄ fidē habēt ⁊ nō cū fide opa. Uñ grego. in psona dñi. A me fide discrepat q̄ operib⁹ nō concordat Hec est prima in edificio spūali q: sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos. xi. ⁊ nihil retinet q̄ fidē pdidit vt dicit seneca ⁊c. Et illō prudentiū prima petit cāpuȝ dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dr̄ aūt prima virtus fides: q: ex ipa cetere generant vt dicit glo. sup illō Mat. j. Abrahā genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spē: ⁊ spes charitatē ⁊ hoc est intelligendū nō de habitibus q̄ simul oēs infundunt a deo Sed de moribus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiā particula q̄ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continent loquendo de articulis vt habet respectu ad ea que credēda sunt radicaliter: scȝ articulus de vnitate diuinitatis: ⁊ articulus de persona patris ⁊ articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponit in symbolo maiori vbi dr̄. Credo in vnū deū vbi excluditur error gentiliuȝ q̄ non credunt in deū: sȝ in ydolū vel aliquā creaturā. Uel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt ēē plures deos seu plura pricipia: ⁊ accipit articul⁹ iste deutronomij. v. Ubi dicit audi israel deus tuus vnus est. Sȝ nunqd existens in pctō mortali dicere pōt sine peccato Credo in deū. videtur q̄ nō: q: dicit augu. q̄ credere in deū est credendo in eū tendere: credendo eū amare: ⁊ credendo ei incorporari. Et ita videtur q̄ talis mentitur cum dicit Credo in deuȝ. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij q̄ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dñicam sine peccato: q: dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud Esdre. vi. obtulerūt. xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cōmunē patrem deum. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo i deū sine pctō nec mentit cuȝ non sit smo ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Ideȝ dicit frater iohannes Asceñ. in secūdo lib. summe sue titulo. lv. q̄ cōfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autē eccl'ie est fides formata que est in omnibus aliis q̄ sūt de ecclesia numeroꝛ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum q̄ conuenit fidei formate. Unde existens in peccato mortali non mētitur dicens. Credo in deū Cum non sit sermo eius: sed ecclesie. Sed quid dicenduȝ si quis intuitiue videret deum numquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentū nō apparentiū ⁊ iterū fides ē credere q̄ nō vides sm august. Dico sm q̄ p illo tūc cū q̄s videt intuitiue deuȝ dicere nō pōt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi scȝ in quibus iaȝ nō manet fides: nec spes: sȝ charitas sola que nunq̄ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deū trāsiuit q̄ illa visio ⁊ certitudo remāsit illi⁹ visionis: si respectus habeatur ⁊ illud tūc visionis illius nō pōt etiā veraciter

[illegible]. Credo in deū sicut potuit eē in paulo & sic legimus in cronicis btī patris nostri beati frācisci de fratre egidio laycoviro vtiq; pfectissimo. Relatū est eo q in quodā raptu viderat deū dicebat q cū sana consciētia nō poterat dicere. Credo in deū: sed si post raptum nō haberet respect⁹ ad deū visum: sed ad deū qui non videt: sed spectat videri. tūc certissime nō mentit qui dicit credo in deū: sed fideliter verum profert. ¶ Secūdus articulus in hac particula est patrē oīpotentē hic pbātur plura alia consequentia. Si enī est omps pōt creare celum & terrā & pōt dimittere peccata: & sic d alijs deo ppriis vt patuit in phemio hui⁹ fortalicij fidei: l3 oīpotentia sit cōmunis toti trinitati: tn̄ per appropriationē attribuit patri. Et sm Richardum hec oīpotentia includit oēm scientiā & bonitatē summā & ex consequenti puidētiā respectu omniū. Tertius articulus est. Creatorē celi et terre hoc exponens maius symbolū addidit visibiliū omnium & inuisibilium. Celū enī sumitur dupliciter: est enī celum quod videtur & est celum q non videt vt probat per illud psalmi. Celum celi domino: quod nihil esset dicere nisi ad minus essent duo celi vtrunq3 ergo creauit deus cū vtrūq3 sit celū vt dicit scriptura. In principio creauit deus celum & terram similiter & contenta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vero visibile continet visibilia & corporalia. Ideo congrue scdm quod exponit symbolū maius per celū intelligitur inuisibilia oīa que nobis celātur & per terram omnia visibilia. sicut videt psalmus dicere: terrā autem dedit filijs hoīz. & l3 creatio sit cōmunis toti trinitati. cū3 opera trinitatis ad extra sint indiuisa: tamē per appropriationē attribuit patri. Et si queras quare hic dicit creatorem in maiore symbolo dicit factorem. Respondet q creare est de nihilo aliquid facere. facere vero vt cōmuniter dictum est cōmune ad operari aliquid de nihilo & ad operari aliquid de materia. Vt ergo ostendatur operator non tm̄ factorum de nihilo vt angelorum animarum & prime materie sed etiam oīm pductorum ex aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ creatorem: sed etiā factorē. Secta machometi concordat cū lege iudeorū & xpianorum in vnitate dei & rerum creatione. Dicit enim machometus in alchorano. Alsora prima & in pluribus sequētibus. Deus vester vnus est: nec est alius preter ipsū pius & gratus qui creauit celū & terrā: terrā in ymo celūq; in summo disposuit et ymbres ac arbores eorūq3 fructus pducit: & l3 in his duob⁹ sint nobiscū concordes sarraceni ex sua secta statim tn̄ venenū infundās discordat a lege xpi negans deū creatorem celi & terre esse patrē: q2 secūdū sarracenos nullus fit pater sine coytu. Hunc errorem ipsi traxerunt a iudeis quos secū machometus habuit consortes vt supra patuit cū de eius origine ageret. excecati ergo cum cecis iudeis negant esse patrē creatorē celi & terre. Quod autem xpiani tenent fideliter in vnitate essentie esse tres personas realiter distinctas p relationes originis sarraceni cū iudeis nō credunt quorum cecitas infra per alchoranum ostendetur.

De secũdo articulo fidei ⁊ de totali discordia sarracenorum in eodẽ et quõ ex alchorano ostẽditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Secũdus articulꝰ est. Et in iesum xp̄z filiuz eius vnicũ dñm nostruz. Hunc apposuit in simbolo andreas apl̄s. Iste articulꝰ est secũdũ fundamentũ ciuitatis hierusalẽ supne et est figuratꝰ p ſm lapidẽ p̄ciosum q̇ dicit̃ saphirꝰ cuiꝰ ꝓprietas ē ꝙ corpus hũanũ vegetat ⁊ integra membra ꝯseruat. sic credere iesum xp̄z eē filiũ dei viui augmẽtat corpꝰ eccl'ie misticũ qđ priꝰ erat in vna gẽte modica iudeorum sꝫ mõ p hanc fidẽ p̄dicatã se extẽdit ad multitudinẽ gẽtiliũ cõuersorum. Itẽ p hunc lapidẽ preciosum figurat̃ scđa virtꝰ theologica q̃ est spes sanctorum q̇ p celicã ꝯuersationẽ celo sereno sũt fixes sicut saphirus et veri solis radijs pcussi q̇ radij sunt amoris insignia. q̇ in sua cõuersatiõe ⁊ in sua passiõe resurrectione ⁊ ascẽsiõe ondit in se omnem terrenitatẽ reprimũt ⁊ fulgorẽ eternitatis emittunt dicẽtes cum apl̄o ad philipen. iij. nr̄a ꝯuersatio i celis est. Et ad idẽ alios trahũt dicentes id ysa. ij. Uenite ascẽdamꝰ ad mõtẽ dñi ⁊ ad domũ dĩ iacob vñ eccl'. xliij. tripl'r sol exurẽs mõtes radios igneos exsufflãs ⁊ fulgẽs radijs suis excecat ocl'os. mõtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dñ in tria facit ydoneos. s. ad fidẽ ⁊ ad opationẽ ⁊ ad p̄dicationẽ vtriusqꝫ ⁊ exsufflat ab eis ignẽ ꝯcupiscẽtie ⁊ refulgẽt i eis radij amoris q̇ excecãt oculos noctue, i, malorum. Est ergo hic secundus articulus Credo in iesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustinꝰ libro de simbolo cum audis dei filiũ cognosce deum si enĩ est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicuꝫ id est vnigenitum. In quo ostendit̃ ꝙ licet a patre procedat filius ⁊ sp̄ũssanctus tñ est tantum vnus filius q̇ procedit a p̄re per modũ generationis iesum xp̄m dñm scꝫ iure creationis gubernationis ⁊ vlterius redẽptionis. Est aũt dñm increatũ ⁊ hoc non appropriatur filio cũ dicat athanasius dominus pater: dñs filiꝰ dñs sp̄ũssanctus. Et est dñium creatum ⁊ hoc appropriatur vt etiã in q̄tuꝫ hõ credatur dñs creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oẽs cũ adorent. Nostrum dicit̃ propter participationeꝫ nostre nature scꝫ humane ⁊ ꝑpter executionem misterij redemptionis in assumpta carne ꝙ sibi vniuit in vnitate ꝑsone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aũt articuli expositionem maius simboluꝫ addit plura dicens Et in vnum dñm iesum xp̄m ⁊ cetera. Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinqꝫ ad excludendũ quinqꝫ errores arrianoruꝫ Primus est ꝙ nõ est eiusdem substantie cum patre cõtra id qđ ibi dicitur: ⁊ in vnum repete deum cum patre. Secundus error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xp̄m idest equalem patri ⁊ spiritui sancto in dominio ⁊ potẽtia Ter-

tiuus est φ non est filius naturalis sȝ adoptiuus cõtra quod dicitur filiuȝ dei vnigenitũ. Quartus est φ est na tus ex tempore nõ ab eterno ɔ qď di cit ex pře natũ añ oia secula. Qui tus error est φ est pura creatura di cit eñ φ si filius esset a patre ⁊ fili⁹ naturalis cũ nullus pater sine sui di minutione et decisione generet filiũ equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurduȝ. restat φ de⁹ pater nũq̄ habuit filiuȝ naturalẽ. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumi ne. sicut eñ lumẽ sine sui diminutio ne generat aliud lumen: sic pater fi lium. Causa erroris eoȝ est q: quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis auteȝ erroribus inciderũt in pfundum erroris vt dicerẽt xp̄m esse puram creaturã ⁊ non esse deuȝ naturaliter sed adoptiue et per gra tiam. cõtra quod dicitur deum verũ de deo vero genitũ nõ factũ consub stãtialẽ pri. i. eiusdẽ substãtie cuȝ pře per quem omnia facta sunt. Augusti nus si per ipsuȝ facta sunt omnia iã non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus ẜm hũa nitateȝ ad romanos primo: ⁊ in plu ribus aliis locis. Et quia machome tus fuit hereticus arrianus instru ctus vt supra patuit per Sergium monachum arrianũ hereticũ. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum xp̄m puram crea turam: et sic discordans a xp̄ianis asserit xp̄m non esse filium dei nec deuȝ. Unde azoara capitulo. xxi. Cõ stanter dic deum vnum esse necessa rium omnibus qui nec genuit nec ẽ generatus nec habet queq̄ similem sibi. Itẽ azoara. xii. dicit oẽs quideȝ dicentes xp̄m iesum marie filiũ dei existere mendaces ⁊ increduli reper ti sunt. cũ xp̄s ipse dixissȝ filiis israel in deũ dñm meũ atq₃ vestruȝ credite eni quisquis sociũ atq₃ participẽ po suerit ingressum paradisi illicitũ si bi reperturus in ignẽ ibit eternum ⁊ in pluribus aliis locis similia ver ba pfert: sed mentita est iniquitas si bi: q: veraces omnes qui cõfessi sunt iesum xp̄m esse verũ deũ ⁊ dei filium reperti sunt. Et nc hec veritas peri ret plures q̄ centum mille volunta rie mortẽ passi sunt. Probatio vero sua est hois insensati ⁊ nihil intelli gentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: ⁊ lȝ cõcedat xp̄m ipsum dixisse filiis israel in deũ meũ atq₃ vestrũ credite: nõ ex hoc sequit̃ ipm non esse deũ ⁊ dei filiũ. cũ ipse di xerit creditis in deũ ⁊ in me credite sociũ aũt se participẽ deo nõ damus sicut ipse putat: q: cũ dicimus xp̄ȝ eẽ deũ ⁊ nõ aliũ deũ a patre: sed vnum et eundẽ deũ fideliter cõfitemur. aliuȝ tamen in persona: ⁊ lȝ ex dictis i pri mo libro consideratione. iii. clare ap pareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica φ iesus xp̄s est ve rus filius dei. Ad confusionẽ tñ sar racenoȝ oppositũ asserentiũ ex eoȝũ lege volo illud ostẽdere vt ppriis ar mis vulnerent̃. Et sic confusi vel cre dant vel obmutescãt. Dicit̃ etiã in al chorano in capitulo amirã. Dicũt an geli beate marie: maria deus ptulit te ⁊ purificauit te sup omnes mulie res ⁊ post dixerunt angeli maria de⁹ euangelizat vel annũciat tibi de ver bo suo ⁊ nomẽ eius iesus christus fi lius marie. ¶ Et in capitulo elneza dicit̃ non dicatis de deo nisi verita

tem: q2 ipse xps filius marie est nun-cius dei et verbu dei quod ipse posuit in ea p spiritusanctu. Asserit igitur oino q ipse xps sit verbum dei. ¶ Queritur ergo qd sit istud verbum dei. Anver-bum dei accidentale vel potius per-sonale et reale. Si dicunt sarraceni q est verbum dei vocale tm et accidenta le hoc non potest dici. loquitur enim de deo alchoranu et etiam euangeliu sin gulariter vt de vno verbo tm. Verbu aut dei vocale et accidentale qd a deo est non est vnu: sed multa oia vba bo na et sancta et vera possunt dici verba dei. Item non esset excellens ca me dacio xpi q alchoranu intedit singu lariter commendare q vei bu dei di-catur: q verba dei dici nam non solum xps: sed etiam alij pphete dixerunt verba dei. Si autem accipiatur substa tialiter et pprie et personaliter sic ver bum dei est eternum et verus deus: si cut verbum quod egreditur de ore cor ruptibilis hominis corruptibile ee necesse est. Sic verbu quod ab eter no pgreditur de ore dei per quod crea uit celum et terra et inter media vt ver bo vtar alchorani necesse est esse in-corruptibile et eternum quicquid au tem ex deo processit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo mo do differat a dicente et concipiente verbum et in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio: oportet q ibi sit differentia personalis et q ver bum a dicente proprijs et solis rela-tionibus distinguatur hoc est ante ver bum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut i alchorano dicitur: et i hoc conuenit alchoranum cum euange-lio iohannis quod dicit omnia p ip-sum facta sunt: q2 igitur a dicente ver bum concipitur et intellectualiter ge-neratur et illud quod ab aliquo genera tur in similitudine nature et speciei dicitur filius. ¶ Hinc est q verbu dei dicimus filiu dei sicut si sol de se ge neraret talem splendorem qui esset sol illum solem et splendorem dicere mus filium solis et in hoc tamen est differentia q creaturis in quib9 diffe fert esse et essentia non possunt mul-tiplicari supposita sine multiplica-tione nature vt homo generat homi nem deus autem in quo est idem et es sentia cum ex se generat verbum qd deus est vt dictu est non generat aliu deum: q2 diuina essentia nec diuisibi lis e nec multiplicabilis aliquo mo pter summam simplicitatem et pfe ctione: et ratio potissima quare diui na ecntia no e multiplicabilis: q2 est de se hoc: et quodlib3 qd est de se hoc sicut sortes est incoicabile et in pluri ficabile. Natura vero humana: q2 no est de se hoc: s3 trahitur p hecceitates ideo plurificatur. ¶ Dicamus ergo q de9 generat verbu suu qd deus est. s3 no alius deus. bn est alia psona: sed no alt de9. Machomet9 aut quo au-diuit q xpiani dicebat deu hre filiu nesciuit cogitare q poss3 ee fili9 nisi de muliere. ¶ Et io nullu alid argu mentu induxit nisi q de9 non pot ha bere filium: q2 non h3 vxorem et hoc p efficaci argumento frequentissi-me repetit. Hoc argumentu est simi le ac si diceret q deus non est substa tia: q2 non habet accidens vel q de9 non viuit: quia no comedit vel respi rat et talis ymaginatio fantastica e et fatua et hois itellectu et rone caretis. no ei xpiani dat deo filiu tanq ex mulie s3 sic e calor ab igne et sple dor

a sole τ verbū a dicente vt dici que oīa nasci vere τ generari dicūtur et non ex femina vel muliere: fili⁹ eīn splendor est τ verbuz eterni patris coetern⁹ τ cōsubstātialis τ coequalis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tīn cōmendat dicit deū habere mltos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dīj estis τ filīj excelsi oēs τ tīn nō ex muliere. Itez machometus dixit ꝙ virgo maria potuit habere filiū sine viro nūqd ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmininū: ꝙ si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit eīn ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū τ cōtumacē τ inobedientez et nos quidē dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbum dei et ars pris p quē oīa opaf. verbū aūt conceptū τ ars opatoris etiā in hoīe nunꝙ discrepāt ab itellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat ꝙ deus a semetipso discordat a suo intellectu τ sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Itez cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ τ verbū dei vt declaratuz est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ ꝙ deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit ꝙ nō potest habere filiuz quia vxorē nō hꝫ igitur verum dixit machometus qn̄ dicit ꝙ iesus xp̄s est filius marie τ ꝙ est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non eīn est de⁹ cōposit⁹ vel impfectus vt hō cui⁹ verbū τ cōceptio mētis τ ars τ opatio est inherens siue accidēs. τ ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs τ quicqd ē dei de⁹ est. Unū verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ τ operatio dei est de⁹. Ptꝫ ergo ꝯ sarracenos qūo de⁹ pōt habere filiū lꝫ nō habeat vxorē et qūo etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei natuarlis.

¶ De tertio articulo fidei τ de proprietatibus. calcidonij.

Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spū sācto nat⁹ ex maria vgie. Hūc opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatꝫ hierusalē superne τ est figurat⁹ p tertiū lapidē pciosum q dicif calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū τ virtutes cōseruat vt dicif in lapidario. Sic τ fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege pmissuz sicut patuit latissime in pmo τ tertio libris xp̄ianī vero hāc fidē amplexātes nunꝙ inuenti sunt illusi aliū ꝙ iesum xpꝫ in messiā recipiētes: τ sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patif destructionem virtutū sꝫ eas firmissime ꝯseruat in aīab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis sm ysidoꝝ est ex lapidib⁹ ardētibus filis palēti lucerne vt dicit hic glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ atterritu paleas τ kartaruz fila a se rapere dicif τ significat tertiā ꝟtutem theologicā q ē caritas sanctoꝝ

hec enim ab ipsis celata q̄si palet i lu cerna. sꝫ cuꝫ ad alioꝝ vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet q̄ nō sculpit̄ qꝛ a duersis nō secat̄ pria ad cor. xiij caritas oia suffert vt vanā gloriam nec recepit nec retinet hec amore xp̄i incarnatiōis accensa ⁊ digiti a spūsctī igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cuꝫ nō solū amicos sed etiā inimicos ꝑpter deuꝫ cara vni- tate ꝯiungit. ¶ Itē ꝓdictus articu- lus sumit̄ ex illo Matthe. p̄io inuē ta est in vtero hn̄s de spūsctō. ¶ Et nota ꝙ ambrosi⁹ dicit libro de spū- sancto ꝙ illud ꝙ ē ex aliq̇ aut est ex eius substātia vt filius ex p̄re aut ex eius potestate vt ex deo oia ⁊ sic su- mitur hic. de. qꝛ potestate ⁊ opatiōe spūssancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dicitur filius spūsctī. In simbo- lo vero maiori explicat̄ iste articul⁹ sic. Qui propter nos hoies ⁊ cetera vsq̧ ibi ⁊ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota ꝙ descendere dicit̄ de filio dei nō p̄o- p̄ie sed trāssumptiue ad significan dum incarnationē. sicut enim q̇ descē- dit de sursum i deorsuꝫ tēdit sic cuꝫ deus factus est hō de⁹ q̄ ē super oia infimā sibi naturā vniuit: nihil ergo aliud ē hic descēdere ꝙ̄ in carne hu mili apparet. In hoc articulo ꝯcor- dant sarraceni cū xp̄ianis ꝙ̄tum ad hoc ꝙ xp̄s iesus fuit ꝯcept⁹ de spū- sancto et nat⁹ de maria virgine ⁊ ꝙ est messias i lege ꝓmissus qd̄ vt cla rius videat̄. ¶ Notandū ꝙ fuit q̇dē iudeus toletan⁹ noie samuel q̄ quan dam disputationē singularē habuit cōtra quedā sarracenū noie albuca lem apud sectā cōmorantē. Isti enim cōferētes de veritate vtriusq̧ legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic ꝙ iudeus legit sarraceno biblias et tradidit sibi trāssumptū ꝯm ꝙ ve raciter habet̄ apud iudeos ⁊ sarrace nus legit alchoranū iudeo et tradi- dit sibi trāssumptū ꝯm ꝙ veracit̄ ha bet̄ apd̄ sarracenos. ¶ Deinde ipsis absentib⁹ adinuicē lr̄as disputaue- runt de veritate vtriusq̧ legis ⁊ in ter cetera ꝓdict⁹ iude⁹ ꝯtra sarrace num nitit̄ ꝓbare ꝙ xp̄s iesus ē ver⁹ messias sarracenoꝝ ⁊ ꝙ sarraceni fal ce ⁊ ꝯ veritatē viuūt sic dicens p al- choranū quē mihi legisti cui⁹ tran- sumptū in arabico ꝯcessisti quē ap- portaui ⁊ apud me recōditū habeo tibi duo proborare intēdo. ¶ P̄io ꝙ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias et sibi credere debetis ⁊ ipsꝫ tanꝙ̄ verū deuꝫ ⁊ hominē adorare ⁊ recipere ⁊ cū hoc ꝓbauero leuit̄ ꝯm inferā scꝫ vos nūc flere ⁊ ꝯ veritatē viuere nō tn̄ istis ꝓbationib⁹ ꝓ me nec ꝓ meis intēdo adherere Quātū ad primū scis ꝙ oia q̄ dicā habeo in alchorano vero qꝛ tu dixisti mihi ꝙ multa erāt in alchorano ꝯ vos ideo erāt de medio sublata. Sꝫ ista q̄ se- quunt̄ de iesu quē colūt xp̄iani reci- tabo fidelr̄ ꝑut habent̄ in sachara de familia. dicit enim machometus de iesu heic. i. iesus est messias ꝙ̄ ꝓphe ta dixit esse futurū heic id ē iesus fi- lius ysaac ⁊ ꝓpetaꝝ iustoꝝ ⁊ sactoꝝ in recta linea vsq̧ ad mariā ꝟginē heic. i. thesus messias habuit ptātē a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm langorē ⁊ infirmitatem eiciendi de mones suscitandi mortuos: et credi tis expresse oia miracula que euan- gelium xp̄ianoꝝ commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus ex presse testat̄ in zachara. ꝓdicta etiāꝫ

ibidem dicit q heic id est iesus scivit et scit etiã oĩa secreta cordium. Unde verba machometi sunt ista in forma. heic id est iesus scivit omnes libros et omnem sapientiam moysi et pdicationẽ et sciebat qd hoies comedebant in domibus suis et quid reponebant in thesauris suis et hoc modo cõtempsit divitias et adiecit carnales concupiscẽtias nec habuit delectationes que sunt occasio peccandi et causa inobediẽdi. et introducitur in alchorano illõ euãgelij vulpes foueas habẽt etiã eodem zachara q iesus fuit cõceptus de spũsctõ absq virili semine et natus de maria virgine et de maria dicit machometus q angelus gabriel dixit O maria deus elegit te et decorauit te gratia. et ornauit et pelegit sup omnes mulieres omnium filiorum matres. et posuit te quasi vnum mediũ inter homines et angelos dei in paradiso deliciarum dicit etiam zachara. xxvij. q heic id est iesus verbum dei ita q intellectus nõ vocatur hoc nomine nisi q vocabit arabice heic id est iesus ego sum sufficientia tua et ego elevabo ad me et purificabo te ab infidelibus. Et in zachara. de familia dicitur q nullus est quez nõ tetigerit sathan preter heic id est iesum et mariam. Scis eñ q hec oia supradicta continentur in zacharis predicta vero alchorani et omnia fideliter et veraciter sine diminutiõe nec additiõe recitaui. Nunc ex istis colligo sic iesus est de spũsancto cõceptus sine virili semine de sanctis pphetis natus de virgine cõcept⁹ et natus sanctus innocens omnez hñs scientiam scrutans corda hominũ habens potestatem curãdi: sanãdi resuscitãdi mortuos et messias promissus in lege a pphetis ergo iesus tum scrutãs corda hominẽ est deus et consequẽter adorãdus et colẽdus iesus tum sctũs et de sanctis natus et messias et credendus et recipiẽdus antecedentia oia habetis in alchorano vero et conceditis et vere et recte ergo et eisdẽ cõsequẽtiam recipere debetis et non solũ recipere sz fideliter opari: oppositum facientes sub palliato colore false et mendose viuitis dixi sub palliato colore quia vos dicitis qz verũ est q iesus fuit messias pmissus sz machomet⁹ fuit ab ipso deo et de bñplacito iesu missus ad declarandum doctrinã datã ab ipso iesu q per falsos scriptores xpiani falsi habent et machomet⁹ fuit plenus spũ dei vivi et missus ad corrigenda corrupta ad declarandum veritatẽ vt ipse iesus dixit discipulis. Ego mittam vobis de pr̃e spm̃ veritatis et docebit vos omnẽ veritatem et suggeret vobis oia quecũq dixero vobis. Volo autẽ ostendere p alchoranũ et p cõceptionẽ ipsius machometi et per natiuitatẽ et genealogiam et per eius nutritionez q talis non potuit nec debuit ad hoc eligi. Nam manifestum est q vos conceditis q machometus est de genere hismaelis filij abrahe et agar ãcille. et in hoc dicitis q iesus est ex ysaac et sara que erat vxor legittima ipsi⁹ abrahe et ideo de legitimis. Machometus vero de cõcubina qz de agar eadem zachara dicitis q machometus fuit conceptus de peccatoribus et natus eo q parentes sui erãt ydolatre et gentiles de genere sarrace

norum qui erant peruertissimi pec-
catores vt asseritis. Conceditis etiã
q cum esset .iiij. annorũ nutriuit eũ
in villa que dicitur hiatris quidam
peruersus iudeus geneaticus q̃ nu-
triuit eum et docuit eum testamen-
tum vetus seu legem mosaicam ꝛ in-
struxit eum arte seu scientia genea-
tica. Postea fuit traditus hierusalẽ
a quodã patruo suo q̃ dicebatur sicut
tu abuchalus cuidã falso xpiano qui
erat monachus sancti benedicti or-
dinis qui monachus instruxit ipm
false in naturali scientia et in lege
xpianorum ꝛ docuit ipsum puertere
oẽs textus vtriusqꝫ legis et sic effe-
ctus geneaticus et in duobus testa-
mentis peruerse ac false nutritus ꝛ
instructus secessit in egyptum quia
fames valida oppresserat totã ara-
biam et iunctus ẽ cuidã regine vi-
due nomine Cadiga que postea ex-
titit causa regni sui apud damascũ.
Ecce aspicias qualiter et a quibus
conceptus ꝛ quomodo natus et nu-
tritus a quibus instructus et quam
doctrinã secutus ꝛ nunq̃ a deo pur-
gatus nec illustratus qꝛ de eius ele-
ctione a deo nec de plenitudie spũs
dei in eo vos non habetis aliquam
scripturã sicut tu asseris in q̃dã glo
sa quã tu vocasti elemab nisi q di-
citis q ipse de se ipso dixit q oĩa q̃
mãdabat predicabat et docebat ar-
changelus gabriel p̃dicabat ꝛ reuela-
bat sibi de celo. quãtus ergo sit iste
scilicet machometus ꝛ qualis sit ro-
go velis aspicere et clare videbis
sana conscientia q talis ad tanta
minime eligi valuit hec iudeus ille.
Sed adducuntur ad hec rationes alie
cõuincentes. Prima qꝛ spũssanctus nõ
põt eẽ vilissime vite et vilissime se-
cte dator qualis est machometus et
eius lex vt supra visum fuit in secũ-
da ꝛ tertia cõsideratiõibus. Secun-
da qꝛ paclit9 spũssanct9 docuit apo-
stolos iohannis .xiiij. ꝛ .xvi. docebit
vos omnem veritatem. Machome-
tus autẽ non vidit apostolos vt con-
stat qꝛ fuit post eos vltra sex cẽtos
annos vt patuit supra consideratio-
ne prima articulo .iij. scilicet de ori-
gine machometi quo ad tẽpus. Ter-
tia ratio est qꝛ paclitus spũssanctus
nunq̃ fuit nuncius missus diabolus
sed machometus fuit nunci9 missus
hominibus ꝛ diabolus ipso teste in
alchorano azachara .xvi. non ergo
fuit spũs veritatis missus a iesu. Et
sic patet q iesus xp̃s bñdictus nõ so-
lum est verus messias xpianorũ et
iudeorũ sicut in primo libro ostensũ
est: sed etiã est verus messias sarra-
cenorum vt nũc ex alchorano dedu-
ctum est cõcept9 de spũsancto. ꝛ de
maria virgine nat9. Sunt tñ discor-
des a xpianis in hoc q exponitur in
maiori simbolo scꝫ qui propter nos
homines et propter nostrã salutem
descendit de celis et incarnatus est
ꝛc. vsqꝫ et homo factus est. quia cũ
ipsi negent xp̃m esse filium eterna-
liter generatum vt supra patuit ne-
gant ꝯsequenter incarnationẽ filij
dei. Dicunt enim q non fuit aliqua
necessitas q pp̃ hoĩes de9 incarna-
ret. sꝫ q ipse hõ q̃ peccauit ageret pe-
nitẽtiã ꝛ satisfaceret p pctõ. Oportꝫ
ergo istis bestijs ostẽdere necessitatẽ
icarnatiõis. ꝛ q nec ãgel9 nec oẽs an-
geli boni ꝛ mali. nec pm9 hõ nec oẽs
hoĩes puri sil' iũcti penitẽtiã agẽtes
potuerũt satisfacere p pctõ pmi ho-

mundis sicut dicit dñs cesariensis in suo tractatu cõtra sarracenos Ubi captiuus intellect⁹ sarracenoꝝ obūbratus caligine peccatoꝝ non põt intelligere iusticiã incarnationis filij dei Hec est ēm propria excellentia legis euangelice sup legem moysi scȝ manifestare iusticiam dei que facta non fuit tpe legis moysi.sȝ fuit facta ⁊ impleta tempore euãgelij Et cum res postq̄ facte sunt omnibus representãtur manifestius q̄ antequã impleant ꝑpterea ꝓprium est legis gratie manifestare iusticiam dei quã venit implere in seipso: suus propri⁹ fili⁹ iesus xp̄s Sic em declarauit ipse iohanni baptiste qñ venit ad suum baptismũ qr cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari ⁊ tu venis ad me Respondit ei dicens: sine mõ sic decet nos implere omnẽ iusticiã mat. iij. Sed qs potest exprimere qlis est ista iusticia Quis põt ponere linguã in tam altum misterium presertim cum cognoscaȝ insufficientiam mei intellectus ad explicandum: sed confidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se ⁊ q quando cũ humilitate accedit homo ad coꝛ altũ manifestatur ei deus plus exaltatus breuiter ⁊ clarius quam potero exponetur diuina iusticia que per legem euangelicam declaratur non incipiẽdo in gradu altiori qui ẽ redemptio sanctorum angelorum sed hominum qui erant in dura seruitute propter peccatum primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̄ deo comedendo de arboꝛe non concessa: et quia non seruauit paradisum terrestrem in quo positus fuit operaretur et custodiret illud sicut fit de illo qui dato scienter castro ꝓ quo fecit homagium inimico suo committit ꝓditionem suo principi q ipse et sui filij tradantur exilio extra regnum positi extra gratiam domini sui sic fuit iusticia.q prim⁹ hõ ⁊ oẽs ab eo descendentes essent serui ꝑ naturaȝ volo dicere q nascerentur in peccato ꝑ naturã sicut eoꝝ pater voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire. sed si postq̄ creuissent ⁊ fuissent intelligentes q in eorum arbitrio fuisset velle sicut nati fuerãt manere ⁊ ꝑmanere filij ire vel esse filij gratie tales noniter facti volẽdo audire doctrinã dei ⁊ seruãdo mãdata eius ⁊ si obedissent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plusq̄ deo adimplendo sua carnis desideria ⁊ non spirit⁹ q semper permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnũ dei ex quo sunt filij ꝓditoris: ⁊ vltra q deliberate voluerunt plus societatẽ diaboli q̄ dei qto tempore vixerunt in hoc mũdo: q similiter habeant societatem: in alio damnari cũ eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maioꝛ misericoꝛdia q̄ filijs militis proditoris: qui licet non committant proditionem sicut pater fecit: ymmo displicet eis qr sunt toto tempoꝛe vite sue extra regnuȝ exilio relegati: tali pena existenti iusta qr est in sola priuatione sui amoris: et gratie nolendo q habitent in suo regno filij sui ꝓditoris Hec ẽ pena filioꝛ ade q sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo solũmodo qr sunt filij sui ex eo cẽnt indigni regno dei. Et qr hec pena est tam grandis cum sit tam preiudiciale exilium hominum a paradiso: ⁊ hi

militer qꝛ est tam vniuersalis exten-
dēdo se ad oēs homines qui fuissent
in hoc mundo geniti sicut adaꝫ suos
ꝓprios filios generauit ostendit ma
gnitudinem peccati. ꝓpter quod taꝫ
grandis pena fuit imposita. Ne om-
nes hoies perirent necessaria fuit re
cōsiliatio ꝑ quā homines fuissent in
gratia dei qui per naturā nascebant
in ira sua: ⁊ cum reconsiliatio requi-
rat condignā satisfactionē ⁊ satisfa-
ctio condigna est ꝙ reparet dānum
restituendo ablatum: ⁊ vltra hoc ra-
tiōe offense ꝙ det aliquid de suo qđ
prius ante offensam non debebat. si
cut in lege precepit deus restituere
quinqꝫ boues pro vno ⁊. iiij. oues ꝓ
vna exodi. xxv. ꝓpter qđ in regno te
nent pro ista lege septennaꝫ quilibꝫ
per seipm pōt intelligere ex quo q̄li
tas satisfactionis dꝫ esse scđm cōdi-
tionem peccati: grande peccatū grā
dem requirit satisfactionem Cū er-
go peccatum primi hominis fuit tā
magnum comprehendens oēs ab eo
descendentes ꝙ ipse non poterat sa
tisfacere pro seipso qꝛ ad satisfaciē-
dum nō habebat quid daret de suo
quod prius non deberet deo quoniā
ab ipso receperat deo debebat totuꝫ
qđ suum erat. Unde si pro seipso nō
poterat satisfacere multominus pro
toto genere humano facto seruo dia
boli ratione sui peccati: ergo vt recō
siliatio fieret requirebat satisfactio
debita restituendo q̄tum fuit qđ ac-
cepit vel q̄tum fecit de damno ⁊ vl-
tra hoc aliquam rem suam nō debitā
pri⁹ deo ꝓpt offensam quā fecit hoc
non potuit facere adam nec aliquis
suorum filiorum ex quo debebāt deo
quicquid habebant. Et quilibet vt
saluetur vel non seu cum maxima dif
ficultate est sufficiens sua ꝓpria iu-
sticia manifestāte sacra scriptura ꝙ
si fuerint in ciuitate tres viri iusti
Noe daniel: ⁊ iob Isti sua iustitia li
berabunt aīas suas sed nō potuerūt
liberare animas filioꝝ ⁊ filiarū sua-
rum Cum ergo satisfactio requirat
ꝙ in illo qui hꝫ satisfacere sint duo
scꝫ ꝙ sit ille qui dꝫ satisfacere ⁊ sit il-
le qui potest satisfacere. quarūvna si
ne altera non sufficit opoꝛtet intelli
gere ꝙ ille qui habebat satisfacere ꝓ
peccato ade cū adaꝫ fuerit hō ꝙ fuis
set non angelus q̄ non debebat satis
factionem sed ꝙ fuisset hō ex quo ho
mo fuerat qui peccauerat. Item req
rebatur secundo ꝙ fuisset talis hō q
posset satisfacere ⁊ cū purus homo
satisfacere non posset ex quo deo de
bebat totū ꝙ in eo erat ⁊ satisfactio
requirit ratione offense ꝙ peccans
facit ꝙ det vltra ⁊ ampli⁹ ꝙ accepit
vel fecit det dāno peccando Uñ hac
eadem ratione quilibet angeloꝝ nō
poterat satisfacere cūvnusquisqꝫ eo
rum deberet deo q̄cquid habebat ex
quo ab ipso deo receperat quis esset
ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ
satisfacere: certuꝫ est ꝙ in omnibus
creaturis non potest inueniri vna so
la que deo non debeat aliquam rem
cum oēs ipse debeant deo quicquid
habent ex quo ab ipso receperunt ꝓ
pter quod deus solus est qui nihil dꝫ
deo cum deus a se ipso habeat suum
esse ⁊ non ab aliquo alio qꝛ interro-
gatis omnibus intellectum partici-
pantibus siue sint homines siue an-
geli boni ⁊ mali si ipsi ded.runt esse
deo vel aliquam rem propter quam
anteq̄ deus daret eis esse quod ha-

bent deus eis aliq̄d deberet: omnes
responderent ipse solus fecit nos et
non ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei
quicquid habemus ex quo ab eo reci
pimus ꝛ ipse nobis nihil debet q2 ni
hil ei dedimus. Hac ergo ratiōe cla
ra existente: q̄ solus deus est ille qui
nihil d3 alteri nec sibiipsi / cum ille q̄
debebat satisfacere ꝑ peccato primi
hominis ꝛ oim aliorum requirebat
quod nihil d3 deo ꝛ solus deus ē iste
ergo necessarium fuit: ꝛ sic omnibus
modis expediebat q̄ satisfactor pro
genere humano foret deus ꝛ homo:
homo quia hō fuerat qui peccauerat
ꝛ sic homo satisfacere debebat: de⁹
q2 ipse solus est quia nihil deb3 deo
ꝛ sic pro satisfactione hominis pec-
cati: poterat dare de gratia dādo de
suo quod nulli debetur. hoc intelle-
cto debemus considerare: ex quo ho
mines non poterant esse deo recon-
ciliari nisi per ipsummet deum quia
non erat q̄ satisfacere posset nisi ipse
solus: qui fuit illa iusticia que deum
obligaret vt ipse deberet satisfacere
ꝑ peccato primi hominis cuius de
merito omnes ab eo descendentes
erant serui diaboli oportet ad cogni
tionem huius videre ꝛ attendere pri
cipium ꝛ conditionem peccati quod
fecit primus homo. Ecce q̄ in hoc fa
cto concurrunt tres sc3 deus qui de-
dit preceptum primo homini q̄ ser-
uaret paradisum ꝛ q̄ non comederet
de arbore vetita. Concurrit homo q̄
peccauit q2 fecit contrarium prece-
pti per deum ei dati. Concurrit Ter
tio diabol⁹ q̄ astucia sua ꝛ deceptio-
ne per medium mulieris temptauit
hominem ꝛ fecit q̄ transgrederetur
preceptum de istis duobus sc3 homi
ni ꝛ diabolo sic est q̄ in casu explica-
to nulli eorum facta fuerat aliqua of
fensa impleta voluntate cuiuslibet
eorum faciendo quilibet quod vole-
bat q2 homo complacuit sue vxori
plus appetendo ꝑmanere in gratia
sua ꝛ amore q̄ deo obedire. Diabol⁹
similiter impleuit voluntatem suam
habita victoria p̄ eu3 desiderata. Ve
runtamen hoc est verū q̄ quilibet eo
rum fecerat grandē offensam deo cō
tra cuius voluntatē ambo fecerunt.
Primus homo q2 voluit plus obedi
re sue vxori q̄ deo faciendo volunta
tem diaboli ꝛ diabolus q2 cum dece-
ptione cōtra voluntatē dei tulit ser-
uum eius ꝛ fecit seruum suu3: ꝛ sicut
deo fuerat facta offensa per vtrūq3
si ambo voluissent recōsiliari oporte
bat pro ambobus fieri satisfactionē
Sed cum diabolus noluisset deo re-
consiliari ymmo placebat sibi semp
inimicus dei ꝑmanere q2 nolebat re
cognoscere peccatū suu3: qd̄ nō erat
in hoīe cū desideraret liberari a du-
ra seruitute quā sentiebat stando in
potestate diaboli. Ergo cum sol⁹ hō
peniteret de peccato per eum facto
vt fieret reconciliat⁹ deo potest dici
vno de duobus modis vel q̄ primo
fuisset facta debita satisfactio deo q̄
offensus erat: ꝛ q̄ diabolus per iusti
ciam ꝑderet dominium quod sup ipsum
tenebat. Vel q̄ deus de potestate sua
absoluta sine aliqua satisfactione re
mitteret a de offensam sibi factam ꝛ
per vim ex quo est potentior diabo-
lo liberaret primum hominem a sub
iectione sua q2 ab eo victus fuerat
iuste erat eius seruus non reputarēt
tanq̄ dubium aliqui q̄ deus posset
per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli et re conciliare sibi sed tamen quia cuicumque principi magne potestatis plus reputatur ad laudem quod sit iustus quam quod sit potens potestate siue iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iustus sed etiam necessario est iustus et tali forma iustus quod non potest dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere quod in reconciliatione hominis interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sicut magnus dominus potens et iustus diabolo et homini ex quo quilibet eorum offenderat eum dedit penam et tormentum secundum demeritum peccati per eos commissum diabolo in penam peccati quod commiserat tollendo hominem per vim et contra totam suam voluntatem a suo dominio et homini sicut proditori nolendo eum vnquam videre in suo palatio, neque in regno suo sed quod remaneret exilio relegatus pro semper. Sed cum deus sit non solum dominus potens sed iudex iustus et pater misericors. Ex quo homo penitebat de peccato per eum commisso et per seipsum non poterat satisfacere omnie dei pertinebat dare ei succursum et iuuamen vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tamen quod talis liberatio ita temperaretur iusticia quod diabolus tenens hominem in sua seruitute non posset reclamare quod ei esset facta iniusticia nec facere aliquam querelam que fuisset iusta cum hec fuerat veritas quod ipsemet deus attendens videns et permittens diabolus et homo sicut illi qui intrant in campum certauerant vnus contra alterum et conditio certantium est si iam vnus alterum non occidit quod victus sit seruus victoris: et cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se quam arma diaboli in committendo siue temptando fortitudo etiam hominis et virtus incomparabiliter erat maior quanto diabolus cum omnibus suis artibus et viribus etiam si fuerant mille vicibus plus non poterat hominem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vici Ex quo ergo suus inimicus erat minus fortis quam ipse et ipse voluit ab eo vinci: dictabat iusticia quod fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli et consequenter omnes ab eo descendentes ad habendum liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli: oportebat quod non per vim sed per iusticiam fuisset liberatus de potestate Et sic vt liberaretur a diabolo requirebatur vt interueniret iusticia non minus raquirebatur vt esset reconciliatus in gratia dei existente deo patri piissimo et iudice iusto. vnde vt cum fieret reconciliatus deo contra quem fuerat commissum peccatum requirebatur quod fieret per hominem qui tanti valoris vel plus esset sicut primus homo et omnes ab eo descendentes qui daret tantam et maiorem laudem et honorem et gloriam quanta fuerat offensa contra eum commissa Tali ergo satisfactione requisita vt genus humanum reconciliaretur deo vt dictum est quod fuerat facta offensa deo per vtrumque scilicet diabolum et hominem non oportet dicere quod diabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate et reconciliari deo: quia talem satisfactionem facere erat perdere dominium super omnes homines per eum nimium desideratum: et ideo displicens erat corde si essent reconsiliati cum ipso facto perderet do-

mini sui quod super ipsos tenebat. Itē satisfactionē ipse non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū q̄ vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebat q̄ talis intercessor esset deo gratus: q: si inimicus vel is qui displiceat roget p̄ iniuriante plus puocat ad irā eum q̄ rogat: et hoc est manifestum q̄ dyabolus voluntarie erat inimicus dei, pcurans semp q̄ ei fiant offense quātū plus pōt. Sic ergo patet q̄ per dyabolū qui peccauerat ex quo ipse nō reqrebat: imo sibi displicebat et abhorrebat hoīs reconsiliationē et nō minus suā nō poterat fieri satisfactio hoīs. Ex alia etiā pte si oēs angeli non poterant facere talem satisfactionē: q: nihil habebant de suo q̄ darent deo quō dyabolus poterat qui vltra hoc abhorrebat q̄ aliq̄ tpe talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoīe qui fuit secundus in pctō commisso huic nō deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset recōsiliatus: q: sentiebat seruitutē eius durissimā deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipse ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi q̄ primus homo et omnes alii ex toto remanerent perditi si iam deus nollet satisfacere p̄ eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius.
Item conueniens fuit deum incarnari vt tanta humilitas in redēptore esset quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit q̄ homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur: q: si deus non esset incarnatus vt satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel q: non potuit vel quia nesciuit vel q: noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nesciuit ignorans fuit. Si potuit et sciuit sed noluit ergo et inuidus fuit q̄ omnia sunt magna inconuenientia in deo scz impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariā et valde fore conuenientem incarnationē dei vt doceret se potius vincere per iusticiā q̄ per potentiā et vt ostenderetur tāta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in puaricatione. Et ne aliquod incōueniens attribuatur deo cum in eo minimum inconueniens sit maximū impossibile.

¶ De quarto articulo fidei et de discordantia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus. Hūc apposuit in symbolo Jacobus maior. Et hic articulus est quartū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem pciosum qui dicit smaragdus: cuius pprietates pcipue sunt quattuor. Prima q̄ inclinat ad castitatē. Nā expertum est frangi in ptes cū ipz gestās fornicat. Secūda est q̄ morbū caducū curat. Tertia est q̄ tēpestatē auertit. Quarta est q̄ in causis verba persuasoria dat. Sic et vera huius articuli

fides carnales voluptates reprimit fm augusti. in quodã sermone de.xl. sic dicentẽ. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionẽ celebraturi sumus reprimendaꝝ carnaliuȝ voluptatũ crucẽ etiam nobis faciamus. Morbũ caducũ tollit: qꝛ xp̃us mortẽ nostrã moriendo destruxit vt dicit gregorius in prefatiõe paschali. Tempestates non solũ carnis: sed etiã mundi ⁊ dyaboli auertit qꝛ nihil a deo ꝙ nõ equnimiter tolleret̃ si xp̃i passio ad memoriã reducat̃ Grego. in omelia.x. Bernardus super cantica in sermone.xxij. passio tua dñe se suvltimũ refugium singulare remediũ deficiente sapientia iusticia nõ sufficiente succũbentibus meritis illa succurrit: cũ tñ defecerit virtus mea non ꝯturbabor non diffido scio quid faciam. Calicẽ salutaris accipiã dat etiã in causis fidei contra tyrannos cõtra hereticos ⁊ cõtra quoscũq̧ alios ꝓsecutores verba ꝑsuasoria veritate attestante. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiã cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri fides eñi passionis xp̃i dedit Stephano ꝙ oẽs eius aduersarij quãtũcũq̧ adhibiti nõ potuerũt resistere sapiẽtie ⁊ spũi qui loquebat̃: scȝ in ore eiꝰ vt pȝ in actibus. Iteȝ de smaragdo dicit ysidorus ꝙ a nimia viriditate dicit̃ amarus: qꝛ omne satis viride amarũ dicit̃ omnes herbas ⁊ frõdes viriditate superat acrẽ etiaȝ vicinũ et repercussione virescere facit nulla gemma gratior oculis cuius corpus extersum sicut speculum ymagines reddit. Angrifes q̃ corpꝰ pedes ⁊ caput habent leonũ currentes sup terrã vt leones ⁊ alas hñt aq̃le qbꝰ volant in aere: auferũt hoĩbus: sed adi masicus populus: scȝ vnũ habẽs oculũ pugnãs contra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre seruat ⁊ in amaritudine penitẽtie motus malos castigat hec est gratior angelis ⁊ oculis xp̃i: qꝛ virgines ⁊ casti sequuntur agnum quocũq̧ ierit. Apoca.xiiij. et in se portat ymaginem angelorum ⁊ xp̃i Angrifes.i. demones multũ nitũtur auferre: sed mens ⁊ intentio indiuisa a deo resistit ⁊ contradicit ⁊ eam custodit illesaȝ: qui eñi tales sunt in diuisi sunt sicut dicit̃.i.cor.vij. Non eñi habent duos oculos vnũ in terre nis ⁊ aliũ ad deũ: sed vnũ tñ ⁊ illũ figũt in deũ dicentes illud ps. Sicut oculi ancille in manibus dñe sue ita oculi nostri ad dñm deũ nostrum ⁊c. Huic articulo nihil addit symboluȝ maius. Concordat cũ p̃dicto articulo machometus in hoc ꝙ cõcedit iesum christũ sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat aũt a predicto articulo passionis ⁊ mortis xp̃i in alchorano azoara.v. et in pluribus aliis locis vbi in sententia dicit ꝙ quidã iudei voluerũt xp̃ȝ occidere ⁊ ip̃e callide se subtrahẽs euasit nescio quem loco suij crucifixerũt putantes esse xp̃m. Creator auteȝ leuauit xp̃m ad se et est secum vsq̧ ad diem iudicij tunc scȝ sicut alij hoĩes moriturus ⁊ resurrecturus. Sed tamen nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem christi cum ipsi teneant ꝙ non est filius dei viui sicut nec nobis xp̃ianis qui ipsuȝ cõfitemur verum filium dei ꝙ sit mortuus secundum humanitatem: qꝛ di

ninitas mortalis nõ est nec vnq̃ morietur.

¶ De quinto articulo et de proprietatibus sacerdonicis.

Quintus articulus est. Descendit ad iferos tertia die resurrexit a mortuis. Huc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintũ fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per quintuz lapidem preciosum qui Sardonicus dicitur cuius compositio ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio et onice et est rubeus ex sardio et albus et niger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est vna potissima q̃ accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic et fides huius articuli accendit animos sanctorum patruz in limbo cuz illud christus descendit liberãs vinctos de lacu in quo nõ erat aqua et hoc in sanguine testamenti vt patet zacharie. ix. Uere magnum gaudiũ illorũ fuit cũ btificati fuerunt in visiõe deitatis et ĩbtã captiuitate ducti a miserabili captiuitate iferni: accẽdit ẽt aĩos discipl'oꝝ et sctãꝝ mulieꝝ christus resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dño. Johan. xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli iocundantur contemplantes potestatem inferorum non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatẽ nature eidem resurgente gaudentes sperantes resurgere: qr christus resurrexit. Item predictus lapis tricolor est subtus niger medio cãdidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere auellit: per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quã ab inferioribus: id est a mũdanis hominibus in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo candore cõsciẽtie sunt lucidi et ardore martyrũ quo citius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nihil auellit: quia a suis persecutoribus plene et ex toto corde remittit sciẽs quod dicit dominus. Luce. vi. dimittite et dimittetur vobis. et Eccle. xxviij. relinque proximo nocenti te. et tunc depcanti tibi peccata soluẽtur: et hec virtus bene quinta dicitur quia molestie circa quos est virtus patiẽtie corpus exprimit quod quinq̃ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolum maius ad eius explicationem: verũtamen cum dicit descendit ad inferos intelligenduz est secundum animam diuinitati coniũctam corpore in sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto: qr quod semel assumpsit nunq̃ dimisit. secus est de toto resultante ex corpore et ex anima: quia propter eorum separationem christus in triduo nõ fuit homo secundum doctorum concordiaz in tertio sententiarum: et quia nulli⁹ error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cuz dicitur descendit ad inferos non fuit explicatum secũdũ animam. ¶ Sed oritur hic difficultas: qr non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aũt de articulis fidei infidelitas est. Cũ ergo cõstat ipz fuisse fidelẽ et sanctũ et de hoc

dubitauerit videt q non sit articul⁹ fidei. q autē dubitauerit p3 per glosam sup illud Mat.xi. tu es q venturus es dicit ibi glosa cu3 ab herode sim occidendus: ad inferna descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexāder ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes: et est dubitatio pietatis: et sic dubitauit iohanes querens ex amore et pietate: tu es qui venturus es l3 non dubitaret sicut mater videns filiū mortuum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: s3 pietate dubitauit Crisostom⁹ q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus q2 cū non pcedat xpm mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat cu3 descēdisse ad inferos: et resurrexisse tertia die.

¶ De sexto articulo et de proprietatibus sardij.

Sextus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris oipotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamentu3 ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē p̄ciosum q dr Sardius cui⁹ virtus mirabilis est q gaudiū accendit et pellit timorē ac etiā ingenium acuit talis est fides hui⁹ articuli: q2 xpi discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet p̄dicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt⁹ sanctoꝝ q̄ est cōstātia martyrū. Hic enī lapis sm ysidorū est inter gēmas vilissima: et rubeu3 spissumq3 h3 colorē: et iō bn̄ martyrū cōstātia p hūc signat: q2 ipsi q̄si vilissimi a mūdo reputant. Ipsiq3 a deo tāq3 infirmi mūdi electi quecq3 fortia cōfundēda facti rubei fluuio sanguine laureis ditant bn̄ fulgidis. Et ne mirū q2 lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo. vij. Et bn̄ sexta virtus hec ponit q2 primus hō sexta die formatus eade3 die peccauit et eadē die de paradiso eiectus est. et xps sexta etate venit et sexta die martyriu3 sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. ¶ S3 occurrūt hic tres difficultates quaru3 prima est scdm quā naturā ascendit xps in celū. Respōdet q si li sm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scdm q homo siue scdm natura3 humanam que loco cōtinet et motui subijci pōt non aūt ascendit sm natura3 diuinā que est altior vniuersis et est immobilis et illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scdm q hō s3 scd3 q de⁹. q ascēdit ex virtute diuinitatis: s3 nō humanitatis. Uñ aug. in smone de ascēsiōe de nr̄o fuit q fili⁹ dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xps ad summā partē celi supremi: q2 cu3 sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: et sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celum celi et illud ad Ephe. iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creatu-
ram corporalem: sed etiam sup oēm
spūalem q: ꝑpter dignitatem vnio-
nis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōsti
tuit illū sup omnem principatū ⁊ po
testatē ⁊ super omne nomen qđ noia
tur in hoc seculo sive i futuro: potest
etiā exponi q xps ascendit in celum
secūdū glo. ad ephe.iiij. qui descēdit
ipe est qui ascendit in gloriā ad eq-
litatē patris scđm diuinitatem non
in re sed in noticia: tūc eni innotuit
hoibus eū equalem esse patri. ¶ Et
si queratur vtrū xps scđz q hō in loco
supradicto resideat ita q nunq̄ alibi
ad modicū tps se transferat. Dico q
non est asserendū fm Richardū cū
post eius ascensū narret aliquomō
apparuisse aliqb⁹ in hac vita nec ap
paret aliqua ratio vrgens q nunq̄ ad
aliā partē celi se transferat. pie etiā
credi pōt q xps in celo nullū habeat
retro se sȝ oēs electi respiciunt in fa
ciem eius. ¶ Secunda difficultas ē
quid p dexterā intelligit. Dicendum
q per dexterā intelligit gloria vl ho
nor deitatis. fm damascenū in.iij. vl
beatitudo patris fm augu. in lib. de
symbolo scđm illud ps. delectatōes
eius in dexteris. vel iudiciaria pote
stas fm augu. in quodā sermone de
symbolo. Sessio vero fm august. ibi
dē designat vel habitationē sive qe
tem vel regiā vel iudiciariā potesta-
tē. Si igit fi li scđm designat condi-
tionē nature christus secūdū q de⁹
sedet ad dexterā patris: id est i equa
litate patris. Secundū autem q ho
mo sedet ad dexteram patris, id est
in potioribus bonis patris pre cete
ris creaturis: id est in maiori beati-
tudine habens iudiciariam potesta
tem. Si vero designat vnitatem sup
positi sic etiam secundū q homo se
det ad dexteram patris secundum
equalitatem honoris: scilicet inquā
tum in eodem honore veneratur fi
lium dei cū natura assumpta. ¶ Ex
predictis patet q quocūq predicto-
rum modorū sumatur sedere ad dex
teram significat habere beatitudinē
quandā demonstratiua potestate q
nulli aliū nec angelo nec homini con
uenit, nisi soli christo. Unde ad he-
breos primo. Ad quem aliquando di
xit angelorum sede a dextris meis:
id est secundum gloriam in potiori-
bus bonis: potest tamen dici q om-
nis sanctus qui est in beatitudine ē
constitutus ad dexteram dei secun-
dū illud Mathei.xxv. statuet oues
a dextris. ¶ Tertia difficultas est
vtrum posset dici patrem sedere ad
dexteram filij. Respondetur q non
quia li ad denotat cum personali di
stinctione ordinem originis filius au
tem ⁊ spiritus originantur a [illegible]
non est econuerso. sed ⁊ [illegible]
ctus potest proprie dici [illegible]
dexteram patris vel filij: licet secun
dum quendam appro[illegible]
tribuatur filio cui appropriatur [illegible]
litas. Unde augustinus dicit q i pa
tre est vnitas: in filio equalitas: [illegible]
spiritusancto vnitatis [illegible]
q connectio. Predicto [illegible]
cordat machometus: quia concedit
q iesus christus ascendit ad celos
in corpore et anima: vt patet in al
chorano azoara quarto: non est rei
veritas q mortuus fuit: sed deus
assumpsit sibi. Sed discordat in
hoc: scilȝ in sessione scilicet ad dex
teram patris cū asserat ipsum collo-

catuȝ in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. ꝙ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deū ⁊ quō secum locutus est vt patet in libro qui dicit̄ scala machometi distinctione. xij. de quo dictū est supra cōsideratiōe iiij. cū de fundamēto legis machometi inquirebatur.

❡ De. vij. articulo ⁊ de natura crisoliti.

Eptim⁹ articulus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per septimū lapidem p̄ciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ⁊ per consequens naturā humanā distinctaȝ ab alijs animalibus per intellectū. vt dicitur prio metha. ⁊ pellit timores nocturnos q2 fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intellectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xp̄ȝ: q2 pater omne iudiciuȝ dedit filio. iohānis. v. Pellit etiaȝ timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne ꝓpter eius ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ p̄uidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo ⁊ vos estote parati q2 qua hora nō putatis fili⁹ hois ventur⁹ est. Et quia p̄dictus lapis auro similis est cuȝ marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ⁊ sicut hic dicit glosa videt̄ scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod ē aurū Ideo optime p̄ euȝ pōt intelligi septima virtus sanctorū qua securi p̄uenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. viij. in cōspectu ei⁹ tanꝙ̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū q2 de filijs ire filij grē ad ephe. ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesaȝ seruātes scintillas boni exēpli alijs p̄ exhortationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ⁊ ꝓximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco ꝓpter dona spūssancti que collata sunt in baptismo. glo. tn̄ dicit ꝙ p̄ auri fulgorem cum scintillis significat̄ p̄dicatio sanctoꝝ cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p̄ candorē baptismalis innocētie. et tanꝙ̄ scintille ī arūdinero discurrent. ❡ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde vēturus ē iudicare viuos ⁊ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui prio erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scd̄ȝ illud luce prio. ⁊ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. negat em̄ xp̄m iudicē venturū. Sȝ dicit ī alchorano aȝoara. v. ꝙ de⁹ liberauit xp̄ȝ ab incredulis ⁊ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderunt verbo eius usque ad diem publice resurrectionis et quod tunc deus ad se ipsum reddita christi facto controversiam suam atque litem discutiet. Est ergo finis sue finie ibidem quod iesus christus circa tempus diei iudicii est moriturus et sicut alii homines resurrecturus et quod tunc deus discutiet controversiam suam. s. quis veriora de christo dixerit utrum christiani an machometus et quod tunc deus faciet iudicium contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamen in alchorano tractando supra diem mortis. ac super diem qua viuens missurus est tenet deum esse venturum ante diem iudicii annis. xl.

De octauo articulo et de proprietatibus berilli.

Octauus articulus fidei est. Credo in spiritum sanctum. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauum fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per octauum lapidem preciosum qui dicitur berillus cuius virtutes mirabiles sunt quod contra lites inuictum reddit et mitem facit atque benignum: sic et fides huius articuli quis enim fecit sansonem inuictum a leone nisi spiritussanctus vt patet iudicum. xiiij. Irruit spiritus domini in sanson. et lacerauit leonem quis non erit victus a dyabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam: quasi dicat vbicunque fuero victus ero a spiritusancto per fidem dimisus. Quis fecit inuictos apostolos agnos christi contra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi spiritussanctus antequam enim acciperent spiritumsanctum clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritusancto per fidem et amorem effecti sunt omnium lupo rum iudeorum gentilium tyrannorum victores vt patet ex actibus apostolorum et gestis omnium martirum. Fides etiam huius articuli facit hominem mitem et benignum quia spiritussanctus bonus et suauis est atque benignus vt patet sapientie primo. et. vij. tales efficit. et efficit spiritussanctus credentes intantum vt non solum mites et benigni asserantur sed etiam filii dei. Unde ad romanos. viij. Quicunque spiritu dei aguntur hii filii dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomen habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cum pallore. polítur autem ab indeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris repercussu angulorum excitetur. Aliter polítus non habet fulgorem. et significat octauam virtutem que est sanctorum vita actiua in qua seruatur vigor gratie sed tamen cum pallore et hec exerceri non potest sine aliquo venialium offuscatione sed per sex opera misericordie quibus insudant ex charitate spiritussancti calorem recipiant quia in fructu recompensatur lumpitudo lye Gen. xxi. Et bene ponitur octauo loco quia isti mercedem hic non recipiunt sed expectant in octaua resurrectione secundum consilium domini. Luce. xiiij. Cum facies conuiuium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent vnde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum vel retributione. Predictum articulum scilicet. Credo in spiritum sanctum

cũ exponit simbolũ maius addẽs dñz z viuificantẽ qui ex patre et filioqꝫ ꝓcedit qui cũ p̄re z filio simul adoratur z ↄglorificatur q̄ locutus est p ꝓphetas vbi exprimunt̄ h̄ de spũsancto p̄io p̄ās ibi dñm. scḋo bonitas ibi. viuificantẽ. z iohãnis vi. spũs est q̄ viuificat et quo sequitur ꝙ q̄ caret spũsancto mortu⁹ est Ex h̄ trahit̄ auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ est vita aīe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioqꝫ ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̄ cũ p̄re et filio simul adoratur z conglorificat̄. Et p hec tiiij. ꝑdicta excludit̄ heresis enticis z nestorij q̄ dixerũt spm̄sanctũ esse seruũ patris et filij et ꝙ dr̄ filioqꝫ addiderunt latini propter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locut⁹ est p ꝓphetas cõtra errorem quorũdã qui dixerũt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus z quidẽ alij. Cũ predicto articulo cõcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̄sanctũ suuz sup nuncios suos z sup credẽtes in eũ discordat tñ in hoc ꝙ non credit spm̄ sanctuz esse deum nec tertiã in trinitate ꝑsonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cõsideratione.

¶ De nono articulo z ꝓprietatib⁹ topasij.

Nonus articul⁹ fidei est. Credo sanctaz ecclesiã catholicaz testi̇̄seffis. Credo in spiritũsanctuz facientem sanctã siue sanctificãtem ecclesiam catholicã idest vniuersalẽ. Hũc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articul⁹ est nonũ fundamentũ ciuitatis hierusalez sup̄ne figuratus per nonũ lapidem p̄ciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cõtra iram z contra lunaticã passionẽ que frequenter p demones iratos excitant̄ vel augmentãtur Expertũ est etiã de eo ꝙ si mittatur in aquã bulientem ita eã desiuere facit ꝙ statim manu īmissa extrahitur. Sic fides huius dicti articuli ardorẽ furie demonũ et tyrannoꝝ hereticoꝝ et quorumcũqꝫ ꝑsecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math. xvi Et porte inferi nõ p̄ualebũt aduersus eã. Portas inferi vocat furias demonũ hereticoꝝ tirãnoꝝ et quoruncũqꝫ ꝑsecutorũ q̄ preualere non possunt ↄ fidem ecclesię catholice fides huius articuli facit oleum ardẽs defluere in tm̄ ꝙ iohãnes euãgelista missus in dolium ardentis olei nõ adust⁹ s꜔ illesus exiuit. Itẽ hic lapis scḋm ysidorũ est omni colore resplendens. et scḋm glosam supra capitulo. iiij. exo. quis sit omniuz colorum maxime tñ est aurei z dicitur topasiũ quasi topadiũ idest omniuz coloꝝ: a pan quod est totuz secunduz gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuz etherẽũ cum splendore solis tangitur: omniuz gemmaꝝ claritates superat et in aspectum suum singulr provocat aspicientes quẽ si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari⁹ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oim gem-

marū amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctoꝝ q̄ ē vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulariꝰ trahitur ꝛ qui tales sūt se honoribus seculi poliunt obscurant qꝛ turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt qḋ necessariū ē sicut maria. Luce. xiiij. Ꝙ autē h̄ lapis omniū colore resplēdit hoc est ꝙ q̇ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēpluꝫ tabernaculi quod eis monstratuꝫ est in monte Exo. xxv. omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēmaꝝ latissima qꝛ maxime corꝫ dilatā et bene nono loco ponit qꝛ qui tales sunt angelis q̄ sunt nouē ordines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus dr̄ Math. xv. Angeli eoꝝ semper vidēt facieꝫ patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ꝛ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt duo effectꝰ generales spūs sancti. Primꝰ est vnitas itellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica enī grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit. i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcordat qꝛ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ꝛ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica cuius signuꝫ est qꝛ affirmauit suis sequacibus principatū tenere non posse nisi a xpianorū fide omninō diuerterent: vt patuit supra cōsideratione scḋa in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ꝛ de ꝓprietatibus crisoprassi.

Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōionē peccatoꝝ remissionem. ꝛ est sensus Credo in spm̄ sanctū facienteꝫ sanctā siue sanctificātem ecclesiaꝫ in qua est ꝯmunio sanctoꝝ ꝛ remissio peccatoꝝ. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis iherusalē supne figuratus p decimum lapidē pciosū q̇ dr̄ crisoprassus cuius virtus est ꝙ valet contra leprā ꝙ nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ꝛ fides huius articuli valet cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aie q̄ precipue in sacramētis baptismi ꝛ penitētie auferunt. Hic lapis secūdū ysidoruꝫ. xvi. ethymolo. ē in colore q̄si sit ex succo porri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco ꝛ multā similitudinē hꝫ cum crisolito. et significat per eū decima virtus sanctoꝝ que est desideriū celestis pr̄ie et hoc per colorē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ꝛ quāto plꝰ sācti patiūtur ꝓpter deū plus accendit et inflamatur eoꝝ desideriū qꝛ vt dicit gregorius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qꝛ isti festinant

venire ad decimū ordinē angelorū qui est ex hoībus reparandus ⁊ dicif decimus ordo cecidisse nō quia fuerunt vnq̄ decē ordines: sed q2 tot de diuersis agminibus ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinē. loco ꝓdicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū. Johānis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spūsancto non pōt introire i regnū dei. ¶ Nota ꝙ baptism⁹ dari potest ab omnibus i necessitate. Ideo fit magis mētio de eo q̄ de alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mentio de cōione sanctoꝝ quia itelligif ꝑ hoc ꝙ ibi dicitur vnā. Una eñ ecclesia non tm̄ fide ⁊ charitate sed etiā sacramentoꝝ participatione q̄ est cōmunio sanctoꝝ. ¶ Unde ad hūc articulū reducif fides de sacramētis q2 in eis cōicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et et cōsequēti peccata remittendi. Itē notanter dr̄ vnū baptisma ꝓpter hereticos qui dicūt quotiens hō peccat baptismū debere repeti ꝯ quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma. Huic articulo nō cōcordat machometus q2 remissionē peccatorū non ponit sacramētū ecclesie sed per hoc ꝙ q̄s dicit ⁊ cōfitef nō est de⁹ nisi de⁹ et machometus est ei⁹ nūci⁹. Affirmāt etiā sarracēi solā corꝑis ablutionē ꝑ aquā factā sufficere ad peccati remissionē sine cōtritione ⁊ cōfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicāt baptismata sua vt dicef ifra ¶ De. xi. articulo ⁊ proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionē. Hūc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus ē vndecimū fundamētū ciuitatis hierusalē superne figurat⁹ per vndecimū lapidē ꝓciosū qui dicitur iacinct⁹ cuius virtus est ꝙ dat mēbris vigorem ⁊ salutiferū facit saporē ⁊ contra pestiferas regiōes ꝓuocat etiā somnū ꝓpter suā frigidā cōplexionem ⁊ valet ꝯ toxicū. Sic ⁊ fides huius articuli dat mēbris vigorē cū ꝓpter fidē future resurrectiōis fortissimi facti milites ꝯ̄uicerāt regna ⁊ crudelissima tormēta quasi suauissimos sapores gustauerūt quietū somnū accipiētes quē deus dat dilectis suis. Ualet etiā ꝯ omne dyabolicū toxicū hereticoꝝ aliā vitā ⁊ resurrectionē negātiū. Hic lapis scd̄z ysidorū ceruleū hȝ colorē ⁊ tūc optimus est q̄ nec rar⁹ est nec densitate obtusus sȝ vtroq3 tēperamento luce purpuraq3 refulgēs. ¶ Hic aūt nō lucet equaliter sereno enim ꝑspicuus grat⁹ est nubilo corā oculis euanescit atq3 marcescit. in os. missus frigidus est in sculturis durissimis nec tm̄ inuict⁹ ¶ Nam adamāte scribitur ⁊ signatur. et ꝑ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est eoꝝ discretio ⁊ ꝯpassio qua scd̄z deū omnib⁹ ⁊ in omnib⁹ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus ꝓdicās fidē resurrectionis dicit p̄ia ad corinth. ix. omia omnib⁹ fact⁹ sum vt

omnes lucrifacere. Et ad romanos xij. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. significat enim circumspectionem predicatorum qui attendunt quid et quibus est predicandum ut maioribus maiora et paruulos lacte potent minorum. ¶ Hunc articulum explicat simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuorum. et secundum alexandrum in fine sui tertium est congruus ordo. Nam remissio peccatorum est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis qua est resurrectio secunda sicut dicitur ad romanos. viij. Scimus quoniam si spiritus eius qui suscitauit iesum inhabitare corpora nostra resuscitabit et nos propter inhabitantem spiritum etc. tene tamen quod dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus. Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secunda hora qua venerit que ante his contradixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnum quod in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. quod qui impugnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. similiter dicitur azoara. xxi. qui cum aliquo dicta sua disputare voluerit quod dicat deus nouit facta vestra qui in die iudicij iudicaturus est vos. Dicitur etiam azoara. xxiiij. quod in die iudicij clamabunt mali dicentes quis huius prophete noticiam habuerat in via et iam qui nunquam fuisset nominatus nec natus et etiam quod demones acriter punient eos et quod dicet machomet deo iam domine populus iste meus recta facie alchoranum recipere properauit.

¶ De. xij. articulo et proprietatibus ametisti.

Duodecimus et vltimus articulus est vitam eternam amen. Et est sensus. Credo quod deus resuscitabit nos et dabit bonis vitam eternam. Hunc apposuit simbolo beatus Mathias. Et hic articulus est. xij. fundamentum et vltimum ciuitatis hierusalem superne figuratus per. xij. lapidem preciosum qui dicitur ametistus. Cuius virtutes mirabiles sunt. quod facit homines vigiles et repellit malam cogitationem et vt dicit aaron quod valet contra ebrietatem. Sic et fides huius articuli facit homines vigiles vt in tremendo iudicio finali de factis dictis et cogitationibus suis possit reddere rationem et sic vita perfrui eterna. ¶ Predictus lapis secundum ysidorum iter purpureas gemmas principatum tenet purpureus est permixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdam flammulas fundens non ex toto igneum sed vinicolorem habens et est sculpture facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctorum que est humilitas et contemptus mundi. cum desiderio tamen martyrum sicut fuit in confessoribus quorum multi non defuerunt martyrio sed martyrium defuit eis sicut legitur de beato martino quia si martir non fuit palmam tamen martyrij non amisit. et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio etc. Unde sancti infundunt flammulas consolationis et visitationis infirmorum viduarum et pupillorum et largitionis elemosinarum quibus inflammant alios ad amorem christi. de

primo Esa.lxi. vt consolarer oes lugẽtes et ponerẽ cõsolationẽ lugẽtibus syon. de scdo Jacobi.i. religio mũda et imaculata hec est. visitare pupillos et viduas in tribulatione earũ et immaculatũ se custodire ab hoc seculo. Deut.iij. Luce.xi. Date elemosynã et oia mũda sunt vobis. Uel fm glo. si amule significãt virtutẽ illã qua pro inimicis orat: q est virtus virtutũ celorũ varietas virtutũ multiplicitas Math.vi. Orate pro persequẽtibus et calũniãtibus vos. et bene vltimo loco ponitur: qz humilitas est custodia oim virtutũ Dicit em gregorius: qd qui ceteras virtutes sine humilitate cõgregat quasi puluerẽ in ventũ portat. Uñ et paulus qui interpretatur modicus seu humilis. thronũ.xij. meruit possidere. s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolũ maius. Et vitã venturi seculi. Et quo deus tanq iustus iudex remunerabit bonos vita eterna, consequẽs est qd etiã reprobos puniet pena eterna. Et io non ponit specialẽ articulũ de punitiõe malorũ. Hec em est natura oppositorũ: vt vno dicto itelligatur reliquũ. Huic articulo concordat machomet et discordat in hoc: qz ponitur bonos ibidẽ corporales delitias optinere dicit em in alchorano qui i me crediderũt i ortos eos pulcherrimos mittã vbi aque decurrũt placide et vbi absq labore requiescẽt. nubẽt etiã limpidissima nuptiõe. Et iterz dicit qd dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratiõe et clarũ mel vinũ qz sapidissimũ alibi etiã dicit in alchorano qd ibi pãnis sericis induãtur ornari monilibus aureis atq armillis preciosis. Dicit et ibi: qd hebunt sedes perpetuas et qd proteget eos arborũ vmbra nec frigore affligẽtur nec calore oim fructuũ oim ciborũ vescentur gñibus quicqd appetitus cuiq suggesserit coraz se cõfestim inueniet. accubabunt in delitijs et angeli pincernarũ ministerio iter eos cũ vasis aureis et argenteis deambulabũt in aureis lac. in argenteis vinũ afferẽtes et dicẽtes comedite et bibite in omni leticia et qd vobis deus pmisit ecce completũ est iungẽtur virginibus quas nec humanus nec diabolicus violauit cõtractus iacincti coralli q splẽdore formaq prestantioribus. Hec bona repromittit machomet suis credẽtibus pro vita eterna. Quomodo aũt finalis beatitudo vite eterne nõ cõsistit in cibo tali nec etiã alijs corporalibus ostendetur infra cõsideratione. viij. arti. v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa qd quare machometus cõcessit aliqs articulos fidei xpiane et aliquos negauit cũ iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loqueretur cõtra xpianos hebreorum rõnibus iuuaretur similiter cum loqueretur cõtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.

Non solũ in articulis fidei discrepat machomet a xpianis sed etiã in preceptis et cerimonijs. Libet ego in presenti libro annotare precepta machometi

⁊ eorum naturā vt habita eoꝝ clara noticia euidēter pateat cuilibet intelligēti ꝙ irrationaliter se obligāt saraceni obediētie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

PRimū preceptum machometi ē ꝙ qnquies tātū in die saraceni orent. Unū aūt habuit hūc numerū orādi quinariū patuit supra cōsideratiōe quarta. In illa fama visiōe: sed tñ vt veritatē dicam hoc vtiqꝫ machometꝰ: ideo p̄cepit: ꝙ cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatricem inter iudeoꝝ ⁊ xp̄ianoꝝ legē effici voluit suā nō ꝓbitatis sue neqꝫ adiutorio dei. Iudei eñ scdꝫ legē ter i die orāt. xp̄iani ꝟo septies: sꝫ iste nec ter nec septies sꝫ qnquies orādo terminum inter vtrūqꝫ posuit.

¶ De precepto machometi in ablutionibus suis ⁊ anteqꝫ orent.

SEcūdum preceptum machometi est ꝙ anteqꝫ orent: vt p̄fectam mundiciā habēt culum veretrū manꝰ brachia os aures nares oculos capillos decētissime ad vltimū pedes lauant qđ p̄cipit fieri post coitum ⁊ egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquā reperire tūc p̄cipit eos mūdare puluere terre mūde quasi aqua tergēdo quam ablutionē p̄cipit etiā fieri modo verso: sed talis ablutio membroꝝ nō ptinet ad orōnem. ¶ Ad orationem quidē ptinet mūdari intrinsecus nō extrinsecꝰ. Mūdicia aūt de ablutione mēbroꝝ ptinebat cultoribus stelle veneris q̄ volētes eam orare ad modū femine se aptabāt ora ⁊ oculos tingentes: ꝙ ꝟo punctus stelle veneris rex effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xp̄ianorum multipliciter. Primo. ꝙ baptisma xp̄ianoꝝ solū semel fit. Una est eñ fides ⁊ vnū baptisma scdm ap̄lm Baptisma ꝟo saracenoꝝ multiplicatur. ¶ Scdo ꝙ baptisma xp̄ianorum nō solū mūdat corpus: sed etiam aiam cū sit aqua spūssancti. Baptisma ꝟo saracenoꝝ solum se extendit ad ablutionē mēbrorum propter immūdiciam eoꝝ ex coitu vel egestione: vt ptꝫ in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisione alte vocis.

TErtiū preceptum machometi est: ꝙ facta p̄dicta ablutione publica voce preconizētur vnū cōfitentes deū qui nullum vel silem habeat vel equalē eiusqꝫ machometum esse ꝓphetam talē preconizationem precepit nō ideo: ꝙ cōueniebat orationi sed quia aliud nouū nequiuit imponere signum.

¶ De p̄cepto machometi i ieiunijs

QUartū preceptum machometi est ꝙ saraceni in quolibet anno mēsem integrū amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celi

nus asserit machometus ieiunãtes aũt tpe nocturno comedãt diurno abstineãt itavt ab ea diei hora qua nigrũ ab albo distinguere p visum poterũt filũ vsq3 ad solis occasũ3 nemo comedere bibere aut vxoris cõmixtionem se presumat fedare. ¶ Post solis autẽ occasum donec ad sequẽtis diei crepusculũ semp eis cibo τ potu ppriisq3 vxoribus put cuilibet liceat vti. Si aũt infirmitatis q̃s fuerit pgravat⁹ aut in via erit q̃diu aut lãguoris aut itineris durauerit tẽpus cõcedit eis quibuscũq3 voluerint τ vesci simul et vti. Sic tñ vt q̃ vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emẽdendũ quõ licuerit τ dicũt saraceni q̃ istud ieiunium est ad restringẽdum vitia carnis pceptum qd est initiũ penitentie. Sed quid pdest per diem ieiunare τ nocte ter vel quater comedere τ bonis carnib⁹ optimisq3 frui τ mulieribus vti hec non debilitãt sed poti⁹ corroborãt carnẽ τ incendunt ad illicitos motus τ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintu3 preceptum machometi est q̃ obseruẽt pasca. ¶ Notãdu3 vo q̃ sicut hebrei ita τ isti meses scdm lunã cõputãt Unde τ pasca eo⁊ qd ipsi post ieiuniũ faciunt nõ semp vno tpe cõtingit pascha aũt suũ qd dicunt nihil aliud est q̃ quedã memoria vel celebratio noctis cuiusdã q̃ est in ipso mense in qua alchoranũ descẽdisse dicũt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriũt saliũt bibunt τ insaniũt. discordãt aũt a xpianis τ iudeis: q2 in lege moysi pceptũ est obseruari pascha in memoriã exitus de egypto. ¶ In lege aũt xpi pceptũ est obseruare pascha i memoriã resurrectionis xpi Machometus aũt pascha celebrari iniunxit in memoriã arietis ostensi abrahe in sacrificiũ celebrãdi loco filij sui: τ cũ eo⁊ rex celebrat istud pascha pcinct⁹ lintheo mittit gladiũ p guttur arietis τ statim sup aliqd iumentũ deducit ad reginã. et si regina eum videt anteq̃ moriat asserunt se bonã fortunã3 cõsecuturos anno illo q̃ presens fuit τ propriis oculis vidit mihi narrauit. Sed τ pro expeditione pasche eo⁊ faciũt aliã supstitionẽ qñ milites cũ rege equitãtes veniũt in campu3 magnum: τ ibi facta quadã fouea currẽtes pcutiũt cũ lãceis suis itra illã foueã τ sic expediũt suũ pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextũ preceptu3 machometi est q̃ oẽs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domũ dei q̃ est in mequa vidẽda pter solã recognitionẽ τ ibi pcipiunt adorare ea3 q̃ in cõsutilib⁹ tegumẽtis iducti circuire τ lapides put lex pcipit per media. s. fimbria iacere retro p lapidãdo diabolo hãc domu3 dicunt adã cum de padiso exulasset domũ cõstruxisse τ oibus filijs ei⁹ donec

abrahã aduenit locũ orõnis fuisse abrahã aũt dei fu⁹ eã roborauit et instaurauit ⁊ i ea dño vota vouit ⁊ sacrificia obtulit filioq3 suo nomie hismaeli post mortem reliq̃t eiq3 ⁊ oĩbus filijs ei⁹ p multa ãnoꝝ curricula donec machomet⁹ nat⁹ ẽ eãdi dom⁹ pmãsit. quo nato eãdẽ de⁹ sibi cũctisq3 gñatiõib⁹ suis hereditariã vt ipsi phibẽt ꝯmisit. s3 hec saraceni nõ ex auctoritate hñt. sed q̃si cõmentu3 aliqđ fingũt. Anteq̃ eni legem p̃dicasset dom⁹ hec ydolis plena erat: ⁊ volẽti scire qualis erat dom⁹ illa ⁊ q̃ ibi secretũ iesset ⁊ cur illuc machomet⁹ ire ⁊ q̃ in lege inueniãt iussit facere: venerabilis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicẽs. ¶ Duo filij loth s. amon ⁊ moab hãc domũ honorabãt ⁊ duo ydola ab eisdẽ ibi colebãtur alteꝝ ex albo alterũ ex nigro lapide patratũ nomẽ q̃dẽ illi⁹ qđ est in nigro lapide erat merculici⁹. dicebat nomẽ ṽo alteri⁹ chames. Alterũ q̃ ex nigro erat lapide i honore saturni alterũ ex albo in honore martis erat edificatũ bis i ãno cultores eoꝝ ad ipsa ascẽdebãt adorãda ad martẽ q̃dez q̃n sol in primũ gradũ arietis itrat: q2 aries honor est martis in cui⁹ discessiõe prout mos erat lapides iacebant. Ad saturnũ ṽo quõ sol pmũ gradũ libre intrat: q2 libre honor saturni est q̃ thurificabãt nudi tõsisq3 capitib⁹ q̃ vsq3 i hodiernũ diẽ in iudea celebrant: vt dixi Arabes ṽo cũ amon ⁊ moab ydola adorabãt machometus aũt post lõgũ tp̃s veniẽs pristinã ꝯsuetudinẽ nequit auferre. S3 quasi quodãmodo more insitato in cõsutilib⁹ tegumẽtis coopt⁹ domũ circuire pmisit. S3 ne videret p̃cipere ydolis sacrificare simulachrũ saturni ꝯstruxit i pariete i angulo dom⁹ ⁊ ne facies appereret dorsum erat tñ exteri⁹ positũ alteru3 martis. s. ydolũ. q2 sculptũ vndiq3 erat subt⁹ terrã ⁊ lapidẽ supra positũ misit hoibus ṽo q̃ ad adorandũ ibi cõueniũt lapides istos osculari p̃cipit ⁊ humiliatis tõsisq3 capitib⁹ inter crura lapides retro iactare q̃ humiliãtes dorsa denudãt qđ est signũ legis pristine. Ecce q̃ intẽtiõe p̃cepit supradicta machomet⁹. In libris q3 illoꝝ scriptũ est q̃ homar q̃dez ex. x. socijs machometi more solito lapides deosculãs sic exors⁹ est vobis inq̃t lapidib⁹ dico q̃ nec adiuuare nec nocere potestis syon S3 q2 machomet⁹ fecit illi⁹ morẽ exequoꝝ. ¶ Qđ aũt dicũt lapidib⁹ iaciẽdis demões effugare nõ ꝯnis rõ videt esse: q2 qđ nõ aliq̃ pcipit sensu corporeo effugare leuiter nequaq̃ põt noie ṽo dñi fugãt demones. Et si dicãt saraceni audiuisse aliq̃s dicẽtes demonia se vidisse ⁊ ea audisse ⁊ collocutus fuisse: ⁊ sic possunt sensu pcipi corpali. Dicendũ q̃ l3 ãgeli corporeo sẽsu nõ possint pcipi illis tñ q̃ scdm mãdata dei icedũt visibiles fiũt: sic diabolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̃cepto machometi in predationibus captiuatiõibus ⁊ occisionibus contrariorum.

Septimũ preceptũ machometi est q̃ ad-

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝑden tur captiuēt interficiēt ⁊ oib⁹ mo dis ꝑsequanť atq̃ deleant nisi resi piscāt ⁊ ad eoꝝ fidē cōuerti volue rint aut tributis indictū cēsum ꝑ soluerit. ⁊ ptꝫ manifeste ꝙ hoc ꝑce ptū nō est ex dei opib⁹ neq̃ ꝓphe taꝝ q̃b⁹ nunq̃ iussit cogere aliquē credere. Sꝫ machomet⁹ hoc cupi ditate ꝑcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dꝫ fieri: imo si q̃s aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā: sꝫ diligēter ⁊ dulciter hoc facere dꝫ sicut ipe ma chomet⁹ i suo testať alchorano sub ꝑsona dñi ita ad ipsuꝫ dicētis. Si vellet dñs deus tu⁹ ⁊ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: q null⁹ nisi volūtate dei cre dit ⁊ i alio loco. vobis inq̄t gētib⁹ ꝟitas dei īāvenit q̄ crediderit ꝑ se metipso fecerit qui ꝟo errauerit ꝑ semetipso: ⁊ ego nō sum supra vos baiulus sequiť vero de⁹ inquit qđ reuelať tibi ⁊ expecta donec iudi cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē in eodē dñs inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret. Itē in alio loco tanq̄ sibi de⁹ loquať nō inq̄t violētia i lege dꝫ esse iā iusticia et ꝟitas apparet q̄ voluerit spōte sua credat iteꝫ in alchoranos vos icreduli. nō ꝙ oro oratis. nec quē orat3 oro ⁊ quē ado ratis non adoro mihi lex vobis ꝙ discors: ⁊ i alio loco ait. nō altrice tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol libus ꝟbis quare ergo ꝑdicari ca ptiuari: ⁊ gētes vi cogere ad credē dum iussit hec oia semitas dei esse fateť. ¶ Cū ergo hec lex sibiipsi cō tradicat null⁹ ē firmitatis vł mo mēti. Sed ideo machomet⁹ ꝑdicari captiuare: ⁊ gētes interficere ius sit vt arabes q̄ deū ignorātes in de serto manebāt in ꝑdatiōibus dele ctarenť: et vt maxime illi credent.

¶ De precepto machometi in licē tia comestibilium.

Ctauū preceptū machometi ē ꝙ saraceni edāt absolute de omnibus carnibus preter carnē porci ⁊ san guinē necnon morticiniū. Unde di cit in alchorano vos credētes eda tis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequiť. a morticinis vero ⁊ porco ⁊ sanguine ⁊ ab aiali quolibet ꝑempto non in creatoris noie vos abstinete de suffocatis et cōbustis ⁊ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fue rint iugulate minime comedatis qđ fecit machomet⁹ vt in hoc a le ge sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car nes suille ac leporine aliorūq̃ aia lium nō ruminātium sunt prohibi ter similiter pisces absq̃ squamis lex vero xp̄i christianis in esuꝫ hu manum omnia concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.

Onū preceptū machometi ē circa vxo res. Unde cōcessit sara cenis ꝙ eodeꝫ tempore. iiij. legiti mas possunt habere vxores ⁊ qua libet repudiata aliaꝫ semꝑ accipe ita tñ quod nunq̄ quaternariū nu

merū transeant. In repudio quoq; precepit obseruari: vt vsq; tres ei quālibet repudiare eādem rursus recipere liceat. sed taliter tertio relicte spernere nequaq̄ vsq; quo maritis aliis nupserit: et ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipse volētes prioribus maritis ante bene recōcilient. et sic recipiant.

¶ De emptitiis vero atq; captiuis quodcunq; voluerint habere dicit eis licitū esse et easdē vēdendi denuoq; emēdi liberā potestatē habeāt. sic tn̄ vt postq̄ grauidā semel fecerit nequāq̄ eā alteri⁹ seruitut' iugo cōstringere possint. Sz q̄ liceat capere. iiij. vxores et qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla q̄dē precipit ratiōe. neq; eīn nisi cā filios pcreādi preceptū est vxorē recipere. q̄ autē emptitias et captiuas quot libet possunt habere hoc q̄dā cōtrā ad sarracenas adulteriū q̄ multotiēs emit aliquā stupratā a filio et ecōtra fili⁹ vel frater a patre corruptā vel a fratre. et sic pz discutio inter pcepta machometi. q̄re aūt machomet⁹ talia imūda fieri iussit: causa fuit. q̄ ipse valde feminas diligebat: et p nimiū luxuriosus erat: et sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoīm. xl. in eo manebat. et maxime q̄ arabes valde luxuriosi erāt volūtati eorū satisfecit vt crederent. in hoc pcepto voluit machometus ponere differentiā inter legē suā et legē moysi. q̄ lex mosayca mādauit viros posse libellū repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q̄ primus maritus iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū mandauit machometus: vt patuit. Discordat etiā a lege xpī q̄ phibet vxorē viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechat. oppositū dicit machometus: vt visum est.

¶ De precepto machometi circa phibitionem aliquarū mulierū de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est q̄ sarraceni nō recipiant in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Vñ dicit in alchorano omēs he mulieres vobis interdicte sunt. et illicite vestre. s. matres et filie sorores et nepotes atq; matertere: nutrices atq; germanas collactanee matres et filie mulierū vestrarū si a vobis tacte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniūgitur nō accedere ad certas feminas et posse nubi cū cōsobrinis feminis: germani vel germane filiis et vt etiā a lege sua differret lex xpī in qua vsq; ad quartū gradū phibitio facta est. Sed ex quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc pcepto bonū fuisse nōvti alterutrū sodomia: nec iniungere per mādatū: sicut ipse facit in alchorano in cap'lo. de vacca. Alibi tn̄ mādat de ppria cognatiōe habere vxores vt sanguinis ples accrescat et fortius inter eos amicitie vinculū vigeat s̄m q̄ mos erat oībus tūc tēporis.

¶ De pcepto machometi circa obseruationem die veneris.

ndecimuz preceptuz machometi est q sarraceni obseruent in quiete diem veneris qd ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundu vero est vt a lege sua differret lex moysi q precepit sabbatuz obseruari et lex xpi que precepit diem dominicam.

¶ De precepto machometi in orando versus meridiem.

Uodecimu preceptum machometi est. q sarraceni faciunt orationem versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano i persona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tu. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meoru pprioru noticia que sibe sunt mediatores gentiu testes suum ppheta ppriu teste habentes orationis locu veracem et ydoneu deo testificate: vez versus mecqua tepliq sui mediu qd abraa primo fundauit firmaboq semper vbicunq fuerit facie tuam orando vertas talem locu orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidente. et a nobis xpianis qui orant versus oriete. quia ad oriente crucifixus est xps. et ad oriente ascedit in celum. Et intantu volunt esse discordes a xpianis q in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mesas manducam ipsi vero super terram iacetes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in igne: ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aduersus ignem mittunt. et sic de alijs innumeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Ertiudecimu preceptuz machometi est: q in possessionibus repetendis petituz testibus coprobet et negator iuramento semet expurget. testes autez nullos: nisi valde ydoneos pbatasq personas et quibus sine iuramento credere possint pducant. In quibusdam etiaz alijs mosayce legis more custodiut. vt qui hois sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio dephesus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui aute cum qualibet alia fornicatus fuerit octingeta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima et scda vice octoginta flagella sustineat. Tertia manus Quarta pede amittet: et qui cuiuslibet hominu membru abstulerit digno precio redimat. Et sic patet q in iudicijs faciedis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qd et machomet fecit: vt in hoc etia aliquatulu diuersa esset lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi et abstinentia a vino.

Quartumdecimū preceptū machometi est ꝙ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ vomes est ⁊ seminariū hominis peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere: ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt ⁊ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubētur est ne forte socij inebriati pateface rent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso ꝓmittit riuum vini. sicut supra patuit consideratione. iiij. ⁊. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimuꝫ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequentur. qd̄ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xp̄i. qm̄ lex moysi iniungit ꝙ filie cum filijs nō sint heredes. xp̄s auteꝫ in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. ꝙ duarum mulierū testimoniuꝫ preualeat testimonio vnius viri. in quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est ꝙ nullo modo mulierū testimonia accepten̄. ⁊ a lege christianoruꝫ: in qua in certis casibus earuꝫ testimonia capiun̄.

¶ De precepto machometi circa prohibitionem disputationis cū quocunqꝫ extraneo a lege sua.

Decimūseptimū preceptum machometi est ꝙ nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere qd̄ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā precepit xp̄s super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circumcisionem.

Decimūoctauū preceptum sarracenoruꝫ est ꝙ circumcidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circumcisione a iudeis quia ipsi circumciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et suggunt caput

veretri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circucisionis dictum est supra lib.i.consideratione tertia.articulo vi.puncto primo. Hec sunt pcipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonē ꝛ in tantā dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quātiscūq peccatis quisꝗ obligat⁹ fuerit et in die mortis sue deo ꝛ sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsꝗ tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectantes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta considera tio hui⁹ libri est de morte machometi. dignū enī erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum implerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regē in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enī ꝙ postꝗ decem anni sui regni essent impleti ꝙ debebat mori et resurgere tertia die: corpusꝗ suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ non crederēt sepulture quare predictus discipulus eius distē perato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. ꝛ tūc intellexit ꝙ mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur ꝛ veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autē sui diligenter seruauerunt corpus expectādo ꝙ resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postꝗ ipsi viderēt ꝙ non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. ꝛ post .xi. dies mortis eius venit predict⁹ discipulus ei⁹ albunor: vt videret quomodo iacebat: ꝛ sm ꝙ narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduinarasiel. Hic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunꝗ dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cōsideratio est de successorib⁹ machometi. licet enī turpissima ei⁹ mors ꝛ falsitas ꝗ pphe

tie clarissime iudicauerūt falsitatē
sue doctrie z inuidiciā sue doctrie
veritatē occulto dei iudicio z dia
bolo ꝓcurāte incrementū accepit.
Quattuor ergo puncta in presenti
consideratione occurrūt pertractā
da. Primus punctus est de astutia
dyaboli post mortē machometi ne
eius doctrina periret. Secūdus ve
ro erit de successoribus eius Cali
phis egyptio oriētali z mirāmo mo
lino occidentali. Tertius de diuer
sitate gentiū qui sectā machometi
suscipere noluerūt. Quartus de di
uersitate paganorū qui in aliquib⁹
imitātur sarracenos et in aliis dif
ferunt.

¶ De astutia dyaboli ne periret se
cta machometi.

Rimus pū
ctus huius cōside
rationis est de astu
tia dyaboli p⁹ mor
tem machometi ne
periret eius doctri
na. vnde cū ad exemplū predictorū
virorū prudentiū discedentiū a le
ge machometi: qr ipm mendacē et
immundū in vita cognouerāt vt di
ctum est in precedenti cōsideratio
ne oēs fere alii vellent discedere
tunc cognati machometi z socii q
prius in honore z reuerentia apud
populū habebātur occasione legis
multa lucrabantur mesti z confusi
cum multis blanditiis z ꝓmissioni
bus ceperūt oībus modis simpli
ces attrahere z a secta predicta eo
rum animos inclinare specialiter
autē dyabolus astutia sua vsus est
quasi quodā instrumēto. s. quodam
saraceno pessimo qui dicebat hali
Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decē
machometi sociis qui post mortē
ipsius regnū adeptus est q blande
pdicauit z callide āmonuit ad cre
dēdum gētes z dixit illos nō bene
intelligere machometi sermonem
machometus inqt nō dixit q ante
sepulturā vel vidētib⁹ hoibus sub
leuaret in celū. Dixit quippe q post
sepulturā corpis angeli eū nesciē
tibus cūctis delaturi essent ī celū
Unde qr statim eū non sepelierunt
Idcirco fetere cepit: vt statim se
peliretur. hac igit causa gētem in
errore pristino parumper detinuit
Duo vero fratres scriptorz macho
meti filii noie hasan z hozain ieiu
niis et vigiliis fortiter corpa mace
rantes pene ad mortē deuenerunt
pater vero eorz sepe filios ammo
nebat ne p tam lōgam maceratio
nem sua fatigarent corpora. Ipse
autē videns illos stultos esse z ad
mortis hostiū pre nimio labore iā
deuenisse de machometo vti erat
rem patefecit. Cognita autem ne
qtia illius a patre ceperūt comede
re z bibere vinū. z sicut in sua lege
fortiter antea pstabant ita denique
legē quis nō ex toto dimittere ce
perunt: sed z quedam pars gētis
istos in cōsuetudine insecute sunt.

¶ De successoribus machometi in
oriente et occidente.

Ecūdus pūct⁹
est de successorib⁹ ma
chometi sm q narrat
Acosi. eps ī libro de re

bus et statu terre orientalium post mortē machometi. Sarraceni quē dā ex discipulis machometi loco ei⁹ elegerūt quē vocauerūt calephā q̄si successorē siue heredē eo q dignitatis ꝛ principatus machometi successor existeret qui dignitatē ꝛ potestatem adeptus cepit partī blāditijs ptī cōminatiōe et metu pp̄los ad se reuocare ꝛ multitudinē hoīz cōgregare. Sꝫ quidā Ascali nomine cōtra p̄dictū calephā inuidia cōcitat⁹ ꝛ indignatiōe ꝯmotus ꝯcupiscentia lucri et ambitiōe secularis dignitatis tract⁹ modis quibus potuit per se ꝛ suos eidem se opposuit ꝛ multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidā patruelis machometi nomine alī cū obtinuisset p̄cipatuꝫ vehemēter cōmoueri cepit ꝛ indignari q successor machometi vocaretur: cū se digniorem ip̄o machometo reputaret ꝛ ꝓphetā eximiuꝫ cui dn̄s familiarius q machomet⁹ fuisset locutus se vellet ab omnib⁹ existimari hic ergo ꝛ cōplices eius legi machometi maxime detrahebāt et in ipsum multa maledicta ꝓferebāt. ¶ Alios rit⁹ et alias institutiōes ꝛ aliū orandi modū quam tradidissꝫ machometus p̄dicātes. ¶ Illi aūt qui legem machometi tenere voluerunt in partib⁹ orientis. Calepham baldesensem statuerunt qui in tanto honore ꝛ reuerentia a suis habetur q nisi mandato auctoritate eius nullus quantūcūꝗ potens aut nobilis appellaret soldan⁹. ꝛ oēs ei⁹ subditi tā reges q alij. pedes eius ad terrā vsqꝫ ꝓstrati reuerenter osculantur. Successores āt halij de q̄ supra fecim⁹ mentionē cōtra singulareꝫ oriētis calephā. sedem suā erexerunt i terra egypti innumeris diuitijs ꝛ delicijs affluētes. ¶ Unde inter egyptios ꝛ oriētales populos magna semp extunc fuit dissensio et odiuꝫ implacabile ꝛ in lege discordia et cōtradictio sarracenorū populis i duas ptes diuisis. quadā pte halij et eius successoribus adherēte. maiori tn̄ parte consentiēte machomete et successoribus eius. postq̄ vero soldanus tp̄alē administrationem egypti sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus est. timēs sibi eo q calephe nō immerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superioreꝫ haberet respectū sed ipsi sibi et soldan⁹ eēt ac calepha accessit ad dn̄m suū calephā egyptiū tanq̄ ei debitā et solitaꝫ vellet exhibere reuerentiaꝫ. ꝛ claua ferrea quā gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terraꝫ ꝓstratum eiecit. et per ꝓditionem occidit. oēs aūt filios eius ꝛ cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vel carceri i ꝑpetuo mācipari. extunc soldanus baldañ. solus monarchiā et dignitatē tā sup egyptios q̄ super omnes alios orientales obtinuit: saladino cōpellēte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā alium instituere p̄sumerent. nec ritus alios q̄ halij orientales obseruarent. Princeps aūt orientalium sarracenorū omnium qui legē machometi ob-

servāt potissimus qui caput impij sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marchque: q̄ quonodā carthago dicebat collocauit. ⁊ nō soluʒ ethyopie ⁊ affrice. sʒ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim idest regeʒ gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua enī eoꝝ mira idē est ꝙ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnuʒ ē scisma. ⁊ dissensionis ꝙplurimū vtiles xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in plīis ⁊ expeditionib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna pte dissoluto

¶ De diuersitate gentiū que legeʒ machometi suscipere noluerūt.

Tertius punct⁹ est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradictus doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ⁊ maxime hij q̄ septētrionalem inhabitāt regioneʒ circa paludes methidas et i ptib⁹ vulgarie ⁊ comanie vsq ad fines hōgarie ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ alijs ptib⁹ adiacētibus cōmorant machometi legem recipere noluerūt ⁊ qꝛ ab alijs sarracenis orientalibus ⁊ occidētalibus valde remoti sūt p metū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsq hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāt adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturaʒ nec lr̄as vllas habētes arbores et arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicq̄d in mane casu aliquo primū eis occurrit illud p deo reputātes p totū diem colūt ⁊ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare ꝯfitentes. putantes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē in altū ꝓiciūt i honorē illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē et sūme diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos imitantium.

Quartus pūct⁹ est de diuersitate gētiū q̄ in aliquo imitant sarracenoꝝ legē differūt ⁊ in alijs. et primi dicunt torcomani q̄ in terra turcoꝝ inhabitāt hij traxisse credūtur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictis. Un̄ noīe cōpositō a thurcis ⁊ comanis appellant turcomani De turcis sicudē et audiuis orientaliū historijs certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi totā illā regionem illā sʒ vniuersas fere orientales ꝓuincias armato manu occupauerūt violent: extunc auteʒ gēs illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certaʒ mansionē sed passiʒ cum vxoribus et filijs ⁊ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regeʒ sibi prefecit: ciuitates

ꝛ oppida possidere incipiẽs agri-
culture dans operaȝ que peiꝰ de pe
culio tamẽ viuebat ac iura sibi ci-
uilia constituens. Hi aũt qui sua ru-
ditate permanentes priorẽ viuẽdi
modum deserere noluerunt appel-
lati sũt turcomani. In multis aũt
imitantur illos sarracenos qui be
duini dicũt. Isti beduini et arabũ
gente principaliter ceperunt origi
nem: de quorũ stirpe dicunt descẽ
disse machometum. Hi aũt dogma
tizantes ꝙ diem mortis a deo sibi
cõstitutum nec preuenire possunt
nec preterire. nunꝗ̃ ad pugnã ar-
mati ꝓcedunt sed solummodo ca-
misiati populis more feminaꝝ ca
pita inuoluentes lanceis et ensibꝰ
tantũmodo vtẽtes. ꝛ lȝ leuiter ꝛ de
facili ꝯuertãt in fugaȝ alios tñ sar
racenos timidos et ignaros repu-
tant: qui spicula et sagittas a lõge
iaculantur sunt aũt non soluȝ xp̃ia
noꝝ sed et etiã sarracenoꝝ ꝛ ꝓdi-
tores mendaces et cõstantes ꝛ ami
ci fortune et duplici via gradiẽtes
his quos cernunt preualere libenť
adherentes. Portant etiã in capi-
tibus pilleos rubeos cũ pepulis i
tempore de pellibꝰ animaliũ habi
tantes: ouinis etiã pellibꝰ ꝛ capri
nis plerũqȝ vestiunť nullã aũt ha-
bentẽ certã mansionem in campe-
stribꝰ et pascuis turmatim ptibus
incedentes vagi habitant pascũť
vbertatẽ sectãtes diuersas regio-
nes circuiũt lacte viuentes ꝛ aia
lium copiosaȝ multitudinẽ secum
trahentes. ¶ Ipsi autem penitus
ociosi tam equorum ꝙ̃ pecoruȝ vxo
ribus suis procurationẽ relinquũt

Sunt et alie gentes ex orientalibꝰ
ptibus qui legẽ machometi custo-
diunt excepto ꝙ more xp̃ianorum
ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres
eoꝝ qui xp̃iani fuerunt hunc modũ
orandi eis relinquerũt ab aliis sar
racenis heretici et ꝓphani reputã
tur: ex quibꝰ nõnulli ipsum solum
deũ summũ reputant eo ꝙ inter om
nes creaturas visibiles ꝑcellentẽ
habet pulcritudinẽ. Sunt aũt qui-
dam alii miserabiles homines in
montanis circa iuga libani in ꝑti-
bus tripolitanis cõmorantes qui
lȝ ex parte legeȝ machometi obser
uent. dicunt tñ se legem alterã oc-
cultam habere quã non licet alicui
reuelare nisi filiis eoꝝ cum iã adul
te sint etatis: vt secreta pueriliter
nõ reuelent vel mortis articulo im
minente cum patres in extremis
laborantes spem euadendi nõ ha-
bent. Vxores aũt eorum et filie in
lege maritorum et parentũ suoruȝ
ignorantes legẽ illã dicũt se crede
re ꝙ si forte filiꝰ leuitate illã legeȝ
quam vocam occultant matri siue
reuelant. vxor a marito et filius a
patre absqȝ vlla retractione neca-
rentur. Hi autẽ ꝑter morem aliorũ
paganorum vinũ bibunt et carnes
porcinas edunt ab omnibus aliis
tãꝗ̃ heretici legis reprobanť. Ipsi
etiaȝ pessima et abhominabilia et
sexui feminee contraria in occulto
turpiter operantur sicut illis nar-
rantibꝰ q ab illis recesserunt cogni
tum est timẽt ne vxores eoꝝ eos re
linquerent vel contemptui habe-
rent si execrabiles ritus eoꝝ ꝛ imũ
dicias secte peruertissime cognos-

cerent. Est etiã in pvincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadẽsis qui hodie vulgariter appellat torʒa quidã populus scopulis ⁊ mõtib⁹ vndiq₃ circũclusus inhabitãs habẽs castella. x. fortissima. ⁊ ppt viaꝝ angustias ⁊ rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ⁊ vallibus oim fructuũ ⁊ frugũ fertilitate fecũdissimis et amenitate iocũdis. hoꝝ aũt hoim q̃ azisimi nuncupant multitudo numerũ. xl. M. excedere dicitur. Preficiũt autem sibi capitanium nõ successiõe hereditaria sed ṗrogatiua meritorum quẽ ipsi veterẽ seu senem appellãt non tã prouecte etatis rõne. ꝙ prudentia dignitatis preeminẽtia. ¶ Prim⁹ autẽ ⁊ summ⁹ in fauste religionis eorum abbas ⁊ locus vnde principiũ habuerunt in partibus est orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorenseʒ ⁊ ptes perfidis pvincie. Hi autẽ yngula nõ findẽtes neq₃ sanctũ a pphano discernẽtes omnẽ indifferẽter obedientiam superiori suo exhibitã sibi credunt esse vite eterne meritoriaʒ. Unde tante subiectiõis ⁊ obedientie vinculo magistro suo queʒ senẽ nominant astringunt ꝙ nil ita piculosuʒ est aut difficile ꝙ ad mãdatum domini sui hilari animo et ardẽti volũtate amplecti et perficere vereant. Senex aũt dñs eorũ pueros de populo suo in locis secretis et delectationibus facit nutriri ⁊ diuersis ideomatũ generib⁹ diligenter imbutos et istructos ad varias pvincias mittit cũ cultellis vt potentes homines taʒ xpianis ꝙ et sarracenis vel quia et aliqua causa habet eos odio vel ad ṗces amicorũ suoꝝ seu etiam ppter immẽse pecunie precium sibi datũ mandat occidi pmittens ppter huiusmodi mãdati executionẽ longe maiores delicias habituros in paradiso sine fine post mortem ꝙ fuerit ille in quibus fuerãt nutriti. ꝙ si ppter huiusmodi obediẽtiã eos mori contigerit martyres a suis iudicant et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habent reuerentia. ¶ Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex dicitur multis muner ib⁹ ditant. et si serui erãt de cetero liberi dimittunt. Cũ miseri adolescentes seducti de cõuentu ṗdictorum fratrũ ad varias partes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaʒ suscipiunt ⁊ cũ tanta diligentia ⁊ sollicitudine pficiunt sese variis modis transfigurãtes ⁊ aliarũ nationũ ritus et habitũ sibi assumentes aliquando in specie mercatoꝝ qñq₃ in specie clericorũ seu monachorũ ⁊ infinitis aliis modis sese occultantes ꝙ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ ẽ q̃ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere cõtra iferiores psonas aliquid machinari dedignant. Potentes aũt quibus ipsi aduersant vel ṗcio magno se redimunt vel armati incedẽtes cũ caterua satellitum cũ suspitione ⁊ metu mortis semper incedunt. Hi aũt super oẽs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et altissime seruauerunt vsq₃ ad tẽpora cuiusdam magistri

sui qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarum excitatus studio xpianorum legem et xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere et perscrutari admirans xpi miraculorum virtutem et doctrine sanctitatem ex quorum comparatione vt irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare. Unde exhortatus est eos et mandauit quod vinum cum modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue predicationes in hoc omnes concorditer consenserunt quod relicta machometi perfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tamen quod eiusdem conditionis essent et libertatis vt alii xpianorum lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie templi tributarii duo milia bisanciorum eisdem annuatim persoluentes pro securitate cuiusdam terre sue que in confinio terre predictorum fratrum sita erat qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre consueuerant. Prefatus autem azisimorum magister vnum de familiaribus suis virum eloquentem prudentem et strenuum de quo plurimum confidebat misit ad regem hierosolomitanum. Rex autem intellecta causa legationis pro tanti populi visitatione et animarum a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agens. Nuncium senis cum summo honore et gaudio magnifico recepit et ipsum ad propria reuerenter vt domino suo bonam regis et xpianorum voluntatem et magnum desiderium denunciaret et vsque ad fines terre sue deduci precepit quem dum fines suos iam fere ingressurus tripolim pertransisset: quidam ex nostris vir belial et iniquus dei timorem ante oculos suos non opponens hominem de regio ducatu et fidei xpianorum sinceritate confidentem improuisum nihil an sibi metuentem in detrimentum xpiani nominis et maxime ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille qui tanquam planta nouella nondum radicatus erat in fide cum ira magna et indignatione fidem nostram respuens et nostrorum consortium suspectum habens a tam sancto et honesto proposito resiliuit et vsque ad tempus presens xpianos et dei ecclesiam persequi et infestare non pretermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. His igitur et aliis innumeris monstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta est et alie quamplures eius pernicioso exemplo sunt coinquinate contagio.

¶ De bello sarracenorum per argumenta contra fidei fortalicium.

Octaua consideratio huius libri est de bello sarracenorum per rones contra nostrum fidei fortalicium suo ceco iudicio nimium efficaces non attendentes quod est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumenta quibus insultant contra nos. Primum contra nomen xpianum. Secundum contra xpi conceptionem. Tertium contra xpi diuinitatem. Quartum contra xpi mortem

Quintū ꝯ trinitatē psonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā i visione dei. Septimū contra matrimonium vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqȝ legis quas dicūt esse corruptas p iudeos ⁊ xp̄ianos ⁊ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contēdit ostēdere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

Primum argumentū sarracenorū est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt eñ ꝙ illi qui vocant̄ xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani qꝛ sunt contrarij oīb⁹ dictis ⁊ factis que opabatur ⁊ dicebat iesus xp̄s quia xp̄us erat iude⁹ et seruauit sabbatū. Et ipse dicit in euāgelio mat. xv. nō suȝ missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in paucovel in multo immo sunt sui cōtrarij totaliter. ¶ Ad hanc venifferā oppositionē dupliciter respondet̄. Primo eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēditur qꝛ experientia teste possūt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos q̄tam gloriā et honoreȝ ⁊ q̄to corde xp̄iani faciunt et offerūt iesu xp̄o edificatis tam solemnissimis et magnificentissimis ecclesijs in suo nomine ⁊ sue beatissime matris et suorum sanctorū ditatis in crucibus ⁊ calicibus patenis cādelabris lampadibus ⁊ ymaginibus et auro et argento deaurato. psūt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dierū q̄s iesus xp̄s i d̄serto ieiunauit. ⁊ sicut dicit lex sarracēoꝝ d̄ mēse rōadā qꝛ i eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui menseȝ cōfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsitentes vitā iesu xp̄i sequunt̄ suuȝ exēplū. Ieiunant similiter. iiij. tēpora anni ⁊ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris aploꝝ: et multorū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sȝ ⁊ ēt diebus illis cessando a corporalibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre q̄tā deuotionē ⁊ honorem deferunt nomini suo cū multi et xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunt̄. non facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de eoꝝ oculis sepe emanant in magna habundātia memorādo suam doctrinā suas p̄dicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suā ad inferos descensum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatē cuȝ apostolis cōuersationeȝ

per dies.xl.anteq̃ ascēderet ad celos. In quibus sup oēs angelos sedet ad dexterā patris semp orādo pro suis fidelibus memorādo etiā quō in mūdi fine veniet in maiestate sua et sui patris et angelorū iudicare vivos et mortuos: et q dabit existentibus ad dexterā suā vitā eternam: et existētibus ad sinistram tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus vivens inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos: nec taliter debere vocari illos quos cū tanta fide cū tanta devotione cū tanta reverētia. et cū tanta gloria ꝯstat adorare iesum xp̄m. ¶ Scd̄o declaro q sarraceni hoc dicētes sunt cōtra suā legē non dico solū illi qui habitant inter xp̄ianos et noverūt supra predicta. sed etiā existētes mequa loco securo eis s̄m alchoranū. cum ipsummet alchoranū in multis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice nominavit eos nazarenos. qđ in idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̄iani discipuli xp̄i q̄ est magister oīm fideliū. et qū apparuit paulo sic se vocavit nazarenū. Dicens ego sū iesus nazarenus quē tu ꝑsequeris. Sic ergo sarraceni nō possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̄ianis quicq̄d eis placuerit: qm̄ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt q nec sunt xp̄iani: nec debēt ita nominari. Ūn̄ bene possūt ꝯsiderare sarraceni de xp̄ianis sic dicētes. cui⁹ alterius legis volūt esse: qm̄ nolunt affirmare esse xp̄ianos. q tamē publice dicit lex eorū. Et ideo ex quo suam voluntatē supponūt legi sue negādo q ipsa affirmat. nō est mirandum si similia faciūt de sancta scriptura xp̄ianoꝝ negādo tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quē sacra scriptura in pluribus locis veteris et novi testamēti ꝑ tali nominat q sit filius dei suus filius primogenitus suus ꝓprius fili⁹ verus suus filius unigenitus sic q unus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua substantia ꝓpria et natura et non multi. de quo ut nemo dubitaret dicēdo iste est vel ille. de⁹ pater suū esse demonstrat loquēdo dixit eū ostendēdo hic est filius me⁹ dilectus. et si sarraceni negant sacrā scripturā quam habent xp̄iani negāt legē suam in multis passibus q̄ affirmāt q eas debēt credere: qr facit mētionē de scriptura moysi: et psalmista david de multis etiam ꝓphetis et euāgelijs affirmat eū alchoranus q illi sunt credentes in deū qui credūt ea q̄ deus iussit anteq̃ machomet⁹ esset in mundo. Ad ea autē que dicunt q ideo non sumus christiani quia non observamus sabbatū nec circumcisionem que et q̄ manifeste sūt rationes quare lex moysi non debuit observari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserūt cessavit impletis per iesum mysterijs in ipsa contētis ad plenum in primo libro fuit declaratum et reduco hic ad memoriam saltē unū dictū quod multum debēt attendere iudei et saraceni tenentes circūcisione q quando rex implevit suum promissum si post aliquis ducat ꝑ di

misso illud qd ipse ordinauit bene pōt intelligere q ei facit iniuriam qz ducēdo tale p dimisso dat intelligere nō esse impletū qd promisit in tpe iam pterito p eū assignato sic est de circūcisione quā deus dedit abrahe p signo cōfederationis inter deū: et eum quousqz de suo semine nascereť ille q habebat esse oim gentiū benedictio messias pmissus deus z homo: qz ergo saraceni vtūtur circumcisione cōtinuo sunt in ira dei sicut iudei faciētes deum mendacē z periurū non implentem qd promisit z iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni et vno falsissimo fundamento psupposito: q cōtempta lege scripture z gratie debent seruare solūmodo legē nature quā abraham obseruauit et quo ipsi non legem moysi nec xpi: sz datā abrahe solū tenent p vera q debēt esse sicut z ipse circūcisi: ita q postq habita est lex pfectionis redeant ad legē nature in qua vixerant ab initio mundi quoniā hoies non erant capaces maioris legis sicut si post q homo creuit in etate z est factus homo intelligēs dicat q ei conuenit loqui. sicut quādo erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cū hoc sit certum omnibus hoibus cum veniūt ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad talē etatem z dimittere ea q faciebāt cū paruuli erāt. ¶ Sed querendū est a saracenis quare circūciduntť vt cū nesciuerint respondere remaneāt cōfusi in circūcisione sua nō enim inueniť expsse dictū in alchorano p magistrum machometi qz circūciderunt se z sui credētes. sed isti sui credētes addiderūt se dicēdo q ex q fuit data lex abrahe z ipse fuit circūcisus q necessaria est eis circūcisio cū dicanť professores z obseruatores legis abrahe. q machometus fuit circūcisus non legiť in alchorano: sed in libro sue gnationis z vite narrať q ipso nato circūcidit eū Gabriel quādo balneauit cor eius z aperuit z post hec vba statim sequiť. Et dicūt q natus est circūcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circūcisione dicunt duas opiniones nullā earum affirmādo apparet q de eius circūcisione nō sunt certi nec talis circūcisio sicut ipsi dicunt fuit circūcisio Abrahe que fuit non p angelum: sed manu hois facta. q Machometus natus sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacitū potuit machomet⁹ de facto si rex fuit arabū vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissam. qd tamē in libro suo nō continetur sic accidisse. Sed qd mysteriū circumcisionis datū abrahe quō iam totaliter cessauerat z fuit annullatum potuerit iuste ordinari z cōtinuari clarū est q nō qm iudei sicut dictū est qm ea vtūtur sunt in cōtinua ira dei z odio de qbus sic datur intelligi in eo q narratur de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eoz nō expectāte q angelus circūcidat puerū qm die octaua facit eū statim circūcidi. ergo machomet⁹ fuit filius gētilis vel xpiani si gen

tilis. videat q̃ tale affirmat in qua reputatione teneret eū mater sua vidēdo eū dissimilē patri ⁊ suo generi toto. si primo nō habuerat de ea reuelationē dē qua tñ nihil narratur. et quō pōt dici per angelum circūcisus statim sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circūcisus hoc nihil est dicere qm̄ est cōtradictio in terminis. Si tā forte dicat ꝙ circūcidit eū angelus in vētre matris sicut si a sua cōceptione fuisset sanctificatus: ⁊ in grā dei cui nō cōcordant verba psalmi claritatis. Cū magister machometi quē diabolū intelligo iurādo ꝑ claritatez noctis qm̄ colligit͛ seu occidit dicit sic. an non te inuenit dñs tuus orphanū et appropinquabit. inuenit te deuiū ⁊ direxit. inuenit te pauperē ⁊ ditauit ecce sanctitas taz ꝑ saracenos laudati religiosi machometi quez ſm ꝙ ipsi intelligūt de⁹ inuenit deuiū ⁊ direxit. ⁊ ad q̃d direxit statim declarat ꝙ de paupere eum ditauit ⁊ quid dicat͛ in libro suo contra diuitias cum illas ⁊ luxurias ꝓmittat diabolus suis nō dicitur. Sed hoc est certuz ꝙ difficile est ꝙ diuitias habētes ingrediantur paradisum dimittēdo ergo hoc ex quo illud qđ dicitur de circūcisione machometi non legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝓ autētico illud est magis apparens ꝙ ipse ⁊ sui primi credentes ꝓ maiori vel multo magna parte fuerunt xp̄iani nō circuncisi sed baptizati. Uerūtamen cū in alchorano dicat͛ de magna instātia ꝑ eū ad iudeos: vt essent sui credentes existenti maiori labore et principalior intentione sua faciendi semꝑ suū principatū maiorē per euz tm̄ desideratū pro cōcordia eoꝝ q̃ sibi adherebāt forte fuerit introducta circūcisio q̃ leuiter potuit intrudi cū in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ ⁊ est verisimile ꝙ multi eoꝝ erant neophiti et cū in multis istoꝝ magno tēpore duret affectio ad legē moysi sicut vera ꝑ eos habita ⁊ suos patres habēdo fiduciam dñi tēporalis. multi illoꝝ nō cōtradicunt circūcisioni. dicūt iterum aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partibus heresis phariseorū ꝙ ad saluationē requirebatur cū euangelio obseruare legē moysi ⁊ non minus pēsanduz est. ex quo labor machometi et suoꝝ successorū erat adiungere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos ⁊ gentiles per ipsum ⁊ suos fuisse ordinatū ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elaiaber quo vtūtur quādo ingrediūtur suas mesquitas. potest ergo alphaquini saracenoꝝ per seipsos intelligere quante efficacie est ꝙ arguunt cōtra xp̄ianos ꝙ circūcidūt se sicut fuit xp̄s qm̄ ipsi seipsos reputantes ⁊ tenētes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus ei⁹ nō nascūtur circuncisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte responderūt ꝙ alia est ratio in machometo ⁊ alia in eis. sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in sua ꝓphetia non est mirū si imponent xp̄ianis debere circuncidi ex quo xp̄s fuit circūcisus sicut hoies ceci vel debiles visu loq̄ntes in eo ꝙ nō vel paucū

vident q̃ sequũtur ea que pedibus calcant vel manibus palpãt. s3 de eo q̄ dicunt non vident qđ est ante vel retro ad dexteraʒ vel sinistram supra vel infra volo dicere q̄ non considerãt causaʒ quare fuit iesus xp̄s circũcisus nõ habẽs locum in suis fidelibus postq̄ cessauit lex moysi et fuit euacuata a v̄tute que primo in eo erat qñ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortẽ suaʒ: q2 fuit p̄ eam obseruata lex moysi faciendo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substãtia ꝛ natura illarum reruʒ in quibus principaliter stabat veritas legis moysi l3 inueniantur scripta ꝛ q̄ iudei teneant eaʒ cũ multa diligẽtia in suis synagogis ex quo deficit eis virtus nõ obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nõ obseruet. Quoniam hoc est certũ ꝛ notorium oĩbus hoĩbus mundi q̄ nõ existente virtute rei significate p̄ signum si ille qui signũ habebat vult ea vti sicut prius q̄ ip̄e factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt cuʒ sit sp̄alis diuisa militibus a non militibus quomodo aliq̄s eoꝝ suis demeritis priuatur a militia si ducat eãdem diuisam quã primo ex quo substãtia veritatis habuit mutationem est reputatus mẽdax et datur ei pena p̄ eo non minus est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis q̄ secularibus quibus possunt priuari possidẽtes vl' si nunq̄ habuerũt ꝛ vocãtur tales. eadẽ ratio concurrit circa mulieres existentib⁹ aliq̄s signis virginũ ꝛ vxoratarũ corruptaruʒ: q2 iste facerẽt iniuriã suis maritis si ambularẽt in habitu in quo primo ambulabãt: sic facerent iniuriaʒ regi milites si facta pace in se ducerẽt signuʒ qđ primo erat guerre vel ecõtra signo ipso facto existente falso qm̄ non est cõforme rei p̄ illud significate p̄priũ. Exẽplum circa materiã de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtitur quãdo est virgo desponsata ꝛ alio quãdo iaʒ peperit: q2 si postq̄ peperit filiũ vult ducere se sicut prius anteq̄ pareret oẽs videntes deriderent eã reputãtes eam mulierem insensatam. sp̄aliter si ipsamet occidit suũ p̄primum filiuʒ ꝛ se vellet ostẽdere ac si nunq̄ peperisset: q2 iam non solũ mulier insensata sed etiam reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatione plena om̄i malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua aliis om̄ibus dimissis generationibus deus accepit in fide pro sp̄õsa sua quãdo abraham credidit et fuit ei reputatuʒ ad iusticiã. Unde ex illo tẽpore semper vixit in fide ꝛ spe qđ ex illa debebat nasci messias q̄ non erat in aliqua alia generatione ꝛ insignũ predicte fidei abrahã sicut dictum fuit accepit circumcisionem nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est q̄ vt maneret in statu quẽ primo tenebat occidit filiuʒ ex ea natum quis poterit iudicare nisi q̄ sit totaliter sine sensu ꝛ plena omni malicia postea potuit vti circũcisiõe pro diuisa ei data quousq̄ ex ip̄a nasceretur fi-

lius ei promissus hec ratio nō mi-
nus culpat sarracenos confitentes
natiuitatem iesu xpi ex maria vir-
gine descēdente ex genere iudeoꝝ
Unde impleto mysterio circūcisio
nis statim cessauit que primo erat
diuisa ⁊ signū specialis amoris il-
lius populi. Item circumcisio tene
bat locum ⁊ conditionē vnius sup
plicationis cōtinue ad deum vt re
cordaretur sue misericordie scdm
ꝙ locutus fuit abrahe et aliis patri
bus iudeorū ꝙ veniret ad meden-
dum cōtritos corde ⁊ ad predican
dum captiuis indulgētiam ⁊ clau
sis daret appertionē ⁊ consolatio-
nem lachrymātibus: impleto ergo
⁊ de ea habita perfecta noticia cir
cumcisio que iudeis erat sicut que-
dam supplicatio primo redit in ab
hominationē ⁊ odium quātoplus
ducunt eam tanto se faciūt magis
indignos diuina ꝯsolatiōe de quo
tempus pteritum. M.cccclx. anno
rum est eis plus ꝙ satis testimoni
um existēdi cōtinue in ira dei ⁊ vt
nunqꝫ habeāt misericordiam sicut
circumcisio dabat eis spē quam to-
taliter perdiderūt quando mutata
substātia ⁊ notificata veritate my-
sterii circūcisione que erat signum
voluerunt vti sicut prius: bene po-
test hic dici illud brocardicū istius
regni castelle athilodigo nuera en-
tiendolo tu suegra. Supradictis
rationibus comphendentibus sa-
racenos plusꝙ iudeos quādo ipsi
postꝙ cessauit suum mysterium ea
ratione qua fuit data abrahe vtun
tur circumcisione qui si attente vo-
luerunt cogitare in secretis sacre
scripture possunt sane intelligere
ꝙ inquātum vtūtur circuncisione
sicut moyses cōtinue accusat iude
os ante deū: quia non crediderunt
dictis eius sic abraham accusat sa
racenos false suā diuisam deducē-
tes post impletionē promissionis
sibi facte ⁊ aliis patribus cuiꝰ im-
pletionis ipsimet sunt testes posi-
ti in paradiso post mortē iesu xpi
accusat eos iterū non minus abra
ham: quia confitētes se venire de
hysmael contradicunt eis diuina
verba ⁊ mendacia dicūt: quia non
in hysmael: sed in ysaac semine est
benedictio omniū gētium. et dicūt
seipsos esse illos de benedictione
ysaac promissa vix sufficeret tem-
pus si scriberēt rationes ⁊ causas
occurentes ad intellectū iniusticie
totaliter irrationabilis quam sara
ceni cōmittunt in vsu circuncisio-
nis non habendo autēticum et ex-
pressum testimoniū qd suo magi-
stro: scꝫ machometo fuerit manda
tum. Uerūtamen si tale pceptū fin
gam nō potest esse dei: qꝛ deus nō
pōt dare falsū testimoniū sicut est
circūcisio mutata veritate ⁊ substā
tia illius qd significabat totali ve
ritate existēte principaliter in hoc
ꝙ sit cōformitas intellectꝰ cogno-
scētis rei q̄ cognoscitur: potest ali
quis dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic re
lucet nobis ⁊ illuminat de nocte si
cut de die. Sꝫ qꝛ natura rei nō est
cōformis sua cognitio non est vera
sꝫ ⁊ eiꝰ dictū. ⁊ si illud qd dicit po
nat i scriptur ⁊ eadē rōne illa scri
ptura erit falsa vt notat dñs. Cesa
rien. in tractatu suo ꝯ sarracenos.

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.

Ecundū argumentū sarracenorū est cōtra xpi conceptionē quā nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qd ipsi non intelligentes licet assererēt xpm de virgine natum ꝛ mariā virginem ꝑmansisse non tamē intelligunt spm dei tertiaꝫ in trinitate personā: sed potiꝰ materialē flatuꝫ qualē reperimus in homine ꝛ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virgineꝫ de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate ꝛ ratione probare. scꝫ ꝙ flatus sit in deo. ꝛ ꝙ de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps̄o. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. spm̄ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen̄. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corpꝰ ade. ꝛ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eodeꝫ flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xps in discipulos suos. ꝛ ait Accipite spm̄sanctū ꝛc. Sic etiam intelligunt qd gabriel dixit ad mariam. Spūssanctus superueniet in te. ꝛ illud qd de xpo dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationaleꝫ creaturam et deum. Sꝫ quid est mediū super hoīem ꝛ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ꝛ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadripertito. libro. iiij. c. i. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ꝛ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco icircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana ꝙ diuina. hoc irrefregabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicit spūssanctus qui procedit a patre ꝛ filio. de quo dicitur. spūs dn̄i ferebatur super aquas Gen̄. i. ꝛ xps dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ꝛ ita materialis flatus non est. Item apl's dicit. ꝙ spūssanctus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibꝰ. xps etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Hic spūssanctus connumeratur patri ꝛ filio. et ita vna est in trinitate ꝑsona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque. ꝓpter fluxum peccatorum aque fluunt. i. peccatores cōuertunt fluūt ꝓpter fluxum lachrymaruꝫ ꝑ penitentie

lamentū. q̄ autem dicitur dn̄s inspirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creādo cū corpori hominis infundit. per hoc autem q̄ xp̄s insufflauit in apostolos significatum est q̄ gratiam sp̄ussanctus infundebat in eos. Superuenit autē spiritussanctus invirginē gloriosam: q̄ ei infudit gratiā suā. ¶ Eadem ratione dicitur concepisse de sp̄usancto. i. opere sp̄ussancti non de substantia ipsius: ipsa em̄ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄z cōcepit sine alterius rei permixtione nec aliq̄s debet intelligi flatus materialis: vt iam dictum est a deo p̄cedens rationalem creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ p̄cederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si esset eiusdem nature cuz deo. ergo esset deus. ⁊ ita de diuina natura concepit virgo. q̄ dictu ⁊ intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corporee nature est ⁊ nō diuine erit angelus vel anima cū sp̄us sit. et ita beata virgo de āgelo vel anima cōcepit. Si autem corporalis est nihil aliud q̄ aer esse videtur. ⁊ ita absurdissimum est q̄ sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominē. ¶ Querit̄ iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnitus anime xp̄i sp̄us sophisticus esse videtur. corpus etiā q̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio ⁊ illo flatu animaret̄ caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obijcit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei cōceptus quomodo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur q̄ xp̄s s̄m humanam naturam fuit filius virginis. ⁊ s̄m diuinā filius dei ab eterno a patre natus s̄m diuinitatem. In tempore vero de virgine s̄m humanitatē q̄ autem christus fuerit deus ⁊ homo supra libro primo latissime probatum est.

¶ Q̄d christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt em̄ contra nos si xp̄s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: s3 hoc est falsu3: quia nūq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit q̄ insipienter dicunt. s. q̄ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deu3. Respōdetur multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij. habetur q̄ cu3 sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Respondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: q xpus est deus: propter q summus sacerdos scidit vestimenta sua rc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite q de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternu. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio r vita. Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostiu per me si quis introierit saluabit. Ego principiu qui r loquor vobis. Ego sum alpha r o. principium r finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xps. dixerūt quia filiuz dei se fecit. Et sic patet q insipiēter r stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est cōtra xpi mortem. Ipsi enim asserūt xpm immortalem r impassibilem fuisse qui cōceptus de dei flamine. r ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatuz. sed asserunt loco eius alium hominez posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. q ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis. Preterea indecens esset xpm de flatu diuino cōceptum r quodammodo dei filium crucis subire patibulum. Respondetur q xpus sm q dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed sm infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia xpus si carnem assumpsit aut passibilē habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem r pati r mori potuit: r ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. r sic passibilis fuit. q autē xps filius dei fuerit: r sm hoc immortalis r filius virginis. r sm hoc mortalis. diligēter superius libro primo pbatum est. r etiaz q xps passus mortuus r suscitatus fuerit. ibidem latissime pbatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortē sm infirmitatē. Respondetur q hoc nō reputamus christi miseriā: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit r dignatiōe: q christus carnem assumpsit r mortem subijt non q meruisset hoc cum peccatuz non fecerit: vt r ipsi sarraceni fatētur. sed vt a morte nos per mortez redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi dum inter homines cōuersaretur inijūxit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed malorum

ceptem creauit. et super me est diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam. hec ibi.

Contra trinitatem personarū.

Quintuz argumentum sarracenorum est contra trinitatez personarū. Cū enim audiuit machomet⁹ q christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit q ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatez in deo. et ideo dixit in alchorano. in cap'lo elenesa non dicatis tres: quia deus est de⁹ vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secunduz vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro i alchorano. Ideo ad eorum cōfusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad qđ cuz non poterit respondere compellātur intrare conuiuium veritatis.

Queram⁹ ergo a sarracenis q̄d sibi voluit alchoranum. quia totiēs induxit deum de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei dixim⁹ angelis adorate adam &c. Et hoc cōtinuauit postea vsq ad finem libri aliquo modo loquēdo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis q deus est vn⁹ et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter nō possunt dicere q deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur q omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo communicāt sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur i alchorano in pluribus locis in persona dei nos num q creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem &c. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cuz deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. q vox illa pluraliter sit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim q quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Itē. iiij. capitulo. Non potest etiam dici q deus pluraliter de se loquit̄ ꝓpter diuersas quidditates q̄ sunt in eo

sicut potentia: iusticia. et huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista enim sunt in deo non accidentia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam compositionem: nec puralitatem faciunt vt propter illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo et homine illa accidentia aliquam compositionem faciant: et certe talis modus loquendi. s. quod deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens. faciamus hominem etc. Et dicunt iudei quod est vox dei ad angelos. quod est contra sacram scripturam que nunquam dicit hominem creatum ad imaginem angeli: sed ad imaginem dei. et hoc est quod statim subiungit moyses post ista verba dicens. Et creauit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam. ad imaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filium: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia. est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit quod non posset esse distinctio personarum sine distinctione essentie. Ideo dicit in capitulo elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: et non dicatis de deo: nisi veritatem: quia xpus iesus marie filius est nuncius dei. et verbum dei quod in ea posuit per spiritumsanctum suum. Ecce hic nominat deum verbum dei et spiritumsanctum suum. Sed timens ne per hoc diuina essentia divideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiungit et non dicatis tres: quia deus est deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum est in fide vt quasi cum iohanne diceret pater verbum et spiritussanctus hi tres vnum sunt. Induxit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis communiter quod deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in alchorano quod deus est deus vnus et quod habet verbum suum et spiritumsanctum. et sic tenemus quod ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquitur singulariter: et quia est trinus in personis aliquando loquitur de se pluraliter. Sed quia late dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritusancto contra saracenos et queramus ab eis. quia alchoranum frequentissime facit mentionem de spiritusancto quis est iste spiritussanctus. Nam in ca. elbakara in persona dei dicit dimisimus et dedimus iesu filio marie quod faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus eum per spiritumsanctum: et idem repetit post omnia infra in eodem ca. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflauimus in ea de spiritusancto: et in pluribus aliis locis loquitur similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo quis est iste spiritussanctus: et non possunt dicere saraceni quod sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et omnes sunt dei. que esset igitur causa: vt de eo singulariter diceret nostro et sancto. Et preterea non esset magna commendatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmendare q̄ deus dedisset ei angelū custodē qꝛ quilibꝫ homo hꝫ angelū custodē. naꝫ deus facit spūs angelos ꝛ nuncios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaize. Et preterea angeli nō sanctificāt hominē. sꝫ deus immediate ꝛ solus. sicut solus deꝰ potest dimittere peccata vt dicit̄ i alchorano. Si aūt predictus spūssanctꝰ sit vere deꝰ sed verus deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedimꝰ spm̄sanctū et insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus. qui dicitur datus et insufflatus et inter dantē et datum requiratur distinctio. oportet q̄ deus dans et insufflans ꝛ spiritussanctus insufflatus et datꝰ distinguant̄ et differant hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis ꝛ quā vocamus distinctionem realē pe relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinē eternam q̄ in dei visione ꝛ non corporali refectione consistit.

Sextuꝫ argumētū sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmit̄ credimus. scꝫ q̄ cōsistit in dei beatifica visione et illa est spūalis refectio finalis beatoꝝ. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo ꝛ potu qd̄ sic auctoritatibus nituntur probare. Deus eñi promisit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manantē sꝫ hoc intelligi non pōt de materiali terra p̄missionis qꝛ illa non manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittēs suis credētibꝰ eternam refectionē dicit vt bibatis et edatis super mēsam meā in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q̄ post resurrectionē oēs reficiētur melle ¶ Ad hoc dicēdum est istis bestiis q̄ in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. qꝛ tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigentia qꝛ sicut attestat̄ xp̄s hoies in p̄adiso neq̄ nubent neq̄ nubent̄: sꝫ erunt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et potꝰ nō sunt regnū celoꝛuꝫ caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebūt id est alimenta carnis ꝛ sanguinis in regno dei locū non habebunt ad litterā de terra p̄missionis intelligi nō potest qd̄ dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manantē lacte et melle paradisus celestis intelligitur qui manare melle ꝛ lacte dicit̄ p̄pter eterne et interne refe-

ctionis dulcedinem. Mensaz autē xpi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionē q̄ spiritualis refectio nihil aliud ē ꝙ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse ꝙ asserere hec sunt bonoꝝ premia scilicet esum mellis et potū lactis nunꝙ sustinuerūt martyres tot persecutiones vt ad has deuenirēt refectiones. voluit laurētius vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia. suspēsus est vincentius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si deꝰ daturus esset sua materialia fercula credo ꝙ elegantiora daret eis cibaria. xp̄s aūt post resurrectionez nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur eiꝰ resurrectio vera eiusdē in numero non solū per auditum cuz dixit eis pax vobis. Luce. vltimo: q2 xp̄s habebat talē modū salutandi: spiritus eni malignꝰ non consueuit annūciare pacez sed discordiam nec solum per visuz. cū dicit discipulis videte manꝰ meas et pedes meos q2 ego ipse suz. Luce vltimo. Nec solum per tactū cuz dixit palpate et videte q2 spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suā resurrectionez esse veraz ex gustu. q2 corpus fantasticū et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discip'lis suis habetis hic aliquid ad manducandū illi: tulerunt partem piscis assi ꝛ fauum mellis. Unde cibus ille nō fuit cōuersus in carnez

s3 resolutus in iacentē materiaz Sed ne hec causa comedēdi erit ī resurrectiōe generali. ea ergo q̄ in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus ꝛ mensa per similitudinē vel exemplū posita sūt Non sic aūt de secta machometi q2 ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mētionem. q2 nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit cōtrarius non solū christo sed omnibus prophetis et omnibus philosophis ꝛ oībus ratiōe vtētibus: q̄ oēs cōmuniter concordant ꝙ vltia hominis felicitas sit in cognitiōe solum dei iuxta illud quod dicitur Johānis. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solum deū verū et quē misisti iesum xp̄m. et Aristoteles in quarto ethicoꝝ. ꝛ. xii. metaphisice dicit ꝙ vita que est scd'm intellectū est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoritatibus sacraꝝ scripturarū quā non recipiūt sarraceni l3 recipere deberēt cū ipse valde laudet ꝛ cōmēdat legem dei ꝓphetarū sāctoꝝ doctrinam ac euangeliū xp̄i fiat ratio ꝯtra eos qua ostendaf ꝙ ī illa felicitate eterna nō erūt actꝰ gule ꝛ luxurie. Et arguif sic. Ad h' sumimꝰ cibos vt corruptio que posset accidere ex cōsumptiōe naturalis humidi nō sequaf vt etiā cibos sumimꝰ ꝛ augmētū. s3 ista duo nō erūt ibi. Nā oēs in debita quātitate resurgēt nec ampliꝰ poterūt mori nec aliquo mō deficere. Nā sicut

dicit machometus in sua doctrina vt patuit supra consideratione. iiii. post quam omnia mortua fuerint deus occidet mortem et postea resurgent immortales et integri: ergo cibi sumptio non est necessaria aliquomodo: et eodem modo nec vsus venereorum quia nec tunc est necessarium quod conseruetur in specie. quod non potest conseruari in indiuiduo. Item homines resurgentes imperpetuum viuent. ergo si cibo semper vterentur in infinitum augebantur eorum corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie feditates vt tantum resoluatur quantum conuertitur quorum vtrumque est inconueniens. Ad hec respondet machometus in libro de doctrina sua dicens quod non erit ibi egestio sordium sed purgatio per sudorem. Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur et non egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedam sunt de perfectione imperfecti que in re perfecta essent imperfectio magna. Item ista euasio machometi nihil valet quoniam corpora resurgentium ita erunt incorruptibilia quod nihil poterit resolui ex eis et sic non est simile de vno et de altero de perfecto et imperfecto. Item si in istis actibus esset vltima hominis perfectio vt videtur machometus expresse dicere, quid igitur nunc oportet abstinere ab istis et non magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic et felices sumus sed apud omnes homines etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiam ipsi sarraceni habent viros contemplationis et continentes quos maxime laudant. Item si in istis actibus est vltima hominis felicitas quid faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare potest. nec angeli etiam vnquam poterunt esse felices quia istis omnino carent. Preterea si habendo multas vxores et infinitas concubinas et adolescentulas est vltima virorum felicitas vt patuit supra consideratione. iiii. Quomodo ergo mulieres poterunt vnquam esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule infelices et misere. Rationabiliter ergo concluditur quod omnes tam viri quam mulieres eorum infelices erunt et miseri sequentes id quod debetur porcis et asinis. scilicet gulam et coitum.

¶ Contra matrimonium vnius vxoris tantum.

Septimum argumentum sarracenorum est contra matrimonium vnius vxoris tantum. Cum ei sit illicitum in lege christi plures vxores simul vno tempore habere. Sarraceni oppositum asserentes dicunt licitum esse plures vxores simul habere sicut supra patuit consideratione. v precepto. ix. Et nituntur probare auctoritate patrum veteris testamenti qui duas vxores simul habuisse leguntur vt Jacob et dauid et alii multi. ergo qua ratione licitum fuit eis habere plures vxores eadem ratione et modernis. Sed hoc non affirmant sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciant. tota enim eorum vita in fetore luxurie est vt supra patuit. Dicendum ergo quod vna debet esse vnius. Unde et deus vnam dedit ade vxo-

rem et non plures. que etiam sacramento deseruit qr per hoc significatur quod vna est sponsa xpi. s. eccl'a Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aut testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandu genus huanum ad cultum diuinu tunc terram replebat fecunditas. nuc aute celu replet castitas. a tempore enim iohannis baptiste: regnu celor vim patitur et violenti rapiut illud. In veteri aut testamento a matrimonio non excipiebant nisi. xi. psone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i. Corin. vij. quadiu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt no possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores heat adulter est. et sicut vna mulier non pot simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus quod vir no hz potestatem corporis sui sz mulier. sic et vir vxore sua viuente no pot accedere ad alia. Cum ergo sarraceni dicant xpm magnu propheta fuisse quomodo audet eius verbis contradicere que dicit mulierem no esse relinquenda nisi causa fornicationis. Ipsi aute multis de causis relinquunt vxores sunt etiam inter eos qui dicunt mulierem relictam a marito non debere ad eu egredi donec alter cum ea conueniat: sicut patuit supra cosideratione quita pcepto. ix. Et sic puaricatores legis et euangelij facti sunt. In lege enim scriptu est vt si quis vxore sua qlibet ex causa dimiserit et voluerit ad eum quoque regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter no sollicitauerit. si alter eam tetigerit ab ab illo imperpetuum phibita e: in euangelio tamen no est licitu homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christum credut tantu fuisse pphetam. et de virgine natum et de flatu diuino conceptum vt supradictu est cur non celebrant eius coceptu vel eius ortum.

¶ Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumetu sarracenor est contra baptismu quo ad ablutione interiorem. nos enim solam ablutione corporis dicimus et fideliter cofitemur no sufficere ad remissione peccator sz exterior et interior per aqua spiussancti. Sarraceni vero affirmant sola corporu ablutione p aqua factam sufficere ad peccati remissione qd volunt multiplici auctoritate pbare. Ait enim Ezechi. xxxvi. Effunda super vos aqua mudam et mundabimini ab oibus inquinamentis vestris. et iohanes baptista fuit baptizans in aqua tantu. Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etia ablutus septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. per qd significat quod aliquis p sola ablutione liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserunt quodlibet peccatum mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine cõfessione et cõtritione. Dicendum ergo quod non sufficit ablutio discreto et adulto sine contritione et confessione nec puero sine trinitatis inuocatiõe. Ezechiel vero aquam illã vocat mundam que sanctificatur per verbum. iuxta illud Augustini. Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Johãnes autem nõ baptizauit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationem nec peccata baptismo eius remittebantur. Ablutio autem aque qua naamã purgatus erat a lepra significabat baptismum christi quo quis liberatur a culpa. Ablutio autẽ aque qua fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem christi et mortem que iteranda nõ est nec sacramento baptismi debet. fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata nõ prodest. Errãt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporum suorum credunt sibi remitti mortale peccatum quia si tale esset videretur esse peccati incentiuum. Isti etiã multa de lege veteri obseruant et ita quodãmodo iudaizant quia vt supra patuit porcum non comedunt: plures vxores simul ducunt etc. Et iã in primo libro ostẽsum fuit legẽ moysi abolitam fuisse quia veniẽte veritate cessauit vmbra et figura. christus etiã eam ostẽdit consummatã et in se impletã cum pendẽs in cruce dixit consummatum est vt patuit ibi supra.

¶ Cõtra venerationẽ imaginum.

Nonum argumentum sarracenorum est cõtra ymagines que habentur in ecclesiis ipsi enim cum iudeis insultãtes cõtra nos dicunt hec nobis non licere quia facimus contra diuinum preceptum Exo. xx. Deu. xxvij. et Leuiti. xxvi. scilicet nõ facies tibi sculptile nec oẽm similitudinẽ etc. Derident etiã christianos quia effigiãt deum sublimi sedentem solio et circa eum magno dignitatis fastigio aquilam hominem vitulum et leonẽ. Ad hoc dicendum est quod si lex mosayca prohibuit nullo modo sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubim. Exo. xxv. et. xxxvij. et posuit in templo, quotienscunque etiam thurificabant ante archam et adorabant similiter faciebant ante cherubin. Salamon fecit etiam vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et oẽs cortine que erãt in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud precepit deus et erunt imagines angelorum non hominum. dico quod verum est quia tũc nõ erant homines tales vt mererentur adorari et imagines eorum quia erãt increduli et rebelles nec erat honestum quod sue aie essent in inferno et quod eorum imagines adorarentur in terra. sed postquam deus assumpsit carnem humanã factus figurabilis et anime sanctorum sunt in paradiso nõ est inconueniens quod eorum imagines sint in ecclesiis et venerentur ab hominibus. quod autem dicit nõ facies sculptile etc. Legislator declarat dicẽs

nõ adorabis ea neq; coles. nõ enĩ; prohibetur in illo precepto facere quãcunq; sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nõ adorabis ea neq; coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suoꝝ. i. demonũ qui erãt dij alieni quos prohibet colendos eẽ dicẽs Non habebis deos alienos coram me. quali aũt spẽ adorationis deus adoraẜ ⁊ quali xp̃i crux ⁊ imago virginis ac sanctoꝝ et de institutione imaginũ oim errore exclusso latissime dictũ est supra libro. iij. cõsideratiõe. iiij. argumento. xxiiij. vide ibi. ꝙ aũt deus pingitur a xp̃ianis in throno cũ. iiij. animalibus nõ est irrationabile q̃ cũ ezechiel ꝓpheta viderit illã similitudinẽ et scripsit pñt xp̃iani ad memoriã pigerẜ.

¶ Qð lex mosayca et lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenoꝝ est contra veritatem vtriusq; legis sc; xp̃i et moysi: quas dicunt esse corruptas per iudeos et xp̃ianos. Ad quod declarandũ. Notandũ est ꝙ inter cetera ex q̃bus põt manifeste videri ꝙ alchoranũ non est lex dei eo ꝙ ei non attestaẜ lex vetus nec euangeliũ que ambo alchoranũ testatur ꝙ sint vere lex dei. Sed ipse machometus seipsu; cõmendat ipse de se testimoniũ ꝑhibet. nos aũt inuenimus legẽ dei esse quandã cautelã cõtinuã ab eodẽ artifice fabricata; vt vnus aut nullus alteri cohereat et correspondeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentione; faciat ⁊ oẽs alij ꝓphetauerunt de xp̃o sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenoꝝ esset lex dei et vocatio ad legẽ illã nõ eẽt ꝑuersio s; cõuersio: vt ipsi dicũt quomodo omnes alios ꝓphetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aũt non inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetaꝝ vel ipse xp̃s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi q̃ñ dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etia; xp̃s ꝙ lex ⁊ prophe vsq; ad iohanne; ꝓphetauerũt vt mũdus sciret ꝙ generalis ꝓpheta nõ esset venturus vlterius. machometꝰ aũt se dixit generalẽ ꝓphetã ꝙ aũt ipse non sit propheta vtiq; scimus. Ad hoc aũt respondẽt sarraceni dicentes ꝙ Moyses et alij ꝓphete prophetauerunt de machometo ⁊ ꝙ etiam xp̃us prophetauit expressius omnibus q̃ dixit etiam nomẽ eius. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cũ talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corruperunt legẽ moysi ⁊ ꝓphetarũ et christiani corruperũt euãgeliũ et nõ remãsit nisi quãtũ est in alchorano de veritate legis euãgelij. Sed ꝙ hoc nõ possit stare Primo probo per alchoranu; eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc q̃d reuelauimꝰ vobis petatis ab illis q̃ legerũt librũ priꝰ ꝙ nos. Illi aũt qui prius legerint librum ꝙ sarra

ceni sunt iudei et christiani qui recepe runt penthateucum et euangelium sicut exponit machometus. ergo machometus dicit sarracenis: ut petãt a iudeis et christianis de dubijs: sed ut ipsi dicunt propheta veridicus esset machometus quomodo eos ad mẽdacia testimonij mitteret: non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tẽpore machometi: nec possũt dicere quod postea fuerũt viciati. nam dicitur in capitulo helgagar: quod interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationẽ dei. et nos cãdem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimonium sue creature seruauit ante machometum: et cõseruabit etiã Post primo in capi. helmaide: quod interpretatur mensa. Dicitur quod iudex quidam dixit machometo quomodo iudei querebant iusticiã et iudiciũ ab eo si venerint ad te iudica inter eos iuste: quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterẽt iusticiã cum sit apud eos vetus testamentũ in quo est dei iusticia. Preterea talis corruptio scripturarũ non potuit esse generalis seu manifesta: quia sic alie natiões sciuissent: nec particularis et occulta: quia sic aliqui codices integri et incorrupti remãsissent: sed in omni lingua et in omni prouincia inueniuntur lex et euãgeliũ eodẽmodo scripta. Preterea quattuor euãgelia nõ sũt scripta nec eodẽ tempore nec eodẽ loco nec eodẽ idiomate nec ab eodẽ scriptore. Sed mattheus in hebreo in iudea. Joannes in greco in azia. Lucas in greco in achaya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymũ et per alios ante tẽpora machometi et remãserunt exemplaria in omnibus linguis: ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide christiana ita maxime arduũ sicut incarnatio dei. scilicet quod homo ille sit deus. Et istud fuit maxime difficile suadere mundo. Unde et romani et alij pagani propter hoc persecuti sunt christianos trecẽtis annis continuis generaliter et distulerunt recipere fidẽ et euangelium: quia dicebant quod homo ille erat deus: non quia nõ recepissent homines et mulieres plures deos et deas: sed quia christus fuit dictus deus absque licentia romanorum quam ipsi prohibuerant quod nullus diceretur deus sine auctoritate senatus. et etiam quia iste deus non patiebatur cõsortem. Nã si istum deũ recipent cogebãtur omnes alios relinquere quod etiã erat contra pacta prouinciarum et leges et consuetudines romanorum sicut supra patuit lib. i. cõsideratiõe. iij. artic. i. in examine. iij. Quõ igitur christiani in dãnationẽ suã et detrimẽtũ fidei et prouocationẽ romanorum principum mũdanorum hoc materie arduũ et minus suasibile in suis scripturis et euãgelijs addidissent: omnes enim consentiebãt hãc legem esse sanctissimã et rationabilissimã hoc solo excepto quod rationẽ hominum excedit. scilicet quod ille homo sit verus deus et verus homo. magis igitur christiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et

minus suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliquid suasibile ꝙ ecōtrario. Preterea quō xpiani cū iudeis potuerūt cōuenire a qbus odio tam antiquo discōueniūt nec em iudei dicūt xpm esse deum nec bonū hoiem. Cū ꝗtum ad hoc magis conueniūt xpiani cū saracenis qui dicūt ad minus xpm fuisse sanctissimum hoiem. Preterea xpiani ante aduētum machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas ⁊ ꝑcipue orientalis in iacobinos et nestorinos: nestorini aūt maxime cōueniunt cum saracenis ⁊ machometus mādauit eos singulariter honorari. ⁊ quomodo cōuenissent nestorini cum iacobinis qui tāto odio diuidūtur ad viciādum euangelium ꝙ adinuicem occidunt ⁊ tn̄ inueniتur apud vtrosqȝ euāgelium oīno idē sicut et apud nos. Preterea nomen machometi quare xpiani subtraxissent de euangelio cū ipse tm̄ cōmandauerit xpm ⁊ matrē suam ⁊ euangeliū: vt dicit in alchorano ꝙ in euāgelio xpi est directio ⁊ perfectio ⁊ nō subtraxerūt inde nomē pylati qui flagellauit eū ⁊ nomen iude qui ꝓdidit eū ⁊ nomē diaboli ⁊ quare xpiani posuissent in euangelio ꝙ xps sit vere mortuus ⁊ crucifixus q̄ nunc videt ei cōuenire cū sit vere deus vt in euangelio habetur ⁊ quō videtur consequens ꝙ duo tamdiuersa posuissent de xpo scȝ ꝙ sit vere deus ⁊ vere mortuus Preterea dato ꝙ potuissent in omnibus libris ponere: sed qs potuit oibus suadere: et in cordibus gentium scribere ꝙ hunc occiderūt et tamē hoc suasum est toti mūdo: vt susciperēt illud principes ⁊ tyranni philosophi ⁊ sapiētissimi hoies ⁊ etiā indocti ⁊ paupes ita vt etiā calipha de baldaco moriret xpianus: ⁊ fuit inuenta crux ad collum eius vt testaretur facto ꝙ ipse dñs saracenoꝝ mortuus est vere xpianus. Et ideo iudicauerunt cū saraceni ꝙ sequestratus sepeliretur ab aliis caliphis qui vidit sepulchrū testimonium perhibuit. Et scimus quia verū est testimoniū eius. Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani ⁊ rōnibus validis ⁊ apertis ꝙ euangeliū est inuariabile ⁊ non viciatū nec corruptū Cum igit machometus super oēs alios libros cōmendat euāgelium ⁊ post illud vetus testamētum. cogūtur saraceni recipe auctoritatē euāgeliū ⁊ veteris testamēti. Preterea i alchorano in ca. helmeide qd interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi nihil oīno sunt nisi compleant legem ⁊ euangeliū. Familia vō liberi sunt saraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ⁊ euangelium ⁊ qd reuelatum est sibi. Istud autē qd reuelatū est accipit alchoranus qd reuelatū est solis saracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostēditur in multis locis in alchorano scilicet ꝙ familia liberi sunt saraceni secundū intētionem machometi dicit enim saracenus in ca. eleza qd interpretatur mulieres circa finē ꝙ nō vacillent in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem etc. hoc idem: scz quod familia liberi sunt saraceni ostendit expresse in capitulo lox. in fine libri. Si autem omnino voluerint dicere quod est lex vetus et euangelium corruptum ostendant integrum et corruptum et maxime si vniforme ostenderint et in omnibus linguis sicut et nos ostendimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictum saracenorum insipiens et falsum esse: scz quod testamentum vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequentissime commendet legem Moysi et iob et dauid. et dicit psalterium librum luminosum et sup omnes alios libros commendat euangelium in quo dicit quod est salus et directio: vt dictum est: quia enim christus commendauit moysen et alios prophetas et christiani eos non habebant acceperunt eos a iudeis et fecerunt transferre de diuersis linguis et habent eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant saraceni nisi sicut dictum est dicere quod illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus propheta qualem reputant machometum tantum commendassent exemplaria corrupta et dixisset quod in eis esset salus et directio vel quomodo non predixisset imposterum corrumpenda sed potius dixit contrarium quod si saraceni erant in dubio de alchorano quod peterent ab illis qui ante receperant libros: scz a christianis et iudeis sicut supra dictum est in ca. de Jona potius autem dixisset non credatis eis, quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt saraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes quod de facili deprehenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoranus sibi maliciose prouidit et posuit quattuor remedia ne deseretur a suis et ne falsitas eius deprehenderetur. Primum est: quia mandauit eos occidi qui contrarium alchorano aliqui dicerent. Secundum quod cum alterius secte hominibus non disputarent. Tertium quod prohibuit ne eis crederent dicit enim in ca. vestra non credetis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat quod in euangelio est salus et directio. Quartum est quod ab eis totaliter separentur et dicant mihi lex mea et vobis vestra etc. Et post vos ab eo liberi quod operor. et ego ab eo liber quod operamini. et hec dicit in ca. Jone Si igitur saraceni bene acciperent consilium alchorani proculdubio dirigerentur haberent enim euangelium et legem moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysen dauid salomonem et alios prophetas frequentissime dicat quod non prefert vnum alteri.

¶ De bellis et triumphis saracenorum et christianorum per arma corporalia a tempore machometi vsque ad presens.

Nona consideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum et christianorum per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsque ad presens

tempus. Sicut enim ante icarnatio nem populus electus ꝛ peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ ꝛ ꝓpterea eis prouidit tanꝗ filijs de flagello correctionis. s. populū gētilium a quo sepe captiuabanᷓ ꝛ occidebantur cū diuina ꝓcepta transgrediebantur sicut dicitᷓ Amos. iij. tantū modo vos elegi ex oībus cognationibus terre. Jdcirco visitabo sup vos oēs iniqtates vestras. ꝛ apoc. iij. Ego quos diligo arguo ꝛ castigo. sic ꝛ post xp̄i incarnationē populus electus ꝛ peculiaris dei est popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i morteꝫ ꝛ in captiuitatē ꝑpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xp̄ianorum de flagello correctiōis: scꝫ populum saracenoꝝ per quē sepe captiuātur ꝛ occidūtur cum dei precepta transgrediūtur et veritatem sue legis relinquunt. piissimus tamen pater etern⁹ sic a paganis ꝑmittit flagellari filios suos ꝙ eos nō sinit omnino deleri vt in tā paruo populo respectu innumerabilis multitudinis saracenoꝝ ꝗ sunt velut arena maris sicci ꝛ infructuosi reluceret euidēter eius potentia ꝛ clementia infinita ꝛ sicut gentiles non semꝑ vincebant iudeos: sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum ꝓcepta altissimi custodiebāt sic ꝛ saraceni nō semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cum scꝫ diuinā volūtatem deuotissime conabātur iplorare. zelo sue sacratissime fidei succensi. ꝛ vt ex diuersis scripturis ꝛ cronicis colligere potui. clviij. bellis famosis: ꝓsens cōsideratio explicabit: vt habeant in quo cōtemplenᷓ principes xp̄iani: ꝙ videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter debent animari ꝓpter honorē sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus ꝙ plurimū feruet rabies infidelium vt deleāt de terra nomē xp̄ianum.

¶ Vincūt saraceni fugato theodoro ꝛ aufertur tributū romanoꝝ.

PRimū bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos factuꝫ fuit in affrica circa annū dn̄i sexingētesimū. iiij. tpe eraclij imꝑatoris ꝛ bonifacij pape. iiij. Causa autēꝫ predicti belli fuit: ꝙ cū machometus astutijs suis ꝑuertisset gentes illius terre ꝛ plurimū aliarū elat⁹ non modicū in supbiam suā cogitauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes extrahere ab ei⁹ dominio in seruitute: et accidit ꝙ ꝓdictus imperator eraclius misit nūcios suos ad predictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. ꝙ cum machomet⁹ sciuit: venit ad eos in manu forti ꝛ negato tributo eos occidit propter qd̄ eraclius imperator congregauit magnū exercitum et prefecit ei ducem fratrē suū theodorum qui imperiū oriētis de manu ei⁹ tenebat. Veniēs ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus ꝛ fugit: regressusqꝫ ē ad im-

peratorem eraclium sine honore.

¶ Vincunt saraceni et auferunt obedientia imperatorum romanorum in affrica.

Ecundũ belluz saracenoz contra xpianos factũ fuit circa idẽ tempus in affrica cũ enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorẽ fratrem suuz rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometũ rebellantem subiugare maiorẽ exercitum cũ predicto fratrẽ suo destinauit. Sed licz romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatẽ machometi pauore cõcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. ꝙ cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidẽdo et vulnerãdo: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostẽderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesqꝫ ibi perierũt paucis exceptis qui in mõtibus se absconderũt. nam cẽtuz quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic ꝑmittẽte prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanũ dominium in affrica et iugum seruitu[illegible] cessauit. De his duobus bellis latius dictuz est supra cõsideratiõe.ij.in secũdo puncto cum de ambitione machometi agereẽ. Et si queras cur deus permisit sic christianũ populũ dilectũ suuz per saracenos flagellari. Respõdetur ꝙ sepe deus iuste flagellat populũ suum propter peccatuz principis: sicut ptz.ij.Reg.de flagello quez misit deus in populum suũ propter peccatuz regis dauid sic in proposito. Naz vt alique hystorie tradunt ꝑdictus imperator predictum conflictum enticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomĩe matrimonio coniũctis. alie aũt hystorie dicunt ꝙ erat auersus a fidẽ catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam ꝙdiu tenuit veram fidem om̃ia sibi prospere successerunt. sicut ptz de victoria quaz habuit contra cosdroe regem persaꝝ et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltatiõis sancte crucis. Nihil eniz est ꝙ ita nequeat occasui subiacere ꝙ vera religio: nihil quoqꝫ lumine clariore ꝑfulget ꝙ recta fides in principe.

¶ Vincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.

Ertiuz bellum saracenoꝝ et xpianorũ tpe eiusdez eraclij imꝑatoris accidit. Causa aũt quare illud bellũ accidit vt ferũt q̃dam hystorie saracenorum fuit hec: qꝛ dũ quidã miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imꝑatore militãtes venissent ad accipiẽduz togas: ꝑdictus miles sine spada illis saracenis indignãter dixit vix

sufficit imperator dare togas milib9 christianis quam romagis istis ca usibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt omnia sarracenis. et sic eos immouerunt quod omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xpianos. Postquam ergo maria transiuerunt commissum est terribile prelium. et multi ceciderunt ex vtraque parte. Uerumtamen victoria concessa est xpianis: et rex sarracenorum captus est in prelio: et multi alij sarraceni milites cum eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra: et apparuit in celo signum ad modum ensis triginta diebus: quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

¶ Uincuntur sarraceni: et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartum bellum sarracenorum et xpianorum accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. et sedente in cathedra petri honororio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraque parte. et sarraceni acceperunt terram syrie et damasci et egypti. Eo tempore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastandum a gente circuncisa quare mandauit dagaberto regi francorum: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod et factum est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraque enim circuncisione obseruat siquidem sarracenus: vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atque egypto. compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiam Ludouici regis francorum xpianissimi anno domini millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo. parisius est translata. Predict9 ergo eraclius imperator propter infidelitatem destitut9 a deo xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

¶ Uincuntur sarraceni et capiuntur syracuse.

Quintum bellum sarracenorum et xpianorum accidit circa annum domini septingentesimum septuagesimum. Imperante constante eraclij nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enim tempore audientes sarraceni christianorum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus ceciliam inuaserunt: et syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnam per totam ceciliam fecerunt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt sarraceni quoque facta magna cede hominum recesserunt predam magnam secum apportantes vna cum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: q pp̄ter peccatū principis. sicut dictū est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnib⁹ impius et crudelis cōtra catholicos. Cū enī acephalitarū heresi lapsus esset qui cum entice vnam solā naturam vnāq3 voluntatē in xp̄o dn̄o contra veritatem catholice fidei asseuerant plures catholicos eo q sue nolebāt acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitq3 iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit q̄ cū omnibus esset exosus: vtpote quia erat reprobat⁹ a dn̄o cogitauit italiā de manibus et potestatibus longobardorū eripere. et ibidem dn̄m suum dilatare suāq3 sedem imperialem constituere in eadem. Et licet qđ non conceperat executione demandauerit cū pficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus romā. et cū per. xij. dies in vrbe resedisset inuidens et dolens romā tam pulchris tamq3 mirabilibus edificijs adornari contra ciues et vrbem iniquitatis sue venena diffundens in maiorē partē eorū que adornamētū et decorē vrbis cōstructa fuerāt ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: et multa alia bona ipse deponi mandauit adeoq3 pcessit sacrilega eius et pphana impietas vt etiā ecclesiam beate dei genitricis marie et oīm martyrū que pātheon vocabat antiquitus discooperiri ereis regulis fecit. et dicta ornamēta inuexit in tyberim: fecitq3 cōstātinopolim apportari. iniquitas ergo hui⁹ imperatoris causa fuit flagelli populi xp̄iani: sed tantarū iniquitatū merito penam luit. Nā cū impius imperator secreto in balneo lauaretur suiq3 milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligēter est ergo hic attendendū qualia sunt premia impiorū q̄diu enī bonus fuit et sancte ecclesie debitā reuerētiā exhibuit sibi pspera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. et fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et xp̄ianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annū domini sexingentesimū sexagesimūoctauū. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic cōgregauit plusq̄ mille naues et transiuit maria vt bellaret cū moabin rege arabū. Ille vero cognito eius aduentu misit cōtra ipsum quēdā militem strennuū nomine andallā et cōmisso duro certamine vict⁹ est imperator. et relicto cāpo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis: q̄ multi de suo exercitu perierāt et captiuati sunt in hoc imperatore nō minus admirandum est iudicium dei q̄ in p̄cedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus vict⁹ est ab infidelibus: sed vt in dei timore conseruaretur et malis prebe ret exemplum ne desperent: in tri

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit predicto certamini non tantum de deo q̄tum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit et modestus. Primum quoque qd fecit iusta et debita vindicatio patris sui: qm̄ omnes quos in mortem patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. et ecclesias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fuerant reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos achephalorū et monachilatarū heresi maculatos tanq̄ verus catholicus et zelator fidei catholice sine fine repromissione processit: et per istū s̄m omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zizanijs per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attendendū q̄tum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: et bonum et quietem statum ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis q̄tum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius. pater enī quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statumque ecclesie annihillauit. Filius vero quia bonus iustus verusque catholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Vincunt sarraceni et perdit totaliter nomē xp̄ianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et xp̄ianos circa idē temp⁹ accidit in affrica. in qua licet sarraceni nimium essent multiplicati xp̄iani tn̄ nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla. de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē morabatur. et bellauerūt simul ambo: sed finaliter victus fuit comes perdidit q̄ ibi multos de suis ac relicto cāpo fugit. et extunc perdiderūt xp̄iani honorem suum qui in affrica habitabāt et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Vincunt christiani et sarraceni efficiuntur tributarij.

Octauū preliū iter sarracenos et christianos accidit circa annū dn̄i sexingētesimū septuagesimū septimū tempore predicti imperatoris. Tunc enī sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie continetur: magnū prelium habuerūt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatorum. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione q̄ sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Vincūt xp̄iani et cremant naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonuz preliū inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa annū dn̄i septingētesimū octuagesimū quartū. Imperāte iustiniano p̄dicti imperatoris filio ꝛ regnante in hyspania virtuosissimo rege bāba tunc cū applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx.naues sarracenorū et percurrentes terrā illā maritimā fecerunt magna dāna. ꝛ plurimos xp̄ianos occiderunt. Sed statim vt cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus ꝛ ceperūt naues. ꝛ ignibus concremauerunt: ac maiorē partē arabū occiderunt ense. Aliosq captiuos duxerunt. ꝛ sic regressi sunt cū honore ad predictum regem bambam.

¶ Vincūt xp̄iani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Decimum bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annum dn̄i octingētesimū tricesimū. Imperante supradicto iustiniano: ꝛ sedēte in cathedra petri sysinnio. tunc cū romani syriā peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continet̄.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania et occciditur consobrinus regis roderici.

Vndecimū bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit in hyspania imperante leone.iiij. et sedente in cathedra petri Constātino primo. ꝛ regnante in regno castelle rege Roderico. tunc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo ꝙ auxiliū ꝛ fauorem proditori comiti iuliano daret contra xp̄ianos q̄.xij.milia electoꝝ ad pugnā ei tradidit. ꝛ ipse secrete in nauibus mercatorū hyspanie trāsduxit. postq̄ ergo oēs fuerūt in hyspania congregati sunt in quodā monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: ꝛ ligua nostra nominatur gybraltar. ꝙ cū rex rodericus sciuit misit illuc quēdā consobrinū suū qui dicebat̄ mingo cū magno exercitu qui sepe bellauit cū supradictis sarracenis: sed semper fuit victus ꝛ finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā p̄uinciā q̄ est terra hyspalēsi. ciuitatis multa dāna fecerūt et nō potētib⁹ gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis: nec ex fuga liberati sunt: sed fere ibi oēs perierunt.

¶ Vincunt sarraceni et perdit̄ hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum.

Duodecimū bellū inter sarracenos et xp̄ianos fuit in hyspania circa p̄dictū tp̄s. s. post supradictū bellū. Cū eī supradict⁹ muca videret strēnuitatē comitꝪ iuliani i victoria p̄cedētꝪ belli certificat⁹ d' ei⁹ fidelitate iterū cū maiori exercitu ip̄m comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt statim destruere p̄uinciā

beticam q̄ est guadalquevir ꝛ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cū ipso erāt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatoꝝ se extēdebat: ꝛ intrepide iuit contra eos. inuenit prope flumē quod dicitur guadalete: quod est ꝓpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xerim ꝛ xp̄iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamē dicūt ꝙ istud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ꝛ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gotthorum cōmissum est ergo bellum: ꝛ durauit dieb⁹ octo: scꝫ a die dn̄ica vsqꝫ ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiqꝫ sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominū. Comes tamē iulianus ꝛ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ confregerūt acies xp̄ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraqꝫ parte. ꝛ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquando fugiēte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Verumtamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur orella inuenta sunt in quoddā tremedali apud supradictum flumē guadalete absqꝫ corpore nec postmodū de eo aliqd scitum est nisi ꝙ in regno portigalie in quadā ciuitate q̄ dicit̄ visio inuētus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitqꝫ in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec sarraceni nō obstantibus viribus gotthoꝝ totā hyspaniā ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipauerunt ꝛ gētem quā per p̄terita secula valde timuerūt ꝓstrauerunt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur deus ꝑmiserit tā graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt ꝙ ꝓpter peccata principū Roderici: scꝫ ꝛ sui predecessoris vicise. Vicisa enī fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaqꝫ flagitia ꝑ hyspaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēqꝫ suā ad lasciuiam ꝛ luxuriā inclinauit sed ꝛ ep̄i et ecclesie ministri aspernabantur ecclesiastica officia ꝛ clarissis soribus ecclesiarū despiciebāt ecclesiastica sacramēta ꝛ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iani progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisqꝫ ecclesieqꝫ ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obedirēt pontifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec qdē causa percūdi hyspanie fuit tota enī gotthoꝝ nobilitas incōtinuis libidinibus ꝛ vitijs immersa altissimū ad iracūdiam ꝓuocauit. Itaqꝫ vicisa datus est in reprobū sensum intātū vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerteris nec possit ei resistere ciues paucis ex̃ ptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam ꝙ destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lȝ dicat Rodericus tudēsis in cronica sua ꝙ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger et dirus: et ad omne negocium expeditus: vita tamē et morib⁹ vicise non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā i affrica faceret legationem. qꝛ ergo xp̄m reliquerant p̄dicti principes cum populo suo ꝛ cōcubinali luxurie fetore: se subderāt. Ideo merito deus pmisit eos dari in reprobum sensum et ꝙ p̄dictus comes iulianus pditorie se iū geret sarracenis ꝛ totam hispaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani in aquitania et perimitur aldramānus cū.lxxv.mi litib⁹ sarracenoꝝ.

Erciumdecimuȝ bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit in aquitania galliarum pꝛuincia. Cum eīm sarraceni hyspaniaȝ subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipse karolus ligerim fluuium transiēs eudo neq͂ ducem aquitanie bellando victum fugaret. Eudo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluȝ inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatione non modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familiis galeas habitaturi. fluuiū garenā transierūt oiaq͂ i ore gladii deuastātes ecclesias dei cremauerunt ꝛ omnia sine delectu etatis vel sex⁹ sanguine implent quibus karolus pꝛiceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipsum nō deserit animose ac potenter occurrit et ex ipis sarracenis.cclxxv.milia vna cū ipsorū regio aldramao victoriose perimit de suis vero nō nisi mille quingentos amisit. Tūc eudo dux ad cor rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorūq͂ reliq̄as toto posse destruxit.

¶ Uincūt christiani et capitur ciuitas auinionēsis de potestate sarracenorum.

Uartūdecimū bellū iter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit post p̄dictū bellū Auiniōe: intiū ei sarraceni pualuerūt in occidētali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cuȝ eis habuit et ciuitateȝ Auinionēsi. aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsq͂ ad interfectionem contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū frācie.

¶ Vincūt xpiani peremptis duobus regib⁹ sarracenorū et capitur narbona et plures alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.

Quintūdecimū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenoꝝ cōtra quem veniēs p̄dictus princeps karolus marcell⁹ predictum regem obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum graui multitudine venit: cum quibus karolus strenuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello peremptis captoq; virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorū vltimo contriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Nemeansū agothen. Allasq; gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphando cepit et in totū destruxit. Igitur arelatens. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus aliis in circuitu captis sarracenos exterminauit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremq; partem europe inuaserāt karolus strenuissimus princeps dei fretus auxilio ⁊ romana eccl'a sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predictus etiā karolus marentinū prouincie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellando deuicit totamq; prouinciā sue subdit ditioni.

¶ Vincūt xpiani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei occisis plusq̄. lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextūdecimum bellū inter sarracenos et xpianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetenē. Licet eni3 deus p̄misserit tam aspere hyspaniā3 flagellari q̄ tamē diuina pietas quos p̄cutit tādē sanat surrexit quidam nobilis ex cātabira nomine pelagius filius ducis familie quem rex egitha baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: predictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astuciis cum illis paucis xpianis qui ibidem remanserāt factus est eorū rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentesimo quīquagesimo imperante leone. iii. ⁊ sedente in cathedra Petri cōstantino. viii. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit cōtra eum quod cernens pelagius sciuit in quandā speluncam circa predictam ciuitatem ouetenā. que dicitur lingua nostra cueua douga cu3 mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq; ex rupa scisa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominu3 potest debellari. Est enim locus ita securus: sicut si de⁹

fecerit ipsius scienter pro filio casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de salvatione patrie et sponse christi agere festinavit credens facile esse deo multos concludi in manus paucorum. cum ergo circundaretur undique a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncam intrare christianosque pimere omnes lapides omnes sagitte et quecunque alia iaculabantur valde flamine venti retorta: mortem reversa facientes sarracenos aliosque existentes vulnerabant sic quod brevi spacio ultra. xx. milia sarracenorum unacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alii vero fuerunt ita excecati ut nescirent quid facere deberent. Videns autem predictus rex pelagius miraculum tam manifestum exivit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remanserant fugientes a bello vindictam divinam evaserunt. Nam cum secus unum flumen quod ibi prope est graderentur quoddam supercilium montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum undis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit civitatem legionensem. que a asturiis nimium est propinqua predictus rex pelagius regnavit. xix. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fausilla filius eius qui solus regnavit duobus annis interfectus a quadam ursa cum qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagii qui fuit dictus catholicus ut infra dicetur loco suo.

¶ Vincunt christiani in aquitania et perimunt. ccclxxv. milia sarracenorum.

Decimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sub predicto leone imperatore et sedente in cathedra petri Gregorio. iii. Hic innumerabilis multitudo sarracenorum cum uxoribus et filiis aquitaniam intraverunt ut ibidem habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis. ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellaverat de quo dictum est supra bello. xiii.

¶ Vincunt christiani perempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus navibus quinque solum exceptis. liberatur constantinopolitana civitas.

Decimumoctavum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra civitatem Constantinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus navium predictam civitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoque ad auxilium a scitis vulgaribus contra sarracenos congrediuntur orationibus pro sanctis viris in re

gia ciuitate. xxxij. milia et sarracenis sine suorum lesione prosternūt sarraceni quoqꝫ residui quorū erat innumerabilis multitudo p oratio nem sanctorum virorꝫ fame frigore et bello ꝛ pestilentia perierunt. Unde iiij. anno cōfusi ab obsidione recesserunt nauibus ptim igne cōsumptis partim dimersis itaqꝫ ex tanta nauium multitudine vix quinqꝫ naues ad propria redirent infra ciuitatem tñ. xxx. milia hominuꝫ pestilētia pierunt quod deus fecit vt suam ptātem et clementiam hominibus ostenderet:

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimitur: rex sama cordubēsi. cum suis.

Ecimūnonum bellūꝫ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit tēpore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniā intrans terraꝫ destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū francigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eorꝫ. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt xp̄iani ꝛ perimitur abdarramen dux sarracenorꝫ in aquitania a karolo marcello.

Icesimum bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit duob9 annis post predictū bellū. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitat9 ab endone duce contra regē karolū marcellum cum multitudine graui trāsierunt flumen garronam qd transit iuxta tholosam ꝛ ignibus cōbusserūt et destruxerunt magnā terraꝫ karoli regis francorꝫ. Cū autē pdict9 rex karol9 sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit super eos et bello asperrimo cōmisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit pdictuꝫ abdarramē ducē sarracenorū pluresqꝫ sarraceni ibi ceciderūt Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer9 sarracenorꝫ qui ibi venerant tricēta sexagintaocto milliū captiuauit aūt mille quingētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus qd cum vidit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniaꝫ humiliter de errore queꝫ fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssim9 clementer pepercit ei quo facto predict9 dux insecut9 est sarracenos fugientes qui euaserāt in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugato endone duce frācorꝫ ꝛ perēpta multitudine xp̄ianorꝫ in francia.

Icesimūprimū bellūꝫ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa annū dñi septingentesimūtricesimū sextū. Tunc eñi abdarramē rex sarracenorꝫ collecto magno exercitu pposuit debellare terraꝫ regis

karoli francoꝝ et fecit fieri pōtes in fluminibus in quibus non erāt et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodaȝ per alneos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem orlienensem eā obsedit cōtra quem veniēdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francoꝝ bellauitqȝ cū eo et ceciderunt multi ex vtraqȝ parte ȝ finaliter victi fuerunt christiani ⁊ fugierunt. Sarraceni vero insequentes eos vsqȝ ad rodanū peruenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ⁊ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsqȝ in hodiernū dieȝ apparent se pulchra mortuorum.

¶ Vincunt xp̄iani et fugaṫ secūdo endo dux in francia.

Vicesimū secūdū bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos post p̄dictum subsequenṫ accidit. Unde p̄dictus abdarramen cū esset nimium letus ꝑpter victoriam supradictā cogitauit vlterius ꝑcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cum sciuit endo comes ꝑduxit iterum contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scd̄o. Sed iterum deo ꝑmittēte vict⁹ fuit ⁊ fugit et mortui ibi fuerunt multi francōꝝ fideles.

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ ꝑimitur p̄dict⁹ abdarramē in frācia cū multitudine sarracenoꝝ ꝑ karolū marcelluȝ.

Vicesimū tertiū belluȝ inter sarracenos ⁊ xp̄ianos post p̄dictum bellum subsequenter accidit. Cuȝ eīn predictus abdarramē elat⁹ in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat idustrie ⁊ potestati voluit vlterius ꝑcedere per terram Francoꝝ insequendo predictum endonem ducē vt eū interficeret. ⁊ pertransiuit petragoricam destruendo ⁊ cōburendo quicquid inueniebat. destruxit etiam et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed qr deo nunqȝ placuit superbia ⁊ ipe ponit terminos vite humane voluit ꝙ ibi veniret ille maledict⁹ abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir bellīger ⁊ sapiens ī armis congregauit magnū exercitū germanoꝝ et hepidarū et francoꝝ venitqȝ animose cōtra abdarramē ⁊ pugnauit cū eo septem diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit ꝑ totam diem vsqȝ ad noctem et finalr̄ mortuus est ibidem abdarramē et multi sarraceni. Aliī vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderunt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cāpuȝ vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ fugaṫ rex abdc

malech cordubens. p fracos pem‑
pta multitudine sarracenorū.

Vicesimūquar‑
tum bellum inter sarra
cenos et christianos ac‑
cidit circa annuz domini septingē
tesimūquadragesimūprimū. Tunc
eni abdemalech rex cordubeñ. col‑
lecto magno exercitu proposuit de
bellare francorum regnū: et veniens
non transiuit montes pyrencos.
Franci vero cuz audierunt q abde
malech veniebat contra eos circa
montes pyrencos prepararuerūt se
ad pugnandū. Venientes ergo pu
gnauerunt cū eo et interfecti sunt
multi sarraceni et rex abdemalech
fugit et recollegit se in celsiberiā q
est in littore yberū fluminis.

Vincūt xpiani in regno castelle
et occiditur thebā rex cordubeñ. et
omnes sarraceni qui cum eo ve‑
nerant.

Vicesimūquintuz
bellum iter sarracenos et
christianos accidit circa
annū domini septingētesimūquin‑
quagesimum. Tunc eni theban rex
cordubeñ. habuit bellum cum chri
stianis regni castelle et finaliter vi
ctus fuit et mortuus ibidem et om
nes sarraceni qui cuz eo venerant
ibi perierunt.

Vincunt christiani et claret rex
alfonsus catholicus

Vicesimūsex‑
tum bellum inter sar
racenos et christia‑
nos accidit circa annum domini
septingentesimum quinquagesimū
tertium. Imperante supradicto
leone et regnante in regno legiōis
rege alfonso catholico supra dicto
qui ideo dictus fuit catholicus q
optime custodiuit precepta dei et
ecclesie catholice: fuit etiam sere‑
nissimus zelator fidei et refector
christianorum sancto exemplo: et
iste fuit primus rex qui vocatus
fuit alfonsus et fuit filius ducis
petri de cantabria et gener regis
pelagij. Eo ergo tempore predi‑
ctus rex congregato magno exer‑
citu intrauit per terram camporū
que clauditur quattuor fluminibus
scilicet deslacarrione. pisorica et
dorco: et bellans cum sarracenis
conquisiuit illam deuictis sarrace
nis ingressus est regnum portuga‑
lie. et obtinuit viriliter a sarrace‑
nis portum et betambragam vise‑
um et flamam. habuitqz post hec
plurima bella cum sarracenis sem
per victoriosus existens. lucratusq
est vltra predicta a sarracenis
ledisinam salmanticam numanciā
que nunc dicitur samora et omnez
maritimam terram galechie redi‑
ens in castellum bellauit cum sar‑
racenis et diuicit eos obtinuitqz
senem septem mancas dominas
saldanamqz amaiam mirandam se
gobiam abulam ozonam: sepulue‑
dam argautam vianam occam et
rinerendicam carboueram alue‑
giam cisimeram alexancum trans‑
miream subuertam tenicam bar‑
duliam: que nunc dicitur castella
antiqua. alana ordinam vicaiam

ascompompheanā, besoriam q̄ nūc dicitur victoria. nauarrā rucomā pācorum̄ & tarraciū quousq̄ peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisq̄ muniuit. & reduxit ad terram ꝓpriam multos christianorum populos: qui timore sarracenorum fugerāt per montes et deserta vagantes: extraxitq̄ plurimos xpianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrā ipopulauit. ecclesias auro & agento ac lapidibus preciosis decorauit. In cuius obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: & nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: & anima sua & memoria est i pace. regnauit. xix. annis. & sepultus est in loco qui dicitur cangas. & successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt xpiani fugato nicaph rege cordubensi. & perimūtur. liiij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos & xpianos. accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubensis. cū magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galechie. & cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et cōgregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph & fugit a campo cū paucis de suis: & perierunt in illo bello. liiij. milia saracenorum & extunc rex fruela habuit regnum galechie qd ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiiij. annis & mortuus est: & successit ei in regno aurelius frater eius qui regnauit sex annis: & nihil famosum fecit cōtra saracenos. successit ei in regno domnus sylo & nihil singulare fecit cōtra saracenos: regnauit. viij. annis & mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q̄ fuit filius regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincit christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p̄ karolum magnum.

Vicesimum octauū bellū inter saracenos et xpianos: accidit circa annum dñi septingentesimū sexagesimū primū. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frācorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafrum qui tūc erat rex toleti. Quare autē ad ipm declinauerat hystoria narrat qꝛ propter eius filiā galianam que mire pulchritudinis erat. recepto ergo honorifice p̄dicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidā potētissimus saracenus cuius nomē erat brāmante cum multitudine graui venit sup̄ dictam ciuitatem toleti & fixis tētoriis i valle somerian obsedit eā. aggredienti

bus ergo saracenis a p̄dicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū infante pugnauerūt cū brāmante τ inītātum fuit vigor frācoꝝ accēsus φ vicerūt saracenos brāmantis. Illi vero iterū redeūtes cōtra Frācos vicerūt eos qđ videntes frācī timuerūt valde. Sed comes eorū dux qui dicebat don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptum est φ cū deus vult pauci vincunt multos qđ verbuꝫ audientes animati sunt: τ iterū redeūtes contra saracenos bellauerūt ita fortiter φ vicerūt eos. Sed resumptis virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra francos: et durauit pugna magna parte diei sic φ aliquādo vincebātur frācī aliqñ saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oīa p̄dict⁹ infans karolus in palatio suo dormiebat: τ cū euigilasset a somno et neminē in palatio videret mirat⁹ est valde τ cogitauit φ sui tradidissent eum. Incepitq; pre ira ambulās ꝑ palacium secū loqui noīabatq; nomē suū patris τ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiens galiana de loco alto τ secreto. Unde cū cōtemplabaꝭ ornauit se festinanter et sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis φ hic erat karolus dn̄s francoꝝ: et lꝫ infans karolus vidit eam solā intrantem nō ei assurrexit: q2 non habebat in cōsuetudine alicui mulieri inclinare nisi soluꝫ imagini virginis gloriose τ suo nomine. Dixitq; galliana karole. Si ego scirem vbi merces datur ꝓ dormitione lꝫ sim mulier ego irem illuc: τ si vultis scire quare hec dico: q2 videtur mihi φ nō est vobis cura succurrēdi genti vestre q̄ est in magna p̄ssura in prelio sub valle somerie bellās cōtra saracenuꝫ brāmantē τ si rex pater meus sciuerit φ vos non estis ibi non habebitis bonū premiuꝫ. Tūc dixit ei karol⁹ Galiana si ego possum habere vnū equum τ arma cū quib⁹ possum ire illuc cito succurrerem eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē φ me deducetis in franciā vobiscū τ me facietis xp̄ianam τ φ me in vxorē recipietis dabo vobis q̄cunq; petitis. Promisitq; karolus oīa predicta qđ audiēs galiana sciēs φ nō frāgeret sibi fideꝫ nimis gaudens ex ꝓmisso deduxit arma τ ipsa manu ꝓpria armauit infantē tradiditq; sibi equū qui dicebatur bankete τ ensem qui dicebaꝭ gaiosa q̄ in donis miserat sibi supradict⁹ saracenus brāmante τ celeri cursu venit in locū pugne τ ingressus est bellū animose et primo impetu perimit manu ꝓpria .xij. de melioribus militibus brāmantis τ multos alioꝝ. Uenit aūt verbū ad brāmantē vbi residebat in tētorio suo de nouo milite ingresso pugnaꝫ qui tāta dāna fecerat: τ irato animo exiuit in pugnam querēs militē illum cūq; cū inuenisset τ cognouisset φ ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum τ nō minori animo karolus in brāmantem lancee eoꝝ confracte sunt ꝑ pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant τ mi

ratus saracenus de fortitudine militis christiani quesiuit ab eo quis esset et de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere saracenus sȝ resumptis viribus dixit sibi ego faciam q̄ nunq̄ redeas ad terram tuam. ⁊ karolus respondit sibi qd dicis in manibus dei est. ⁊ dixit brāmante ego te occidā. ⁊ eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grādi ictu. Et precidit galeaȝ cum magna parte capillorum et cum magna etiā parte armorum corporis sed tamē nō tetigit carnem eius. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense pcussit predictū saracenū brāmantem et amputauit eius brachium dextrū q̄ in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse pcussum fugit a facie karoli: sed et karolus subito descēdit de equo et cepit gladium predictuȝ: ⁊ ascendēs equum cum vtroq̄ gladio: insequēs predictuȝ brāmantē plurimos saracenos ante se reperiēs perimit. Cūq̄ attinxisset predictū saracenū brāmantē fugiētem eleuato ense qui gaudiosa dicebatur percussit ipsuȝ quodā ictu terribili sic q̄ ipsuȝ duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo ⁊ precidit caput eius ⁊ accepit vaginam gladij durādarte ⁊ omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti christiani vero expoliauerunt campum vbi multū aurum ⁊ argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus morteȝ patris sui ⁊ secrete recessit. Deductaq̄ est galiana etiam furtim in franciā factaq̄ est christiana ⁊ accepit eam in vxoreȝ: vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis pluribus regibus saracenoruȝ ac pluribus ciuibus captis per karoluȝ francorum regem.

Uicesimūnonuȝ bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingentesimum septuagesimuȝ septimum. Tūc enim predictus rex karolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam ⁊ cesar augustaȝ quas tunc saraceni possidebāt pugnauit contra reges eorum ⁊ occidit eos prostrauitq̄ muros ciuitatum ⁊ cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium ⁊ fuit strennuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimūtur lx. milia saracenorum per regē alfonsum castum.

Tricesimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i septin-

gentesimū octuagesimū septimum regnante in regno castelle alfonso secūdo filio regis fruela qui dict⁹ fuit castus eo ꝙ semꝑ castitatē ser uauerit licȝ habuit vxorē que scđȝ aliquos fuit soror karoli magni su pradicti. Tunc quidā potens sara cenus cui⁹ nomē mechaū cū multi tudine graui intrauit asturias ⁊ in cepit destruere totam terrā contra quē ꝑdict⁹ rex alfonsus castus col lecto exercitu xp̄ianorumȝ sceleriter iuit bellauitqȝ cū eo in quodā loco qui đr ledos ⁊ deuicit eum ac occi dit ⁊ perierūt in bello.lx. milia sa racenoꝝ multa alia bella vicit ⁊ lo ca plurima obtinuit sicut infra di cetur ⁊ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ⁊ regnauit.xli. annis dilectus a deo ⁊ hominibus sepult⁹ est apud ove tum in ecclesia sancte marie.

¶ Vincunt saraceni et portant sa racenorum terraȝ narbona vsqȝ ad ciuitatem cordubē scȝ pro mesquita saracenorum construenda.

Ricesimū primū bellum iter saracenos ⁊ christianos accidit circa annuȝ dn̄i septingētesimū nonagesimū primū. Tūc item amiramamolim misit vnū potētem saracenū cuius nomen erat abdemalech cū exercitu magno vt destrueret terrā xp̄ianorū. Ille ergo direxit iter suū cōtra ciuitates gerundā ⁊ narbonā quas cū obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circumquaqȝ posuitqȝ eas sub ditione sui dn̄i item et tot fuerūt spolia q̄ habuit ꝙ quinta pars deputata item amiramamolim fuit.xlv.mille duplanoꝝ auri: ⁊ cū his diuitijs perfecit ꝑdictus item mesquitaȝ cordubeñ.quem suus pater inchoauerat q̄ nunc est ecclesia maior ibidē ⁊ intātuȝ ꝑdictus abdemalech oppressit xp̄ianos illi⁹ patrie ꝙ fecit memoriā illius facti ⁊ dn̄i ꝙ deducerēt in curribus in ꝑdicta ciuitate narbone vsqȝ ad ciuitatē cordubenseȝ tātam multitudinē terre ꝙ ex ea ꝑdictus item fecit fieri vnaȝ mesquitā intra fortalicium ꝑdicte ciuitatis cordubeñ.pluresqȝ alias mesq̄tas renouauit ⁊ de nouo fecit

¶ Vincunt christiani ⁊ capit narchinona a karolo magno.

Ricesimū secundūȝ bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa annuȝ dn̄i septingētesimū nonagesimūquartū. Tunc karolus magnus rex francorū de quo supradictū est in bellis.xxviij.⁊.xxix.cōgregauit magnū exercitū ⁊ venit contra ciuitatem barchinoneñ. q̄ saraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitqȝ cū eis et obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Vincunt christiani ⁊ perimuntur duo duces exercitus saraceno

rum sub rege alfonso casto.

Ricesimuz tertiuz bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annum domini octingẽtesimũ decimum tempore supradicti regis alfonsi casti. Tũc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebat abobales: dux vero alterius melchi. Sz sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cum eis victiq; sunt saraceni ꝛ multi eorum mortui. Alij vero fugierunt: sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducẽ eorum in loco qui dicitur naron. Alterum vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimitur ozes rex meride ꝑ regẽ alfonsum.

Ricesimum quartum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo Tunc enim rex ozes meride cõgregauit magnum exercitum et venit vt percurreret terram regis alfonsi fixitq; sua tentoria super benauentum quod cuz sciuit predictus rex alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitq; cum eo ꝛ occidit eum plurimiq; de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis saucij didaci q multos ex saracenis perimit.

¶ Vincunt christiani ꝛ occidit rex badayos per regẽ alfonsum castũ.

Ricesimũquintum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno domini octigentesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoram ꝛ obsedit eam. Rex autẽ alfonsus castus predictus preparauit se potentissime ꝛ venit contra eum bellauitq; cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo et qui potuerunt euadere fugierunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter ꝛ multos eorum interfecit sic: ꝙ paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimũtur vltra duodecim milia saracenoruz per regem alfonsum castum.

Ricesimum sextũ belluz inter saracenos et xpianos accidit anno sequẽti scz octingẽtesimo tredecimo. Tũc intrauit vnꝰ magnꝰ exercitꝰ saracenoꝝ i terrã supradicti regis alfonsi casti. Et cũ saraceni gloriarẽtur in multitudine sua diuisi fuerũt in duas partes quarũ vna iuit cõtra locũ illũ vbi erat ꝑdictꝰ rex alfonsus. Cũ ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran. Altera vero ꝯ eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus τ cum vna misit bernardum. de quo supradiximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezerã. et ipse iuit cũ altera parte cõtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cũ pte sua et habuit preliũ magnũ cum illis sarracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portugalie. τ deuicit eos: τ plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cũ altera parte que ibat contra eũ τ pugnauit cum illis prope flumẽ de orneso. τ interfecit ibi xii. milia sarracenorũ: τ deinde insequẽs eos tot fuerũt occisi q paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus ex spoliis sarracenorum.

¶ Uincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimũ se primum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tũc sarracenus quidã nomine machometus qui cũ multitudine magna sarracenorũ venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cũ eo p̃dictus rex benigne eum recepit in vasallum: τ iurauit illi sarracenus q sp esset fidelis regi alfonso ppter qd p̃dictus rex p̃cepit q habitaret cũ multitudine sua in galetia. Sed q p̃dict9 sarracenus erat proditor sicut bellauit cõtra abdarramẽ filiũ albarreãramolim regis cordubẽsi. τ vidẽs q nõ poterat eũ occidere ex timore concepto venit ad p̃dictũ regẽ alfonsum sic transactis duob9 annis postq fuit in galetia assumpsit eũ dyabolus: τ eleuatus in superbiã voluit similiter facere pditionẽ contra regẽ alfonsum: qobrem ɔgregauit magnum exercitũ sarracenorũ: τ incepit percurrere τ destruere totã terrã. q cũ rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illũ sarracenũ: τ lz ipse nimiũ ɔfideret in multitudie militie sue qñ sciuit q rex alfonsus veniebat sup eũ pdidit cor: τ cõcepto grandi timore eleuauit se cũ suis in quodã castro qd dicit sancta xpiana: τ rex alfonsus obsedit eũ ibidem: τ fecit fieri multas foueas circũquaq: τ pforauerũt castrũ in multis locis. Cũ ergo ille sarracen9 vidit q tãtũ ãgustiabãtur: τ q nihil aliud restabat sibi nisi mors cũ multitudinẽ sarracenorũ haberet resumpto corde exiuit extra castrum: τ pugnauit cum rege alfõso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cũ oibus suis τ ipse fuit captus: τ caput eius abscisum est. Sed τ rex statim castrum illud cepit. τ mortui sunt in bello illo vltra. l. milia sarracenorum: τ plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitiis τ honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit lii. annis τ mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili9 regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum civitas barchinone.

Tricesimumoctauum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatem: et post multa certamina capta est ciuitas a xpianis: et tota terra circūquaq̄. mortuiq̄ sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nostra mamolim cū exiuit ꝯgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xpiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.

Tricesimūnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo vicesimo secūdo imperante Ludouico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amorem cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomunitam sibi nunciabant: et ppterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: peruenitq̄ vsq̄ ad nauarram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodam loco qui dicitur alnella et xpiani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousq̄ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clauio: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitq̄ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis

tis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totā hyspaniam: vt eam custodirem a manib⁹ inimicorum fidei: τ postq̄ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manū dextera ei: sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacobus τ scias ꝙ venio ad te iuuandū contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias. ꝙ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiā tibi ꝙ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi mortem. τ vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulātem in equo albo magnum vexillū gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que postq̄ feceritis: in nullo dubitet; intrare prelium barbarorum vulnerando illos: τ inuocando nomen dei τ meum: quia certitudinaliter scies ꝙ omnes deuincies: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autē ramirus excitatus a somno surrexit: precepit ꝙ vocarentur episcopi τ abbates: τ omēs alij nobiles sui palacij. qui cum ipso erāt et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: τ apostoli iacobi ante se. τ statim cum ingrederētur preliū apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat cōfortās eos ad bellum. sed τ ipse terribiliter percutiebat sarracenos. xp̄iani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem τ magnā cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidētes in adiutorio dei: τ apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes τ dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. τ statī; sarraceni fuerunt victi: τ mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tūc cepit rex ramirus calagurrā τ plura alia castra: τ deinde rediit legionem diues τ honorat⁹. τ ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas. ex illo etia; tunc nūq̄ fuerunt ausi petere a christianis redditus neq; parias domicellarū cu; nimium opprimeret eos predictus rex ramirus ī fortitudine dei et apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis τ pius bonis. sed terribilis τ fort; malis: quia latronibus extrahebat oculos: diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincūt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos τ christianos accidit anno domini octingētesimouicesimoquarto. Imperāte

predicto ludouico: et sedente in cathedra petri valentino papa. Tūc applicuerūt ad portum galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neqꝫ vnqꝫ fuerunt visi in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. qꝫ cū predictus rex ramirus audiuit. statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed lꝫ normani essent gentes aspere et fortes. victi tamen fuerūt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt per mare fugierūt et perdiderunt ibi. lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiqꝫ sunt ibi christiani magnas diuitias. et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius.

¶ Vincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimū primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno dñi octingentesimouicesimosexto. imperāte supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnāte in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cū predictꝰ rex rediret de vasconia q̄ ei rebellauerat in pricipio regni sui. et post occisionē pluriū illoꝝ illā subiugasset. nunciatū est ei quod magnꝰ exercitus sarracenorū veniebat cōtra eū quo audito animose venit cōtra eos pugnauitqꝫ cum eis: et deuicit eos plurimis eoꝝ trucidatis. reliqui vero fugierunt: et reuersus est cū victoria et honore: ac cum plurimis diuitijs: et multitudine captiuorū. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iusticie: et populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. et extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimūsecūdū bellū inter sarracenos et xpianos. accidit anno sequēti scꝫ octingentesimouicesimoseptimo. Tūc enī dux quidam sarracenus noīe muca ab eucatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam et franciam percurrēs et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xpianos in bello occidit: et cepit duos xpianorū duces: quorum vnus dicebatur sancius. Alius vero petrem: et oneratos ferro carceribus mancipauit.

¶ Vincūt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimū tertium bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimouicesimonono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus

in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnũ locuȝ qui dicebatur albaida ⁊ circũdedit eam muro forti et turribus pluri- mis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictũ castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cũ audiuit ꝙ ve nerat rex ordoneus et obsederat ca strum albaide venit citius quo po tuit vt succurreret castro et cum ꝑ uenit ad montem qui dicitur gar- dusio fixit ibi tentoria sua. Rex au teȝ ordoneus cũ cognouit hec diui- sit exercitum suum in duas partes quarum vnam dimisit in obsidione castri et cum altera occurrit predi cto muce sarraceno, bellauitqȝ cuȝ eo ⁊ perempti sunt ibi gladio xpia norum vltra duodecim milia de mi litibus sarracenoꝝ exceptis pedi- tibus quorum cedes fuit quasi in- numerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ⁊ ipse muca tribus vul- neribus lancearum percussus cum paucis que remãserunt fugit a bel lo dimisit ĩ bello quecũqȝ habebat collegerunt ergo xpiani spolia cã- pi et inuenerunt diuitias vltra mo dum ⁊ regressi sunt cum rege ordo neo in castrum. Et post septẽ dies cepit ipsuȝ et interfecit omnes sar racenos quos intꝰ inuenit ⁊ capti uabat mulieres cuȝ paruulis eaꝝ. Destruxitqȝ castrũ vsqȝ ad funda- mentũ et reuersus est in terraȝ suã cũ diuitijs et honore. Cũ predicta que acciderãt muce cognouit q̃dã eius filius cuiꝰ nomen erat lupus qui p̃sidebat toleti timore magno percussus cepit quecũqȝ habebat ⁊ venit ad regeȝ ordoneum factusqȝ ꝙ est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cõtra saracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Corie saraceno.

Quadragesi- mũquartum belluȝ inter saracenos et xpianos accidit an no sequẽti: scȝ octin gentesimo tricesimo. Tũc enim pre dictus rex ordoneus produxit exer citum suũ magnũ ⁊ iuit ad percur rẽdum terram saracenoꝝ que dici- tur geste ⁊ corea. Rex autem sara- cenus predicte ville que dicebatur sejth exiuit contra eũ ⁊ cõmissum est durum bellum nimis: sed finali- ter victus fuit rex saracenꝰ ⁊ mor- tuus ibidẽ cum multitudine sara- cenorum: ⁊ rex ordoneus cepit tũc villam ⁊ inuenit intus multitudi- nem saracenoruȝ cum mulieribus ⁊ filijs quos omnes deduxit capti uos et muniuit villam illam ac di- misit in fideli custodia.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciui- tas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesi- mũquintum bellũ in ter saracenos ⁊ chri stianos accidit codẽ supradicto anno: qꝛ cum supradictus rex ordoneus re-

diret de predicto bello victoria habita venit cum exercitu suo super vnũ sarracenũ qui dicebatur moyseios ꝛ dicebat se regem salamantinum habuitq́ʒ bellum cũ eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis ꝛ cum cede plurima sarracenoꝝ et tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatẽ ꝛ captiuabat sarracenos plurimos: cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ occiduntur prope toletuʒ octo milia xp̃ianoꝝ.

Uadragesimũ sextum bellum inter sarracenos ꝛ xp̃ianos accidit anno domini octingentesimo tricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes ꝙ abdarramen amiramamoliʒ hyspanie erat mortuus qui reliquerat. xv. filios ꝛ.xij. filias ꝛ ꝙ machometus eius fili⁹ regnabat pro eo rebellati sũt ꝛ miserũt veloces nuncios predicto regi ordoneo ꝙ daret eis adiutorium cõtra eum rex autẽ ordone⁹ noluit ire illuc in persona sʒ misit eis vnũ filium suum cũ magno exercitu asturianoꝝ et nauarrorum. Cum aũt predictus machometus hoc sciuit ꝑparauit se cũ multitudine graui et venit super toletum posuitq́ʒ insidias in quodam torrẽte qui dicitur tolete ꝛ ipse cũ paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent euʒ venientem cum paucis gentibus cogitauerũt ꝙ nõ erãt plures et notificauerũt existentibus in ciuitate. xp̃iani ergo ꝛ sarraceni toletam venerunt contra eum ꝛ commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero. xiij. milia. Et et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum ꝛ trãsmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predict⁹ autem rex ordoneus regnauit. x. ãnis ꝛ mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ capit Roma ac magna pars thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Uadragesimũ septimum bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit circa morteʒ ꝑdicti Gregorij pape. iiij. qui fuit secundũ quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq́ʒ se figens globũ igneuʒ emisit iubarumq́ʒ pluritateʒ deposuit. imperator quoq́ʒ ista diligenter examinãs cũ egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tũc imperator subiunxit ꝙ regni mutationem principisq́ʒ mortẽ ꝑtendebat. Tunc egmardus ad confortationẽ

principis prophete testimoniū introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemētiam laudare tenemur qui nostraȝ inerciam talibus amonere dignat̃ indiciis. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus cōmuniter tangunt. Ideo omnes ꝓ posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tñ totum statū ecclesie et aduentu sarracenorum ad partes romanas. qr tunc quidam scelerati xp̄iani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter posset totam ytaliaȝ possidere. Tāta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent̃ implere ac per portaȝ centellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasq̃ leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimū octauū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit statim post predicta. Naȝ ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Guigo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francoꝝ cū gallicis veniētes post plurima bella sarracenos cuȝ multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugauerūt qr dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusq̃ contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tanta ꝙ fuit obscuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt. Et luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorem grauiter inuasit qui statim [illegible] imperio et regni et anime [illegible] ti disposuit ⁊ ecclesiastica [illegible] ta suscepit multaq̃ cuȝ deuotione migrauit ad xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diē clausit extremū hec ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Vincūt xp̄iani occisa sarracenorū magna multitudine. Et ecclesia sancti Iacobi edificatur per regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimū nonum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini octingentesimo tricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij d quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib9 muro ⁊ forti opere fabricata. quia prio erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfōsus magnus congregauit exercitū suū ex prouincialibus et gasconibus ⁊ nauarriis venit contra terrā sarracenoꝝ confregit et destruxit quecūqꝫ inuenit ⁊ cepit per vim villaꝫ quandam que dicebatur tunc leōicia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracēos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cū diuitiis et honore.

¶ Vincunt xpiani perēptis pluribus sarracenis per regē alfonsuꝫ.

Quinquagesimū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit sequēti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercit9 sarracenorum regis toleti venit ad percurrendū et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fiuminis dolei vi ctiqꝫ fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alii vero terga sunt dare coacti. Secu et rex alfonsus secut9 est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusqꝫ ē ouetum cum magnis diuitiis et honore. In predicto bello fuit strennuissim9 miles Bernardus delcarpio de quo supra mensio facta est cōsobrinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nō solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suaꝫ de qua predictum est bernardū habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamāticam et aluam de tormes: tamen nū ꝙ potuit ipsum videre nisi mortuū dato castro regi cogitans ipsuꝫ recipere viuum vt plene continet in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicēt xpiani sub Bernardo delcarpio. Et capit balbastrum cum aliis locis.

Quinquagesimū primum bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patreꝫ suū mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cuꝫ sarracenis tria magna plia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eoꝝ ⁊ habuit ex spoliis innumeras diuitias cū quib9 postea

conquisiuit et illo loco vbi predi-cta prelia habuit vsqꝫ barbegal et lucratus est barbastrum ⁊ segorbe ⁊ montem album.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon-so. et liberatur coymbra ab obsidio ne sarracenorum.

Quinquagesi-mūsecūdū bellū iter sarracenos ⁊ christia nos accidit anno dn̄i octingētesimoquinquagesimoquar to. Tunc p̄dictus rex alfonsus ma-gnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendū coymbrā quā te nebant sarraceni obsessā ⁊ pugna uit cum eis ⁊ deuicit eos cepitqꝫ eā et posuit sub dominio suo ⁊ p̄se cut⁹ est sarracenos percurrēs plu-res alias ciuitates.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon-so magno et p̄ tuitiōe patrie edifi-catur castrum magnum.

Quinquagesi-mūtertium bellū in-ter sarracenos ⁊ xpia nos accidit anno dn̄i octingētesimosexage simo. imperante ludouico fratre su pradicti lotarij imperatoris. ⁊ sedē te in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfon sus magnus congregato exercitu magno xpianoꝝ iuit ad percurren-dam terrā toleti et cremauit ac de-struxit quecūqꝫ inuenire potuit. p̄ strauitqꝫ multa castra ⁊ forzalitia que sarraceni possidebant et capti uauit plurimos sarracenos qd̄ vi-dētes sarraceni timore magno p̄-cussi miserūt ei nuncios suos nun-ciātes eidē q̄ sibi darent tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfon sus concessit eis treugas per tres annos ⁊ reuersus est in terrā suam cum magnis diuitijs ⁊ honore. Et cū reuerteretur cepit vnū castrum qd̄ tenebant sarraceni qd̄ dicebat quinqualubel. Istud castrū nō intra uerat in treuga et occidit ibi mul-tos sarracenos ⁊ post hoc fecit vnū castrū magnū in maritimis astu riarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illā destrue rent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnā ecclesiam sub nomine sancti salua-toris quam fecit consecrari a duo-bus archiepiscopis ⁊ vno [illegible] multis donis decorauit [illegible] dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapi-dibus quam ipse mandauerat fie-ri. Fecit etiā in ecclesia sancti ia-cobi quandam capellam mire pul-critudinis et dotauit predictā ec-clesiam plurimis hereditatibus [illegible] ornauit illā auro ⁊ argento [illegible] ornamētis ⁊ lapidibus p̄ciosis. Fe-cit etiam iste gloriosus rex alfonsus super corpora sanctoꝝ facūdi ⁊ pri mitiui. ecclesiam mire magnitudi-nis et pulchritudinis. circa litus cey quam etiam dotauit et honora uit multis necessarijs.

¶ Uincūt xpiani per regē alfonsū magnū i senectute sua.

Quiquagesimū quartū bellū iter sar-

racēos et xp̄ianos accidit circa annum domini octuagesimum secūdū Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnū et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobuȝ et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eideȝ. Juit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredatꝰ est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ⁊ multis diuitijs et honore. Post hoc venit samorāȝ vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege sarracenoꝝ.

Quinquagesimū quintū bellū inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimūoctuagesimūtertium. Cū enī predictus rex garchias post mortem patris regnaret in p̄rio anno regni sui congregauit magnū exercitum suum ⁊ iuit ad percurrendā terram sarracenoꝝ cōfregitq̄ multas villas et cremauit eas prostrauitq̄ multa castra et pugnauit cuȝ quodam sarracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ⁊ deuicto bello cepit illū regē et reuersus est in terraȝ suā cum multitudine captiuoꝝ ac cū magnis diuitijs ⁊ honore sed cum reuerteretur ex culpa illorū qui regeȝ sarracenū obseruabāt solutus a vinculis fugit. Rex predictꝰ garchias āno tertio regni sui mortuus est feliciter ī ciuitate ȝamore et deductuȝ est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimūsextū belluȝ inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tp̄s. Mortuo enī p̄dicto rege garchia regnauit ꝑ eo frater eiꝰ ordoneus sc̄dus filius supradicti regis alfonsi magni. Jste ordoneus tp̄e patris sui cōgregauit magnū exercitum ⁊ intauit terram sarracenoꝝ ⁊ percurrit illam. percurrit etiam ꝓuinciā beticam que est terra de gnalderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitq̄ eas ⁊ destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo p̄rio ingressu vnā de nobilioribꝰ ⁊ fortioribus ciuitatibꝰ sarracenoꝝ que tūc dicebat roges et reuersus est in terraȝ suā diues et cū honore.

Jsto bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo sc̄do et capta talauera ignibus crematur.

Quinquagesimū septimū bellū īter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit

anno domini octingentesimooctua gesimo sexto. Tunc pdictus rex or donius scds congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cu hec audiuerunt venerunt ad succurrendum ad predictam villam. Sed cu adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cu eis et deuicit eos. peempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugam euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villam et depredatus est quicquid ibi inuenit, pstrauitqz muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues: et cum honore deduxitqz captiuum ducem exercitus cordubens. Alij tamen dicunt q predictam conquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

¶ Per regez ordoneu scdm capit castrum albame: et xpiani vincunt.

Quinquagesimu octauu bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dni octingetesimo nonagesimo. Tunc enim predictus rex ordoneus times q perderet tepus suu si desisteret ab oppugnatione inimicor fidei xpiane pduxit exercitum suu magnu: et iuit vt pcurreret terra meride et cofregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitqz vnu castrum qd dicebat calabri: et nunc dicitur albame. sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suaz cu multitudine captiuorum vtriusqz sexus. et anteq egrederet de terra sarracenoru venerunt ad eu potentiores meride ac terre lucene. ac etia rex passensis q dicitur bedadios petentes ab eo treugas. ppter quas concededas multitudine innumera pecunie obtulerunt eide et reuersus est legione cu magnis diuitijs et honore. Et tunc fecit mirificu illud teplum ecclesie maioris in eade ciuitate vbi prius erat simul regale palatiu. [illegible] sepultus rex in ecclesia [illegible] altare maius in pariete: [illegible] tus gentiu efficitur circularis [illegible] cessit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinque annis sed nihil magnifici fecit contra sarracenos. Hic motus quadam leuitate voluit ordine intrare et de facto sic fecit renuncians regnum suuz fratri suo ramiro et cu paruo tempore remaneret in religione in monasterio sancti fecundi [illegible] ceyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cu eadez ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cu frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu que contra sarracenos parauerat et obsedit eu in eade ciuitate duobus anis. finaliter dedit se rex alfosus fratri suo regi ramiro q eum cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele q rebellauerant ei extraxitqz oculos eorum post duos anos rex alfosus [illegible] cecus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Vincut xpiani p rege ramirum secudu: occisis. lxxx. milibus sarracenoru et captiuato rege Cesar au

gustano proditore.

Uinquagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos. accidit circa idē tps. Tunc abdarramē rex cordubeñ. et albenybaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cū terra sua cum multitudine graui venerūt vt percurrerent terrā regis predicti ramiri: et accesserunt vsq; ad locū qui dicit siniancbas. qd cū rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: et cōmissum est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybaya proditor fuit captus: mortuiq; sunt de sarracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt et recolligerunt se in quodam castro cū abdarramē Sed rex ramirus insequēs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadente. et reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. et cum rege proditore vinculato ac cum multitudine captiuorum in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Uincūt christiani sub rege Ramiro secundo.

Exagesimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante henrico primo et sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc pdictus rex ramirus secūdus cōgregauit exercitum suū et obsedit quoddā castrum qd antiquitus dicebat agraui: nūc vo dicitur calatrana. Saraceni autem alioz castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana et cōmissum est durum bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni perempta multitudine saracenorum: et reuersus est in terram suam cū magnis diuitiis et honore. Iste rex ramirus cum infirmaretur grauiter ouetii precepit se deferri ad ciuitatē legionensem vbi expoliauit se a regno qd recepat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: et nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qd faciet mihi homo. Quibus dictis animā dedit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qd ipse fecerat p filia sua dña elnira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Uincūt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.

Exagesimūprimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annū dñi noningētesimum. Tūc regnante in regno legiōi sup:adicto ordoneo tertio. Excitauit deus quēdam virum in armis strenuū sibiq; dilectū comitem: scz fernandum gundisalui cuius filia scz domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui et desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ đr de tharaco qđ est situatū i altitudine cuiusdam rupis prescise. Unde saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani et almansor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimum secūdum bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i noningentesimo primo. Tūc almansor qui erat potentior saracenus existentium citra mare sub abdarramē amiramamolim hyspanie ꝛ regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē regum saracenorum ꝛ militum aliarūq; gentium quorum numerus. xij. legionū militū. Una legio est sex milia sex cētum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et ꝙ mirabatur dicens: ꝙ non esset locus in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totū castellū vasallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū quia nimiū eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: ꝛ inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberē ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum ꝛ lucrari trengas eorum: qꝛ in multis aliis rebus expēduntur diuitie: in hoc ergo nō debem⁹ excusari: quia in bello ponit homo aliquotiēs animam ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum et argentum: et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi ꝛ bene armati, nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt non pderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis p̄desset sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq; illud qđ sibi melius videtur. Istud cōsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui: et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi salno didaci. ꝛ enarrando quecūq; dixit ostēdam ꝙ non solum non sunt

dicenda sed nec audiēda. Ipse dixit primo ꝙ excusemus bellum: sed cum homo non possit excusare nec fugere mortē: debet mori honorificentius quo poterit et sic treugas lucramur contribuēdo eis aliquid cuȝ simus dn̄i efficeremur servi ꝛ unde deberemus castellū extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cū ergo omnes unde nos descendimus fervenți fidelitate decorati: ꝛ in eius observatiōe gloriabātur. Ideo nō curaverunt de morte sua ꝛ isto modo impleuerūt quicquid voluerūt et pugnaverūt viriliter ne aliquid indecens facerēt ꝓpter qđ reputari possunt nec voluerūt habere hereditateȝ unde ipsi minus valerēt ꝙ omnes alij vinētes in toto mundo: ꝛ propter eoꝝ magnā fidelitatem vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorē nunꝙ errorem aliqueȝ facere voluerunt nec aliquid qđ eis inhonestū esset ꝛ isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Qđ ergo illi fecerūt debet in memoriā nostram venire et concordādo nos cum eis ac eoꝝ facta observando nunꝙ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parētuȝ magnalia ꝛ redeamus ad factū nostrum. preparemus nos ut eamus ad bellū ꝛ propter mortis timoreȝ nullatenus dimittamus: quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros ꝛ extrahemus castellum a pena et contractiōe in qua est nec eorum multitudinem pavere debemus: quia plus potest unus leo ꝙ decē oues. et occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici ꝙ nos vincemus almansor hac vice ꝛ erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominem totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finivit orationem suam movit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon ubi tunc erat et venit in locū qui dicitur lara: et inde ascendens equum suū intravit montem ut venationi vacaret. Invenitqꝫ aprum quēdaȝ: ꝛ secutus est eū solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadaȝ spelūca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intravit quādam ecclesiaȝ parvam ibi propinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera: sic ꝙ nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime vivebant: et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autem ꝑdictus insequēs aprum non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo ꝛ ligavit eū ad arborem secure: ipse vero secutus est vestigia apri pedes ꝛ ingressus est ecclesiā ꝑdictam ꝛ accessit usqꝫ ad altare ubi porcus iacebat. cum aūt respexit locū ꝛ vidit ꝙ erat ecclesia: timuit ꝛ noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multū bene poterat illū occidere ꝛ ait. Dn̄e deus quem timēt omnes res mūdi. si ego in hoc erraȝ tu debes mihi veniaȝ dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: quia si ego

scivissem nō intrassem ibi vt talia facerē quinimmo venissem in pegrinationem ⁊ oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potētissime filii virginis marie ⁊ da mihi vigorē ⁊ adiuua me contra gētem paganā que venit ad destruendam castellā: q: si tu non seruas eaȝ ego pro pdita illam habeo tu ergo dn̄e illam obserua ⁊ custodi eam. Cum aūt finiuit pdictus comes orationem suā venit ad eū vnus triuȝ illorum monachoꝝ qui dicebať pelagius ⁊ interrogauit eū quis esset ⁊ quid peteret. Comes vero ei nihil celauit. dixitq̧ ei ꝙ segregauerat se a gente sua ⁊ intrauerat ibidem post illū aprum. Tūc monachus dixit ei. Rogo te ꝓpter deum ⁊ propter tuaȝ bonitatē ꝙ sis ista nocte meus hospes: ⁊ dabo tibi panē ordei vt comedas q: de tritico nō habeo: et dabo tibi de aliis q̄ potero habere. Qd̄ cuȝ comes audiuit nō refutauit: sed conuiuiū acceptauit ⁊ māsit ibidē illa nocte. Altera vo die de mane dixit monach⁹ ille pelagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget de⁹ negocia tua ⁊ deuinces oēm potestatem illius almansoꝛ. ꝓlium magnū habebis cuȝ eis sed certissime vinces eos: ⁊ tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itē scias certissime ꝙ recupabis vnā magnam partē terre ⁊ effundes sanguinē regum ⁊ magnatum ⁊ felicitas tua erit tāmagna ꝙ per totum mundū exibit sonus militie tue. Veruntamē scias pro certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ⁊ ante tertiū dieȝ sequentem eris positus in magno cogitatu: quia videbis totam gentem tuā vltra modū pauore percussam propter vnū terribile signum quod videbūt nec erit ibi aliquis tā fortis ꝙ non languescat timore. Sed tu statim cōforta eos mellifluis verbis q̄bus poteris exponendo signū: ⁊ ipsi statim perdēt timorem. et exnunc vade feliciter inueniesq̧ omnes tuos tristes plāctus ⁊ luctus propter te faciētes ⁊ cogitantes ꝙ sis captus vel mortuus a saracenis: ⁊ ꝙ maneant sine dn̄o ⁊ sine aliquo tutore. Sȝ rogo te ⁊ peto istud donū ꝙ postq̄ deuinceris campū: recorderis huius paupercule societatis: et huius tā pauperrimi loci: ⁊ tam pauperis hospitalitatis sicut recepisti: quia nos tres monachi sumus soli faciētes pauperem vitā. ⁊ si de⁹ nobis nō mitteret suaȝ mercedē: deuorarēt nos bestie fere hui⁹ mōtis. Co[illegible]o respondens ei dicit. frater [illegible] amice nō timeatis pdere se[illegible] qd̄ mihi fecistis: quia si deus [illegible] dat mihi hanc lite vincere: ego [illegible] mitto huic loco totā meam [illegible] partē omniū que lucratus [illegible] vltra hoc cū mortu⁹ fuero: [illegible] cipiam sepeliri corpus meū [illegible] locus factus ꝓpter me sit [illegible] tus ⁊ magis honoratus: fa[illegible] alterā ecclesiaȝ maiorē hanc [illegible] do: vbi possint manere plures monachi ⁊ maioꝛ cōuentus: ⁊ dabo eis in quo viuant ⁊ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in predi

cum locũ delerat: et inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed eorum tristicia versa est in gaudium et leticiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderãt cũ monacho pelagio. Altera autem die precepit moueri gentes eius que ita pauce erant: quod mille saraceni erãt pro vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamẽ optimi milites et habebant bonũ cor adiuuandi dominum suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant christiani et saraceni: et tãta erat multitudo saracenorum quod montes et valles videbãtur cooperti eis. veniebãtque sonantibus tubis et anafilis et facientes magnũ tumultũ: ac cum grãdi leticia cogitantes quod vincerẽt et caperent omnes illos christianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum quod videbatur quod totus mundus veniebat ibidem. Comes autẽ fernandus gundisalui existens in loco suo oĩa circũspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum quod sibi predixerat monachus pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascẽdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensque eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra et degluttiuit eum cum equo suo. Tunc fuerunt oẽs percussi timore magno dicẽtes. propter peccata nostra istud accidit nobis: et bene apparet quod deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consiliũ si reuersi fueramus: quia oculariter videmus quod deus vult iuuare saracenos quõ ergo nos poterimus ire cõtra eos. Sed tũc virtuosus ille comẽs dixit eis. Amici nõ faciatis sic nec velitis lucrari nomẽ malum pro semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostẽdatis in vobis talem pusillanimitatẽ: quia ego volo vobis ostendere. quid vobis ostẽdit istud signũ. Unde et quo nos faciemus terram submergi cum sit tãdura et tã fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos oẽs estis hoĩes alte nobilitatis: et video nũc corda vestra languentia timore contra gẽtes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabã me videre cum almansor in campo: et experiri quõ scitis castellam custodire dominũ vestrum. Postquam ergo predictus comes finiuit sermonẽ suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiẽs in bello precepit deuolui vexillum suũ: et iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibãtque castellã clamãtes. Castilla castilla. Cõmissum est ergo durum bellũ: et milites christiani intantũ fuerunt accẽsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum quod nihil cogitabant de morte sua: tã strenuissimi ergo fuerũt quod vicerũt potestatem saracenorum: et fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostẽdit suam potestatem in hoc quod tres cẽti milites christiani tantam multitudinem saracenorum et tam potẽtem virum sicut almansor vicerunt. Victis ergo saracenis fugierũt a campo. Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cũ aliquibus de suis: et occidit plu-

res eorum: et expoliauerūt campum victoria habita. et inuenerunt in tē torijs multitudinem auri et argenti et vasa et arma et alia plura. sic quod facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterium sancti petri. et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tētorijs sarracenorum: deditque multitudinē diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgeñ. cū omnibus suis: vbi aliquibus dieb⁹ stetit propter vulnera sananda illorū qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Vincunt xpiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Exagesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit circa idem tēpus. Tūc sarraceni dolentes de victoria quā habuerat predictus comes fernandus gundisalui. et scientes quod ipse cū rege ordoneo. iiij. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnū: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrū illud: et percurrerunt totam terrā vsque ad burgis quod cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cū militia regis: et sua secutusque est eos vsque ad doriū bellās et occidens plures eorū deuictisque sarracenis reuersus est in terram suam cū multitudine captiuorū diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iiij. zamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionēsis: quā construxit pater eius et regnauit post eum sancius primus qui dictus fuit grossus: et eo quod pre pinguedine equitare non poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis. quia curauerūt eū a pinguedine sua. regnauit octo annis: et occidit eū quodam venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionē in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrē suū. Et regnauit pro eo ramirus tertius fili⁹ eius.

¶ Vincunt xpiani per comitē fernandū gundisalui: et fugatur secūdo almāsor perēpta innumerabili multitudine sarracenorum.

Exagesimum quartum bellū inter sarracenos et xpianos. accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc predictus almanzor dolens [illegible] quia cū defecerat comes fernādus gundisalui. sicut dictū ē supra. [illegible] transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. quod venirent ad adiuuādū eū contra xpianos [illegible] ne: et ad defendendū terrā quam sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autē audiuerunt hanc predicationem per totā terram diuulga

tam venerunt ad eum sine numero
sicut qui veniunt ad indulgentiam
cruciate quã nos xpiani fideliter
accipimus cũ sedes apostolica de-
bitis circumstantiis compensatis
illam cõcedit ⁊ vltra predictas gẽ
tes innumeros congregauit. etiam
ille almanzor totam potestatem an
daluzie. ⁊ sic venit cũ exercitu qua
si innumerabili contra castellam vt
destrueret totam terram: ⁊ vt cape
ret predictũ comitez ⁊ occideret si
posset. Que omnia cum cognouit
predictus comes fernandus gun-
disalui: congregauit similiter oẽs
Castellanos: ⁊ venit ad locum qui
dicitur predrauita. Sarraceni ve-
ro erant in vacinas. Comes autez
reliquit gentem suam in eodem lo-
co de predrauita: ⁊ ipse solus cum
duobus militibus iuit velociter et
secrete: vt videret monachum pe-
lagium amicũ suũ supradictum qui
ei dixerat altera vice. ꝙ vinceret
certitudinaliter almanzor et signa
que accidere habebãt. ⁊ cum acces
sit ad locũ dictũ est ei quomodo iaz
discesserat a presenti vita. quod cũ
comes audiuit contristatus est val
de: ⁊ ingressus est ecclesiã illam vt
rogaret deum: vt secum faceret mi
sericordiam. flexis ergo genib⁹ an
te altare fecit hãc orationẽ in abũ-
dantia lachrymarũ dicens. Domi-
ne cũ magno amore tibi seruiendi
ego sustinui multa aduersa: ⁊ dimi
si multa solacia ⁊ sum in maxima
inimicitia cum sarracenis ⁊ xpia-
nis: q reges hyspanie timore sar-
racenoruz obliti sunt tui qui es do
minus eorum: ⁊ facti sunt vasalli.
et cum ego ꝙ timore mortis errã-
bant male cõtra me. Ego nunꝗ̃ vo
lui societatem: nec amorẽ eorum. ⁊
sic remansi ego solus ab omnibus
derelictus inter omnes qui viden-
tes me segregatum ab omnibus vt
inimicũ me respexerunt. Et cũ sar
raceni cognouerunt ꝙ nolebaz eis
obedire. congregauerũt exercitus
vltra mare et citra mare. et ve-
nerunt super me. Et ego cum tuo
adiutorio deuici almanzor et om-
nem eius potestatem: ⁊ occidi ibi
plures eorũ. Tu domine dixisti per
Isayam prophetam. ꝙ nunꝗ̃ defi
ceres tibi seruientibus. ego autem
oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem.
Peto ergo domine pro mercede. ꝙ
habeã ego tuũ adiutorium. ⁊ vt de
fendas castellã: quia tota terra af-
frice venit super me. ⁊ da mihi sen
sum ⁊ fortitudinem: vt ego vincaz
hunc sarracenum almansor: ⁊ oẽm
eius potestatem: ⁊ cum faceret au-
gurationem captus est quodaz dul
ci somno: ⁊ dormiuit ibi ante alta-
re. Apparuitq; sibi ille monachus
sanctus pelagius indutus vestib⁹
cãdidis sicut nix. ⁊ dixit ei dormis
fernande gundisalui. surge ⁊ vade
ad gentem tuam: quia deus cõces-
sit tibi quicquid postulasti ab eo: ⁊
scias certitudinaliter ꝙ vinces sar
racenum almanzor ⁊ omnem eius
potestatez et perdes ibi multos de
gente tua. et adhuc dixit tibi plus
dominus noster. ꝙ quia tu es eius
vasallus et ei facis seruitium toto
corde ꝙ mittit tibi apostolum iaco
bum: ⁊ me cuz multitudine angelõ
rum ad adiutorium tui: ⁊ appare-

bimus omnes in bello cum armis albis: et quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo: et cum sarraceni viderint nos: vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qd mihi mandatum fuit: de cetero volo recedere. et sic recessit a predicto comite: vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deū humiliter audiuit quādam vocem dicentem sibi. surge et vade in viā tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris: et non des treugas almanzor: nec facias cum eo pacem aliquam. facies autē de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam q secunda acies ingrediatur ex parte occidentis. et in illa acie erit beatus iacobus. Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis. et si sic omnia feceris: non dubites quin deuincas almanzor: et ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: et scias q durabit bellū tribus diebus. Postq̄ sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro: et venit velociter in predictum locū de predrauita vbi dimiserat gentem suam quā inuenerat iratam cōtra se: dixerūtque ei. domine sine modo facis magnum malum: et si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregamini. et lz vos queramus inuenire nō possum⁹ et sumus in hoc valde mali: quia tantū vos sufferimus. Unde petimus pro mercede q non faciatis nos proditores: quia nunq̄ fuerunt patres nostri: nec parētes nostri: nec vnq̄ fuerūt in mūdo fideliores: q illi vnde nos venimus Comes autē fernandus gundisalui respondit. Amici rogo q me audiatis: quia non resipisco de hoc q feci. et cum sciueritis non indicabitis q tantū errauí: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meū fratrem pelagiū et cū accessi audiui q erat mortu⁹ et ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam et fudi orationem et venit ad me predictus monachus vbi iacebā dormiendo: dixitque mihi exurge amice: quia hora est. excitat⁹ ante nihil potuit venire. et sic existēs audiui vocem magnam mihi dicētem de celo sm intellectum meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuam: quia die tertia vinces almanzor et nomen eius potestatem reprehendit etiam me: quia tantū tardabā. et q ille cuius amore pugnabaz adiuuaret me: et quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic q deuincerem almanzor. Ideo nunc iterū iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos omnes ne propter defectum meum erraretis: quia necessarium est vobis cōsilium dei et hominū: quia ex quo almanzor tam magnum exercitū cōgregauit multum interest nobis vt taliter faciamus: q deuz habeam⁹ p nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possumus fugam accipere ex aliqua parte. Et lz velimus ire in aragoniam

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si. ꝛ si peccatis nostris exigētibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: ꝛ erimꝰ captiui ꝛ miseri filiiq̃ nostri capientur a sarracenis. Qui autē iacet captiuus priuatur omni bono ꝛ vellet plus mortem ꝙ vitā cum videt sua heredita ri ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. ꝛ si ꝑpter peccata nūc sumus victi: nunꝙ nostra recuperabimus. Dico autē vobis ex parte mea que cogito facere ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitā se tote ꝙ citius occiderē meipsum ꝙ me tradā captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos qđ quicūq̃ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: ꝛ cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno in ꝑpetuū. Cum auem castellā audiuerint q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: ꝛ oēs inierunt fedus inter se ꝙ ante se exponerent morti ꝙ se tradere captiuitati Altera ergo die de mane precepit predictus comes ꝙ omnes armarētur: vt darent bellum sarracenis. ꝛ ordinauit acies suas sicut ei preceptuꝫ fuerat in ecclesia sancti Petri: mandauitq̃ donogustio gundisalui de salas et filiis suis: ac duobus consobrinis comitis ꝙ irent in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. Deditq̃ eis sex milia peditum de montaneis q̄ omnes erāt homines veloces ꝛ valentes. In secunda acie posuit pro duce donum lupum de viscaya cū filiis de terminampa et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturiis fuerunt. fueruntq̃ in summa ducenti milites: ꝛ sex milia peditum. Comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama et belas: qui quos ipa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oīm istius aciei fuit quinquaginta militum ꝛ trium milium peditum: precepitq̃ omnibus predictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinaꝫ suā ꝙ retraherent se a prelio: ꝛ omnes congregarentur sub vexillo suo. Postꝙ ergo omēs sic ordinauit venerunt omnes in tentoriis suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruentatū: ꝛ quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: ꝙ nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os ꝙ oms de exercitu se videbant adiuicem. Cum aūt hec viderēt excitauerunt comitē q̄ iam dormiebat: sed tn̄ cum ipse surrexit iam serpēs ille trāsiret. Attēdens autē predictus comes populum suū pauore percussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a sarracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitq̃ eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus q̄ ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire: q dyabolus nihil vobis facere potest: quia bene noscitis q dominus noster iesus xps potestatem eis abstulit. cōmendemus nos ergo deo qui omnia fecit: quia ipse potentissimus dandi et tollendi quicquid voluerit. et nihil ppter talia signa demus. Eat ergo quisqz in hospitium suuz: et de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit eñi nos deus pater sua pietate et hoc sitis certissimi q vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerūt omnes et audiuerunt missam suaz. orauerūt: ac de peccatis suis contriti et confessi fuerunt. et rogauerunt deum: q adiuuaret eos contra sarracenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cū venerit aurora parauerūt acies suas. sicut eis mandauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: et commissum est preliū magnum: mortuiqz sunt multi ex vtraqz parte. occiditqz predict⁹ comes quēdam regem affrice sarracenum: et impletus est campus corporibus mortuorum: tam ex xpianis: q ex sarracenis. nec alteri partium concessa est victoria eodē die. Uerūtamē expulerūt xpiani sarracenos a tentorijs suis: et māserunt ipsi illa nocte in eisdē: in quib⁹ inuenerūt oia necessaria. steterūtqz p totā noctē armati. Altera autē die ordinate sūt acies i cāpo ex vtraqz parte et venerunt saraceni contra xpianos magnis vocib⁹ acclamātes intantuz q videbatur q totus mūdus descēdebat in profundum xpiani similiter audita missa exeūtes cōtra eos inceperūt pliuz et durauit per totam diē: nec tamē vna pars alteraz partē vincere potuit. Fuerūt et in hoc secūdo bello etiaz multi mortui ex vtraqz parte et plurimi vulnerati et reuersi sunt xpiani superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes et vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari oēs suos ad se dicitqz eis. Amici rogo q sitis fortes et non langueatis ppter angustias preteritas. Dico eñi vobis in veritate: q cras vsqz horam nonaz habebitis maximū succursuz taliter q vincetis bellum istius saraceni almansor. Si ergo vultis q vincamus nos: sim⁹ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum et viriliter animo in eos irruētes: nō demus eis spacium: quia scitote q p vim dimittēt nobis campum: et dico vobis q euadere non poterint: quin sint mortui vel victi. Ibimusqz post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum eñi bene securus de nobis q non erim⁹ victi. Citius eñi nos permitteremus [illegible] q talia pati. Post verba comitis vnusquisqz iuit in mansionē suam dormierunt et quieuerunt. Surgentes aūt bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerūt se et sarraceni similiter ac exierūt in campū vt bellarēt. Cōmissum est ergo durissimū bellū inter vtrosqz et xpiani

ducebant ante se signum crucis do
mini nostri iesu christi orantes to
to corde vt deus iuuaret eos con
tra inimicos suos: et tã grãdis erat
sonus lancearum et ictus ensium et
aliorum armorum ꝙ longissime au
diebãtur et licet multi christianoꝝ
interiissent de sarracenis tñ nõ erat
numerus intsi vt hẽant ꝙ enarrãt
viuentes. Et predictus comes vi
dit ꝙ altiores hoies sue aciei erãt
mortui et ꝙ alij erãt deordinati et
tristes et ꝙ cito possent deuinci si
non succurreretur. irruit in sarra
cenos viriliter animans suos ad
victoriam sꝫ tot fuerunt mortui de
christianis ꝙ non cogitabat iã am
plius redire in castellaꝫ. Cuꝫ ergo
esset in maxima pressura incepit
mente orare deũ manibus pugnãs
et dicens. Domine et quo non pos
sum hanc literꝫ eradicare nolo libe
rare vitam meã licet possim quia
intrabo talem locuꝫ prelij vbi occi
dar qꝛ si euaderẽ mortem postmo
dum morerer pre dolore videns ca
stellam sub potestate sarracenorum
Et licet nos sumus magni pecca
tores contra nos nolite irasci neve
velitis totã hanc terrã destruere essꝫ
etiam magnũ maluꝫ si perderetur
terra tam honorabilis et tam bona
O domine iesu xpe et quare nõ im
plestis que mihi misistis nunciari
ꝙ scilicet succurreretis in hoc bel
lo et si ego non defeci vobis quare
vos deficitis mihi et quia sic est ꝙ
vos non estis contentus de me in
aliquã culpã ego cecidi. Recipite
ergo hunc comitatum meuꝫ in ve
stra custodia alias totum destrueret
tur radicitus. Cũ ergo comes p̄di
ctus talis inter se et deum loquere
tur querulose licet semper pugnãs
viriliter audiuit vocem quandã de
celo dicentem sibi fernãde scias ꝙ
crescit tibi magnuꝫ adiutoriuꝫ ma
gnus enim succursus accedit ad te
Cũ aũt predictus comes eleuauit
oculos suos in altum et videret qs
esset q̃ secũ loquebatur. Et ecce vi
dit apostolum iacobũ stantẽ super
se cũ multitudine militũ et militari
bus splendẽtibus armis crucis si
gno insignitis secũduꝫ ꝙ sibi vide
batur qui omnes ibant potentissi
me percutere sarracenos aciebus
suis ordinatis. Quos cũ viderunt
sarraceni timore magno percussi
sunt nescientes quid facerent: mi
rabant etiam multũ vnde venerũt
ille gentes armate et insignite oẽs
vno signo. Dixitqꝫ almãzor. Quid
potuit hoc esse vel vnde potuit ue
nire tãmagna potestas comiti fer
nando. Et cũ xp̄iani qui iam erant
quasi victi viderũt apostolũ iaco
bum iam fortificati sunt et resum
ptis viribus irruerunt in sarrace
nos et occiderũt multitudinẽ ma
gnã eoꝝ. Alij vero terga sunt dare
coacti: fugientib⁹ ergo sarracenis
a cãpo secut⁹ est eos comes predi
ctus duob⁹ diebus et duabus nocti
bus et occidit plures eoꝝ alios aũt
captiuauit. Quarta autẽ die reuer
sus est cum gente sua ad locũ p̄di
cti belli de hacinas et q̃sierunt chri
stianos mortuos inter sarracenos
mortuos volebat enim vnusquisqꝫ
ducere mortuũ suum in locũ suuꝫ.
Sꝫ nobilis comes dixit eis. nõ ha

deo pro bono ut ponatis dolorem in locis vestris quia plãctibus et lachrymis non poterimus aliquem eorũ ad vitã reducere. Recipite ergo consilium meũ. Ego habeo hic unum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono q sepelirentur ibi. Ego etiam promisit q corpus meum ibi sepelietur cum mortuꝰ fuero et pugnabo ut locum illũ divitijs et honore cõpleam fecerũtq; oẽs iuxta consiliũ comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locus ille sanctꝰ. Petrus de arlancha ubi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reversi sunt unusquisq; in locum suum cum magnis divitijs et honore.

¶ Vincunt xpiani et angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum devotione.

Exagesimum quintũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annũ domini noningentesimumoctavum. Tũc mortuo supradicto rege sancio et nobili comite fernando gundisalui ⁊ regnãte ramiro tertio filio predicti regis cũ comes garsias fernãdi filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quẽ ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existens habuit multa bella cũ sarracenis ed unũ signãter hic annotabo propter unũ singulare miraculum qd ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadã die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastalal. Quod cũ predictus comes scivit exivit ad eos cũ suis audita una missa et cõmissum est durum bellũ inter utrosq;. Miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cuotobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia pdicti castri audiẽs alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha. habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiã quousq; omnes misse essent finite. Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpto apparuit in bello qui tã fortiter bellavit ibidem q nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militẽ illum sarracenũ qui ducebat vexillũ sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. Revertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tã viriliter se habuerat et non potens ipsũ reperire in campo miratus venit in castrum et invenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et et sic vocato ad se ac cognito miraculo invenit in lorica eius ⁊ armis sui eq omnia signa ictuũ que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderãt et intellexerunt oẽs q propter devotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ deꝰ miserat angelũ suũ in eiꝰ effigie ut suppleret vi

cem eius in campo tpe illo et dederunt oēs propter tam manifestū miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xp̄iani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Sexagesimum sextum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi noningentesimotricesimotertio. Tūc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidraxi cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie et peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsq; ad sanctum Jacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere nō possent bellauit deus contra sarracenos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q̄ oēs perierunt intantū q̄ nō remaneret qui noua aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortuus est in ciuitate legionen̄. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno donus beriundo filius regis sancij cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Uincunt christiani per regē beriundo et iterum a sarracenis vincunt eodem bello per almāzor.

Sexagesimum septimum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor videns discordiā magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitq; destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes q̄ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice q̄ a flumine dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos peruenit destruendo vsq; ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitq; cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsq; ad tentorium almanzor. Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim cōsuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signū magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod vidētes sarraceni resūptis viribus irruerūt viriliter in xp̄ianos in tantū q̄ secuti sunt eos vsq; ad portas ciuitatis legionen̄. et post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quā necessario habuit recedere almāzor et sic reuersus ē in ciuitate cordubeñ. cū diuitijs et honore.

¶ Uincūt sarraceni et capitur ciuitas legionen̄. per almāzor.

Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini nongentesimotricesimosexto. Tũc supradictus almãzor venit cũ multitudine graui et obsedit predictã ciuitatẽ legionensẽ. et tanta fuit violentia expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autẽ galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cũ sciuit q murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confract⁹ quia ibi erat maior pressura et periculosior loc⁹ hoc autẽ ipse faciebat vt ibi occideretur anteq̃ videret cõfractionẽ ciuitatis. Ipse ergo iacẽs in lecto tribus diebus defendit locũ illum ruptũ et mortui sunt plures ex vtraq̃ parte sed finaliter occisus ẽ ibi et statim capta fuit ciuitas. et pcepit almanzor q frangerentur oẽs porte ciuitatis et q destruerentur turres que erant ibi ex marmorib⁹ mirabiliter fabricate. Et cum pdictus almãzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium monachorum sancti claudij extra muros vrgens cũ calcaribus equum suum nõ potuit ipsum mouere ab eodẽ loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundũ q in eodẽ conuentu presente illustrissimo rege enrrico q̃ nũc regnat a priore eiusdem audiui. Asserebatq̃ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almanzor corduba cũ magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt sarraceni et occidunt proditorie septẽ infantes de lara.

Exagesimũ nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictũ tẽpus. Tũc quidã miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ morti traderet septem fratres qui dicebantur septẽ infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios q̃ erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autem quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blãdis proditorie cum exercitu magno vsq̃ in campũ de almenara et dimisit illos infantes vt depredarentur campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeũtes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenor venientes super eos et factum est prelium magnum sic q interfecerũt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sũt in illo certamine illi ducenti mili

tes sic ꝙ non remanserũt nisi septẽ infantes predicti. Et cum viderũt ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo ⁊ inuocauerunt apostolum Jacobuȝ ⁊ irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures et eis sic ꝙ nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxerunt se ad quendã collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cuȝ ibi peruenissent inuenerunt ꝙ vnus eorũ deficiebat scilicet fernandus gundisalui q̃ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimium doluerunt. Existẽtes ergo ibi habuerunt verbũ suuȝ cum sarracenis petentes treugas quousqȝ nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ⁊ concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris ⁊ factum est ꝙ mille equites qui erant cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cuȝ cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibꝰ impediuit aduentuȝ eorum non tamẽ sic potuit impedire quin tricenti illoruȝ transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cũ eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos ⁊ factum est preliuȝ asperrimum tale quale nunꝗ̃ quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes sarracenorꝫ ꝙ anteꝗ̃ aliquis eoruȝ occideretur peremerũt vltra duo milia sarracenorum. Et finaliter bellando intra multitudinem tã grauem mortui fuerunt illi tricenti milites et remãserunt soli predicti sex infantes ⁊ tã fessi erãt ꝙ iam non poterãt leuare brachia ensibus suis. Cum autẽ viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli ⁊ duxerunt eos ad tentoria sua ⁊ fecerunt ꝙ deponerentur arma eoruȝ: dederuntqȝ eis ad comedendũ panem ⁊ bibenduȝ vinum. Sed cũ proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nũcios suos capitaneis illis dicẽs ꝙ ipsi malefaciebãt ꝑcedẽtes vitã talibus hominibus sicut illis et ꝙ de hoc posset eis maluȝ euenire. et ꝙ si sic facerent ꝙ ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanȝor ⁊ faceret ꝙ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliq̇d maluȝ eis eueniret ab almanȝor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius ꝙ̃ prius fuerat sic ꝙ breui tempore occiderũt duo milia. et. lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora ⁊ mirabiliora fu-

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum q non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erāt q nullo modo poterāt iā moueri nec equi eorū. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cōfracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderūt q non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnū post alterū sicut nati fuerūt in oculis predicti proditoris roderici belasqs. Et cū puenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illū qui decapitauerat fratres suos percussitqz ipsum in gutture et mortuus est cepitqz subito eius ensem et occidit cum eo vltra. xx. sarracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudarica gundisalui postmodum occidit illum et. xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius cōtinetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt sarraceni et comburitur ciuitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensē. pro lampadibus in signū victorie.

Septuagesimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimoquinto. Tūc almanzor congregauit exercitum magnū et intrauit prouinciā que dicitur portugalia destruxitqz villas et castra loca et cū peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie et peruenit vsqz ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit: intrauitqz sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Verumtamen accepit cāpanas minores quas secū deduxit in signū victorie quas posuit pro lampadib9 in mesquita cordubensi. vbi magno tempore steterunt. Sz anteq̄ almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cū exercitu suo a deo propter peccatum presūptionis et feditatum quas fecerat in eccl'a sācti Jacobi q̄dā terribili et fetida īfirmitate quā dicūt medici detiarea sic q q̄si oēs sui exercit9 fuerūt ibi mortui et ꝯfusi et q̄ euaserūt postea mala morte scz subitanea finiuerūt. Et cū h' sciuit rex beriūdo misit plures gētes ad mōtana vbi se eleuauerāt sarracēi remanētes et oēs ibi occisi sūt sic q vn9 ex eis nō remāsit et almāzor reuersus fuit in terrā suā cū paucis.

¶ Vincūt xpiani perempta multitudine sarracenoꝝ per comitē castelle Garsias fernādi.

Eptuagesimũ primũ belluz inter sarracenos et christianos. accidit ãno domini noningentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almãzor congregauit exercitum suũ: vt percurreret et destrueret terram xpianorum. Qui perueniens vsqz ad ciuitatem legioñ. destruxitqz quecũqz reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̃ in turrib⁹ vsqz ad pauimentum: vt non possent amplius illuc edificare christiani. Sz supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euz cum multitudine militum et peditum: qui fecit predictum sarracenũ eleuari a p̃dicta ciuitate. secutusqz est eum fugientem: et interfecit plures sarracenos. sic q̃ ille sarracen⁹ cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare percurrere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincũt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regez beriundo.

Eptuagesimũ secunduz bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini noningẽtesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo. vidẽs mala que sarraceni continuo inferebãt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie giundisalui. et propter fidem et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos: et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniũctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniũcti sunt in quodam loco prope seriam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicitur arcambouum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: et intrans p castellam destruxit quicq̃d inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliuz suũ magnum qd̃ durauit per totaz vnam diez vsqz ad noctẽ. sic q̃ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamẽ sunt ex parte saracenorũ quasi sine numero: et dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit p̃dict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei et fugit de nocte. cũqz peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorat pre dolore et tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusqz est in medina celi. Rex autem predictus cũ omnibus aliis christianis sequenti die parauerũt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentoriis suis. et cũ hora diei spectarent: et nullum saracenũ in-

uenerunt accesserunt ad eorum ten/ toria et expoliauerunt campum. Co mes vero garchias fernandi secu tus est saracenos qui tot ex eis in/ terfecit quod paucissimi remanserunt viui: et reuersus est cum multitudi ne captiuorum. Sic ergo peruersus ille almansor qui sepe in bellis cō tra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xpianis fu it victus et mortuus. Illa autē die qua almansor fuit vict⁹ et mortuus fuit visus quidā homo sub figura pastoris i litore galdaquenir. Cla/ mans ac magnū planctum faciēs. Dicebat enim primo in arabico: et deide lingua castellana. Jncanan/ taraz or perdidit almansor potesta tem et fastum suū ac leticiā. Cordu besi. autez quando volebant ire ad illuz hominē et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabatur an te oculos eorum: et non videbant eum. Iterum apparuit in alio lo/ co dicens in lingua nostra en canā tarazor perdio almansor elātabor. Creditur quod ille diabol⁹ in figura hominis qui dolebat de destructio ne saracenorum propter mala que inferebant xpianis sub duce pessi mo almansor. Sequenti anno mor tuus est feliciter predictus rex be/ rmundo: et sepultus est in ciuitate legionensi. in ecclesia sancti ioānis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus qui tus filius eius: et incepit regnare cum esset etatis quinque annorum.

¶ Hoc bello vincūt saraceni et ca/ pitur ciuitas Abulensi. moriturque i carceribus comes Garsias fernādi.

Septuagesimū tertium bellū inter sara cenos et xpianos accidit anno domini noningētesimo quin/ quagesimo nono. Et regnāte in re gno legionis alfonso quinto predi cto. Tunc propter discordiam ma/ gnam inter predictum comitē gar siam fernandi: et filium eius sancti um saraceni congregauerunt exer citum magnum: et venerunt vt per currerent terram christianorum ce/ peruntque abulam que tunc popu/ lata fuerat. Deinde venerunt boo mam: et sanctum Stephanum de/ struxerunt. Destruxeruntque villam et per totam illam terram crudeli/ ter occidebant christianos. Cū au/ tem p̄dictus comes sciuit amaram destructionem non potuit sustinere et licet gētes sue essent diuise inter se: et filium eius proposuit mori pro defensione patrie. Venit ergo viri liter contra saracenos bellauitque cum eis animose. sed deo permit/ tente victus fuit in bello et captus a saracenis: sed paucis elapsis die bus mortuus est in carceribus de vulneribus que receperat in bello et successit in comitatu castelle pre dictus filius ei⁹ sancius qui post/ modū optime defendit terram su/ am et lucratus est penāfiel: et sepul uedam maderuelum montejon et recuperauit gormacium et sanctum Stephanum et ozomam que perdi ta fuerant cum eius pater esset in carcere. Iste fuit primus qui de/ dit libertatem militibus castella/ nis quod non contribuerent nec irent

in exercitu; nisi dñs daret eis solidum suũ quia ante contribuebant ⁊ ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij. vincũt xp̄iani per regem alfonsum quintũ ⁊ vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Eptuagesimum quartum bellũ iter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini nongentesimo septuagesimo tertio. Tũc predictus rex Alfonsus quintus ⁊ comes castelle saucius non potentes sufferre iniuriam quã fecerant saraceni in occisione comitis Garsie fernandi congregauerũt exercitu; magnũ vna cum adiutorio nauarrorum ꝓpter fedus qd̄ inierat pater regis alfonsi cum eis ⁊ peruenit ad regnum toleti comburens ⁊ destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiẽs inde peruenit vsq; ad ciuitate; cordubeñ. depredando ⁊ destruendo gladio ⁊ igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederũt ei magnũ thezauru; ⁊ plurima dona. Similiter rex toleti ⁊ cordubeñ. ⁊ reuersi sunt in terram suã vindicata morte predicti comitis ⁊ cũ magnis diuitijs ⁊ honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. q̄ destruxerat almãsor ⁊ filius eius. regnauitq; .xxvij. annis. ⁊ mortuus est in portugalia. Cõgregauerat eni; exercitum suũ magnum ex desiderio seruiẽdi xp̄o. ⁊ iuerat in predicta; terram: vt caperet villã illam que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. ⁊ cum die quada; in armis respiceret hincinde murum vt videret portam debiliorẽ ad conquirendũ percussus fuit sagitta in spatulis ⁊ sentiens se vulneratum ad mortem facto testamẽto ⁊ ꝑceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominum: ⁊ sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrẽ suũ supradictum. Regnauitq; pro eo filius eius donus berìundo tertius.

¶ Uincunt xp̄iani ⁊ liberat̃ Pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimũ quintũ bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tẽpore yemis venerũt saraceni in multitudine graui: vt caperent ⁊ frangerẽt ciuitatem pampilone. Rex autẽ saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles: et cu; sciuit doluit vehemẽter: ⁊ collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit q̄ aliter transire nõ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se ⁊ pro omni gente sua: ⁊ sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cu; magna pena et propterea dictus fuit postmodũ rex saucius abarca. Cũ ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsessam tenebant ciuitatẽ: ⁊ tot interfecit ex eis q̄ vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderant ibidē. Iste rex ambulans cum suis abarcas fecit multa bella cum saracenis: et cōquisiuit multa loca in celtiberia et in carpētania que vsq; in hodiernum diē dicuntur donisancij abarca. Regnauit xv. ānis: et successit ei in regno nauarre filius ei⁹ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cu; ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressu; esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pat. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elniram filiā comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quorum vnus fuit dictus donus garsias et alius donus fernandus. Quorum pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatu; castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei⁹ qui duxerat in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis domi berimundi de quo supradictū est de eius cōsensu in ei⁹ nuptijs ductus est rex castelle. Rex autē pdictus donus berimundo regnauit in regno legionis decem annis: et mortuus est in quoda; bello qd̄ accidit sibi cū predicto rege fernando et fratre eius rege garsia nauarre qd̄ bellu; fuit celebratum prope Cariorē in quodam loco qui dicit nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: et sepult⁹ est in ciuitate legionēsi. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem et obsedit eam: et finaliter receptus est in regem legionis: quia ei pertinebat. et sic coniuncta sunt ista duo regna. et ipse dictus rex castelle et legionis: et vocat⁹ fuit rex fernandus magnus.

¶ Vincunt xpiani et capiunt quinq; reges saracenorum per rodericum.

Eptuagesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dn̄i Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle et legiōis supradicto rege fernando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum et armis strenuū dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusda; nobilis militis qui dicebat Nunnus laynes quē genuit ex vxore sua legitima terasia. Nunens filia comitis Nunni aluaros de maya. l; alij qui alia afferant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederētur eo tēpore quinq; reges saracenorum: vt percurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgēsi. ad montes doca: et percurrerūt ville forat; et sancti dominicū delacalsada et lucroniū et nayaram totamq; illam terrā et extrahebat magna; prisam captiuorum bestiarū gregum et armētoru;. Cum ergo ipsi irent cum tā grandi preda: predictus rodericus conuocauit totam illam terram: et dedit illis saltu; in montibus doca. bel

lauitque cum eis et deuicit eos. cepit que predictos quinque reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: et cum tota preda venit ad matrem suam et diuisit spolia nobilibus et omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello: et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terram suam. Soluit ergo illos quinque reges saracenos et precepit quod abirent. sed et ipsi regratiati sunt propter tantum beneficium venientesque in terram suam benedicebant ei: et miserunt ei parias cognoscentes se voluntarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: quod flatus ille peruenit vsque ad pectus: et euigilans non inuenit leprosum illum apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum: et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quidem albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. et propter honorem et bonum quod mihi fecisti: concedit tibi deus vnum magnum donum quod cum flatus ille quem sentisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: et erit timor tuus super saracenos et christianos: sed et inimici tui tibi nunquam nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunquam eris victus: sed semper victor existens: quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonum. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit orationem suam ad deum gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campo cum Martino gundisalui: deficit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadem inter predictum fernandum regem: et regem ramirum arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: quod illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex saracenorum.

Septuagesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre ⁊ rex sarracenorū Alymaymon cōgregauerunt exercitus magnos: ⁊ in loco q̄ dicitur recurrasseta factum est prelium magnum ⁊ mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon; ⁊ mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deviuar peremptis plurimis sarracenis.

Septuagesimū octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galechia venerunt sarraceni cū exercitu magno vt conquererēt extrematurā. gentes vero illius terre miserunt veloces nūcios p̄dicto roderico viuar vt eis succurreret: qd̄ cum audiuit non detinuit se: sed misit statim p̄ parētibus et amicis suis: et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebant predā magnā captiuorū gregū ⁊ armentorū. ⁊ inuenit eos inter achensiam ⁊ sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: ⁊ commissum est bellū cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderūt sarraceni. Deuicitq; sarracenos: ⁊ secutus est fugiētes p̄ septem leucas occidendo ⁊ vulnerādo eos: ⁊ reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt sarraceni: ⁊ tot fuerūt spolia cāpi in eo q̄ valuit. quinta pars fuit ducētorū equorū. ⁊ valor centū milliū marcarū argētei: q̄ oia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: ⁊ reuersus est in terram suam cum diuitiis et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.

Septuagesimū nonū bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimo xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus cōgregauit exercitū suū magnū: ⁊ iuit cōtra sarracenos portugalie ⁊ meridie ⁊ badayo: q̄ oia hec tūc possidebāt sarraceni: ⁊ cepit viribus ceam ⁊ gunea q̄ sunt in portugalia: ⁊ plura alia castra q̄ erant circūcirca. ⁊ licet in illis remanerēt sarraceni p̄ vasallis suis. fortalicia tn̄ semp̄ permanserūt in regia potestate. ⁊ obsedit viseū vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius et sagitta. de quo supradictū est: ⁊ in tanta pressura tenuit eam obsessam q̄ cepit eā: ⁊ cepit illum sarracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitq; oculos eius ⁊ prescidit etiā eius manus ⁊ pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xpiani: et capitur lamecum et plura alia loca per fernandum magnum.

Octuagesimū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos. accidit anno domini millesimo xxxiiij. Tūc supradictus rex fernādus magnus. cōgregato exercitu suo iuit sup̄ lamecū

et licet ciuitas esset fortissima. statim tamen obsedit eam: et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaque et tam fortissime conquestauit eam quod vi armorum cepit eam. in qua inuenit multitudinem diuitiarum: et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit: quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant. et post hec iuit super castrum sancti martini. quod iacet super riuum de malua: et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusque est in terram suam cum diuitiis et honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conimbra per regem fernandum magnum aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.

Octuagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo voluit habere conimbram et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus est in sanctum Jacobum. dixit enim sibi quod deus iuuaret eum ad capiendum illam et insuper quod in reditu volebat quod eum faceret militem: et quod credebat se recepturum militiam contra conimbram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens: et mansit ibidem in oratione tribus diebus. petens a deo adiuuari in eo quod desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cum exercitu suo magno et obsedit conimbram posuitque ingenia et castra lignea circumquaque: sed villa erat tam fortis et tam magna: quod septem annis stetit in eius obsidione: et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebant christiani dimittere obsidionem. sed monachi cuiusdam monasterii qui usque in hodiernum diem dicitur larnano viuentes de labore manuum suarum. ex longo tempore fecerant magnam prouisionem victualium secrete. habebant enim multitudinem tritici et ordei: milii et leguminum. sentientes ergo quod rex volebat recedere venerunt velociter ad regem: et dixerunt ei quod non amoueret obsidionem. quia ipsi darent cibaria ex his que longo tempore congregauerant. et factum est sic. Illa dederunt sufficientiam exercitui quousque sarraceni deficiebant fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc quod venerunt: et procidentes ante regem fernandum petierunt pro mercede solam vitam. et quod darent ei villam et omnia bona que habebant. Pius ergo rex concessit eis vitam: et ipsi dederunt ei villam quadam die dominica hora tertia. Sed interim quod predictus rex erat in predicta obsidione. accidit quod quidam episcopus grecie dictus Estianus peregrinatus est in sanctum iacobum: et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis quod sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis christianorum succurrens eis quod verbum displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem: sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo quod idem dormienti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in

dedisset me dicunt militē xpia-
ni: ⁊ asseris ꝙ nō sum miles. Ideo
nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā
nec āplius dubites de militia mea
quia sum miles iesu xpi et adiutor
christianorū contra sarracenos: et
cum hoc diceret traditus est sibi
equus albissim⁹ in quē apostolus
ascendit armatus omnibus armis
mirabiliter splendentibus admo-
dū militis: ⁊ dixit ei ꝙ volebat ire
in adiutorium regis fernandi qui
iacebat super conubriā iam septē
annis eam obsidentē: ⁊ vt sis ma-
gis certus. dico tibi: ꝙ cū his cla
uibus quas in manib⁹ teneo cras
hora tertiarū aperiam ei portas ci
uitatis conubre: ⁊ dabo eā regi fer
nādo: quibus dictis disparuit. eui-
gilās ergo a somno predictus eps
assyanus bono mane cōuocauit cle
ricos: ⁊ omnes habitantes in ciui-
tate. dixitq; eis que viderat ⁊ audi
uerat diem: ⁊ horam signatā aper-
tionis conubre: ⁊ sicut dixit veridi
ce sic repertū est. Et tunc predict⁹
rex cepit predictam ciuitatem: ⁊ fe
cit militē predictum rodericum de
viuar in maiori mesquita conubre
cingendo sibi ensem ⁊ dando ei pa
cem in ore: et fuit vocatus ruidas
⁊ reuersus est rex per sanctum ia-
cobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani ⁊ capiunt ac de-
struūt plura loca p regē fernādū
magnū ⁊ efficit tributari⁹ rex toleti

Etuagesimum
secundū bellū inter sar
racenos et christianos.
accidit anno dñi Mil-
lesimo. xliiij. Hoc predictus rex fer
nandus magnus. congregato exer
citu suo magno ad percurrendam
terrā sarracenorum conquisiuit q̄
dā castra. Unde plurima mala eue
niebant xpianis. s. gormatio vadū
regis aguileram barbingam ribas
sanctuz moram. ⁊ multitudine tur
res. Unde speculabātur sarraceni
ppter quas xpiani erāt semper
ti cū intrabant terrā illā quas oēs
destruxit. Destruxit etiā plurima
fortalitia que erant in valle de lar
geterus: ⁊ in circuitu tiraz ⁊ vsq;
medinam celi. ⁊ exinde venit in cā
tabriam: ⁊ expulit inde sarracenos
posuitq; eā sub dominio suo ⁊ oīa
montana quem destruxit igne ⁊ fer
ro. Et exinde venit toletum et peri
mit plurimos sarracenos: ⁊ capti-
uauit. destruxitq; talamancam. al-
calam. ozedam. ⁊ lucratus est pluri
ma alia loca regni toleti et multi-
tudinē diuitiarū que oia diuisit cū
militibus suis. Et exinde venit su
per guadal et faiariam. ⁊ obsedit
eā: nec requies dabatur habitanti-
bus in ea pre multitudine ingenio
rum ⁊ machinarū: quare illi sarra-
ceni habuerūt mittere nūcios suos
ad regē toleti: vt liberaret eos bel
lo vel donis. Rex ergo ille Almy-
mō multitudinē auri ⁊ argēti mul-
tosq; pannos preciosos misit regi
fernādo petēs treugas vt veniret
ad eū secure. ꝙ ei concessum. Uenit
ergo rex ille sarracenus: ⁊ fact⁹ est
vasallus regis fernandi. sic ꝙ quo-
libet anno dabit ei parias: ⁊ reuer-
sus est rex fernādus in terrā suam
cum magnis diuitiis et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnum: et efficitur tributarius rex hyspalen͞s. ac defert corpus bti isidori i ciuitatē legionen͞s.

Octuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno domini Millesimo. L. Tunc predict⁹ rex fernādus magnus. ↄgregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conuibra et tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: capciuando: destruendo: et occidendo sarracenos quousqꝫ peruenit ad ciuitatē hyspalen͞s. Et tūc benabemech alimucamus rex hyspalen͞s. vidēs predaꝫ et magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitqꝫ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Verūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūqꝫ ali⁹ ꝙ sibi placebat: et non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scꝫ legionen͞s. et astoricen͞s. et comitem niniū ac duo diuites viros ad regē hyspalen͞s. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū peruenerūt ad predictā ciuitatē hyspalen͞s. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Verūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahantur ab hac ciuitate: qr hec ciuitas debet conqueri a xp̄ianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono ꝑ vestrā sanctitatē. et ꝓpter honorē regis fernādi a quo recepit multa seruitia ꝙ deducatꝫ corp⁹ meū i ciuitatē legionen͞s. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt ꝑ aliquā morā attoniti et muti ꝓpter magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorem: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierunt in seipsis: et interrogauerunt eum quis esset. Qui r̄ndit ego sum ille isidorus qui fuit archiepiscopus

hyspalensi. tunc facta gratiarumactio ne perierunt ab eo quod eis ostenderet locum sepulture: et ostendit eis dando certa signa eis quomodo iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes quod nolebant ei ostendere: quod petebant placuit regi: et venit cum militibus suis ad locum signatum: et fodientes presente rege invenit sepulchrum sancti confessoris. et aperientes sepulchrum exivit odor mirabilis in modum alnusqui et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum: sed etiam sarracenorum: et extracto corpore honorifice involuerunt ossa illa nobilibus pannis: et rex propter miraculum quod viderat doluit de concesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud. sic quod obliuioni tradidit quod cogitauerat: et post hec mouerunt se episcopi ac alii ambasiatores cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis choruscando. et cum peruenerunt legionem: et rex fernandus sciuit iuit ad eos cum solemni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et extunc ecclesia illa vocata est sanctus Isidorus quam dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicarum regularium: ubi sunt sepulture multorum regum: quorum imagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Vincunt christiani per regem fernandum magnum: et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Ceruagesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa predicationem pora. Hic enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpetanie et celtiberie que sibi rebellauerant dedit que ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipendiis militum. Cum ergo predictus rex peruenit ad terras illas intantum confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit quod per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitiis et honore dedit que regine in recompensationem eorum que sibi pro exercitu suo dederat omnes parisios illorum saracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris in directum usque mare cesaraugustie quod est mare mediterraneum et ex fluminis ybero usque ad regnum mauie vocatur carpetanea. Iste rex fernandus liberauit regnum ne esset subiectum imperatori: nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ⁊ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dn̄e iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnoꝝ. ⁊ rex omniū gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed pero pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regiis auro decoratis ⁊ abstulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. ⁊ iterū fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitqꝫ cineres super se ⁊ p̄cepit se deduci in peregrinationē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoqꝫ regno tribus filiis scꝫ Sancio alfonso et garsie: post penitentiaꝫ lachrimabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filiis suis migrauit ad dominuꝫ: sepultus est in ecclesia sancti ysidori ciuitatis legioneñ. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. ⁊ sex mensib⁹ et successit ei i regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

¶ Vincūt xp̄iani et efficitur tributarius rex cesagarustan⁹ per regē saucium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste saucius secūdus rex castelle.

Etuagesimum quintū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i. Millesimoseptingentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex Sauci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄iane ꝯquestauerat puincias portugalie ⁊ lucitanie hyspaleñ. cordubeñ. toleti celtiberie et carpētanie sunt ꝙ reges earum facti tributarii ei. Ideo congregato exercitu veni super ciuitatē cesagarustanā ⁊ obsedit eam ac cū ingeniis et machinis pluribus de die et nocte eā fortissime expugnabat ꝓpter qđ post multa damna que receperūt sarraceni rex ciuitatis misit regi Saucio multitudinē magnā auri ⁊ argenti ac lapidū p̄ciosoꝝ ⁊ fact⁹ est eius vasallus cuꝫ tota terra sua et tributarius cū oibus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sauci⁹ in terrā suam cū diuitiis et honore. Iste rex saucius nō fuit cōtentus de diuisione regnoꝝ quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. lꝫ penā pditionis posuissꝫ pater cuicunqꝫ eoꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercituꝫ magnū. ⁊ iuit Primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie et galecie. Et post plurima bella deuicit eum et captū carceribus mancipauit. Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq3 capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditione q efficeretur monachus et sic factus est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitum monachalem sed non pmansit q2 dimisso habitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cu3 quo morat9 est honorifice vsq3 ad mortē fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. s3 adhuc non contentus. voluit capere Zamorā quā dederat pater su9 sorori sue dn̄e vrrace. Uenit ergo sup eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebat velido dulpho qui factus priuatus regis q2 pmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq3 regē die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq3 ciuitatem et q ei ostenderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cu3 rex locū vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditq3 venabulu3 quoddam deauratum quod manu gestabat predicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature qui cu3 proditor ille ex aduerso cerneret inclinatu3 percussit rege3 per spatulas sic q venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic proditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu9 etia3 fuit in vinculis vt plenius ista continētur in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani per regē alfonsum sextum et ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.

Octuagesimū sextum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini millesimooctuagesimotertio. Tūc predictus rex alfonsus sextus qui dict9 fuit brauo post morte3 regis sancij fratris sui qui decesserat sine prole habuit om̄ia regna ei9 pacifice et in tanta pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum contra quēcunq3 contrariū cum audiret q erat obsessus a rege cordubens. congregauit exercitu3 suum magnum et venit in eius succursum. Cu3 ergo cognouit rex cordubeñ. q rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in eius timore magno pcussus fugit et tunc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum et circūdatū quingentis mili-

bus armorum sicut et ipse tenuerat eū in ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Et sciens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes ꝛ destruentes villas loca et castra ac quecunqꝫ inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terram cū diuitijs et honore.

¶ Uincunt xp̄iani et efficiuntur tributarij oēs sarraceni hyspanie ꝑ regem alfonsum sextum.

Ctuagesimum septimum bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit āno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitum suū magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantū timorem incussit sarracenis ꝙ omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

¶ Uincūt xp̄iani et imponitur nomen roderici de viuar Cid aduidas campeatore.

Ctuagesimū octauum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinqꝫ regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qḋ idē est ꝙ dn̄s ad regem hyspaleñ. cordubeñ. ꝛ granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia ꝛ inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus aduidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret cōtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ꝛ destruxit vsqꝫ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus aduidas congregauit omnes sarracenos ꝛ christianos quos tunc habere potuit ꝛ iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei ꝙ nō exirent cōtra illos propter eū nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō eēt ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo cōtra eos ꝛ bellauit cum eis in cāpo ꝛ durauit bellū ab hora tertia vsqꝫ ad sextā horā et ceciderūt multi ex ꝑte regis granate ac deuicit eos fugierūtqꝫ ꝑ vi a cāpo sarraceni ꝛ cepit in bello comitē garsiā ordoneū ꝛ alios milites q̇ iuuabāt sarracēos tenuitqꝫ eos i vīculis trib⁹ dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctib⁹ ꝛ dimisit eos ꝑcepit ergo victoria habita spoliari cāpū ꝛ reddidit predas quā portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̇sqꝫ cognosceret q̄ sua erant ꝛ reuersus est ad regē alfōsū cū magnis diuitijs et honore. ꝛ eius parijs ꝓdiciū

regis hyspaleñ. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt cuȝ adruidas campeatoꝛ que omnia multuȝ placuerunt regi alfonso.

¶ Uincunt christiani ꝛ capiuntur septem milia sarracenoꝛuȝ per cid campeatoꝛē ꝛ quomodo ꝑ inuidiā expellitur a regno.

Octuagesimūnonū bellū iter sarracenos ꝛ xpianos accidit post ꝑdictū bellū paucis elapsis diebus. Tūc eniȝ rex alfonsus sextus predictus. Cōgregauit exercitū suū magnū et intrauit terram sarracenoꝛum in vuādalia vbi plurima dāna eis intulit. Sed cuȝ ipse esset in partibus illis bellans cōgregati fuerunt ex aduerso plurimi sarracēi ꝛ intrauerūt ꝑ regnū castelle obsederuntq; gormatiū et fecerūt in terra illa multa mala et dāna. Cid autem adruidas cāpeatoꝛ qui remāserat infirm⁹ in recessu regis et iā conualescebat auditu dāno quem sarraceni faciebant ꝯgregauit oēs gentes quas potuit et iuit contra terrā toleti ꝛ percurrit illam destruens quicqd inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenoꝛum inter viros et feminas. ꝛ sic reuersus est in castellā cū honore. Istud factū seminariuȝ inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modū cū rege alfonso ꝙ cū cāpeatoꝛ esset expulsus a regno ꝛ sic factū est et cū recederet nocte quadā cū dormiret dictū est ei i visione vade audacter ꝛ noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisq; diues et honoꝛatus et in suo recessu cepit vnū castrum sarracenoꝛ quod iacet super benares ꝛ dicitur castreyū gentes vero sue percurrerūt terrā illā vsq; guadalfaiariā. Et cōgregatis omnib⁹ spoliis quinta pars deputata ipsi cuȝ fuit vendita sarracenis precio triū milium marcharum argenti.

¶ Uincunt christiani et capit alcoȝar per Cid cāpeatoꝛeȝ.

Nonagesimum bellū inter sarracenos ꝛ xpianos accidit sequēti die. Cū eniȝ ꝑdictus Cid adruidas cāpeatoꝛ iret in confini bus regni bellauit cū sarracenis de alcoȝar ꝛ occidēs plurimos coꝝ cepit locum illum quadaȝ arte mirabili ibi iuenit plures diuitias ꝛ istud factū magnū intulit timoꝛē sarracenis oib us teroli et calataiubii ꝑpter qd scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicētes ꝙ si nō succurreret eis ꝙ etiā caperent terrā eoꝛum.

¶ Uincunt christiani fugatis ꝛ vulneratis duobus regibus per Cid Campeatoꝛem.

Nonagesimum primū bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellū. Quia tūc rex valēcie vidit supradictas litteras misit duos reges cuȝ tribus milibus armatoꝛum et cum omnibus aliis genti

bus illius frōtarie veneruntq̃ su-
pra locum deacoçar et obsederunt
ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē
cum militia sua tenueruntq̃ ibi eū
obsessum tribus ebdomadibus et
abstulerunt ei aquam. gentes autē
quas secū habebat in numero erāt
pauce quia solum erant quadringē
ti equites et tricenti pedites. Ui-
dens autem q̄ aquam perdiderant
die quadam parauerunt arma sua
et armauerunt se secretissime ꝛ su
bito apertis ianuis exeuntes irrue
runt viriliter in sarracenos ex īspi
rato. Sed ꝛ illi videntes eos veni-
re parauerunt se vt melius potue-
runt ꝛ statim factum est preliū ma
gnum cecideruntq̃ plurimi sarra-
ceni. Sed et inter cetera strenuissi
ma que ibi fecit Ipse ad quendam
militē sarracenū feriēs ense nudo
diuisit in duas partes vt equū suū
daret cuidam militi suo qui pedes
pugnabat equo suo mortuo et vnū
regem illorum duorum qui dicebat
feris percussit letaliter ꝓpter qd̄
dedit terga. Alius vero rex qui di-
cebat gnalue fuit etiaꝫ percussus
in capite a martino antolmes mili
te strenuo propter quod etiā dedit
terga. Uidentes ergo sarraceni q̄
reges fugiebant ꝛ omnes ipi timo
re percussi relicto campo fugierūt
et secuti sunt eos christiani occidē
tēs ꝛ vulnerantes eos sine nume-
ro quousq̃ peruenerunt ad portas
ierolij ꝛ calambrij quia rex feris fu
git terolium ꝛ gnalue calatambiuꝫ
et inde reuersus est cum bellatori
bus suis ad locum vbi fuerat bel-
lum et expoliauerunt campum vbi
multas diuitias inuenerunt ꝛ īter
cetera de equis sarracenoꝝ postq̄
congregauerūt eos quia erāt sper
si inuenerunt quingētos et decē de
ferunt de equis christianoruꝫ quin
decim et intrauerunt castruꝫ suum
de alcoçar cū magnis diuitijs leti-
cia et honore. de equis vero quos
habuit ꝑ parte sua virtuosus Cid
misit. xxx. cū sellis ꝛ frenis ꝛ singu
lis ensibus pendentibus ex arçoni
bus in donū regi alfonso castelle
predicto vt haberet amorem eius
q꞉ irat⁹ erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Uincūt xp̄iani ꝛ fugatur rex de
nie: ac comes cromani capitur ꝑ
Cid campeatore.

Nonagesimum secundū bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos acci
dit anno domini Millesimooctua-
gesimooctauo. Tūc predictus Cid
campeator cum esset eius timor su
per omnes sarracenos cesar augu-
stanos valentinos et super omnes
illarum partium acceptis electis
militibus suis iuit ad percurrēdā
terraꝫ sarracenoꝝ et peruenit vsq̃
ad locum qui dicitur huerta ꝛ vsq̃
ad montem aluanū spacio quinq̃
dierū ꝛ exiuit sonus eius inter om
nes sarracenos et christianos. pro
pter quod comes remon berengel
barchinonēsi. qui in sua recommē-
datione habebat illos sarracenos
coniunct⁹ fuit bauelphaie regi de
nie. Qui magnis exercitibus con-
gregatis secuti sunt predictū Cid
campeatorem cogitantes q̄ ab eo-
rum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā predam. peruenerunt ergo ad eum imperator de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciatis q nihil ducebat de suo et q dimitteret eū in pace. Videns ergo virtuosus Cid eoꝝ superbiam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter ꝛ ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innumeri fuerunt vulnerati et deuicit eos cepitq; predictum comitē vnum et lucratus est illa vice ensē que dicebatur colada. Sz post tertium diē virtuosus Cid liberauit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cū duobus militibus.

¶ Vincūt xpiani et fugatur iterū rex denie per Cid cāpeatorem.

Nonagesimum tertium bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimooctuagesimonono. Tūc predictus benalfale vna cum predicto comite remon venerunt cū multitudine grani ꝛ obsederunt castrū de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid cāpeatori misit ergo rex cesaraugustanus ꝑ Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq; est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfale. ꝛ predictus comes secutus q est eos per tres leucas occidēs ꝛ vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice ꝛ cū magna leticia fuit receptus.

¶ Vincunt christiani et capitur castrum de rueda per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.

Onagesimumquartum bellū inter sarracenos xpianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tunc predict9 rex alfonsus sextus brauo tertius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui sarraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaraugustam. Sarracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens q volebat dare castrum predicto regi alfonso ꝛ exiuit colloquendo cum rege: inuitauitq; eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuinium illuminatus a deo qz erat conuinium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiniū predict9 infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occi-

sunt lapidibus quod factu3 nimis displicuit regi: ꝛ cogitando vituperium qꝺ sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas cāpeatore qui libenter venit ad mandatu3 eius. ꝛ recepit eum rex honorifice. Narrauitqꝫ sibi dāna q̄ receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei ꝛ inuitauit eū ꝙ veniret secū in castellā: sed noluit acquiescere quousqꝫ cōcessit sibi sequētia. s. ꝙ cū aliquis nobilis haberet exire de regno ꝙ daretur ei spaciū. xxx. dierū. Secūdo ꝙ nihil faceret contra aliquē nobilē: nec ciuē: nisi primo eēt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio ꝙ nihil faceret cōtra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum ꝛ locorū. Quarto ꝙ nō faceret impositiones inordinatas. Quīto ꝙ si cōtra hec faceret: ꝙ ꝓpter hec tota terra posset rebellare ꝛ eleuari quousqꝫ fieret emēda per regem que oīa rex concessit sibi ꝛ iterū inuitauit eū: ꝙ secū veniret: sed ipse noluit quousqꝫ vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousqꝫ moriebātur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo viribus castrum: et captiuauit sarracenum illum alinofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter alinofalas proditore: et aliquibus suis quos misit regi alfonso placauit. ergo regem cum vidit presentē siue dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: ꝛ regratiatus est ipsi Cid: qꝛ vindicauerat eum.

¶ Uincūt christiani ꝛ fugatur rex denie: ꝛ capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Nonagesimum quintum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit āno domini Millesimo nonagesimo prima. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: ꝙ cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cu3 quo erat federatus ꝙ veniret ad adiuuandū eu3 contra Cid campeatorē qui etiam dolens: quia cum intrauerat terrā suam similiter congregauit exercitum suum: ꝛ ambo reges venerunt super eū qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum ꝛ ceciderūt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus ꝛ militibus suis. Alij vero dederunt terga. ꝛ cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filiis eius. Sed virtuosus Cid compatiens regi petro et suis militibus: quia xpiani erant soluit eos ⁊ permisit eos ire libere in terram suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitiis ⁊ honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditque sibi multas villas ⁊ castra ac priuilegia q quecunque locum caperet a saracenis vel aliis inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

¶ Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.

Nonagesimum sextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperāte henrico ⁊ sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano tertius Rex castelle congregauit exercitū suū magnū: ⁊ venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortē et filii sui ysem. Venit ergo pdictus rex ⁊ cogitauit quomodo capere posset ciuitatē illam tā magnam et tam fortem: ⁊ recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore in orto regis pdicte ciuitatis quādo erat cū pdicto rege alymaymon. Querebant enim inter se consiliarii predicti regis ipso presente rege quomodo posset capi ciuitas illa tam fortis: ⁊ respondit vnus illorū q non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic q nulla prouisio possit intrare ⁊ tūc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbū audiuit rex alfonsus licet ipsi cogitarēt q dormiebat. Sic ergo cum venit ex hoc verbo abstulit eis panem ⁊ vinum ⁊ fructus per quattuor annos. ⁊ hoc vndique per circuitum tenuit eam obsessam aliis [illegible] annis ex quadruplici parte [illegible]ris. ⁊ cum intra ciuitatem [illegible] populus sine numero defecerunt eis iam victualia: ⁊ sub quibusdam pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis maii. ⁊ capta ciuitate illa que quondā fuerat honor ⁊ gloria gottorū exiuit inde ⁊ percurrit omnes terras circumquaque et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam arganciam scalonam ozedam butragum [illegible] ozomen berlāgam ⁊ [illegible] ⁊ plurima alia loca: ⁊ reuersus est toletum vbi collocauit thronū suū ⁊ fecit ibi habitationem suam ⁊ facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria ⁊ fecit q eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum [illegible] uit ecclesiam illam pluribus [illegible] castris locis et possessionibus [illegible]rifice sicut ⁊ nunc est: ⁊ in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex ⁊ regina de thesauris suis ⁊ posuerunt in illa ecclesia reliquiarū multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

¶ Vincunt christiani cruce signati transeuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia.

Nonagesimum septimū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo nonagesimo septimo sedēte in cathedra petri vrbano scdo predict9 papa anno dñi millesimo nonagesimo sexto apud clarū montē aluernie in mēse nouembris consiliū celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xpi et obprobriū nūciatur cōsilium: et auxilium postulatur. Unde occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: et nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta ꝓphanari a gētibus et thurcis ab appulia ꝓuincia lingua occitana hyspania: Aequitania: britania: normania: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgūdia: lombardia. alijs ꝓuincijs regnis et terris nullo vnꝙ angariante: sed omnes pari fide et voto et deuotione iniurias xpi vlturas ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiꝙ terrarū composita de terris suis egrediētes nullū in tāta multitudine regem habētes nisi xpm sepulchrum ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum ꝓponunt reddere libertati: et quanto quisꝙ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Judeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabātur. Et si queraf quis incitauit ꝓdictum vrbanum papā vt crucē predicaret: et quis tantā multitudinē cōmouit. Respondetur ꝙ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidā pauperi religioso viro gallico qui dicebaf petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrū videns loca sancta ab impijs irreuenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: et cepit anxius contristari et cogitare si cōmode posset afflictis subuenire. Cum aūt quadam nocte dominice resurrectiōis in eccl'ia lachrymis et orationibus dño supplicans pernoctaret longo vigiliarū labore fatigatus supra pauimētum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus aūt iesus xps apparuit ei i somnis iniungens ei legationē ad dominū papam. et ad principes occidentales ꝓ liberatione terre sancte: quā legationē ipse fideliter adimpleuit veniēs ad predictum papā et omnes alios principes xpianos cum litteris predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiū. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erat autē huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podiensis episcop⁹. Godefridus dux lotoringie. eustacius ꝛ baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose ꝛ sancti egidij. desiimundus dux apulie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldumōte. Raymūdus torene. fertur autem ꝙ Cid ruidas campeator fuerāt inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝑpter eius magnā famā. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti ꝛ aliorum locoꝝ vt infra dicetur. ab illo consulio facto excusauit. exposita etiam sua sancta occupatione: ꝛ creduntur tunc transiretasse plusꝙ ducēta milia xp̄ianorū inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferēs atqꝫ damna vna die rugitū leonis a serpente circūligari audiuit qui socijs dissuadētibus accedens audacter serpentem truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eūdem sequitur vt leporari⁹: ꝛ ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cōmoda in venationibus ꝛ bellis: et quacunqꝫ vidit domino aduersari subito prosternebat nec dn̄o redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominū suū natando ꝑ maria quousqꝫ defecit. Anno ergo predicto scilꝫ Millesimo nonagesimo septimo. exercitus dn̄i fines paganorum attigit: et factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalēdas marcij: vbi multo saracenorū sanguine effuso victi sunt a xp̄ianis Et capte sūt ciuitates Nicea ꝛ laodicia: ꝛ lꝫ essent tāti in exercitu tāta fuit rerum oīm habundantia: vt aries vno denario. bos vero tantū nummis duodecim venderetur.

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ capiūt āntiochiā.

Onagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno predicto: scꝫ Millesimo nonagesimo septimo. Cū enī exercitus domini predicta obtinuisset loca: ꝛ i manu imperatoris Constantinopolitani relinquisset ꝑfectus inde varijs trāscursis regionibus ꝛ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autē per mēses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarēt: ꝛ varijs tribulationibus essent oppressi: vꝫ fame frigore yemalibus ymbribus ꝛ multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem ꝑualerent. Respexit deus afflictionē populi sui per quēdam fidelem christianum in ciuitate sub infideliū dominio com

morantem: qui de nocte per scalaz dominum boamundum principez tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cū aliis fere.xi. millibus quibusdam aliis vinculis mancipatis ciuitatē nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim ꝛ mediatricem diuino munere possederunt.

¶ Vincūt christiani ꝛ fugatur corboranus cū exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatuz fuit latus christi in cruce.

Nonagesimū nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo octauo. Capta enim antiochia: vt predictum est: nox supuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: ꝛ christianos obsidēt tanta qꝫ fame afflicti sūt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent inedia. ergo perurgente ꝛ fame intolerabili compellēte, de necessitate facientes virtutem pauci cōtra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatū que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedēte exercitu christianorū innumeram infidelium multitudinez audacter ingrediēs: ꝛ brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertētibus equorum velotiū presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi ꝛ tantū auri ꝛ argēti equorum et victualium copiā inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis et victualibus supra modū habundantes cum hymnis ꝛ laudibus ciuitatē ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hūc modum reperta. Apparuit enī sanctus andreas cuidā rustico prouinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. ꝛ rusticus isdē capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso presente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisqꝫ: quidam bartholomeus nomine xp̄o sibi apparēte certificatus ignem: licꝫ pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea: ꝛ sic exercitus domini fiduciam habens in christo ꝛ lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

¶ Vincūt christiani cruce signati: ꝛ capitur ciuitas sancta hierusalē

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tūc exercitus domini dominiū ciuitatis antiochie boamūdo predicto concedētes ordinatis ecclesiis ꝛ clero ac patriarcha ꝛ stipendiis

vnde sustẽtari possint: Siriciꝗ ꝑ ficiscentes marchiam ꝛ barrã mulraꝗ castellaꝗ regiõis illius expugnant tanta fame afflicti: ꝙ corpora sarracenorũ fetentia edere compelluntur. ꝛ inde profectus exercitus dñi ad iteriora syrie larga dei manus refocillatus: et est tandem montana hierosolymorũ conscendens ante sanctã ciuitatẽ peruenit tentoria figẽs ꝛ castra: ſm militarem disciplinam collocãs ex omni per teipsam vrbem obsidione vallauit. Est autẽ hierusalẽ ciuitas in montanis sita riuis fontibus ꝛ siluis carens: excepto siloe vbi aqua sufficienter habet. legitur ꝙ priusꝙ̃ exercitus dñi hierusalem applicuisset: quadã colũba desuper exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quaꝫ reperte sunt littere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa. contra quã per te ꝛ per alios defendas tuã legem indica idẽ vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: ꝛ aliis bellicis instrumentis: ꝛ scalis muro applicatis: multum laborantes parũ in principio ꝑfecerũt. quibusdam eñi ex nostris sagittarũ imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissiõe ꝑemptis machinis etiã ligneis ex magna parte igne succẽsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Duꝫ etiã in eadẽ obsidione ꝑuictus: ꝛ etiã aque penuria laborarẽt ex cõdicto communi omnes quotidie nudis pedibus eundo: septem diebus circuierunt ciuitatẽ. Tandẽ die octauo qui fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi ꝛ crucis signo muniti prompto animo ꝑ illo parati mori: qui pro ipso eodẽ die mortuus est. Strenui dñi pugiles scalas muris immittẽtis per sagittas: ꝛ spicula per lapides desuper veniẽtes et ingencia saxa per gladios ꝛ lãceas ꝛ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsꝗ ad equorum genua equitarent. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: ꝛ libertati coruꝫ est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postꝙ̃ secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immũdis sarracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum et tam clerum ꝙ̃ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militẽ strennuum. et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronã auream deportare: vbi dominus noster spinis coronatus; fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.

Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalẽ. Tũc enĩ cũ princeps de repatriãdo tractaret. Ecce rex sarracenoruꝫ cum centũ milibus equitum. et. cccc. milibus peditũ ad bellãdos xpianos ascalonã venit: quibus exercit⁹ domini in quo nõ erãt nisi quinqꝫ milia equitũ. et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnãte: et nube ab estu solis protegente sarracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugã conuertit. et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centuꝫ milia paganorum. In portu vero ascalone vsqꝫ ad duo milia suffocãtur: eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore. et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania: et occiditur infans saucius alfonsi perditur concha et plurima alia loca. et destruuntur oĩa balnea regni.

Entesimum secundum bellũ inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto ãno dñi Millesimononagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra con filio Aben. habet regis hyspaleñ. cuius filiaꝫ caydã noĩe ceperat in vxorem factam christianã quocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis non subiugaretur. misit in affricã pro sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant enĩ mirabiles bellatores: et placuit regi marrochiorũ cõplacere regi alfonso. et misit ei militiã magnã illoruꝫ quibus prefecit capitaneũ vnum Algnaselum suũ maiorem: qui dicebatur halyabenara. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: q cõgregati sunt cũ alijs sarracenis et expugnauerunt regẽ hyspaleñ. qui dederat filiam suaꝫ in vxorem occulte xpiano: et quia erat amicus regis xpiani. Venerunt ergo cõtra predictum regẽ et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellũ sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiã ille sarracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cõtra terrã regis alfonsi. et obsedit hucles. Tunc aũt rex alfonsus predictus erat infirmus: et doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quẽ habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus saucius alfonsi. et erat adhuc puer: et cũ eo misit comitẽ donũ garsiam de cabra-

qui nutriret eũ ꝛ multos alios comites et nobiles cum exercitu magno: ꝛ venerant ꝓpe villesium. Cũ ergo sarraceni obsedentes viderũt xp̄ianos dimiserũt obsedionẽ: ꝛ venerũt contra eos. ꝛ ordinatis aciebus cõmissum est durũ bellũ: ꝛ permittẽte deo a peccatis forte exigẽtibus victi fuerunt xp̄iani. ꝛ ibi vbi maior erat potestas christianorum cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo sarracenorum. Infans aũt sentiens equũ suum vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equus meus: ꝛ dixit comes. fili sitis firmus: als vos eritis vulneratus. et cecidit statiꝫ equus mortuus cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descendit subito de equo suo ꝛ cooperuit infanteꝫ cũ scuto. ꝛ ibi defendẽs infantẽ plurimos sarracenos cuꝫ ense suo occidit: sed tanta fuit eorum multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodam ense. ꝛ quando vidit ꝙ non poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ ipse. et ibi occiderunt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerant infantem et fugiebant cum eo ꝗ̄tum poterant cogitantes euadere morteꝫ: Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ꝛ qꝛ nõ poterant tã cito fugere cũ puero sicut voluissent attinxerunt eos: ꝛ transeuntes vltra eos occiderunt ibi infantẽ: ꝛ comites. ꝛ in memoriã illius victorie posuerũt sarraceni nomen loco illius septẽ porci: sed postmodũ mutatꝰ est locus ille ꝛ vocatus est septem comites. Aliĩ autẽ qui euaserũt venerunt toletũ ad regẽ: ꝛ factus est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit perdita concha quã habuit ciuitas re sua cayda. habuerunt etiã sarraceni tũc huete ꝛ huclesium quesiuit rex Alfonsus a sapientibus: quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebãt. Et respõsuꝫ est ei ꝙ erat: quia sepe intrabant balnea: ꝛ quia nimis vacabãt delitiis et extunc rex alfonsus fecit ꝙ destruerẽtur omnia balnea regni sui. et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe godefrido de bullion. ꝛ capiuntur plurime ciuitates.

Entesimmmtertium bellũ inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno dñi Millesimo centesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis aliis principibꝰ collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatẽ sacram non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ꝛ hostes vicinos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectuꝰ circumstantium nationum: qꝛ habebãt ab oriente arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios et philisteos. ab occidẽte autem ciuitates maritimas per olomaydã siue accon ꝛ tiron ꝛ tripoli ꝛ oẽs alias vsqꝫ ad anthiochiam.

a septentrione vero tyberiadã et cesareã philippi et regionẽ decapoleos ⁊ damascum. maluerunt tamẽ pro xp̄o animas suas morti exponere q̄ missa manu ad aratrum retrospicere ⁊ negociũ imperfectum relinquere: non ergo confidẽtes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spez habentes et salutifere crucis vexillũ semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiz trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitã. Et ciuitatẽ ramata nobilem populosam muro valido circundatam ⁊ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphyriam in littore maris quasi miliaribus quattuor ab accon distantes ⁊ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctã ciuitatẽ cũ leticia ⁊ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ⁊ elect⁹ est concorditer. ⁊ in regẽ inunct⁹ Baldouinus frater eius miles strenuissimus q̄ postmodũ diuino fret⁹ auxilio regnũ suũ dilatauit. Nã ipse expugnauit azur ⁊ cesareã philippi ⁊ accon: q̄ alio noīe dr̄ tolemayda ⁊ ciuitatẽ berid: ⁊ ciuitatẽ Sydonis ⁊ montẽ regalẽ. ⁊ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliĵs successorib⁹ multis bellis ⁊ multa effusione sanguinis dilatatũ fuit regnũ hierosolymitanũ in ciuitatibus villis ⁊ castris. sicut latissime narrat acconēsi. ep̄s in libro de reb⁹ ⁊ statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubēsi. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspalēsi. interfecerat per regem alfonsum sextum.

CEntesimũquartum bellũ inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc eniz predictus rex alfonsus. vi. hi. rex castelle ex ira magna quaz habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerãt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra illum sarracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tũc erat in ciuitate cordubēsi. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eũ. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cũ multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum et improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiẽtes scelerriter arma sua bellauerũt cum eis ⁊ occiderũt maiorẽ partez

eorum et captiuauerunt sarracenū
predictum abdallar qui ꝛ interfe-
cerat regem hyspaleñ. predictum
patrem regine domine marie cay-
de. Ceperūt etiam plures alios cū
eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ
duceretur sarracenus ille ante eū.
et mandauit ꝙ duceretur ad locū
vbi possent eū videre sarraceni de
ciuitate. ꝛ ꝙ consideretur corpus
mēbratim in frustra. quia interfece
rat socrum suū: vt dictum est. Pre-
cepit etiam ꝙ ducerentur alij nobi
les sarraceni qui fuerant cum eo: ꝛ
ꝙ comburentur viui in eodem loco
qđ cum viderunt sarraceni de ciui
tate timore magno percussi firma-
uerunt pacem cū eo ꝙ darent ei tri
butum omniū terrarū quas quas
possidebant circa mare: ꝛ miserūt
multū aurū ꝛ argentū ac multitudi
nem lapidū preciosorū ac alia plu-
rima dona. Et tunc rex alfonsus cō
tentus de his que fecerat in cursu
illo: et quomodo confregerat ꝛ ho-
norauerat illum sarracenum. Aliū
qui se vocauerat myramamolim re
uersus est in terram suam cum ma
gnis diuitijs et honore. ꝛ extūc p̄-
dictus rex alfonsus tenuit regnum
suum in pace: et dederunt ei sarra-
ceni citra mare quolibet anno tri-
buta siue parias suas.

¶ Vincūt sarraceni sub nicaph re
ge morrochiorū: ꝛ vulneratur rex
alfonsus sextus.

Entesimumqui
ntum bellum inter sarra-
cenos et christianos. ac-
cidit anno domini Mil-
lesimo centesimo primo. Tunc ni-
caph rex marrochiorū qui erat my
ramamolim cōgregato magno ex-
ercitu almoauidum trāsiuit mare
cui congregati sunt ꝛ vniti omnes
sarraceni vandalie venit ergo sup
regem hyspaleñ. ꝛ obsederūt ciui-
tatem atqꝫ ceperunt eam ꝛ inuene
runt ibi illum proditorē qui se fe-
cerat vocari myramamolim ꝛ pre
scidit caput eius: ꝛ exinde venerūt
supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ
factum vnū dominium sarracenorū
citra ꝛ vltra mare quod primo nō
erat quo facto intrauit myramamo-
lim cum suo exercitu magno p ter
ram regis alfonsi: ꝛ peruenit vsqꝫ
ad badayos. Rex autem alfonsus
predictus: tunc erat super cesar-
augustam ꝛ tenebat eam obsessam
Cum ergo sciuit ingressum predi-
cti myramamolim in terram suam
eleuauit se ab obsidione ꝛ venit cū
exercitu suo. ꝛ cū multitudine fran
corum qui venerant in adiutorium
eius: et commissum est bellum as-
perrimum prope badyos. In quo
dam loco qui dicitur arabice cellā
que et lingua castellana sarbalias
dicitur: ꝛ permittente deo victi sunt
christiani: ꝛ multi dederunt terga
nemine persequente. Rex autē al-
fonsus sustinuit bellū cū illis qui
secum remanserant vsqꝫ ad noctē
et tam viriliter bellabat rex ꝙ nul
lus sarracenus erat qui ausus esset
ponere ante eū. ꝛ mouet eos de lo-
co illo retraxitqꝫ eos vsqꝫ ad tento-
ria nicaph que bene erant fortifica
ta fossatis, ꝛ cum cogitaret fortissi
me pugnans eos inde extrahere.

Superuenit quidã nũcius q̃ dixit ei q̃ insidie quas posuerant sarraceni venerũt ad depredandũ tẽtoria sua quod cũ audiuit dimisit bellare illos ꝛ reuersus est ad suos. et cum reuerteref inuenit se cũ illis qui depredabantur tentoria bellauitqꝫ cũ eis sed fuit victus ꝛ ꝑdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicẽ bellantes ꝛ illi pauci christiani qui remãserunt coniuncti sunt regi alfonso ꝛ reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserũt ad terras suas et nicaph transiuit in affricã. Istõ bellũ fuit feria sexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Vincunt christiani per regeꝫ alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.

Entesimũ sextũ bellũ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimocentesimo secundo. Tũc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum ꝛ intrauit terram sarracenoꝝ et peruenit vsqꝫ ad ciuitatẽ hyspalen. destruens quicq̃d inuenire poterat et reuersus est in terram suaꝫ cũ magnis diuitiis ꝛ honore.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas nobilis valentie per Cid cãpeatorem.

Entesimũ septimum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didacꝰ Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitateꝫ valentie ꝛ tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia ꝛ effusus sanguis sine mensura tam christianorum q̃ sarracenoꝝ: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̃ compulsi sũt sarraceni comedere canes murilegos ꝛ mures plures etiaꝫ pauperes comedebant carnes sarracenorũ mortuoꝛum et tot moriebantur fame q̃ platee erant plene sepulchris ꝛ nõ erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibꝰ christianoꝝ sꝫ cuꝫ comedebant statim moriebanf. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerenf fame ꝛ si aliquẽ ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Videntes auteꝫ maximã pressurã famis fecerunt conuenientiam suã firmatã cũ predicto roderico didaci vt mitterẽt nũcios suos ad regẽ morsie ꝛ ad regẽ cesarauguste: q̃ si infra .xv. dies nõ succurrerẽt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci ꝛ transiuit cuꝫ hac conditione q̃ nullus illoꝝ nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̃ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousqꝫ ipse iret ad euꝫ. Fuit ergo sta

tim et mandauit q inquireretur si plus ducebāt quā.l.morobetinos et inuentum est q portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoꝝ et omnia cepit et diuisit cuilibet.l.morobetinos sicut pacta tum fuerat. Cū ergo transiuit tēpus et non habuerunt succursum predictoꝝ regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiū et delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia et honore et precepit q poneret vexillum suum in altiori turri fortalitij ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erant dominiū ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoꝝ facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior aūt eccl'a dedicata est sancto petro

¶ Vincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspalen.ac pereptis quasi.xxix.milibus sarracenoruꝫ p Cid campeatoreꝫ.

Centesimum octauū bellū inter sarrecenos et xpianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoruꝫ peruolaret inter ceteros rex hyspalen. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuꝫ scilicet.xxx. milium hominuꝫ armoruꝫ et velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie et obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua et deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalen.cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsq atibam: suffocatiq sunt in flumine quasi tria milia sarracenorū et tanta fuit cedes eorum q de.xxx.milibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum q pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinq milium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuꝫ magnis diuitijs et honore. Numerus antē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.miliuꝫ peditum. et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in parum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab9 filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaꝫ. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē et filias quas postmodū tradidit in vxores comitib9 garrtōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi ꝓpter hoc ante predictum regem

in cāpo ante garrionē tradite fuerunt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arragonie filijs regum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xpiani fugato et vulnerato ymes myramamoliz ac perceptis.xl.et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid Campeatorem.

Centesimum nonū bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit anno domini Millesimocentesimo quinto. Tunc cū predictus virtuosus Cid cum vxore sua ꝛ filiabus suis dn̄a elmira et dn̄a sole in pace et solacijs essent in predicta ciuitate valentie et quidem nunciauit ipsi certitudinaliter quō ymes myramamolim rex marrochiorūz dolēs de perditiōē valentie cuz quinquaginta milibus armatorū veniebat ad obsidendum predictā ciuitatem Quod cum cognouit predict⁹ Cid ꝑcepit ꝙ omnia castra sui dominij ꝑpararent et ponerent in eos oīa necessaria ad pugnā similiter in ciuitate. Congregauitqꝫ omnes gentes quas potuit habere tam de sarracenis ꝙ de christianis ꝛ omnia hec facta sunt breuissimo tempore Uenit ergo multitudo predicta sarracenorum et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatez et tantus fuit eorum tumultus cuz suis atāboribus et vocibus ꝙ domina ximena cum filiabus suis que nunquaz similia viderant timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dn̄a ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos sarracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atempores faciam venire ante vos buccinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signuz campane exierunt in campum cū insidijs et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes sarraceni ordinatis ēt suis aciebus cōmissum est durissimū bellum sic ꝙ vndiqꝫ videbantur exire equi sine dn̄is suis Et cū sarraceni essent multi tenebant xpianos iaz in magna pressura. Et tūc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. deꝰ adiuua et beate Jacobe. et cum dixisset exiuit aluarhanes ꝙdaz miles strenu⁹ cum trecentis militib⁹ ꝛ insidijs et percusserūt sarracēos ex aduerso scꝫ ex pte maris. Cogitātes autē sarraceni ꝙ erant multe gētes timuerūt valde et inceperūt dare terga ꝛ secuti sūt fugiētes occidēdo ꝛ vulnerādo vsqꝫ ad quōdā castrū qd̄ dicitur torquera percusso ymes myramamoli ab ipo Cid et tanta fuit cedes sarracenoruz ꝙ de quinquaginta milibus ꝑdictis nō euaserūt vltra ꝙ millequingēti ꝛ reuersus ē virtuosus Cid cū milicia ad locū belli vbi inuenerunt spolia multa nimis ꝛ inter cetera inuentū est vnū tentorium illi⁹ miramamolim nobili⁹ ꝙ vnquam aliquis viderat et reuersus ē in ciuitatē valentie brachijs vsqꝫ ad cubi

tus plenus sanguine et vulnerib⁹ occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cu3 sellis ⁊ frenis pendentib⁹ singulis ensibus ex singulis sellis eoru3. misit etiā sibi in domum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

❡ Vincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cu3 alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.

CEntesimum decimum bellū inter sarracēos et xpianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorum exercitū quē vidēs incepit ridere ostendens magnū gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellu3 regi bucar et illis. xxx. regibus ⁊ hilari aīo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modum suū. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenoru3 precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur banieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerūt subito acies suas ⁊ venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cu3 ergo vidit eos iordinatos predict⁹ Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est preliū magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte et durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonas nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine ⁊ tāta erat multitudo mortuorum peditu3 etiā christianorum ꝙ non poterant cu3 equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperūt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo ⁊ vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est eu3 vt eum occideret sed ꝙ ille ducebat velocem equum cū cognouit ꝙ Cid sequebat eū fugit velocius ⁊ nō potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm iret ⁊ tūc emisit a manu ensem suū sup bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus intrauit subito nauim. ⁊ Cid descendit et accepit ensem suu3 et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam ⁊ reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerūt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricento

rum equorum. Deuictoqꝫ bucar rege marrochiorum cū aliis. xxx. regibus reuersus in ciuitatem valentie cum magnis diuitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle i donū ex predictis spolijs Centum equos cū sellis suis ꝛ frenis mirabiliter adornatos et .lxx. sarracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudēter recepit. Tunc etiam soldanus psie videns ꝙ sanctā ciuitatem hierusalem ceperant xp̄iani ꝛ multas alias ciuitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet si transiret p̄dictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamie xp̄ianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cōfederare. misit ei ambasiatorē suū per mare et cum puenit valentiaꝫ receptus est honorifice ab ipso cid et presentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldan⁹ scꝫ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis contexture: et multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnaꝫ libram mirre ꝛ balsami preciosi cū quo postmodū fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte: dedit etiam sibi vnū archidrichem de nobilioribus qui fuerunt in mūdo qđ vsqꝫ in hodiernum diē manet in monasterio sancti petri de cardinam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad p̄dictū soldanū cū suis et donarijs inito federe inter eos.

¶ Uincunt xp̄iani fugato rege bucar. cū aliis. xxxvi. regibus viginti corū interfectis p Cid cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Entesimūdecimum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quō sic turpiter victus a Cid campeatore et quomō interfecerat et captiuauerat ei⁹ gētes ꝛ quō expoliauerunt eum a tā magnis diuitijs. Ipse i ppria persona predicauit in affrica ꝯuocās oēs populos sicut nos facimus tēpore cruciate et congregatus ē ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret sup valenciā met se vindicaret. Cū ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera p̄cepit ꝙ oēs sarraceni habitantes intra ciuitatē egrederētur foras: ꝛ ꝙ habitarent in alcudia quo facto cū nocte ille iaceret in lecto suo p̄dictus Cid hora medie noctis cogitās quomodo se haberet in aduētu tante multitudinis sarracenorꝫ Ecce subito impletum est palaciū illud claritate magna ꝛ quodā mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit et vir quidā indutus vestibus albis sicut nix q̄ canus ꝛ crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitqꝫ. dormis roderice vel quid agis. ꝛ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̄ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum celeriori mandato

q̄ illud qđ tu cogitas de rege bu-car. scʒ q̄ habes dimittere hūc mū-dum et ire ad vitam vbi non est fi-nis ꝛ prefigitur tibi terminꝰ .xxx. dierū a p̄senti die. Uerumtamē vult tibi deus facere hanc gratiaʒ q̄ tu mortuus cum gentibꝰ tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorem tui corporis quod erit cū adiutorio apostoli Jacobi quē deꝰ mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiā de peccatis tuis et saluus eris. hec om-nia concessit tibi dn̄s iesus xp̄s ꝓ-pter amorem meum ꝛ ꝓpter reue-rentiaʒ quam semper habuisti ad ecclesiaʒ meā monasterij sancti pe-tri de cardeuā. Que cū audiuit vir-tuosus Eid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram ꝛ cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dicit ei apostolus. Non labores in hoc quia non pote-ris accedere ad me. sed sis certꝰ q̄ oīa que dixi tibi sunt tibi cōcessa ꝛ sic disparuit ab oculis eius: et re-māsit in palatio illo quidā magnꝰ ꝛ suauissimus odor cuius qualitas effari non potest. ꝛ predictus Eid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuoca-uit ad fortalitium suū omnes mili-tes suos et narrauit eis visioneʒ il-lam cum lachrimis nihil eis occul-tans facietis ergo secundum con-siliū meum et deuincetis regeʒ bu-car ꝛ trigintasex reges qui veniūt cum eo. Perceptis ergo sacramen-tis ꝛ facta penitentia peccatorum suoꝝ cū non remanerēt nisi septeʒ dies de spacio p̄finito p̄cepit voca-ri ad se vxorē suā dn̄am ximenā et mādauit q̄ adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsa-mū ꝛ mirra q̄ sibi miserat soldanus magnus p̄sie. Et cū vidit ea sīr se p̄cepit adduci quandā cupā aureā in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo ꝛ mirra mixto cū aqua ro-sea ad quātitatem vnius coclearis ꝛ bibit et sic per illos septē dies fe-cit nihil aliud comedēs nec bibēs Et factū est corpus eiꝰ pulchriꝰ et recētius q̄ ātē excepto q̄ continue deficiebat sic q̄ nō poterat se mo-uere in lecto. penultīa ergo die ātē q̄ deficeret vocauit vxorē suā ꝛ ve-nerabilē ep̄m ciuitatis hieronimū ꝛ alios milites parētes ꝛ amicos qbus ꝯfidebat. Dixitqꝫ eis scitis q̄ rex bucar erit hic vna istaꝝ dierūʒ ꝛ circūdabit ciuitatē cū sua ptāte magna ea ergo q̄ vos habetis face-re vt vincatis sunt hec. ¶ Primo postquam fuero mortuus lauabi-tis corpus meuʒ quod satis intrin-secus mundum teneo laudetur deꝰ vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiā corpus dn̄icum ꝛ lauato corpe abstergat bene ꝛ vn-getis ipm totū caput ꝛ os pedes ꝛ oīa alia mēbra cū balsamo ꝛ mirra qđ superfuit in his vasculis argē-teis et nullus sit ausus ꝓpter mor-tē meā clamare nec ostēdere dolo-rē ne forte sarraceni sentiāt mortē meam et cū venerit dies vt appro-piquat ciuitati rex bucar precipie-tis q̄ oēs gētes ascēdēt super mu-ros ꝛ q̄ sonent tubas anafiles ꝛ fa-ciēt maiores leticias que poterūt.

fieri per homines et cũ fuerit dies qua volueritis ire cũ corpe meo in castellam facietis q̃ egrediantur oẽs gentes secretissime. sic q̃ non intelligãt sarraceni qui sunt i suburbibus: ⁊ precipietis onerari gerulas: aliasq; bestias cũ omnib⁹ illis diuitijs que sunt valentie. sic q̃ non remaneat ibi aliquid q̃ sit alicuius valoris: et cũ factũ fuerit p̃cipietis incellare equum meũ bameca: et armabitur bene corpusve ro meũ ornabitis optime: ⁊ ponetis me super equũ taliter q̃ nõ possim cadere. ponetis etiaʒ in manu mea ensem meũ tyson: ⁊ eant semp̱ ante me ep̃s domin⁹ hieronymus ⁊ gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: ⁊ alius ad sinistrã. qui dirigunt equũ meũ. ⁊ vos petre bermundem portabitis vexillũ meuʒ. sicut consueuistis. vosvero aluarhanes ordinabitis acies. ⁊ ite ad bellãdũ cum rege bucar. sitis em̃ certi ⁊ nõ dubitetis q̃ habebitis victoriã me existente mortuo. sicut mihi de⁹ cõcessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarũ recepit corpus dñicũ de manu ep̃i genib⁹ flexis: ⁊ cũ multis lachrymis. quo p̱cepto reclinauit se in lecto dicẽs dñe iesu xp̃e: cuius est oĩs potestas ⁊ cuius sunt oĩa regna. tu es super oẽs gentes: ⁊ oĩa sunt ad preceptũ tuũ. Ideo dñe peto hanc misericordiam: vt aĩa sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres autem dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et fixa sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus saracenorum: ⁊ bellabãt continue contra ciuitatẽ quãtum poterant. ⁊ illi de ciuitate defendebant ciuitatẽ cum magna leticia sicut eis preceperat Cid qđ durauit per noueʒ dies: q̃ xp̃iani p̱eparabant oĩa sua ad discẽdum in castellam sicut p̃ceperat eis gloriosus Cid. Bucar xͦo rex videns q̃ Cid tãto tp̱e nõ egrediebatur ad eos cogitauit q̃ non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiẽduʒ viribus ciuitatẽ. Sʒ die duodecima oĩbus preparatis ⁊ posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione q̃ videbat̃ viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q̃ tendit versus castellam ⁊ ordinatis aciebus cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio: sic q̃ videbatur q̃ non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inueniẽtes eos inermes nec potentes pre cõfusione magna ordinare seipsos: q̃ videbat̃ regi bucar ⁊ illis. xxxvi. regibus q̃ veniebant ex parte xp̃ianoꝝ sup̱ eos vltra sexaginta milia militũ qui erant albiores niue: ⁊ ante eos viderunt virũ militem sup̱ equũ album sedenteʒ in manu sinistra gestantẽ vexillum albuʒ: ⁊ in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Uidẽtes ergo Bucar ⁊ reges predicti cedem maximã saracenoꝝ suoꝝ quam faciebãt isti milites timuerũt valde ⁊ dederunt terga fugiẽtes vsq; ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidēdo ⁊ vulnerādo per-
venerunt vsq; ad mare ⁊ tāta pres-
sura: vt ingrederentur in nauibus
ꝙ scd̄m hystoriam viginti illorum
regum fuerunt ibi mortui: ⁊ decez
milia saracenorum suffocati. Rex
vero bucar cuz alijs qui euaserant
pressurā illam eleuatis velis nun-
ꝙ amplius sunt reversi. christiani
autem victoria habita reuersi sunt
ad tētoria: ⁊ expoliato campo vbi
innumeras diuitias inuenerūt: re-
ceperunt eas quas portare potue-
rāt. relictis ibi pluribus alijs sine
numero: ⁊ sic venerunt cum corpo-
re ipsius Cid in castellam cuz ma-
gna leticia ⁊ honore: ⁊ sepelierunt
sicut ipse precepit in sancto petro
de cardenā. Saraceni vo qui erāt
in alcudia videntes ꝙ omnes chri-
stiani recesserāt a ciuitate: ⁊ nihil
dimiserant in eadem ingredie̅tes
iterum populauerāt eam. Fuit au-
tem predictus virtuosus Cid dn̄s
p̄dicte ciuitatis quinq; ānis. Rex
autem alfonsus sextus supradict⁹
cum audiuit victoriam quam Cid
cāpeator habuerat mortuus ⁊ quo
modo ducebat in equo suo bame-
ca ac si esset viuus venit persona-
liter ad sanctum petrū de cardena
sceleriter de toleto: ⁊ honorauit cū
in sepultura sua in qua etiam fue-
runt infantes arragonie ⁊ nauarre
cum suis vxoribus q̄ filie fuerunt
ipsius Cid. Predictus vero rex al
fonsus sext⁹ brano regnauit. xliij.
annis ⁊ septem mensibus ⁊ perce
ptis sacramentis feliciter migra-
uit ad dominuz anno dn̄i Millesi-
mo centesimo vicesimo octauo. Ja
cet sepultus in monasterio sancti
facundi in cuius morte ex medio
lapidum qui erant ante altare san
cti ysidori in ciuitate legionen. tri
bus diebus manauit aqua qd̄ fuit
signū lachrymarum regni propter
damna secuta post eius mortem.
Ipse non reliquit filium heredem
Uerūtamen q2 ipse dederat filiam
suam dominā orracam in vxorē co
miti Raymundo tholosano q̄ erat
de genere gotthor: ⁊ in illa predi-
ctus comes habuit vnū filium cū
proficisceretur in hierusalē in pas
sayo supradicto quem baptizauit
in iordane: ⁊ ideo vocauit eum al-
fonsum iorday. Ideo iste post mul
ta damna que acciderant in regno
fuit eleuatus in regem: et post fa-
ctus est imperator.

¶ Uincunt saraceni ⁊ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spo-
liauit ecclesias.

Centesimū duo-
decimum bellū inter sa
racenos ⁊ christianos ac
cidit post mortē regis predicti al-
fonsi pauco elapso tempore. Tunc
enim regi arragonum alfonso cum
esset cum exercitu suo in regno ca-
stelle facta concordia et pace inter
eum et regem alfonsum paruulum
dimittēs ei quicquid in regno suo
tenebat. Nunciatum est quomodo
magna multitudo saracenorum in
trauerat regnū suū arragonie: qui
nimis dolēs recessit statim: vt oc-
curreret illis ⁊ inuenit eos in quo
dā loco regni sui qui dicit efferga
⁊ bellauit cū illis dure: vt q̄ nunq̄

fuerat victus. ibi vict⁹ fuit a saracenis ꝛ mortuus. Alij dicūt ꝙ non fuit mortuus ibidē: sed duxit post hec vitā peregrini ꝑ mundū incognitus. Et dicit̄ in cronicis ꝙ hoc accidit ei: quia expoliauit ecclesiā sancti ysidori: ꝛ plures alias ecclesias castelle post mortē regis alfōsi sexti brano volens ipse regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signati ꝛ capitur ciuitas vlixbona.

Centesimū tredecimū bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit āno dñi Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cū ludouicus rex francoꝝ audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiēs ab Eugenio papa iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ peregrinationē ꝓponens transmarinā anno sequenti Millesimo cētesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg cōstituto ꝛ principibus fere cūctis signum crucis affixit ꝛ socij peregrinatiōis vltra modum multiplicant̄ naualis exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducētis nauibus ꝑfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: ꝛ illā post. iiij. mensium obsidionem capiunt hostesq; quorum numerus erat ducenta milium ꝛ quingētos deuincūt 13 christiani. xiij. milia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: ꝛ vt ad expugnandū yconiū inconsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus rediit: et ꝑsequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationem ꝛ euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenit̄. Anno millesimo. cxlviij. franci per deserta asye dolo: ꝛ astucia grecoꝝ qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patiētes fame cruciati: ita vt quidam equoꝝ ꝛ armorum carnibus vescerētur tandem multis fame pereuntibus cecilia veniunt: ꝛ inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianesi. in cipro: ꝛ alfonsus comes tholose ꝛ sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt: ꝛ a deo tūc male successit regi francorum ꝙ a grecorū manibus captus imꝑatori grecorum tursolium obsidenti ducitur ꝑsentandus. Quē rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsq; constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas baecie ꝑ imperatorē hyspanie alfonsum septimum.

Centesimum decimum quartum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit āno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradict⁹ rex alfonsus septi-

mus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionensi. et confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarum. Postquam ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanquam vasalli remanserunt due ciuitates que non recognoscebant eum dominum scilicet boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo super boetiam: et obsedit eam et aliquanto non seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum partium congregati sunt et venerunt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur: apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori. confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuum. suos ergo dum sol emitteret radios super terram preparauit se imperator alfonsus cum sua militia ad bellandum. Venerunt ergo animose ad locum belli irrueruntque in saracenos: et factum est durum bellum ac ex vtraque parte plurimi ceciderunt. Rex autem saucius filius imperatoris strenuissime se habuit in illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Et ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boetie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorificentibus necessariis tam in crucibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Entesimum decimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxilium. Comes raymūdus barchinonēn. et ianuēn. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuātes impatorē habita victoria cepit almeriā oēm aūt predam ciuitatis: et terminorum eius dedit impator alfōsus ianuēsibus et inter spolia inuētum est vas lapidis pciosi vnius elmoralde quātitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt impatori q daret eis illud vas: et qd omnia alia distribueret eis qbus vellet: qr ipsi cū illo vase essent contenti. placuit aūt imperatori et concessit eis vas qd et ipsi vsq in hodiernū diē pro magno iocali obseruant sicut audiui. vocātes illud vas sanctū griale Alia autē spolia dedit raymundo comiti marchinon. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellaz: et cū iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarū. et cum veniret ad locum qui dr delas sesnedas vidēs quādam arborē qui dicitur ensina magne quātitatis et virentibus folijs placuit ei descēdere sub eadē arbore vbi perceptis sacramentis: et facto testamento feliciter migrauit ad dñm. Inter cetera laudatur imperator pdict9 alfonsus de iusticia. Unde legitur in sua cronica q cum quidā agricola de regno galicie cōquereret eidem q infans quidā in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit litteras suas illi infanti q restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterū rediit predictus agricola ad imperatorē cum querela. tunc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq puenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et pcepit q vocaretur diceretq ei q erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille aūt non modicū mirat9 de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab impatore de illa iniusticia: et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mādauit ipsū suspēdi in porta dom9 sue: et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aūt imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebat saucius: alius vo fernandus. Primo dedit regnū castelle. Scdo autem regnū legionis Sepultus est aūt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ānis. et successit ei in regno filius saucius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: q vocatus fuit a populo rex sauci9 desiderat9 regnauit solū anno vno q feliciter finiuit et sepult9 est toleti apud imperatorem patrē suū: et successit ei in regno fili9 ei9 alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cū esset paruul9. s. etatis. iiij. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle pter eorū iteresse qs sez eū haberet in potestate sua tanq tutor quousq eēt etatis. xv. annorū pter qd plurima dāna in

regno euenerunt vsq ad prefinitū tempus receptis premiis tyrannorum iusto dei iudicio: vt latius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Uincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione sarracenorum per regē fernādū legionis.

Centesimumdemūsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimocētesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq ad tempus prefinitum. xv. annorū cū tempus fuit impletū. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine sarracenorū disposuit venire super ciuitatē roderici que tunc edificabatur a rege fernādo legionis fratre regis alfonsi pdicti. Erat eni loc⁹ adhuc sine muris. et ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiōe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: et ostendit ei aduentum fernandi roderici cum multitudine arabum. et precepit ei q iret velociter et nunciaret regi legionis fernando. Uenit ergo nunciauit pdicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendū christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: et cū non haberent muros: acceperunt tam viri q femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria: arcas lectos: ligna: ac oia alia que habere potuerūt: et posuerūt circūquaq loco muri quousq veniret rex fernandus. Uenit ergo ad locū predictus rex fernandus qui nunq fuerat victus. et confidēs in dño et diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq cū eis. et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarracenorum. q non erat qui eos dinumerare posset: aliqui autem euaserunt per fugā. Aliq vero iugo captiuitatis sūt traditi. Et tūc murata fuit ciuitas roderici: et reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortē huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodē filius eius alfonsus qui in senectute sua habuit bellū magnum cū albehuc qui erat dominus vadalie et deuicit eum. et tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq alcantecā et populauit plurima alia loca pter que regnum suum erat dilatatum.

¶ Uincunt sarraceni: et vulneratur rex alfonsus octauus.

Centesimūdecimumseptimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesi

monono. Tunc erat in affrica mira mamolim sarracenus quidã nomine instet malcendo. Hic eleuat᷒ in superbiã transiuit mare cũ potestate magna. ⁊ venit ispolim: ⁊ ibi mouit exercitum suum per campaniã corduben transiuitq₃ portũ que dicitur delmiradel. qđ cum rex alfonsus octauus cognouit cũ iam transierant. xv. anni etatis sue ⁊ pacifice possideret regnũ suum. sic ꝙ reges arragonie et nauarre erant ei᷒ vasalli. Cõgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit ⁊ venit in locum de alarchos: nec volui expectare reges arrogonum et nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis ⁊ cum didaco domino viscaye nec erãt ibi nobiles regni. dixerat enim ꝙ ita boni erant milites stremature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi ꝑpter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciũ preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna sarracenorũ: quorum non erat numerus et cũ rex alfonsus esset magni cordis irruit in sarracenos: ⁊ cõmissũ est durũ bellum. Et noluit deus ꝙ xp̄iani exirent ex illo bello cum honore cũ non essent vnius anni: nec tradiderant dño suo auxiliũ sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: ⁊ multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulnerat᷒ et extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori ⁊ cognouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat cõtra deum. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: ⁊ proposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim ꝙ potestas dei castigauit eum ꝙ sibi multum profuit: q᷑ seruiens deo nunꝙ aliquid postmodũ cepit ꝙ non gloriose finiret: vt p₃ in chronicis hyspanie latissime.

¶ Uincunt sarraceni et perdit ciuitas sancta hierusalem. ⁊ plures alie ciuitates ⁊ loca.

Centesimu₃ decimũoctauũ bellũ iter sarracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno dñi Millesimocentesimooctuagesimoseptimo. tempore friderici imperatoris: et vrbani pape. iij. Post enim hierosolymitanu₃ pe xp̄ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de sarracenis. in quibus semper pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postꝙ habita fuit a christianis potest annotari: q᷑ godefridus de bullon primus qui ibi principatu₃ tenuit anno vno cum paucis principem milítie soldani egyptiorum cum᷒ infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouin᷒ qui ei successit primus latinorũ in hierusalem. hic cũ tricentis septuaginta militibus et tricentis peditibus pꝛicipe militie caliphe egypti

qui secum.xl.milia equitum.z.xxx. milia peditum adduxerat superauit: vbi peditum principē cū quinqꝫ milibus sarracenis interfecit. alij autem per fugam euaserūt. Et iterum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum presidez ascolicarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus.alijs in fugam cōuersis regnauit annis.xviij. Et successit ei alius baldouuinus de burgo.qui in primo regni sui anno cuz septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumeraz multitudinem turchorum habeat: bellauit z deuicit eum.iiij.milibus sarracenis interfectis.alijs vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum: cuius exercitus erat.xv.militum equituz ipse vero baldouuinus habebat mille.c.equitum: z duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milibus sarracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederunt. de xpianis autem ceciderunt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item dolo quinū damascenoruz regem qui venerat cuz exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xpianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedites autem.lxx. Hic baldouuinus regnauit.xiij.annis. z successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q de perfide ebulerat triūphauit tribus milibus perēptis. z multis alijs in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldouuinus primogenitus eius filius q nono regni sui anno quosdā nobiles turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes geroconcianas in prelio superauit. interfectis ex eis quinqꝫ milibus: reliqs cū ignominia et cōfusione fugiētibus. In.xv.etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgrediens fugiēte noradino cū pte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. z successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partibus egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cū paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens secum.ccclxx.milites.pugnauit cum principe soldani damasci.qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabū autem vndecim milia. z interfecit ex hostibus mille quingētos. de christianis vero centū ceciderūt. regnauit annis.xij. z successit ei in regno baldouuinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnuz nihilominus rexit. qui anno.iij. sui regni cum.ccclxxv.equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi.milibus equitū veniebat supauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. alijs trucidatis

aliis vinculis mãcipatis. De xpia nis autẽ. iiij. aut quinq; dñi dicunt cecidisse. In alio autẽ prelio circa tyberiadẽ cũ septingentis equiti bus occurrẽs saladino. qui. xx. mi lia equitũ secũ habere dicebat ipsũ superauit mille hostibus interẽptis de xpianis vero paucissimi ceciderunt. Cũ autẽ predictus rex ꝓpter eius egritudinẽ vxorem ducere voluisset duas sorores: quas habebat sibillã primogenitã. ⁊ yzabelem iuniorẽ. duobus viris nobilibus genere: vxores dedit sibillaz vxorem bernardo de lõga sparta marchioni montis ferrati. yzabellem vero tradidit domino eufrido de throno mortuo autẽ dicto bernardo et relicto quodã paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictam vxorẽ suam tradidit cuidã adolescenti de pictauensi comitatu guidõ fidelissimo: cui etiam eo ꝙ infirmitate nimiũ grauabatur totius regni administrationẽ cõmisit. sed regis indignationẽ incurrens ꝓcurationẽ et administrationẽ amisit. Et tũc rex conuocatis regnis maioribus nepotem suũ paruulũ baldouoinũ regem iniungi fecit: ⁊ tam ipsum ꝙ̃ regẽ negocia prouidentie tutele comitis tripolitani cõmisit. nõ multo autẽ tẽpore post baldouoino rege leproso viã vniuerse carnis ingresso: minore etiam baldouoino defuncto prefatus guido ꝓcurante vxore sua sibilla ad quam regnum iure hereditario pertinebat: sublimatus est in regem non requisito assensu comitis tripolitani. qui totius regni tunc procurator erat. Unde valde indignatus presertim cum ipse ad regnũ aspiraret absq; regis cõsensu cum quo rancorem ⁊ inimicitias extruxerat cum saladino treugas fecit. ⁊ vt maiorem in regno ⁊ contra ipsum regem defensionẽ haberet ⁊ nocendi. manet cum dña tyberiadis: ⁊ totius galilee matrimoniũ contraxit. Unde factũ est in regno pericula et perniciosa discordia. quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus: quam diuisionem cum saladinus cognouit cogitans ꝙ immenso foramine discordie facile pateret insidiantibus ingressis ex omnibus sibi subiectis regionibus multitudinẽ pugnatorum. congregauit ex egypto arabia ⁊ mesopotamia: tam equites ꝙ̃ pedites contra christianos conuocando. Dicitur autem. l. milia equitum: exceptis peditibus in comitatu suo secum traxisse. ⁊ premisit ante faciem suam decem milia electorum militum. qui per terram comitis tripolitani. qui tunc treugas cum sarracenis habebat per partes. s. tyberiadis et nazareth vsq; ad suburbia accon trãsierũt vt more suo christianos prouocarent si forte incaute et inordinate ꝓsequẽtibus possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu caruit astutia impiorum imaginatio: quia magister milicie templi cum fratribus suis plusq;. lxx. incaute egredientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo belueteruetebatur cum decem fratribus intercluси sunt ab eis iuxta casale roberti. lz aũt non nisi centũ viginti mili

tes in comitatu suo haberet .x. milibus sarracenoꝝ mirabiliter resistẽtes multis ex eis iterfectis ipsi tãdem fere oẽs interfecti sunt vel retenti. magistro autẽ templi cũ paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die maij cruentã de xp̄ianis reportarunt victoriã. Ex quo facto audaciores sarraceni effecti mẽse Julio sequẽti oibus viris suis in vno congregatis regni xp̄ianorũ. ex parte damasci ciuitatem .s. tyberiadem obsederunt. Jam eñi comes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarracenis captus treugis recesserat eo ꝙ iponeretur sibi ꝙ contra regẽ ⁊ regnum mala plurima machinans sarracenis confederatus fuisset. Mittitur igitur ad predictã ciuitatẽ contra sarracenos vxore sua in presidio relicta. Dñs autẽ guido rex hierosolymitanus ⁊ raymũdus comes tripolitanus cũ oibus fere totius regni nobilibus cũ equitibus et peditibus quotquot habere potuerunt diuino auxilio dei destituti saladino ⁊ suos occurrentes tentoria sua circa fontẽ sephoritanũ locauerũt de multitudine si quidẽ sua plusꝙ de diuino auxilio cõfidentes. A primo eñi introitu latinorum in terrã sanctã christiani tot milites in vno prelio congregare nequierũt. Erãt enim mille ducenti milites loricati pedites autem cum armis ⁊ arcubus ⁊ balistis circiter .xx. milia in fausti expeditione interfinile dicũtur. die autẽ sequenti cũ de xp̄ianorum exercitu versus obsessam ciuitatẽ lenite procederet copiosa cõtra multitudo exercitus saladini a dextris ⁊ a sinistris christianos protervẽ nimis infestans sagittis ⁊ spiculis tam equos ꝙ equites sine intermissione vulnerans in loco arido: ⁊ inaquoso exercitum christianorum castra locare ⁊ tentoria figere coegit ꝙ prudenter attendens Saladianus sequenti die priusꝙ ad aquas exercit⁹ xp̄ianus peruenire potuisset iuxta tyronum ethin ordinatis secundum militarẽ disciplinam aciebus christianorũ tam equitibus ꝙ equis sitiẽtibus. Saladinus dimicaturus hostiliter occurrit. Erant autem dies feruẽtes valde. Mense autem iulio .iiij. nonas ei u idem in festo translationis sancti martini anno incarnatiõis domini supradicto: scꝫ Millesimo cẽtesimo octuagesimo septimo tradidit dominus populum xp̄ianoꝝ infinitis peccatis eorum exigentibus in manibus impiorũ a deo ꝙ christiani subito terga dantes ab inimicis fere oñes a maximo vsꝙ ad minimum trucidati sunt: vel in captiuitate detenti intantã eñi formidinem ⁊ pusillanimitatẽ humiliauit eos dñs ꝙ vnus ex hostibus versa vice cẽtũ psequebat̃ ex xp̄ianis. ⁊ qdam arma sua turpiter proiicientes in manibus inimicorum se gratis tradebant: facta autẽ magna strage eoꝝ. Guido etiam rex hierusalem ⁊ magister militie templi cũ multis alijs tam maioribus ꝙ minoribus ordinis in captiuitate detentis abierũt absꝙ fortitudine ante faciem subsequẽtis: vt autem certis indicijs et euidentibus

signis deũ visibiliter offẽsuʒ agno scerent et diuine protectionis cly peum ab ipsis recessisse non dubi tarent. lignuʒ salutifere crucis qđ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infor tunis amiserũt ⁊ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nõ solum ciuitates plures ac alia lo cã regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cui⁹ excidiũ tota causa fuit. q2 vt dictum ẽ tota terra erat facinorib⁹ plena et rar⁹ erat in monasterio ⁊ rarior in secu lo quẽ non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam ope ram proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hieru salem ab inimicis xpi pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et efficiũt secundũ passagiũ ad terrã sanctã sine cõsecutione finis capi tur tamẽ ciuitas accon.

Entesimũdeci mũnonuʒ bellũ inter sar racenos ⁊ xpianos acci dit anno dñi Millesimo.c.octua gesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamẽtabili de terra sancta pleriq3 assumpte crucis signo hierosoly mã ire posuerunt videlicet philip pus rex francorum et henricus rex angelorũ ⁊ frideric⁹ octuagesimus octauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberũ fe cit et a piratis et thurcis p marga ritũ classis sue ducẽ. fit ergo ingẽs cõmotio partium diuersarũ gẽtiuʒ per mare et per terras partes pe tentium transmarinas rauenatẽsi. ⁊ pisanẽsi. archiepiscopi sules: cuʒ magno de ytalia agmine tyrũ appulsi sunt Fidericus imperator fines impe rij aggreditũ cũ multitudine infini ta. de frisia vo et dacia naues. l. de flandrijs quoq3 trigintaseptẽ. de francia etiam campania q̃plures illustres militie titulis glosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionẽ populorũ. Philip pus et Richardus frãcie ⁊ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidẽ hyẽ marunt ad quos Abbas Joachim veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit q̃ mare quidẽ transirent sed parũ p ficerẽt ne dũ adesse tempora q̃bus recuperanda foret hierusalẽ quod et ita contigit Naʒ solum accon ci uitatẽ de cursu fere biennio quãdo ceperat obsideri fuit capta per re ges p̃dictos vbi philippus rex frã cie fuit infirmus ⁊ ideo apparatu suo duci burgundie cõmisso redijt a partibus transmarinis. Impera tor vero ad q̃dã loca augusti adue niẽs reperit multitudinẽ thurcorũ cũ quib⁹ bellãs triumphauit post q̃ fluuiũ quendã transiturus mer gitur: ⁊ vix extractus paulo post moritur fuit quidã vir magnanim⁹ qui post karoluʒ magnũ in gestorũ magnificentia parẽ nõ habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi duʒ fixa corpora reficiũt ⁊ epulis intẽ dunt tot obruũt vt de tanto exerci tu pauca milia remanerẽt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriam trāsire secrete deliberās a duce capt⁹ traditur imperatori a quo per annū detentus exactione maxima redditur suo regno.

¶ Uincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis.lxxx.milibus sarracenorum.

Entesimumuicesimū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit āno dñi Millesimoducētesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tūc cōgregat exercit⁹ accō cū regibus hierusalē cipri hungarie ⁊ ducibus haustris bauarie frāciscꝫ ꝗplurībus ⁊ germanis redeuntib⁹ vero hūgaris aliqui egiptū applicātes damyatā capiūt peūtqꝫ tā ferro ꝙ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniqꝫ captis cardinali tēplarijs ⁊ hospitalaꝝ toto qꝫ exercitu excepto rege q̄ a cardinali discordās recesserat damyatā q̄ p annū a xpianis fuerat possessa pro coꝝ redēptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Uincunt christiani peremptis. cc.milibus sarracenorum per regem alfonsū octauum in nauibus tholose.

Entesimumuicesimūprimū bellū inter sarracēos ⁊ christianos accidit anno dñi millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus.viij. nepos imperatoris cū regnasset quinqꝫ annis videns dāna que sarraceni ꝯtinuo inferebant xpianis nec tradens olimtoni quādo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto consilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ ponerent se in fortuna belli ꝙ sufferre ꝯtinuo tanta dāna sarracenoꝝ et factum est ꝙ īfans fernādus regis p̄dicti filius misit ad papaꝫ pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cōtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant.s. veniēdi ad destruēdū regnū. papa asit vidēs ꝙ erat iusta petitio concessit et mādauit ꝙ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annū ante terminū prefiniti belli affirmanti tam p sarracēos ꝙ per xpianos ⁊ interiꝫ ꝙ crux p̄dicabat predicto habito consilio cōgregauit rex alfonsus exercitū suū ⁊ iuit vt peruireret terrā sarracenoꝝ ⁊ cepit tūc alcalam et iturquerā et grandiꝫ et cubas et reuersus est in terrā suā ꝓpter tēpestatem hyemis. Et tunc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit ꝙ vnicus ei erat licet filias haberet ⁊ sepultus est ī monasterio monialium ciuitatis burgeñ. qđ dicit las huelgas. Illud enim monasteriuꝫ cū quodā solenni hospitali ꝓpe cū edificauerat predictus rex alfōsus viij. ⁊ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tēpus veris veniret quo solent reges ad bella

procedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signatas diuersaruz nationum et linguarum ꝛ tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum. venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutiferi et ciues regnoruz suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia ꝛ precepit rex alfonsus ꝙ cōputarentur omnes gentes que venerunt extra regnū suuz ꝛ inuenti sunt. x. milia equitū. c. milia peditū ꝛ locutus est virtuosus rex alfonsus cū omnibus capitaneis et principibus oīz exercituuz ꝛ dedit eis omnia necessaria qui nimis contēti de eo ꝓmiserūt sibi ꝙ vel vincerent vel morerent cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiaz plurimis ermis nō habētib⁹. ꝛ bestijs plurimis ad portādū necessaria inuentus est numerus bestiaruz. lxx. miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune. xij. mensis Junij et appropinquantes ad terram sarracenoꝝ ceperūt statiz malagon et calathranam vetera. Et tunc appropinquauit ibidem rex sancius nauarre cū toto exercitu ꝛ inde procedētes venerunt ad locum qui dicitur guadalhira: qui est sub monte delmuladar et inde accesserunt ad locū qui dicit lalosa: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolis quod erat totum coloris rubei: sarraceni autem ceperunt totum illum transitum. ꝛ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolim sine maximo periculo propter asperitatez ꝛ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ꝛ insuper pascua virentia ꝛ fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerunt ergo per viaz quam eis ostendit et inuenerunt in altitudine illa quā ascenderūt planiciem magnam ꝛ diuina que dixerat eis angelus domini. Illuz autem amplius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dñi. et cum cognouerunt sarraceni ꝙ christiani transirent ad ṗdictum locū doluerūt valdē. Fixis ergo ibi tētorijs suis in loco vñ poterāt videre sarracenos ꝛ ecōtra māserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt reficerēt modicū a laborib⁹ suis In ṗdictis autē trib⁹ dieb⁹ semꝑ tenuerūt sarracēi suas acies ordiatas. Die aūt dñica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julij audita ē vox q̄daz de celo ab oībus existētibus in exercitu xp̄iano dicēs. Surgite serui dei armamini ꝛ ite ad bellū qua voce ab omnibus audita cōfortati sūt nimis ꝑceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dñi armat⁹ ꝛ ordinat⁹. Sarraceni similiter ordinauerūt acies suas. Erat autez exercitus eoꝝ octuaginta milia equitū: peditum vero nō erat numerus ꝙ non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fuerunt ibi sarraceni inter quos erāt multi reges et pricipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamoliꝫ fecit fieri circulū magnū quasi currale cōstructū vndiqꝫ ex hominibus armatis cicumligatis carhenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia sarracenoꝝ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circulꝫ illū erant multi reges ⁊ aliꝗ magni domini quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erāt etiā sagittarij innumeri ⁊ multitudo arcaruꝫ que plene erant sagittis. extra circulum vero predictꝫ erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosiā ⁊ super illam alia incōsutulis tenens ensem ad celum et libꝫ alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se contra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quā oēs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archiep̄s. ꝓpter quod signum oēs xp̄iani fuerūt nimium confortati et irruerunt viriliter ⁊ ordinatissime in sarracenos ⁊ factū est prelium magnū. Hic eadē dñica que fuit. xvi. dies Iunij ⁊ post plurimā cedē sarracenoꝝ confractū est currale et multiplici parte ⁊ victi sūt sarraceni miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ⁊ tota nocte sarracenos fugiētes occidētes ⁊ vulnerantes eos ⁊ reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter lasnanas de tholosa inuenti sunt mortui sarracēi. cc. milia de xp̄ianis vero solum. cc. ⁊. xxv. persone. et fuerunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo diebus expoliātes cāpum ⁊ tantā multitudinē auri ⁊ argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibarijs preparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearū et sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā partē cōburere potuerunt ⁊ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamoliꝫ ⁊ ꝓcepit dono didaco dño viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dñe oēs diuitias quas nos ⁊ vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolim eo modo quo sunt intra currale oēs sunt reges arroganum et reges nauarre. Uobis aūt dñe honoreꝫ belli do qꝛ vos habere debetis. Alij vero gentes gaudeant de his que habuerunt qd̄ verbū placuit omnib⁹ regibus et ꝓcesserunt inde cū leticia magna et ceperunt castrꝫ de bilkes ⁊ ferrabanos: et castrꝫ qd̄ dicit̄ lasnanas de tholosa. Et inde venerunt baccios et nemīnē intus inuenerunt. Progredientes ꝟo vltra irruerunt in ciuitatē vbetēsam ꝗ plena erat sarracenis fugiētib⁹

ultra.xl.milia et obsederunt ciuitatem et breui spacio capta est ciuitas sic quod nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiuus ubi etiam plurimas diuitias inuenerunt et destruxerunt ciuitatem usque ad fundamentum. Quo facto reges arragonum et nauarre propter infirmitates varias exercitus inualescentes felici expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cum magna leticia et honore reuersus est toletum ubi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. Hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viii. post plurima bella et gloriosas victorias cum iret ut se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodam loco prope areuelum qui dicitur garsiminius ubi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migrauit ad dominum anno. liiii. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus primus. viii. rex castelle. Iacet autem sepultus in supradicto monasterio monialium burgensi. quod ipse construxerat. Regnauit autem rex henricus predictus. xiiii. annis qui ambulans ludendo cum pueris suis in ciuitate palensi. casu percussa quadam tegula cecidit et percussit regem in capite de quo mortuus est et sepultus est in predicto monasterio burgensi, apud fratrem suum infantem fernandum et successit ei in regno rex fernandus filius regis alfonsi legionis et domine berigarie filie supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris qui predictus rex henricus non reliquit proles et in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis coniuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

¶ Vincunt christiani et capitur regnum maioricarum per regem Iacobum arragonie.

Centesimum uicesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo tricesimo tempore gregorii pape. ix. Tunc Iacobus rex arragonum congregato classe sua per mare venit super maioricam et deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas valentie per regem Iacobum arrogonie.

Centesimum uicesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo tricesimo octauo. Tunc Iacobus rex arragonum congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

¶ Vincunt sarraceni vastatis pluribus prouinciis.

Centesimum uicesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum ducentesimum quadragesimum secundum. tempore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariam et poloniam utranque armeniam ruciam et alapiam vastant et usque ad fines germanie peruenerunt.

Cum autem timerent responsũ ha buerunt et dictum est eis. Ite securi qꝛ spiritus diffidij ꝛ incredulitatis et discordie precedũt vos. sicqꝫ factũ est. Ante eñi introitum eorũ rex principes clerus ꝛ populus dissedebant. ꝛ ideo in introitu eoꝝ parare se nolebant: et cũ tartari se defenderent per regnũ hungari timore ꝯfusi fugerunt ꝛ multa milia hũgerorum sunt occisa.

¶ Uincunt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regeꝫ francoꝝ ludouicuꝫ.

Centesimum uicesimũquintũ bellũ iter sarracẽos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducẽtesimoquadragesimenono. tẽpore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmoduꝫ fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata magna classe nauigans per mare applicuit portuꝫ cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarracenis inuenit defendentibus sibi terram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo qꝫ ciuitatem munitissimam liberã dimiserunt fugientes quaꝫ rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ captiuatur rex francorum ludouicus cum fratribus suis.

Centesimũ uicesimũsextuꝫ bellũ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducẽtesimoquinquagesimo. Tũc ꝑdictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanũ babylonie egreditur sequẽs predictũ nili alueũ. vꝫ sarraceni ꝑliari cũ eo formidãtes trãsitũ ꝑcluserũt sed robertus frater regis suspicãs qꝫ eodẽ cursu vitã rfiderent primis in quadã aggressione villã occupat almoseraꝫ vbi inito certamie sarraceni plurimos ꝑimunt xp̄ianos. Inter quos frater regis fuit ꝑditus nec inuẽtus. Cõsequẽter regis exercit⁹ tãto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ qꝫ coci ꝛ alij armis nõ vsitati assumebant ad excubeas ꝛ diurnas custodias loco egrotãtiũ dñoꝝ qd sarraceni presentiẽtes regẽ insequũtur et in quodã loco interclusuꝫ cũ fratribus suis karolo et alfõso capiũt ꝛ alios plures interficiunt et plures retinẽt captiuos sꝫ tractu habito cũ soldano rex cũ captiuis magna interueniente pecũia liberat ꝛ damyata reddit sarracẽis ꝓpter quã pecũiã soldan⁹ fuit postea a suis interẽpt⁹ vasallis ꝛ damiata dirupta nec ad manꝰ iterato ꝑueniret xp̄ianoꝝ. Rex vero ad ciuitateꝫ rediẽs Acconẽsi. vero quinquẽnio illic mãsit in partibus multaqꝫ loca muniuit ꝛ captiuos plurimos redemit. Quo tp̄e facta est subito crucis signatio pastoꝝ illoꝝ ꝛ pueroꝝ i frãcia vsqꝫ ad numerũ circiter. xx. miliũ: dicẽtiuꝫ

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos alii qui magistri vocabantur signantes more epo(rum) aquaz benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero et clericos spoliātes interdum verberātes: et interdum occidentes: et nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliā et brandusiam peruenientes inanes et vacui redierūt sic q(uod) in breui tēpore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem q(uod) vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat: nec vnq(uam) eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabātur benedicti pueri quibusdam falsis visionū rumoribus atq(ue) promissionib(us) ad se cruces signādos electi.

¶ Uincunt christiani cruce signati. et fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Entesimumuicesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio, tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundez patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecc(lesi)e ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie p(re)dictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Uincunt christiani et capitur ciuitas murcienesi. per regem Jacobum arragonie.

Entesimumvicesimū octauuz belluz inter saracenos et x(christi)pianos accidit āno domini Mille simo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum q(ue) regi castelle tributaria erat: obsedit et expugnauit et cepit.

¶ Uincūt x(christi)piani occisa multitudine saracenoz p(er) infantem alfonsuz filium regis fernandi secundi.

Entesimū vicesimū nonum bellum inter saracenos et x(christi)pianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. Tunc p(re)dictus rex fernādus secūdus octau(us) rex castelle anno regni sui. xv. p(re)cepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terrā saracenoz qui cū exercitu suo destruxit terrā ciuitatis cordubesi. et cepit plonā et venit cōtra terrā hyspalesi. et zerisesi. et destruxit quicq(ui)d inuenit fitriq(ue) tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abehuc. cuȝ hec sciuit: conuocauit clamoribus totam terram ꝛ venit ad locum dexteris: posuitq; regale suum inter villas ꝛ xpianas fecitq; septem acies in quarum qualibet adminus erat mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: et inuenti sunt mille equites ꝛ duo milia peditum. ducebant autem secum quingentos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosq;. et cum adiutorio altissimi ꝛ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ꝛ tot fuerunt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Uincunt saraceni ꝛ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Centesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo.cc.sexagesimo septimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quaȝ post aliquos dies captam occisis ꝛ captiuis viris ꝛ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Uincunt xpiani ꝛ capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Centesimum tricesimum primum bellum inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dni millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus secundus octauus rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedam cepitq; eam viribus ꝛ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Uincunt christiani ꝛ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Centesimum tricesimum secundum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxx. Tunc supradictus rex francorum ludouicus non territus laboribus preteritis ꝛ expensis de quibus supradictum est Johannesq; comes niuernensis philippus ꝛ petrus liberi eius pictauie frater eius attrebatensis quoq; ꝛ britanie comites theobaldus rex nauarre multiq; milites atq; plebes ꝛ ecclesiarum prelati veniunt ad mare. vi. kal. Julii ab aquis mortuis incipiunt nauigare insiditq; eis consilium: vt regnum tonicum quod transfretantibus dabat xpianis impedimentum primo subijcerent sue potestati. Eodemq; mense circa festum beate marie magdalene ad portum carthagenis repulsis saracenis littus tuentibus applicauerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra contra tonicum posuerunt quam cum per mensem obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filius regis comes niuernensis. Johannes ꝛ post eum legatus cardinalis epus

albenseñ. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obiit vidensq₃ exercitus christianorum ꝙ tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: ꝛ ꝙ fides xp̄iana per predicatores ꝛ minores predicaretur remeauit.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ capit̄ ciuitas cordubeñ. ꝛ plura alia loca per regem fernandum scōm et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.

Entesimum tricesimū tertium bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit āno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiēs seruire xp̄o cōgregauit exercitum suū ꝛ venit super ciuitatem cordubeñ. obseditq₃ eā₃ ꝛ post multa bella data est sibi ciuitas: ꝛ tunc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclesiā sancti iacobi quas duxerat almāsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam ꝛ pegalgaiar et metilar ꝛ carthenam cepit etiam illoram quam ignibus cremabat ꝛ obsedit granatam: propter qđ rex granate factus est eius vasallus tributarius: ꝛ tradidit tunc regi fernando gibenū deinde cepit carmonam ꝛ constantinam ꝛ acalamdelrio.

¶ Vincunt saraceni et pditur trypolis ciuitas.

Entesimū tricesimumquartū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiii. qui p̄mo fuerat generalis ordinis minor. Tūc soldanus babylonie congregato magno saracenoru₃ exercitu tripolim ciuitatē obsedit ꝛ dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisq₃ xp̄ianis pluribus xp̄ianitat nomē deletū fuit ī eadē

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernandum secundum.

Entesimū tricesimūquintu₃ bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo. cclxxxix. Tunc p̄dictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerās ꝙ ciuitas hyspaleñ. erat de principalibus mūdi: quia receptaculum terre: ꝛ maris desiderio magno concupiuit habere illa₃. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti p̄cepit sibi ꝙ statim congregaret maiorē classem per mare quam posset ꝛ veniret sup ciuitatē hyspaleñ. ꝛ factum est ita. Rex vo per terram cū exercitu magno venit: ꝛ sic per mare ꝛ per terram obsessa est p̄dicta ciuitas hyspaleñ. xvi. mēsibus ī quibus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in gn̄ali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernando nobilissimā ciuitatē hyspaleñ. ex pacto ꝙ extraherēt omnia bona sua. Intrauit autē predictaꝫ ciuitatem virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis anno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam ꝙ dicitur xeres delafrontera ꝛ medinā delalbohera: ꝛ alcalā delos gonzales ꝛ beier ꝛ calis ꝛ sant lucar de barra meda ꝛ archos ꝛ libeixā ꝛ omnia alia vsqꝫ ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ ꝙ nō venit in castellam et postꝙ lucratus fuit ciuitatē predictā hyspaleñ. ordinabat iā trāsire in affricaꝫ: ꝛ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in predicta ciuitate hyspaleñ. ꝛ sic vidēs se infirmū ꝛ declinantē ad morteꝫ vocato ad se filio suo īfanti alfonso pmogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucrataꝫ vel tributariam: ꝛ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto: eris talis sicut ego. ꝛ si plus acquisieris: eris melior me. et si de hoc aliquid pdideris nō eris talis sicut ego. Et data bñdictione predicto filio suo alfonso facta cōfessione ꝛ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicū. Et factum est cuꝫ quidam religiosus intraret ad cuꝫ cuꝫ xpi sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ꝛ indui alijs vestimētis pauci valoris descenditqꝫ de lecto in terram cum maxima humilitate et genibus flexis sup terram reste quādam ligauit ad guttur suuꝫ ꝛ accepta cruce i manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei ꝛ deuotionis. Quo facto petijt veniā ab omnibus circūstantibus: ꝛ cū omnes ei pepercerūt recipit corp⁹ dominicum cuꝫ magna reuerentia ꝛ dei timore. ꝛ cuꝫ reclinatus iterū esset in lecto: mandauit sacerdotibus ꝙ cantarēt letaniam ꝛ te deū laudamus. ꝛ sic tenens candelam incensam in manibus feliciter migrauit ad dñm anno domini Millesimo cc.xciij. Regnauit. xxxv. annis ꝛ sepultus est honorifice i ecclesia maiori hyspaleñ. Et successit ei in regno: vt dictum est filius ei⁹ alfonsus. ix. qui fuit. ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiuntur plura loca p regē alfonsum nonū.

Centesimū tricesimum sextū bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi Millesimo. cc. xcvi. Tunc predictus rex alfonsus. ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ꝛ obsedit quandam villam que dicitur tereda ꝛ cepit. post hec cepit villā cericensem bis cepit etiaꝫ in eblā ꝛ algarbiuꝫ ꝛ gibrealeō ꝛ huemellā ꝛ sepiam ꝛ moram et alcabin ꝛ castrum mari et tamram et farum et laule: et edificauit de nouo villā regalem. Regnum etiam murtie qd ab eius subiectione fuerat eleuatū iterum sibi subiecit. Ipse etiā ob

sedit aliezirã per terrã et p mare multis diebus: et posuit ducem sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ et non fuit cõsecutus finis: qr soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadaz astutia nouerunt galeas et naues xpianorum esse vacuas pp̃ter infirmitates in ualescẽtes erant fere oẽs xpiani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: et sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum propter qd̃ infans petrus cuz exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cum per mare libere saraceni mitterẽt iam puisiones in ciuitatez. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie q veniẽte ad eum quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritum suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldanus babylonie et erat preciuz. L. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat papa. Aliaz vo rex francoꝝ. Ipse solus soluit totam redẽptionẽ eo pacto q restitueret pape et regi francorũ partes quas receperat pp̃ter qd̃ regnum tũc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tãte fame q mortuo imꝑatore almanie fuit electus in imperatorẽ in discordia tamen de qua electiõe fuit certificatus p lr̃as pape et p ambasiatores almanie: qr tamen multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suuz: licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanoꝝ: et de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset ꝓpe auinionẽ vt succurreret regno suo: qr hic fuit rex magne sapiẽtie: et fecit librũ qui dicit lacpertidas. Unde regitur regnum castelle et est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinaz bene attenderent reges successores et attenderẽt et executioni mandarẽt ordinem regiminis illius libri: qr si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum in regimine regno castelle cõparari. habũdantia tamẽ et delitie rerũ huius regni et iordinata cupiditas tyrannoꝝ ponunt velamen ante oculos presidẽtium: vt non solum predictum librũ sed nec honorez legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nulluz regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni et occidit donus ramirus per abenyncaf regẽ vltra marinum.

Entesimũ tricesimũ septimũ bellũ iter saracenos et xpianos accidit circa idẽ tempus. Cum enĩ pdictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiendũ et dimisisset regnũ sub dñio filij sui infantis fernandi. tũc abenyncaf rex vltra marin9 trãsiuit mare cũ multitudine graui vocatus et inuitatus p regez granate donus nimus aũt pͥdebat in frontaria: et notificauit pdictuz transi

tum infanti fernando. ꝛ interim ip
se occurrit cuȝ gentibus frontarie
sarracenis ex parte ecne, erāt autē
pauci xpiani in cōparatione pote-
statis sarracenoꝝ. sed quia videbāt
se iam acies adinuicē ne forte dice
retur ꝙ fugiebant: Irruerunt viri
liter in sarracenos. ꝛ mortui sunt
plures ex vtraqꝫ pte. Cecidit etiā
ibi predict⁹ preses donus numus
cuius caput abscisum immisit abe
nyncaf presentatum regi granato
et sic ea die concessa est victoria
sarracenis.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occidit in-
fans sancius archiepūs toletanus.

Entesimuz
trice simū̃octauuz
bellū inter sarra-
cenos et xpianos
accidit paucis ela
psis diebus post predictū bellum.
Cum enī per totū regnū castelle di
uulgaretur. ingressus predict⁹ sar-
racenorū om̄s preparauerunt se vt
irent ad frontariā. Inter quos pri
mus qui accessit fuit infans sanci⁹
archiepūs toletan⁹ cū aliquali mul
titudine militū xpianorum: et quia
fuit sibi nunciatū ꝙ multitudo sar
racenorum ꝓpe martos cum preda
magna transibant noluit expecta-
re alios milites qui veniebant: sed
ipse cum suis occurrit sarracenis:
ꝛ bellauit cuȝ eis. Sed quia sarra-
ceni incōparabiliter erant multi vi
cti fuerūt xpiani: ꝛ captus est ꝓdi-
ctus archiepūs ꝛ denudatus lācea
occisus est. ꝛ abscisum caput eius
et manus dextera in qua annulum
tenebat. de morte predictorū suorū
scȝ doni numi ꝛ archiepī toletani
valde doluit predict⁹ rex alfonsus
audiuit enī eoꝝ mortem cū esset in
via imperij. et ideo veniēs guerrā
magnā fecit sarracenis. regnauit
xxxij. annis: ꝛ abstulit sibi regnum
in vita filius eius sancius ꝓpter
quod maledixit eum: veruntamē in
morte reuocauit maledictionē suā
et dedit litteras sigillis aureis si-
gillatas pro ciuitatibus villis ꝛ ca
stris ne posset annotari de ꝓditiōe
post eius mortem. quia eleuauerūt
se contra eum. ¶ Legitur etiaȝ in
chronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. di-
xit quādam blasphemiā cōtra deū
scȝ ꝙ si ipse fuerat cū deo quō mun
dū creauit ꝙ multi defectus q̄ ibi
fuerunt facti non trāsissent. ꝓpter
quod verbum cū die quadā oraret
in oratorio suo ante imaginē virgi
nis apparuit sibi angelus ex parte
dei ꝛ reuelauit sibi sententiā mor-
tis prefixo sibi termino ab illa die
vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue. et factū
est sic: qm̄ in prefixo termino ab an
gelo discessit ab hac vita et sepul-
tus fuit apud patrem suū regē fer
nandum in ecclesia maiori hyspa-
lesi. ꝛ successit ei in regno sancius
filius eius decimus rex castelle q̄
regnauit. ix. annis: nihil fecit cōtra
sarracenos. Et successit ei in regno
fernādus tertius filius eius vnde
cim⁹ rex castelle. qui regnauit. xv.
annis. ꝛ mortuus est. Causa autem
mortis eius fuit: quia precepit oc-
cidi duos scutiferos de carnayal ꝛ
non fuerunt exauditi. Et ideo illi
videntes iusticiam citauerunt re-

gem. vt compareret coram deo infra. xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerūt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcādete quam obsessam tenuerat pluribus dieb9 et successit ei in regno filius eius alfonsus. x. rex castelle. xij. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubeñ.

¶ Uincunt sarraceni et perditur ciuitas accon.

Centesimum tricesimūnonuȝ bellum inter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno dñi Mllesimo. ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a sarracenis capitur. xiiij. kal. Junij occisis plusq̄. xxx. millibus christianorū vtriusq̄ sexus. Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dñorum et nationum diuersitas facientium sibi contrariam voluntatem.

¶ Uincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Centesimumquadragesimum belluȝ inter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno dñi Millesimo. cccx. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xp̄iano in festo assumptionis beate marie virginis Insulā rodi capiunt que caput est vicinarū insularū. et extunc redacta fuit sub dñio xp̄ianorū. Inde aptus apparuit in terram sanctā trāsitus xp̄ianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorū: quia in sua prophana pfessiōe abnegabāt xp̄ȝ et expuebant super crucem in obprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Uincunt xp̄iani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et alhana per infantem petrum.

Centesimūquadragesimumprimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos fuit circa annū dñi Millesimo. cccxiiij. regnāte in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij pdicti sub tutoribus positis: quia paruulus. Tunc infans petrus auūculus vn9 de tutorib9 supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbeteñ. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est preliuȝ magnū sed victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et qui erant inter eos hoies signati et magni dominii et secutus est fugientes sarracenos per quinq̄ leucas: occidens et vulnerās plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et alhanar. cepitq̄ eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dnm iohannē manuel.

Entesimūqua dradesimūsecundū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.cccxliiij. Tunc dns iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frontaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdam sarracenū qui dicebat hosom cū tota sua potestate cōtra ciuitatē cordubēsi.et q destrueret totā terram vsq ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cū exercitu suo et cū magistris ordinū et cōsiliis frontarie et venit ea die vsq ad flumen qd dicitur guadelquenir. et ibi fuit factum graue bellū. Et inter vtrosq victus est hosom et plurimi sarracenim trucidati q cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorū per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimūqua dragesimūtertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tūc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigiis que dicuntur lenonis. et cum octo nauibus bellauit cum.xiij. galeis sarracenorum. deuicitq eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui q̄si mile, ducēti sarraceni

¶ Vincunt christiani. et occiditur infans picato cum multitudine sarracenorum.

Entesimūqua dragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno dñi Millesimo.cccxxix. Tunc infans pirafo filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum. et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gūdisaluus martini de oueto hoc nouerunt: coniunctiq fuerunt cum gentibus ciuitatis hyspalēsi. et scrisesi. qui occurrētes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum. et.ccc. peditibus irruerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato: et quasi oibus aliis sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.

Entesimūqua dragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos. ac-

cidit anno domini millesimo.cccxl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira et permittente deo fuerūt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues: mortuusque est ibi admirandus et maior pars christianorum.

¶ Uincunt christiani cesa innumera multitudine sarracenorum et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regē alfonsum nonuz.

Centesimumquadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cum quo veniebant rex tonisu et rex bugie: durabatque transitus eorum vsque in finē octobris. Numerus autem equituz qui transierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autez propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xl. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes p̄dicti sarraceni obsessam predictaz villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Uenit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij.regem castelle predictum: et ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiij. milibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerūt nocte carisam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transituz predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterēt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: quod sarraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis quod non est aliquis qui posset eorum numeruz estimare: et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: et passas mundatas quod sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas. et expoliantes xpiani tentoria sarracenorum et campum inuenerunt tantum de auro et argento: quod non est aliquis qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamarim et eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis sarracenorum in signum victorie predictus rex castelle vexillum suum domino pape benedicto. xij. misit quod vsque in hodiernum diem in capella pape cammone conseruatur. Fuit autem predictum bellum in die omnium sanctorum. anno quo supra. et reuersi sunt predicti reges xpiani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nunc dicitur alcaria real. cepitque eam et locomo et carcaboy et priego et rute et benamixima treya que a magnis temporibus fuerant sarracenorum.

¶ Vincunt christiani. et soluitur classis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.

Centesimum quadragesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo. ccc. xlij. Tunc bellauit classis xpianorum: scilicet castelle que erant quinquagita duarum galearum. et. xxx. nauium cum classis saracenorum que erat galiarum et nauigeorum quod dicitur lonos. xcvi. dicebant etiam saraceni multitudinem caprarum: sed domino cooperante vicit classis castelle et soluta est classis saracenorum submersaque sunt in mari. xxvi. galee saracenorum et ceperunt. xxij. Alij vero fugierunt: perieruntque in bello nauali vltraque. xx. millia saracenorum. Eodem etiam anno bellauerunt galee xpianorum cum. xij. galeis saracenorum que ferebant victualia aliezere victique fuerunt saraceni et soluta classis eorum.

¶ Vincunt xpiani et capitur aliezira per regem alfonsum quartum

Centesimum quadragesimum octauum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo. ccc. xliij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. et rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui. attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cum maximis laboribus et expensis: nec potuit eum recuperare propter mala et damna que sui vasalli et natales in regno suo faciebant volens quasi emendam accipere pro gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenorum: et obsedit alieziram et vt leuius eam acciperet fecit prope aliam villam et circumdedit eam muro ac populauit eam et vocauit eam aliezira nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob-

fidionis in vigilia oliuarũ.xxvij.die marcij cepit aliezira3 eo pacto q dimitteret sarracenos exire salua corꝫ vita. Et sequenti anno dñi Millesimo.cccxlviij.fuit prima pestilẽtia in regno castelle ⁊ qꝫ habita aliezira vidit ad oculuꝫ p̄dictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere ea3 ad regnũ suũ si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eã per mare et terrã anno dñi Millesimo.cccxlix. Et sequẽti anno qui fuit annus iubileus cum p̄dictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris scṫã.xxvi. die marcij.cũ esset in plano prope mare fuit ibi ꝓpinatum venenũ et mortuus est ibidem et vbi ꝓditio illa tractata fuit nunq̄ amplius nata fuit herba neqꝫ nascet᷑ vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ecclia maiori corduben.regnauit.lx.ãnis et successit ei in regno petrus filius eius.xiiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinu3 et amicus sarracenorũ que3 occidit rex henricus secundus in mõtiel et successit in regno.

¶ Vincũt sarraceni ⁊ ꝑdit᷑ aliezira.

Centesimum quadragesimũnonũ bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno dñi millesimo.ccclix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super aliezirã et obsedit eã ⁊ vndiq̄ ãgustiãs sine intermissiõe cepit eã die lune que fuit.vi.augusti occisis plurib9 xp̄ianis. Et deinde ãno dñi Millesimo.ccclxv. destruxit eande3 villã vsqꝫ ad fundamẽta predictus rex machomat granate.

¶ Vincunt xp̄iani ⁊ soluitur classis sarracenorum.

Centesimumquinquagesimũ bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno dñi quo supra Tunc enĩ in mẽse septẽbri sequenti quidẽ capitane9 q̄ dicebatur mucer leo bellauit viriliter cum classe saracenoꝝ que exhibet de aliezira ⁊ ducerent ibi vxores suas ⁊ ꝑemptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

¶ Vincunt saraceni ⁊ perditur vitrea ⁊ machena.

Centesimumquinquagesimũprimũ bellu3 inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno quo supra. Tũc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã ⁊ marchenas ⁊ deduxit secũ plurimos captiuos Sub sequẽter ãno dñi Millesimo.ccclxix. die lune.x.may fuit eclipsis solis ⁊ sequẽti die martis mortu9 fuit p̄dictus rex henricus scḋs.ix. rex castelle in sancto dñico de lacalcada ⁊ licet fuerit sepult9 primo in ciuitate burgeñ. finaliter tñ deductus ẽ toletũ ⁊ ibi ẽ sepultus in ecclia maiori in sua capella. Predict9 rex nihil famosũ fecit cõtra saracenos. Regnauit.xiiij. ãnis ⁊ successit ei in regno iohãnes fili9 ei9 primus q̄ fuit.xv.rex castelle hic etiã nihil famosum fecit cõtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qḋ dicit᷑ de aliuberata ãno dñi. Millesimo. ccclxxxvij. Intrauit regnũ castelle dux de albẽ

castre cum ducissa vxore sua filia re gis petri ptēdēs habere regnū. In trauit ēt cū eo rex portugalie ⁊ sub secuta est pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. qꝛ tradita fuit in vxorē dña katherina filia pdicti ducis in fanti henrico filio regis iohannis. Predict⁹ rex iohānes currēs quedā equū in alcala de heuenares cecidit equus sup eū ⁊ occidit eū anno dñi Millesimo. ccccx. regnauit. xij. ānis et successit ei in regno pdict⁹ rex hē ricus scōs fili⁹ eius cū esset etatis ix. ānorū hic fuit. xvi. rex castelle.

¶ Vincūt xpiani pemptꝫ duob⁹ mi libus sarracenorum sub rege henri co tertio.

Centesimum quinquagesimūsecū dum bellū īter sarra cenos ⁊ xpianos ac cidit āno dñi millesi mo. ccccvi. Tūc cū esset firmata treu ga pdicti regis henrici tercij cū yn cas rege granate facta fuit p sarra cenos qui veniētes ad villā q̄ dicit quesada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tempore erāt in vbeda petrus man rique ⁊ didac⁹ sauchij de benādes et alfonsus de aualos ⁊ in baeca erat senescallus ⁊ alij multi milites xpia ni q̄ simul ꝯgregati egressi sūt ꝯtra sarracenos et acceperūt āteriorita tem eoꝝ q̄ recedebāt cū preda bella ueruntqꝫ cum eis in cāpo quod dicit delos colctares. ⁊ licet nūer⁹ sarra cenorū eēt. vi. milia eqtū ⁊. x. milia peditū xpianoꝝ vero vsqꝫ ad nūerū mille ducētoꝝ equitū ⁊ peditū ꝯces sit de⁹ tñ victoriā xpianis trucidatꝫ ex sarracenis q̄si duob⁹ milibus. de xpianis vero mortui sunt q̄si. c. inter quos mortu⁹ fuit senescall⁹ ⁊ dñs al fonsus de aualos capitane⁹ comitis stabilis castelle ⁊ dñs martinus lupi de aualos. Regnauit pdict⁹ rex hen ricus terti⁹. xvi. annis ⁊ mortu⁹ ē ac sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit de notissim⁹ beato patri nr̄o francisco intantū vt arma regia cordis minoꝝ circūdare t ⁊ fuit de iusticia laudat⁹ successitqꝫ ei in regno fili⁹ eius iohā nes. ij. qui fuit. xx. rex castelle.

¶ Vincunt xpiani ⁊ capitur cepta p regem Johannem portugalie.

Centesimūquinqua gesimum tertiū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos acci dit anno dñi Millesimo. ccccix. Tunc cū rex iohānes portugalie cū haberet quinqꝫ filios scꝫ duarte q̄ post eum regnauit petrū henricum iohānem ⁊ fernandū quos deside rabat facere milites infantē petrum ⁊ henricū qꝛ erant iā in etate ad mili ciam dispositi. Et cum magnā festi uitatē ordinaret in vlixbona ciuita te ad suum desiderium implendū cō silio cuiusdaꝫ numeratoris predicti regis in aliud ē mutatum qꝛ affirma uit ꝙ cū illa peccunia q̄ in illis festi uitatib⁹ exponeret pauca addita ali bi possent infantes effici milites cū magno dei seruicio ⁊ honore grandi regie dignitatis ⁊ filioꝝ suoꝝ qd ex posuit de captione cepte vel alicu⁹ alterius ville maritine i affrica. Pla cuit regi ꝯsiliū ⁊ approbatū ē ac cele ri expeditōe negocij decimi vsus est pdict⁹ rex duplici auisatione: qꝛ pmo misit ambasiatores suos p duas ga leas in cecilia sub colore tract⁹ ma

trimonij q̃ exites et redeũtes explorauerũt diligẽter ciuitatẽ cepto intrãtes in eã cũ securitate ac si vellẽt solaciari et modicũ a laborib⁹ maris recreari. Qui redeuntes ad ꝓdictũ regẽ nũciauerũt oĩa quõ erãt disposita in predicta ciuitate. Scđa auisatio fuit: q: habita ꝓdicta cognitione necã q̃ fieri debebãt cognoscerẽt ꝙ esset cõtra eos misit cõtinuo ambasiatores suos ꝓpter aliquas causas ad deuastãdũ ducẽ britãnie et erat secretũ ꝙ ꝓdict⁹ dux acceptaret deuastationẽ illã certificatus ꝙ non erat regis intẽtio ire cõtra eũ: sed in alias ptes vbi esset magnũ seruitium dei. Acceptauit ergo ꝓdictus dux et redeũtibus ambasiatoribus exposita acceptatione statĩ diuulgatũ ẽ quomodo rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis ĩ qua fuerũt cũ rege et filijs fere. lx. milia pugnatoꝝ in quoꝝ recessu ab vlixbona ciuitate facta ẽ magna pestilẽtia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus ẽ eclipsis solis magnus ꝓpter q̃ signa multi timuerũt: sꝫ tubis acclamantibus statim oẽs classem intrauerunt animati ꝑ regẽ et venerunt ad finem scti vicẽtij et miserũt anchoras suas in berra faroꝫ qui locus est regni algarbij portugalie et ibi exeunte rege cũ filijs suis dñante petro et herico: q: alij remãserãt ĩ regno cũ eẽnt pueri cũ alia filia sua que nũc est ducissa burgũdie et audiuit missaꝫ in ecclia sctẽ marie ꝓdicti loci qua audit a exposituũ est de de publico quõ via sua erat cõtra sarracenos incepta erant cũ primo admirãtes cũ viã oppositã ducerent duci britãnie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis velis ꝓspero vento venerũt ante ceptã paucis diebus lꝫ distaret fere per. l. leucas et sic accedẽtes circuierũt mõtem alminie quẽ vndiqꝫ circũdat mari sic ꝙ nõ patet aliqs ingressus nisi ꝑ mare vel ꝑ ipsam met ciuitatẽ et miserunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad ptem occidẽtis vbi inceperũt habere cõsiliũ quomodo possent terram accipere et qualiter possent si mare regale ad expugnãdum ciuitatem. Quod videntes sarraceni exierunt a predicta ciuitate in multitudine graui ꝙ mirũ erat advidendũ et tunc factus est ventus magnus sic ꝙ sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezira ꝫ in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibidem plurimos delectabiles fructus: et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant ꝙ redirent in portugaliam vel ad aliũ locum quem leuius possent capere: q: non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem sarracenoꝝ quam viderant ante ciuitatem: et q: oẽs sarraceni maritimi recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortaliciũ ciuitatis erat magnum. Rex vero cũ esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que in mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptã ex parte gibraltar q̃ est

ex parte orientis et ordinauerunt q
missis anchoris statim extraherent
tur batelles quos in nauibus dedu
cebant et q in eis primo in quolibz
eorum irent certi homines armorūz
et q galee cum eis ostenderēt q vo
lebant ire ad capiendum terram ex
parte castri quod est ad partem cera
tanarum vt omnes sarraceni irent
in illam partem. et q postq̄ sarrace
ni essent nimiūz multiplicati ad illā
partem alime qd ē factū. ⁊ ceperūt
terrā inuitis sarracenis saltātes a
batellis ⁊ galeis sicut meli' poterāt
sic q aliq erāt in mari vsq ad pecto
ra ⁊ aliq pl' vel min' taliter q bellā
tes cū sarracenis ⁊ sarraceni defen
dendo terrā sic bellū ē icepti cū his
sarracenis q ibi erāt in pte illa ⁊ cū
aliis q ptinuo succurrebāt de ciuita
te ⁊ sic bellādo cū eis retraxerūt eos
quousq fecerunt eos intrare p por
tam ciuitatis ⁊ intātūz angustiaue
runt eos sine intermissiōe q nō ha
buerunt sarraceni ptātez claudēdi
portas ciuitatis ⁊ sic itrauerūt xpia
ni mixtim cū eis in ciuitatē ad bellā
dūz in vicis ⁊ carerriis ⁊ durauit die
illa bellūz itra ciuitatē vsq ad horā
vesptinā quousq se retraxerunt sar
raceni ad fortaliciūz ciuitatis ⁊ aliq
ad villā q est ex altera pte ciuitatis
que dicit fex. Sz intātūz xpiani an
gustiauerunt castrūz ⁊ pdictā villaz
q eadē die captum ē castrūz ⁊ villa
illa taliter q eadez die tota ciuitas
cum castris suis fuit posita in ptāte
xpianorum et dimissa a sarracenis.
Mortui autē sunt ibi plurimi sarra
ceni ⁊ aliq facti sunt captiui aliq vo
p rupes fugerunt. Perqrentes autē
xpiani domos ciuitatis inuenerunt
multitudinē diuitiarū ⁊ multas sar
racenas coquētes panes ⁊ pparan
tes ollas p sarracenis cibandis. De
xpianis autē solus vnus mortu' in
uentus est q dicebat bascus fernādi
de cayde ex ictu cuiusdaz sagitte missi
de castro cum iret ad succurrēdū in
fantem hēricūz q cūz sarracenis an
te offres bellabat in porta cuiusdam
domus. Eadem die qua pdicta ciui
tas capta fuit rex pdictus cūz filiis
suis in pane et aqua ieiunabant nec
aliquid manducauerunt quousq to
ta ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur an
tequera per infantē fernandum.

Centesimumquin
quagesimūquartum bel
lum inter sarracenos et
christianos accidit circa annum do
mini Millesimum. cccc x. Regnāte
in predicto regno castelle regi iohā
ne secundo qui incepit regnare āno
domini Millesimo. cccc v. et fuit po
situs sub tutoribus scilicet matre sua
illustre regina domina katherina
et infante fernando. Suscepta ergo
gubernatione regni per infantem
fernandum congregato magno ex
ercitu venit in terram sarracenorum
et obsedit antequeram quam mira
bili machina murum excedente vi
riliter cepit occisa sarracenorū mul
titudine. Predictus infans ferna
dus post hoc cepit regnum Arago
nie et factus est rex aragonū.

¶ Vincunt christiani et fugantur
sarraceni per regem Johannem se
cundum occisis pluribus sarrace
nis.

Entesimum
quinquagesimumqui-
tuz bellū inter sar
racenos ⁊ christia-
nos accidit āno do
mini Millesimo.ccccxxxi. Tūc predi
ctus rex iohānes secundus congre-
gato magno exercitu intrauit terrā
sarracenorum et posuit regale suuz
prope ciuitatem granate vbi.xix.die
bus stetit. Egredientibus ergo sarra
cenis die quadam a predicta ciuita
te multitudine magna constipati ex
insperato conflicte sunt acies vtro-
rumqꝫ et factum est prelium magnū plu-
rimisqꝫ sarracenis trucidatꝭ aliisqꝫ
in fugam versis victi sunt sarraceni.
Quidam autem sarraceni speciali-
ter sagittarii multitudine nō pauci
aliis fugiētibus sub quibusdam fi-
culneis remāserunt cogitātes se ibi
dem posse defendi et non parua dā-
na posse inferre christianis quasi ex
latibulo pugnantes. Ad quos mili-
tes christiani equis dimissis pedes
intrauerunt quorum gladiis perie-
runt. Illa die vt fertur capta fuisset
granata si debitꝰ ordo pugne obser-
uatus fuisset. Tempore predicti re-
gis iohānis secundi plurima castra
sarracenorum per christianos capta
fuerunt cum multa effusione sangui
nis sarracenorum. Regnauit autez
xlviii.ānis et mortuꝰ est in villa va-
lisoletana āno domini Millesimo
ccccliiii. ac sepultus in monasterium
cartusiensium de miraflores ciuita-
tis burgensi. Hic tenuit quēdam pre-
uatum a pueritia sua qui dicebatur
aluarus de luna quem intantum ho-
norauit ꝙ ipsum fecit magistrū san-
cti iacobi cum quo multas tribula-
tiones passus est et multo tempore
a militibus regni et finaliter propter
nōnulla q̄ sue maiestati circa eū iden-
tia videbātur fecit eū publice p iu-
sticiā i supradicta villa decapitari.
Cuius caput nouem diebus stetit
affixum clauo in palo alto: corpus
vero i medio platee tribus diebus
inhumanatuz remāsit. Et cum esset
vir tāte potentie ab omnibus tamen
suis in fine relictus fuit quia tamē
in tāta pressura ad dominum acces-
sit corde contrito et humiliato ⁊ pe
dibus meis licet indignis se per ge
neralem cōfessionem totius vite sue
inclinauit. Credo ipsum s̄m signa
que vidi misericordiam dei cōsecu-
tum fuisse. quia scriptum est in qua
cūqꝫ hora ingemuerit peccator om-
nium iniquitatum eius nō recorda-
bor. Et successit predicto regi iohā
ni in regno filius eius henricꝰ quar
tus qui nūc regnat.xviii.rex castel-
le et vtinam feliciter ad dei gloriam
regnet et vtilitatez rei publice. Hic
primo regni sui anno cum exercitu
suo magno intrauit terram sarrace
noruz et obtinuit viriliter villā que
dicitur ximena ⁊ destruxit stipanaz
habuit etiam bullam cruciate cōtra
sarracenos et continuauit guerram
iiii.ānis. In quibus nō modicū sar-
raceni sunt fame afflicti in signum
et voluntatꝭ expugnatiōis regni gra
nate cepit diuisam malogranatorū
pro ornamento armorum regaliuz.
Quid erit deus nouit cuius est cau
sam et finem bellorum agnoscere.
multa enim impedimenta efferuntur
specialiter diuisio militū in regno
contra ipsum. propter que iam hoc

Nota, Al uarum de luna

anno .lx. plus timetur guerra in regno quam contra infideles quod deus sua pietate auertere dignetur.

Uincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de trib' mirabilibus que precesserunt.

Centesimum quinquagesimum sextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ano domini Millesimo. cccclliij. tempore Nicolai pape quinti. Hic enim imperator turchorum cogregato magno exercitu per terram et magna classe. proposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviij. die may et intrans eandem crudelissime occidit omnes xpianos a sex annis et supra et sequenti die. s. xxix. intrauit portum constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constantinopolitanam per mare et per terram potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter eam deuicit et cepit et ingressus ciuitatem indicibilem cedem fecit in xpianos. Alios vero pedibus et manibus ligatos in captiuitatem duxit monachos etiam et monachas cosecratas vituperose et monasteriis extractas ac si meretrices et prostibulo institute essent trahebat contra eas pagens tanta et talia alia de pecudibus que sine rubore vir dicere auderet. Adolescentulos vero a decennio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores esse in fere. Et vltra hoc intrauerunt thurci in illo eximio et claro templo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorum atque sanctarum pedibus conculcauerunt et omne genus vituperii super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferando iubilantes et machometum hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiam illi nephari thurci ad sublime tegumen eiusdem alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucem eius cacumine infixam deiecerunt et dirupe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabant et deuastabant. plurima etiam vituperia fecerunt in sacris crucib' et calicibus et in tantum eorum vesana rabies exarsit quod a prima hora diei vsque ad meridiem totam vrbem nudatam et desertam reliquerunt sicut non latinum non grecum non armenium non iudeum nec alium quemuis hominem de habitatoribus ciuitatis intra eam dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenensi. qui presens fuit in excidio ciuitatis et francisci foscari ducis venetorum transmissis ad Nicolaum papam quintum. vt de remedio in futurum prouideret contra hunc thurcorum imperatorem qui se vocat inimicum crucis xpi et in tantum odio habuit xpianos quod cum aliquem videret existimans se in visu deturpatum et sordidatum proprios oculos abluit et abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aduertendum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo predixit quidam antiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrii predicte ciuitatis vt mihi quidam grecus qui

propriis oculis sepe vidit: narrauit Erat quedam columnna marmorea tota operata ad modum scacorum sic ordinata quod incipiendo a principio in vno scaco ponebatur nomē imperatoris et in sequenti nomē patriarche qui presidebant et predixit philosophus predictus quod cum facta fuisset impletio omnium scacorum illius columnne tunc perderetur ciuitas constantinopolitana et sic de facto accidit. quia presidētibus Cōstantino imperatore et gregorio patriarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit impletio vltimorum scacorum columnne secundum quod predixit predictus philosophus leo fuit quod tempore Constantini debebat perdi ciuitas cuius verba in predicta columnna erant hec. Constātinus me fecit et Constantinus me dissoluet. et sic impletum est. Istud enim fuit mirabile preuideri a tali excidiitione a philosopho quod esse non potuit nisi a spū dei. Primus enim qui imperauit et nobilitauit predictā ciuitatē fuit vocatus Cōstantinus. qui dedit patrimonium ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et primus patriarcha fuit vocatus gregorius. Ultim⁹ aūt qui ibi imperauit et perdidit ciuitatem mortu⁹ in bello dicebatur etiam constantinus et mater sua helena et patriarcha etiam gregorius vocabatur. Tertium vero mirabile quod precessit captionem ciuitatis fuit visum per turchos. christianis nihil videntibus. Unde cum quadam nocte vigilantes turchi in obsidionem respicerent versus ciuitatem viderūt subito multitudinem luminum ad modum candelarum vndique super turres et muros ciuitatis quod respicientes et admirantes. timuerūt valde. Arguentes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectione et cum retulissent qui viderāt imperatori turchorum ipse simulauit pro tunc. Altera vero nocte apparētes predicte candele super turres et muros vise sunt eleuari in celum. Et tunc turcus ille magnus interpretans visionem illam: dixisse fertur. Candele que apparuerunt descendentes significauerunt quod deus in temporibus preteritis protegebat hāc ciuitatem. sed cādele eleuate in celū designant quod deus recessit ab ei⁹ custodia. Nunc ergo ait: est tempus debellandi eam et sic ardenti rabie irruerunt in ciuitatem nobilissimam et ceperunt eam vt dictum est. Et voco illam ciuitatem nobilissimam: quia secundum ysidorum in libro ethimologiarum. xv. Constantinopolis est in tracia quā edificauit ex nomine suo constantinus solam rome meritis et potentia adequatam. Hanc conditam primo apausina rege spartanorum et vocatam bisancium vel quod tātum patet inter adriaticum mare et propontidem vel quod sit receptaculum terre et maris. Unde et eam constantinus aptissimam condere iudicās vt receptaculū. sibi mare terraque fieret. Unde et nūc romani imperii sedes et totius caput est orientis sicut roma occidentis. hec ille. Sic ergo hec nobilissima ciuitas immo quasi totum grecie imperium occulto dei iudicio traditum est in manus impiorū sicut etiā methodius martyr prophetauit in

ter ceteros dicens: grecia in captiuitate et occisione erit sicut plenius dicetur infra consideratione .xiij. in primo passu.

¶ Vincunt xpiani cruce signati fugato spurco et cesis .lxx. milib9 thurcorū Johāne de capistrano nomē iesu deuotissime inuocante.

Entesimūquinquagesimmum septimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.cccclvij. sedēte in cathedra petri Calixto papa tertio qui i memoriā huius belli instituit festū duplex transfigurationis dñi nostri iesu xpi cum gratijs et indulgentijs solēnitatis corporis xpi: et cui9 bulla plumbea quam oculis ꝓprijs vidi ordinem istius belli et victorie diuine ad ꝓpositum annotaui vbi sic predictus papa inter cetera ait. Quoniā pater ille misericordiarū ac piissimus xpianorum protector et vite nostre defensor: omnipotens deus: postq̄ in die celebri beatorum apostolorum petri et pauli dum sacra missarum solennia in eorū basilica ageremus litteras nostras super generali oratiōe p vniuersos xpicolos faciendia lectas et sancte dñovbiq; obseruatas fecim9 publicari pijs orōib9 et operib9 sui afflicti ppli aliquātulū mitigat9 feritatē ipsi9 imperij et imanissimi turchi cultorū execrabilis machometi, p̄ma estate decursa cū suo pene innumerabili in quo plurimum cōfidebat exercitu īfideliū et turchorū cōterruit castri balgradi in regno vngarie ad ripā danubij situati qd vndiq; obsessum et coāgustatū diripere satagebat obsidiōe solum p cruce signatos et vngaros ad modū populares q̄uis paucio res numero et inermes ex nostra ordinatiōe et institutiōe dilecto filio legato nostro de latere illuc destinato insiscta ac munichs et litteris sepius repetita ex sincera fide quā gestam9 in ipso saluatore nostro cuius ē res adiuuare dispersas et desperates ꝓtegere ac supbos pcipue infideliū et xpiane fidei inimicoꝝ potentiā cōterere et etiā debellare sub strenuo vaynoda iohāne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore et pro ea atq; fidelibus ꝓ pugnatore xpianeq; cōhortis duce dignissimo cui neq; fides neq; spes victorie defuere militantibus presente pariter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrum minoꝝ pfessore viro quidē optimo et meritoꝝ apud deū et hoies eximio et nomen iesu xpi in quo salus nostra cōsistit fiducialiter et assidue cum omni populo circūcepto voce vnanimi inuocante vexillo q; sacratissime crucis cum magnis clamorib9 et vocib9 eleuato ad celū. Unde ineffabile vt a cunctis dicitur aduenit auxilium Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio communitus populus fideliūm impetu in hostes viriliter facto eundem ferū turchum cū suis sacrilegis complicibus in turpem et damnosam fugā conuertit: dedit q; ipse miserator dominus et fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici et innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra q̄ mens estimare posset humana: dominus enim potens est super exercitus et tyrannos qui ma

dian et orientales populos ad nume-rum locustarum in manu tradidit ge deonis. Munc etiam sacerdoti con-tra eliodorum ciuitatem sanctam hie rusalem prophanare molientem presi dium prebuit et iuuamen pro nobis contra insolentissimos hostes mira-culose pugnauit. O bone iesu dux et saluator noster fortitudo vera et tu-tissimum certumque presidium ad te con fugientium christianorum ipsos proprio sanguine redemisti: gladium tuum su per inimicorum capita fugientium intromittens non pauciores sese mu-tua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt a fidedignis accepimus in ea pugna: xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugam versi sese mutuo tru cidantes defecerunt. Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt: vt confusius abiens ip se tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter late-bras seu munita oppida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltio-nem in suam perditionem futuram in tra Constantinopolitanam peracque ciuitates se reclusit. Illasque muris et antemuralibus munire frustra decer tat minus attendens quod nisi dominus custo-dierit ciuitatem frustra vigilat qui cu-stodit eam: hec ex predicta bulla.

¶ Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Entesimumquin-quagesimumoctauum bel lum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cccclviij. Tunc rex alfon-sus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadam villa forti maritima que dicitur alcacar tagner ac fortissimo bello angustia-ta cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessa-riis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interual-lis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtine rent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter pre dictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succur-sus dari eidem. Rex predictus in re gno portugalie fecit quadrari lapi-des in tanta multitudine quanta ne cessaria erat pro duplici muro con-struendo a predicta villa vsque ad ma re: lapidibus ergo predictis ac suffi cienti calce per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitu-do lapicidarum quod paucis diebus fa cti sunt muri cum turribus necessa-riis sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a sarace nis in magnum subsidium et vtilita-tem christianorum transeuntium per il lud secretum mare mediterraneum. distat autem predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucis et a tariffa que est etiam lo cus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima consideratio est de pos-sessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima conside ratio hui⁹ libri q̄rti ē de possessiõe terre sancte p saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus ē scire causam quare saraceni tenent terram sanctā. Secūdus vero pūct⁹ erit. Si xpiani vellent facere guerrā saracenis ad terrā sanctā capiendā3 q̄s locus eēt eis ꝯuenientior in orbe ad incipiendū talē guerram. Extollunt enī se saraceni dicētes se tenere ꝟitatē legis q2 possident terrā sanctam. Insultant etiā iudei ꝯtra xpianos dicētes ꝙ lex xpianoꝝ nulla est nec iesus nazaren⁹ est messias in lege ꝓmissus q2 non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandū tres rationes assignant̃ p fratrem vincentiū scām in sermone. Ecce ascendim⁹ hierosolimā. Prima est ad excusationē xpianoꝝ. Secūda ꝓpter cōfusionem saracenorum. Tercia est propter conuersionem iudeoꝝ. ¶ Circa primum notandū est ꝙ nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iust⁹ in terra qui faciat bonum et non peccet: ⁊ deus non vult ꝙ christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam: de agarenis vero nō ita iniuriatur quia canes sunt. multum enim displiceret regi et indignaret̃ si filiū sui vel milites mingerent in camera sua: si autē3 canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta: multum displiceret xpo si nos filiū per baptismū3 faceremus in ea corruptiones et peccā sed de agarenis tanq̄ de canibus nō curat: et concordat auctoritas xpi dicentis hierusalē calcabitur a gentibus donec impleātur tempora nationum Luce. xxi. tunc enī cum ois plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu⁹ erit: vt habet̃ ad romanos xi. Et sic patet prima ratio sc3 ꝙ propter excusationem xpianoꝝ ne peccemus in camera sanctificata regis regum iesu xpi non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Hierusalem capta fuit p cruces signatos christianos ⁊ quādiu vixerunt in sanctitate ⁊ sine offensa christi possederunt terrā sanctam. Sed cū multiplicata fuerūt in eis mala ⁊ offense xpi continuo expulsi fuerunt a terra illa ⁊ introducti fuerunt canes saraceni ad seruiendum illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello. cviij. Secunda ratio est propter confusionem saracenorum: ipsi enim sunt filiū xpianorum q2 vix sunt octingenti anni ꝙ sunt turchi. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponēsi. Et machomet⁹ a sergio deceptus decepit eos ⁊ ideo agareni sunt xpiani renegati ⁊ ꝓpterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nāq3 vt xpiani ꝙ vnus est deus creator omnium sed non credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confusione ipsorum ipsimet ostendunt locum in quo xps fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt ꝙ fuit homo purus viuens ⁊ sanctus de spiritu sancto in maria virgine cōcept⁹ sed non credunt ꝙ sit deus ⁊ in confusio

nem sue credētie ostendunt locū vbi suscitauit lazarum proprio imperio quod nō potuisset nō fuisset de⁹. Tertio credunt q̄ est in celo sed non credunt q̄ est in sacramēto altaris: ꝛ in confusionem eorum ostendunt x̄piani locuȝ cenaculi in quo x̄ps illud sacramentum instituit. Item non credunt x̄pi passionem: tamen in eorum confusionem ostendunt vbi x̄ps fuit crucifixus ꝛ sepulchrum vbi corpus fuit sepultum Item agareni baptizantur sed non cū forma verborum ꝛ ipsi ostendunt locum vbi x̄ps constituit sacramentum baptismi cuȝ forma illa. In nomine patris et filij et spūssancti in eoꝝ confusioneȝ. Ideo dicit dauid. fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt ꝛ ꝯfundantur. Unde sicut custodes portarū in domibus regum x̄pianorū cuȝ haberi possunt sunt hoīes difformes vt ethiopes sic q̄ nullus intrare potest nec filius neq̄ milites nisi per man⁹ illorum sic x̄pus in palatio suo terre sancte pmittit q̄ custodes portarum illi⁹ patrie sunt homines difformes scilicȝ bestiales machometici. ne scȝ filij sui milites x̄piani ad interiora secretorum terre sancte admittant nisi per manus illorum: nec ex hoc sequitur honorabiliores esse genitores difformes filijs ꝛ militibus caris immo hoc cedit in confusionem genitorum ꝛ honorem filiorum ꝛ militum. Nunquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci: ꝛ patet q̄ sic etiā custodes ꝛ vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora secreta: vbi christus in humana natura ābulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorem illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet q̄ istud cedit in confusionem saracenorum q̄ assimilantur canibus custodientes domos. Item in confusionem cuiuscumq̄ virtuosi est sustinere aliquod falsum propter auaritiam. Cum ergo saraceni se reputēt virtuosos ꝛ credant falsum esse q̄ iesus nazarenus fuit mortuus ꝛ sepultus ꝛc̄. et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictuȝ est, cū magna diligentia propter auaritiaȝ q̄ propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis: ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset, sepulchrum machometi q̄ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt christiani in terra sancta: cum hoc non soluȝ cederet in confusionē x̄pianorum sed etiam in contumeliā creatoris scientes falsum esse q̄ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machomete: quia honor secundum philosophum est premium virtutis: que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei nanq̄ secundum q̄ ex lege moy-

si sunt assueti et nutriti terreni sunt et sperant quod messias ducet illos ad illam terram: dicunt intra se ecce habebimus hierosolymam: propter hoc iesus christus verus messias voluit quod nec christiani nec iudei habeant illam terram: quia non venit vt daret illam terram: sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo. non habemus hic ciuitatem manentem: sed futuram inquirimus. Cessent ergo sarraceni ab excellentia sua: sileant iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione et militia sua: quia christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Iohan. primo. Sed que harum gentium habet vel tenet veram legem.

¶ Licet supra libro primo sit latissime declaratum: potest tamen hic exemplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnum lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. dominus iste diues est christus deus et homo: et tres filii tres sunt populi iudeorum agarenorum et christianorum: dicit primogenitus scilicet populus iudeorum. Ego habeo lapidem id est legem veram: quia eam dedit miraculis confirmatam. Dicit populus christianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi et eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi: vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. Ecclesiastes primo. modicum ponderat ideo nihil valet. Videamus sectam machometi quantum ponderat, quid promittit riuus lactis mellis olei vini mulieris etc. Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei christiane si attente considerent sectam maledictam sarracenorum videre tantam multitudinem animarum rationabilium sicut sunt sarracenorum que redempti sunt sanguine iesu christi esse inolutas in errore damnationis: quia non intelligunt scripturam diuinam: et quod peius est nec volunt intelligere neque audire: sed inclinentur ad ea et sequentur que debentur porcis et asinis. Lex christianorum que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis et valoris: quia plus ponderat vna dies glorie quam omnia bona huius mundi. Ecce promissio quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnum celorum. Mat. vii. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spem omnia terrena despiciendo: quia secundum apostolum. ii. Corin. iiii. quod in presenti est momentaneum est et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur: sed que non videntur que enim videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Ecundo puncto huius considerationis scz quis loc⁹ esset conuenientior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondetur ꝙ si xp̄iani vellent incipere guerraz ad terrā sanctam capiendam: ꝛ alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est ꝙ hispania ꝙ sic declaratur. Certū est ꝙ in vniuerso quinqꝫ loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lulli in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attentatuz fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani ꝛ in terra turchorum. Deinde per terraz armenie quousqꝫ perueniretur in siriā ꝛ hec via non est multuz laudabilis: qꝛ est valde grauis ꝛ difficilis ꝛ nimis longa ꝛ sic requirit magnum exercitum ꝛ multas expensas. Secundus loc⁹ est insula quedam que rayeet appellatur situata ꝓpe alexandriam. Posset enī illa insula cum galeis ꝛ militib⁹ capi et detineri: sed hic locus etiam non est laudabilis quo ad presens: tū qꝛ via est nimis longa: nimis etiā requirit expensas ꝛ bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cipri ꝛ terra hermenie: sꝫ ista via etiā non est laudabilis, tum qꝛ ille terre non sunt omnibus sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiam qꝛ illa via est nimis lōga ꝛ cōiter reqrit nimis de nauigantib⁹ ꝛ pugnātib⁹ ꝛ expensis, tum tertio qꝛ ꝑ cyprum ꝛ hermeniam non possent sufficere victualia neqꝫ equi. Quartus locus est tunicium: sed nec iste locus laudabilis est eo ꝙ multe gentes in eo cōmorantur ꝛ cōsequenter nimis reqrit de exercitu ꝛ de equis ꝛ de hoc satis ꝓbabile experimentū datū fuit qn̄ sanct⁹ ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij. libri bello. xxxij. Quintus locus est hyspania i parte eius que dicitur andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa ꝛ hic est locus amenissimus ꝛ congruentior omnibus predictis eo: qꝛ facilior ad acquirendum propter quattuor rationes. Prima ratio est qꝛ predictus locus est circūdat⁹ per mare mediterraneū ex vna parte: ꝛ ex alia parte ꝑ regnum aragonie ꝛ castelle: ꝛ istud ipediret ꝙ nō possent iuuare eos alij sarraceni. Secunda ratio est qꝛ multum iuuat ad guerram faciendaz fertilitas terre ꝛ multitudo equoruz de ꝓpinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est qꝛ est terra sana: et ideo timore infirmitatum nō solueretur exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et patet etiaz ꝙ est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio: qꝛ rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis: ꝛ qꝛ habet terga secura ꝛ sic accipiēdo modo vnuz castrum: ꝛ deinde vnam villam ꝛ sic successiue deducendo sarracenos semper ante se ꝛ multiplicādo continue exercitū ꝛ habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scz in regnū cepte quod non distat nisi septez miliaria ꝛ in aliquo loco nisi ꝑ tres leucas solū ꝑscrutin isto tp̄e talis locus

esset conuenientissimus cũ cepta et
villa alia que dicitur alcater tagner
sint in potestate regis portugalie.
Et sic ex illa parte inciperent debel
lare sarracenos tergis securis dedu
cẽdo eos ante se modo lucrãdo vnã
villã modo aliam etc. quousq3 perue-
nirent ioniticum semper multiplican-
do exercitu3 q optime et securissime
fieri potest vt dictum est propter p-
pinquitatem hyspanie et eius fertili
tatem: et q2 retro se nihil timerent et
sic paulatiue bellator rex posset face
re guerram sanam sarracenis et acq-
rere terram sanctam hierusalem: et
totũ regnum egypti: patet ergo cla-
rissime q nulla terra in mũdo est cõ
uenientior christianis ad incipien-
dum guerra3 pro terra sancta capiẽ
da q̃ hyspania. beatus ergo rex bel-
lator qui propter zelum fidei catho
lice hec cogitauerit et in opere posue
rit sperans omnia predicta acquire
re per iesum christũ in cuius manu
sunt omnium potestates et iura re-
gnorum.

¶ Quomodo christiani habere se de
beant de iure et ordinatione regni er
ga sarracenos viuentes inter nos.

Undecima con-
sideratio huius quarti li
bri est de his ad que cõ-
pelli debẽt sarraceni vi-
uentes inter nos de iure et ex ordina
tione regni. Circa primũ notandu3
q vt tradit in titulo de iudeis et sar-
racenis in clemẽtinis pricipes chri
stiani sub obtestatione diuini iudi-
cij a duobus debent cõpescere sarra
cenos sibi subiectos: sc3 ab inuoca-
tione publica nominis machometi et a
peregrinatione quam facere solent
ad sepulchrum cuiusdam sarraceni.
Unde sacrum consilium ibidẽ sic ait
cedit quidam in offensam diuini no
minis et opprobrium fidei christiane
q in quibusdam mundi partib9 prin
cipibus christianis subiectis. In qui
bus interdum seorsum interdum ve
ro permixtim cum christianis habi-
tant sarraceni sacerdotes eorum za
zaba nuncupati vulgariter in tẽplis
seu mesquitis suis ad que idem sar-
raceni conueniunt vt adorent ibidẽ
per fidem machometum diebus sin
gulis certis horis ĩ loco aliquo emi
nenti eiusdẽ machometi nomẽ chri-
stianis et sarracenis audientibus al-
ta voce inuocant et extollũt ac in ver-
ba quedam in illius honore publice
profitent. Ad locum insup vbi olim
quidam sepultus extitit sarracenus
quem vt sanctum alij sarraceni vene
rantur et colunt magna sarracenorũ
eorũdem partiu3 et aliarum confluit
publice multitudo ex quibus nostre
fidei non modicum detrahitur et gra
ue in cordibus fidelium scandalum
generatur. Cum autem hec diuine
maiestati displicentia non sint aliq-
tenus toleranda sacro approban-
te consilio ipsa in terris christia-
norum fieri deinceps districtius in
hibemus vniuersis et singulis princi
pibus catholicis sub quorum domi
nio sarraceni morantur et fieri pre
dicta sub obtestatione diuini iudicij
obnixe iniungentes: quatenus ipsi
tanq̃ veri catholici et christiane fi-
dei seduli zelatores opprobrium qd
tam ipsis q̃ ceteris christicolis per
premissa ingeritur debita considera
tione pensantes ipsum: vt prouide

eterne beatitudinis p(re)mium asse-
quantur de terris suis omnino aufe
rant a suis subditis auferri procur-
rent inhibendo expresse ne prefata
inuocatio seu professio nominis ip
sius sacrilegi machometi publice:
aut peregrinatio p(ro)hibita ab aliquo
in eorum existente dominio audiant
attemptare decetero vel quomodoli
bet sustineri. Hi vero qui secus pre-
sumpserint taliter ob diuinam reue
rentiã castigent ab ipsis q(uod) alij eorũ
exẽplo perterriti a p(re)sumptione simili ar
ceant. hec ibi sctissime ordiat(ur): s(ed) ne
gligenter custoditũ specialiter pri-
mum cũ altis vocibus de die et de no
cte tales proclamationes faciant sar-
raceni: et nõ solũ non castigant a pri
cipibus verũ etiã et defendunt et rar(us)
est qui propter fidei honorẽ reclamet
cõtra eos quinimmo tãta est ignorã
tia p(re)dicte inhibitionis in principi-
bus et clero ac populo q(uod) non cogitãt
predictas inuocationes siue proclama
tiones eẽ in offensa diuine maiesta-
tis q(uod) nõ sine culpa est ante deũ cum
talis ignorãtia non excuset. q(uia) igno
rãtia facti nõ iuris excusat. De aliis
aũt atq(ue) ad que cõpellendi sunt sar-
raceni tã de iure q(uam) ex ordinatiõe re
gni sufficiant que dicta sunt libr. iij.
consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cõsideratio tra-
ctat de fine legis sarracenor(um) et de eo
rũ perpetua seruitute sub iugo xpiano
rum sub quattuor passibus.

Duodecima et vl-
tima consideratio huius li
bri quarti est de fine legis
sarracenorum et de eorum perpetua ser
uitute sub iugo xpianorum iã finem
oportet dare huic. iiij. li. de bello sar
racenorum in hac vltima consideratio-
ne ad quã explicandã. iiij. passus
conuenit ptrãsire. Primus est de ca
stigatione finali fienda per sarrace-
nos. Secundus est de cessatione sue
legis. Tertius est de tpe quo d(ebet) ces-
sare. Quartus vero erit de perpetua
seruitute sarracenorũ sub iugo chri
stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per
sarracenos in populo xpianorum.

Primus pas
sus est q(uod) per sarra-
cenos fiet diuina ca
stigatio terribilis i
oibus regnis mun-
di propter pctã popu
li scdm q(uod) predixerũt: et primo metho-
dius martyr quẽ beatus hieronym(us)
in opusculis suis laudat loquens de
fine seculi cui(us) prophetia sequitur.
In nouissimo autẽ sexto millenario
seculi exiẽt filij hysmaelis de here-
mo et erit aduentus eorum castigatio
sine mẽsura et sine mĩa et tradet deus
in manibus eorum oia regna gentium
propter peccata que operata sunt cõ-
tra precepta dei. Ideo tradet nos de(us)
in manus barbarorum q(uia) obliti sumus
precepta domini facient enĩ christia
ni multa illicita: q(uia) maculabunt se
ipsos adeo q(uod) turpissimum est ad di-
cendum propterea tradet illos de(us) in
manibus sarracenorum perfida erit in
captiuitate et occisiõe capadocia et in
captiuitate et occisione cilicia. In
tribulatione erit terra syrie et in soli
tudine et ei(us) habitatores captiui du-
cent. Sicilia siet et habitatores eius

in gladio peribunt. Grecia in capti‑
ui tate erit et occisione affrica erit si‑
militer egyptii orientales et Asia sub
graui tributo in auro et argento erit.
Hispania gladio peribit et captiui
ducent habitatores eius. Gallia ger
mania agatonia varijs prelijs erunt
deuorate multi ex eis ducent capti‑
ui romani in occisione erunt et conuer
si in fugam. Insule maris erunt in de
solatione et obtinebunt filij hysmae
lis introitum ab aquilone et oriente et
meridie et occidente et replebitur hie
rosolyma cunctis gentibus qui ca‑
ptiui ducent et replebit terra promis‑
sionis omnibus gentibus et erit iugum
eorum graue super omnes gentes et
erunt omnia sub iugo eorum et tribu
to et omnia ornamenta diuitum eorum
erunt et que fuerunt in ecclesijs san‑
ctorum siue aurum aut argentum siue lapi
des preciosi et omnia ornamenta eorum
erunt: et distribuent misteria dei et erunt
sacerdotes sicut populus: quia ecclesie
incendio cremabuntur et erit tribula
tio magna et multa corpora proijcien
tur in plateis eo quod non sit qui sepe
liat ea et erit sarracenorum iter a ma
re vsque ad mare et erunt regiones in
viam et vocabitur via eorum vie angu‑
stie et gradientur simul iuuenes et se‑
nes diuites et pauperes et cum gemi
tu et afflictione dicent beati sunt illi
qui nos de hac luce precesserunt: hoc
beatus paulus predixit nisi venerit
discessio primum et reuelatus fuerit et
cetera. Quid enim aliud est discessio
nisi disciplina qua corripient vniuersi
habitatores terre a filijs hysmaelis
propterea onagrum appellauit deus
hysmaelem patrem eorum propter hoc in
desolatione tradet omnem terram et erunt
multe vrbes deserte non enim sunt ho
mines isti sicut alie gentes: sed sunt
filij hysmaelis de heremo venturi et
sunt hominibus odibiles. Audi igi‑
tur imitatores eorum qui de heremo
exituri sunt mulieres vteris partus
habentes: partusque cum mulieribus
simul interficient: in ecclesijs sancto
rum cum mulieribus concubent et sa
cratis vestimentis ecclesie induent
seipsos et vxores eorum. Iumenta
sua ligaturi sunt ad sepulchra sancto
rum tanquam ad presepia et erit maxima
tribulatio super christianos qui ha‑
bitant super terram: et tunc appare‑
bunt fideles qui fuerunt in christo
credituri: non enim propterea mittet
deus has tribulationes supra chri‑
stianos vt iusti deleantur qui in chri
sto sunt credituri: sed vt manifesten
tur qui in ipso erant fidelissime cre
dituri sicut ipsa veritas dicit beati
eritis cum persecuti vos fuerint et di
xerint omne malum aduersus vos men
tientes propter me gaudete et exul‑
tate etc. sicut enim persecuti sunt prophe
tas qui fuerunt ante vos etc. sed qui per
seuerauerit vsque in finem. hic saluus
erit. hec ille. Eandem sententiam tra
dit magister in hystorijs scholastic.
super idem Gen. xvi. Hic erit homo
ferus vbi nos habemus ferus hebreus
habet phara quod sonat onager de
hysmaele dictum allegans predictum
methodium dicentem onagri et capre
a deserto omnem bestiarum supere
gradientur rabiem et mansuetorum nu
merus contereretur ab eis. dixit enim de fi
lijs hysmael. futurum est autem vt
exeant adhuc semel et obtinebunt or
bem terre per octo ebdomadas an‑
norum: et vocabitur iter eorum via an‑

gustie qꝛ patrē eorum ysmael vocauit dn̄s onagrū. In sacris locis interficient sacerdotes et ibidē cū mulieribus dormiēt ad sepulcra sctōrum religabūt iumēta et hoc ꝑ nequitia xp̄ianorū q̄ tūc erūt de q̄bus dicit in nouissimis dieb⁹. Erūt hoies sese amātes ꝛc. Et tunc implebit ꝙ dictū est per ezechielē. filī hois voca bestias agri et exhortare illas dicēs. Cōgregamini et venit eo ꝙ sacrificiū magnuꝫ imolo vobis māducate carnes fortiū et bibite sanguinē excelsoruꝫ hec ille. ¶ Secūdo ꝑdictā castigationem xp̄ianorum p sarracenos ꝑdixit abbas ioachim in speculo visionū libro. viij. c. xli. dicēs ꝙ aues nigre habētes nomē duab⁹ litteris cōfectū videlicet alphabeti latinoruꝫ prima atq; octaua future sunt in discrimine atq; destructione crucis signatorū qd̄ exponēs doctor pegrin⁹ dixit ꝙ prima littera ē a octaua vo lr̄a est. h. Aues igit nigre sunt mauri sic dicti ꝑpter habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eorum doctore. nomē autē ipsorū ex duab⁹ lr̄is ꝯficitur scꝫ. a et h. quoniā agareni ab agar matre et ysmaelite a filio ipsius nūcupati sunt. ¶ Tertio ꝑdictā castigationē xp̄ianorum ꝑdixit sctissima femina hylde gardis que ꝑphetauit āno dn̄i Millesimo. lxxix. i libro reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sunt mala guerre et bellorum victorie sup populum xp̄ianorū ꝑpter tyrānidē pncipū et cupiditatē platorū ei⁹. Seqtur cadetq; ppl's xp̄ian⁹ i manu hircorum caprarum et bestiarum p q̄s bestias intelligit bestiales et fetidos sarracenos. ¶ Quarto ꝑdictā castigationē xp̄ianorum ꝑdixit cirillus in epistola de occurrentib⁹ malis in orbe symbolo xxix. dicēs i sexta die magna scl'i vētur⁹ ē hirc⁹ violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occidētales et viuā ouē comedet et dētibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus ꝯculcabit et agnum ouis filiū cornib⁹ vētilabit. ¶ Qd̄ exponit venerabilis abbas ioachim sup trenorum vltio sic dicens Hircus machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹ xp̄s fili⁹ vgis cornib⁹. i. pcīb⁹ suis xp̄ianū ppl'm vētilabit. i. multiplici flagello guerrarū vexabit. ouē viuā comedet. i. sanctā matrē ecclesiaꝫ catholicā virib⁹ frāget et episcopatus et dioceses ꝙplures penit⁹ cassabit et dentib⁹ suis carnes crudas agnoruꝫ dilacerabit qꝛ puuli etiā adulti vtriusq; sexus relicta fide xp̄i: sectā machometi assumēt et vbi nomē xp̄i et nomen vginis venerabant blasphemabūt et nomē machometi in magna veneratione habebit, a plaga meridionali venire dicunt qꝛ in eadem pte mauri florēt et imperāt. Limites aūt occidentales partes. i. extremitates xp̄iane credunt hec autem ioachim. Quid aūt sit de veritate ꝑdictarum ꝑphetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis sarracenorum.

Ecund⁹ passus ē ꝙ lex saracenorum nō est ꝑpetuo duratura sꝫ debet cessare ꝙ sic ostēdet. Certum ē ꝙ nullum violentuꝫ est perpetuum vt patet. iij. phisicorum: nemo etiam diu cōtinuit violenta imperia scd̄m senecā tragedia. vi. Cum ergo

imperium τ dominiuz sarracenoꝝ sit in orbe violētū p꜒z q꜖ p arma et violētia intrauit vt latissime declaratum est supra ꝯsideratiōe secūda huiꝰ.iiij.libri in secūdo puncto ergo impium τ dn̄iuz sarracenoꝝ nō ē ꝑpetuuz nec diu duraturū τ ꝯsequenter nec lex eorū quod ē itētū. ¶ Itē et hoc quod obtinetur trepida manu nō est diu duraturū s꜒ tale est impiū sarracenoꝝ p꜒z q꜖ est raptū p arma violētoꝝ vt dictuz est. τ dicit Seneca tragedia ꝑma. rapta ceptra trepida obtinentur manu. ergo impiuz sarracenoꝝ nō ē diu duraturū τ ꝯsequēter nec eoꝝ lex. ¶ Itē tertio sic illud imperiuz cuiꝰ ius soluz est in armis nō est diu duraturuz s꜒ imperiū sarracenoruz ius solū ē in armis p꜒z q꜖ machometꝰ nō ostendit aliqd miraculum quo ius sui imperij τ veritas ostēderetur legis. s꜒ nudabat ensem τ eleuabat in manu. ac si diceret nullū aliud ius vestri iperij τ dn̄ij τ legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licꝰ raptū tenens impiuz herculis τ timens eū ꝑdere tragedia p꜒ia senece. ius ē in armis: ergo ꝯcluditur q impium sarracenoꝝ nō est diu duraturū τ sic lex eoꝝ cessare d꜒. Vn̄ et doctor subtilis scotꝰ in p꜒io sententiaruz q̄stione secunda ꝓlogi via septima obuiātiēs de ꝑmanentia secte machometi dicit q ꝓphetia ē apud eos τ q secta eoꝝ est finienda. Vn̄ τ an̄ captionez ciuitatis damiate liber qdem inuentꝰ fuit arabice scriptus cuiꝰ autor ꝓdixit quendā regē xp̄ianum in etham ciuitatem debere destruere τ ossa machometi dispergere: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometica et dominium debet cessare.

Ertiꝰ passus est de tp̄e quo lex machometi τ eius dn̄ium d꜒ cessare. Circa qd dici posset saluo meliori iudicio q tūc cessabit qn̄ populꝰ xp̄ianus fuerit debite castigatꝰ. Vn̄ scdm augustinū τ sunt iam dictū i p̄cipio none ꝯsiderationis huiꝰ libri. iiij. an̄ incarnationem dn̄i ppl's dei electꝰ erat ppl's iudeorum post incarnationē vero est ppl's xp̄ianoꝝ: τ sic ille erat ppl's dei electus τ tn̄ dedit ei flagellū infideliū gētiliū Ita nunc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellū infideliū sarracenoꝝ. Nūc aūt scdm pliniū in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga nō comburetur qdiu peccator τ seruus inutilis nō corrigitur. ¶ Hic refert ipse q socrates sciscitatus q̄re manipulum virgarū non combureret post magnā τ longā verberationes pardini discipuli sui filij magni prepositi: respondisse dicitur q nec cōbureret quousq correctū τ emēdatū presensisset. ¶ Refert etiā plato magnus philosophus de doctrina antiquoꝝ libro. ij. ca. xliij. q dum vnus dierum montē pigamū ascenderet subito tremuit τ mugitꝰ horribiles emisit arbores sciscitabāt quare tremuit τ mugitꝰ dederit mons r̄ndit qm̄ pastorem vigilantē τ custodientē gregē suum ego video τ arbores dixerunt et tu cum sis mons altꝰ valde τ magnus vnū times pastorē. Qui r̄ndit timeo et mugeo q꜖ ignem portat in pera quo medio flatu ignis incenso me destruet vobis oēs ad radices cō

buret qd futuru cõsiderãs malũ i or beventurũ cũ lachrymis tractatũ q̃ de lamẽtationum mira breuitate de malis in seculo futuris descripsit p quẽ dicũt greci aristotelẽ alexãdrũ in multis instruxisse ⁊ deũ pastorem ignẽ in pera fuisse alexãdrũ i grecia totius mũdi monarchã primũ. mõs magnus tot⁹ mũdus iste arbores ciuitates. villa⁊ castra⁊ reges vellẽtes existẽtes in ipsis hec plato. ¶ Deus ergo semp flagellũ ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qbus sufficiẽter castigatis flagellũ igne cõburit scdm q̃ notat btũs augu. in lib. de verbis dñi in tractatu. xix. Ubi sic ait. nõ leteris ipse vel tyrãne qm virga vel flagellum effeceris. nouit em̃ prudẽs doctor nec ignorat pius pater post castigationẽ pmouere discipulũ ⁊ post debitã emẽdationem paternali hereditate pficere filiũ. flagellũ quoq; siue virgã incẽdio flãmarũ cõburere. hec augusti. Patet ergo ex p̃habitis q̃ facta cõdigna castigatione ppl'i xpiani destrueret̃ iperiũ sarracenoꝝ: ⁊ sic cessabit coꝝ supstitiosa facta sine lex.

¶ Quartus iste passus ẽ. de ppetua sarracenorum fuitute sub iugo xpianorum.

Quartus passus ⁊ vltim⁹ ẽ de ppetua captiuitate seu fuitute sarracenoꝝ sub iugo xpianoꝝ. Hãc aũt fuitutẽ p̃dixit methodius martyr loquẽs de fine scli. Ubi postq̃ p̃nũciauit castigationẽ xpianorũ p sarracenos. Subsequẽter dixit ⁊ post tribulationem dieꝝ q̃ facta erit a filijs hysmaelis desolata erit oĩs terra ab eis ⁊ erũt oẽs amicti ornamẽtis ex auro ⁊ purpura ⁊ splẽdidis vos vestimẽt; tãq̃ spõsi dicẽtes. Ecce vicimus terrã in fortitudie nostra ⁊ oẽs q̃ habitãt in ea. Tũc recordabit̃ dñs deus ????m suã miam quã pmisit diligẽtib⁹ se ⁊ eis q̃ in xpo sunt credituri ⁊ liberabit eos d̃ manu sarracenoꝝ. Surget aũt xpianoꝝ gẽs ⁊ p̃liabit̃ cũ eis ⁊ occidet eos gladio ⁊ captiuas ducet mulieres coꝝ ⁊ interficiet infantes coꝝ ⁊ descendẽt filij hysmaelis in gladiũ ⁊ tribulationẽ ⁊ afflictionẽ ⁊ reddet illis dñs mala q̃ ipsi alij fecerãt ⁊ irruet sup eos malicia septies tm̃ quãtũ i alijs gesserãt ⁊ occidet illos dñs in man⁹ xpianoꝝ ⁊ erit regnũ xpianoꝝ exaltatũ super oĩa regna ⁊ imponẽt xpiani iugũ super eos graue ⁊ erũt fui q̃ remanebũt: ⁊ tũc pacificabit̃ terra q̃ ab eis fuerat d̃structa: ⁊ q̃ captiui fuerãt ab eis reuertent̃ in terrã suã ⁊ multiplicabunt̃ hoĩes sup terrã ⁊ erit idignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̃ xpm negauerũt ⁊ erit pax ⁊ tranq̃llitas magna sup terrã qualis nõ fuit antea nec erit filijs post illã p eo qd in fine seculoꝝ erit leticia ⁊ pax sup oẽm terrã ⁊ reqescẽt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit ap'ls. i. ad tessalo. v. Cũ fuerit tranq̃llitas magna ⁊ securitas tũc veniet repẽtin⁹ interitus. a quo liberari mereamur feliciter p iesum xpm dñm nostrũ qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor ⁊ gloria sine fine. Amẽ.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus et ultimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorū iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et ultimo hui⁹ voluminis de demonum viribus quid scȝ possint contra nostrū fidei fortalicium. et vt meum posseȝ explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorū nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̄ ceciderunt de celo vsqȝ ad xpi aduentum. Septima de perditione dominij eorū per iusticiam in christi aduētu. Octaua de pprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio e an sint demones et de quiditate demonu et de eorum nobilitate ac natura. quattuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones i mundo et si sunt que sunt eorum nomina.

Rimus punctus est an sint demones et que noia eorum. Quo ad primu no discrepat iudei et sarraceni a xpianis qz apud iudeos scriptu est ee diabolos et de pricipibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebat etia iudei i euagelio insultates otra xpm demoniu hz et insanit Joha. x. Et iteru in beelzebuth pricipe demoniorum eijcit demonia Math. xij. qd no affirmarent nisi diabolos crederet ee. Non enim pnt negare quin scriptu sit in primo Regu. xvi. q sps malus agitabat saul. Sarraceni etia ocedunt demones esse et illos pncipes demonum. quos vocat iudei husa et azael. Ipsi vocat in lingua arabica aroth. et maroth. nos vo xpiani de hoc certaz fide habemus cu euagelica doctrina hoc expsse in pluribus locis exprimat. Et io de hoc nulli dubiu esse dz sed cu certitudine affirmare demones ee in mudo. Demones vero non nomiamus nos xpiani nisi eo mo quo in sacra scriptura nos reperimus sm modu suaz teptationu. Un cu temptat de supbia vocat diabolus. i. deorsum flues Apoc. xx. qn de inuidia dicit satha. i. aduersarius Math. xvi. qn de ira dicit exterminator. i. cor. x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qn de accidia dicit demoniu. i. sufficiens iniqtas Math. viij. quia sufficit ad puniedu homine. qn de auaricia dicit leuiatha. i. additametu Job. iij. qn de luxuria dicit asmodeus. i. facture iudiciu Thobie. iij. qz pter luxuria ia dns mudu iudicauit diluuio Gen. vi. qn de gula dicit Behemoth. i. aial. Job. xl. qz regula reddit homine bestiale. Ite vocat belial qd interpretat absqz iugo vel absqz dnio. Judic. xix. qz ppossé pugnat o eu cui dz ee subiectus. Ite vocatur beelzebuth Luc. xi. qd interpretatur vir muscaz p imudicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis imolati ad que multitudo muscaz coueniebat. pz ergo demones ee et q noia eoz sm xpianos iudos et sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecudus punctus est scire qd est diabolus. Pro cuius declaratioe notandu q fuit opinio platonicoz pcipue apulei sm q refert beatus augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegas varrone q fuit platonicus q demones sunt genere aialia aio passiua. mete ronalia. corpore aerea. tpe eterna. Si aute obijciat q demones no pnt dici aialia cu sint substatie incorporee. Dicedu e q no loquit hic augustinus sm mete ppria vt dictu e. sed sm opinione platonicoz. Et io irroabilr loquunt sic diffinietes eu demoes hoc attribuut augustio. Un

idem augustinus sm̄ mentē ꝓpriam et rectā fidē diffiniēs demones libro eodē. c. xxiii. dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia penitꝰ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidē aliꝰ dicit ꝙ demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.

Tertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cuiꝰ noticia sciendū ꝙ loqui possumꝰ de demonibꝰ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatem nature. Si loq̄mur de bonitate morali boni hoies meliores et nobiliores sunt demonibꝰ. Unde augustinꝰ de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibus sm̄ opinionem platonicorum ꝙ vniunt corporibus naturalibꝰ et physicis sic aie nostre: et ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus q2 hñt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn multas bestias hoibus pferemus. Quis enim inquit hoim vidēdo equabit aquilis et vulturibꝰ. Aut qs odorādo canibꝰ. quis velocitate leporibꝰ ceruis et oibus auibꝰ. qs multū valēdo leonibꝰ et elephātibus. qs diu viuēdo serpētibus q etiā deposita tunica. senectutē deponere. et in iuuētutē redire phibentur. Sed sicut his oibꝰ meliores rōcinādo sumꝰ. Ita etiā demonibꝰ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustinꝰ. Pꝫ ergo ꝙ in moribꝰ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Si vō loq̄mur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes hoibꝰ quātūcūqꝫ sctis sicut deducit ex dictis augustini. xi. de ciui. dei cap. xv. vbi dicit ꝙ aial ex aia et corpore cōstat. quorum duū aia quātūcūqꝫ viciosa est melior corpore. quantūcūqꝫ bñ disposito sicut dicit. ꝙ aurū licꝫ sordidū. argento quis purissimo carꝰ estimat. Ex q̄ dicto elicit frāciscꝰ de maronis in floribꝰ suis duas cōclusiões. Prima ē ꝙ demones sunt meliores hoibꝰ quātūcūqꝫ sctis q2 sicut aia viciosa excellit corpꝰ qdcūqꝫ ꝓpter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēs substātiā corporalem. Secunda cōclusio ꝙ meliores sunt angeli quibuscūqꝫ aiabꝰ separatis. quātūcunqꝫ beatis. q2 maior ē excellentia nature sm̄ quā angeli superant ipsos cuꝫ maior sit excellētia de genere substantie. ꝙ excellētia gratie. que est quedam forma accidentalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.

Quartus punctus est q̄lis est natura demonū. Ad quod breuiter respōdetur dupliciter. Primo ꝙ corum natura nō ē mala sed bona. Uidit enim deꝰ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona gen. i. Quod aūt diabolꝰ sit malꝰ nō hꝫ ex natura sed ex vicio. Secūdo dr̄ ꝙ eorum natura ē mortalis et dissolubilis sꝫ ex dei gr̄a eorum natura est imortalis et indissolubilis sicut et bonorum āgelorum. Unde plato in libro thimei loquēs in psona dei ad angelos dicit. dij deorum quorum opifex et magister ego sum: vos vr̄a

natura corruptibiles estis: mea aũt volũtate incorruptibiles ꝑmanetꝫ. Istud dictuꝫ allegat augustin⁹.xiii. de ciui.dei.c.xvi.dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales ẜm suam naturã ꝛ dissolubiles qꝛ sunt facti a deo: tamen diuina voluntate indissolubiles. Et qꝛ diuinum consilium ꝛ voluntas sunt validiora ꝙ̃ sit eorum natura. Ideo dicit plato ꝙ non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirii qui fuit plõnicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus rationales nos et dĳ.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis.quasi dicat mortales erãt angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt ꝛ sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secunda cõsideratio ẽ videre q̃lis ẽ sciẽtia demonũ. Hic sũt tria puncta declarãda. Prim⁹ est de scia demonũ. Secund⁹ est cuius scientia artes magice exercent ꝛ si ꝑnt sine pctõ exerceri. Terti⁹ est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casuꝫ et post casum.

Primus pũctus est de scia demonũ. Circa qd̃ notãdum est ꝙ dupl'r possum⁹ loq̃ de scia demonum. Uno mõ de illa scia quã habuerũt añ casum suũ de celo et sic dicit magr̃ sententiaꝝ in scdo distinciõe.iii. ꝙ triplicẽ cognitionẽ naturalẽ habebãt scꝫ ꝙ facti erãt, a q̃ facti erãt ꝛ cũ q̃ facti erãt.s.cũ celo ẽpireo. materia pria.ꝛ tpe.notitiã ẽt habuerũt boni ꝛ mali ꝛ qd̃ appetẽdũ ꝛ respuẽdum illis eẽt: dicit ẽt btũs augustin⁹ loquẽs de noticia ãgeloꝝ añ casuꝫ.xi. de ciui.dei.c.vii.ꝛ.viii. ꝙ cũ sit alia noticia ãgeloꝝ matutina ꝛ alia vespertina quaꝝ pria est reꝝ in ꝟbo ꝛ secũda reꝝ in gñe ꝓprio qñ fuit dictũ factum ẽ vespe ꝛ mane dies vn⁹ Gen. primo. Ibi accipit mane ꝑ noticia matutina: ꝛ vespe ꝑ vespertina. Et secũdũ hoc ponunt dies sex ẜm ꝙ angeli illa sex gña creaturaꝝ q̃ ibi numerant cognouerũt noticia matutina ꝛ vespertina in pᵒ instãti q̃ omnia fuerunt sil' creatura: ẜm illud eccl'iastici.xviii.q̃ viuit in eternũ creauit oĩa simul. Si ꝟo loq̃mur de noticia demonũ post casuꝫ dicit magr̃ in secundo sentẽtiaꝝ disti.vii.ꝙ demões lꝫ sint obstinati ĩ malo triplici tñ sentẽtie acumine vigẽs scꝫ subtilitate nature: tẽpoꝝ expiẽtia: ꝛ reuelatiõe spirituuꝫ supnoꝝ. Pᵒo itelligũt naturalia pñtia. Secũdo mõ naturalia futura sicut tẽpora pluuiosa vl' sicca ꝛ eclipses solis ꝛ lune ꝛ hmõi. Tertio mõ itelligũt voluntaria sꝫ de cognitiõe futuroꝝ ꝯtigẽtiũ.dicit dñs bonauẽtura ĩ secũdo sentẽtiaꝝ ꝙ lꝫ demões nõ ꝑñt ꝑ se scire futura ꝯtigẽtia certitudinal'r tñ freq̃ter ꝟa ꝑdicunt qꝛ euẽtũ futuroꝝ aliquo mõ ꝑsentiunt.iiii.modis ẜm augustinuꝫ super geñ.ad litterã qꝛ aut ꝑsentiũt talia ingenii aut sensus acrimonia: vt quãdo vident aut ꝯsiderãt diligẽter ad qd̃ incline affectio mea vel que sint iducẽtia vel retrahẽtia aut presciunt talia tẽporum expientia scꝫ ꝙ ex talib⁹ viderũt accidere simi

lia. Aut tertio talia presciunt demones cautela dolosa vt quando ppo nunt aliquid facere ꝛ pmo predicūt quasi sit aliqḋ futurū. Aut quarto talia predicant demones aliena doctrina vt qn sc; diuino iudicio pmittuntur aliqd a bonis angelis addiscere Unde patet ꝙ demones futura contingentia et si possint probabiliter opinari neqūnt tn̄ certitudinaliter scire. De cognitione vero tēporaliū ꝛ mutabiliū dicit beatus augustinꝰ. viij. de ciui. dei capitulo. xxi. ꝙ angeli boni certiꝰ ista temporalia ꝛ mutabilia nouerant qꝛ eorum principales causas in verbo dei sapientia ɔtemplant̄ sꝫ quorūdā signoꝝ nobis occultorum maiori experientia multo plus qꝫ hoies futura ꝓspiciūt. Denicꝫ aūt isti sepe nunqꝫ illi omnino fallūtur ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud enī est temporalibus tēporalia mutabilibus mutabilia scire eisqꝫ temporalem ꝛ mutabilem motum sue voluntatis ꝛ facultatis inserere ꝙ demonibus certa ratione pmissum est. Aliud aūt in eternis atqꝫ incōmutabilibus dei legibꝰ que in eius sapiētia viuūt mutationes reruꝫ ꝓuidere dei que voluntatem que tam certissima qꝫ potentissima est ꝑpās eius participatiōe cognoscere qꝫ sanctis āgelis recta discretione donatū ē. ¶ Ex quibꝰ sequunt̄ duo documēta. ¶ Primum est ꝙ sancti in dei legibus eternis contemplentur futura quia hic hoc dicit expresse. Secundum documentum est ꝙ sancti in diuina volūtate cognoscunt ista futura contingentia quia dicit ꝙ dei voluntatem que certissima est ꝛ omnipotens ista nouerunt. ¶ Sed remanēt due difficultates. ¶ Prima ē si demones habuerunt noticiam prophetiarum ad uentus xp̄i dicendum ꝙ sic: cognouerunt etiam ꝙ xp̄s in lege ꝛ ꝓphetis ꝓmissus deberet esse verus deus et verus homo ꝛ ꝙ debebat pro humano genere de virgine nasci ꝛ pati in genere: nunqꝫ tamen in specie cognouerunt ꝙ in hoc homine xp̄o ista cōplerentur. Sciebat enim diabolus p scripturas ꝛ ꝓphetas ꝙ xp̄s venturꝰ erat verus deꝰ ꝛ verus ho. Etiā sciebat tempus natiuitatis xp̄i esse impletum per ebdomadas danielis: tamē nesciebat certitudinaliter ꝙ iesus nazarenus esset ipse xp̄s. Uerumtn̄ ꝓpter eminentiā sanctitatis habebat quandam coniecturam ꝙ ipse esset verus xp̄s ꝛ hoc voluit experiri per temptationem ꝛ per illam illum inducere ad peccatū si inueniretur purus homo sed neutrum obtinuit licꝫ temptauit eum de cōcupiscentia superbia ꝛ auaritia. Unde licet ille demon qui xp̄m in deserto temptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nunqꝫ tamen scire potuit per certitudinem vtrū iesus esset qui erat ꝓmissus in lege ad salutē mundi ꝛ deiectionem dyaboli nisi per quādam coniecturam ꝛ ideo ꝓcurauit xp̄i captionem per iudeos intelligens per aliqua signa ꝙ ipse esset verus xp̄s ꝛ per consequens ꝙ per eius mortē expoliaretur infernꝰ hoc perpendit per eius patientiam ꝛ per scripturarum impletionem ꝛ forte per sanctorum patrū in limbo existentium exultationē. Ideo mortem eius impedire voluit per vxorem pylati cuius ꝓces efficaces credebat in conspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

per math. ¶ Secunda difficultas ẽ si demones cognoscant cogitatiões nostras. Respondetur ꝙ soli deo cognite sunt secundum communem opinionem doctorum ⁊ hoc videtur per illud quod dicitur primo Regũ de⁹ aũt intuetur cor: ⁊ p̃mi paralipomenõ vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen hic Nicolaus de lira super illud ad hebreos. iiij. viu⁹ est sermo dei ⁊c. Et discretor cogitationum ⁊ intentionum cordium ꝙ licet aliqui doctores dicant ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem pure substantie spũali tamen de intentione cogitationis ipsi ꝓcedũt ꝙ est cognoscibilis soli deo vbi gratia si cogitẽ de muliere dicunt ꝙ hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam et naturalibus sed si cogitem de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus ⁊ intentionem cordis quia cognitio xp̃i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod vt patet demonibus nõ conuenit. Ad istud etiã propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum iudiciis colligi experimento didicimus secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ ꝙ artes magice demonum scientia exercentur.

Ecund⁹ punctus est cuius sciẽtia artes magice exerceant ⁊ si possunt sine pctõ exerceri. ¶ Ad primum respondetur ꝙ artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarũ distinctione septima. Unde ibidem dicitur ꝙ eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam sciẽtiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vl' ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustorũ patientiã. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ artes magice vl' diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq̃ peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subijceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis narratur. Voluntario autẽ cõmertio non potest sine peccato Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinũ: aut est ibi peccatũ ydolatrie vt pote in oblationibus ⁊ sacrificiis. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei ⁊ ecclesie. ratio huius prohibitionis est qr talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens de⁹ christianorũ ⁊ omnino sufficiẽs ⁊ benignus. Item peccat in seipsũ dum se cõmittit discrimini corporis ⁊ anime. Itẽ peccat in ecclesiã dũ hʒ commertiũ cum illo q̃ est oĩno presci tus ⁊ ecclesie aduersarius ⁊ ideo in caracteribus magnũ peccatum ẽ qr est ad ministerium demonũ inuocandũ

quia huiusmodi ex se non habent virtutem: sed solum ex pactione diaboli. Sic enim pandit diabolus illis q̇ fiunt ei familiares ꝙ talia signa recognoscant ⁊ ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se ꝑ illa cogi vt aliquid virtutis ostendāt se habere in huiusmodi artibus in q̇bus sunt multa nephāda per que abducit homo a fide ⁊ cultura dei. Et ideo hec facit diabolus non q꞉ in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autē hec magice artis nigromantia piromantia acramantia ydromantia geomantia ⁊ ciromantia que sunt diuinationes in mortuis: quo ad primam in igne quo ad secundam: in acre: quo ad tertiam in aqua: quo ad quartam in terra: quo ad quintam ⁊ in manib⁹ quo ad sextam. tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitaturi mortui ⁊ ad interrogata respondere. Alij dicunt cantatores qui artem verbis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa aras ydolorū nepharias preces emittunt ⁊ funesta sacrificia offerunt hisq̧ ebrietatib⁹ demonuꝫ responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores: dies enim ⁊ horas in agēdis negocijs opsibusq̧ custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendunt exta etiā pecudum inspiciunt et ex eis futura ꝑdicunt. Alij dicuntur augures qui volatus auiū et voces intēdunt Aliaq̧ singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicuntur astrologi eo ꝙ in astris augurantur Alij dicuntur geneatici propter natalicium considerationes quia per cursum syderum nascentium mores actus euentusq̧ predicere conantur que vulgo mathematici dicunt. ydromatici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione vmbras demonum euocare ibi q̄ ab eis aliena audire prenunciant. Etiam demones interdum per aliquas figuras vel signa qui in rebus inanimatis apparent, que si fiant in aere vocatur aeromantia. si in igne piromantia: si in visceribus animalium immolatorum in aris demonuꝫ vocatur aruspitia. si per sternutationes hominum vel membrorum salt⁹ vel motus quorumcūq̧ animalium dicitur auguriuꝫ. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicui⁹ animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte religionis ꝑ quasdam quas vocant sanctorum sortes diuinationis scientiam profitentur. Aut quarumcūq̧ scripturarum inspectione futura ꝓmittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomātia a geos ꝙ est terra. Si vero in palmis manuū dicitur ciromantia a ciros ꝙ est man⁹ talibus portantis per demonum fallatias illuditur curiositas humana quomodo id impudenter scire appetit quod nulla ratione inuestigare ei conuenit. Unde vitanda sunt a xp̄iano ⁊ hominū penitus execratione repudienda quia in istis omnibus vel expresse de modo imploratur aut ꝓpter petitionem hominis: se occulte demon ingerit hanc maledictam artem primus Zoroastes inuenit qui solus natus est ridendo: hunc ninus

rex assiriorum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere possunt. Respondetur quod ipsi permissione dei elementa concuciunt mentes turbant hominum minus in deo confidentium sensus illudunt at sine veneno hausto violentia tamen carminis ledunt et interdum perimunt. ¶ Magi ergo secundum privatos contractus quos habent cum demonibus agunt arte eorum que ars magica non est supra ordinem naturalium causarum immo fit virtute activorum naturalium: tamen est supra comprehensionem hominum et facultatem propter tria. ¶ Primo quia demones magis cognoscunt activorum naturalium virtutem quam homines. Secundo quia scelerius possunt ea congregare. Tertio quia activa naturalia que assumunt ut instrumenta se possunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonum arte quam ex virtute seu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos artifices fiunt et sic patet quod magi veritatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptantur cum quibus sine fine peribunt: hec et plura alia de magicis artibus ex libro de civitate dei transumptive in decretis xxvi. questione. v. capitulo nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Tertius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonibus et si possunt demones infundere scientiam aliquam. ¶ Ad primum respondetur secundum fratrem Iohannem astaxensem in summa sua quod ars notoria est illicita et inefficax. Unde arguitur a demonibus inuenta. Illicita enim est quia utitur quibusdam ad scientiam habendam que non habent secundum se virtutem causandi scientiam sicut inspectione quarundam figurarum et prolatione quorumdam verborum ignotorum et aliis huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non utitur his ut causis sed ut signis. Non autem ut signis divinitus inspiratis sicut sunt sacramentalia signa. Unde restat quod sunt signa vana et superstitiosa et per consequens continentia quedam pacta significationum cum demonibus prehabita et federata. Ars igitur notoria quasi a dyabolo inuenta est a christiano penitus repudianda et fugienda sicut et alie artes nugatorie et noxie superstitionis ut augustinus dicit secundo de doctrina christiana. Est etiam huiusmodi ars inefficax ad scientiam acquirendam: cum enim per huiusmodi artem non attendatur acquisitio scientie secundum modum huiusmodi connaturalem scilicet in adinveniendo vel addiscendo consequens est quod iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est autem aliquos a deo sapientiam et scientiam per infusionem habuisse sicut de salomone legitur. iii. reg. iii. et secundum passio primo: christus enim dicit discipulis suis luce. xxi. Ego dabo vobis os et sapientiam et scientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri: sed hoc donum datur quibuscumque cum certa observatione sed secundum arbitrium spiritussancti secundum illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie etc. et postea subditur hec omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis

prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie ⁊ sciētie fit per intellectus illuminationē ⁊ nullus vnq̄ scientiam per demones acquisiuit: ⁊ sic patet solutio ad secundū. ¶ Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarū sciētiarum exprimere documēta: sꝫ hoc non querit per artem notoriam. Et si dices ꝙ danielis primo pueris abstinentibus dedit eis sciētiaꝫ in omni libro ⁊ sapientiā. Sed obseruantia artis notorie est scđm quedam ieiunia ⁊ secūdū quasdam abstinētias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia ⁊ scientia. Respondet ꝙ illi non abstinebant secūdum vanam obseruantiam artis notorie sed secūdū auctoritatem legis diuine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: ꝗꝛ mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Ertia consideratio est de bello demonum in celo. Cum enī angeli fuerūt creati in celo empireo vt dixit beda. ⁊ allegat magister in secundo sentētiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati ⁊ sine vitio. Unde innocentes sunt creati non tamen virtutibus predicti que statibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tamen fuerunt apposite cadentibus. boni enī fuerunt ad deum conuersi quod est deo adherere. mali autē fuerūt auersi a deo quod est odio habere vel inuidere. Inuidie enī mater est superbia qua voluerunt se parificare deo. vt patet eodem lib. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excelsior. nec inter spūs aliquis fuit eo dignior eminentiaꝫ sue nature ⁊ profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem superbiuit tātum ꝙ deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctione vi. dixit enī in corde suo illud Esaie ix. Ascendam in celum: vbi dixit magister distinctione secunda. libro ij. ꝙ celum vocat equalitatem diuinam deo enī se parificare volebat. ꝗꝛ hec nissima morula fuit vt dictum magister sentētiarum. mox ergo vt creati fuerūt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem ⁊ sic inter vtrosq̄ factum est prelium magnum in celo Michael ⁊ angeli eius ec. ⁊ non preualuerūt draco ⁊ angeli eius neq̄ locus inuentus est amplius eorū in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit quando boni ⁊ mali diuersos affectus ⁊ consensus habuerunt quando dixit lucifer. Ascendam in [illegible] similis altissimo vbi magister dicit non per imitationem: [illegible] tatem potentie vbi [illegible] ctus ⁊ consensus [illegible] uerso boni angel[illegible] runt affectum. [illegible] tur preliasse cum [illegible] chael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas ⁊ reuerentia. vnde psalmo. lxxxij. Domine quis similis

erit tibi: quasi dicat non lucifer sup bus nec quicunq; alius: sit ergo michael cum angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero: et ei adherentibus q precipitati sunt de celo. Et vt dicit Franciscus de maronis in tractatu angeloꝝ duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initium a lucifero: sicut enim nunc impellit homines ad peccandum: sic et tūc impulit sanctos angelos ad consentiendum sibi sed viriliter restiterunt. ¶ Secunda pugna sumpsit initium ab archāgelo michaele videns autem q alter deliquerat et q morte dignus erat et q in celo cum sanctis angelis habitare non debebat expulsit eum viriliter et in istum aerem caliginosum sm petrum apostolum deiecit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quantū potuit: sed non preualuit vt dictum est. Et si queratur quanta fuit mora inter creationem angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt q fuit morula parua scilicet a principio aurore vsq; ad creationem lucis vbi dicitur: deus diuisit lucem a tenebris. Sed tamen geraldus odonis in suo secundo sentē tiarum distinctione quarta questiōe quarta dicit q fuit mora septem dierum ad minus inter instans creationis et auersionis bonorum et inter instans creationis et auersionis malorum q sine preiudicio sententie melioris probat duplici ratione pro cuius probatione supponatur ad presens q angeli fuerunt creati prima die hoc dicit magister. Tunc arguitur sic mali angeli post lapsum non fuerunt valde boni. id est optimi q. post lapsum nunq fuerunt boni: sed septima die a primo instanti creationis sue fuerunt valde boni: ergo ad minus inter primum instās creationis et lapsum malorum fuerunt septem dies. minor probatur per textū quia vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona et factum est vespere et mane sextus dies: septimo vero diei benedixit deus Gen. ij. Ex quo sic potest secundo argui. Angeli mali post lapsum nunq receperunt benedictionem dei: sed die septimo receperunt benedictionem dei ergo ante diem septimum non fuerunt lapsi probatur in contrarium per textum Gen. ij. c. Et benedixit deus die septimo glo. id est omnibus creaturis ergo omnes creature receperunt benedictionem dei die septimo. Et si dicatur q natura spiritualis operatur in instantia fortiori q sol qui radium in instanti producit. Cum ergo prima operatio angeli fuerit cōuersio vel auersio ergo in instāti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet predictus doctor q prima operatio non fuit cōuersio vel auersio: sed fuit admiratio: quia in illis septem diebus steterūt in admirationibus stuporosis operum sex dierum istud videtur probabile nisi aliquis sanctus expresse diceret oppositum. Sed die vij. cum deus benediceret illi diei benedixit cunctis operibus et benedictione accepta quasi licentia et mandato accepto q omnia facerent debitū suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes enim firmauerūt se in amore: quidam in amore bonitatis quidam in amore diuine iusticie: quidam in amore proprie potestatis et

excellentie: et hec tertia pars vltima corruit: de quo dicit Johãnes i apo calyp. xij. q draco de celo cadens secum traxit tertiam partem stellarum. prius vero nihil faciebat nisi q stabat in admiratione stupenda. Videbãt eñ subito celum extendi: et de nihilo produci et sic de aliis operib9 de quibus omnes homines possunt mirari oibus dieb9 vite sue. ¶ Et si vlterius queraf quod fuit illud peccatũ tante grauitatis quod illud nõ potuit sustinere celũ. ¶ Respõdetur q quamdoq fuerit peccata que primus commisit angelus i celo. primũ fuit peccatũ luxurie nõ carnalis sed spiritualis sm scotum in secundo sentẽtiarum distinctione. vi. questio. ij. hec autem spiritualis luxuria nihil aliud est q amor inordinatus suipsius: et sic lucifer se sumq priuatum bonum excecatus inordinate dilexit intantũ q processit vsq ad contemptum dei. Unde beatus augusti. xij. de ciui. dei ca. i. ponens differentiam inter bonos angelos et malos dixit q in mundi principio boni angeli a malis fuerunt diuisi: q2 illi in communi bono quod est deus perstiterunt. Alij potius sua potestate delectati velut summum bonũ sibipsis esse a communi bono ad propria defluxerunt. Ex quo dicto accipiuntur duo documẽta theologica. primũ est q pricipiũ ois boni moralis ẽ amor bonis cõis: q2 boni angeli in hoc primo meruerunt. Secũdũ est q principiũ ois mali moralis est inordinata dilectio boni ppriij que in demonib9 fuit prima radix peccati. Secundũ fuit pctm superbie et presumptionis videns eñ se lucifer nobilissimũ in donis naturalibus non dedit honorem deo: sed inaniter gloriatus ẽ in seipso. Unde apostolis gloriantib9 de potestate eis data sup demones xps dixit. Luce. x. videbã sathanã propter eius inanã gloriaz quasi fulgur de celo cadentẽ de qua superbia dicitur Eccle. x. Initium ois peccati superbia est. Tertio peccauit pctõ auaricie et ambitionis: q2 videns se pulcherrimũ super oẽm creaturam quã deus condiderat oibus concupiuit preesse seipm reputãs ad hoc dignũ ad qd attigisset si stetisset sm Anselmũ sic eñ in permanendo. xij. excellentias habuisset: q2 fuisset optima creatura fuiss3 deo acceptissim9 fuisset felicissimus fuisset deo simillim9 fuisset pulcherrimus fuisset deo familiarissimus fuisset dulcissim9 fuisset potentissimus fuisset oim pontifex fuiss3 oim princeps fuiss3 oiz doctor et fuisset oim pater. Sed q2 sine meritis ppria auctoritate concupiuit pesse deliquit nolẽs deo subesse Esaie. xiiij. super astra celi exaltabo soliũ meũ. Quarto peccauit pctõ inuidie et emulationis. Unde inuidia ẽ tristicia de apparenti psperitate alterius: sed lucifer cõtristatus est: q2 deus oibus perat et nulli suberat ergo inuidit: de qua inuidia df sapientie. ij. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbẽ terraz. Quinto peccauit pctõ ire et indignationis: q2 vidẽs se deiectũ a paradiso delitiaz. Ascendit eius malicia vsq ad odiũ dei: et tunc cadens de celo bellauit contra hoiem vt dicef infra consideratione vi. Et factus est homicida. Unde ioh an. viij. Ille erat homicida ab initio et in veritate nõ stetit. Nõ est ergo

mirandum si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherentibus victus cecidit de celo cum tam grauissime peccauerit contra creatorem suum. Et queras quot demones ceciderunt.

Respondetur quod si secundum quod notatur in summa veritatis theologice libro secūdo. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legione et sic in quolibet ordine sunt sex mille sexcentesexaginta sex legiones angelorum. Et cū tertia pars angelorum ceciderit sicut notatur a magistro distin. vi. libri secundi capi. j. quia cecidit drachon et traxit secum tertiam partem stellarum celi. Apocalyp. xij. sequitur quod erit summa legionum omnium angelorum. lix. milia et novemcente. liiij. legiones et diminuendo plus summa omnium erit trecenta nonaginta novem computatam et novem centa viginti milia et quatuor angeli. Sequitur etiam quod demones qui ceciderunt de celo secundum computationē novē ordinū angelorum sūt decem et novē milia novē centenonagintaocto legiones demonū quorum summa secundum veram computationem est centū trigintatria computata et trecentasex milia ac sex centasexagintaocto demonia sicut patet distin. xiiij. secundi. capi. notandum. ¶ Opinio tamen cōmunis doctorum est quod tot ceciderunt quot possunt vnum angelorum ordinē constituere et cōiter numerus angelorum cadentiū est sex mille sexcente sexaginta sex legiones: quia totidem sunt legiones in quolibet ordine quot sunt vnitates in legione vt dictū est. Erit ergo vera summa demonū cadentiū secundum hanc computationem. xliiij. computata et. iiij. centa triginta quinque milia et quingenta quinquaginta sexagintasex demonia. Ex quibus manifeste patet excessus numeri bonorum angelorum secundum vtramque viam expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in secula seculorum: patet etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad docendum venit filius dei qui vt ait paulus ad ephesios. j. proposuit in eo dispensationem plenitudinis temporis instaurari omnia que in christo in terris et in celis sunt scilicet supplendū numerum angelorum cadentium in celo et renouando omnes peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult quod tot saluabuntur quot ceciderūt: et sic dicitur sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit quod tot saluabuntur quot remāserunt: et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerū filiorū dei: tenendo ergo quod due partes angelorum remanserunt scilicet sex chorosque in qualibet legione sint sex milia sexcente sexagintasex legiones: patet diminuendo quod eorum summa est ducenta sexagintasex cōputata et sexcenta tredecim milia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdā vero placet quod in paradyso erunt duo parietes sic quod numerus supplebitur per virgines: et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete: quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum: et eis omnibus nomina vocat: et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur

tenerēt vt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorū in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonū post suū lapsum a celo vsque ad diem extremi iudicij non est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat et hunc locū sequestratum prouidit diuina clemētia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc diuine sententie est. quod vero ad nos veniūt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sint in medio vbi est turbulētia et varietas impressionum et hinc est quod frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum quod habent deputata inter se maledictōis officia: verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ij. distinctione vi. dicit quod lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsque ad diem iudicij et hoc propter nostram probationem: et subsequenter dicit quod demones alternatis vicibus tendant in infernum: quia illuc animas detinent atque cruciant. Huic etiam sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciuitate dei capi. xxij. vbi dicit quod demones in hoc aere habitant: quia de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere dampnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum quod demones vsque ad diem iudicij sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi: sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicumque sint demones puniantur igne materiali. quidam voluerunt dicere quod sic licet dicant quod minus intense quam post vltimam damnationem et hoc probant per quandam glosam super illud Jacobi. iij. inflammata a iehenna que dicit sic. Jehenna est dyabolus propter quem facta est: sicut enim iehāna semper ardet sic dyabolus vbicumque sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum: sed hoc non videtur intelligibile quod ignem cremantem vbicumque sint secum circumferant. Et ideo dicunt alij quod demonibus differtur pena ignis vsque ad diem iudicij. [illegible] eorum exercitium non obuiatur [illegible] tum etiam vt diuina clementia [illegible] datur que sustinet vasa ire apta [illegible] teritum in multa patientia [illegible] buet omnibus secundum [illegible] inuentionum suarum. [illegible] rio videtur probabilior [illegible] inspiciantur sequentia [illegible] gitur de flamma ignis [illegible] sed de flammis vitiorum [illegible]

die ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatum optinent.

Quinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit quod demones habitant ut communiter in aere caliginoso videndum est de eorum potestate quanta scilicet est. Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. dicens de diabolo quod non est potestas super terram que comparatur ei. et dicitur super terram ad differentiam potestatis que in celo est que est dei et sanctorum angelorum si tamen loquamur quantum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unde de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omne lignum paradisi non est assimulatum ei et pulchritudini eius quoniam speciosum eum feci. Sed oritur difficultas quia si non est potestas super terram ei que comparetur ut expositum est. sequitur ergo quod sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero non. Respondetur quod hic accipitur comparatio pro equatione. comparetur. i. equetur. nec loquitur de comparatione sed de equalitate. Unde gregorius. xxxiiij. moralium. potestas eius super terram cunctis eminentior perhibetur quia et si actionis sue merito inter homines cecidit naturam sue magnitudinis non amisit. cuius adhuc viribus humana omnia superat licet sanctis hominibus meritorum suorum deiectione subiaceat. Unde eisdem sanctis contra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quod ille ab eis vincitur quod per nature potentiam quasi iure se hominibus super esse gloriatur: hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que compertur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datur a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini quod nihil est fortius animo habente charitatem: et illud canticorum. viij. fortis est ut mors dilectio. Notandum est secundum magistrum in secundo distinctione. viij. quod demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur quia a deo id facere non permittitur: permissa tamen fuit eis potestas detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum christi quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis quantum ad maculam et quantum ad diuinam offensam et quantum ad maculam et quantum ad reatum gehenne. non tamen quantum ad reatum visionis diuine ut notat alex. in tertio sententiarum. Et si queras utrum demones aliquid timeant videtur quod non quia de dyabolo dicitur iob. xli. quod factus est ut nullum timeat glosa nec deum nec quod passurus est. Respondetur quod glosa illa intelligitur de timore filiali vel initiali quod non est in demonibus: non de timore naturali quo naturaliter timent tormenta quia isto modo dicitur iacobi secundo: demones credunt et contremiscunt: et mathei. viij. et luce. viij. Ti

mebant puniri ab eo. licet ergo ma-
gna sit demonum potestas nō tamē
sic quin sit a liis superior quez timēt.
Unde augustinus sup ps. diabolus
vult plurimū nocere et nō pōt quia
potestas sua est sub potestate. Nam
si tantum posset nocere dyabolus q̄
tum vult aliquis iustorum nō rema-
neret. Querunt iudei exod. viii. q̄re
magi pharaonis nō potuerūt face-
re cyniffes et respondent q̄ causa ē:
quia demones non habent potesta-
tem super aliquod corp⁹ minus gra-
no ordei qd̄ apparet irratiōabiliter
dictum quia qui habet potestatem
supra maius habet potestatez supra
minus licet nō econuerso. Sed cau-
sa potissima quare non potuerūt fa-
cere illud signum est quia nihil pos-
sunt nisi quantum voluntas diuina
permittit et eius bonitas infinita.
Ad istud etiam propositum loquens
ambrosius super lucaz dicit. sine per
missione dei diabolum non posse no
cere cognoscas. nec potentiam dia-
boli magis timeas q̄ dei offensam.
Et chrisostomus sup mattheum di-
cit. In primis grauis et insustinibi
lis est impetus diaboli quem si quis
forti animo sustinuerit in secundo
inueniet eum infortiorez. quāto eni
plus percussus fuerit magis refri-
gescit et deficit et sicut se ingerunt
demones peccatorib⁹ vt faciāt eos
ruere in peccatuz sic refrigiunt quā
do vident peccatorem a deo exaudi
tum et liberatum. vt dicit magister
in secundo distinctiōe. vi. q̄ diabo-
lus quide aliq..o vicio aliquem tem
ptauit hominem cum superatus ab
eo fuerit de inceps illum hominem
de illo vicio de quo separatus est tē-
ptare nō licebit. Sic ergo patet q̄n
titas et defectus potentie demonum
Dicet forte desiderans scire q̄ gens
est in mundo supra quam dyabolus
maiorem potestatem habet. Respon
detur q̄ hec est gens iudeorum. Un-
sciendum sicut notat Nycolaus de ly
ra supra mattheum q̄ potestas dya-
boli fuit electa quodāmodo a popu
lo iudaico per legisdationem que c̄
cludebat cultum demonum et indu
cebat ad colendum vnum deum ve
rum et sic electus transijt ad possidē
dum gentiles sine lege et propheta-
rum oraculo vinctēs Et ideo eos te
nebat in idolatria subiectos: sed ad-
ueniente xp̄i predicatione et aposto-
lorum iudei pro maiori pte fuerunt
creduli gentiles autem deuote fidez
xp̄i ad predicationem xp̄i et apostolo
rum acceperunt et sic dyabolus eie-
ctus ab eis per fidem xp̄i reuersus ē
ad possidendum populum iudaicum
errore excecatum: et sic facta sunt no
uissima hui⁹ populi peiora priorib⁹
Math. xij. q̄ status populi iudaici
peior est mō q̄ fuit a principio ante
legem datā et sic maiorem ptātem su
per eum demones habent q̄ sup al-
terum quia regressus dyabolus ad
populum iudaicum assumit septem
spiritus nequitiores se et ingressi ha
bitant ibi. Mar. xij. per quos septem
spiritus vniuersitas viciorum intel-
ligitur. Sed remanent due difficul-
tates. Prima est si demones possunt
facere miracula Respondetur q̄ so
lus deus potest facere miracula. Un
de cum aliqua virtus finita proprium
effectum operatur ad quez determi-
natur non est miraculum licet posset
esse mirum alicui qui illam virtutem

non comprehendit sicut mirum videtur ignaris quod magnes trahit ferrum vel quod aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est quod omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscunque creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit mirum creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviij. loquens de grauitate persecutionis antichristi scilicet per que illam operabitur dicit. tunc soluetur sathanas: quia per illum antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur etiam deus dyabolo ista permittet facere iusto suo iudicio: quis facit ille iniquo maligno que consilio demones ergo non faciunt miracula: sed quedam mira. Et si dicantur miracula sunt falsa: quoniam mortales sensus per fantasmata decipit ut quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt ut salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ij. thessa. ij. mittit eis deus operationem erroris ut credant mendacio. Demones tamen proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et consequenter possent ignem de celo aereo interius emittere et ventum turbinis commouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittente deo demonis potestate: vt patet Apocalip. xiij. Sciendum etiam quod secundum quod dicit hieronymus quod licet virtute magica possunt aliqua miracula fieri vt illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas quod in vita sancti bartholomei legimus quod quidam demon curabat infirmitates. Respondetur quod hoc faciebat non sanando: sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alij alijs potentiores dicantur. Respondetur quod sic quia de dyabolo dicitur Job. xli quod ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiij. Dicit quod durante mundo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus scientie habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obijceret aliquis si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per

naturam quia tunc in iudicij die in-ter eos prelatio nō cessaret quod est cōtra sacrā scripturā quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum et potestatem. Nec per violentiā quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cōtra deum in quo non est obediendum. Itē seruitus est introducta ppter pctm̄ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cū sit summus peccator deberet oīb⁹ subijci. cuius ↄtrm̄ dicit iob scz q ipe est rex sup filios superbie. Rn̄detur q sicut multi latrones principi latronū voluntarie se submittunt· vt in vnum conueniant scz in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subijciunt vt in vnū cōueniant ↄ hoiem impugnando. Unū et eadē prelatio ē inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiōe preeminētie naturalis vt diuine institutiōis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanq̄ princeps vt colligitur ex illo danielis.x. princeps regni persarū restitit mihi.xxi.diebus et nunc reuertar vt preliier aduersus persarum principem.et paulo post. Cum eniz egrederetur apparuit princeps grecorū 7c. Sic etiā cuilibet regno et prouincie p̄figitur a demonibus vnus demon tanq̄ princeps. Ex quo etiam sequitur q sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro p̄figitur a deo vnus angelus bon⁹ de negocijs cōibus curam habens q̄tū sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia communia perturbanda q̄tum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio q sicut cuilibet archiepiscopo et ep̄o et sacerdoti parrochiali p̄figitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam hn̄s de negocijs ad salutem aīax pertinentibus. Sic cuilibet p̄dictox prefigitur a demonibus vn⁹ demon curā hn̄s de perturbatione salutis aīarum et quantū sanccior est p̄sona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiaz ex p̄dictis q nō solū vnus demō est princeps aliox demonuz sed etiam malox hominū. Unde in euāgelio diabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dn̄atur hoibus mundialiter viuētibus inq̄tū se ei subiciūt p peccatū.

¶ De bello demonuz post casum de celo.

Sexta cōsideratio est de bello demonuz postq̄ ceciderūt de celo vsq3 ad aduētuz xp̄i. Uidens cū diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit q̄liter posset displicere deo et in oibus sibi cōtrariari. et quia vidit primus hominem in terrestri padiso collocatum innocentia decoratū ac oīm bestiarum pisciū et volatilium dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cum sibi adherētibus p superbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati pposuit ipm debellare et totaliter inficere cognoscēs q ex putrida radice nō possunt nisi

poma vermiculosa gñari. Bellauit ergo cum homine pmo p mediũ mulieris ⁊ miser homo licet eẽt fortior demone per innocẽtiam: piectis tñ armis innocentie sue vt mulieri cõplaceret relicto deo ⁊ tradita padisi castro sibi cõmisso inimico dei scilicet diabolo negata obedientia regi superno scilicet deo libere se tradidit proditor factus in manibus diaboli. et sic habita victoria de homine primo indignatus deus ꝓpter ꝓditionez et quia sic armis innocẽtie proiectis captiuum diaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipsũz de terrestri padiso. gen.iij. et misit ipsum in exilium loci bestiarũ et lachrymarum vallẽ. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudẽs nõ modicũ diabolus cogitauit quõ amplius possit displicere deo ⁊ vidẽs duos filios adam scz abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus. bellauit cõtra eos per artem diuisiõis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrem suũz abel occidit gen.iiij. Bellauit etiã cõtra filios. Sed per carnis cõcupiscentiã et deuicit eos cũ scilicet acceperunt filios hominũz scz descendentiũz de cayn ex quib⁹ procreati sunt gigãtes a seculo viri famosi gen.vi. et cum viderat multiplicatum genus humanũ. Bellauit cõtra eum per luxuriã et tã uiriliter pugnauit ꝙ deuicit eũ sic ꝙ in toto genere humano soluz octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De aliis aũt scriptum est ꝙ ois quippe caro corrupat viam suã. ꝓpter quod indignatus est de⁹ mundum castigauit diluuio generali intãtũ ꝙ solũ dicte octo psone i archa noe liberate sunt vt parz gen.vij. et viij. Per quas iterũ ꝓpagatũ est genus humanũ. Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham cũ ꝯ paternum honorem verenda patris discooperuit gen.ix. ꝓpter qd meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriam et deuicit eos cũ ignẽ adorauerunt gen.xi. Bellauit cõtra gen⁹ filiorum noe et deuicit eos p superbiam volentes turrim edificare que vsqz ad celuz pertingeret ꝓpter qd indignatus de⁹ vnũ labiũ qd ante erat: diuisit et cõfudit vt ptz gen.xi. Bellauit contra sodomas ⁊ gomorreanos et deuicit eos per pctm̃ contra naturã ꝓpter quod indignatus de⁹ igne celesti destruxit illas qnqz ciuitates cũ habitatorib⁹ eoꝝ ⁊ cũcta terre virẽtia exceptis solũ loth vxore et filiab⁹ suis vt ptz gen.xx. Bellauit ꝯ filios abrahe scz ysaac ⁊ ysmael. et deuicit ysmael cuz fuerit vir superbus onager palustus sagittarius ⁊ ydolatra pessimus vt patz gen.xxj. Bellauit ꝯ filios ysaac scz iacob ⁊ esau ⁊ deuicit esau per gulã vendidit eñi primogenita propter lenticulã gen.xxvi. De his in psona dei dicit propheta. Jacob dilexi. Esau aũt odio habui. Bellauit etiã contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit .xi. eorum p crimẽ pessimum ⁊ inuidiã et facti sunt vẽditores fratris sui innocentis Joseph gen.xxvij. propter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiaz cõtra egyptios per crudelitatem intãtum vt affligerẽt filios ysrael in luto et latere propter quod pmisit de⁹

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorū et submersit eos in mari rubeo filijs israel liberatis exod. xiiij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum ⁊ adorauerunt propter quod ⁊ alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus de⁹ peremit eos in deserto gen. xxxiij. Sic q̄ de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram promissionis. Bellauit etiam contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationē scilicet dathan ⁊ abirō ⁊ chore ꝓpter quod indignat⁹ deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernū sicut ptz numeri. xvi. Bellauit iterū contra filios israel per homicidium et deuicit eos cum scilicet occiderunt prophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eorum vsq; ad eos: propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie lxx. annis. Bellauit contra saul primum reges israel ⁊ deuicit eum per inobedientiam propter qđ indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regū. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regū vltio. Bellauit contra regem dauid ꝑ superbiam luxuriam et homicidium ⁊ deuicit eum cum scilicet numerauit populum secūdi regum vltimo. Accepit bersabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regum. xi. propter quod indignatus deus licet permiserit percusso populo non edificauit sibi templum siue domū quā cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit eum quia adamauit mulieres alienigenas et fecit ꝑmulta templa ydolorum vt patet tertij regum xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter qđ indignatus dominus recessit israel a domo eius vsq; in presentem diem vt patet tertij regum. xij. Bellauit contra geroboam per ydolatriam ⁊ deuicit eū quia peccare fecit israel vitulos aureos adorando vide tertij Regum. xij. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deū israel. propter quod indignatus de⁹ percussit per angelum suum in castris assiriorum centum ⁊ octuaginta quinq; milia et ipsum occiderūt proprij eius ydola in templo suo adoraret: patet ysaie. xxxviij. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus ⁊ ꝓ fecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiij. Bellauit contra oloferonem principē militie nabuchodonosor per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Iudith que prescidit caput ei⁹ Iudith. vi. Bellauit contra Amon per superbiam ⁊ deuicit eū eius ꝑsumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et q̄ deleretur genus eius

hester.v. Bellauit contra regem antiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eũ plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum.ix. Bellauit cõtra vniuersum populum gentilium per ydolatriaz et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde et tũc rome templum pentheon erat constructum sic dictum. quia simulachrũ erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit et variis vulneribus peccatorũ infixis de eis viriliter triũphauit et eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatez et miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuum humanatuz et salui erimus. et iterum ysaie. lxiiij. vtinam dirumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent: et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filiũ suum redemptorem et liberatorez et tunc diabolus finaliter bellauit cõtra filios israel per maliciam et inuidiaz et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suũ propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatẽ sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditiõe dominiũ demonum in aduẽtu christi.

Eprima consideratio ē q demones in aduẽtu christi per iusticiaz perdiderunt dominiuz suuz quod super genus humanuz habebant. fecerat enim grandem offensam diabolus deo tã deceptorie et fraudulenter cõtra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatum suũ non recognoscens q non erat in homine. immo dolebat de peccato vt deo recõciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit cõqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absolutã et violẽter sine aliq satisfacione liberasset hoies per iusticiã. Debuit perdere dominiũ quod supra hominem tenebat qui homo ex eo q ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. q autẽ deus in tali hominis liberatiõe debuit vti iusticia et nõ absoluta potentia ptz, p tãto qz deus ē necessario iustus et talis iustus q nõ põt dici de9 si nõ intelligatur iustus. ¶ Et iterũ qz laudabilior est pnceps q vtit iusticia q potẽtia solũ. Qũo aũt pm9 hõ nec oẽs hoies nec oẽs ãgeli boni nec etiam oẽs demões sil nõ potuerũt satisfacere, p hoie sz solũ de9 et hõ vt declaratũ est sup libro. iiij. ꝯsideratiõe. v. in tertio articulo fidei nõ ei tot9 mũdus soluere valebat dbitũ pmi hoĩs

et apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra neq; subtus terram aperire librum neq; videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro divine dispositionis vt per xpm solum impleretur: librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Unde dicit ps. lxviii. que non rapuit scz xps tunc exsoluebat. Mirabant autem homines potestatem magnam dyaboli et eius dominium super homines et dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda idest humanum genus a dyaboli potestate aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respondet deus ibidē hec dicit dominus equidem et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur scz per xpm Unde sequitur ibidem quasi musto: sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego domin⁹ saluans te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xii. Nunc iudicium scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eiicietur foras scz a dominio et potestate tyrannica sup homines. Unde ipse dyablus dicebatur princeps mundi quia dominatur in hominibus mundo deditis: et sicut dicit paulus ad colossen. scdo expoliens scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter idest dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras demō quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respondetur quod fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca abscon so quia volens capere escam nō videns hamum capitur ab hamo: sic christus volens preliari cum dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suā sanitatem suam dignitatem in cruce Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis Unde abacuc in tertio capitulo loquens de cruce christi dixit: cornua scilicet crucis in manus eius ibi abscondita est fortitudo eius: et patet fortitudo sua ibi abscondita: quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimum dyabolum Nam sequitur in illo codē ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderant enim demones laqueos mortis pedib⁹ nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps absconndit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et cetera. Abscondit etiā in cruce suam pulchritudinē in turpidinē cum eēt speciosus forma pre filiis hominum ps. xliiii. ibi non erat ei species nec decor absconditus vult⁹ eius et despectus. Unde nec reputauimus eum ysaie. liii. Abscondit tertio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eodem nos reputauimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem Abscondit iiii. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra. i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur. i. Regum. xvii. q david occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scilz dyabolum et sic ante faciem iuit mors i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. usqz ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et qz tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dnii demonum fuit cessatio ydolatrie in vniverso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniversum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleret.

De proprietatibus et malicia demonum.

Oc|taua considera|tio e de pprietatib' et malicia demonum Circa primum vt notatur Joh. iiii. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. Prima q est homicida ab initio: quia homo in specie humana ponitur per animem Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit p peccatum mortale q iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum bestiis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. Secunda proprietas dyaboli ibidem est q in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantu conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. Tertia est q mendacium ex propriis loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater eius. i. ipsius mendacii qui enim mendacia ab aliis inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacii quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iii. nequaq moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur q sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustin'. viii. de ciui. dei. ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermem ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas iminere cernebant. In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus cir-
cuntur. ¶ Sunt ⁊ alie viginti due
demonum proprietates quarum vi-
ginti numerantur in secundo libro:
summe veritatis theologice scilicet
q̄ sunt spiritus impuri humani ge-
neris inimici mente rationales ne-
quitia subtiles nocendi cupidi p su-
perbiā tumidi semper in fraude no
uiter immutant sensus inquinant ef
fectus vigilantes turbant dormien-
tes per somnia inquietant: morbos
inferunt tempestates cōcitant in an
gelos lucis se transformant semper
infernum suum secum portāt. ¶ In
ydolis diuinum cultum sibi vsurpāt
semꝑ bonis dominari appetunt: ma
gice artes per eos fiunt bonis ad ex
ercitium dantur semper fini homi-
nis insidiant̄ hec ibi. ¶ Uicesima pri
ma demonum proprietas est q̄ sem-
per ambulant in circulo. Unde ps.
de demonib⁹ ait. In circuitu impij
ambulant. Item cum dominus que-
reret a sathan Job. i. Unde venis.
Respondit circuiui terram ⁊ perām
bulaui eam q̄ quadrupliciter intelli
gi potest. ¶ Primo sic. Circuiui ter-
ram. i. data est mihi vniuersalis tem
ptandi diligentia q̄ pauci sunt in q̄-
bus non habeant locū vestigia mea
¶ Secundo sic exponeret dyabolus
si posset inclinari ad suum peccatum
cognoscēdum. Circuiui terram idest
in hoc me ostendo remotum a virtu
te ⁊ obstinatum in malo q̄ semꝑ sum
in circumferentia ⁊ nunq̄ possum ve
nire in lineam per quam veniam ad
mediū quod est virtus. ¶ Tertio sic
circuiui terram propter anxietatem
aborum. Unde glo. sathan laborans
irram circuit q̄ quietus in dei cul-
mine stare contempsit. ¶ Quarto sic
circuiui terram ꝑpter hoc q̄ dyabo
lus serpens est tortuosus. Unde ysa.
xxvij. Uisitabit dn̄s super leuiathan
serpentem tortuosum ⁊ sicut motus
circularis dictum est de se nunq̄ cessat
sic ⁊ dyabolus nunq̄ quiescit ⁊ quia
semper in circulo est ideo nunq̄ re-
ctus sed magis tortuosus est. ¶ Re-
cte ergo dicitur de demonibus recte
in circuitu impij ambulant. Et si q̄
ras qualiter circuit dyabolus. ¶ Re
spondit glo. super illo verbo. i. Pe
tri. v. Circuit querens quem deuoret
dicens. Circuit tanq̄ hostis obsidēs
muros clausos explorat an sit pars
aliqua murorum minus stabilis cui⁹
aditu ad interiora penetret. Offert
oculis formas illicitas et facile vo-
luptates vt visu destruat castitatem
aures per canora temptat et mollit
xp̄ianum inturijs lacescentibus ad
cedem instigat. honores terrenos ꝓ
mittit vt adimat celestes ⁊ cum la-
ter non potest fallere apertos addit
terrores in pace subdolus in ꝑsecu-
tione violentus: contra quem tanti
animus debet esse paratus ad resistē
dum quātū ille paratus ē ad repugnā
dum: hec ibi. ¶ Uicesima scda demo
num proprietas est q̄ sunt crudeles
immo seuissimi ⁊ ē crudelitas demo
nis in tribus. ¶ Primo in possidēdo
vnde ysa. xix. Tradā egyptum in ma
nu demonioꝝ crudeliū. Scdo demō
est crudelis in puniendo: puerbio.
xvij. Semper iurgia querit mal⁹ an
gelus aūt crudelis mittet contra eū
Tertio est crudelis in non miserēdo
hieremie. vi. Crudelis est ⁊ nō mise-
rebitur. ⁊ i. petri. v. Aduersarius ve-
ster tanq̄ leo rugiens circuit querēs

quem deuorat Est enim figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera pessima deuorauit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Uidendum est ergo de secundo scilicet de malicia demonum que quadrupliciter explicari potest Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum in instabilibus hominibus in bonum suadent ingressum religionis scientes quod non permanebunt sed apostatabunt. Non autem talia suadent stabilibus hominibus in bonum. ¶ Secundo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt piurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conseruandis. ¶ Tertio demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur In cuius persona bernardus sic loquens ait Noli inquit precipitanter agere diu considera diligenter intuere magnum est quod proponis et opus agens magna deliberatione: experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium bernardus subiungit hec est sapientia mundi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusque solet deuouitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilii angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior et fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium petis amicos consulat qui non legit inimici hominis domestici eius micheae. vij. Supradicto modo dyabolus malicia sua aliquem dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducunt ad penas aliquem intemperantiam in victu et in somno vt inducant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos habet. xvi. q. ij. ca. vi. fis semper. Rugit aduersus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quam eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant auertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli Ad quod respondit doctor seraphicus bonauentura in. ij. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri potest dicitur quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitium. Tertio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata ⁊ ponitur .xvi. q. i. capi. non est voluntarium militē elegit sibi christus voluntarium sibi seruum dyabolus actionatur. neminem iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abbominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatibꝫ ⁊ malicia demonū.

¶ De bello demonum post aduentū xpi vsqꝫ ad diem iudicij.

Nona consideratio ē de bello demonum post christi aduētum vsqꝫ ad diem iudicij. Unde licet demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant ⁊ eorum princeps victus ⁊ ligatus vsqꝫ ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero ⁊ temptare homines pro eorum exercitio ⁊ vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tāq̄ vnam ciuitatē dei que dicatur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectiōibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vitijs ⁊ peccatis. ¶ Secundo est pulchra ⁊ excellens: qꝛ maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: qꝛ nō timet aduersa. ¶ Quarto ē sana qꝛ ī bona ꝯsciētia nō pōt habitare īfirmitas pctī. ¶ Quinto est situata in loco delectabili quia nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem. ¶ Septimo habet cōcordiam ciuiū qꝛ semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octauo habet priuilegiorum habundantiā quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam qꝛ nihil sibi deficit vbi grā habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christum: ⁊ etiam qꝛ bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem ⁊ charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra ⁊ excellens vbi ipse habitat per gratiā de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime ⁊ fortissime ē christus posuit murum antemurale ⁊ fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi ⁊ clerici qui stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: ⁊ si venerit pauperes indigentes tribuāt eis de bonis ecclesie qꝛ bona clericorum pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale quod est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri ⁊ hoc antemurale defendere et custodire de

bent principes christiani qui positi sunt p iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram Ubi etiam debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint τ voluerint impugnare murum cum fuerit inter muruз τ antemurale eos capient τ faciant iusticiaз expedientē. ¶ Tertio posuit christ⁹ predicte ciuitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debēt religiosi qui debēt esse fundati in vera humilitate τ eam omnibus venientibus predicare. Quid dicaз de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa τ habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantū ad pulchritudinem τ habitans in confidentia quantuз ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps teste. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum τ anima vna vt legitur in actibus. ¶ Uidens ergo dyabol⁹ felicitatē τ gloriam predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscēs ꝙ in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: vnde ipse ceciderat angelorum manibus cū gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos τ alios obstinatos iuxta dictū gregorij: qr illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit ꝙ predictā ciuitatem debellare posset: τ primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem gentiliuз que durauit toto tempore apostolorum τ ducentis annis vltra. In qua persecutiōe τ bello vltra ducenta milia hoīm vtriusqз sexus pro veritate fidei τ zelo ciuitatis iustificationis siue bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i. consideratiōe.iij. articulo.i. in examine.iij. latissime declaratū fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sз potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem persecutionē plus multicarent fideles τ fortior efficiebat ciuitas iustificationis vere fidei τ bone conscientie. Suscitauit etiā bella hereticorum quoruз hereses per diuersa consilia examinate dānate sunt τ plurimi eorum igne cremati sic ꝙ eorum in publico non est vox neqз sonus lз in occulto nimium seuiat ista pestis sicut supra libro.ij. declaratum est: quare cuз sit maliciosissimus vt in precedenti cōsideratione dictū fuit non valens qe sceere. Cogitauit contra predictam ciuitatē aliā edificare que dicet ciuitas babylonie.i. cōfusionis τ dyabolica cuius fundamentū posuit contemptum dei super quod edificauit.xij. abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate cōmissarius sine pietate prelatus sine charitate. aduocat⁹ cū rapacitate. cleric⁹ ignorās religiosus supb⁹. mercator falsus. Iuuenis sine verecundia. populus sine amicitia: murus predicte ciuitatis dyabolice dicitur animositas τ diuisio. Antemurale dicit iniusticia τ oppressio. Fossatum vero dicit superbia τ ambitio τ sic in omnibus ista ciuitas contrariat prime ciuitati. ¶ De his duabus ciuitatib⁹ dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates: qr

una incipit a contemptu sui vsqз ad amorem dei. ⁊ hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contẽptu dei vsqз ad amorem sui: ⁊ hec est ciuitas dyaboli ⁊ destructionis. Cũ ergo ex diuina permissiõe vidit dyabolus se potentem ad expugnandũ magna parte ꝑdictã ciuitatẽ ordinauit exercitũ suũ i triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In scđo beelzebub. ¶ In tertio vero mãmonã. ¶ Primꝰ capitaneꝰ bellauit ⁊ continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatũ ⁊ ꝑdictus dyabolꝰ portat ꝓ armis suis superbiã ⁊ ãbitionẽ simulationẽ ꝯmittit ergo iter vtrosqз durũ bellũ ⁊ vulnerati sũt ac trucidati spũaliter plurimi religiosi si qui ferunt habitũ humilitatis in corpore ⁊ leonẽ superbie in corde. exterius apparent hoibus humiles capite in terrã inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorũ ordinũ informatorum ꝙ a mũdo segregati sancti viri mundũ cõtẽnentes exterius videbant᷑ se victos a demone ꝙ sua claustra relinquentes mũdanis fauoribus adherentes xpi facti sunt non vocati: sed vt crũ[?] ...iuso fugerent ordinũ suoꝝ ꝙ fuit in magnam confusionẽ ꝑdictarum religionum ⁊ cũ multarum murmurationum. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil corũ statꝰ indecens fecissent vt surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiã dyabolus cũ aliis religiosis per ambitionem ⁊ intantũ vulnerat eos ambitiõe miserabili ꝙ cũ non efficiuntur plati in ordine inter dei seruos viuere nõ possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiões implere nõ attendentes ꝙ cũ populi xpm voluerunt facere regẽ fugit in montẽ. Johan. vi. Charitas etiã non est ambitiosa. i. Cor. xiij. sup qđ dicit augu. Ociũ sanctũ querit charitas veritatis negociũ suũ suscepit: necessitas charitatis quã sarcinã si nullus iponit vacandũ est veritati: si aũt imponit suscipienda est ꝓpter charitatis necessitatẽ. Alios aũt religiosos inuenit dyabolus desiderãtes visiones ⁊ reuelationes ⁊ ꝙ raro tale desideriũ absqз radice superbie ⁊ ꝑsumptiõis seruante curiositatis inuenit᷑ iusticia dei permittente veniunt in illusiones ⁊ deceptiones dyaboli ꝑ quẽ modus seminat dyabolus in maiori pte tẽptationes spũales huius temporis ⁊ indicat in corde illoꝝ qui sunt ministri antichristi: ⁊ sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Et ꝓpter fugiẽdũ est tale desideriũ sicut venenũ cũ non concedantur visiones ⁊ reuelationes vere propter tale desideriũ: sed solũ ꝓcedunt ex pura bonitate dei ⁊ in anima existente in magna humilitate timore ⁊ reuerẽtia ⁊ feruẽti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat ⁊ decipit dyabolus cũ in orationibus quas faciunt sustinent aliquã consolationẽ que fundat᷑ in ꝑsumptione siue estimatione superba sui ipsius aut inducente ipos in ambitionem sui ꝓprii honoris ⁊ glorie. Aut in vita ista aut in paradyso cũ talis consolatio principaliter includat suauitatem ⁊ refectionem sue ꝓprie affectionis Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum viciorum ⁊ erroꝝ: ⁊ ideo talis consolatio fugienda est omnino

nor solum illa est sustinenda q̄ seq-
tur ꝓpriam cognitionem tui ⁊ perfe
ctam sensibilitatē tue nihilitatis et
tue imperfectionis cū magna subie-
ctione tue magnitudini ⁊ altitudini
dei per altā reuerentiā ⁊ cū magno
desiderio honoris dei: q̄ in talib⁹ vł
similibus debet fundari: talis conso
latio. Cauere etiam summe dicunt
deuoti religiosi ab oi sentimēto ⁊ vi-
sione quātūcunq̧ alta ⁊ quātūcunq̧
appareat certa si ducat eoꝝ cor ī opi
nionē aut affectionē contra aliquē
articulū fidei: aut contra bonos mo
res ⁊ bonas honestates cum sine du-
bio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est
doctrina illius illuminati ⁊ sancti vi
ri fratris Petri scrōyo in quib⁹ suis
notabilibus de remediis contra tē-
ptationes spūales qui fuit vnus de
principalibus reformatoribus ordi
nis nostri in hoc regno castelle. O
q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei
⁊ q̄ pauci veri religiosi humiles in-
ueniūtur in orbe ꝑsertī cū multi ca
dunt ex simulata sanctitate que sm̄
hieronymū duplex est iniquitas ta
les enim sepulchra dealbata plena
spurcitia mortuorum nuncupari de
bent. Sed licʒ innumeri cadant ⁊ peāt
de fossato victi a dyabolo aliqui ta-
men semper manent qui viriliter re
sistunt quos deus cognoscit ⁊ reser-
uat ꝑ defensiōe sue ciuitatis dilecte.
¶ Sed accedit secunda acies bella
torum dyaboli beelzebub ⁊ dat secū
dū prelium antemurale quorum ar-
ma sunt oppressio distractio iniusti-
cia indignatio ⁊ committit hoc bel-
lum forte sic q̄ multi principū ⁊ mi
litum inuenti sunt vulnerati in capi
tibus nomina vulneꝝ ab armis dya
boli nuncupantur oppressio pōpu-
lorum destructio impotentium. Iniu
sticia ⁊ indignatio de talibus princi
pibus ⁊ militibus dicitur Ezechie.
xxij. capi. principes eius in medio
eius quasi lupi rapientes predaꝫ: ad
effundendum sanguinem ⁊ ad perdē
das animas ⁊ sic antemurale iusticie
⁊ equitatis rūpitur: q̄ vigiles scʒ cu
riales ⁊ ꝯsiliarij dormiūt: nō vigilāt
ꝓ bono ciuitatis: sʒ ꝓ bono ꝓprio: con
sulendo principibus iniusticias op
pressiones adulendo eis ⁊ laudando
eorum malum regimen. De talibus
principibus dicit dominus per pro
phetam osee. viij. Ipsi regnauerunt
⁊ non ex me: principes extiterunt ⁊
nō cognoui eos. ¶ Uere isto tempo-
re magnam victoriam ⁊ grandam ꝓ-
dam de principibus ⁊ militibus re-
portat dyabolus. Cum vix inueniā-
tur qui non studeat tyrannice presi
dere potius q̄ recte in suo regimine
facere. Nec querunt iā principes cō-
siliarios virtuosos ⁊ honestos: sʒ ho-
mines vulpinos astutissimos ⁊ frau-
dulentos quibus possint suas mili-
tias ⁊ tyrannides colorare per adin
uentiones dyabolicas exquisitas cū
quibus captiuati a dyabolo perhi-
bunt sine fine. Iam vicarius christi
nihil fere potest in ecclesijs proui-
dere nisi quod principibus placet: ⁊
sic sepe prouidentur de dignitatib⁹
et beneficijs ecclesie viri insipiētes
viri scelerati. paruuli lactantes: et
qui nondum a materno vtero exie-
runt. Sic ergo antemurale ciuita-
tis iustificationis quasi totum vide-
tur dirruptum: et expugnatum per
demones licet aliquos deus suo oc
culto iudicio semper reseruet ⁊ in

quibus servetur veritas iustificationis qui ita paucissimi sunt quod in tanta multitudine malorum non apparent semper tamen ad numerum septem reservantur. Iuxta illud. iii. Reg. xix. reservavi mihi in israel septem milia virorum qui non curvaverunt genua ante baal per quos intelliguntur viri fideles septem donis spiritussancti pulchriformiter illustrati qui non curvant genua dyabolo bellatori per consensum. ¶ Accedat ergo tertia acies demonum bellatorum volentes murum capere violenter: sed non possunt quia ut dictum est murus est charitas que fortissima est. charitas enim numquam excidit Cor. xiii. quod videns capitaneus huius aciei qui mamona dicitur triumphare de custodibus muri armavit milites suos fortissimis armis avaricie et symonie et cum murus nimium angustiaretur venerunt prelati non pauci ad parlamentum cum mamona et rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis est in ecclesia qui non sit rescatatus per mamonam vis tu aliquid in ecclesia oportet quod primo roget pro te mamona vis episcopari habeas pro te advocatum mammonam: quia a maiori usque ad minorem omnes avaricie student et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Iere. vi. Iam nihil valent electiones canonice in ecclesiis cathedralibus: sed favor et pecunia: nihil scientie et sancta vita sed astuta mamone malicia: et sic ruptus est murus civitatis iustificationis pro magna parte multi vigilantes occisi sunt quia non vigilant illi tales propter curam animarum sed bursarum. Ideo dicit bernardus quem dabis de numero prelatorum qui non magis studeat bursis evacuandis quam vitiis extirpandis. plus student in salmone quam in salomone. Merito ergo de his conqueritur dominus Ezechi. xxii. Sacerdotes eius contempserunt legem meam et polluerunt sanctuaria mea inter sanctum et prophanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et mundum non intellexerunt et a sabbatis meis averterunt oculos suos et coinquinabar in medio illorum. ¶ Rupto ergo muro et peremptis talibus custodibus iniquis et vulneribus avaricie et symonie ingrediuntur demones civitatem sanctificationis et occidunt filios: scilicet cogitationes eorum capiunt mulieres affectiones et viros: scilicet consensus quos captivos in damnationem perpetuam abyssi infernalis deducunt pro magna parte et civitatem ignibus exponunt: ut non remaneat lapis super lapidem: quia quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatis remanet in illa civitate. Sic ergo incenderunt electam civitatem sanctitatis et desertas fecerunt vias ipsius: ecclesiastici. xlix. hanc desolationem providens salvator noster dolens de talium animarum damnatione suo sanguine redempturum flevit super illam scilicet civitatem iustificationis quasi ei diceret o civitas mea dilecta o spiritualis habitatio mea quis te sic destruxit quis te in abyssum mersit: o civitas melius tibi fuisset non fuisse ubi sunt muri charitatis ubi est antemurale iusticie ubi est fossatum humilitatis ubi sunt tui pacifici charitativi: ubi principes iusti: ubi sunt humiles religiosi omnia subversa sunt et quis poterit continere lachrymas si

cum deuotione voluerit contempla ri quot anime principum: quot aie plato: quot anime perecit religiosorum quot anime subditorum sub vtroque brachio et eorum malo exemplo et regimine de illis. Sz licz quasi. vij. numeri in hoc demonum bello cadant religiosi principes et milites plati ecclesiastici subditi etiam sub vtroque brachio semper tamen manent aliq in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cõscientie. et si nõ nisi duo viri fideles remanerent in mũdo in eis saluaretur ecclesia que est vnitas fidelium. charitatis vinculo adunata. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mũdo. quia scdm chrisostomum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergitur bellorum turbinibus quibuscunque quia porte inferi. i. demonum furie non preualebũt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuendum est q istud bellum diaboli nunq cessat immo continuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus libro. i. de summo bono q quãto propinquius finem mundi diabolus videt tanto crudelius persecutiones exercet et q se continuo damnandũ conspicit socios sibi multiplicat cũ quibus gehenne ignibus abdicatur. ¶ Resumptis ergo viribus et captis armis christiane militie de quibus supra libro. i. consideratione. i. dictum fuit vigilandum esset viriliter pugnandum cum demonibus qr vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem. i. aduersus homines qui sunt caro et sanguis et per cõsequens visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demões q sunt hostes inuisibiles. et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam: et sic de singulis ordinibus ceciderũt aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius et inferiores obediũt superioribus vt possint nocere hominibus. et per principes et potestates intelliguntur alij ordines demonum. ¶ Sequitur aduersus mũdi rectores: hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur. Joh. i. mũdus eũ non cognouit qui per demones regũtur inquantũ per eos ad peccata mouentur propter quod subditur ad declaratione huiusmodi intellectus tenebrarum harum. dicuntur enim mali homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie. i. cõtra spiritus neq siue malignos quod dicitur ad ostendendum q per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso q frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsque ad iudicium: vt supra dictum fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Mathei. xiij. vbi dicitur q aues celi comederũt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira su

per epistolam ad Ephe. propterea accipite armaturaz dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonuz in die mala. i. in presenti vita vbi imminet temptationuz pugna vsqz ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis et amara valde. Unde et iohānes papa scribens ysaac Syracusano episcopo. xvi. q. ij. capitulo visis de astucia diaboli et bello contra ecclesiā catholicam ac de munitione nostra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astuciam eius conatur nāqz a principio ruie sue vnitatē ecclie rescidere charitatem vulnerare sanctorū operuz dulcedinem inuidie felle inficere et omnibus modis humanuz genꝰ peruertere ac perturbare. Dolet eniz satis et erubescit charitatem quaz in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantuz fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocēdi eius versucie muniamꝰ ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonuz et si possunt habere spiritus familiares.

Decima consideratio: est de diuersitate demonum et si possunt habere spūs familiares.

¶ Pro declaratiōe primi notādū est ꝙ sicut boni angeli sunt distincti in nouē ordinibꝰ et cū eis aie sancte sic ēt demōes q̄ a nouē ordinibꝰ ceciderūt sūt distīcti in nouē ordinibꝰ et cū eis aie dānate. Et illi dmōes q̄ erāt altiores hierarchie facti sunt peiores et iferiores in meridionali pte q̄rum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum ꝙ sunt. x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alij dicuntur vulgariter duen de causa. Alij dicuntur incubi et succubi. Alij faciunt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alij vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungantur vel ex radijs planetarum. Alij sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immundi. Alij illudunt viros et feminas qui purgatiue siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.

Prima differentia demonuz ē de fatis voluerunt quidam simplices dicere ꝙ fata sunt q̄dam femine q̄s dant spiritus super creaturam nouiter natā. Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdaz sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam ꝙ nullꝰ potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce. i. sorores ille q̄ disponunt vitam humanā nulli iusso cessare licet nulli scriptū proferre dicet. ꝙ autē fata sunt tales femine vt dee disponētes vitā huma

nam error est. Unde dicit augustin⁹ super Johā. sermone tertio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda eorum fatua. Et secūdum veritatem si alicui nomen fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuendum est ꝑm augusti. v. de ciuitate dei. capi. viij. ꝙ ille summus deus optime ⁊ verissime creditur cuncta scire anteq̄ fiant ⁊ nihil inordinatū relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cum sit prima regula in contingentibus: ideo fatum non mulieres non dee nō vis positionis syderum sed diuina volūtas fatum appellabitur. Unde fatū isto modo dicitur a for faris: ⁊ sic fatum dicitur quicquid deus fatur.

Si plura vis videre de fato ⁊ fortuna ac diuina prouidētia vide in dyalogo fortune libro. i. capi. ix. vbi latissime de hac materia locutus sum.

Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respondetur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui volunt imitari ⁊ deridere illud quod deus dixit ꝑ angelum abrahe de natiuitate ysaac ⁊ illud quod dixit angel⁹ matri sampson ⁊ illud quod dixit angelus zacharie patri Johannis baptiste: et quod dixit angelus marie virgini de christo anteq̄ conciperet.

¶ Secunda differentia demonum.

Secunda differentia demonum est illorum q̄ dicuntur duen de casa. Experiunt sepe homines de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis ꝑ domū mutando frāgēdo res aliquas ictus magnos dādo specialiter invasis vinariis amouendo etiā capitib⁹ hoīū birreta sua ⁊ tollēdo oēs rupas quas in lectis super se habēt in quoꝝ aliquibus ego expertus sum. Cum enī iuuenis essem ⁊ iacerem in quadam domo quadrata, cuius solū vnica erat porta ab int⁹ bene clausa cū aliis tribus sociis in eodē lecto, ecce subito in tempeste noctis silētio audiuim⁹ extra portā quasi sonū quē apothecarii faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum, euigilātes ergo ⁊ mirātes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicum sonus ille ⁊ post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadā que ibi erat sub qua manserat cophinus quidem quasi plenus nouis nucibus ⁊ tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractarū ac si ibidem plurimi porci grossolantes nucesq; confrangentes ambularent de quo non modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa: ⁊ nullus alius esset ingressus. Post paululum vero cessante sonitu illo i angulo in ꝑdicte quadre nobis opposito, subito apparuit quidam paruus splendor ⁊ nunq̄ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex sociis qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis ꝙ non timeremus: ꝙ erat quidam spiritus malus nobilis hierarchie q̄ alia mala nō operabatur nisi ludos illos ꝫ die facto nuces sicut dimisim⁹ inuenim⁹. Faciūt etiam luctā cū hominibus ⁊ plura

alia aliquibus pauorosa et s(ecundu)m veri-
tatem tales non sunt homines nec
mulieres sed sunt quidam demones
qui volunt deridere homines volē-
tes imitari angelū qui luctatus est
cum iacob et angelum qui locut(us) est
cum moyse et angelū quem vidit io-
sue in campo hiericho et licet multa
damna de nocte in domibus videā-
tur egisse nihil tamen damni de die
reperitur nec res aliqua mutata de
celo suo sed quelibet in suo ordine
sicut primo erat. Est ergo illusio que-
dam talium demonū derisorum que
ad nihil aliud extēdi pōt nisi ad ta-
lem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.

Ertia differē-
tia est quorūdam de-
monū qui incubi et
succubi nūcupātur
qui hoīes generare
dicuntur tales enī demones in spe-
cie hominum virorū aliquo modo.
Aliquādo incubunt feminis et ali-
quando in specie feminarum succū-
bunt viris. Quomodo autem talis
generatio efficiatur declarat doctor
seraphicus bonauentura super s(ecundu)m
sententiarum in scripto suo. dicens
q(uod) in actu generatiōis sunt duo scili-
cet seminis decisi cōstitutio s(ecundu)m ner-
uos et virtutes calorum talis speciei
competentes et sic est solius illi(us) cui
dedit deus vim generatiuam vel p(ro)-
pagatiuam et hoc nullo modo com-
petit demonibus a sumētibus cor-
pus. ¶ Item est ibi seminis p(er)fecti
transfusio et trāsfusi susceptio et hoc
potest cōpetere demonibus. ¶ Pri-
mo enī demones succūbunt viris in
specie mulieris et ex eis semen pol-
lutionis suscipiūt et quadam saga-
citate nature ipsum semē in sua vir-
tute custodiunt et postmodū deo per-
mittente fiūt incubi et in vasa mulie-
ris transfundunt ex qua transfusio-
ne homines generari possunt nō tā
sic generati sunt filij demonum sed
hominis. Hec ille. Isto modo fertur
generatū fuisse merlinū. ¶ Unde le-
gitur in hystorijs britannorū q(uod) rex
bortegeris qui britāniā regebat to-
tius insule in se odia considerans.
Inito cōsilio cum sapientibus quid
agere deberet ad tutamen sui iussit
cōuenire artifices qui ei castrū fortis-
simum fabricarēt. sed cū opus ter-
ra absorberet suasum est ei a magis
cōiectoribus vt hominem sine patre
natū quereret et eius sanguine lapi-
des et cemēta aspergi preciperet et
sic suum edificium stare posset. Que-
ritur ergo merlinus qui illis tempo-
ribus natus erat cuius ortus tradi-
tur fuisse modo subscripto. Quidā
enim dicūt eū fuisse filium cuiusdā
monialis filie cuiusdam regis que
clemētia vocabatur. Richardus vo
dicit eam nō fuisse monialem sed di-
cit q(uod) inter moniales nutrita fuit in
ecclesia beati petri de vrbe bacma-
dim. Huic aūt demon apparebat in
spē pulcherrimi iuuenis quā sep(ius)
alloquens deosculabatur tandē eā
cognoscens grauidam dereliquit.
Cumq(ue) huius facti noticia ad predi-
ctum regem bortegerium peruenis-
set stupefactus rex a magis perqui-
rit vtrum hoc possibile videretur. q(ui)
responderūt q(uod) sic quia philosopho-
rum hystorie hoc affirmant. ¶ Re-
fert enim apuleius, inter [illegible]

terram esse demones incubos quod
nec beatus augustinus discordat vt
in .xv. libro de ciuitate dei patz Dic
merlinus a nūciis regis requisitus
cum inuentus fuisset coram rege cū
matre adducitur. Qui regem inter-
rogauit cur ipse cum matre sua vo-
cati fuissent. Cui rex causam voca-
tionis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnū ca
strum seu turrim edificari mādaue-
rat sed fundamenta in loco firmari
nō poterāt quia quicquid in die edi
ficabatur in nocte totum absorbeba
tur. Cūqꝫ magi ⁊ collectores de cau-
sa requisiti fuissent. Responderunt
nullo modo posse in loco fundamē-
ta firmari nisi inueniatur homo sine
patre cuius sanguine lapides et ce-
menta aspergātur tu autem diceris
esse talis et propter hoc te perquiri
fecimus. Ad hec verba merlinus re
spondit dicēs magos et collectores
fuisse mētitos causamqꝫ aperuit p̄
pterquam nō poterāt firmari funda
menta: asseruit quoqꝫ stagnum sub
fundamēto esse ꝙ totum quod strui-
tur absorbet. Queritur ergo fodien
do et sic inuenitur. Tūc mādat mer
linus euacuari stagnum per riuos ⁊
incepit tunc aperire mysterium fu
turorum sicut plenius cōtinetur in
collectatiōe hystoriarum fratris io-
hānis de podio. Nō ergo sm̄ ea que
supradicta sunt mirandū est si sic ho
mines generētur per demones incu
bos ⁊ succubos licet istud raro inue-
niatur. frequenter tamē experitur
alique femine etiam deo dedite ⁊ ni
miū deuote tales demones ad se ve-
nientes qui eas vigilantes a lectis
extrahunt vel orātes amplectātur et
quadam dulcedine somni soporate
euigilātes inueniūt se pollutas ac si
cum viris miscerētur nec remediū
se habere posse dicūt nisi solum cū
ligno vere crucis xp̄i in cuius p̄sen
tia accedere nō possunt tales demo-
nes sicut istis temporibus experte
sunt que hoc bello tribulātur. De vi
ro et quodā deuoto audiui ꝙ semel
cum esset in oratiōe sentiebat i aere
quādam dulcedinē cātus venire ad
se qua appropinquāte soporabatur
et euigilās inueniebat se pollutū.
Plura alia de istis spiritibus acci-
dunt que longum essent enarrare.
tales enim demones volunt deridē
re homines et volūt imitari āgelos
qui loquebātur cum daniele et cum
zacharia. et cum sancto iohāne qui
quasi semper erant cum eis in cubi-
culo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videntur face-
re prelia.

Quarta differē-
tia ē aliquoꝝ demonū
qui vigilātib⁹ p vias
apparent quasi exerci
tus magni cū magnis
tumultib⁹ incedere vidētur ⁊ vulgo
dicit̄ huesta antiqua. Aliquādo etiā
videt̄ facere prelia magna tales eīn
volūt imitari prelia regis sennache
rib ⁊ cōstātini ⁊ alia multa de quib⁹
supra libro .iiii. consideratione .ix. di
ctum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō
paruam multitudinē animarum.

¶ Quomodo demones in forma hu
mana videntur comedere.

Uinta differen-
tia est aliquoꝝ demonū
q inter hoīes se apparēt

comedentes et bibētes quasi associā tes se eis. Tales voluīt deridere homines et voluīt imitari angelos q̄ cū abraham comederūt et per viā fuerunt et raphaelem angelum qui socius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere et bibere videbatur et xp̄s qui sociatus est per viam lucam et cleopham et ad mēsam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predict⁹ sanctus quidā nocte hospitatus fuisset in vna domo et post cenā mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararet qui cū dicerēt q̄ bonis illis viris et mulierib⁹ que nocte incederēt prepararet. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonū ad mensam in formis virorū et mulierum venientē qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et quesiuit si personas illas cognoscerent. qui cū omnes vicinos et vicinas dicerent esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectulis sunt inuenti adiurati ergo p sanctum germanum demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

¶ Quō in somnis terrent hoīes.

Exta differētia demonum est eoꝝ qui in somnis hoīb⁹ apparēt eos iquietātes diuersis modis somniorum. terrent etiam dormiētes in tātum euigilans hō sentiat se totū horribilitatū et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiii. In horrore visionis nocturne quomodo solet sopor occupare homines pauor tenuit me et tremor et oīa ossa mea perterrita sunt. et cum spirit⁹ me presente trāsirent inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauorē et tremorē sequitur pilorū erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauorē inducet. Quomodo cū sit spiritus malus signū est q̄ cum homines sic euigilāt et nomē iesus cū deuotiōe semel nomināt facto signaculo crucis securatur statī animus a tali alteratiōe demone fugato. tales cū demones voluīt deridere homines et appetunt imitari qui apparuerūt in somnis pphetis. et ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

¶ Falsū est demones fieri ex odore vel ex planetarū radiis.

Eptima differentia demonū est sm aliquos insipientes q̄ dicere voluerūt q̄ sūt aliqui demones siue spiritus q̄ fiūt odore aer[ ] cū hō accedit ad mulierē et q̄ aliqui etiā fiunt ex radiis planetarū cū mutuo repercutiātur. Et dicunt q̄ illi qui meliores sunt veniunt in somniis hoībus et faciunt q̄ somnient. q̄ dormiunt cū mulieribus et recipiūt illud semē et quo noviter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cū a principio facti sint oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicuius maligni spiritus postq̄ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spē masculi vel femine.

Octaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparēt qui sꝫ veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerūtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et alijs mulierum. Et causa hui⁹ diuersitatis ꝯ ſm dispositiones diuersas quas inueniūt in viris vel feminis ad suas deceptiões credendum sicut legimus de eua ꝯ phitonissa ꝯ pluribus alijs mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nō adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susane. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec alijs pluribus virginib⁹ et feminis sanctis. pter quas multuꝫ demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabolus gescebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝯ plus cū maxētio ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus alijs.

¶ Qūo dicuntur mundi ꝯ immūdi.

Nona differentia demonū est eorū ꝙ mundi ꝯ immundi dicuntur. Unde et luce xi. saluator dixit. Cuꝫ immūdus spūs exierit ab homīe ꝯc. Dicitur autē spūs immūdus ꝑpter tria. ¶ Primo ꝑpter immundiciam proprie iniqtatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝯ peccasti. s. peccato supbie et eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanꝙ leprosuꝫ. ¶ Secūdo ꝑpter immundiciā suggestionis quia feda et immūda suggerit. est eni diabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanuꝫ cuꝫ se ei applicat per consensuꝫ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sum⁹ dñe populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immūdus ꝑpter immūdiciā habitationis quia nō habitat nisi in immūdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinē vppupe ꝙ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dño Math. viij. si eijcis nos hinc mitte nos in gregeꝫ porcorum. ¶ Aduertenduꝫ tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidijs cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Alij qui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt pl⁹ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patꝫ de lucifero qui temptauit primum homineꝫ et christum in deserto et sic de pluribus alijs sanctis. Unde alexander papa. ij. q. v xima. capitu. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardentiores in servitio sal uatoris eius familiariores inuenerit et intantum desiderat impugnare ser uos dei mundos et sanctos quod non so lum vnus mittitur contra vnum sed sepe plurimi. Unde in cronicis mi norum legitur quod cum semel demones tempore beati francisci congregarē tur cum principe suo vt deliberarent quomodo possent ordinē sancti frā cisci nouiter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt ele cti contra quinque fratres quos beat9 franciscus ad vnum heremitorium destinauerat vt illos a mundicia vi te contemptu mundi et vera humilita te auerterent quia ergo tales demo nes plus sequuntur homines mūdos et sanctos. Ideo denominatione ex trinseca demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis vt dictum est. Demones ve ro inferioris ordinis licet non pos sunt decipere personas altioris vite placet tamen eis cum immundi effi ciuntur et turpes in peccatis preser tim delectantur demones cum auer tant aliquem a vera fide iesu xpi do mini nostri quia de aliis virtutibus pa rum curāt sine fide. Ideo dicitur pri ma petri. v. cui resistite fortes in fide Sobrii ergo estote et vigilate.

¶ Quomodo illudūt feminas que bru xe vel turgumine nuncupantur.

Decima differen tia demonum est eorum qui decipiunt mulieres ali quas vetulas maledictas que turgumine siue bruxe nuncupā tur. ¶ Sciendum ergo est quod sunt que dam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature et false quique seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant ducentes leu cas: et quod redeunt in spacium. iiii. vel quinque horarum: et destruunt creatu ras suggēte s sanguinem eorum et quod faciunt alia maleficia que volunt se cundum diaboli voluntatem quod est eis et illis qui eis credunt magna dece ptio et illusio dyaboli. Ueritas autem huius facti est quod quando iste male p sone voluntati his pessimis fictioni bus consecrant se cum verbis et vn ctionibus dyabolo: et statim dyabo lus recipit eos in opere suo et accipit figuram earum et fantasiā cuiuslibet earum ducitque illas per illa loca per que desiderabant: corpora vero earū remanent sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabol9 vmbra sua ita quod nullus illa videre possit: et cum dya bolus videt in fantasiis earum quod im pleuerant que volebant non amouē do ad earū fantasias dyabolicas fan tasias que viderunt reducit illas ima ginationes coniungens cum suis p priis motibus et corporibus et tollit vmbram suam de super corporibus earum et statim videre possunt et tamē ria tamen illorum numquam ab illo loco absens fuit. sed solum actio cum ydo lo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit: et que fecit pro quolibet eorum: et quod hoc facit dya bolus nō est mirum quia illa operatur vt derideat miseras animas volens imitari ea que deus verissime per an gelos bonos fecit. sicut quando de duxit abacuc propheteam per capil lum de iudea in babylonem realiter

cum sua presentiali existentia et actione. Sed q dyabolus habeat potestatem mutandi existentiam alicuius creature nec facere q transeat vnum corpus per aliud sine dãno vnius vel amborum vel q transeat maius corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet q ingrediantur tales persone per parua foramina domorum vel q sit simul vnum corpus in diversis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere nõ possunt cum hec repugnẽt naturali philosophie et solum per miracula aliq talia a deo sunt possibilia fieri vt dictum fuit supra consideratione quinta huius libri cũ de potestate demonum ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere q vnum pro altero videatur et q illud quod natura potest facere in vno mense ipse potest facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis: q tamẽ dyabolus faciat q vnus homo conuertatur in serpẽtem vel auem vel plantem hoc est sibi impossibile: et ideo in hoc multi peruersi christiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes q per eorum artem ferrum conuertent in aurum: q autem vna res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum q homines vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire eiusq iussionibus obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius seruitium euocari et q ab illis possint alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt dictum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia cum alicuius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atq similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiã vt credat hec omnia que in somniis et spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere q fuerat raptus in corpore. Quicumq ergo talia crediderit scilicet postq super talibus audierit veritatem vel asseruerit scilicet pertinaciter procul dubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gaschonia vbi se asserunt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elboch

debiterne et q ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illum apium osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus coburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum apum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime considerationis scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viii. de ciui. dei. ca. xiiii. q apoleius platonicus scripsit q socrates habuit deum vnum ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consiliu a quo perhibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quo modo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentum q ille philosophus habuit familiarem spiritum; sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus; videretur alicui q esset angelus bonus q: ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. q dicebatur demon quia apud grecos idem significat q plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maro nis in floribus suis super isto passu q magis credit q fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet q demones tanq familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui sua familiaritate habere contendunt Cauendum est etiam ab inuocatione demonum. Unde greg. in libro dyalogorum narrat q stephanus presbyter de itinere rediens mancipio suo negligenter precepit dicens veni dyabole discaltia me: ad hanc vocem ceperunt caligarum corrigie cum summa velocitate solui quod vt presbyter sensit expauit: et magnis clamoribus dicit recede miser non enim tibi sed mancipio suo locutus: sicque est magna parte solute suarum caligarum corrigie remanserunt et sic patet q licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tamen consuetudine loquendi de diabolo ipsi efficiuntur familiares et vt subito faciant que incante mandant.

De qualitate corporum in quibus demones apparent.

Undecima consideratio est qualia sunt corpora in quibus demones apparent et si possunt humana corpora vel aias subitrare. Iuxta ergo tria que queruntur tribus punctis presens consideratio explicabitur. Primum erit de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratione demonum in corporibus obsessorum Tertius erit si possunt demones essentie animine illabi quod est animam subintrare.

De qualitate et figuris corporum in

Rimus pūct⁹ est de qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt. Circa quod notat seraphic⁹ doctor Bonauentura dicēs in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scꝫ contemplatiua qua conuertuntur ad deum ꝛ fruunꝰ eo ꝛ administratiua secundum quam descendunt ad nos ꝛ condescendunt nobis: ꝛ vt cōgruentius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organū vel instrumentū ad operandum ꝛ sicut signum ad seipsos manifestandū ꝛ sicut operimentū vel habitaculū ad cōuersandum vel ad nos letificādum ꝛ cōfortandū ꝛ si corpus assumptū coniūgitur angelis sicut instrumentū motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et ē sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie. magis competit operatiōi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus nō qualecūqꝫ. sed humana effigie insignitū Et istud corp⁹ sic assumptum dicitur esse corp⁹ elementare. Nō qꝛ sit ex q̄tuor elementis plena mixtione ꝯmixtum sicut ē corpus cōplexionatū nec qꝛ sit ex puro ꝛ simplici elemēto formatum: sed qꝛ principaliter formaꝰ ex aere cū mixtione aliqua alterius elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corpus plene mixtū habet tamen in se naturas plurium elemētorum p hunc aūt modū est corpus ab āgelo sumptū qꝛ pr̄cipaliter ab aere eē formatū intelligiꝰ cōcurrēte ad hoc natura alicui⁹ vapoꝝ aquei vl' terree que quidaꝫ facit tā ad veritatē cōdensationis ꝙ ad multiformitatem coloris. hanc autem nō oportet āgelum de longinquo cogitare cū aer p magna sui pte sit cōmixtus vaporib⁹ Scd̄m veritatē autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sꝫ medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tamen malus accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex superiori ¶ De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparent vt plurimū sunt turpissime. Et ideo si scd̄m eius difformitatem in peccando pmitteret deus ꝙ correspōderet figura corpis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilē posset tolerare. Uñ et virgo gloriosa p singulari dono petijt a filio ꝙ i morte sua non appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xp̄s eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinē eius et hinc ē ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas ꝛ brutales q̄s vidēt ꝛ q̄s excogitare possunt depingunt in figuris demonū. Unde legitur de quodam pictore ꝙ quotiēscūqꝫ depingebat imaginē virginis cū oī studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cū pingebat dyabolum cū omni diligētia difformius quo poterat describebat ppter quod indignatus dyabolus cōtra eum pcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cum vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat finaliter tantā ardorem posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo ꝛ nocte quadā acceptis plūimis iocalib⁹

auri et argenti recesserunt. dyabolus autem cum vidit quod erant extra ciuitatem ascendit campanile ecclesie et pulsauit campanam sicut consueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis: exeuntes autem homines per ciuitatem querebant quid hoc esset Respondit dyabolus qui pulsabat quod pictor ille portabat extra ciuitatem vxorem talis militis: exeuntes ergo propter illam vocem ceperunt pictorem illum cum militis vxore et posuerunt eos in carcere: maritus vero qui presens erat in captione eius sperans quod altera die ambo per iusticiam perimerentur dolens de pulchritudine capillorum vxoris prescidit capillos eius quos secum duxit ad domum suam. Cum ergo valde angustiati et timore concussi ambo nocte illa manerent in carcere recordatus est pictor de virgine beata quam ipse summe pulcherrimam depingebat et cum magna deuotione recommisit se sibi quatenus dignaretur eos liberare a periculo illo. Et ecce regina angelorum dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitque eos a vinculis et aperuit portas carceris precepitque pictori quod iret in domum ac si nihil sibi accidisset precepit etiam mulieri illi quod iret in domum suam et secrete iuxta maritum suum qui in lecto erat accumberet et disparuit virgo beata. Illi vero impleuerunt omnia sicut eis preceperat. Tuncque cum vigilaret miles inuenit apud se vxorem suam et miratus quesiuit quis esset: que respondit quasi admirans et quis debeo esse nisi vxor vestra. Et ille nunquid ego te cepi cum pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu propria a capite tuo prescidi. Respondit illa somniastis illud domine. Ille ergo surgens a lecto quesiuit capillos et non inuenit ostendens et illa caput suum nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eius ad alios ciues qui secum fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto quod acciderat die preterita. Dixerunt quod sic. Narrauit quomodo vxor sua erat in domo cum omnibus suis capillis et dicebat quod erat somnium. venerunt etiam in domo pictoris et inuenerunt eum sicut nihil male fecisset occupatum in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose omnes in vnum concordauerunt quod illud fuerat somnium. Ecce ergo quanta demonis malicia propter picturam sue difformitatis

¶ Et notandum quod licet dyabolus vt communiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cum decepit euam sub figura serpentis sepe tamen deo permittente vt leuius decipiat transfigurat se in angelum lucis secundum apostolum sicut etiam legitur apparuisse in figura crucifixi. Si diceres in quo tunc potest cognosci quod sit angelus malus. Respondetur quod in. iiii.

¶ Primum est: quia licet in talibus figuris se representet semper tamen si diligenter inspiciatur ducit aliquid difformitatem vt caudam vel quid simile. Secundum est quod si apparens in principio letificat et post recessus tristem homines dimittit non sic angelus bonus: quia in principio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Daniel. viii. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia turbata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio et leticia. Tertium est quod indurat hominem in malo quod suggeris sicut declarauit beatus pater noster franciscus fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum: sed auertit a malo et mollificat ac inclinat ad bonum. Quartum est quod si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui appare in eius contemptum et derisionem statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictum fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas quod ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum et ponam tibi feces: quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. Unde et vsque in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

De subintratione demonum in corporibus obsessorum.

Ecundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc notandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possint intrare corpora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt quecunque corpora penetrare et in eis sine obstaculo et impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere et conturbare: et ideo demones subtilitate et potestate nature possunt corpora humana penetrare: et ita intrare. possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori et cum permittuntur a deo introire et vexare dicuntur corpora obsidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respondetur quod propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed et qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctione .ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatem ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur quod super excommunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestatem vexandi corporaliter. Unde .i. Cor. v. Iudico illum qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autem potestatem non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terrorem et correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam et exercitationem. Et si dicas numquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Respondetur quod habebat potestatē vexandi corporaliter omnes preterquam illos solos qui priuilegio solo tuebantur a domino. Job primo. Nonne tu vallasti eū. non tamen vtebatur dyabolus semper potestate puniendi vt haberet maiorem potestatem seducendi per culpam sicut et nūc excommunicatis et infidelibus sic enī dyabolus obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia non vexando excommunicatos vt in primitiua ecclesia tales sententias minus vitant homines et minus timēt. Et hic est quod sunt multi precisi excommunicati qui nō essent si eos vexaret. ¶ Et notandum quod cum aliquem vexat dyabolus potest pro voluntate sua per linguam hominis diuersa formare verba. Et ideo arreptitij aliquando loquuntur idioma ignotum sicut purus laycus latinum quod est manifestum signū demoniaci. Unde et demon quidam rusticum obsidens requisitus a quodam magistro coniurante quare nō recte loquebatur latinum. Respondit; non possum domare labia illius rustici. Et si queris causam quare demones aliqui secundum varietatem lune magis affligūt homines quam alio tempore. Respondetur quod est duplex causa sicut notat Nicholaus de lyra super Matheum ca. xvij. declarans quare discipuli non potuerūt curare lunaticum. ¶ Prima causa est vt per hoc creatura dei: scilicet ipsa luna infamētur vt Hieronymus et Chrisostomus dicunt. ¶ Secunda est: quia propter molliciem cerebri in nouilunio quando habundant humida super que luna habet dominium; cerebrum est aptius vt demon in ipso aliquid operetur hinc demones secundum certa augmenta lune perturbāt hominis fantasiam quando considerant cerebrum ad hoc esse dispositum. ¶ Nūc videndum est de eorum expulsione. Circa quod notandum est quod demones non nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli immediate vel mediantibus angelis qui frequēter in talibus sunt executores diuine voluntatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis potest in eis aliquid agere directe vel indirecte cum sint omnino spirituales substantie per quod possint ad aliquid cōpelli nec per consequens ab obsessis corporibus expelli. Verumtamen et euāgelio christi duas doctrinas habemus ad demones expellēdos. ¶ Prima est vniuersalis scilicet per nomen Iesu. Mat. vltimo. In nomine meo demonia eijcient. Alia est particularis quia est quoddam genus demoniorum quod non eijcitur nisi in oratione et ieiunio vt patet Matth. xvij. Unde sicut in diuersis rebus corporalibus administrandis diuersi angeli a deo preparantur et diuersorum ordinum. sic etiam in diuersis temptationibus demones habent specialem affectum: quia aliqui potentissime temptant de diuitijs congregandis aliqui de honoribus appetendis. Unde et aliqui dicuntur spiritus superbie et alij spiritus luxurie. ¶ Iste autem demon de quo loquitur christus habebat virtutem temptādi potissime de vitio carnis quod vitium potissime refrenatur per orationem et ieiunium: et per consequens demon in talibus temptans per talia superatur. ¶ Tradit

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum enim quererent discipuli quare nō potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestram.
¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cum sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat enim dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam ⁊c. Herbe autem et armonie multum possunt immutare dispositionem corporis cum quedam inclinent ad leticiam quedam ad tristiciā ꝙ etiam patet de armoniis vt patet octauo politice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.
¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua ⁊ auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curandum vel alleuiandū diuersas infirmitates: ⁊ ita patet ꝙ herbe ⁊ armonie causare nō possunt in homine dispositionem contrariā illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus fit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare ppter quam homo nullo modo vexare posset a demone si permitteretur: quia dyabolus mouendo solum localiter vapores ⁊ ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictā commotionem facere. Contingit tamen quandoqꝫ ꝙ dyabolus non pmittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua ꝙ per aliquam fortem dispositionem ad contrarium totaliter tolleretur: ⁊ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quādoqꝫ posset hominem vexare vexatione tristicie: itā debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem ⁊ diffusionem spirituum qui sunt motus contrarii tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ ꝙ autem dicitur primo Reg. xvi. ꝙ saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharā percutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est ꝙ bene verum est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem reddebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat ppter vi crucis ꝙ fatetur expresse dicitur in glo. vbi dicitur. sic erat dauid canticis musice eruditus. diuersorū sonorum rationabilis moderator: quia cōceptus vnitatē cōcentie significat quod varijs modis quo

tidie resonat dauid in cythara sua malignuz spiritum compescuit non quia tanta esset vis in cythara: s3 in signo crucis que in ligno ⁊ cordarū extensione gerebatur que iam tunc demones effugabat hec de mēte Ri chardi in questionibus de quolibet sine preiudicio sententie melioris.

Ex predictis excluditur vnus error in quo istis tēporibus inciderunt alii qui exorciste quomodo cōiurant obsessos a demonibus⁊ illi demoniaci respondent⁊ dicūt q sunt homines mortui vel viui qui ambulant. ibi et hec est alia species deceptionis dyaboli: quia bene scit dyabolus oēs q malevixerunt: ⁊ vt ponat eos in desperatione⁊ audientes in errore. ¶ Dicūt ego su3 talis homo vel talis mulier q tamen est falsum: qr vna substantia existentis vel assistēs non potest esse in altera nec minus in duobus locis ⁊ vt dyabolus celet et colorет suam deceptionē dicit ego su3 talis homo⁊ ambulo i hac pena propter talia peccata que feci et fingit modum loquendi eius ⁊ modum ambulandi: ⁊ ideo faciatis q dicantur pro me tales misse⁊ similia vt exeam ab hac pena ⁊ totum est falsum ⁊ deceptio magna: qr si exorcista sapiēs⁊ virtuosus coniurauerit eu3 recte ipse dicet si est spiritus etia3 si sibi displiceat quia nunq legimus q christus vel sancti tales spiritus inuenerint in hominibus quos sanauerunt Sed demones cambiūt ⁊ alterutrāt nomina q citius possunt facere q figuras: constat autem q ipsi laborāt vt alterutrent figuras ad inhonorationem⁊ diffamationem seruorum⁊ creaturarum dei vt supra dictum est ergo multo fortius⁊ leuius alterutrabunt nomina ⁊ decipiuntur simplices et in hoc q precipiūt eis q faciāt dicere missas⁊ facere alia bona. cum multotiens dyabolus suadeat bonū propter malum finem sicut supra patuit octaua consideratione cum de malicia demonum ageretur. sic hic precipiunt bonum propter malum finem scilicet vt tales si viuunt desperent⁊ vt alii audientes in errorē inuoluantur. ¶ Nunquid invitis patrum sepe legimus q dyaboli monebant antiquos senes q facerent sancta opa. O insipiētes exorciste nunquid legistis in euangelio. Luce. xi. q erat iesus eiiciens demonium fortassis inuenistis in euāgeliis q erat iesus eiiciens homines de corporibus obsessoru3 nunquid dans doctrinam christus eiiciendi demones in fine euāgelii marci dicit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In noīe meo demonia eiicient non dicit homines eiicient ab hominibus. Respondeat insipiens exorcista si verum est q petrus est in corpore iohānis quis dedit ei talem potestatem ad expellendum eum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellendu3 demones. Errāt ergo nimis exorciste. cum sua ignorantia credentes dyaboli mendacia ⁊ facientes q alii simplices credant ⁊ ideo digni sunt magna pena apud deū⁊ homines. ¶ Sed remanet vna magna difficultas si verum est q homines mortui non possunt ambulare in hominibus viuis sicut demones: quomodo ergo dicunt illi qui transpassantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum q viderunt ali

quos homies vel mulieres quasi ad huc vivebāt in presenti vita sustinere graves penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic et illic vt vivāt hic et ibi puniantur ita non erit mirum q homines vivi vel mortui licet sint in suis existētiis alibi q ambulant sicut demones in hominib⁹.

¶ Pro solutione huiusmodi notandum q nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia intuitiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationez et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiaruz. q. xvij. Tenēdum ergo est tanq̄ verum q nec angelus bon⁹ nec mal⁹: nec hō sanct⁹ nec mulier sctā: nec hō puersus nec mulier puersa pñt eē simul in diuersis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cū azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viuentes possunt hic viuere et esse simul in alio mūdo quia impossibile est q sint per assistētiaz hic et ibi. quid ergo est dicenduz ad ea que dicuntur. Respondetur q est vna consideratio talis cuz homo viuus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cuz inde amouetur nō apparet imago in speculo sic homo qui viuit et est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite et in conuiuio eternali. quod antē hoc posset eē ptz q christus dixit de talibus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis et sic etiā nomina malorum scripta sunt in inferno et tamē maioris efficatie sunt nomina q̄ imagines in speculo non est ergo verum q homines male viuentes sint in inferno sed bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.

Tertius punctus huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime q est animaz penetrare vel an possunt malas cogitationes immittere. Ad primuz dicitur q ista est proprietas solius dei. solum enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cātat in hymno vsq sol illabitur. et in collecta amorez pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substātialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis. i. animaz hominis per essentiam sed tantum potentiā scilicet per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Oēs adulterantes quasi clibanus succensus a coquēte. q autem magister in

quirit. viij. distin. secundi sententia- rum an demones substantialiter in- trant corpora obsessorum vel ideo di- cantur intrare vel exire: quia ibi mali- cie sue opus exercent dei permissio- ne vel non exercent et determinat quod non substantialiter intrant corpora hominis sed propter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur: sed hoc non fa- cit ad propositum: quia ipse et beda ibi lo- quuntur de corde et patet quod ibi cor acci- pitur pro spiritu rationali. Unde et addu- cunt illud Actuum. v. cur temptauit sa- thanas cor tuum de quo constat quod erat obsessus a demone. Sed est difficul- tas: quia aliqui libri habent anania cur impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet cor vester quod possit anime illabi. Respondit sanctus Tho. in summa contra gentiles lib. iiij. ca. xviij. quod cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mentem inhabitare per suam sub- stantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malicie. Unde et paulus di- cit ad quendam actuum. xiij. O plene omni dolo omni fallacia non est sic de spiritusancto qui cum sit deus per suam sub- stantiam mentem inhabitat et implet.

¶ Tenendum est ergo quod demones in- trare possunt corpora sed non corda id est non possunt illabi animabus. Nec obstat quod dyabolus rocinetur et formet verba per os obsessi cum hoc non ve- niat ex defectu anime: sed ex debili- tate corporis quod sic acidere solet quan- do spiritus immundus sedet in illis par- tibus seu membris in quibus conti- netur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem cu- iusdam oneris quod sustinere non pos- sunt: et sic quasi constringens sensus qui sunt ianue intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatem in illis quod sepe contingit ex cor- ruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatibus quas cognoscimus inuenire ab extrinse- co et ne dyabolus hoc probaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce in ma- nu tua est: veruntamen animam illius serua Job. ij. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non amo- ueas ei intellectum debilitando me- moriam anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cor- dis eius suffocando eius principalem habitationem oneris incompeten- ti: licet ergo dyabolus immisceat se carni, non tamen potest anime misce- ri sic quod ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est. Hec enim sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: quod non solum eam apprehendit et vndique eam cir- cuit sed ipsam sic penetrat quod inti- mior est anime quam anima sibi ipsi.

¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur quod sic quia dyabolus misit in cor iude vt trade- ret dominum Johan. xiij. In contra- rium est Beda qui super illud euan- gelij Math. xv. De corde exeunt ma- le cogitationes furta homicidia etc. dicit quod dyabolus non est immissor ma- larum cogitationum sed incensor. ¶ Di- cendum ergo quod dyabolus pot dici immis- sor cogitationum vno modo per hoc

sez q imagines rerum sensibilium delectantius imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ipsu. quasi sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens ante me speculu immittit mihi visuz rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus q delectabile apprehensum monet: et ideo immitit apprehesionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moneat hominem ad cocupiscedum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitatione sed non potest immittere cogitationem malaz que sit peccatum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene dicit beda q diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatu quia non eas immittit proprie nisi p actionem vel causam voluntariaz et sic apprehesio delectabilis generat malam voluntatem non tanq causa necessaria sed tanq occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali p modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis imissio pprie dici suggestio.

¶ Quo fine debet terminari belluz demonum.

Duodecima ac vltria cosideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Prim⁹ erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

Primus passus e scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondet q causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. cosistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etia in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentium. brutorum et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus sm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustin⁹. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit q deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atq ita ordinem seculoru quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur q sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthio. vi. per glorias et ignobilitatem per infamiam et bo-

nam fumani. ¶ Unde sicut in talib9 varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali: bonitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Ecundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanu3. Cum enim fuerit completus numerus electoru3 et vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatus demonum sic q non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes iimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. du3 durat mūdus angeli angelis psunt demones demonibus; homines hominibus ad vtilitatem viuentiu3 vel deceptione3: sed omnibus collectis ia3 omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: qz suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter p sidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christū regnare. tunc scilicet aperte interi3 autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omnium agnoscāt. Et est sensus interi3 oportet regnum eius manifestari donec eu3 regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impii eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum q tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph et maria q non cognoscebat eam donec peperit filiu3 suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic q manebunt ordines angelorum distincti quantū ad eminentiam glorie secundu3 hierarchias et ordines: et sic etiam demones manebunt distincti quantu3 ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonū in inferno.

Ertius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Uū cessante bello demonu3. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audiet de-monesvna cum damnatis illam terribilem sententiaz. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternū q̄ parat⁹ est dyabolo ⁊ angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus ⁊ ipsis demonibus.

¶ Dixerat em̄ Origenes q̄ post hāc sententiā ite maledicti in ignē eternuz post multos dies: id est post mille annos visitandi ⁊ liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est em̄ ibunt impii in suppliciū eternum: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternuz ita ⁊ supplicium. hec ex laterali glo. sup illud Esa.xxiiii. Et cōgregabūt i cōgregationē vni⁹ fascis in lacū ⁊ claudent ibi in carcerez. nūq̄ ergo liberabuntur: sed in momēto in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde Apo.xviii. Hoc impetu mittetur babylon ⁊ vltra iā nō inuenietur. Et iterum Apo.xx. dyabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis ⁊ sulphuris vbi et bestia ⁊ pseudo prophete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

¶ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternuz sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculorum in vitam eternam quā nobis concedat iudex ille supremus verus de⁹ ⁊ homo iesus christus saluator noster alpha ⁊ o principium ⁊ finis: qui dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo p̄sentē librū principiare ⁊ finire. Tibi ergo iesu dulcissime qui dedisti noticiam fidei illis quos crediturox ante mundi initiuz nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis; cuius gloria inestimabilis cuius iussio fortis, cui⁹ dispositio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹ clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus: quē nullus nisi operibus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente ⁊ corpore castus. Tibi qui es cecoruz oculus infirmātiū verissima salus pes claudorum: lingua mutorum: fortitudo omnium seculorum. Tibi qui es vite via salutis vita: ⁊ omniuz te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium ⁊ destructor extollentium. Tibi a quo incrementuz accepit iustus. sanctificatur perfectus ⁊ coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos: deiicis elatos, ⁊ cōfundis superbos. Tibi qui das penitentiam peccato mortuis vitā. nec abnegas te petentibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis: sed delicta condemnas non odis peccātes: sed peccata detestaris non hominez: sed scelera insectando consummis: et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctus es: inde peccantes punis. Unde verus es

inde mendaces condemnas. et vnde mitis es inde supbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui cotritorũ nõ despicis preces nec deprecantiũ te puro corde spernis clamores. Tibiq̃ frigidas mentes igni tui amoris incẽdis et initium boni operis plerũq; nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria benedictio et gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quoscq; religionis xpiane aduersarios aptissime confutans. Jamdudũ in plerisq; passibus multipliciter viciatum. Nũc vero magna cum diligentia castigatum: et fideliter emẽdatum. Per venerabilẽ magistrum nostrum guillelmũ totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorum: cõuentus Lugdũ. Ad laudem et gloriam et honorem omnipotẽtis dei itemerate xpifereq; virginis marie: simuletiã ad defensionẽ et ppagationẽ prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impssũ lugdũ. Per Johannẽ de romoys. Anno salut; nr̃e. xi. supra millesimũq̃ngẽtesimũ: Impẽsis spectabilis viri magr̃i stephani gueynart. Die. xvi. mensis Nouembris.

Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni pter AA et ✠✠ qui sunt duerni.

